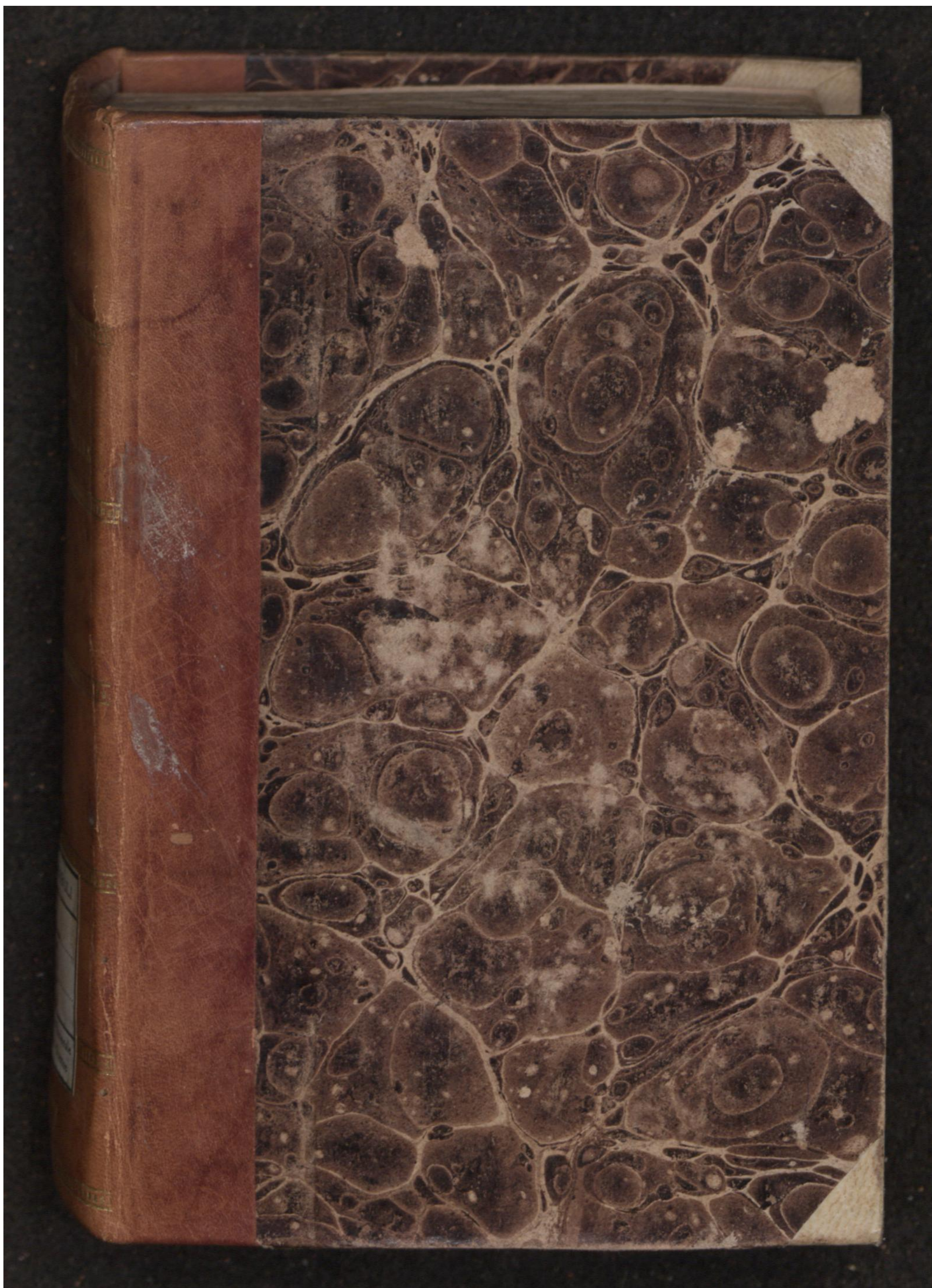
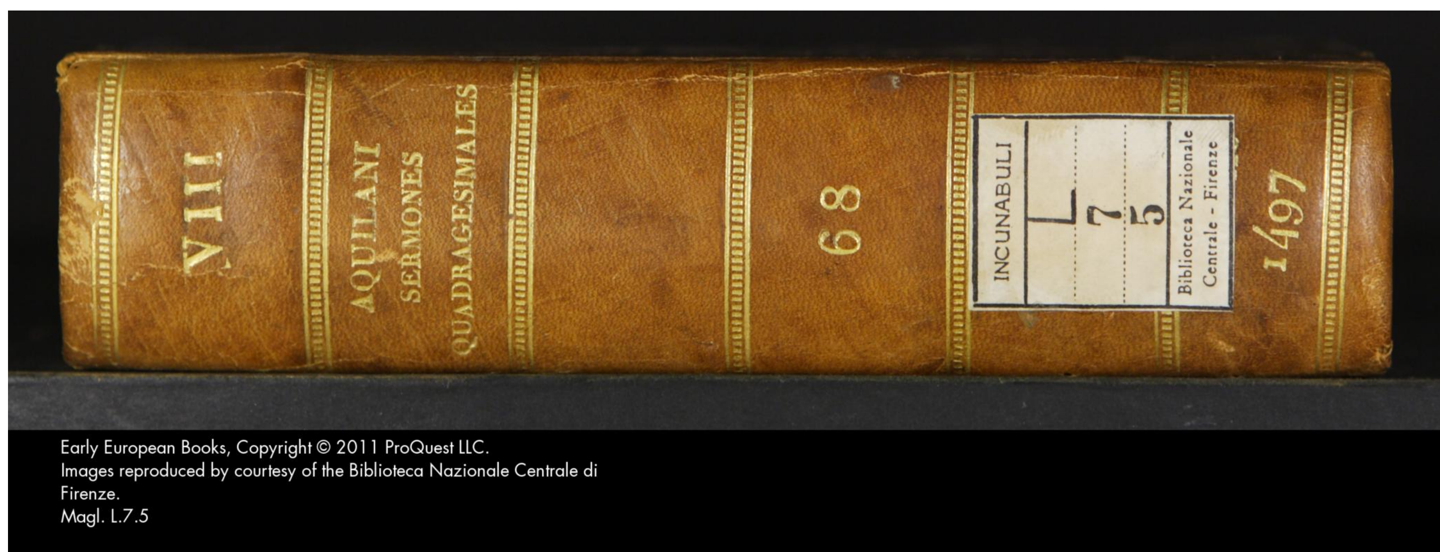

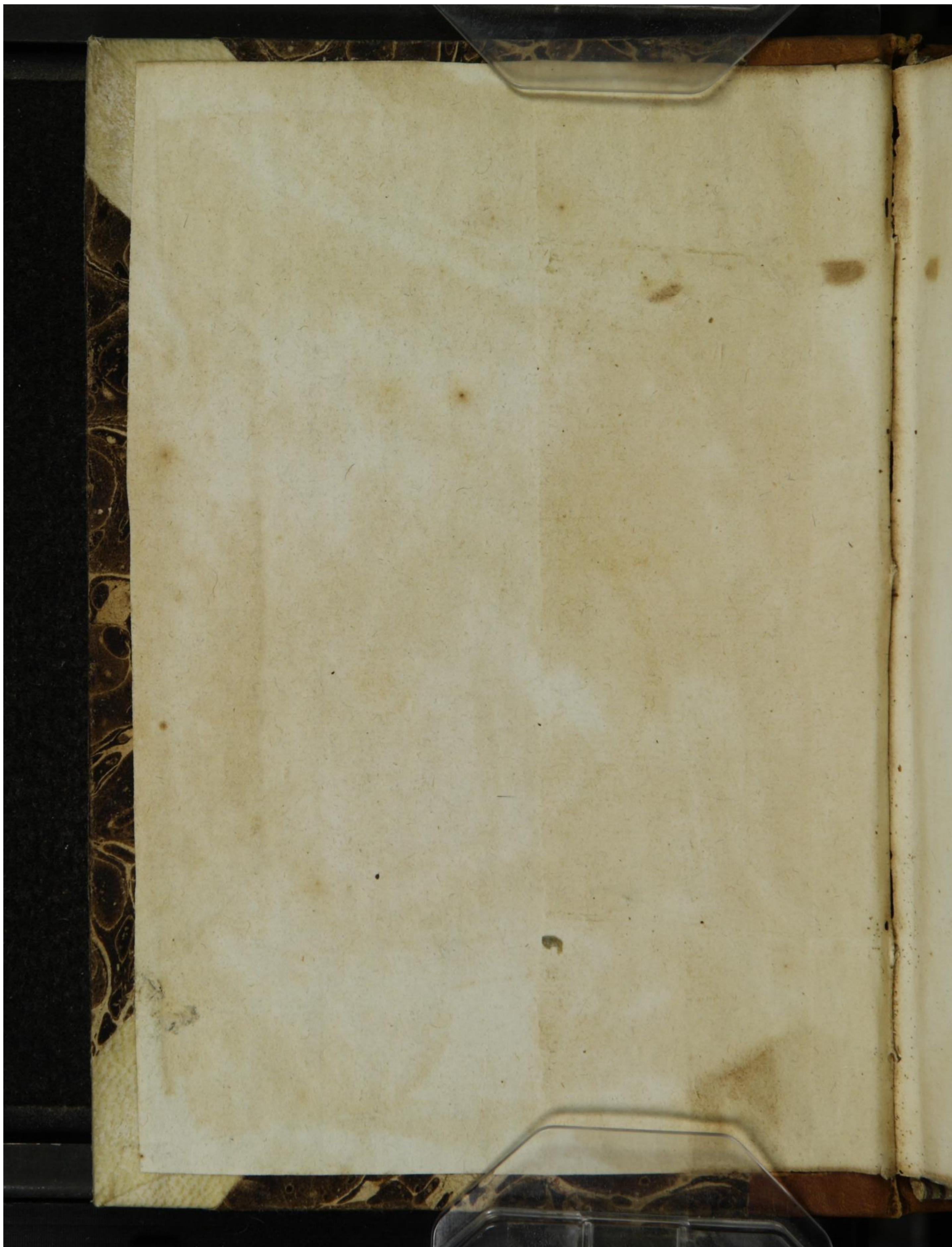

VIII
AQUILANI
SERMONES
QUADRAGESIMALES
68
INCUNABULI
L
7
5
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
1497

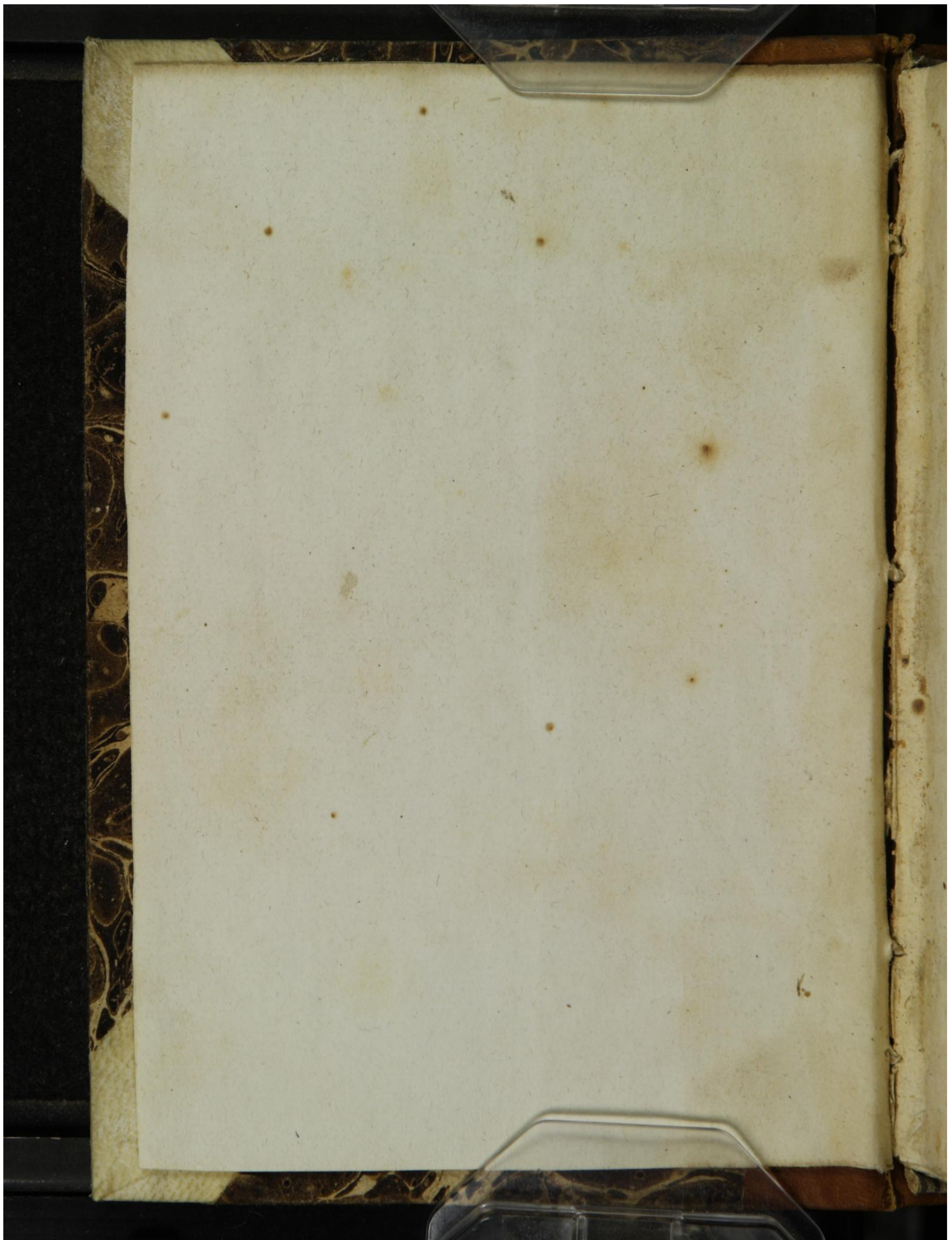

Sermones Quadragesi-
males venerabilis viri
fratris Joãnis Aqui
lani Ordinis predi
catoꝝ de obſeruã
tia: merito vitio
rum lima nun
cupati.

Frater Benedict⁹ Brixianus: Fratri Danieli vincẽtino. S. D.

Predaram mihi ac potius diuinam Platonis stoico/rũqꝫ omnium sententiam esse Pater honorande semper visum est: qua illi ipsi precipiebãt: homines hominum causa ac vsu generari: nec solum nobis nasci: sed ortus quoqꝫ nr̃os partim patria: partĩ amici vendicare debere. Nõ eos vtiqꝫ exigiebat: naturam humanã ita ab Deo optimo maximo etiã cõparatam constitutãqꝫ: vt nemo hominum sit q̃ꝫq̃ꝫ nature donis floreat. quo minus alterius ope egeat q̃ꝫsepissime. Quo fit vt is singulari preconio sũmis titulis ꝓsequendus est: qui ita sese nature prescripto componit: vt non sibi modo: verũetiã alijs post futuris prodesse possit. Q̃ꝫ etsi alijs atqꝫ alijs studijs hõ assequi possit: quo alijs adsit: id tamen studium: quo homines ad bene beateqꝫ viuendum informant: precipuũ atqꝫ hominũ prestantissimuꝫ a sapientissimo quoqꝫ iudicatum est. Unde ⁊ latine lingue vnicus parens Cicero noster. malle se libellum ꝑ quẽ homines ad virtutes accenderentur excudere aiebat: q̃ꝫ orationem sermonꝫ politam pro homine flagitioso dicta. Quod quidẽ: etsi pleriqꝫ eruditissimi nostre tempestatis viri: cum seculares tum religiosi ꝓ virili sua nitãtur: vt publicitus cõsultum sit: hic tamen ordo noster ⁊ a sui originis initio: ⁊ nunc oĩum maxime factitare nõ finit. Nemine nem hoc loco velim mihi succenseat ac moleste ferat: ꝙ eousqꝫ ordinem nostrum promoueã: vt omnibus alioꝝ studijs ⁊ profectibus anteferam. Nam ⁊ res ipsa adeo in aperto sita est: vt non longius testimonia conquirere sit necesse. Quis enim oro Pater explicet: q̃ꝫta cura: q̃ꝫta diligentia ac studio: maiores nostri omnẽ operaꝫ ⁊ nauauerint hucusqꝫ ⁊ in presentia nauẽt: vt nõ publicis ĩ gymnasijs solum: sed omni in loco quippiã phye habeat: Neqꝫ vo ignoras nullum locum esse adeo humilem: in quo non sit aliud vel rationalis phye: que vulgo logica: vel naturalis: que physica dicit: vel ipsa omnium disciplinaꝝ domina: theologia: imo vero vt recti⁹ loquar: multis locis omnes simul lectitant. Quod ꝓfecto institutum: qua laude: quaue gloria ac maiestate dignũ sit: alioꝝ iudicio censendũ relinquo. Illud tñ Aristotelis qd̃ ipse frequenter dicere erat solitus attulero. Tantũ docti

ab indoctis differre: qu[illegible]ntū vi-
uētes a mortuis. Eruditi[illegible] deniqꝫ
inter ꝓspera ornamentū esse: iter
aduersa refugium. Quare bene
res nobiscum agit: vt talibus freti
studijs: hic ordo ne in minimum
quidē errorem vnq̄ꝫ dilapsus sit.
Age vero: quot ac q̄les: hac nr̄a
ex officina viri illustrissimi eua-
sere. Quid o dij imortales de Al
berto illo: qui ob insignem eiꝰ do
ctrinā magnus cognomēto voci-
tatus est dicemus? An nō tibi euꝫ
toti terraꝝ orbi stuporeꝫ iniecisse
videt: qui animantium ac rerum
omnium nature secreta ita rima-
tus est: ꝑinde atqꝫ naturā ipsaꝫ in
manibus habuerit? Quid de an-
gelico Tho. quem diuinū rectius
appellare phas est: quippe qui vi
res humanas superasse censeat?
Cuius nempe doctrina tāti a quo
uis faciunda est: ꝙ qui ei refraga
ri voluerit: semper sit: vt ait Inno
centius: de veritate suspectꝰ. Nec
imerito quidem. Eiusmodi nāqꝫ
extitit illi dictādi modus: ratiōes
suas i Aristotele faciat iacere fun
damenta: easdēqꝫ subinde conten
dat vel sacrarum litterarum mo-
numentis: vel sanctorum doctoꝝ
testimonijs confirmare. Quibus
omnibus efficit: ꝙ qui aliter atqꝫ
ipse tradiderit senserint: precipites
in vastissimum errorum pelagus
deuoluant. Quo circa nō possuꝫ
non ridere nōnullos: qui sese quip
piam preciosi nactos arbitrantur
quum ei aduersari possunt: quos
credo idcirco id prestare: quoniaꝫ
tanto viro obtrectasse famam suā
diffusum iri putant. illius: vt reor:
imitati exemplum quem grecorū
fabule ferunt. Qui cū vulgo esset
ignotꝰ ⁊ nihil boni posset facino-
ris excogitare quo nobilis fieret.
Diane incendisse templum: ⁊ nul
lo prodente sacrilegiuꝫ fertur ipse
in mediū ꝓcessisse clamitans: sese
incendium subiecisse. Scis[illegible]tan-
tibꝰ ephesi principibus quam ob
causaꝫ hoc facere voluisset: respō
disse: vt q: bene non poteram oī-
bus male innotescerem. Sed ista
missa faciamꝰ: ne ⁊ ego virum oī
humana laude plane superiorem
ieiune laudauerim: ⁊ in his cōme
morandis tēpus ꝯteram: qui non
secus eum: q̄ꝫ ignaui fuci melliflu
tus apes insectant. Quid quoqꝫ
de Hervo illo: quo nihil est inter
theologos subtiliꝰ? Quid de Jo
hāne caprioli omniū nostroꝝ ad
uersantium triumphatore? Queꝫ
dudum ille terrestre sapiētie diui
ne pariter ⁊ humane domicilium
Thomas Gayetanus breuius di
sputare docuit. Quid eundeꝫ de
vgone: q ita sibi familiarissimas
sacras litteras fecit: vt duo ⁊ vi-

ginti volumina in easdem omnis sapiētie plenissima edidit: que nō minoris facimus: quanti si Cresi ac Crassi diuitias haberemus. Preteribo Petrum de Tarantasio. Petrum itē a Palude: vincētium Beluacēsem. Antoninuz florentinū. Raymundū decretalium effectorē. Raynerium. Durandum Theutonicū Johannē. Pisanum. Dominicum Tolosanum. Gulielmum. Voraginē: innumerosq3 alios macte virtute viros: quos ob id silentio inuoluerim: ne te tam aperta videar docuisse. Et mihi nanq3 codex bene longus texendus esset: ꝛ difficile nostre exitū inueniret oratio. Nō inde siccis labris Johānes horuz sermonum archiauctor transeundus est: qui suo tēpore adeo verbi diuini disseminatione claruit: vt omnem Italiā maxima vbiq3 gentium cū admiratione pagrando illustrauit. Nam erant ei ingēs eruditōis suppellex in primis id genus hominibus pernecessaria: firma latera: plurima leporis in dicendo: tum patrij tū artificio acquisiti copia: vox clara. ꝯcinna. sonora. adeo cum exclamaret. si cum minus cernēs: tonitruum putauisses. Qui i vite sue ferme calce: te tamen eum iuuante: vt alijs post se futuris frugi esset: hos sermones tota bonitate refectissimos elaborauit. Quos ego quidē cum viderem Angelum Britannicum virū ea arte diligentia primariuz: litteris eneis mādaturū: essentq3 vitio scriptorum corrupti ac laceri: non potui facere quin eos a principio ꝛ ad finem vsq3 percurrerim: eos vt potui primo nitori ac dignitati restituens. Ubi offendi vos tantam innectere doctrinam: quantā in ea mā quisq3 hactenus fecerit. Unde non ab re eam in opinionem facile adducor: vt certe sciam qui horum sermonum doctrina oblectatus fuerit. honorem imortalem. vtilitatē maximam relaturum. Unum modo reliquum est: ita nos geramus: vt non minus nostra dicendi acrimonia ac lenocinio vos quantū nostali ac tāto opere honestastis. Tue vero iterū pater venerande partes erunt: meminisse fratrem Benedictum. tui tuorumq3 semper fuisse foreq3 studiosissimum. Uale ꝛ me ama.

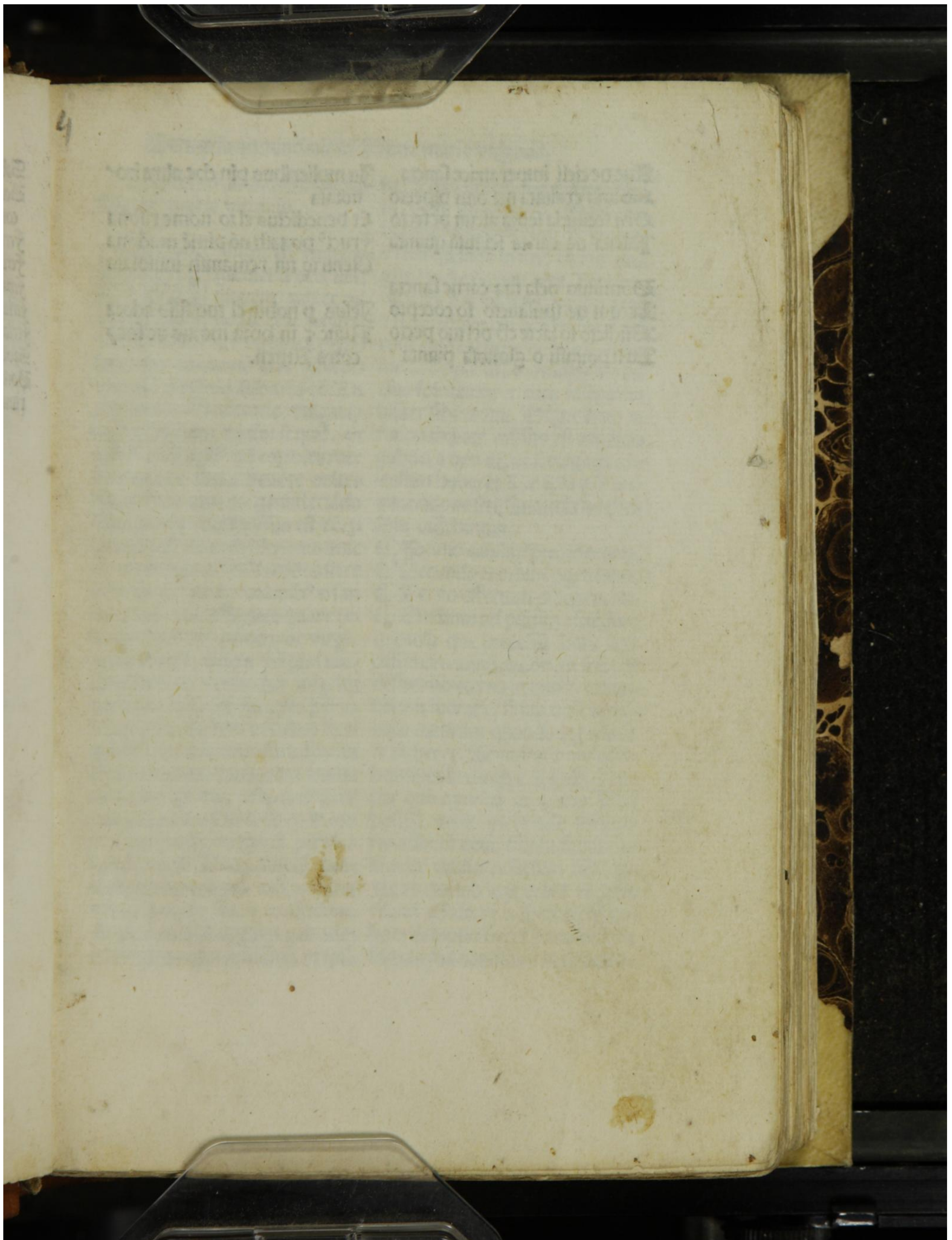
¶ Ad lectorem.

¶ Optime lector: cui merito ij aurei ſmones minime sunt ingrati. te admonitum esse volumus. Quum in eam explicationez quā ipsi specificationē frequenter appellant incideris: haud quaq3 rei magnitudine terreare. Constat

enim ea non sine sanctorũ doctorꝫ multifaria attestatione posita atqꝫ esse ad anime mundationem oĩno necessaria. Quippe ꝛ ego multiplici periculo ac scientia didicerĩ doctrinam que neruum tangat lõge esse vtiliorem: qꝫ eam que tñ circa vniuersalia versetur. Quare cum vitia que sunt anime sordes altissimis sint nixa radicibus vt non nisi cũ magna dicendi energia euelli ex hominum pectorib⁹ possint: opus est: seruata semp modestia: vti explicatiõe quãtum dici potest maxima. Quod si forte coincidere: aut pro loco esse superflua tibi videbuntur: habita ꝛ loci ꝛ personarum ratione: rem tu ipse moderabere. Vale.

¶ Tabula omnium sermonum hoc volumine contentorum.

Finis.

Aue de cieli imperatrice sancta
Maria exaltata nel diui ꝯspecto
Gr̃a fecunda senza alcun defecto
Plena de carita sei tuta quanta

Dominus dela tua carne sancta
Tecum de spũsancto fo cõcepto
Bñdicto lo lacte ch̄ del tuo pecto
Tu li porgisti o gloriosa pianta

In mulieribus piu che altra ho-
norata
Et benedictus el to nome risona
Fructꝰ portasti nõ dimẽ madõna
Uentris tui remanisti inuiolata

Jesus ꝑ nobis el tuo filio adora
Nunc ⁊ in hora mortis ne soc-
corra Amen.

¶ Sermo in annunciatione Beate marie virginis.

Issus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomé erat nazaret ad virginez despó satas viro cui nomé erat Joseph ⁊ nomé virginis Maria ⁊c. Luce primo. c. Declaratis vulgariter verbis iam dictis: sequif. Et igressus Angel⁹ ad eaz: dixit: verba que oés simul deuote orátes dicam⁹ vna cum eo genuflectédo Aue maria ⁊c. Missus est ⁊c. p introductione nostri smonis ante q̃z veniamus ad distinctióes scire debetis q̧ vna de rationib⁹ a sanctis theologis assignata quare prius q̃z filius dei carnem de virgine assumeret eidem virgini tantũ misterium voluit per angeluz nunciare. ratio est ista. quia per talem incarnationem debebat fieri quoddam matrimonium spiritu ale inter deum ⁊ naturam humanam que ipsi deo inseparabiliter erat vnienda: cũ sit ergo q̧ in omni matrimonio requirif ɔsensus sponse. vnde Deus anteq̃z ipsaz naturam humanam desponsaret voluit habere suum consensum. Et ideo misit Angelum gabrielez ad virginez gloriosissimá vt ipsa in psona tot⁹ hũane nature puta in cuius vtero tales nuptie celebráde erant consensum pberet: q̧ ⁊ fecit quando in fine huius euágelij hodie recitati dixit. Ecce ancilla: dñi fiat mihi sm verbũ tuuz ⁊ statim filius dei descendit in vterum eius carnem nostram assumens de purissimis sanguinibus eius formatum ⁊ eam inseparabiliter sibi vniuit. Digne ergo ⁊ rationabiliter missus est angelus gabriel a deo ⁊c. vt. s. virginis cósensum haberet. De ipsa igif annunciatione sctissima: tria ad presens videbimus.

¶ Primo causam precedentem.

¶ Secundo modum ɔgruétem.

¶ Tertio effectum ɔsequentem.

¶ Quátum ad primuz: sciédum q̧ causa que precessit hanc sanctissimam annũciationem fuit predestinatio eterna in qua determinatum fuerat vt filius dei humanam naturam quandoq̧z redimere deberet. Tenuerat enim deus hominez in carcere Limbi bene per quinq̧z milia annorum. Sed postq̃z venit plenitudo temporis. Misit deus filium suum natum ex muliere: factum sub lege vt eos qui sub lege erant redimeret. ad Gala. vi. c. Sed áteq̃z talis redemptio fieret prius de hoc factum fuit consilium in concisto-

rio trinitatis ad qđ ꝯsilium deus vocauit tres venerabiles matronas de quarum consilio procedūt cuncta que fiunt. ¶ Prima vocatur. Dña prouidentia. ¶ Secūda vocat. Dña iusticia. ¶ Tertia vocat. Dña misericordia: de quaꝝ ꝯsilio deus creauit ágelos. Celum: terrá: mare: ꝛ omnia que in eis sunt ꝛc. Ecce quō deus gubernat se per ꝯsilium mulierum. Certe diceritis: ꝙ sunt valde sapientissime ꝛc. Quibus vocatis ꝛ causa vocationis exposita. s. vt tractaret de redéptione humani generis statim Dña prouidétia surrexit ad quá proponere ꝛ determinare pertinet in ꝯsilio ꝛ ait. Cum ad presens determinanduꝫ sit ꝛ tractandū vt iam expositum est de redéptiōe humani generis mihi videtur quod circa moduꝫ tres difficillime questiones véntilande disputande atqꝫ determiná de occurrunt quas illico ꝑposuit dicés. ¶ Prima questio é. Que potius redimenda est ex his duabus naturis ágelica vel humana cum pariter ambe a paradisi gaudijs sint excluse. ¶ Secunda quō est: dato ꝙ potius humana natura qꝫ angelica sit rediméda. vtruꝫ aliqua pura creatura debeat eam redimere: aut aïa de limbo: aut homo de mundo: aut angelus de padiso. ¶ Tertia questio. Dato ꝙ nullus nisi creator. s. De⁹ possit eam redimere que istaꝝ personaꝝ debeat ire ad redimendum eam. Pater an filius an spūssanctūs. Quibus questionib⁹ positis Dña ꝑuidentia eas determinatura tacuit ꝛ ad parté se traxit. Tūc surrexerunt Dña iusticia ꝛ Dña misericordia ꝛ priuatim questioné inter se primá disputandam assumpserunt. Et primo domina misericordia questioné assumés dixit. Mihi videt ꝙ ambe ille due nature sint rediméde. s. tam angelica qꝫ humana ꝛ hoc tali ratiōe ostendendo. Deus. n. est summa bonitas vt dicit Dionysius in. i. c. de diuinis no. Ad cuius naturam ꝑtinet se summe cōmunicari alijs vt ideꝫ dicit in. iiij. c. eiusdé. l. Ista aūt cōmunicatio fit dupliciter. s. Dádo esse simplr̄ ꝛ dando bene esse: bene deus cōicat se hominibus. primo modo ꝑ creationem. s. quádo dat eis esse nature: cōicat aūt se eis scd̄o modo ꝑ beatitudiné: q: tunc homo hꝫ bn̄ esse quando habet finé ꝛ assequit euꝫ ad qué creatus est. s. beatitudineꝫ. Cōmunicauit aūt deus suá bonitatem istis duabus naturis: ꝑmo modo dando eis esse simpliciter q: ex nihilo eas fecit. Cum ergo nō sit dare aliquá rationé quare

magis debuerit dare primum esse q̄ꝫ ẞm ⁊ dederit eis primum esse nature: videt̄ ꝙ debeat eis dare ẞm.s. esse gratie ⁊ beatitudis. Et si forsasse tu iustā diceres ꝙ deus n̄ dedisset eis esse beatitudis ſꝫ ipsi hoc nō meruerūt q: peccauerūt. Tunc rn̄deo ꝙ pari ratione non debeat eis dare esse nature: quia anteq̄ꝫ essent hoc nō poterāt me reri. Sed si iterꝫ diceres ꝙ ꝓpter ingratitudinem priuauerunt se tali esse.s. gratie ⁊ beatitudinis. Rn̄deo ꝙ si propter hoc sit priuatus tali bono etiā pari ratione debeat priuari primo esse: q: qui abutit̄ beneficio sibi dato meret̄ priuari siue pdi eum: sed ipsi nō sunt priuati primo esse: ergo nec priuari debent secūdo ⁊c̄. ⁊ presertim cū .ps. dicat ꝙ misericors est deus ⁊ miserationes eius sup oīa opa ei⁹. quibus dictis respondit iusticia: dicens. Mihi videt̄ totuꝫ oppositum illius qđ dixisti videt̄ mihi ꝙ neuter istoꝝ redimi debeat sed semper manere in dānatione ꝙ tali ratione ostendo. Nos habemus in regulis nostris theologalibus ꝙ deus nulluꝫ peccatum dimittere dꝫ īpunitū que regl'a iā data est in lege ⁊ p Moysen pro uulgata. Deut̄.xxv.c. vbi dicitur. Juxta mēsuram delicti erit ⁊ plagarū modus. Delictum aūt tam angeli q̄ꝫ hoīs fuit infinite mensure ratiōe obiecti.s. dei plagaruꝫ etiā modus ⁊ punitiōis dꝫ esse infinitus. Et ideo in eternum ambo puniri debent ⁊ nunq̄ꝫ a tali supplicio liberari: ⁊ ecōtrario. Misericordia dicebat: ⁊ sic inter eas erat magna cōtentio: ita ꝙ totus paradisus eas audiebat ad inuicē disputantes ⁊ certe iusticia preualuisset nisi prouidentia in mediuꝫ se posuisset que eis silentium indicens ait. Sorores mee nisi ego essem semper inter vos ꝯtentiones ⁊ iurgia eēnt: q: vna vult dulce ⁊ alia amaruꝫ. Justicia seueritatē. Misericordia lenitatē: ſꝫ ego taliter vtrāq̄ꝫ ꝯcordabo ꝙ remanebiꝰ pacifice ⁊ bēniuole sic hacte nus semper fuistis. Et postea incipiens dixit. Misericordia vult oēs saluari. Justicia oēs dānari. Ego vero medium tenēs dico ꝙ nec oēs debēt saluari nec oēs dānari: sed tn̄ ex duabus naturis: vna sola reparanda est.s. natura humana. Alia vero.s. angelica dimittenda est in suo statu. ⁊ ꝙ hoc sit ꝯueniens ostendo multis rationibus. ⁊ postea soluam argumenta: q: tota humana natura lapsa ē in primo parente. Non aūt sic est de natura angelica: cuius maior pars in paradiso saluata est Mirandum est inquit humane na-

ture ne totam in inferno deſerat:
ꝛ tunc erunt hoies equales ange
lis dei vt dicitur. Math.xxij.c.
2 Secundo ratione innocentie. Et
hoc eſt vt ſatiſfaciat domine iuſti
cie. Quia omnes illi ad quos cor
ruptio peccati primi hois deue-
nire debebat nõ erant in actu ſed
in virtute tñ: ꝛ ideo indecens eẽt
domine iuſticie vt ipſi priuſq̃z eſ-
ſent vltimam dãnationem recipe
rent. Nõ aũt ſic eſt de angelis qui
omnes actu exiſtentes proprio ar
3 bitrio peccauerunt. ¶ Tertia ra
tio omnibus efficatior eſt ratione
termini: qꝛ homo non peccauit in
termino vie ſue ſicut angelus cui
ad primam electionem ſtatus vie:
finitus eſt ꝛ poſt electionem eius
voluntas manet imobilis cum ſit
infra voluntatez diuinam que eſt
iuertibilis ante ꝛ poſt ꝛ ſupra vo
luntatem hominum que eſt ver-
tibilis ante ꝛ poſt. Et ideo ange-
lus appetendo malum eſt: immo
biliter adheſit ꝛ hoc eſt quod di-
cit Damaſcenus.ſ. ꝙ hoc eſt ho-
minibꝰ mors ꝙ angelis caſus ꝛc̃.
4 ¶ Quarta ratio eſt ratione ſpẽi
ꝛ hec ſumit ex peccato vtriuſq̃z.
Quantuz ad genus peccati qꝛ hõ
ſupbiuit ex appetitu ſcie quando
diabolꝰ ſibi dixit. Eritis ſicut dij:
ſcientes bonum ꝛ maluz cuius.ſ.
ſciẽtie natura creata eſt capax: an
gelus vero ſupbiuit ex appetitu
potentie quãdo dixit. Ero ſimilis
altiſſimo Iſaie.xiiij.c. Quã.ſ.po
tentiã natura creatam nõ ita pfe-
cte recipere põt ſicut ſciẽtie vnde
anime xp̃i cõmunicata fuit omnis
ſcientia: nõ omnis potentia. Et iõ
grauius fuit peccatum angeli q̃z
hois ꝛ p cõſequens minus reme
diabile. ¶ Quinto ꝛ vltimo ra- 5
tiõe circũſtãtie q̃re magis reme-
diabile ſit peccatuz hois q̃z ãgeli
eſt ppter circũſtãtiã ꝛ propter oc
caſionẽ peccati. Quia hõ peccãs
ꝛ de venia cogitauit ꝛ i aliquo de
ceptus eſt: non autez angelus. Si
militer quãtum ad occaſionẽ pec 6
cati q̃z homo habuit: qꝛ alio ſug-
gerẽte peccauit ꝛ in carne fragili
q̃s occaſiones angelus mĩme ha
buit ꝛ has rationes vltimas aſſi-
gnat. Gregoriꝰ in.iiij.l.mor.c. vbi
dicit. Duas ad intelligẽdũ ſe crea
turas fecit deus angelicam vz ꝛ
humanam: vtraq̃z vero ſuperbia
pertulit ꝛ a ſtatu ingenite rectitu
dinis fregit ſed vna tegimen car
nis habuit: alia vero nihil infir-
mum de carne geſtauit. angelus
nãq̃z ſolũmodo ſpiritꝰ: homo ve
ro eſt ꝛ ſpiritus ꝛ caro. Miſertꝰ
ergo Creator vt redimeret illam
ad ſe debuit reducere quã in per
petratione culpe ex infirmitate cõ
ſtat aliqd habuiſſe ꝛ eo alter de-

buit apoſtatam angeluꝫ repellere quo cum a perſiſtendi fortitudine corruit nihil infirmuꝫ in carne geſtauit. vnde recte. ps. Cū inſertuꝫ redēptorem hoibus: diceret ipaꝫ quoqꝫ cauſam miſericordie expſſit: dicēs. Recordatus quia caro ſunt. ps. lxxvij. ac ſi diceret. Quorū infirma vidit eo diſtricte culpas punire noluit ⁊ adhuc eſt ꝙ perditus homo debuit reparari ⁊ ſupbiens ſpiritus reparari non poſſit. Quia nimirū angelus ſua malicia corruit: hominē vero aliena proſtrauit: hec ille. Et concludendo propter rationes dictas dignum ⁊ iuſtum eſt: pro ſola vero humana natura reparetur. Angelica vero in ſuo ſtatu remaneret. Ad illud vero argumentum ꝙ fecit miſericordia. ſ. de bonitate eiꝰ. Rñdeo ꝙ talis ratio locum habet in his q̇ dolorē habēt de peccatis ſuis ⁊ hūiliant ꝙ cū demones facere renuūt: vt dictū ē taleꝫ miſericordiā nō merent ſꝫ ſolum hoies q̇ quottidie peccata ſua lugēt. Ad ratiōeꝫ vero iuſticie de ſatiſfactione proportionata culpe. Reſpōdeo ꝙ talis modus determinabit ꝑ quē ſibi ſatiſfiet. Et iō ex quo deciſiuimus hanc queſtioneꝫ veniamus ad aliā. ſ. ſecūdā.

¶ Quantū ad ſecundaꝫ qōnem in qua vidēdū erit vtꝝ pura creatura ſufficeret ad hanc redēptionem. Notate ꝙ quia iuſticia inſtabat ⁊ ſic ſatiſfactionē cōgruaꝫ de tanta culpa petebat decreuit diuina ꝓuidentia vt mitteretur vnus angelus fortis. ſ. gabriel: qui. ſ. interpretat dei fortitudo qui quereret primo in limbo deinde in mundo ⁊ poſtea in celo. Si eſſet aliq̇s idoneus qui vellet hanc ſatiſfactionem aſſumere ⁊ primo queſiuit i limbo ⁊ inde adduxit Adā. Noe Abraam ⁊ Moyſen cum ceteris ſanctis patribus qui cuꝫ aſſiſterēt coram iuſtcia ⁊ libenti animo ad hoc faciendum ſe vnuſquiſqꝫ offerret. iuſticia ad eos dicens. Nullus veſtrū particulariter nec etiam omnes ſimul mihi ſatiſface re poteſtis eo ꝙ peccatum ꝙ cōmiſit iſte veſter pater Adā habet in ſe infinitatē quandā ex triplici rōe. primo ex ifinitate diuine maieſtatis inq̇ꝫtū tu Adā ꝯtēpſiſti obedire deo ⁊ culpa tanto eſt grauior quāto eſt maior inq̇ꝫ peccatur vt habet. xvij. q. iiij. c. Sicut q̇ Eccleſiā. ⁊. xxiij. q. v. c. Si apud ⁊c̄. De hereticis vergentis vbi dr̄ longe eſt grauius eternā q̄ꝫ tpalē ledere maieſtatē. ſ. rōe dignitatis. ¶ Secundo ex obiecto ꝙ per peccatuꝫ auferebatur ꝙ eſt infinitum ſi ipe deus per cuius ꝑticipatōeꝫ fierēt homies beati. Auguſt. Factus eſt

malo dignus eterno q: hoc in se pemit bonum q esse posset eternum. ¶ Tertio est infinitū ex ipa natura humana que corrupta est que quidē infinitatē habet quādā inquātum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari. Actio autem ⁊ operatio vniuscuiusq3 vestrum non potest habere efficaciā infinitā sed finitam. Et ideo mihi satisfacere nō potestis q: finiti ad infinitū nulla est pportio vt dicit Aristo. in. iij. Phy. Recedite ergo ⁊ ite ad locum vestrum qui licentiati abierunt oēs lugentes seq3 ei humiliter recomendantes ⁊c. ¶ Secundo quesitum est in mundo ⁊ reuersus est angelus dicens. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum nō est vsq3 ad vnu3 ⁊ ait: Justicia. Nec aliquis homo viuēs in mundo pōt mihi satisfacere ⁊ ratio est: q: omnes sunt eidem culpe astricti ⁊ obnoxij nec p suo debito satisfacere possunt: quomodo ergo pro alijs satisfaciēt: Et iō querite alibi. ¶ Propter qd. tertio quesitū ē in celo inter angelos ⁊ archāgelos ⁊c. qui similiter offerebant se libenter ad talē satisfactionem. sed iusticia nullum eo4 admittere voluit. d. Qd hoc esset valde inconueniens ⁊c. tum ratione iam dicta de hoībus ⁊ aīabus limbi q: angelus est pura creatura ⁊c. tum q: etiam si angelus redemisset homine3 ⁊ pro eo satisfaceret homo remaneret sibi obligatus ⁊ quicquid facere posset: angelo deberet ratione redēptionis q esset valde inconueniens ⁊c. Quibus oībus repulsis pvidentia ratiōes iusticie ratificauit: asserens in ꝯclusiōe q nullus sufficiebat ad talem redēptionem faciendam nisi solus deus: vbi scire debetis q deus ad talē satisfactionem nō obligat: tamen eā potest facere: homo vero talem satisfactionē d3: sed eam facere nō potest rationibus iam dictis supra p iusticiam. Si igit natura diuina vniat cum natura humana ⁊ ex duabus ꝯtrarijs fiat vnu3 suppositum ⁊ vna ypostasis: tunc talis inquantu3 homo digne ⁊ merito talē satisfactionem assumet: inquātum vero deus satisfactionem talem facere poterit. Et ideo pro vltima decissione huius questionis da istam sententiā q deus naturam humanā assumere debeat ⁊ pter eam satisfacere vt oportet: ⁊ q hoc in vltima ratione fuerit conueniens ostēdit Johā. Damascenus i principio. iij. l. vbi ait. Per incarnationis misteriū monstratur simul bonitas ⁊ sapientia ⁊ iusticia dei vel virtus. Bonitas

quidē q: qm̄ nō despexit populi plasmatis infirmitaté. Justicia vero qm̄ hoīe victo non alium facit vincere tirannū neq3 vi eripit ex morte hominem. Sapiétia vero qm̄ inuenit difficilimi decentissimam solutionem: potentia vero siue virtus ifinita q: nihil est maius q̄3 dn̄s fieri hominem zc. ⁊ ita determinata fuit scd̄a qō zc.

¶ Quantum ad tertiam questionem sciendum q͡ cum data fuisset sentétia ⁊ ab oībus in consilio diuino existentib⁹ approbata q͡ de⁹ incarnari deberet tunc filius dei tanq̄3 sapientissim⁹ surrexit ⁊ vertit se ad patre3 di. Audistis pater oīpotens cū quanta decentia ⁊ ratione dn̄a prouidentia nostra determinauit vt nos debeamus carnem assumere ⁊ humaná naturá redimere in satisfactioné iusticie: Hō quidem dignū ⁊ iustum est ⁊ ꝑpter rationes iam supius allegatas. Sed nunc determinandu3 est quis nostrum ad tantum opus debeat mitti: vel tu: vel ego: vel spiritussanctus. Et certe mihi videt pater q͡ vos hoc facere debeatis q͡ tali: rōne ostédo. Ista redéptio vt scitis pater sanctissime nihil aliud est nisi queda3 noua re creatio mundi. Juxta illud Apo. .ij.c. Ecce ego noua facio omnia sed cu3 tibi tribuat potentia creá di quia tua potentia mundum ex nihilo fecisti: ergo pater ⁊ ipsum recreare debetis zc. Cui pater respondens ait. Fili verū est q͡ ego potétia mea creaui oīa que sunt s3 tu bene scis q͡ nil vnq̄3 ego feci ꝑ potentia3 meá: nisi mediante sapiétia tua qui es verbum meum ⁊ bonitate spūssancti. Et ideo ꝑ te ⁊ spūmsanctum talis recreatio d3 fieri. Nam de prima creatione dicit Gene.i.c. Jn principio creauit deus zc. Jn principio.i.in ↄsilio creauit deus.s. pater celū ⁊ terram zc. ⁊ subsequit. Spūs aute3 dn̄i ferebat sup aquas zc. ⁊ apostolus.i.ad Cor.v.c. Deus erat in xp̄o mundum recōcilians sibi. Quo audito filius vertit se ad spiritum sanctu3.di. Mihi videtur q͡ vos vadatis ad redimédū zc. ratio est q: hec redéptio principaliter pertinet ad remissionem peccatorū. ƀm illud. Mat.primo. vocabis nomé eius Jesum: ipse eni3 saluum faciet populū suum a peccatis eoꝝ. Remissio aūt peccatorum attribuit tibi ƀm illud. Joh. xx.c. Accipite spūmsanctu3 quoꝝ remiseritis peccata zc. Ergo vos debetis ire. Cui respōdit: spūssanctus. Fili mea interest vt.s.s. donum patris ⁊ filij esse. Remissio aūté peccatoꝝ habet ꝑ me tanq̄3 donum dei. Et ideo conuenientius

eſt vt tu vadas ⁊ dones me pec-
catoribus. Et ſic iter eos erat ma
gna diſputatio. Tunc diuina ꝓui
dentia rationes ſpũſſancti confir
mans vertit ſe ad filiuꝫ.d. Certe
fili iſta incarnatio nulli alteri pſo
ne magis ꝯuenit q̃ꝫ tibi ⁊ hoc ad
preſens tibi conuenire ex tribus
oſtendo videlicet.
¶ Primo ratione filiationis.
¶ Scd̃o ratione imaginis.
¶ Tertio ratione ſapientie.
¶ Primo dico ꝙ ꝯuenit tibi in-
quantum filius q: inquantuꝫ tu a
patre procedis ꝯuenit tibi mitti ⁊
obedire patri. Pater auteꝫ a nul
lo eſt. ad Philippen. ij. c. Chriſt⁹
factus eſt obediens vſqꝫ ad mor
tem ⁊c̃. ¶ Secundo inquantum
filius competit tibi deprecatio ad
patrem pro peccatoribus. i. Joh.
.ij. c. Aduocatum habemus apud
patrem ieſum chriſtum Juſtum
⁊ ipſe eſt propiciatio pro peccatis
noſtris: nõ autem pro noſtris tm̃
ſed etiã totius mundi. ¶ Tertio
ĩquãtũ fili⁹ ꝯuenit tibi determina
tus modus originis vt qui in diui
nitate es filius dei ĩ hũanitate ſis
virginis fili⁹. Nã ſi pater vel ſpi-
ritusſanctus tpaliter naſceret̃ tũc
eſſent due filiatiões ꝙ eſſet valde
incõgruum. ¶ Scd̃o iſta incarna
tio ꝯuenit tibi ratione ymaginis.
Nã homo factus eſt ad ymagi-
né ⁊ ſimilitudiné dei. Geñ. i. c. Fa
ciamus hoiem ad ymagineꝫ ⁊c̃.
⁊ infra ad ymaginem quippe dei
factus eſt hõ. Eccle. xvij. c. Deus
creauit de terra hoiem ⁊ ƀm ima
giné ſuã fecit illũ. ⁊ ꝑme. ad Cor.
xi. c. Uir nõ dꝫ vellare caput ſuũ:
quia ymago ⁊ gloriã dei eſt ⁊ ad
Coloſſe. i. c. ⁊c̃. Conueniés ergo
eſt vt tu qui es ymago patris illũ
aſſumas qui eſt ad ymaginé pa-
tris ⁊ dei. Cũ hoc etiã ſit ab eter
no predeſtinatuꝫ. Ro. i. c. Quos
preſciuit ⁊ predeſtinauit confor-
mes fieri imaginis filij eius vt ſit
ipſe primogenitus in multis fra-
trib⁹. ¶ Tertio ꝯuenit tibi q: tu
es ſapiẽtia patris. Pater. n. é val
de ſeuerus ⁊ timet ꝙ ſi ipſe iret
⁊ videret tot mala ⁊ ſcelera que ĩ
mũdo fiunt ne eis maiores ĩflige
ret penas ⁊ punitiones. Spiritus
aũt ſanctus eſt ita bonus ⁊ miſeri
cors ꝙ ſtatim parceret eis ſine ali
qua ſatiſfactione ⁊ iſto modo iu-
ſticia nõ haberet locum ſuuꝫ. Tu
vero cum ſis ſumma ſapiẽtia me
diũ tenebis talit̃ ſeueritate vtens
ꝙ miſẽcordiã nõ dimittes ⁊ tali-
ter miſẽcordiã ĩpendes ꝙ iuſticiã
nõ derelinquas: igit̃ ꝓpter rões
aſſignatas ⁊ alias multas que aſ-
ſignari poſſent dignũ eſt ꝙ tu fili
carné aſſumas ⁊ nõ pater nec ſpi
ritusſanctus ⁊ ita ab oibus deter

minatum est ⁊ confirmatuȝ in toto concistorio diuine ⁊c̄. Et de tota ista contēplatione habet Apoca. v. c. Ubi omnia ista Johanni euangeli. reuelata fuerant qui dicit vidi angelum fortem predicantem voce magna gabrieleȝ qui interpretatur dei fortitudo vt supra dictum est. Qui est dignus aperire libruȝ ⁊ soluere signacula ei⁹ p hunc librum ītelligit diuina scriptura in qua fuerūt scripti ab eterno oēs qui predestinati fuerunt sȝ liber signat⁹ erat q: nemini aperiebat ipa scriptura diuina cū nullus quātūcūqȝ sanctus possit deū videre per essentiā. Et nemo poterat ī celo q: nullus āgelus neqȝ ī terra q: nullus homo neqȝ subtus terraȝ q: nullus de sanctis patribus limbi: apire librum nec videre eum. Et vnus de senioribus dixit mihi p hunc seniorē pōt ītelligere aliquē āgelum qui reuelauit sanctis patrib⁹ īcarnationē filij dei vel ipsum deuȝ qui eā reuelauit sanctis patriarchis ⁊ pphetis eos ɔsolans in afflictione eorū. vn̄ dicit. Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu iuda pp fortitudinē ⁊ etiā ppter resurrectioneȝ q fuit de tribu iuda ɓm carnē ex semine Dauid ⁊c̄. ⁊ hec sufficiant quantum ad causam que precessit ipsam annunciationem q̄ fuit primum notandum in predicatione hodierna ⁊c̄.

¶ Quantū ad ɓm principale in quo declarare debemus modum conuenientem huius sanctissime annunciationis. Scire debetis q̄ postq̄ȝ sancti patres a iusticia expulsi reuersi sunt in limbo incōsolabiliter flentes q: inueniebat dignus aperire librum tunc vn⁹ de senioribus. i. ipse deus vel vn⁹ angelus dixit eis. Ecce ego porto vobis bōa noua nolite flere: q: vicit leo de tribu iuda radix Dauid aperire librū ⁊ soluere signacula eius ⁊ reuelauit eis oīa que determinata fuerant in cōcistorio trinitatis circa eoꝝ redēptionē ⁊ liberationē ⁊ hoc audito ceperunt exultare ⁊ facere magnuȝ festum Dauid vero statim q̄ hoc audiuit. s. q̄ filius dei carnem assumere debebat recordatus est de promissione quā sibi dominus fecerat ⁊ accipiens calamum scripsit vnam breuem epistolam ad concistorium trinitatis sub hac forma verborum. Memento domine Dauid ⁊ omnis mansuetudinis eius que cum lecta esset in ɔcistorio diuino omnes mirabantur. Tunc prouidētia ait. Nullus miretur de hac epistola: quia iurauit dn̄s Dauid veritatē ⁊ nō frustrabit eū ɗ fructu vētris tui po-

nam super sedem tuam. ps.cxli. Et ideo nūc est tempus ꝙ tu deus recorderis Dauid ⁊ serues ei promissionem. Et ideo mittatur Angelus gabriel in iudeā ⁊ q̄rat inter omnes filias ex semine Dauid si est aliqua pulchra humilis ⁊ virtuosa que idonea sit ad recipiēdū filiū dei in vtero suo ⁊ ipa recipiat in matrē dei. Q̄d cū oībus placuisset. Missus est Angelus gabriel ⁊ quesiuit in tota iudea ⁊ q̄uis multas puellas ibi reppisset de semine Dauid inter alias vnā reperit que vocabat. Maria filia Johachin nouiter desponsata cuidam seni noīe Joseph de tribu ⁊ semine suo cuius virtutes hic partim dicende sunt vt ostendat q̄ digne deus elegit ipsam in sponsam ⁊ filius dei in mrēm. Ait ergo gabriel. Ego repi vnā puellā cuius pulchritudinē corporalē ad presens omitto cum nec vnq̄ sibi similē natura pduxit. Sed dicam de v̄tutibus eius. Ista est ita pura in aīa ꝙ ex quo nata ē nunq̄ peccauit vel saltē venialiter. Caritatꝫ plena. Tam pia ꝙ nunq̄ aliquis in tribulatiōe ↄstitutꝰ accesserit ad eā qn ↄsolatiōeꝫ recipet. Ita exēplaris ⁊ deuota ꝙ oēs eā vidētes q̄uis maximi ribaldi ⁊ scelerati ad maximā deuotiōeꝫ ꝓuocaret. Nūq̄ fuit aliquis ita impudicus qui eā vidēs ad castitatē nō ꝓuocaret. Est.n. virgo ⁊ virginitatem primo deo vouit ⁊ ita seruare intēdit: q̄q̄ maritū acceperit: q: hoc fecit vt viri ministerio vteretur ⁊ vt matrimoniū bonū cōprobaret nō aūt vt eū cognoscat carnaliter. Et sic narra de virtutibus beate virginis vt deus dabit. Quibꝰ dictis visum est oībus vt eam deus accipe deberet in matrē. Tunc ait diuina ꝓuidentia. Nullus de hoc dubitet: q: deus elegit eā ⁊ ꝑelegit eā ⁊ habitare eā faciet in tabernaculo suo. Ait ergo deus ad Angelum gabrielē. Uade nūcia sibi: q: volo ipam in matrē filij mei ⁊ vide si ipsa de hoc ↄtentat: q: statim ꝙ ↄsensum prebebit ego mittā ad eam filiū meū ⁊ tunc Missus est Angelus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē ⁊c̄. Dicunt qdā ꝙ tunc beata virgo actu aliter legebat illam ꝓphetiam Isaye.vij. capi. qua dicitur. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c̄. Q̄d ipa nesciens que deberet esse ista mulier tam deo accepta que filiū dei virgo conciperet ⁊ pareret suspirabat deum deprecans vt sibi concederet hanc virginem videre ⁊ ei famulari ⁊c̄. pratica ⁊c̄. Et manente ipsa in tali cogitatiōe ingressus est angelus ad eam. vbi nota ꝙ virgo benedicta non stabat in

platea non in via: nō in hostio: sed intra domum secreta in camera in contemplatione actualiter vt diximus cogitando de illa prophezia. Ad quā ingressus angelus in spē pulcherrimi iuuenis ꝛ honesti albo indutus ꝛ Lilium in manu ferens cui reuerenter genu flexit ꝛ dixit. Aue gratia plena dn̄s tecum benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius. Que ideo turbata est vt dicit glosa nō de visione angelica sed de salutatione insolita ideo dicit turbata est in sermone eius nō in visione. vnde Origines dicit. Si enim sciuisset beata maria ad aliū quēpiam similē esse dictū sermonē vtpote que habebat legis scientiam nunq̄ eam quasi pegrinam talis salutatio terruisset: hec ille. Que quidem turbatio nihil aliud fuit: nisi quedam admiratio vnde subiūgit euāgelista. Et cogitabat q̄lis esset ista salutatio. Primo enim cogitabat super illo verbo Aue Legerat enim vetus testamentum ꝛ nunquā reperit aliquem fuisse salutatum ab angelo per istud verbum Aue. Nā Judicum. vi. c. quando angelus apparuit gedeoni dixit ei: dominus tecum virorum fortissime. Tobie dixit gaudiū sit tibi semp. Nunq̄ autem alicui in veteri testamento dixit Aue nisi marie v̄gini. Quod ideo dixit vt ostenderet ipsaȝ fore totam cōtrariam Eue vnde Aue dicitur ab: a: ꝙ est sine ꝛ ve. i. sine ve: quia Maria fuit sine ve tam pene q̄ȝ culpe. In eua autem ecōtrario causa fuit peccati ꝛ penaruȝ ꝛc̄. Item eua clausit nobis ianuā paradisi. Maria vero illam aperuit vnde cantat ecclesia Paradisi: porta per euam cūctis clausa est: ꝛ per mariam virginem iterum patefacta est. Aue etiā econtrario prolatum fuit eue vt dixit: ad denotandum ꝙ maria tota cōtraria fuit eue. Et ideo cogitabat qualis esset ista salutatio. Deinde dixit grā plena: de quo bene poterat mirari maria quia nullus in veteri testamento hoc de se audiuit quāuis sanctissimus foret: sed soli marie dictū fuit primo ꝙ esset plena gratia: ꝛ bene gratia plena: quia dicit Hierony. Ceteris per partes prestatur. Marie vero simul se totam infudit gratie plenitudo. vnde Bernardus. In vētre gratia deitatis. In corde gratia charitatis. In ore gratia affabilitatis. In manibus gratia misericordie ꝛ largitatis. Ideȝ vere gratia plena: quia de plenitudinē eius capiunt vniuersi. Captiui redēptionem. Tristes consolationē: pctōres veniaȝ: iusti gratiā an-

geli leticiam: deniqȝ tota trinitas gloriá: filius hoīs humane carnis substátiá. Ideo cogitabat q̄lis eét ista salutatio. Deinde dixit. Dn̄s tecū Bern̄. Dn̄s pater tecū q ge nuit. Dn̄s spūssact⁹.s.de quo cōci pis. Dn̄s filius qué carne tua in duis. Ideo cogitabat ⁊c̄. Deinde Bn̄dicta tu in mulierib⁹.i.super oēs mulieres. vn̄ vero q mulie res triplici maledicto subiecte erát.s.maledicto obprobrij: male dicto peccati ⁊ maledicto suppli cij. Maledicto obprobrij quo ad non ɔcipiétes. vnde.ps.l.c. Dixit Rachel abstulit dn̄s obprobriuȝ meū.i. gr̄a. Maledicto peccati quo ad ɔcipientes. vn̄.ps.l. Ecce eniȝ in iniq̄tatibus ɔcept⁹ suȝ ⁊c̄. Maledicto supplicij quo ad ptu rientes. vn̄. Gen⁹.iij.c. In dolore paries ⁊c̄. Sola ergo beata ma ria: benedicta in mulieribus.i.su per oēs mulieres. Que q̄ȝuis fuerit virgo tn̄ fecunda: ⁊ q̄ȝuis fecūda tn̄ sine peccato: ⁊ quātuis peperit tn̄ cuȝ maximo gaudio ⁊ sine dolore. Iō cogitabat q̄lis ⁊c̄. Sȝ angelus eá videns ɔturbataȝ ꝓpter verba salutationis vt dixi mus tunc cepit eá ɔsolari: dicens. Ne timeas Maria. vbi di. Chri sosto. Qui apud deū meref gr̄aȝ nōhȝ qd̄ timeat. Ideo dicit. Inue nisti.n.gr̄am apud deū q: splédo re pudicitie, ꝓpriá ex ornás animá gratū deo se habitaculum ꝓpara uit. Nec solū celibatū inuiolabilé ɔseruauit sȝ etiá imaculata ɔsciaȝ custodiuit. Deinde ágelus fecit ei ábassiatam: dicés. Ecce cōcipies i vtero ⁊ pies filiū: ⁊ vocabis no mé eius Iesum: hic erit magnus ⁊ filius altissimi vocabif ⁊ dabit illi Dauid dn̄s de⁹ sedes Dauid patris ei⁹ ⁊ regnabit in domo Ia cob in eternū ⁊ regni eius nó erit finis: que oīa declara ᵬm Glosaȝ si hés tépus: his auditis virgo be nedicta ignorás p qué modū hoc fieri possēt plena tn̄ fide nó dubi tans: sȝ de mó quo modo hoc fie ret interrogans ait. Quo mó fiet istud qm̄ virū nó cognosco: s.nec etiá cognoscere ꝓpono cū virgini taté meá deo seruandá vouerim ⁊ ɔceptio cōiter generaliter non fit nisi virginitatis ámissa. Queȝ ergo modū tenebit deus in ista cō ceptione declara mihi illum: ⁊ ait angelus ad eá. Spūssanctus sup ueniet in te qui.s.accipiet de purissi mo sanguine tuo de quo organi ȝabit corpus ⁊ i ipso corpore crea bit aīam: ita q simul ⁊ in eodé in státi vtrūqȝ fiet. Et virtus altissi mi ⁊c̄. que é filius dei obūbrabit te in tali corpore vt tu possis susti nere. Lumen eius ⁊ sic obūbran do in corpore illo obumbrabit ⁊

tibi.i.faciet tibi vmbram refrige-
rij vt sine ɔcupiscētia ɔcipias:si-
ne grauamine portes:τ sine dolo
re paries:τ dicit obūbrabit:vm-
bra.n.ſm Greg. ex corpore τ lu-
mine causat: sic filius dei lux ac-
cessibilis abscōdit se in vētre vir
ginis τ obūbrans.i. ipsi refrige-
rium prestans vt dictū est. Ideo il
lud sanctū q ex τc.nascet.i.illud
cōpositum.s. aīa.τ corpus diuini
tas vocabit filius dei. Erit etiā fi
lius tuus filius quidē dei ratione
diuinitatis.filius tuus ratiōe hūa
nitatis. Deinde vt maria sibi faci
lius crederet dat sibi exēplum de
cognata sua elisabet τc.q: non est
īpossibile omne verbū. Tunc ma
ria genua flectēs τ oculos ac ma
nus ad celū erigens cū maxima
humilitate ait Ecce ācilla dñi:fiat
mihi τc. Non dixit. Ecce regina
celi dña mundi:mater dei:sed an
cillam se vocans ait fiat mihi ſm
verbū tuū:τ statim formatū ē cor
pus τ infusa aīa τ vterq3 ɔiuncta
diuinitas τ verus deus τ verus
homo fuit in ventre suo τ hoc
quantum ad secundam sufficit.
¶ Quantū ad tertiū principale
in quo declarandus est effect⁹.i.
post hāc annūciationē sequēs sciē
dum q statim q āgelus fecit am
basiatam τ oīa vt supra dictū est.
Deus vidit virginē dispositā ad
cōsentiendum τ tunc ait filio suo.
Ecce inquit nūc est tēpus vt descē
das in vterum huius sanctissime
virginis τ patris tui obedientiā
facias. Qui genua flectēs coram
patre ait patri. Ego ibo sed prius
mihi declara quid ī mūdo sim fa
ctur⁹ vt oēs de paradiso hoc sci-
re possint vt ait pater. Fili mi di
lectissime tu prius angustiaberis
p nouē menses:in vtero hui⁹ san
ctissime virginis inclusus manēs
vide ergo ne in toto tpe isto illam
aliquo modo ɔtristes q:plus illā
diligo solā q̄3 oēs alias terre crea
turas simul:deinde oportet q na
scaris:τ in tuo nasci taliter p tuā
sapientiā facias q sigillū virgini
tatis eius nō franges nec sibi ali-
quē dolorē s3 gaudiū maximū īfe
ras. Extēde te ad paupertatē natū
τ vilē τ obedientia τ subiectione
τ patientia τc.vsq3 ad crucē xp̄s
factus ē obediēs. vs.ad.m.m.a.c.
Quā obedientiā cū filius ꝓmisis
set τ ɔsensū virginis percepisset
statim descendit in vterum eius:
vt supra dictū ē. Missus ē ergo
.s.digne angelus a deo τc.vt.s.fi
lius dei incarnaretur qui nos di
gnet in presenti dirigere vt in fu-
turo gloriam assequi mereamur.
Amen.

Finis Amen.

¶ Incipiunt sermones aurei quadragesimales Cōpilati p venerabiles patres: fratrem Johannem aquilanum: τ fratrē Danielē Vincētinū: diuini verbi declamatores fructuosos: sacri ordinis predicatorꝝ de obseruantia.

¶ Dñica in septuagesima de bono opere sermo primus.

Voca operarios. Math. .xx. capi. recitatiue autem in euāgelio hodierno. Non pōt rationalis creatura dei similitudine decorata ꝯsequi suum vltimū finem ad quē principaliter ab excelso cōditore rerꝫ creata est: nisi sancte: pure: optimeqꝫ viuēdo. Et lꝫ quandoqꝫ fragilibus caducisqꝫ rebus mentem τ animuꝫ occupet: tanta tñ est dei bonitas τ pietas vt nunq̄ꝫ cesset ipsam rationalē creaturam q̄ꝫuis multipliciter errantē vti verus ac zelantissimus pater ad iuste virtuoseqꝫ viuendū reuocare: ad similitudineꝫ patrisfamilias in euāgelio hodierno recitati. In quo quidem euangelio tria singularia documenta hēmus. ¶ Et primuꝫ ꝙ sicut iste paterfamilias mittit operarios in vineam: sicut patet in prima parte euangelij: ita τ deus omnipotens verus oium pater per creationem: mittit nos omnes in vineam suā: vꝫ ecclesiaꝫ militantem. ¶ Secundū documētum est ꝙ deus eternus non vult aliquē esse ociosum. i. a bonis operibus vacantem: sed solicituꝫ: atqꝫ feruentem: hoc ostēditur cū dicit. Quid hic statis tota die ociosi. ¶ Tertiū documētū est: ꝙ omnibus bene operantibus in hac vinea daṫ denarius. i. merces eterne retributionis. Et hoc tangitur vbi dicit. Voca operarios τ redde illis mercedē. Acceperūt aūt singulos denarios. Et q: denarius iste datur bene operantibus: ideo de ipso bono ope: hoc mane tria cōsiderare debemus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo inductionem.

¶ Tertio remunerationem.

¶ Primo boni operis cōsiderare debemus diffinitionem. Diffinitio eniꝫ ṗm Ari. ij. poste. vi. ethicorꝫ. Et. vij. meth. Est sermo indicans quid est essentia rei. Et debet dari per causas: vt inquit idē phs primo Et scḋo poste. vñ vnius rei tot possunt esse diffinitiōes: quot sunt cause: vt ait idem phs primo. Et scḋo poste. scḋo Phy. scḋo de anima. Et. v. meth. Et ideo semp

diffinitio diligenter ⁊ in principio est attēdenda: vt p3. xij. q. i. c. Clericus. Et. xvi. q. i. c. Si cupis. Et. c. placuit. Et Marcus cicero pmo de officijs. Ois que a ratiōe suscipitur de aliqua re istitutio: d3 a diffinitione pficisci: vt intelligat qd sit id de quo disputet. Bene igit facere siue bonū opus est actus libere voluntatis: regulatus ratiōe circa debitū obiectū: pter beatitudinē ꝯsequendā. ¶ Hec diffinitio ꝯstat ex oībus causis: primo ex causa efficienti cū dicit. Bene facere est actus libere voluntatis: p cuius declaratione querit a theologis. Utrū corpa celestia possint cogere voluntatē humanā ad benefaciendū vel male. Rñ. s. Tho. i. scđe. q. ix. ar. v. d. Impossibile ē q corpora celestia possint cogere voluntatē humanā. Et p declaratione huius ꝯclusionis presuppono duo valde necessaria. Primū q celū ē corpus ⁊ materiale: vt firmissime tenet omnis theologorū atq3 Phoꝝ scola. Et maxime pnceps phoꝝ Aristo. i. de celo ⁊ mūdo. Et primo de genera. ⁊ cor. ⁊ in plerisq3 alijs locis ⁊ libris. Scđm q voluntas humana est in corporea ⁊ in materialis: nō alligata organo corporali: vt declarat pħs in iij. de aia. Et. s. Doc. prima scđe. q. ix. ar. v. His suppositis dicimus sic. Nullū corpus pōt agere vel imprimere seu mouere directe rē incorporeā ⁊ immaterialē: s3 potius ecōuerso. Probat. Nā res immateriales ⁊ incorporee ħ3 formaliorē ⁊ vberiorē virtutē q̄3 habeāt quecūq3 corpora corruptibilia: sed voluntas humana est potentia in materialis ⁊ incorporea: vt p3 p scđ3 psuppositū ergo corpus qđcūq3 sit: siue celeste: siue elemētale: nullomō directe pōt mouere nec cogere volūtatē humanā ad operandū: s3 semp libera remanet ab omni influētia: ab oī operatione: ab oī virtute celi cui nō subijcit: propter immaterialitatē ⁊ spūalitatē suā. Unī Damascen⁹ scđo. señ. dicit. Corpora celestia nō sunt cause nostroꝝ actuū. Essent aūt si voluntas que est humanoꝝ actuū principiū a corporib⁹ celestib⁹ moueret: hec ille. Causa vero formalis tāgitur cū dicit. Rōne regulatus: forma nāq3 ⁊ ppria regula actuū humanoꝝ: est intellectus siue ratio: vt declarat. s. Doc. prima scđe. q. i. ar. i. Et ideo hec diffinitio dat p ppriā regulā ⁊ adequatā nō se extendentē: q: h diffinit bñfacere in cōi: vt se extēdit ad oēm actum humanū bonū ꝫm rationē pductū: etiā si talis actus nō pducatur ex caritate ⁊ gratia. Causa materialis tangit cū dicit. Circa debitū obie

etuz eo ꝙ actus boni sunt circa de
bitá ⁊ ꝯuenienté materiá: vt habe
tur a pħo in .iij. ethicorum. Sicut
amare deū: hec é bona opatio: cu
ius cá materialis siue obiectuz est
ipe deus. Amare ꝓximū: h é bōa
opatio: cuius obiectū siue cá mate
rialis est ipse ꝓximꝰ. Dare eťiam:
hec é bōa opatio: cuiꝰ obiectū siue
cá materialis é ipse paup ⁊ sic de
singulis. Restituere aliena. Acce-
dere ad ꝑdicatóem: ⁊ huiusmodi.
¶ Cá finalis tangiť cuz dř. Pro
pter btitudiné ꝯsequendá. Conať
qlibet virtuosus: qlibet bonus: qli
bet deuz timés bñfacere: vitá ino
céter agere: virtutes áplecti: vt vi
tam beatá: gl'iaz sempiterná: ⁊ pa
radisuz deliciaꝝ acqrat. Propte-
rea Lactátius lib. vij. diuinaꝝ insti
tutionuz in fine dicebat. Nihil no
biscuz ferre possumꝰ: nisi vitá bñ
atqz innocéter actá. Ille ad deū co
piosus: ille opulentꝰ adueniet cui
astabunt ꝯtinétia: charitas: fides:
miŝicordia: patiétia. Hec est hřdi
tas nřa q nec eripi cuiq̄z pót: nec
tráſferri ad alteꝝ. Et iteꝝ Lactá-
tius in libr. de ira dei: in fine dicit.
Nō faciūt beatuz vitiose ac morti
fere voluptates: nō opulétia libi-
dinū incitatrix: nō inanis ambitio:
nō caduci honores: quibꝰ illaquea
tus aius humanꝰ: ⁊ corpori máci-
patus: eterna morte dánať: sȝ sola
iusticia: cuiꝰ legitima ⁊ digna mer
ces est imortalitas: quam statuit a
principio deus sanctis ⁊ icorruptis
mentibus: que se a vitijs ⁊ ab oī
labe terrena: integras iuiolatasqz
ꝯseruát. Huius premij celestis ac
sempiterni participes eē nō pos-
sunt: qui fraudibus rapinis circū-
scriptionibus ꝯscientiaz suá pollue
runt: quiqz iniurijs hoium nepha
rijs cómissis: ineluibiles sibi ma-
culas induxerunt: ſm vniuersos
oportet: qui sapientes: qui homies
merito dici volūt: fragilia ꝯténere
terrena calcare: hūilia despicere:
vt possint cū deo btissima necessi
tudine copulari: h ille. Appet igiť
⁊ claꝝ é ꝙ bñfacere é actꝰ libere
volútatis regl'atꝰ róne circa debitū
obiectū pp btitudiné ꝯsequédá: ⁊
hoc ſm quattuor genera causaꝝ.

SEcūdo principalr̃ boni opis:
siue bñfacere ꝯsiderare debe
mus iductióez. Triplici náqz lege
iducimur ad bñ ꝟtuoseqz opádū.
¶ Primo lege naturali.
¶ Secundo lege diuinali.
¶ Tertio lege exemplari.
¶ Prio dico ꝙ ad bñfaciéduz ⁊
ꝟtuose viuédū iducimur lege na-
turali. Quilibȝ .n. hō nālr̃ ita a dō
cóposiťꝰ ⁊ ordinatꝰ é: vt semp faci
lime possit bñ opari. Vñ Apost.
Ro. xiij. Que a deo sūt: ordinata
sūt. Et Cōmé. sup. viij. Phy. ⁊ .ij.

meth. dicit Ars ⁊ natura ordinate in suis operatõibus ꝓcedũt ⁊ ope rantur. Faciẽs igitur deus homi- nẽ hoc naturali ordine composuit: vt sibi duas partes dederit: iferio rem: ⁊ supiorem materiã: ⁊ formã corpus ⁊ aiam. Ex quibus vt ait Phs. ij. de anima homo ꝯponit. In qua compositõne: vult vt talis seruet ordo. s. vt materia subijciat forme: corpus aie: ⁊ appetitus sen sitiuus subijciatur appetitui intelle ctiuo: ⁊ sensualitas subijciat ratiõi. Hoc est ꝙ dixit deus Geñ. iiij. c. Sub te erit appetit⁹ tuus: ⁊ tu dña beris illius. Et phs. i. Politico- ruꝫ dicit. Anima debet esse regẽs regulans: ordinans: atqꝫ dirigẽs: corpus vero debet regi ⁊ guber- nari. Nam ipsa pars superior. scꝫ anima est corpore nobilior ⁊ digni or: q: forma vt ait Phs. i. Phy. est quid diuinũ: appetibile a mate ria. Et h̄ expressit Moyses geñ. ij. c. dicens. Formauit deus hoiẽ de limo terre: ecce materia. Et in spirauit in faciẽ eius spiraculũ vi- te. Ecce forma. s. anima rõnalis. Et factus est homo in aiam viuenteꝫ Bene autem facere seu virtuose viuere nihil aliud est qꝫ seruare hunc ordinẽ. s. ꝙ ratio p̄sit sensua- litati. vt dicit Tulius. i. de officijs. Et Phs. ij. ethi. ait: virt⁹ in hoc ꝯsistit: vt homo ƀm rõnem opere tur ⁊ viuat. Qui enim viuunt ƀm sensualitatẽ corrũpunt: destruũt vi tam spũales ⁊ superiorẽ. ƀm illud Phi. i. de genera. Et. iij. Phy. ge neratõ vni⁹ corruptio est alterius. viuat ergo quilibet ⁊ operet ƀm partem intellectiuã. q: vt dicitur. x. ethi. Quilibet homo est maxie intellectiu⁹. Et p̄ de anima. Intelle ctu nihil est diuinius: viuat dico ⁊ benefaciat ƀm partem formalem. Quia vt dicit in libro sex p̄ncipio rũ. Forma ẽ que dat eẽ rei. viuat ƀm spm̃: q: vt dicit. Jo. vi. c. Sps est qui viuificat. caro aũt nõ ꝓdest quicqꝫ. Patet igit ꝙ hõ naturalr cõpositus ⁊ tali ordine factus ẽ. vt semp bñfaciat. vñ Apls ad Gala. v. Spũ ambulate ⁊ desideria car nis nõ perficietis. Caro. n. ꝯcupi- scit aduersus spm̃. spũs aũt aduer sus carnẽ. hec enim sibi inuicẽ ad- uersantur: vt nõ quecũqꝫ vultis il la faciatis. Qꝫ si spũ ducimini nõ estis sub lege. Manifesta aũt sunt opera carnis que sunt fornicatio: i mũdicia: impudicitia: luxuria: ydo loꝝ seruitus: veneficia: inimicitie: contentiones: emulatiões: ire: rixe: dissensiones: secte: inuidie: homici dia: ebrietates: ꝯmessatões: ⁊ his si milia: que predico vobis: sicut pre dixi: qm̃ qui talia agunt: regnũ dei nõ ꝯsequent. h̄ ille. Nota. ibi spũ .i. rõne viuite ⁊ ƀm rõnem ⁊ intel

lectũ ambulate.s.bene operando. Iterũ ad Ro.viij. Debitores sumus nõ carni vt ẜm carnem viuamus. si.n.ẜm carné vixeritis moriemini.si aũt spũ facta carnis mortificaueritis: viuetis. Secũdo dico ꝙ ad bñfaciendũ ⁊ virtuose viuédũ inducimur lege diuinali. Tãta est dilectio ⁊ amor dei.atq3 bonitatis sue cõicatio erga genus hũanũ: vt velit oẽs hoies bene ⁊ virtuose viuere. Ait.n. Apls.ij. Thes.iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Et prime. Thi.ij. Deꝰ vult omnes homines saluos fieri: ⁊ ad agnitõem veritatis puenire. Qua ꝑpter Theo. querũt. vtrũ deꝰ naturalr̃ diligat oẽs hoies. Respondet. Doc.s.pa.p.q.xx.d. Qḋ deꝰ oẽs naturalr̃ ⁊ intimo amore ⁊ dilectione amat atq3 diligit. Et pbaẜ isto mõ. Quelibet cã naturalr̃ diligit suũ effectũ vt dic̃ phs.ij.rhet. Et.viij. ethi.⁊.ix. ethi.dr̃. Ois artifex diligit opꝰ suũ.s3 deꝰ gliosus ẽ cã oiu3 entiũ.oium effectuũ.omniũ creaturaꝝ. vt p3.ij. Metha. Et.viij. Phy.ergo naturaliẜ oẽs diligit ⁊ amat. S3 dices. Quid importaẜ p ly diligẽ seu amare. Respõdet Phs.ij. rheto. Et.s. Doc. prima.par.q.xx. per totam qõne3 ꝙ amare est velle alicui bonũ. vñ sicut in quolibet hñte sensum ẽ appetitus aialis.ita in quolibet hñte intellectũ est volũtas. q: voluntas seqẜ itellectũ siue cognitões: vt dic̃ Phs.iij. de aïa. Amare.n. vel diligere: adeo est naturale cuilibet intellectui ⁊ volũtaté hñti: vt primꝰ actus volũtatis sit amor seu dilectio. volũtas.n. naturalr̃ ferẜ i suũ obiectum ꝙ est bonũ vt p3. iij. de aïa. Cũ ergo in deo sit sũme intellectus. oportet etiã in eo esse volũtaté. Et sicut intelligere dei est suũ esse. ita esse dei est suũ velle. Amor igiẜ est naturaliter sũme in deo: cũ in ipo sit pfecta volũtas. ergo deꝰ naturalr̃ oẽs creaturas sũme diligit. Dicamus igiẜ ꝙ deus clementissimus ẽ tã dulcis tã suauis tãq3 benignus ꝙ oẽs creaturas mirabiliter diligit ⁊ amat: fouet: nutrit: gubernat: ⁊ illis ꝑuidet. vñ Phs .vij. ethi. dicit. Deus vna ⁊ simplici operatõe gaudet: ⁊ eadẽ rõne sine passione amat. vis cognoscere dilectõem dei erga te. Considera qd boni tibi dedit. Nã dedit tibi corpus tã egregie organizatum ⁊ mẽbris oĩbus pfectum. Dedit tibi aïam ex nihilo creatã ad suã imaginé ⁊ silitudiné. vñ Berñ. in sermone. Cogita o hõ qualé te fecit deus. Nẽpe ẜm corpus egregiam creaturã. ẜm aïam magis imagie creatoris insigné: rõnis participé: eterne beatitudinis capacé. Porro ambo coherere sibi fecit artifi

cio incóprehensibili: sapia inuesti-
gabili. Nec hoc añ ꝓmeruit: q añ
nó fuit. nec spes retributionis fuit.
qm̃ bonorum nostroꝝ non eget. h
ille. Dedit tibi mūdū cū ꝯtentis in
tui subuemóez: faciés te dñz alioꝝ
animaliū: vt experientia ostendit.
Dedit tibi ágelū substátia nobilis
simuz ꝛ icorporeū ƀz phm̃. i. de ce
lo ꝛ mundo. Et. xij. metha. Dedit
corpus suū in cibum. Jo. vi. Caro
mea vere est cibus. Dedit suū pre
ciosissimū sanguiné in lotionem.
Apoc. primo. Dilexit nos ꝛ lauit
nos a peccatis nostris in sanguine
suo. Posuit aiam suá in redéptio
né. Jo. x. Aiam meá pono ꝓ oui-
bus meis. Regnū preparauit in
possessioné. Mat. xxv. Possidete
patū vobis regnū a ꝯstitutione
mundi. Celū in habitatóem. Jsa.
lxvi. Celū sedes mea. Dedit seu ꝑ
parauit tibi diuinitatem in eterna
fruitóe. Mat. xxv. Intra i gaudiū
dñi tui. Et vt nil remaneret qn tibi
daret: a sūmo celoꝝ ip̄e deꝰ egres
sus. ꝛ in hunc mūdū descendés tri
ginta tribꝰ annis: aiaz ꝑ peccatuz
ꝑditá ꝛ dyablice ptáti traditá cū
doloribꝰ: penis: ꝛ anxietatibꝰ ma
ximis: diligenter q̃siuit: flagellis ce
sus: spinis coronatus: crucé ascen-
dit. Sanguiné de manibus: de pe-
dibus: de latere: ꝛ de toto corpore
abundáter effudit. Et tandé aiam
patri cómendás vitá dolorose fi-
niuit ꝛ in limbū descédés animas
ibi detrusas inde eduxit. De qbꝰ
oibꝰ audi Augustinū in ꝑsona xp̄i
dicenté ƀmóe. l. o hó ego de limo
terre his meis manibus te forma
ui. ꝛ in paradisum meū: qđ nó me
rebaris: te collocaui. ꝫ tu me mea
qz iussa ꝯténés deceptoré seq ma
luisti. vñ ꝛ iusta pena ad iferni sup
pliciū deputatus es. Postea tui
misertus: carné assumpsi ꝫ ꝛ i ter
ris vitá degi. Cum pctóribus ha-
bitaui. Cótumelias ꝛ v̄bera ꝓ te
sustinui vt te susciperé. Collaphos
ꝛ sputa suscepi vt tibi dulcedinem
ꝑadisi daré: fel ꝛ acetū bibi ꝓ tuo
honore: vepribꝰ coronatꝰ: affixus
cruci: lácea ꝑforatꝰ suz: ꝓ te mortuꝰ
ꝛ i sepulchro positꝰ: ad ifernū de-
scédi: vt te i ꝑadisum reducerè: tar
tara adij: vt tu i celo regnares. Er
go o ipietas hūana: vide qd ꝓ te
ꝑtuli. Ecce liuores quos ꝓ te susce
pi. Ecce clauoꝝ foramia qbꝰ affixꝰ
in cruce pepédi. Suscepi dolores
tuos ꝓ te: vt te sanaré suscepi pená
vt tibi daré gl'iá: suscepi morté: vt
héres vitá imortalé. h ille. O dile
ctio sūma diue bóitatis. O caritas
inéfa sūmi creatoris. O amor in-
timus dulcissimi pr̃is. q ita diffuse
ita largiter: ita suꝑhabundáter. qꝛ
nó solū creata. ꝫ etiá teip̄m hūáno
generi tribuis ꝛ largiris. Expgissi

mi igit. O pctōres. O negligētes. O pigri. operamini bonū: bn̄ facite. ꝟtuose viuite. Ad h. n. lex diuinal' trahit: atqꝫ inducit: q nos tantope oēs diligit. Propterea clamat magnus ꝓpha. Isa. xl. c. d. Dirigite viā dn̄i. rectas facite semitas dei nostri: q: oīs vallis. i. humilis ꝛ bn̄ opans iplebit. s. virtutibus ꝛ gratijs. ꝛ oīs mons ꝛ collis. s. supbus nō bn̄ opans humiliabit. Ecc. vij. Nō oderis laboriosa opa. Et iterꝫ Ecc. x. Nō defrauderis a die bono: ꝛ pticula diei boni non te ptereat. Et. ij. Thi. iiij. In oibus labora: op⁹ fac euāgeliste. Et Gala. vi. Bonū faciētes nō deficiam⁹: tpe eni suo metem⁹ nō deficientes. Et Mat. xx. Ite et vos i vineā meā Quid ē ire in vineā dn̄i nisi bn̄ ꝛ ꝟtuose operari: ¶ Tertio in ducimur ad bn̄ opandū lege exēplari. Quicqd regulat ꝛ dirigit hoiem ad bn̄ ꝛ ꝟtuose viuēduꝫ pt appellari lex. Nā vt Phs ait. v. Ethi. Lex est regula agēdoꝝ. Et q: exēpla dirigūt ad bn̄ viuēdū. iō recte dici pōt lex exēplaris. Firmissime igit tene carissime ꝛ nullaten⁹ dubites. qꝑ q nō vult bene ꝛ ꝟtuose opari ex inductōe legis nālis: nec ex inductōe legis diuinalis: sed bestialiter viuit: sectādo vitiosas: ac mortiferas voluptates: tandē dyabolus portat eū ad ifernū in corpe ꝛ in aīa eternaliter tormentandū. Audi exēplū qđ accidit dieb⁹ ens pāsis i qdā ciuitate noie Ast. Quidā criminosus diues laborās i extremis. cū videret se desperatuꝫ a medicis: nec posse pecunia vel diuitijs adiuuari: despans ait. Postqꝫ medici: nec diuitie: nec iocalia: nec possessiōes: nec alia bona pn̄t me adiuuare. Iō o dyabole me tibi comēdo. Qui ꝟo erāt in camera audiētes h ꝟbuꝫ ptimore exierunt extra. Et statim vltōe diuina i ipꝫ furēte: absort⁹ ē cū lecto i baratruꝫ iferni: ꝛ nūqꝫ fuit visus. Propterea Sal. Ecc. ix. clamat. d. Qđ cūqꝫ pt facē man⁹ tua istant opar: q: nec op⁹: nec rō: nec scia: nec sapia erūt apđ iferos. q tu ꝓperas.

Tertio pncipaliter boni opis siue benefacere ꝯsiderare debemus remuneratōem: dicit Phs .i. Ethi. qꝑ cognitio finis vtilis est i arte. Si vis ergo facillime bene ꝛ virtuose operari: considera mirabilem remuneratione quā ex talibus opibus finaliter ꝯseqris. vbi notāduꝫ sm sacroꝝ Theologoꝝ doctrinā. Qđ benefaciens aut est in gratia ꝛ charitate: aut ē sine gratia: ꝛ in peccato mortali. Si primo modo. Dico firmiter scđꝫ sanctuꝫ Docto. prima parte. q. lxij. ar. v.

Et.iij.señ.di.xviij. Et prima scđe q.cxiiij.ar.iij.ꝛ.viij. Ad quicqd boni ad laudē dei fecerit hō valet ad vitā eternā: hoc est ex quolibet bono ope meret gloriā paradisi. Si vero bene operās cōmisit aliqđ peccatū mortale: de quo nullā cōtritionē hēt: sed intēdit in illo perseueranter stare: ſm theologos ꝑprie dicit in peccato mortali eē. Et quāuis faciat multa bona opa: tamē nō meret vitā eternā: q: deficit ꝑncipiū efficax.s.gratū faciēs. Et si in peccato mortali moreret: vtiqꝫ eternaliter dānaretur. ¶ Sꝫ dices. Ex quo ego suꝫ i peccato mortali cū nō valeāt bona opera ad vitā eternā: delistam a bono opere. Rñdeo ꝛ dico ꝙ cū aliquis cōmittit vnū peccatum mortale ꝛ post hēt cōtritionē ꝛ deliberat confiteri saltē tpe ab ecclesia statuto.s.in quadragesima talis nō est in peccato mortali: sꝫ in gr̃a ꝛ in charitate: ꝛ oia bona que fecerit semp sunt meritoria vite eterne. Hec est sentētia firma: sententia vera: snia catholica ꝛ per oēs theologos approbata. Quando igit aliquis cadit in peccatū mortale statim doleat: ꝯterat: ꝛ dispo nat cōfiteri. Et si iterū cadit iterū doleat ꝛ ꝯtritionē hēat: q: sic semper erit in charitate ꝛ gr̃a: ꝛ opa eius erunt meritoria vite eterne.

Si vero post peccatū mortale nollet conteri neqꝫ cōfiteri sed in malo proposito perseuerare non propter hoc retrahat se a benefaciendo dum potest: ꝛ si opportunitas occurrit q: ex talibus bonis lꝫ sit in peccato mortali maximā vtilitatem reportabit. Ut enim colligit a theologis sanctis ꝛ maxie a scō Tho.ij.señ.di.xxvij.ar.iiij. Et.iiij. sen.di.xv. Et a domino Ugōe cardinali in scripto super sententias. Et ab Alexandro de ales in summa. Et a canonistis dño Ray. Hosti. Gofre. ꝛ a domino Joāne teuto. Et a magistro Bartho. pisano i sua pisanella Duodeciꝫ sūt fructus ꝛ vtilitates boni operis facti etiam in peccato mortali. ¶ Primo bona opa facta in peccato mortali valēt ad bonoꝝ temporaliū multiplicationem. Deus nāqꝫ est ita iustus ꝛ bonus ꝙ sicut nullum malū dimittit ipunitū: ita nullū bonum irremuneratum. vn de Hiero. ꝛ in decretis de pe.di.iij.c.si qñ videris ait. Si qñ videris iter multa opa peccatoꝝ facere quēqnā aliqua que iusta sunt: non est tam iniustus deus vt propter multa mala obliuiscatur paucorum bonoꝝ.h ille. Dat igit deus bona tpalia multiplicando diuitias: possessiōes: pecunias: mercātias: animalia: blada: vinuꝫ: do-

mos: et cōseruat cāpos et fruges: dat filios: filias: sanitatē corporalē dignitates: officia: gratiā et amicitiā dn̄orum tpaliū et huiusmodi. Pȝ hec veritas. Exo. i. c. de obstetricibus egyptiorum de qb⁹ legit q timuerūt obstetrices deū. s. nolētes occidere pueros iudeorum: edificauit illis de⁹ domos. Et in decretis xxij. q. ij. Si quēlibet. Et Isa. i. c. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis. ergo fac bn̄: q: ex bis bonis lȝ sint in pctō mortali facta: tn̄ de⁹ sic opanti saltē bona tēporalia multiplicat. ❡ Scd̄o bona facta in pctō mortali valet ad piculorum euasionē. Si vis a piculis liberari: ab odio dn̄orum: a tēpestate et fluctib⁹ maris: ab incēdio: a fulgure: ab occisiōe: a latrōibus: fac bn̄: q: sufficiēs ē illud modicū bonū qd̄ facis liberare te a magnis piculis. Pȝ hoc Iosue. vi. c. et Ia. ij. q Raab meretrix: q: recepat nūcios ppl̄i dei nō periit cū ceteris de Ierico qn̄ Iosue destruxit et depopulat⁹ ē ierico: ȝ fuit pserua ta cū oīb⁹ de domo sua. g̃ bn̄ fac. ❡ Tertio valēt ad diabolice potestatis refrenationē: q: diabolus nō hēt tātā ptātē sup tali peccato re quātā hēret si cōtinue male faceret. Exēplū pȝ de iudeo: q cū nō posset de die attingere ad ciuitatē fundorum in cāpania dubitās ne a feris de nocte lederet intrauit tēplū Apollinis: distans a ciuitate fundorum p tria miliaria iter Gaietā et ciuitatē fundorum: vbi post modicū spatiū vidēs magnā multitudinē demoniorum muniuit se signo crucis: et statim tota illa multitudo disparuit: et iude⁹ illesus remāsit put refert Greg. in. iij. dialogorum. Et dn̄s iacob⁹ de voragine ponit in legēda sancti andree. ❡ Quarto valēt ad pene tpalis remissionē: iusto dei iudicio pctōres ppt eorum delicta merent in hoc mūdo crudeliter puniri: ȝ remittit deus tpalē illā penā ppter bona facta etiā in peccato mortali: sicut habetur. iij. regū. xxi. de Achab rege isrl̄. de quo dixit de⁹ ad Heliam. Nōne vidisti humiliatū achab corā me: Quia igit humiliatus est mei cā nō inducā malū in diebus eius. ❡ Quinto valēt ad gratie dispositionē qua de⁹ vocat et illustrat pctōres ad penitētiā. Exēpla ad h sunt plurima: sed pcipue illud in ecclīastica historia. li. vi. c. vij. vbi habet. Qd̄ cū qdā scissima xpiana ad martyriū duceret post multa supplicia quidā ipudici et impij hoies ipsam iniurijs conabant illudere. spiculator vo pagan⁹ qui ipsaȝ ducebat noie Basilides cepit repellere illos ipudentes irruentes in eā. hūanitatis et

miseratiõis grã. At illa vidẽs reli giosuz viri illi⁹ votuz: dixit. Certe esto basilides q cũ abiero ad deũ meũ sine mora remunerationẽ tibi ipetrabo. Et sic cõtigit. Nã ille post multos dies ad fidẽ cõuersus martyriũ suscepit. Et interrogantibus eũ de tã subita mutatione. Rñdit q post tres dies sancta illa mulier ei apparuit ⁊ coronam suo capiti iposuit dicẽs se dñs pro co suisse deprecatã ⁊ ipetrasse bm q scriptum ẽ. Qui recipit martyrẽ: mercedẽ martyris cõsequetur. h ibi. Exẽplũ aliud. Quidã sanctus pater volẽs saluare quãdam meretricẽ accessit ad eam dicens. Rogo te filia carissima pge ad ecclesiã: ⁊ ante ymaginẽ virginis marie dic pro me vnũ aue maria. Que cũ h facẽt genib⁹ flexis: xps quẽ vgo tenebat i sinu dixit matri turbata facie. Ecce meretrix ista fetida ⁊ psũptuosa: quõ audet p illo scõ viro orare: q ẽ amicissimus me⁹. Ad quẽ mr. Fili mi cõsidera op⁹ bonuz qð hec meretrix facit: bono siqdẽ aio orat. Audiẽs meretrix talia verba: tota cõmota ẽ i lachrymis: adeo vt pp illud bonũ de⁹ isuderit sibi grãz maxiaz ⁊ salua fcã ẽ. g bñ fac. ¶ Sexto valẽt 6 ad sacramẽtalẽ letificationẽ. Ex bõis i pctõ mortali factis: mẽs faciẽtis mirabilr delectat ⁊ gaudet. Hoc est de nã boni opis: vt plis ait in. iiij. ethi. ⁊ ix. ethi. Et. ij. retho. vñ Tu li⁹ libro de senectute. Cõsciẽtia bñ acte vite: multorũqz bñfactorum recordatio iocũdissima ẽ. ¶ Septimo valẽt ad pceptorũ ipletionẽ. 7 Qui bñ opatur lz sit in pctõ mortali adiplet pcepta dei ⁊ pcepta eccl'ie: ⁊ sic nõ multiplicat peccata mortalia: vt dicẽdo officium: ieiunãdo: in festis missaz audiẽdo. ¶ Octauo valẽt ad eterne pene 8 diminutionẽ. Sane intellige. non q dãnati sentiãt aliqð refrigeriũ de bonis que fecerit in mũdo: q diues epulo petijt vnam guttam aque iã sunt mille quadringenti septuaginta octo anni ⁊ nunqz obtinuit. Sz intelligẽdũ q dãnati minus tormẽtũ patient qz si nõ fecissent illud bonũ opus. psertim qñ est necessariũ ad salutẽ. Nã de illo tpe quo bonũ agũt ⁊ de illo bono qð faciunt nõ punient in isferno. vñ Augu. sup illo vbo. Qui sine charitate passus ẽ martyrium ⁊ alia mala pro fide xpi non negãda dic. Et ponit. di. iij. c. Siquis autẽ. Existimãdũ ẽ fortasse tollerabilius ei futurũ iudiciuz qz si xpz negãdo nihil eorũ pateret. h ille. ¶ Nono valẽt ad bone fame acquisitionẽ. fama bona ipinguat ossa. Prouer. xv. O qz bone fame ẽ qui aliqd boni opis facit. oẽs eũ

laudāt: oēs comēdāt oēs benedi
cunt: oēs eū libēter vidēt. dicunt
enim illud ps. Bñdicat tibi dñs
ex syon ꝛ videas bona hierusalē
oib⁹ dieb⁹ vite tue. Et videas fili
os filioꝝ tuoꝝ pacē sup israel. er
go bñ facite. ¶ Decio. Ualent
bona fcā i pctō mortali ad dei ꝛ
scōꝝ recordationē. Faciūt.n.talia
opa cogitare de do saltē dū fiunt
Uñ eni qs orat recordat de deo.
Uñ dat elēiam recordat de deo:
qñ ieiunat: qñ audit pdicationē:
qñ cōmēdat se alicui scōꝝ: recor-
dat de illo scō. Uñ ps. Memor
fui dei ꝛ delectat⁹ suꝫ ꝛ exercitat⁹
suꝫ: supple bonū faciēdo ēt i pctō
mortali: ꝛ defecit spūs me⁹.s. aial'
seu sensualitatꝫ in suis opib⁹ ꝛ spi-
rit⁹ rōnalis erigit ꝛ ↄfortat ad
bona pagēda. ¶ Undecio. Ua
lēt bona in pctō mortali fcā ad bo
noꝝ opum assuefactiōēꝫ. Naꝫ ex
multiplicatiōe bonoꝝ operum ge
nerat hitus bon⁹ vt dicit phs.ij.
ethy. pquē hō fit pn⁹ ꝛ facil' ad
ↄsimiles act⁹. Nā vt ait phs in li
bro pdicamētoꝝ. Habit⁹ ē q̄litas
dispositiua sui subiecti ad opatio-
nē. Et sic maiori facilitate pōt ad
grāꝫ puenire. Uñ Hiero.ad De
metriadē ait. Cōsuetudo ē q̄ aut
vitia aut virtutes alit: queq; i his
plurimū valet cū quib⁹ ab ineun
te etate simul creuerit. Et Jere.iij.

Bonum ē viro cuꝫ portauerit iu
gūm ab adolescētia sua. Jugū.s.
boni opis. ¶ Duodecimo. Ua-
lēt bona opa ad vite eterne puen
tionē. Sperādū vtiqꝫ ē q bona
faciētes lꝫ in pctō mortali tādē di-
sponētur ꝛ saluabunt. Audi mira
bile exēplū. Legit eni in vita bea
ti Paphnutij q pnceps qdā la-
tronū suauit quādā virginē a so-
cijs raptā ne ab eisdē violaretur:
ꝛ eā ad patriā honorifice remisit.
Itē quādā aliā mulierē errantem
in heremo: q̄ iterrogata ab eo di
xit q marit⁹ suus ꝛ tres filij deti-
nebātur i carcere: pp debituꝫ qd
nō poterāt soluere: ꝛ ipa eadē cā
q̄rebat: tūc pnceps ille latronum
corde cōpunctus ꝛ misericordia
motus dedit ei trecentos solidos
pro quibus vir ꝛ filij detinebant
in carcere.d. Uade ꝛ redime ma
ritū cum filijs: Propter qd bonū
reuelatum fuit sancto Paphnu-
tio abbati: q talis princeps latro-
num idem premiuꝫ habiturus es
set cuꝫ ipso in gloria paradisi. Ad
quē accedēs paphnuci⁹ duxit eū
secū i hēmū: vbi p tres ānos ar-
ctā pniāꝫ faciēs i dño felicit obijt:
ꝛ glīā padisi idubitant adept⁹ ē.
Jō ↄcludit paphnuti⁹ vt refert
Hiero.d. Nullus i h seclō dspici
dꝫ ēt si latro sit: aut i sena posit⁹ ꝛ
si cultū rurio exēceat ꝛ ↄiugio vi

deat astrict9: τ si negociator dicat τ mercimonijs iseruiat: tñ in oi ordine hūane vite sunt aie deo placentes τ habentes actus aliquos occultos qbus delectat de9. h ille. Au re maledicunt aliq q dicunt postq̃ȝ sumus in peccato mortali: τ bona nostra non sunt meritoria vite eterne: nil boni faciam9. Decipiuntur tales: imo tūc est magis instandū bonis operibus: vt ꝓuocetur diuina pietas: ad miserendū τ illuminādum. ne diabolus suffocet eos in peccato mortali: τ secuȝ in eternā dānationem transferat: vnde Grego. in decretis. de pe. .d.v.c. Fr̄as. dicit sic. Nō desperet peccator interim: sed q̄cq̄d boni facere poterit: exhortamur vt faciat vt oipotēs deus cor illius illustret ad penitentiā: hec ille. viuite ergo virtuose charissimi. Exercete bōa opera: date elemosynas subuenite oppressis: multiplicate orationes frequētate ecclesias audite predicationes: cogitate bonū: loquimini bonū: operamini bonum: vt deus remunerator omnium bonoꝝ dignetur vobis supradictas vtilitates in hoc mūdo cōferre p gratiā: τ in futuro per gloriā. Ad quam nos perducat ipse qui viuit τ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica in sexagesima de lege naturali sermo secundus.

Vobis datū est noscere. Scribunt hec verba originaliter. Luc. viij. c. Recitatiue aūt in euāgelio hodierno. Creans deus excelsus aiam rationalē ad suam gloriosam imaginem voluit sibi imprimere quoddā excellētissimum donuȝ qđ a sacris doctoribus lex naturalis appellat. Cuius glorioso τ radianti splendore lustrata: errorum tenebras fugare posset: τ a vitijs ad virtutes sese summa cum felicitate transferret intelligens τ luce clarius agnoscens: hoc sine dubio diuinum τ imortale misteriuȝ esse vȝ lumen naturalis legis. Et hoc ē qđ inquit thema nostrū in hodierno euangelio recitatū. In quo tria nobis celeberrima documēta prestantur. ¶ Et primum ꝙ quilibet debet esse seruens ad audiendum diuinū verbum: sicut faciebat illa deuota turba que ꝯueniebat τ de ciuitatibus ꝑperabat ad dominū xp̄ȝ: vt pȝ in prima parte euāgelij. ¶ Secundū documentum est ꝙ vitare debemus tria genera peccatoꝝ: luxuriā. s. duritiam τ auaritiā: que sunt figurata per tres differentias terre: in qua semē diuini verbi iactatum fructificare nō valet. Et hoc tangit in secunda par. euāgelij: in qua dicit. Aliud ceci-

dit secus viam: p quá luxurie pec
catum denotatur. aliud supra pe-
tram: per quá diuerti est ⁊ obstina
tio significat. Aliud aūt inter spi-
nas per quas auaritia ⁊ diuitie fi-
gurantur suis punctionibus aiam
lacerantes. ¶ Tertium documen
tum est q̄ si fuerimus terra bona
virtuose viuendo: fructuz optimū
reportabimus eterne retributióis
Et hoc tangit in vltima pte euan
gelij vbi dr̄. Qd̄ át cecidit in ter-
rá boná ⁊c. Faciunt fructuz viuen
tes maxime ꝫm lumé legis natu-
ralis de qua lege naturali hoc ma
ne tria contemplabimur.
¶ Prio legis natural' diffinitióez
¶ Scd̄o legis naturalis opationé
¶ Tertio legis natural' pceptióez
¶ Primo legis naturalis cósíde
rare debemus diffinitioné. Que-
libet pfecta diffinitio debet cópre-
hendere oés causas rei diffinite:
que quidez cause sunt quattuor vt
pz per Phm. ij. ⁊. v. Phy. Et. v.
meth. Et de som. ⁊ vigi. s. tam for
malis efficiens materialis ⁊ fina-
lis. Scd̄m ergo has causas prout
colligitur ex dictis. s. Doc. prima
scd̄e. q. xci. ar. ij. Et. q. xcvi. ar. i.
Et Alexan. de ales. Talis datur
diffinitio. lex naturalis est quoddá
lumé intellectus insitum nobis a
deo i creatióe: ad directioné actuū
humanoꝝ ordinatū: ppter qd̄ ad
bonū iclinamur. In hac diffinitóe
sunt oés cause principales. Causa
formalis tangit ibi cum dicit. Lex
naturalis est quoddá lumé intelle
ctus. Sicut eniz lux visibilis ⁊ cor
poralis: vt magn⁹ Basilius dicit
est pulchritudo ⁊ ornatus ois visi
bilis creature: qua oia vidétur ⁊
cognoscunt capiédo lucez pro cor
pore lucido. s. sole qui é fons toti⁹
lucis. ꝫm Augusti. ⁊ Damascenū.
Ná lux vel lumé nó est corp⁹ ꝫm
. s. Doc. ij. senten. d. xiij. ar. ij. ⁊. iij.
Et prima par. q. lxvij. ar. i. ij. iij. Et
Phs. ij. de aia. Similit Auicena
⁊ Cométator ⁊ ois phoꝝ scola
idé asserit. sic lex naturalis est lux
inuisibilis ⁊ spūalis ipsius intelle-
ctus: qua oia agenda ⁊ fugienda i
telligunt: discernūt: ⁊ cognoscunt
vnde. s. Doc. prima par. q. cvi. ar.
primo dicit. Lumen ꝫm q̄ ad intel
lectū pertinet nihil aliud est q̄z que
daz manifestatio veritatis. ¶ Se-
cundo in hac diffinitióe ponit cá
efficiens. cuz dicit. Insitum nobis
a deo i creatóe. Deus gloriosus é
causa efficiés legis naturalis qui
creás aiam rónalem: imprimit in
eá radiū ⁊ fulgorem sue claritatis.
Hoc ostendit Lactátius de ira dei
. c. i. d. Lumen aūt mentis humane
deus est: quéqui cognouerit ⁊ im
pectus admiserit: illuminato corde
misteriū veritatis agnoscet. Re-

moto aūt deo celestiqꝫ doctrina
oia erroꝛib⁹ plena sunt. h ille. Et
s. Doc. super illud. In lumie tuo
videbim⁹ lumé. ps. xxxv. dic̄. Rō
nālis hois nihil aliud é nisi reful-
gétia diuine claritatis in aia: ppt
quā claritaté é ad imaginé dei. h
ille. Et iteꝝ. s. Doc. iiij. sen̄. d. xxx.
iij. ar. i. dic̄. Lex naturalˀ nihil aliḋ
é q̄ꝫ ipꝛessio diuini lumis in no-
bis. Et pma scḋe. q. xcj. ar. ij. dic̄.
Lex naturalis nihil aliud é q̄ꝫ pti
cipatio legis eterne in rōnali crea
tura. ¶ Tertio in hac diffinitiōe
ponit cā materialis cuꝫ dr̄. Ad di
rectioné actuuꝫ humanoꝝ oꝛdina
tuꝫ. Materia circa quā v̄sat lu-
mé naturalˀ legis sunt act⁹ ⁊ ope-
ratiōes humane. Oés. n. moꝛales
phi: oés poete: oés sacri theologi
scripserunt libꝛos: cōposuerūt tra
ctat⁹: multiplicauerunt ꝯclusiōes
ad dirigéduꝫ, reguláduꝫ ⁊ guber-
nādū act⁹ ⁊ opatiōes hoiuꝫ. vn̄. s.
Doc. iiij. sen. di. xxxiij. fm cāꝫ ma
terialé loqués dicit sic. Lex natu-
ralˀ nihil aliud é q̄ꝫ ꝯceptio hoi
natura r indita: qua dirigit ad cō
ueniéter agédū i actiōib⁹ ppꝛijs.
¶ Quarto in hac diffinitiōe po-
nit cā finalˀ ibi: per qḋ iclinamur
ad bonū. Clamat lex naturalˀ me
lioꝛi mō quo pōt inclinādo ⁊ tra-
hédo: vt qlibet recte cogitet: loq̄-
tur: recte opet. Clamat vt vitia ⁊
pctā relinquātur. Hāc naturalem
legé q̇libet hꝫ vt magistrū: vt pdi
catoꝛé: vt doctoꝛé stimulāté ⁊ do-
céte. Unde Chꝛiso. sup Math.
Ois hō ⁊ maluꝫ cognoscit ⁊ bo-
nuꝫ itelligit: ⁊ qḋ iustuꝫ é ⁊ qḋ in-
iustuꝫ. Posuit. n. de⁹ quédā spūm
scie boni ⁊ mali in hoib⁹: vt quo
tiéscunqꝫ peccam⁹ ille in silentio
q̄n factuꝫ nr̄m accusat ⁊ i ꝯscia ta
cite ad aiaꝫ loqt dicés. Malū é h
⁊ h é bonū. h ille. Hec siq̇dé lex
nālis é eadé apḋ oés, put. s. Doc.
pma scḋe. q. xciiij. dic̄. Ipaꝫ. n. na-
turalé legé hn̄t fideles ⁊ ifideles:
magni ⁊ pui: ⁊ nemo é q̇ sine ea
repiat. Cōfirmat h phs i. v. lib.
ethyco. d. Lex nālis é q̄ apḋ oés
eādē ptāté hꝫ. Audi Isidoꝝ lib.
ethymolo. v. Et Grānū i decretꝭ.
di. ij. c. Ius naturale. Ius natura-
le iquit é cōe oiuꝫ nationū eo ꝙ
vbiqꝫ istictu nature nō ꝯstitutiōe
aliq̄ hétur vt viri ⁊ femie ꝯiūctio
liberoꝝ successio: ⁊ pueroꝝ edu
catio: cois oiuꝫ possessio: ⁊ oium
vna libertas: acq̇sitio eoꝝ q̄ celo
terra: mariqꝫ capiunt. Ité deposi
te rei vlˀ cōmodate pecunie resti-
tutio: violétie p vim repulsiḋ. Nā
h aut si q̇d huic sileˀ é nunq̄ꝫ iniu
stū sꝫ nāle equumqꝫ hétur. h ille.
Mlta de hac lege loquunt legi
ste vt pꝫ. ff. de iusti. ⁊ iur̄. l. vt viꝫ.
Pꝫ igit q̇d sit lex nālis fꝫ q̄tuoꝛ-

genera causaꝝ. Et hoc de pꝛima parte pꝛincipali.

Secundo pꝛincipaliter cõsiderare debemus legis naturalis opatiões. operaꝛ.n.in nobis lex naturalis tres mirabiles effectus.
¶ Pꝛim⁹ effect⁹ ē diua cognitõ.
¶ Scõs effect⁹ est hũana opatio.
¶ Tertius effect⁹ est firma spatõ.
¶ Pꝛimus effectus legis nãlis ē diuina cognitio. Ná hac lege ꝛ naturali lumine instruimur ad dei cognitõem. de quo tria cognoscimus scꝫ eius potentiá: eius sapiá: ꝛ ei⁹ bonitaté: que sunt appꝛopꝛiata tribus psonis trinitatis: ꝛ oñter nãlr cognoscimus deũ esse. nisi hõ sit isipiens iuxta illud. ps. Dixit insipiens ĩ coꝛde suo nõ est de⁹. ait enim Damas. in. i. lib sen. Oibus.n.cognitio existẽdi deũ. ab ipo nãlr inserta est. Sꝫ videam⁹ quõ. Accipe exéplũ. Si tu videres magnum ꝛ pulchꝛ palatiũ nõ ne cognosceres ex ħ potẽtiá illius q fecit illud edificari ꝛ sapiam edificatoꝛis: ꝛ bonitaté illi⁹ q illud palatiũ fecit ad finé bonũ. s. ad finé habitádi: Certe sic. Ita ħ mũdus ē qõdá palatiũ dei. Declarat ħ pplã Baruch. c. iij. d. O isrl' q̃ꝫ magna est dom⁹ dei: ꝛ ingés loc⁹ possessionis eius: magn⁹ ꝛ nõ hñs finé: excelsus ꝛ immensus. ħ ille. Considerans q̃ hõ mũdũ cognoscit aliqué esse ei⁹ cõditoꝛéq cũ magna potẽtia odidit: magna sapia oꝛdinauit: ꝛ magna bpitate gubernat illũ. Et hic ē de⁹ in quo sola est potẽtia: sapia: ꝛ bonitas infinita: vt pꝫ p Phm. viij. Phy. Et. xij. metha. Et ħ expssit Moyses Geñ. i. c. a. In pncipio creauit deus celũ ꝛ terrá. Ipe mouet gubernat: ꝛ regnat totũ mũdũ vt Phs dicit. i. metha. Et. i. ꝛ. ij. metha. Cõfirmaꝛ ħ auctoꝛitate sacre scripture. Habeꝛ.n. Sap. xiij. A magnitudine enim speciei ꝛ cre ature cognoscibiliter poterit hoꝛuꝫ creatoꝛ videri. Et. ro. i. Inuisibilia dei a creatura mundi per ea q̃ facta sunt itellecta ospiciunꝛ: sempiterna quoqꝫ virt⁹ ei⁹ ꝛ diuinitas: hoc mõ cognouerũt phi naturalr vnũ deum. Cognouerunt ét appꝛopꝛiata trib⁹ psonis. s. potẽtiá: sapiẽtiá: ꝛ bonitaté dei: p q̃ relucet nobis vestigiũ trinitatis. Nõ át cognouerũt ppꝛia: q̃ sunt generatio: paternitas: ꝛ pꝛocessio iuxta illud aplĩ. j. coꝛ. ij. Loq̃mur dei sapiẽtiá quá nemo pꝛincipum huius mundi cognouit. pꝛincipuꝫ i. phoꝛum: ſm glo. Et eam ponit sanctus Tho. pꝛima par. q. xxxij. articulo pꝛimo. Pꝛopterea Lactantius libꝛo pꝛimo aduersus géteo. c. ij. Nemo est cui tam rudis

tam feris moribus qui nõ oculos
suos in celum tollēs tametsi ne-
sciat cuius dei prouidentia regat
h oē quod cernitur: aliquā tamen
esse intelligat ex ipsa rerum ma-
gnitudine: motu: dispositione: cõ
stantia: vtilitate: pulchritudine: mo
deratione: nec posse fieri quin id
quod mirabili rõne constat non
nisi consilio maiore aliquo sit in-
structum. h ille. Qȝ effect⁹ legis
naturalis est humana operatio.
Nam ⁊ si a deo nulla data eēt lex
scripta sufficienter: nihilomin⁹ in-
struimur ab hoc lumine rõnis na
turalis circa ea que facere debe-
mus. Ex hac enīȝ lege naturali eli
ciuntur due cõclusiones que sunt
fundamenta omnium preceptoruȝ
moralium: quarum prima ē affir
matiua. s. ꝙ bonum est faciēduȝ.
Secunda ē negatiua. s. ꝙ malum
est fugiendum. vnde ps. xxxiij. dr̄.
Declina a malo ⁊ fac bonū. Sup
his duobus fundamentis fundan
tur omnia precepta legis diuine.
Lumen nāqȝ intellectus natura-
lis instruit nos ꝙ bonum est dili
gere illum a quo beneficia conse-
quimur. Et quanto maius bonuȝ
consequimur tanto magis est dili
gendus. Et quia a deo recepimus
beneficium creationis quod ē be
neficium infinitum: ideo instrui-
mur ⁊ prouocamur ad ipsum de-
um totis viribus diligendum. Et
hoc est primum preceptum legis
diuine. Diliges. s. dominuȝ deum
tuum ex toto corde tuo ⁊ ex tota
aīa tua ⁊ ex oī mente tua. Mat.
xxij. ⁊ Luc. x. Secūdo istruimur
hac lege naturali ꝙ quilibet suus
debet loqui de domino suo reue
renter: q2 hoc ē bonum. ergo faci
endum. Et ex hoc habemus scdm
preceptuȝ. s. Non assumes nomē
dei tui i vanū. Tertio ratio natu
ralis dictat homini ꝙ suus cui
ꝓuidetur a dño: debet eidē domi
no aliquod suicium exhibere. Et
ex hoc hētur tertium ꝑceptum. s.
Memēto vt sabbata sanctifices.
Unde tpe legis nature: hoies ex
naturali instinctu reddebant obse
quia ⁊ seruitia deo sacrificando
vel aliquid offerendo: vt patet de
Abel: Noe: Abraam: Isaac: Ja-
cob ⁊ multis alijs in protestationē
dmonij ⁊ in reuerētiā diuine ma
iestatis. Jō religio ē de iure natu
rali. Quarto rõ naturalis dictat
homini ꝙ bonum est: ꝙ hi a qui
bus beneficia accipimus debeāt
honorari. Cum ergo a parentib⁹
accipiamus esse: nutrimentum: ⁊
disciplinā. debemus eos honora
re. Et sic habetur quartum prece
ptum. Honora patrē tuum ⁊ ma
trem tuam. Et sic patet primū fun
damentum legis naturalis. Scda

conclusio vel fundamentum legis naturalis est negatiuum: sup quo fundátur precepta negatiua legis diuine. s. q malum est fugiendum. Nó naturalis dictat homini q malum est nocere alteri: ꝛ qđ tibi nó vis fieri: alijs ne feceris. vnde dicit iuriscósultus. ff. de iusticia ꝛ iure. l. vt vim. Cuꝫ inter homines cognationé quandá natura constituit ꝯsequens est hominem homini insidiari nephas esse. Ecótra dicit dñs. Math. vij. Quecúqꝫ vultis vt faciant vobis hoíes: ꝛ vos facite illis. Et ex hoc instruitur hó ad omnia precepta: scđe tabule negatiua: quibus prohibetur proximis inferre nocumentum: pót aút nocumétum inferri proximo circa quattuor: primo in psona' propria occidendo eú ꝛ auferédo sibi vitam. Et per hoc prohibetur homicidium qđ est quintú preceptum. Non occides scđo in persona cóiuncta proximo quantum ad ppagationem prolis. Et per hoc phibetur adulterium qđ est sextuꝫ preceptuꝫ. Nó mechaberis. Nolles enim q aliquis haberet vxorem tuaꝫ: ergo nec tu alteri hoc facias: tertio in rebus furando auferédo per vim detinendo ꝯtra voluntatem patroni. Et per hoc prohibet furtum: ꝛ quelibet iniusta vsurpatio rei aliene: qđ est septimum preceptum. Nó furtum facies. vñ. ff. de ꝯditione indebiti. l. Naꝫ ꝛ hoc natura equum est neminé cum alteri⁹ detriméto locupletari. Quarto pót fieri nocumentum in fama. Et per hoc prohibet quelibet detractio ꝛ infamatio proximi: qđ est octauuꝫ preceptú. Nó dices ꝯtra pximuꝫ tuuꝫ falsuꝫ testimoniú. Tu nolles q quis auferret tibi famá: ergo ꝛ tu noli alteri detrahẽ. Potest etiá circa sextuꝫ ꝛ septimú preceptuꝫ offendi pximus nó solum ope: ſꝫ etiá corde. Ideo phibet cócupiscétia aliene vxoris. Et sic habet nonum preceptuꝫ. Nó ꝯcupisces vxoré pximi tui. Tu nolles q aliquis ꝯcupiscere vxoré tuá: ergo noli ꝛ tu vxoré alterius ꝯcupiscere: pót etiá circa septimuꝫ pceptuꝫ offendi pximus etiá corde: desiderádo ré suá: qđ é ꝯtra decimú preceptuꝫ. Nó ꝯcupisces rem pximi tui. Sꝫ h pót queri cú possit offendi corde ꝛ ope ꝯ qntuꝫ pceptum. Nó occides. Et ꝯ octauú. Nó falsum testimoniuꝫ. Cur nó phibet i decalogo ita homicidiuꝫ cordis: sicut fornicatio ꝛ furtuꝫ. R ñ. ſm. s. Doc. i. scđe. q. 100. ar. v. delectatio adulterij ꝛ vtilitas diuitiaꝝ sunt p seipsa appetibilia inquátuꝫ hñt rationé boni delectabilis vel vtilis. Et pp h oportuit i eis phiberi nó soluꝫ op⁹ ſꝫ etiá ꝯcupiscétiá. Sed

homicidium ⁊ ſalſitas ſunt ẜm ſe
horribilia:q꞉ ꝓximꝰ ⁊ veritas ẜm
ſe amant naturaliter: ⁊ nõ niſi ꝓ-
pter aliud. Et ideo nõ oportuit cir
ca peccatū homicidij ⁊ falſi teſti-
monij ꝓhibere peccatū cordis:ſed
ſolū operis:hec.ſ.Doc. Patet er
go ꝙ hac lege naturali.i. lumine
rõnis naturalis ſufficiẽter inſtrui-
mur circa agẽda. Probat hͦ apo.
Ro.ij.c.d.Cū.n. gẽtes q̄ legẽ nõ
hñt naturalr̃ ea q̄ legis ſunt faciūt:
ipſi ſibi ſunt lex:q̇ oñdūt opꝰ legis
ſcriptū in cordibꝰ ſuis:ibi glo.Qđ
gentes etſi nõ hñt legem ſcriptã.ſ.
Moyſi:hñt tñ legẽ naturalẽ quã
q̇ſq꞉ intelligit ⁊ ſibi ↄſcius eſt: q̇d
bonū ⁊ q̇d malū. Nota textum:in
cordibus ſuis:q꞉ lex iſta nõ eſt ſcri
pta ī tabulis lapideis: ſicut lex ſcri
pture:ſꝫ ī tabulis cordis humani:
que ſūt excellẽtiores:q꞉ ī ītellectu.
Quã legẽ:q̇ derelīq̇t trãſgreſſor ẽ
⁊ reus pcī mortalis. ¶ Tertiꝰ ef-
fectus legis naturalis ẽ firma ſpa-
tio. Naturali ſiq̇dẽ lege firmiter
ſpamus btificari. Nã lumẽ ratõis
naturalis īſtruit hoīeꝫ:ꝙ q̇libet bo
nus ⁊ iuſtus dñs det retributionẽ
ſuis ẜuitoribꝰ. Cū ergo deꝰ ſit ſum
me bonꝰ ſapiẽs ⁊ iuſtus:ſequit ꝙ
det p̄miū ſuis ẜuitoribꝰ:alioq̇n nõ
eſſet iuſtꝰ nec bonꝰ:qđ ẽ ita īpoſſi
bile:ſicut īpoſſibile ẽ deuꝫ nõ eſſe.
Cū ergo in hac vita nõ fiat huiuſ-
modi retributio ſequit ꝙ rõ natu
ralis cogit nos ad credẽdū ⁊ ſpan
dū aliã eſſe vitã:ī qua huiuſmodi
retributio bonoruꝫ ⁊ maloꝵ fiat.
p̄s.iiij. Sacrificate inq̇t ſacrificiuꝫ
iuſticie ⁊ ſpate in dño: multi dicūt
q̇s oſtẽdit nobis bõa: Signatū eſt
ſup nos lumẽ vultꝰ tui dñe:dediſti
leticiã in corde meo. Nota multi.ſ.
dubitãtes dicūt. Quis oſtẽdit no-
bis bona.ſ. futura eterna. Quis
īde veniẽs renunciauit nobis que
eẽnt illa bõa: Iſti ſiquidẽ dubitãt:
ſꝫ nos habemꝰ īde certitudinẽ: q꞉
ſignatuꝫ ẽ ſup nos in ſupiori parte
nr̃a.i.in aīa:q꞉ īferior ẽ ſenſualitas
nr̃a:lumẽ vultꝰ tui dñe.i.lumẽ rõ-
nis naturalis que dr̃ vultꝰ dei:q꞉ p
eã cognoſcimꝰ deū:ſicut p vultum
cognoſcit hõ. Et ex hͦ ẽ effectꝰ ſpei
p quã letamur ſpantes futura illa
bona. Jõ ſubdit. Dediſti leticiã in
corde meo. Patet ergo tertiꝰ effe
ctꝰ legis naturalis q̇ ẽ neceſſarius
homini ad ſalutẽ iuxta illđ. Apoſt.
Heb..xi. Credere oꝫ accedẽtẽ ad
deū q꞉ eſt: ⁊ ꝙ īquirẽtibꝰ ſe remu
nerator ſit. Et. Ro.viij. Spe ſalui
facti ſumꝰ: ⁊ nõ ī terrenis:ſꝫ ī deo
fiduciã habeamus. Vñ Lactãtius
lib.vi.de vera ⁊ falſa religiõe cir-
ca finẽ. Nemo diuitijs:nemo faſti
bus:nemo regia ptãte cõfidat. Im
mortalẽ iſta nõ faciunt. Quiſq̇s.n.
corruptelas terre virtute calcaue-

rit hunc arbiter ille ſūmꝰ ⁊ verax ad vitā lucēqꝫ ꝑpetuaꝫ ſuſcitabit. Nā quicūqꝫ rationeꝫ hoīs abiecerit ac ꝑſentia ſecutꝰ in humū ſeipſe ꝓſtrauerit tanq̄ꝫ deſertoꝛ dn̄i ⁊ imperatoꝛis ⁊ patris ſui punieẜ: hec ille. Et qꝛ vt ait Ariſto. in .vi. ethi. Oppoſitoꝝ eadem eſt diſciplina. Hoc eodeꝫ lumine naturali inſtruimur infernuꝫ eſſe. Nā cuꝫ peccatoꝛes ſm ſuaꝝ exigētiā culparuꝫ: h̄ nō puniantẜ: ſequiẜ ꝙ ꝓuenientẜ in iſerno. vn̄ Tuliꝰ in inuectiuis ꝯ̄ Catilinā ait: vt aliqua foꝛmido improbis eſſet poſita apud inferos antiqui ſupplicia ipīꝭ ꝯſtituta eſſe voluerunt: hec ille.

Tertio legis naturalis ꝯſiderare debemus ꝑceptiōeꝫ: pꝛecepta naturalꝭ legis ſunt tria: vt pꝫ. ff. d̄ iuſticia ⁊ iure. l. Juſticia vbi ſic dẜ. Juris ꝑcepta ſunt hec: honeſte viuere. Alterū nō ledere. Jus ſuum vnicuiqꝫ tribuere: hec ille. ¶ Primū itaqꝫ pꝛeceptū eſt honeſte viuere. Pꝛecipit nāqꝫ lex naturaliſ: vt qlibet viuat recte .quo ad ſeip̄ꝫ ⁊ potius ſuſtineat moꝛteꝫ coꝛpalē: q̄ꝫ facere ꝯ̄ bonū virtutis: vt pꝫ ꝑ Ph̄m. iij. ethicoꝝ. Pctōꝛes autē miſeri rebelles: ꝯ̄riātes huic ꝑcepto: nō viuūt v̄tuoſe ſꝫ beſtialiter ⁊ vitioſe ſuā offendētes ꝯſciaꝫ. Naꝫ aliq diabolicā imitātes: ꝯ̄ ipaꝫ legē nālē: peccāt ꝑ pctm̄ ſuperbie: qđ ē pctm̄ maxiuꝫ: vt dn̄s albertꝰ magnus dicit. i. ij. ſen̄. d. xxxv. ar. i. Qđ q̄dē ipi deo directe opponiẜ. vn̄ Ph̄s i. viij. Phy. Maiꝰ malū maioꝛi bono opponiẜ. Secūdo peccāt pctōꝛes ꝯ̄ ꝑceptū legis nāliſ pctō auaricie: plus diligētes pecuniā q̄ꝫ ꝯſciaꝫ. Ex pecunia. n. oꝛiūẜ ſeditiōes. malignitates. ⁊ inumera mala. vn̄ Ph̄s. ij Polli. ait. Pecunia ſeditionē efficit ⁊ malignitatē. Tertio aliqui peccāt ꝯ̄ eādē legē nālē ꝑ luxuriā: carnalitatē ⁊ immūditias coꝛpales: ex q̄bꝰ actibꝰ efficiūẜ beſtie: ꝑpea Ph̄s i lib. de regimie ꝑncipū. ait. Coitꝰ ē q̄dā ꝓꝑe tas poꝛcoꝝ. Quarto peccant per irā que vt diċ Ph̄s in. ij. poetrie. Eſt triſticia ⁊ ꝑturbatio quedaꝫ in vehemēti appetitu vindicte. Quito peccant ꝑ gulā: voꝛaciter comedētes ⁊ bibētes ſine aliquo tēꝑātie freno. Nā itēperātia vt dicit ph̄s iij. lxxvij. Ethicoꝝ eſt vitium ignominioſum ⁊ multum deteſtabile. Sexto aliqui peccant per inuidiaꝫ dolētes ⁊ triſtantes de alienis bonis. Nam ſicut dicit Philoſophꝰ ij. topicoꝝ. Inuidia eſt que triſtatur de pꝛoſperitate bonoꝝ. Septimo peccant nōnulli contra pꝛeceptum legis naturalis ꝑ accidiam ⁊ ocioſitatem: contra quos ꝯclamat

phs in libro de regimine princi-
pum.d. Deꝰ gloriosus nihil ocio
sum siue vanuꝫ fecit ĩ natura. Ec-
ce igitur peccatores mortaliter
peccantes non viuunt honeste ⁊
virtuose ſm ꝙ lex naturalis im-
perat suo primo precepto. ¶ Se-
cundum ꝓceptuꝫ legis naturalis ē
alterum nõ ledere. Ego sic ꝓse-
quor hoc ꝓceptuꝫ. Alterꝫ.i.deum
gloriosuꝫ.qui alter oĩno ē distans
a nobis in ĩfinituꝫ.qué deum: lex
naturalis vult vt dignificemus ⁊
honoremꝰ: vt dicit phs libro de
bona fortuna:lꝫ impossibile sit no
bis eum venerari:sicut sue maie-
stati ꝯuéit: vt pꝫ.ix.ethicorꝫ. Pec
catores mihi hunc nõ honorát sed
ledunt ⁊ offendunt. Et hoc tripľr
ſm ꝙ sunt tres ꝑsone diuine. Ná
aliqui peccát per fragilitaté ⁊ pas
sioné:qñ ꝓpter ĩpetum passionis
vel ĩnate:vel illate iudiciũ rõnis
obruit vt pꝫ per phm.v.ethycorꝫ
Et tali modo peccat ꝯtra patrem
cui attribuit poté tia. Alij peccát
ex ignorátia:qñ per eos ignorat
aliquid eorꝫ:quorꝫ scientia retra-
xisset a peccato: vt pꝫ iterꝫ.v.ethy.
Et sic peccat ꝯ filiuꝫ:cui attribuit
sapiétia. Alij vero peccant ex cer
ta malitia ⁊ deliberatiõe: vt pꝫ ex
v.ethy. Et tales peccát ꝯ spũꝫ san
ctuꝫ:cui attribuit bonitas. Et sic
pꝫ quõ ledit ⁊ offendit deꝰ ꝯ ſm

preceptuꝫ legis naturalis:q: vel
offendit pr̃:vel filiꝰ:vel spũs san
ctꝰ. ¶ Tertium ꝓceptũ legis na-
turalis ē: ius suum vnicuiqꝫ tri-
buere. Et h̃ duobꝰ modis. Quia
aut tꝑalr̃ aut spũalr̃: tꝑaliter vt si
sunt pecunie:cápi:possessiones ⁊
cetera huiusmõi iniuste possessa.
Ex ꝓcepto tria ipsiꝰ legis naturaľ
tenet quis reddere illi cuiꝰ sunt.
Spũalr̃ át: vt ē bona fama q̃ iter
res penitétiales cõputat: vnde q
aliqué infamauit:restituat sibi fa-
má:q: sic ꝓcipit lex naturaľ ꝑ suuꝫ
tertium ꝓceptuꝫ. Et sic ſm phm
ꝓmo politicorꝫ. Hõ lege frués ē
optimum aĩaliuꝫ. Et sepatꝰ a lege
ē pessimuꝫ animalium. Pꝫ igitur
ꝙ ꝓcepta legis naturaľ sunt tria:
quibꝰ ꝓhibet oẽ genꝰ ⁊ modus
peccádi tá ꝯ se:qꝺ fit septé modis
ꝓut septé sunt pctá mortalia q̃ꝫ ꝯ
deum:qꝺ fit tribus modis: prout
tres sunt ꝑsone diuine:q̃ꝫ ēt cõtra
ꝓximum:qꝺ fit duobꝰ modis. Ec
ce quõ lex naturalis docet ⁊ in-
struit cognoscere pctá:que duode
cim modis cõmitti possunt. Hec
s.lex naturaľ ē magr̃a oĩuꝫ:ē ꝓce
ptrix virtutuꝫ:est prohibitrix vi-
ciorꝫ:est regľa actuuꝫ humanorꝫ.
Audi Hiero.in epľa ad Deme-
triadé. Est inquá in aĩs nr̃is natu
ralis q̃dá: vt ita dixerim sanctitas
q̃ velut in arce animi ꝓsidés:exer

cet mali boniqꝫ iuditiũ. Et vt ho-
nestis rectisqꝫ actibus fauet. ita si
nistra opera cõdénat: atqꝫ ad con
sciétie testimonium diuersas par-
tes domestica quadá lege diiudi
cat. h ille. Hác sanctissimam legis
naturalis regulá: qui obseruat ⁊
retinet: ad vitá tádé perueniet be
atá. Audi Tuliuꝫ. iij. li. tusculana
ruꝫ qõnuꝫ i ṗn. Natura puulos
nobis dedit igniculos: quos cele-
riter malis moꝛib⁹ opiniõibusqꝫ
depꝛauatis: sic extinguimus: vt
nusq̃ꝫ nature lumé appeat. Sunt
eni igenijs nr̃is semina inata ꝟtu
tum: que si adolescere liceret: ipsa
nos ad beatá vitá nat̃a pduceret.
Nunc auté simul atqꝫ editi i lu-
cem ⁊ suscepti sumus in omni con
tinuo pꝛauitate ⁊ in summa opi-
nionum peruersitate versamur:
vt pene cum lacte nutricis erroꝛé
suxisse videamur. Cum ꝟo paré
tibus redditi: deide magistris tra
diti sumus tum ita varijs imbui-
mur erroꝛibus: vt vanitati veri-
tas: ⁊ opinioni cõfirmitate natura
ipsa cedat. h ille. Pꝛopterea deus
huius legis conditoꝛ a nobis hu-
militer supplicandus é: vt tantum
lumen: tantamqꝫ legem dignetur
nobis cõseruare hic per gratiam:
⁊ tandem ad sue beatissime visio-
nis gloꝛiam perducere Amé.

¶ Dominica eadem de diuino verbo. Sermo tertius.

Semen est verbum dei. Luc. viij. Nemo fidelis dubiuꝫ habere debet: ꝙ homo existens in peccato moꝛtali in infirmitate: ⁊ quidem periculosa satis non incõgrue dicitur eẽ constitutus. Hoc non ignoꝛauit Dauid rex gloꝛiosus: qui ad clementissimum deum clamabat. Miserere mei domine quoniá infirmus sum. Et quáuis diuerse sint medicine: variaqꝫ remedia ad huiusmodi spũales peccatoꝝ moꝛbos pꝛopellendos: pꝛecipuũ tamẽ ac singularius: vt ex sacris codicibus accipitur: diuinũ verbũ esse diiudico. Hoc est ꝙ ꝓpheta gloꝛiosus psalmoꝛũ libꝛo decantare solebat. Misit verbuꝫ suum ⁊ sanauit eos. Verbum siqdé dei Apostolo testante validius est omni gladio ancipiti: pertingens vsqꝫ ad diuisionem coꝛpoꝛis ⁊ anime. Hoc est illud semen de quo domin⁹ in euangelio hoc mane vocib⁹ itonat dicédo. Semé ⁊c̃. de quo tria ꝯtéplabimur.

¶ Pꝛio verbi dei Necessitaté.
¶ Secũdo ꝟbi dei Dignitatem.
¶ Tertio ꝟbi dei Pꝛepabilitaté.

¶ Pꝛimo verbi dei considerare debem⁹ necessitaé. Triplici náqꝫ lege declarat̃ necessitas ꝟbi dei. s.

¶ Lege naturali.
¶ Lege canonicali.
¶ Lege diuinali.

¶ Pri° dico v̄bū dei eē necessariū lege nāli sic: quo nāle desideriū hois efficit̄ pfectū ē necessariū. Sȝ v̄bū ē illud quo nāle desideriū hois efficitur perfectum. ergo verbū dei est necessarium. Maior est nota: q: aliter naturale desideriū esset frustra. quod ē contra phm in pmo de ce. ꝛ mun. iij. de aia. ij. iij. ꝛ. ix. metha. qui ait: De⁹ ꝛ natura nihil frustra faciūt. Pro cuius declaratiōe est notādū ꝙ sicut dicit phs in. v. meth. Duplex est necessariū. s. simpliciter: vt deū esse: est simpliciter necessarium. Alio mō necessariū dicitur ex suppositione: vt cibus vel respiratio est necessaria aiali. s. si debet viuere. verbū autē dei est necessarium non simpliciter sed ex suppositione. Quia. s. est necessariū homini volēti bene atqȝ beate viuere. Et sic intelligēdo maior ē verissima. Minor āt declarat̄. Quia naturale desideriū hois est ad scientiā adipiscēdā: sicut patet per phȝ in pncipio metha. dicētem. Oēs homines natura scire desiderāt. Super quo passu dicit. s. Doc. Unū quodqȝ nālit̄ appetit suā pfectionē vt declarat phs i. ij. phy. ꝛ. ij. de aia. vnde ꝛ mā appetit formaȝ sicut iperfectū suā perfectionē vt dic̄ phs in pmo phy. Perfectio āt itellect⁹ hois ē scia: q: ante sciētiā ē impotētia ad ipaȝ vt dic̄ phs in. iij. de aia sic inquiēs. Uocatur itaqȝ aie itellect⁹. dico autē intellectū quo opat̄ ꝛ intelligit aia. nihil est actu eorū que sunt ante intelligere. Et iterū paulo iferius intellectus ē sicut tabula in q̄ nihil ē actu scriptū: hȝ tn̄ naturalē iclinationē ad sciaȝ sicut ad suā pfectionem. g̊ nālr hō appetit scire. Scia. n. ē tm̄ bonū ꝛ tāta eius pfectio: vt dicat phs in. x. ethy. ꝙ i speculatiōe v̄itatis ē ipa felicitas: ꝛ p eā hō maxie substātijs sepatis assilat̄: vt ait ibidē. Hoc idē dic̄ Plato i Timeo. q ait. Ad h̄ aia ꝯiūcta ē corpi vt venet̄ scias ꝛ virtutes. Et seneca ad Lucillū. Dociles nos nā edidit ꝛ rōnē dedit iperfectā: q̄ tn̄ pfici pōt. Tuli⁹ i. i. li. de offi. Oēs. n. trahimur ꝛ ducimur ad cognitionis ꝛ scie cupiditatē: i q̄ excellere pulchꝝ putam⁹. labi āt errare: nescire ꝺcipi: ꝛ malū ꝛ turpe dicim⁹. Et Lactā. li. ij. diui. istitu. Sape. i. v̄itatē q̄rere oib⁹ ē inatū. Et iteꝝ ibidē. Nāȝ eteni hois hāc de⁹ eē voluit: vt duaꝝ reꝝ cupidus ꝛ appetēs eēt: sapiētie ꝛ religiōis. Et Hiero. ad Demetriadē. Lr̄āꝝ ardor nulla ꝑsus etate extiguit̄: imo vt auctoris seclaris vtar snia: ipa

magis etate iflamat. τ hac cupidi
tate ꝯcitat⁹ Themist. ita sciaꝫ rex
appetijt: vt Hiero. ad Nepocianū
dicat. Sapiēs ille vir grecis The
mistodes cū expletis cētuꝫ τ septē
ānis se mori cerneret dixisse fert:
se dolere ꝙ tūc egrederet de vita
qñ sapere cepisset. Et rex. Hiero.
Hāc ātiq̇ꝝ auiditatē sciēdi optie
describit in ꝑncipio eple ad Pau
linū. Legimus in veteribus histo
rijs τc. Ubi iter cetera narrat de
Apollonio q adiscēdi naturali sti-
mulo agitatus decē τ nouē ꝓuin-
cias siue rgna discurrit. Hoc vide
in eadē epla i prin. ꝓlogi biblie: q̄
causa ꝓlixitatis omisimus. Silr̄ τ
regina sabba a remotis mūdi ꝑti-
bus: vt Salomonis sapiam audi-
ret cū magis laborib⁹ atqꝫ expēsis
ꝓperauit: ꝓut pꝫ. iij. Re. x. i prin.
Patet igr̄ ex his ꝙ nāle hoiuꝫ de
sideriū est ad ipsuꝫ scire. Sꝫ v̇buꝫ
dei maxime sup oēs scias complet
istud desideriū: ergo v̇bū est illud
quo naturale desideriū hois effi-
cit ꝑfectū: τ h̄ erat minor ꝓbāda.
Sꝫ ꝙ v̇bū dei ꝑficiat desiderium
hois nāle acq̇rendi sciam ꝓbatur.
Quia si alie scie nāles hoc deside
riū ꝑficiunt: multo magis scia v̇bi
dei cū sit ꝑfectior: τ dignior oibus
alijs sciētijs: vt i. ij. ꝑncipali decla-
rabit. In ꝑdicatione aūt tradit τ
docet scia celestis: doctrina spūal:
diuinoꝝ noticia: que oia sunt nobi
lissime τ altissime noticie. Si igit
homo ad cognitionē naturalium τ
inferioꝝ inclinatur vt ꝓbatuꝫ est.
ergo magis: ergo vehementius:
ergo ardēti⁹ iclinat ad hāc dignis
simā τ celestē disciplinā: q̄ tradit i
ꝑdicatione dicente etiā Aristo. ij.
de ce. τ. x. ethi. Disputāte ꝯ Simo
nidē. Sꝫ clari⁹ i. xi. d̄ aialib⁹. Ma
gis ꝯcupiscimus scire modicuꝫ de
rebus honorabilibus τ altissimis:
etiā si topice sciamus: q̄ꝫ multuꝫ τ
ꝑ certitudineꝫ de rebus minus ho
norabilibus τ meliorib⁹. Idē Cō
mētator. ij. de de celo. Et h̄ est illa
honorabilis scia: de qua. Deu. iiij.
dr̄. Hec est. n. vestra sapiētia τ in-
tellectus corā populis. Hec est de
qua talia τ tanta predicant: vt pꝫ.
Sap̄. vij. vbi dr̄. In ipsa est spūs i
telligentie: sanctus: vnicus: multi-
plex. subtilis. disertus. mobilis. ico
inquinatus. certus. suauis. amans
bonum acutus: qui nihil vetat be-
nefacere. humanus. benignus. sta-
bilis. securus. omnē habens virtu
tem: omnia prospiciens: τ qui ca-
piat omnes spiritus intelligibiles
mūdus. subtilis. Et ifra: vapor est
eni v̇tutis dei: τ emanatio quedaꝫ
ē claritat̄ oipotēt̄ dei sincera: hec
ille. Patet igit lege naturali v̇buꝫ
dei oio esse necessariū. Et ad illō
audiēdū hoies inclinari atqꝫ inci-

tari: ergo quilibet ad predicationem pgat: vt tanto doctrine lumie irradietur. ¶ Scdo probaf verbi dei necessitas lege canonicali siue humanali. Nam preclare scribif. extra de officio iudicis ordinarij. c. Inter cetera: & sunt verba Innocētij pape. iij. li. sic. Inter cetera q̄ ad salutem spectant populi christiani: pabulum verbi dei permaxime sibi noscitur necessariuz: q: sicut corp⁹ materiali: sic aīa spūali cibo nutritur: eo φ nō in solo pane viuit homo. sed in oī verbo φ pce. de ore dei. vñ cum sepe ɔtingat φ epi ppter occupatōes multiplices vel inualitudines corporales: aut hostiles incursus: seu occasiones alias: ne dicamus defectū scie qđ in eis reprobandū est oīno: nec de cetero tollerandū p seipos nō sufficiunt ministrare v̄bum dei populo: maxime p amplas dyoceses & diffusas: generali ɔstitutione sancimus: vt epi viros ydoneos ad sācte p̄dicationis officiū salubrit̄ exequendū assumāt: potētes in ope & s̄mone: q plebes sibi cōmissas vices ipsoꝝ: cum p se idē nequiuerit sollicite visitātes eas v̄bo edificēt & exēplo. Quibus ipsi cum indiguerint: ɔgrue necessaria subministrent: ne p necessarioꝝ defectu cōpellanf desistere ab incepto. h̄ ibi. In decretis quoqꝫ hec necessitas exp̄mif marie. d. xxxvi. parapho Ecce. Et. xxiij. q. viij. c. Sepe. Et đ ɔse. d. iiij. c. ppe. Et. c. Sciēn est. Et. c. Si nō iustificabif. Et. c. pria. Et. c. si p̄sbyter. Que quidē necessitas ex h̄ apparet: q: per ip̄m peccata dimittunf. dicente Ambrosio De pe. d. pria. c. Multiplex v̄bū dei dimittit peccata. glo. v̄bum. i. p̄dicatio. Et. xxiij. q. v. Remittunf peccata p dei v̄buꝫ. glo. i. per p̄dicationem. ¶ Tertio idē pbaf lege diuinali. Nam Exo. xviij. dicif Audi v̄ba mea atqꝫ cōsilia & erit deus tecum. Deut. xxxij. Audite celi q̄ loquor: audiat terra verba oris mei. Dauid. ps. lxxvij. Attēdite popule me⁹ legē meā: inclinate aurē vestrā in verba oris mei. Salomon. puer. xxij. Fili mi inclina aurē tuā & audi v̄ba sapiētuꝫ. Appone cor tuuꝫ ad doctrinā meā q̄ pulchra erit tibi. cū s̄uaueris eā in corde tuo & redundabit ī labijs tuis: vt sit in dño fiducia tua. Thob. iiij. Audi fili mi v̄ba oris mei: & ea in corde tuo q̄si fundamētum construe. Job. xxxiij. Audi eloqa mēa: & oēs s̄mōes meos asculta. Isay. xlij. Surdi audite & ceci intueamini ad vidēdum. Jere. v. Audi popule stulte q nō habes cor: q habētes oculos nō videtis: & aures & ñ auditis. Et Jere. xxxviij. Audi q̄so vocē dñi quā ego loquor ad te:

⁊ bene tibi erit ⁊ viuet aĩa tua. Et idẽ. c. xxxi. Audite v̓buȝ dei gẽtes. Audi iteꝝ. Jere. xxij. terra t̃ra t̃ra audi v̓bum dei. tanta deniqȝ ẽ v̓bi dei necessitas: vt ascẽdẽs xp̃s i celum ꝑ vltimo testõ siue vltima voluntate: suis apostolis ⁊ discipulis ꝑcipiẽdo ĩposuerit. Mat. vltimo. Docete oẽs gẽtes baptizãtes eos in noie pa. ⁊ fi. ⁊ sp. scti. Et exp̃ssi⁹ Math. vltimo. Euntes ĩ munduȝ vniuersum ꝑdicate euãgelium oĩ creature. Ex hac incũbente necessitate aiebat Paulus p̃ie coꝛ. ix. ve mihi: si nõ euangelizauero. Ecce quanta sit verbi dei necessitas. Quis igitur vestruȝ erit ita negligẽs o charissimi: ita piger: ita somnolentus: ita ocio deditus. vt non moueatur: nõ excitet̃: non animet̃ ad audienduȝ v̓bum dei: predicationem sanctã: doctrinam salutiferaȝ: Ad quã audiendã: discendã: ⁊ i coꝛde tenẽdã: quilibet inducit̃: necessitat̃: cõpellit̃: lege naturali: lege hũanali: lege diuinali. Expgiscimini ergo charissimi ⁊ thesaurũ: tã nobilẽ: tam dignũ: taȝ ꝑciosum: in quo tota salus ⁊ oẽ bonuȝ ꝯtinet̃: oĩno acqrite: ne supꝛadictis legibus inobedientes ⁊ rebelles efficiamini.

Ecundo principaliter. v̓bi
s dei ꝯsiderare debemus di-
gnitatem: tãta est dignitas istius doctrĩe verbi dei: vt ceteras scientias tã speculatiuas q̃ȝ p̃ticas supemineat. Predicatio. n. verbi dei principaliter fundat̃ ⁊ ĩnitiatur sacre scripture: que ceteras scientias antecellit: vt declarat. s. Doc. i. par. q. i. ar. v. Nã ait Aristo. i. de anima. Bonoꝝ honoꝛabiliũ noticiam oppinãtes. Magis aũt alteram altera que est ꝫm certitudinẽ: aut ex eo ꝙ melioꝝ quidẽ ⁊ honorabilioꝛũ est. h̓ ille. Ex quibus pȝ ꝙ vna sciẽtia speculatiua est dignioꝛ altera rõne subiecti: aut materie circa quã versatur. Aut rõne certitudinis siue modi sciẽdi. Predicatio aũt sacre scripture: cum tractet de deo: de angelis: de aĩa: de beatitudine: de alijs que ad deum reducunt̃ versat̃ circa nobilissimã ⁊ excellentissimã materiam. vnde eius subiectum est deus vel ens diuinum: ergo trãscẽdit ceteras sciẽtias philosophicas: ⁊ speculatiuas. Modus aũt siue certitudo sciẽdi siue ꝓcedendi in reliquis scientijs est lumẽ naturale creatuȝ: qd̓ põt errare: ⁊ ꝑ varias opiniones sepissime aberrat. Modus aũt huius discipline sacre: est lumen increatum: reuellatum a deo: qd̓ nõ põt subijci falso. Cũ deus reuelans sit veritas per essentiam. Inter scientias etiam pꝛaticas hec pꝛincipatũ obtinet. Nã vt ait Phs. i. meth.

illa scientia est dignior que ad vlteriorem siue nobiliorē finem ordinatur: sicut ciuilis militari est dignior ppter digniorē finē. Cum igitur oēs pratice sciētie ad finem tpalē vl' creatū ordinent. predicatio vero ad finē celestē supernaturalē & diuinum. cū in ipsa doceat virtus: vitiū repellat: rōne vltime felicitatis. ergo hec sacra verbi doctrina est ceteris dignior. De hac dicit. Sap. vij. Est enim hec speciosior sole: & super oēm stellaꝝ dispositionem: luci cōparata inuenit prior. Est certe tante dignitatis: vt doctores sacri in h' loco disputantes merito petāt: quid sit maius an corp9 xpi in speciosissimo sacramento. an vbū dei. Cui questioni: respōdet Augu. vt registrat a dño Gratia no. i. q. i. Interrogo: vbi sic dicit. Interrogo vos fratres & sorores: dicite mihi. Quid vobis plus eē videt corpus xpi: an verbū dei. Si vultis veꝝ respondere: h' dicere debetis: q nō sit minus verbū dei q̄ corpus xpi. h' ille. Ubi glo. notabiliter distinguit. d. q quantū ad essentiam est maius corpus christi in sacramento: q: verus de9 & verus homo: sed quantū ad efficatiam: maius est verbum dei q̄ corpus xpi in sacramēto. Nā maior fructus sequit ex verbo dei p̄dicato: q̄ ex corpe christi in altari sumpto. Per sacramentū. n. null9 iustificatur si accedit indigne & in cōtritus: sed augetur eius iniqtas. Obstinati vero homines audiendo verbū dei & predicatores: conuertunt. Unde. n. tot scelerati dei inimici ꝯuertunt ad deū: nisi ex p̄dicatione. Et ideo ppter magnum fructū sequens opus predicatōis super oia sacramenta est priuilegiatum. Nā ab alijs diuinis: & sacris excludunt plures psone: vt excōicati & huiusmodi. sed predicationi oēs possunt interesse: heretici: scismatici: iudei: pagani: excōmunicati: interdicti: & oēs malefactores. Hoc pȝ. de ꝯse. di. i. c. Eps nullum prohibeat ingredi ecclesiam & audire vbum dei: nec gentilem: nec hereticū: vel iudeū vsqꝫ admissaꝫ cathecuminoꝝ. h' ibi. Tanta nēpe eius est dignitas vt omnia in se mirabiliter ꝯtineat: que ad salutē hominis spectant. Est. n. semen pducens fructū centuplū: eterno horreo dignū. De quo fructu saluberrimo verbi dei. s. Hoc. sup Ysay. c. xlix. Egregie declarat. Idē dominꝰ Hugo cardinalis in postilla euangelica. Idem dñs Antoninꝰ in. ij. par. sūme tractatu de accidia. A quibus doctoribus. xij. fructus verbi dei elicio. ceteris omissis.

¶ Primus igit fructus verbi dei dicitur fidei generatio. Deus eniꝫ

nō potentie tremore: nō armorum strepitu: nō diuitiarum munere: non carnis voluptate: sed predicatione sancta: fidei impio totū mūdū subiecit. Hic beatus Ber. ait. vn̄ tanta lux fidei in toto orbe et tam subita: nisi de predicato iesu verbo dei est lux in tenebris lucens et sol irradiās emispiū intellect⁹ hūani. Ps. cxviij. Lucerna pe. me. verbū tuū et lumē semitis meis. Et ibidem Declaratio ſmonū tuorum illuminat et intellectū dat paruulis. Per hanc lucem ydolatre et gentiles ac iudei ad claritatis agnitōem peruenerūt. Petrus apostolus pma pdicatōe tria milia hoīum in fidem adduxit Sic Paulus doctor gentium tot cecos et tenebris inuolutos illuminauit. Sic apl'i sancti ad varia hominū genera peruenietes: eos in veritate fidei illustrabant. Quam ob rē huiusmōi fructū comprehendens apostol⁹. Ro. x. Dicit fides ex auditu: auditus aūt per verbum dei. Et h̄ est lux peccatorum hominū qui ambulant in tenebris: q: domino peccauerūt vt inquit Sophonias ppha. c. i. Hi enim obtenebrati: vbi errores pprios et scelera et picula cernūt: nisi in predicatōe. Et nisi esset verbū dei iam nulla esset virtus: nullum vere fidei fundamentū: nullus: qui bonū faceret imo oēs essent pleni erroribus: vitijs atq3 peccatis. Predicatio itaq3 sancta illuminat: irradiat atq3 et dirigit. Ex h̄ secutum est: vt beatissim⁹ pater Dn̄icus circiter centum milia hoīum infideliū et obstinatorum ꝯuerterit. Petr⁹ martyr manicheorum errorem depulerit. Sanctus vincentius octo milia saracenorū. Uigitiqnq3 milia iudeorum. Centū milia obstinatorum māifeste sine ceteris quos occulte cōuertit in viam veritatis reduxerit. Et sctūs Bernardinus totam fere italiam illuminauit. Et nostra etate: cur fidei veritas et virtutis qualiscunq3 integritas perseuerat: nisi ob predicationis officiū. Diuersi quidē verbi dei precones. s. ordinis predicatorum: minorum: canonicorum: heremitarum: et carmelitarum: seruorum: verbo et exemplo orbem terrarum: et christianum populum illumināt et fidem conseruant. Hec est colūna filijs israel in deserto exhabita: p noctem vitiorum fulgens. Hec est de qua Apostolus ait. ij. Thi. iij. omnis scriprura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad corripiendum: ad erudiendum. h̄ ille. ¶ Secundus fructus dicitur spei augmentatio. Quid enim peccatorem: et vitiosum hominem in specie subleuat: vt veniam consequatur. Respondeo: verbum dei. Quis penitētē aiat et corroborat.

verbum dei. Quis iustũ de arduę virtutis premio securũ facit verbũ dei. Quid de penarũ inferni euasióe. verbũ dei. Propterea inquit apost. Ro. xv. Quecunq scripta sunt: ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiá & consolatióem scripturarũ spé habeamus. Et ps. cxviij. Memor esto verbi tui seruo tuo in quo mihi spem dedisti. ¶ Tertius fructus verbi dei dicitur affectus inflammatio. Miseri mortales: propter terrenorũ inordinatá affectionem in dei amore sunt tepidi: frigidi: cógelati: omni charitate dei & proximi priuati: sed verbum dei ignis est peccatorũ: voluntatem in dei & proximi: amorem calefaciés. Hic est ignis de quo xps. Luc. xij ait. Igné veni mittere in terram: & qd volo nisi vt ardeat. Jere. xxiij. Nóne verba mea quasi ignis: & quasi malleus conterens petrá. ps. cxviij. Ignitum eloquium tuũ vehementer: & seruus tuus dilexit illud. Iterũ pars. Eloquium dñi inflámauit eos. Nó dicit Aristotelis: nó Virgilij: nó Tulij: sed dñi. Quia licet doctrina talium illuminet intellectum: nó tñ iflámat affectum. Hic é ignis de quo Ire. i. dicitur. De excelso misit igné in ossibus meis & erudiuit me. Et vnde tam modica charitas inter xpianos. Certe quia verba dei nó audiũt. Ad igné nó veniũt. Propterea frigidi & cógelati sine gustu: sine affectu dei & proximi permanent. Ignis igitur affectum inflámans: cor igniés: voluntaté succédens: est verbum dei. ¶ Quartus fructus verbi dei dicitur aíe cibatio. Sicut cibus materialis: corporali vite necessarius est: vt ait. Arist. ij. de aia. Ex quo sequitur vita ipsius corporis: sic aia nobilioris conditionis famelica: cibo nobilissimo & spirituali. s. verbi dei indiget. vnde xps Mat. iiij. Non in solo pane viuit homo: sed in oi verbo quod procedit de ore dei: verbum igitur dei est aíe suauissimus cibus: vt ait Lactantius. i. libr. diuinarũ institu. c. i. Nullus est anime suauior cibus: quam cognitio veritatis. Ait námque Gre. in omel. Cibus mentis est sermo dei. Sicut enim ex carnalibus escis alitur caro: ita ex dei verbis interior homo nutritur & pascitur: hec ille. Et Augu. ad dulciũ amicum. Ego plus amo discere quam docere: vt discamus: inuitare nos debet suauitas veritatis: vt doceamus docet necessitas charitatis: hec ille. Et idem libro cófessionũ. Sunt caste delicie scripture tue: nec fallor in eis. Propterea. ps. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Ezechi. iij. Comedi volumen: & factum est dulce in ore meo: sicut mel. Et hoc é mána

datum in deſerto: ne filij iſrael de‑
ficerent. ¶ Quintus fructus di‑
citur electoꝛum cognitio ſignum
clarum eſſe videtur electoꝝ. vt di
cit. ſ. Doc. in. iiij. i v̾bo dei delecta
tio. Ait eniꝫ ſaluatoꝛ. Jo. viij. Qui
ex deo eſt: verba dei audit. Ecõtra
ſignum repꝛobationis eſt: non au
dire verbuꝫ dei. Unde ſubditur.
Pꝛopterea vos nõ auditis qꝛ ex
deo nõ eſtis. Et Tulius ĩ libꝛo de
amicitia ait. Cuius aures veritati
clauſe ſunt. Huiuſmodi ſalus de‑
ſperanda eſt. ¶ Sextus fructꝰ di‑
citur xp̃i mediatio: amabilis certe
fructus. Chꝛiſtus per nouum mo
dum dum pꝛedicat: in medio ve‑
ſtruꝫ eſt. Hoc ipſe ꝯfirmat. Mat.
xviij. Ubi fuerunt duo: vel tres
congregati in nomine meo. ſ. in
verbo: quod eſt nomen meum:
ibi ſum in medio eoꝝ. Uñ inuen‑
tus eſt in medio doctoꝛum in ſa‑
cra ſcriptura diſputantium. Item
affuit cum duobꝰ diſcipulis eun‑
tibus in emaus: de ipſo ieſu loquẽ
tibꝰ ⁊ audiẽtibꝰ. Exẽplũ habetur
in vitis patꝝ: de illis nouitijs de
deo audiẽtibus ac loquẽtibus: in
quoꝝ medio venit puulus ieſus
eis alludẽs. Et cũ cepiſſent loq ð
mũdanis diſceſſit ieſus: ⁊ poꝛcus
fetens affuit in medio eis blandi‑
ens: ⁊ erat diabolꝰ: q̇ delectabat
turpibꝰ v̾bis. ſꝫ xp̃s inter eos ap
paret per gratiã qui verba ſua au
diunt. ¶ Septimus fructꝰ dicitur
ſpũs ſancti receptio. Nõ dubito
multos eẽ cupientes ſpũs ſancti
gratiam recipere. Sed quis ẽ lo‑
cus ad hanc receptionem aptus.
Nõ certe platea: nõ apotheca: nõ
taberna: nõ lupanar: vbi ẽ diabo
lus ⁊ diabolica capellana: ſed lo‑
cus huius receptionis eſt eccleſia
vbi reſonat verbum dei: ⁊ pꝛedi‑
catio ſancta. Patet h̾ v̾itas Act.
x. Adhuc loquente petro verba
hec cecidit ſpiritus ſanctus ſuper
omnes qui audiebant verbum.
Non dicit: audiebant de oꝛlãdo:
nec de libꝛo centum nouellarum:
de amatoꝛijs ſiue fabulis: ſed ver
bum dei audientes ſpiritum ſan‑
ctum acceperunt. Ueniat igitur
vnuſquiſqꝫ ad pꝛedicationem vt
tantum munus ſuſcipiat: ⁊ ſpiritꝰ
ſancti habitaculum fiat. Quid me
lius: quid vtilius q̃ꝫ ſpũs ſancti
receptio. ¶ Octauus fructꝰ ver‑
bi dei dicitur tẽptatiõis defenſio.
Quid enim inter tot aduerſa: tan
taſqꝫ exagitationes tutius animaꝫ
defendit q̃ꝫ verbum dei. Audi ſa
lomonẽ. puer. xxx. Ois ſmo dei
quaſi clipeus ignitꝰ. Et ꝓs. xxxij.
Uerbo domini celi firmati ſunt:
⁊ ſpũs oꝛis eius ois virtus eoꝝ̃.
Uerbum dei pauperẽ defendit:
ne in paupertate ⁊ in pacientia de

sciat. Defendit tribulatos: ꝛ eos quos mali persequunt. Defendit deniqȝ contra diabolicos icursus. Uñ paulus ephe. vj. Assumite gladiuȝ spūs qđ est verbuȝ dei. ¶ Nonus fruct⁹ dr̄ spūalis vite ꝯseruatio. Nihil est efficaci⁹ pro vita aīe conseruāda q̄ȝ verbum dei: quo ipsa quotidiana spūaliuȝ cognitio crescit: ꝛ ex consequenti in optio preseruaṫ ꝓposito nec ab īstituto recedit. Ait.n. Ari. ad Alexādrū. Cōseruatiuū aīe ē eruditio. Et nos dicam⁹ cum zepherino papa: in decretꝭ. di. xxxviij. Sicut stellas celi nō extinguit nox ita mētes fideliuȝ inherentes sacre scripture firmamēto nō obscurāt mundana. h ille ¶ Decimus fructus diciṫ cordis liquefactio. Extant hominum plurima corda dura: lapidea: ferrea: adamātina: que nullo timore: nullo dei iuditio emolliri possunt. Attamē verbuȝ dei oēm aufert duritiam: obstinatissima frangit corda. Ait.n. Apl's hebre. iiij. Uiuus ꝛ efficax ē sermo dei: ꝛ penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens vsqȝ ad diuisionē aīe ꝛ spirit⁹. Et Hiero. ad Paulinum ait. Hēt nescio qd latentis energie viue vocis actus ꝛ de ore magistri ad aures discipuli trāsfusa fortius sonat. O verbum dei bn̄dictū. O ꝑdicatio dulcissima. O lectio suauissima. O zucharatum eloquiuȝ liquefaciēs ꝛ dulcorās cor peccatoris. Illud certe es cui⁹ virtute stringunṫ paniculi cerebri: ꝛ fremit spūs: lachryme per ora ruūt: singultus emittūtur: qui ex vehementia doloris ꝛ amoris cōprimi nō possunt. Ideo ad sponsuȝ loquiṫ aīa. Canticoꝝ v. Aīa mea liquefacta ē, vt dilect⁹ me⁹ locut⁹ ē mihi. ps. cxlvij. Emittet verbuȝ suū ꝛ liquefaciet ea: flabit spūs ei⁹ ꝛ fluēt aque. Exēpluȝ habes de illa meretrice que i predicatiōe cōmota: ipsius cor tanta mutatione cōuersum tm̄ ex dolore eliquefactum fuit: vt finito sermone in ecclesia crepuerit: ꝛ mortua in celū ascendit. ¶ Undecim⁹ fructus diciṫ omnium vitioꝝ purgatio. Legitur enim in vitis patrum ꝙ quidā senior sanctus: discipulo suo volēs persuadere fructū verbi dei: peccatoꝝ purgatiuum: sibi iposuit: vt quēdā canistrellū immundum susciperet: ꝛ ad fontē allatuȝ plenū aqua reportaret: quem accipiens ꝛ in fonte sepe emergens aquam nunq̄ȝ potuit deferre: tamen canistrellum mundum portauit. quē sumens senior ait. Fili ita ē de v̄bo dei: qđ fons est sapiētie in excelsis: vt ait Eccl's. i. c. Per ipsum eniȝ anima purgaṫ a vitijs ꝛ mūdissima efficiṫ. Propterea

xp̄s. Jo.xv. Jam vos mūdi estis ꝓpter sermonem quē locutus sū vobis. Et Mat.viij. dicit. Dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Et ps. Misit verbum suum ⁊ sanauit eos. Et sap.xvi. Sermo tuus domine sanat vniuersa. Et vere sic est docente experientia. Verbum dei ⁊ predicatio sancta oīa purgat vitia: scelera nephāda: oēs aie sanat langorē. Audi Lactātiū in .iij. diuinarum institu.c.xxvi. hec oia confirmantē. Da mihi inquit virum: qui sit iracundus: maledicus: effrenatus: paucissimis dei verbis tam placidum q̄ ouē reddam. Da cupidum: auarum: tenacē: tā tibi eū liberalē dabo: ⁊ pecuniā suam plenis manibus largientē Da timidū doloris ac mortis: iam cruces ⁊ ignes ⁊ pericula ⁊ taurū contēnet. Da libidinosū: adulterū: ganeonē: iā sobrium: castum: continentē videbis. Da crūdelē ⁊ sanguinis appetētē: iam in verā clemētiā furor ille mutabit. Da iniustū: insipientem peccatorem: cōtinuo ⁊ equus ⁊ prudens: ⁊ innocens erit. Vno enim lauacro malitia oīs abolebitur: tanta diuine sapientie vis est. vt in hois pectus infusa: matrem delictorum stultitia: vno semel impetu expellat. h̄ ille. ¶ Duodecimus fruct⁹ verbi dei dicitur paradisi acquisitio. Qualis deniq fructus reportatur ex predicatione. vita eterna. Jaco.primo. Jn mansuetudine suscipite insitum verbum: quod potest saluare animas vestras. Luc. xi. Christus doctor veridicus loqtur. Beati qui audiunt verbum dei. Et quid de dignitate predicationis vlterius loquar. Meminisse debemus tanta esse verbi dei dignitatem: vt christus verus de⁹ ⁊ homo sit princeps ⁊ caput predicationis. Jpse hoc exercuit officium. ipse ꝑdicacores docuit: ipse eos ante se binos ⁊ binos misit. Quapropter doctor noster ⁊ preco noster constitutus. successores Petrum ⁊ Paulum: Augustinū Dominicum: Franciscum ⁊ ceteros tam gloriosos viros reliquit: tantis miraculis confirmauit: predicatoribus ipsis celestem aureolam in paradiso preparauit. Et sic verbi dei dignitas tum ex sacra scriptura: tum ex mirabili fructu: tum etiam ex capite xp̄o clarissime patet. Et hoc quantum ad secundam partē principalē.

Ertio principaliter verbi dei considerare debem⁹ ꝓparabilitatem. Triplicem enim prepa rationē habere debent verbum dei audituri.

¶ Prima dicitur. Acceleratio.
¶ Scḋa dicitur. Attentio.
¶ Tertia dicitur. Executio.
¶ Debet in primis auditor verbi
dei: totis viribus ceteris ꝑtermis-
sis conari vt sit in principio pre-
dicatõis. Perfectio enim rei etiaꝫ
apud phos. maxime ex principijs
eius depẽdet. Ait nãqꝫ Comenta
tor auerois. x. metha. Remotꝭ pn
cipijs: remouetur perfectio ⁊ esse
ab omnibus posterioribus. Et idẽ
iij. phcoꝝ. Ignorato pricipio alicu
ius: ignorantur ⁊ que sequunt̃. Et
Aristote. ij. elen. Inuento princi-
pio: facile est addere: ⁊ reliqua oĩa
habere. Et. i. ethi. ac. ij. elencoꝝ.
Principiũ plus q̃ꝫ dimidiũ totiꝰ.
Et iterum Ari. i. de celo. Princi-
pia sunt minima q̃ꝫtitate. sed maxi
ma sunt ꝟtute. Ex. iij. Thopi. Illḋ
ex quo bonũ sequitur: statim fieri
debꝫ illud ex quo malũ: nunq̃ꝫ. Et
.i. posterioꝝ. Necesse est maxime
habere ⁊ ꝑcognoscere prima prin
cipia. Seneca ait. Initia in qualibꝫ
re laudabilia sunt ⁊ opportuna. Et
ff. de origine iuris. l. Facturus. ḋr.
Certe cuiuscũqꝫ rei potissĩma ps.
principium est igit̃ debet auditor ĩ
teresse principio: vt ordinem fun-
damentum ⁊ intentõem predicati
onis intelligat. ¶ Scḋa ꝑparatio
dicit̃ attentio. Cũ enim ꝟbũ dei
ex ipso deo principaliter deriuet̃:
⁊ instrumẽtaliter predicator popu
lo subministret: diligenter ⁊ attẽte
audiendum est. Ait nãqꝫ christus
predicatoribus euãgelicis. Mat.
x. Non vos estis qui loquimini: sꝫ
spũs patris vestri qui loquit̃ i vo
bis. Et Luc. xxi. Dabo vobis os
⁊ sapientiam: cui non poterunt re
sistere oẽs aduersarij vr̃i. Et Lu.
x. Qui vos audit me audit. ⁊ qui
vos spernit: me spernit. Et dauid
ꝑs. lxvij. Dñs dabit verbum euã
gelizantibus virtute multa. Amb.
quoqꝫ ait. oĩs veritas a quocunqꝫ
dicatur: a spiritu sancto est. Debet
igitur auditor considerare ꝙ predi
cator gerit personam xp̃i: ⁊: cũ re-
uerentia atqꝫ cordis attentione au
dire etiã si predicator vilis ⁊ iuue
nis videatur. vnde Aug. Ego qd
sum: nisi cophinus seminatoris. i.
christi: Ipse dignatus est in me po
nere semẽ. qḋ spargo vobis. No
lite respicere ad vilitatem copha-
ni sꝫ ad nobilitatem seminatoris. h̃
ille. Et Gre. i omel. sup euãgelio.
Hõ quidã fecit cenã magnam ⁊c̃.
Nemo me ꝓpter me in hoc loco
despiciat. Et si ad inuitandum ne-
quaq̃ꝫ dignus appareo. sed tamẽ
magne sunt delicie quas ꝓmitto.
hec ille. Cõtra illos q corde vagi
sunt: ⁊ in diuersa cogitatus trans-
ferunt. Contra etiam illos qui ex
predicatione discedunt male edi-

ficantes proximum. Ad quos ro-
mana ecclesia fulgur transmittit.
De ↄse. d. [prima. capi. sacerdote
vbi dicit. Sacerdote verbum i ec
clesia faciéte. i. predicáte. qui egres
sus fuerit de auditorio excóicetur:
hec ibi. Qđ itelligit ſm glo. quan
do quis recedit ↄténens predica-
torem vt minus litteratū: qđ ad su
perbiá ↄténentis pertinet: vel ver
bum dei vilipendens recedit. At-
tente igitur audiéda est predicatio.
Exemplum in esdra. viij. c. Au-
res omnis populi erant erecte ad
librum .s. legis dei. Propterea Au
gustin⁹. i. q. i. c. Interrogo. sic ait.
Quanta solicitudine obseruamus
quádo nobis corpus xp̄i ministra
tur: vt nihil ex ipso de manib⁹ no
stris in terrá cadat tanta solicitudi
ne obseruemus ne verbuz dei qđ
nobis errogat: duz aliud aut cogi
tamus aut loqmur de corde puro
depereat: q2 nó minus reus erit q̇
verbum dei negligenter audierit:
q̃z ille qui corpus xp̄i sua negligen
tia in terrá cadere pmiserit: h̄ ibi.
¶ Tertia preparatio dicit executio. Nó eniz sufficit iteresse verbo
dei: ⁊ illud attéte audire: sed opus
est illud adiplere: q2 finis predica
tionis est opatio. vnde Jacobi. i.
Estote factores verbi ⁊ nó audito
res tm̄: fallentes vosmetipsos. Et
ideo saluator ait. Jo. viij. Amen
dico vobis: si quis sermoné meuz
seruauerit: morté nó gustabit i eter
nū. Et Luc. xi. Beati qui audiunt
verbū dei ⁊ custodiunt illud. Pre
parandus igit est aĩus disponendi
pedes: aperiéde aures: cogitanda
est p̄dicationis vtilitas: ⁊ oĩno ope
cóplenda: ne nobis accidat terribi
le dei iudiciū qđ verissimo recitat
exéplo. Audite o vos qui nó vul-
tis ad predicationé prepare. Erat
quidá qui ad predicationé nunq̃z
accedere volebat. Et mortuo illo:
clericis cantátibus officium circa
funus: dicéte principali sacerdote.
Nó intres in iudicium cum seruo
tuo ⁊c. oĩbus cernétibus ymago
crucifixi existés ante chorꝫ: cū am
babus manibus sibi aures obtu-
rauit. Tūc sacerdos ait: vere hoc ē
iudiciū dei. Iste nunq̃z voluit au-
dire predicatiões ⁊ monitiões pre
dicatorꝫ ⁊ sacerdotum. Et xp̄s nó
vult oratiões pro eo audire. Et ex-
tractū: cadauer de ecclesia: piectuz
fuit ad asinorꝫ sepulturá. Non sic
vos charissimi: sed parate aures i
hac quadragesima ad verbuz dei.
De quo Chrisostomus egregie di
cit. Uerbum dei docet ignorantes
terret contumaces: animat laborá
tes: confortat pusillanimes: reficit
magnates: sanat peccato vulnera
tos. Qui autem longe ab hoc con
uiuio verbi factus est: euacuatur

spiritu: angustiatur sensibus: defi-cit a veritate: distillat a fide: ⁊ sic egrediens ab omni voluntate dei nouissime cadit in mortem. vnde Salomon. Qui auertit aurem su am ne audiat legem: oratio ei⁹ erit execrabilis ante deum. h̄ ille. Nul lus igitur sit tam negligens: tam piger: tam somnolent⁹: tam imme mor sue salutis vt nō veniat ad di uinum verbū audiendum. Uos oro amantissimi: venite ⁊ audite doctrinam celestem: doctrinam sa luberrimam: doctrinam euange-licam. Ad hāc vos inuito: ad hāc voco: ad hāc allicio: vt ceteris ne gotijs pretermissis: saltem per ho ram omnino predicationi insista-tis. De qua iam audistis. Necessi tatem. Dignitatem ⁊ duodecim mirandos fructus ex ea proceden tes. Et demum intellexistis Pre parabilitatem: vt cum eo viuere valeatis: qui est eterni patris ver bum: in presenti per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: in secula secu lorum. Amen.

¶ Dominica in quinquagesima De diuina ⁊ eterna lege. Ser-mo quartus.

Confestim vidit. Luc. xviij. Nar-rat hodie diu⁹ euā gelista Lucas actū vnum sue pietatis quem fecit saluator noster erga ce cum illum iuxta viam sedentem: ⁊ eius misericordiam suppliciter implorantem: per quē genus hu manum figuratur: q̄d summus il le opifex rerum in principio: quo dam lumine superno: illustraue-rat legis naturalis. Sed excrescen tibus errorum tenebris ⁊ offusca to ipso lumine naturalis legis: ce-cum genus humanum iugiter ad dominum conclamare cogeba-tur. Deus autem tanquā pater in dulgentissimus aliud: contulit lu-men: quod lex eterna appellatur. Qua lege recepta confestim vi-dit: vt inquit thema nostrum in principio assumptum: ⁊ in euan-gelio hodierno recitatum. In quo euangelio sacro. tria saluberrima documenta nobis traduntur. Pri mum documentum est: q̄ si volu mus diuina mysteria intelligere: conemur esse de apostolorum nu mero: eorum vitam imitantes: ⁊ dolorosam christi passionem la-chrymis ⁊ singultibus iugiter me morantes. Hoc patet in principio euangelij vsq̄ ibi. Resurget.

¶ Secundum documentum est. q̄ qui est spiritualiter cecus vt lu-men gratie recipiat firmiter cre-dens pergat ad dominum iesum christum: a quo sine dubio illumi-nabitur. Hoc patet in secūda par-

te euangelij. vſq; ibi. Fides tua te
ſaluum fecit. ¶ Tertium docu-
mentum eſt: ꝙ corde: ore: ⁊ opere
gratias ſummas deo referamus.
Hoc patet in tertia parte euange
lij. ibi. Et oīs plebs vt vidit de-
dit laudem deo. Qđ vtiq; fiet: ſi
legem eius inuiolabiliter obſerua
bimꝰ. de q̃ lege tria ꝯtēplabimur.
¶ Pri̇o. diuine legis quiditatē.
¶ Scđo. diuine legis neceſſitatē.
¶ Tertio. diuine legis velleitatē.
¶ Primo diuine legis contem-
plari debemus quiditatem. i. qđ
ſit ipſa lex diuina. Ex dictis nāq;
ſ. Doc. ꝑma ſcđe. q. xci. ⁊. q. xciij.
Contra gen. li. iij. c. cxv. Et Aug.
ij. lib. de libero arbitrio: ceterorūq;
theologoꝝ talē elicio diffinitio-
nē. Lex diuina ē eternꝰ diuine ſa-
pientie cōceptꝰ ad ſummū bonū
oīum rerū directiuus ab optimo
opifice formatꝰ. In hac ſacra dif-
finitione ponunt tm̄ tria genera
cauſaꝝ. ſ. formalis: finalis: ⁊ effici
ens. Materialis autē non poni-
tur: q: nulla materia reperitur in
deo. Eternus igitur diuine ſapien
tie cōceptus dicit cauſam formalē
Nā vt dicit Doc. ſ. ſupra. Ra-
tio q̄re eternꝰ ꝯceptꝰ dr̄ lex eterna
ē q: deꝰ nihil ꝯcepit ex tp̄e: ſ; hēt
eternum conceptum omnium re-
rum preteritaꝝ preſentiū ⁊ futu-
rarum. Et ſicut per ſuam omnipo
tentiam eſt conditor vniuerſarum
naturarum: ita per ſuam ſapientiā
eſt gubernator ⁊ conſeruator eaꝝ.
vnde Sap. viij. Sapiētia attingit
a fine vſq; ad finē fortiter: ⁊ diſpo
nit omnia ſuauiter. Cauſa finalis
tangitur dum dicitur. Directiuus
omnium rerum ad ſummū bonū.
Ipſa eni; lex diuina dirigit omnes
res: omnes actus: omnes motiōes
ſm eorum conuenientiam ad hūc
finem: vt omnia participent diui
nū eſſe: vt patet per Philoſophū
primo ethicoꝝ. ¶ Cauſa vero ef
ficiens tangit ibi. Ab optimo opi
fice formatus. Sūmus ⁊ optimus
opifex deus eſt: q: per ſuum intelle
ctū formans iſtū conceptū ab eter
no: ipſa ſua potentia cūcta creauit
atq; conſtituit: ⁊ in eſſe conſeruat
ſua ſapientia: vniuerſa gubernat
ſua bonitate: omnia in ſeipſum di
rigit ⁊ conuertit: vt diuꝰ ait. Dio
nyſius Et Augu. xix. de ci. d. Nul
lo modo aliquid legibꝰ ſūmi crea
toris ordinatoriſq; ſubtrahitur: a
quo pax vniuerſitatis adminiſtra
tur: hec ille. Hoc idē ſanctꝰ Mar
docheꝰ in ſua oratione inſinuat. d.
Heſter. xiij. Dn̄e deus oīpotens
i ditiōe tua cūcta ſunt poſita: ⁊ nō
eſt qui poſſit reſiſtere volūtati tue:
dn̄s vniuerſoꝝ tu es. Hec cā effi
ciēs optimi dei eſt illa de qua La
ctātius. ij. diuinaꝝ inſtitu. c. v. ait.

Quãto igit rectius est omissis in sensibilibus et vanis oculos eo tendere: vbi sedes. vbi habitatio est dei veri. qui terrã stabili firmitate suspẽdit qui celũ distinxit astris fulgentibus. qui solẽ rebus humanis clarissimũ ac singulare lumen i argumentuz sue ac vnice maiestatis accendit. Terris aũt maria circũfudit flumia sempiterno lapsu fluere precepit: iussit et extẽdi campos subsidere valles: frõde tegi siluas lapidosos surgere montes. Que vtiqz oĩa nõ iupiter fecit. qui ante annos mille septingentos natus ẽ. sed ille opifex rex mundi melioris origo: qui vocat deus. hec ille.

Secundo principaliter legis diuine cõtemplari debem⁹ necessitatẽ. s. Tho. pma scḋe. q. lxxxi. ar. iiij. dicit. q̺ preter legẽ naturalẽ et legem humanã necessariuz fuit ad directionẽ humane vite habere legez diuinã. Qḋ triplici ratiõe declaro.

¶ Primo. ratione illuminatiõis.
¶ Secũdo. ratione deriuationis.
¶ Tertio. ratione saluationis.

¶ Primo dico q̺ fuit et est necessaria lex eterna et diuina: ratione illuminationis. Licet hõ lumine rationis naturalis: siue legis nature: manuducat ad cognitionem dei atqz virtuose viuendũ: tñ in tantũ excrescit ↄcupiscentia humana vt obtenebret lumẽ illud a deo vt homines miseri relicto deo et via virtutum sequant errores et per viaz pditionis incedant. Et vt clare pateat: viaz paganoꝝ discurramus. Nam quidã ex ipsis in tantã mentis cecitatẽ deuenerũt q̺ dixerunt deũ nõ esse. In persona: quarum ps. ait. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deus. Contra quos Plato inuehit dicens. Deus ẽ principiũ oĩum naturaꝝ: lumen oium rõnũ. Simil'r Phs. ij. meth. viij. phy. Et. xij. meth. Quidam posuerunt plures deos ꝓpter qḋ fere totus mũdus hoc errore seductus decli nauerat ad ydolatriã: presertim tẽpore abrae. Cõtra quos istat. phs xij. meth. d. Nõ est bona pluralitas principatuũ: vnus ergo princeps. Quidã adorabãt solẽ lunaz et stellas. Cõtra eos est Phs. viij phy. Et. xij. meth. Prim⁹ motor est oĩno imobilis. Quidã adorabant ignẽ. Cõtra quos: ẽ Phs. i. politi. Regens naturaliter est dignius recto. Quidam adorabant aquaz. Contra quos Apuleus in libro de deo socratis. Nihil ẽ deo perfectius et potentius. Quidam adorabant terram. Contra quos Plato in Thimeo dicit. Deus ẽ summũ bonum super oẽm substã

tiam omnemq; naturam. Quidá
adoꝛabant homines. Cótra quos
Phs in ꝓhemio metha. Huma
na natura multipliciter ancilla eſt.
Et Phs in ꝓhemio meth. Opti
mus eſt mundi actoꝛ. Quidá ima
gines ⁊ ſeruabant eas ne raperen
tur a furibus. Cótra quos é Phs
iij. ḋ aia. ⁊. iiij. meth. Omne agés
nobilius eſt patiente. Quidam li
gna. cepe. allia. acú. filum. ſcopaꝫ:
vt fuerút egyptij: quos repꝛobat
Phs. viij. phy. Et. xij. meth. Pri
mus motoꝛ eſt incoꝛpoꝛeus ⁊ in
materialis: ⁊ actus purus. Qui
dá anſeres: vt Romani. pꝛout re
fert Augu. xx. de ci. c. xxij. Contra
quos eſt Phs. i. politi. d. Hoiem
eſſe rectoꝛé aialium. Quidá dixe
runt incoꝛruptibilia ⁊ ſuperioꝛa re
gi diuina ꝓuidentia: ſed nó inferio
ra ⁊ coꝛruptibilia: ⁊ maxime ho
miné. Cótra tales Phs é. xij. me
tha. iiij. metha. Et. ij. de celo. Qui
dá dixerunt mundú ab eterno fuiſ
ſe: ſicut pꝛoſequiť Phs. viij. phy.
Loquens tñ in perſona alioꝝ phi
loſophoꝝ. Quidá dixerunt aiam
moꝛtalem: ꝯtra omneꝫ veritatem
⁊ maxime cótra Phm. ij. Et. iij.
de anima. Uide ergo quantú fuit
obſcuratum lumen rónis natura
lis ⁊ depꝛeſſum ꝑ tenebꝛas ꝯcupi
ſcentie. Sed quid ꝯtra antiquos
adiraſcoꝛ: ſermonem in longuꝫ ꝓ
trahens. Nunquid nó ſunt multi
hodiernis tépoꝛibus xpiani tantú
nomine nó factis: paganis in fide
lioꝛes: ⁊ iudeis peioꝛes: negantes
deú: paradiſum. anime imoꝛtalita
tem. dei pꝛouidentiaꝫ. vt liberius
poſſint vacare vitijs atq; pecca
tis. Certe ita. q: ſunt ceci. ſunt oꝛ
bati. ſunt ſine ratióis lumine. diui
nam ſubterfugiétes legem. ⁊ vin
culis carnalis affectionis ac pec
catoꝝ pꝛeſſi: ⁊ grauiter ligati. Ex
hoc loqués phyloſophia cú Boe
tio dicebat pꝛimo de cóſo. Heu q̄
pꝛecipiti merſa pꝛofundo. Mens
hebet: ⁊ pꝛopꝛia luce relicta. Ten
dit i externas ire tenebꝛas. Terre
nis quotiés flatibus acta. Creſcit
in imenſum noxia cura. Hic quó
dam celo liber aperto. Suetus in
ethereos ire meat⁹. Cernebat ro
ſei lumina ſolis. Et infra. Núc ia
cet effeto lumine métis. Et pꝛeſſus
grauib⁹ colla cathenis. Decliuéq;
gerens pondere vultum. Cogitur
heu ſtolidam cernere terram: hec
ille. Opoꝛtuit ergo q̄ homo illu
minaretur alio lumine diuino ad
tollédos erroꝛes pꝛedictos. Ideo
diuina pꝛouidétia ex miſericoꝛdia
ſua: ne homo deuio erroꝛe labe
retur: legem quá eternaliter con
ceperat: in tempoꝛe pꝛomulgauit:
in ſacris libꝛis antiqui teſtamenti:
per ſuum dilectum moyſen: vt ſa

cre littere testanł. Et extra, de sum ma tri. ꝛ fide catholica. c. Firmiter per quaꝫ manifeste declarauit esse vnum deum ꝛ trinum. creatorem ꝛ prouisorem totius vniuersi: atqꝫ redéptorem: eūqꝫ esse imortaleꝫ: gloriaꝫ paradisi: penas inferni incutiendo timorem male viuentibꝰ promittendo gloriam bonis ꝛ vir tuose viuentibus. Ecce igitur necessitas legis diuine ratione illumi nationis. ¶ Secūdo lex diuina ꝛ eterna est necessaria ratione deriuationis. Ubi notandum est ƀm phm. viij. phy. viij. Et. xij. meth. ꝙ a primo motore depédet celū ꝛ tota natura. Et ƀm Cōmentatoreꝫ .x. meth. Scientia dei causat res: ꝛ natura causał a rebꝰ. Et Phs .v. meth. Est vnum principiuꝫ necessarium a quo alia dependent. His prehabitis dicamus sic. Illud ꝙ est primū ꝛ principale simpliciter: ꝛ nō ƀm quid: est cā oīuꝫ alioꝝ: ꝛ omnia alia originanł ꝛ dependét ab eo. Declarat hoc phs x. metha. d. In vno quoqꝫ genere est dare aliquod primū: qđ est metrūm ꝛ mensura omniuꝫ que sunt in illo genere vel ordine. Sed lex eterna ꝛ diuina est prima ꝛ principalis: a qua omnes leges deriuantur ꝛ originantur: qꝛ est ideꝫ quod deus: vt Augusti. libro primo de libero arbitrio dicit. Lex eterna est ratio summa: cui summe obtemperādū est. Et. s. Doc. prima scđe. q. xciij. arti. i. Lex eterna est ratio diuine sapientie. Deus enim est actꝰ purus ꝛ eternꝰ vt dicit Phs. xij. metha. Et Cōmentator. ij. metha. Prima causa est magis digna in esse ꝛ in veritate: q̄ꝫ omnis alia essentia: qꝛ omnia acquirunt esse ꝛ veritatem a prima causa. i. a deo. Hoc dicit veritas increata: prout scribit. Salomō. Prouer. octauo. c. Per me reges regnant: ꝛ legum conditores iusta decernunt. Per me principes iperant: ꝛ potentes decernunt iusticiam. Job vigesimosecundo. Suscipe ex ore illius legeꝫ ꝛ pone sermones eius in ore tuo. Et iterum. Job. xxxvi. Ecce deus excelsus in fortitudine sua: ꝛ nullus ei similis in legislatoribus. Jacobi quarto. Unus est enim legis lator ꝛ iudex qui potest perdere ꝛ liberare. Audi Augustinū i primo. đ libero arbitrio. In temporali lege nihil est iustum aut legittimuꝫ: quod non ex eterna lege homines sibi deriuauerit Et. C. de prescriptione longi temporis. l. finali. In fine dicitur sic. Ideo enim nostri maiores subtilissimo animo. ꝛ diuino quodam motu ad actiones ꝛ earum iura ꝑ

uenerunt. vt incorporales constitute possint, vbiqz suũ ius: τ effectũ corporalem ostẽdere. hec ibi. Patet igitur q lex eterna est prima: τ q ab ea omnes alie dependent: ergo lex diuina est necessaria. ¶ Tertio lex diuina τ eterna est necessaria ratione saluationis. Et sanctus Doc. prima secũde .q. lxxxxi. articu. iiij. Dĩ si homo ordinaretur tantũ ad finem: qui nõ excederet proportionem naturalis facultatis hominis: non oporteret hominem habere aliquod directiuum ex parte rationis super legem naturalem: τ legem humanitus positam: que ab ea. s. lege diuina deriuatur: sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne: que excedit proportionem naturalis facultatis humane. Ideo necessarium fuit: vt supra legem naturalem τ humanam dirigeretur etiam ad suum finẽ: lege diuinitus data: hec ille. Et de hac lege scribit Lactantius libro. vij. de ira dei. c. viij. d. Curat hominum vitã deus τ singulorum actus animaduertit: eosqz sapientes ac bonos esse desiderat. Hec est voluntas dei ac diuina lex: quã qui sequitur: qui obseruat deo carus est: hec ille. Et cum contrariorum sit eadez ratio: quia vt dicitur. primo de anima. Rectum est iudex sui τ obliqui: ideo sequitur: q necessaria sit etiã lex diuina ad omnia delicta prohibenda: τ punienda. Lex enim humana vt inquit Augustinus primo lib. d libero arbitrio. Nõ potest omnia que malefiunt punire vel prohibere: quia dum auferre vellet omnia mala: sequeretur q multa bona tollerentur: τ impediretur vtilitas boni communis qđ est necessarium ad conseruationem humanam: vt ergo nullum malum interius aut exterius iprohibitum τ impunitum remaneat necessarium fuit superuenire legem diuinam: per quam omnia peccata interiora τ exteriora prohibeantur. Hec ex sancto Doc. prima secunde. q. nonagesimaprima. articulo quarto. De huius quoque legis diuine necessitate loquitur. Psalm9 octau9. Lex domini immaculata: idest nullam peccati turpitudinem permittens. Conuertens animas: quia non solum exteriores actus: sed etiam interiores dirigit. Testimonium domini fidele: propter certitudinem veritatis τ rectitudinis. Sapientiam prestans paruulis inquãtum ordinat hominem ad supernaturalem finem τ diuinũ. Hec sancti Doctoris expositio.

Tertio principaliter legis diuine ꝯtépla ri debemus veloci taté: Diuina ⁊ eterna lex tria ab homine maxime deposcit.
¶ Primū est fidei. Integritas.
¶ Scōm est spei. Firmitas.
¶ Tertiū é caritatꝭ ꝑfectibilitas.
¶ Primum igiť qḋ lex eterna ⁊ diuina vult a nobis: é fidei integritas. Jo. xiiij. Creditis in deū ⁊ in me credite. Hec aūt credulitas ⁊ integra fides duodecim ꝯtinet misteria. ſm ꝙ doudecim sunt cóclusiones ⁊ articuli sacratissime fidei christiane: quoꝝ duodecim fuerūt ꝑcones sanctissimi. s. apl'i. Prim⁹ náqꝫ articulus est: qué posuit Petrus apostoloꝝ princeps. d. Credo in deū patré oipotentem creatorem celi ⁊ terre. Scōs articulus est: qué posuit Johánes euágelista. d. Et in iesum xp̄m filiuꝫ eius vnicū dn̄m nostꝝ. Tertius articulus est: qué posuit Jacobus zebedei. d. Qui ꝯceptus est de spiritu sancto: natus ex maria virgine. Quartus articulus est: qué posuit Andreas. d. Passus sub pontio pilato: crucifixus: mortu⁹: ⁊ sepultus: Quintus articulus est: quem posuit Thomas. d. Descendit ad inferos. Sextus articulus est: qué posuit Bartholomeus. d. Tertia die resurexit a mortuis. Septim⁹ articulus est: qué posuit Philippus. d. Ascendit ad celos: sedet ad dexterá dei pr̄is oipotētꝭ. Octau⁹ articulus est: qué posuit Mathe⁹ d. Jnde uéturus é iudicare viuos ⁊ mortuos. Nonus articulus est: qué posuit Jacob⁹ alphei. d. Credo in sp̄m sanctū. Decimus articulus est: qué posuit Simon. d. Et sanctá ecclesiá catholicá. Undecimus articulus est: qué posuit Thadeus. d. Sanctoꝝ cōmunioné: remissioné peccatoꝝ. Duodecimus articulus est: qué posuit Mathias. d. Carnis resurrectioné: vitam eternam. Amen. Unde Jnnocentius. iij. hanc fidei integritaté: ⁊ articuloꝝ necessitaté exprimés extra de sū. tri. ⁊ fi. catholica. c. i. ait. Firmiter credimus ⁊ simpl'r confitemur. ꝙ vnus est solus verus de⁹: eternus: imensus: ⁊ incómutabilis oipotens: ⁊ ineffabilis: pater filius ⁊ sp̄us sanctus. Tres quidé ꝑsone sed vna essentia: substantia: seu natura: simplex oio. Pater a nullo: filius a patre solo: ac sp̄us sanctus pariter ab vtroqꝫ: absqꝫ initio sem per ac fine. Pater generans: filius nascens: ⁊ sp̄us sanctus procedens: cósubstantiales ⁊ coequales: ⁊ cooipotentes: ⁊ coeterni. Uniuersoꝝ principiū: creator oium visibilium: ⁊ inuisibiliū: sp̄ualium. ⁊

corporaliū. Qui sua oīpotenti vir tute simul ab initio tēporis vtrāqz de nihilo condidit creaturā: spūa lem τ corporalē: angelicā vz τ mū danam. ac deinde humanā: qsi cō munē ex spū τ corpore ꝯstitutam. Et infra. Tandē vnigenitus dei fi lius xp̄s. cōiter incarnatus ex ma ria semper virgine: spūs sancti co operatōe ꝯceptus. verus hō fact⁹ ex anima rōnali: τ humana carne ꝯpositus. vna in duabus naturis psona. viā vite manifestius demon strauit. Qui ꝑm diuinitatē: īmorta lis τ impassibilis. idē ipse ꝑm hu manitatē: fact⁹ est passibilis: τ mor talis. Qui etiam ꝓ salute humani generis: τ in ligno crucis passus τ mortuus descēdit ad inferos. resur rexit a mortuis: τ ascendit in celuz: sed descendit in aīa τ resurrexit in carne. Ascendit pariter in vtroqz venturus in fine seculi: iudicatur⁹ viuos τ mortuos: τ redditurus singulis ꝑm opera sua: siue bona fuerint siue mala. illis cum diabo lo penam perpetuam. τ istis cum xp̄o gloriā sempiternam hec ibi. ¶ Scōm q lex eterna τ diuina vult a nobis. est spei firmitas. Re quirit enim ipse deus vt totā spez nr̄az in eo ponamus. τ nō in crea tura. Ait' eniz Dauid ps. lxi. Spe rate in eo oīs congregatio populi: effundite coram illo corda vestra. deus adiutor noster in eternū. vñ Justinianus impator ī. l. i. C. d ve teri iure enucleando. inquit. Deo auctore: nostrū gubernāte impiuz: qd nobis a celesti maiestate tradi tum est: τ bella feliciter pagimus: τ pacē decoramus: τ statū rei pu blice sustentamus. Et ita nostros aios ad dei oīpotentis erigimus adiutoriū: vt neqz armis ꝯfidam⁹ neqz nostris militibus: neqz bello rum ducibus: vel nostro ingenio: sed omnē spem ad solam refera mus sūme prouidentiā trinitatis. vnde τ mundi totius elemēta pro cesserunt: τ eorum dispositio in or be terrarum producta est: hec ille. ¶ Tertium qd lex eterna τ diui na vult a nobis. est charitatis per fectibilitas. Requirit nempe de⁹ vt ipsum perfecte pre omnibus creaturis diligamus. Deut. x. Quid dn̄s deus petit a te nisi vt diligas eū: ac seruias domino deo tuo in toto corde tuo τ in tota ani ma tua. Et Deut. xi. Ama itaqz dominū deum tuum τ obserua p cepta eius. hec ille. Ut huius igit diem dilectionis. τ charitatis per fectionem sūmani: nobis insinuat. Prosper in libro de vita contem platiua. Et Gratianus in decretis de pe. d. ij. c. Charitas. vbi sic in quit. Charitas est vt mihi videt: recta volūtas ab omnibus terre

nis ac presentibus aduersa: iuncta vero deo inseparabiliter: et vnita igni quodam spiritus sancti: a quo est et ad quem refertur incensa: inquinamenti omnis extranea: corruptionis nescia: nulli vitio mutabilitatis obnoxia: super omnia que carnaliter diliguntur excelsa: afflictionum omnium potentissima: diuine contemplationis auida: in omnibus semper inuicta: summa actionum bonarum: salus morum: finis celestium preceptorum: mors criminum: vita virtutum: virtus pugnantium: palma victorum: anima sanctarum mentium: causa meritorum bonorum: premium perfectorum: sine qua nullus placuit deo: cum qua nec potuit aliquis peccare nec poterit: fructuosa in penitentibus: lata in proficientibus: gloriosa in perseuerantibus victoriosa in martiribus: operosa in omnibus fidelibus. Ex qua quicquid est boni operis viuit. hec ille. Conetur igitur quisque huic diuine legi: corde: ore: et opere consentire hic per gratiam. et in futuro per gloriam. Amen.

¶ Feria secunda. in quinquagesima: De ludo alearum: sermo. v.

Postquam flagellauerint occident eum. Luc. xviij. Errauerunt nonnulli vehementer existimantes et secum falso reputantes: temporis amissionem nullum esse peccatum. Contra quos Bernardus ait. Omne tempus nobis impensum requiretur a nobis: qualiter sit expensum. Ideo Hiere. suam deflens infelicitatem: lacrimabili voce dicebat. Vocauit aduersum me: tempus vero lusoribus non incongrue accomodari potest: contra quos in nouissimo die aduocabitur tempus. Hoc namque contempto: spretoque sacrorum dierum cultu: cum iactura spiritualis temporalisque substantie circa detestabile ludi pectum: tempus preciosum in vanum expendunt. Et christum flagellantes: iterum cum perfidis iudeis occidunt. Et quia ludus est quodammodo fons: principium: et origo vniuersorum. Idcirco de eo hodierna die locuturus tria principaliter declarabo.

¶ Primo. Grauationem.
¶ Secundo. Participationem.
¶ Tertio. Restitutionem.

¶ Primo ludi alee seu fortune considerare debemus grauationem. tam graue et horrendum vitium est: vt ista conclusio ponatur. extracta a s. Doc. in secunda secunde. q. clxviij. ar.

tertie. Ludus alee ſeu fortune intē tus propter cupiditatem ꝛ auariciam in notabile dannū proximi ē peccatum mortale. qꝺ triplici ratione probatur.

¶ Primo rōne ꝓhibitionis.

¶ Scꝺo rōne tranſgreſſionis.

¶ Tertio rōne punitionis.

¶ Primo ꝓbatur ratione prohibitionis ſic. Illud qꝺ prohibetur preceptorie per legem ciuilem: canonicam: eſt peccatum mortale. ſꝫ talis ludus prohibetur preceptorie per legem ciuilem ꝛ canonicam. Nam lex ciuilis precipit vt nullus alterum ledat: vt patet. ff. De iuſticia ꝛ iure. l. iuſticia. Luſor autem totis viribus conatur proximuꝫ ledere. adeo vt ſi poſſet vſqꝫ ad camiſam euꝫ ſpoliaret. Quapropter ius ciuile ſpecialiter inuehit contra huiuſmodi effrenatos luſores: prohibens ne quis alee ꝛ fortune ludat ludo: vt habetur. ff. de aleatoribus per totum. In autentica de ſanctiſſimis epiſcopis. paragrapho. Interdicimus. Per legem canonicam. extra. De vita ꝛ honeſtate clericorum: vbi dicitur. Ad aleas vel taxillos non ludant: nec huiuſmodi ludis interſint. Et q̄uis capitulum loquatur de clericis: tamen ꝛ laicis prohibetur. vnde ibi vacat argumentum a cōtrario ſenſu. quia alibi non ſolum clericis ſed etiam laicis prohibetur: vt patet. d. xxxv. c. i. Leges enim humane: ſi iuſte ſunt: obligant in foro cōſcientie: vt declarat. ſ. Doc. prima ſcꝺe. q. lxxxvj. ar. quarto. Ita qꝫ non obſeruantes eas ſunt in ſtatu dannationis: patet per Auguſtinum ad Bonifacium. Et in decretis. d. ix. Imperatores: vbi dicitur. Quicunqꝫ legibus imperatorum que pro dei veritate feruntur obtemperare non vult acquirit grande ſupplicium. hec ille. Et extra. De maioritate ꝛ obedientia. capitulo. ſcꝺo. Et capitulo. Solite. dicitur. Qui non obedierit principi: morte moriatur. ergo ludus taxillorum qui ex cupiditate principaliter ꝛ in notabile dannum proximi fit: eſt peccatum mortale.

¶ Secundo probatur ludum predictum eſſe peccatum mortale: ratione tranſgreſſionis: ſic. Quicunqꝫ tranſgreditur aliquod preceptum diuine legis. peccant vtiqꝫ mortaliter. Sed talis luſor tranſgreditur nedum vnum preceptuꝫ diuinum. ſ. Non concupiſces rem proximi tui: ſed qꝺ grauius eſt omnia precepta legalia tranſgreditur ꝛ conculcat: ergo ludus alee ꝛ cartarum eſt peccatum mortale. Qꝺ autē luſor tranſgrediat omnia precepta dei: pꝫ diſcurrendo ſingula. Primo tranſgreditur

primum preceptum. De adoratione ⁊ veneratione ac dilectiōe vnius dei. Colit enim lusor duos vel tres taxillos. Colit ymagines ⁊ figuras creatarum. Naꝫ ista deo preponit: vnde glo. sup illud apostoli. Quorum deus vēter ē. dicit. Hoc enim ab homine colit̄: qđ pre ceteris diligitur. Subicit eniꝫ se lusor iurisditioni taxillorꝫ: illis obedit: illos veneratur: adeo vt taxillos inuoluat serico: ⁊ odore perfuso: apud cor in bursa retineat: illos osculat̄: illis se cōmendat. Et sic maledictus lusor efficit̄ ydolatra pessimus: quod est peccatuꝫ maximum. Peccant secūdo contra secundū preceptum: quod est Non assumes nomen dei tui in vanum. Proprium est vtiqꝫ lusorum mendatijs vti: ⁊ se periurijs armare: dum vnus affirmat: sua puncta apparuisse. ali⁹ negat: vn⁹ dicit vnū. alius aliud. In vanum certe nomen dei assumunt: ⁊ qđ scelestius est: non desinunt maledicta contra ipsum deū: contra beatam virginem: contra sanctos proferre: blasphemant ⁊ abnegant fidem: baptismum: euangelium: crucifixum. Et quid aliud est barataria: nisi fons omnium blasphemiarum: maledictionum ⁊ abnegationum? Et quid est barataria nisi bec haria in qua lusores agnum dei christum aggrediuntur: etiam cuꝫ armis ac pugnis ymaginem eius ac virginis marie feriunt? Quid peius referam. Deo omnipotenti, fichas faciuut: spuūt: strident cō tra ipsum: quem proditorem appellant: ⁊ matrem eius meretricē. Contra tertium preceptum peccant nephādi lusores. Quia quāto sunt maiora festa: tanto libenti⁹ suis baratarijs ea polluunt: ⁊ maxime sacratissima festa natalis domini nostri iesu christi. In quib⁹ pater eternus pro nostra salute nasci voluit filium suum in hunc mūdum. Maledicti vero lusores in vituperium tante festiuitatis ⁊ cōtēptum tantorum mysteriorꝫ: dies ⁊ noctes ducunt insomnes: diabolicis vacantes ludis: imemores effecti tantorꝫ beneficiorum. O grande peccatum. O celum quomodo non abscondis faciem tuam a nobis? O sol quomodo nō trahis lumen tuum? O terra quomodo nō contremiscis? O hoīes pij ⁊ iusti quomodo non fletis in tam execranda iniuria creatoris? Nascitur christus paruulus. pauper. lugens in presepio pro salute hominum. ⁊ ecce blasphematur in ludo. Hoc est quod faciunt lusores in agendo gratias deo pro beneficio. Contra quartum preceptum peccant lusores: quia nō ho

norant patrem neqꝫ matrem. imo
eos spernunt ⁊ vituperant. Effici
untur erga eos duri ⁊ obstinatis-
simi. Non acquiescunt eorum ad
monitionibus. Non verentur eo
rum cōfessores: neqꝫ religiosos
ceteros. Et quod longe horribili⁹
est: cum aliquādo perdiderint. cla
mant contra parentes: īponunt su
per eos man⁹ sacrilegas: maledi-
cunt hore conceptionis: ⁊ partus
maledicunt vberibus matris: ma
ledicunt animabus: corporib⁹ pa-
rentum: auoꝝ ⁊ proauoꝝ. O pes
simi filij. O dānatissimi filij: quis
liberabit vos a gladio iustissimi
dei? Contra quintum preceptum
peccāt lusores: q: inter eos obori
unt iurgia: cōtumelie: lites: arma
capiunt: se feriunt: mutilant: occi-
dunt. sicut accidit Verone supiori
anno. Unus enim lusor pro posta
vnius solidi fuit occisus ab altero
lusore. Minant filijs quottidie ⁊
vxori. Heu misera vxor quotiēs
reuertitur maritus lusor ⁊ spurcis
simis verbis eam aggredit: ruit ⁊
īpetit vt leo rugiens: occidit pro-
pterea parentes. vicinos. amicos.
proxios. ligua sua venenatissima
murmurando. detrahendo. susur-
rando. ⁊ alioꝝ famā extinguēdo.
Contra sextū preceptum peccant
lusores. Naꝫ qui sunt dediti ludo
cū nō habent ad ludēdū furantur
rapiunt. ⁊ depredantur. vel a pa-
rentibus occulte accipiendo: vel a
vicinis. vel a magistris: si in exerci
tijs sunt artiuꝫ mechanicarum: au
ferunt ab vxoribus iocalia. mani-
chas. corigias: ⁊ vestes: ⁊ ponunt
pro pignore. subtrahūt necessaria
familie sue. permittunt suos mori
fame: ⁊ sepe in tantam dementiā
veniunt lusores vt proprias vxo-
res vendant. ⁊ aliquando seipsos
spoliant. alienant omnia vsqꝫ ad
brachas. Contra septimum prece
ptum peccant lusores. Tales eniꝫ
vt plurimuꝫ sunt lasciui: carnales
molles. luxuriosi. sodomite: mere-
tricatores. Nec mirum. Nam ta-
les sunt gule dediti. papatores. in-
gurgitatores. ebriosi. Nunquam
ieiunant etiam in die veneris san
cti. Exinde oriuntur cogitationes
lasciue. verba impudica: ⁊ innume
rabiles actus bestiales. Contra
octauum preceptum peccant lu-
sores testificando false. Unus eniꝫ
lusor iniuste defendit aliuꝫ: ⁊ ex
hoc nullus eis credit. nullus fideꝫ
adhibet. omnes eos fugiunt. nul-
lus de eis cōfidit. nullus eos vult
pro testibus: quia sunt infames ⁊
testificari non possunt. Ostendun
tur digito: ⁊ merito: quia ab omni
veritate sunt alieni. Contra deci-
mum preceptum peccant lusores:
quia ex quo ociosi sunt: non labo

rantes non acquirentes sua industria res alienas desiderant: et per phas et nephas eas vellent habere. Et quis posset o deus enarrare diluuium peccatorum: abhominationum: et offensionum lusorum. Et quis posset explicare inconuenientia que inde sequuntur? Audi Basilium in examerон. Jocus remissam efficit animam et inutilem: dei precepta impedit: nec delicta sua potest ad memoriam reuocare: sed obliuiscens eorum nec se instigat ad penitentiam: et ita paulatim omnibus bonis priuatur: h ille. Talem enim ludum etiam pagani abhominantur. Unde Tullius in primo de officijs. Unum genus iocandi est illiberale: petulans: flagitiosum: obscenum. h ille. Quid turpius dicemus contra pessimos lusores? Sunt enim corruptores ciuitatum et rerum publicarum: sunt deuiatores iuuenum: sunt confusores parentele: sunt totius vite humane scandalum: sunt dyabolici incarnati: sunt sentina et cloacha omnium fetorum et criminum. In eis regnat peccatum superbie. in eis regnat peccatum inuidie. in eis regnat peccatum luxurie. in eis regnat peccatum ire. in eis regnat peccatum gule. in eis regnat peccatum accidie. in eis regnat dyabolus huius sceleris inuentor ac fautor. Et ideo Chriso. Non deus sed dyabolus dat ludere. Et Cyprianus in epistola contra aleatores: que incipit. Magna nobis dedit. Alee tabula est dyaboli laqueus manifestius. venenum letale: serpentis dyaboli malum et delectatio: vulnus insanabile: vbi dyabolus presto est: et ad capiendum submissus: et cum ceperit: de captiuo triumphat: vbi dementie furia: venale periurium et colloquium serpentium: rabiosa amicitia: atrocissimi sceleris immanitas et fraternitas discordans. Illic cōuitia et audatia sceua: mēs insana: ac ferina impatientia: ibi possessionum amissio: et pecuniarum ingentium perditio. demonstratio litigiorum et furens demētia. h ille. Et ibidem. Christianus qui alea ludit dyabolo imolans: auctoris manus polluit. Christianus quicunque es et alea ludis. hoc primo in loco scire debes quia nō es christianus sed ethnicus: et dominicum preceptum in vanum sumis. h ille. Et quis dubitat iam quod ludus sit peccatum mortale? ¶ Tertio probatur ludum esse peccatum mortale ratione punitionis sic. Nullus punitur in hoc mundo et in alio penis maximis ab ecclesia et a deo eius sponso nisi pro peccato mortali: sed proditores lu

fores maximis puniuntur penis. ab ecclesia ⁊ a deo hic ⁊ in futuro ergo talis ludus est peccatū mortalissimum. Nam ecclesia sancta lusores deponit ⁊ eos excommunicari precipit. vt patet in decretis. distin. xxxv. c. episcopus: vbi sic dicitur. Episcopus aut presbyter: aut dyaconus: alee aut ebrietati deseruiens: aut desinat aut certe damnetur .i. deponatur. Subdiaconus autem: aut lector: aut cantor similia faciens: aut desinat aut communione priuetur: similiter ⁊ laicus. h' ille. Ergo tales peccant mortaliter. Debent tamen primo moneri: ⁊ si non se correxerint: tūc sunt excommunicandi. Excōmunicatio autem non infertur nisi pro peccato mortali: vt. s. Boc. iiij. senten. distin. xviij. q. ij. ar. primo. ergo talis ludus est peccatum mortale. Aduertendum tamen ꝙ ludere ad fortunam quid modicum: vt pueri faciunt: vel ob recreationem moderate. non videtur mortale. vnde⁹. ff. de aleatoribus. l. si. dicitur. Quod in conuiuio. vescendi causa. ponitur: in causa rem ludere familiam permittitur. Et hoc etiam videtur innuere textus capituli illius ex modo loquendi. dicit enim deseruiens: quod denotat frequentiam idest valde ⁊ frequenter deditus ludo: quod fit communiter ex cupiditate. vis vlterius audire ꝗʒ graue: ꝗʒ ponderosum: ꝗʒ horribile: ꝗʒ odibile sit coram iustissimo deo? Deus profecto iustissimus in hoc mundo seuerissime punit lusores. Nam aliquando oculi lusorum ceciderunt super mensam lusoriam: aliquando vexati sunt terribiliter a demone: aliquando os eorum inuersum ē ad partem posteriorem: aliquando fulgure percussi. Recitat enim: vt cetera taceam: beatus Guilelmus paraldus ordinis predicatorum in summa sua. Qd dum quidam lusor ludendo iuraret per oculos dei: continuo eius oculus ex capite exiens coram omnibus super mensam lusoriam cecidit. Refert etiam de quodam sagittario: qui ludens perdiderat: vnde repletus ira: contra deum: versus celum: sagittam emisit. Sequenti autem die. eadem hora. dum predictus luderet. omnibus videntibus. in medio ludentium. cecidit e celo eadem sagitta sanguinolenta.

Punit insuper iustissimus deus maledictos lusores in alio mūdo: quia eternaliter eos cum centūmilia dyabolis in ignem eternū trāsmittit. Legit̄ eniʒ ꝙ i Susacra ciuitate: dyocesis colonien-

sio: miles quidã Themo nomine: sic deditus fuit ludo taxillorum vt die ac nocte semper paratus esset ludere. Nam in ludo fortunatissimus erat ꝛ multoꝝ marsupia vacuabat. Nocte vero quadã: demõ in specie humana vt cũ eo luderet domũ illius intrauit. Habens sacculum nummis plenũ: ꝛ diu ambo luserunt. Cum aũt demon vinceret ꝛ militi pecunia deficeret: iratus dixit. Nunquid dyabolus es tu? Et ille. Nunc satis est. Appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire: tollensq́ꝫ illuꝫ per tectum traxit. Eius vero viscera: tegulis retrahentibus miserabilr̃ excussit. Et quid d̃ corpore lusoris actuꝫ sit. vsq́ꝫ hodie ignorat̃. Mane reliquie viscerum tegulis inhe rentes reperte sunt. O maledicte lusor. O dyabolica creatura. O pdite in corpore ꝛ in anima: expecta vindictã dei. Expecta fulgur d̃ celo. Est impossibile ꝙ deus non puniat te. Immo teipsum punies deo permittente. Quot lusores se ipsos necauerũt Quot seipsos suspenderũt? Quot se proicerunt in fluuio? Quot sunt a dyabolo suffocati. Quot in corpore ꝛ anima perierũt ꝛ in inferno sepulti sunt? Ecce ergo grauitas tam mortalissimi ꝛ nephãdissimi sceleris: tribus clarissimis rõnibus declarata.

Ecũdo principalit ludi alee siue fortune considerare debemus participationem. Duodeciꝫ sunt genera participantiũ in ludo. Et hi oẽs grauiter: peccant: ꝛ aliq hoꝝ aliquãdo moriũtur sicut intelliges. ¶ Primi ac pncipales participantes in ludo sunt ipsi lusores Nam omnis ludus vbi pecunia perditur: prohibitus est. vt pꝫ. ff. d̃ aleatoribus. l. solent. parapho. prio vbicũq́ꝫ talis ludus fiat: siue publice siue priuatiꝫ. Et aleatores dicuntur: qui ludos aleaꝝ apud se retinent. causa lucrandi: sicut ꝛ caupones dicuntur: qui cauponam ꝛ stabuluꝫ exercẽt. ff. naute: caupones: stabularij. l. i. cauponis. Et hi lusores mortaliter peccant. ¶ Secũdi participantes in ludo sunt faciẽtes vendẽtes aleas: taxillos: ꝛ cartas: siue alia instrumẽta: quibus ludus fortune exercetur. Et q: vt in pluribus homines vtuntur huiusmõi ad peccatum mortale propter auaritiam. Ideo tales non videntur posse excusari a peccato mortali. Unde nec absoluendi sunt nisi talia dimittant. Augu. de pe. di. v. c. falsas. c. negotium. Et. c. fratres. Uul. etiam dicit ꝙ non est securum de talibus viuere: quorum vsus est vt frequentius ad pecca-

tum. Idem de vendentibus ossa
vel alia ex quibus fiũt taxilli ⁊ car
te ⁊ huiusmodi. Hi enim efficacẽ
causam prebent auaricie: blasphe
mie: ⁊ innumerabilib⁹ malis. Si
miles enim sunt ei qui studiose dat
gladium ad aliquẽ occidendum.
¶ Tertij pticipantes in ludo sunt
qui ludentibus scienter concedunt
baratarias: camaras: vel domos
ad ludendum. ff. de adulterijs. l.
Qui domũ. verum si nõ ꝯstat de
ludo: q: ignorant: nõ tenẽtur. vt ha
betur in autentica. De ecclesiasti
cis titulis parapho. Siquis in suã
domũ. Et. ff. d publicanis. l. cotem
ferro pharaphodñs. Et. ff de ac
tio. ⁊ obligatõib⁹. l. Ex maleficijs.
parapho. vniuersi. Et tales ꝯcedẽ
tes domos: sunt priuati actione in
iuriaꝝ: ita q si sibi fit furtũ vel ali
ud: nõ habent actionem: vt pz. ff.
de aleatoribus. l. i. Et ẟm Azonẽ: i
telligitur de illis qui consueti sunt
retinere huiusmõi lusores: sui emo
lumẽti causa. Et hi mortaliter pec
cant. ¶ Quarti participantes in
ludo: sunt qui stant sup ludo inspi
cientes. Nam ꝓhibitũ est ludẽtes
inspicere ꝓpter multa peccata que
inde eueniunt. C. de epis ⁊ cleri.
autẽtica. interdicimus. Et extra de
vita ⁊ hõestate clericoꝝ. c. clerici.
Hi. n. si ꝓpter eoꝝ inspectõem: sũt
causa talis ludi: vel habent ibi ali
quã inordinatã affectõem que sit
contra dei preceptũ: ⁊ in proximi
dãnũ notabile: mortaliter peccãt.
¶ Quinti participantes in ludo
sunt rectores: iudices: presidentes:
vel officiales: qui ex officio vel iu
ramento tenentur: nõ ꝓuidentes.
Eoꝝ. n. officiũ est ꝓuidere ne illici
ta fiant in territorijs suis. ff. de offi
cio presidis. l. Congruet. Et. l. Illi
citas exactiones. hi grauit peccãt.
¶ Sexti in ludo pticipantes: sunt
nõ corrigentes aut puniẽtes male
dictos lusores. Nã maleficiũ non
debet esse impunitũ. ff. ad legẽ aq
liam. Ita vulneratus. ẟ iacet super
ꝯsciam rectoꝝ ⁊ officialiũ. ¶ Se
ptimi pticipantes in ludo sunt mu
tuãtes pecuniã ludẽtibus vel con
sentientes. Tales. n. pticipes sunt i
delicto: q: agẽtes ⁊ ꝯsentiẽtes par
pena ꝯstringit. ij. q. i. c. Notum. hi
grauiter peccant. ¶ Octaui parti
cipantes in ludo sunt accomodan
tes vel dantes taxillos aleas vel
tabulleriũ: vel cartas. Non enim
debent huiusmodi illicita accomo
dari. Instituta de obligatiõibus q̃
ex delicto nascunt. parapho. opẽ.
hi grauiter peccant. ¶ Noni par
ticipantes sunt instigantes rogan
tes ⁊ aliter fauentes ad ludum. ff.
de aleatoribus. l. is cuius. ¶ Deci
mi participantes in ludo sunt dan
tes pecuniam lusoribus vt nomie

suo ludant. Participant quidē: q2
qui per aliū facit: p seipsum facere
videt̄. ff. de administratione tutele
.l. Si ita tū. parapho. Gessisse. Et
.l. tres tutores. parapho. Nō solū.
Et hi mortaliter peccant. ¶ Un
decimi participātes sunt parētes:
q nō prohibēt filios vel nepotes:
aut eos de quibus curam habent.
Sciūt frequētare tabernas ⁊ ma
las societates ⁊ non curant: vtiq3
participant: quia ad Ro. i. Digni
sunt morte nō solum qui faciunt: s3
qui faciētibus ↄsentiunt. Nec ex-
cusant̄ parentes si propter minas
vel perturbatiōes filioꝝ dant eis
vnde ludant. Et hi similiter pec-
cant. ¶ Duodecimi participātes
in ludo sunt ↄsumptores dānabili
ter acquisitarum ex ludo: vt cōpa
gnoni: qui de ↄuiuijs lusoꝝ come
dunt: vt vxores ⁊ filij ⁊ reliqua fa
milia sustentans se de huiusmodi
illicitis: oēs isti de dāno alieno par
ticipant: ⁊ ideo peccant. O quot
scelera. O quot peccata. O quot
ribaldarie. O quot turpissimi act⁹
oriunt̄ ⁊ procedūt a maledictis ba
ratarijs a bestialissimis ludis a tur
pissimis iocis. Ideo tales merito
sunt fugiendi: deserendi: imo extir
pandi: immo a patria expellendi
tanq̄3 destructores omnium morū
oīum virtutū. Ipsi enim sunt fetu
lētissimi ⁊ sulphurrei putei: oīu3
peccatorum: omnium vitiorum
omniumq3 dei ⁊ proximi offensi
onu3: Castigate igitur filios o pa
tres: nec sinatis eos inter lusores
conuersari: vt gloriari possint cu3
timorata ⁊ sancta anima. Tobie
iij. sic dicente. Nunq̄3 cum luden
tibus miscui me: neq3 cum his q
in circuitu ambulant participem
me prebui. Ad alia nāq3 studia:
ad alia exercitia: ad alia laudabilia
opera nati sumus. Unde Tulius
quāuis paganus in primo de offi
cijs ait. Neq3 enim ita a natura
generati sumus vt ad ludum ⁊ io
cum facti esse videamur: sed ad se
ueritatem potius ⁊ ad queda3 stu
dia grauiora atq3 maiora. h. ille.
O pessimi lusores. O iniquissimi
lusorum participatores: vos certe
estis illi fidei aduersarij de quib⁹
dicitur Sap. xv. Estimauerunt lu
dum esse vitam nostram. Uos
estis illi dei inimici de quibus di-
citur. Exo. xxxij. Sedit populus
manducare ⁊ bibere ⁊ surrexe-
runt ludere.

Ertio principaliter
ludi fortune consi-
derare debem⁹ re
stitutionem. Tene-
tur enim miser lu-
sor post tantas dei offensiones in
aliqb⁹ casib⁹ ēt lucra restituere. ⁊
prio restituer̄ tenēt̄ q vicerūt ab

his qui non poſſunt alienare: q꞉
illicitum eſt: ⁊ contra ius diuinuꝫ
lucrari: quod eſt alienum vt dicit
ſ. Doc. xxij. q. xxxiij. ar. vij. Et in
.iiij. ſeñ. di. xv. ar. iiij. Ideo qui ta
lib⁹ vicit: tenetur ad reſtitutioné.
Et h̄ addit Raymundus ꝙ tales
ſunt furioſi: prodigi. minores. xxv.
annorum: ⁊ maxime pupilli. Item
mente capti: ſurdi: muti: ceci: ⁊ qui
morbo perpetuo laborant: quia ta
les rebus ſupereſſe non poſſunt.
Idem de ſeruis: de religioſis: de
filijſfamilias: qui non habent pe-
culium caſtrenſe: vel quaſi caſtren
ſe. Idé de vxore que nó habet pa
rafrenalia. Idem de adminiſtra-
tore rerum eccleſiaſticarum que
pauperum ſunt. Qui ergo talib⁹
vicerit: reſtituere tenetur: non di-
co illi qui perdidit: ſed tutori: cura
tori: patri: marito: domino: mona-
ſterio: ſiue eccleſie. ¶ Secúdo te
netur reſtituere quicunqꝫ traxe-
rit aliquem ad ludum ſm. ſ. Doc.
Et nota ꝙ illa attractio large in-
tel ligenda eſt. ſ. quocunqꝫ modo
verbis vel factis induxit eum: cuꝫ
ille alias non eſſet luſurus. Idem
ſi illú induxit ſiue in ꝑncipio ſiue i
medio ludi: cú ille vellet deſiſtere
ſꝫ Azo. ¶ Tertio tenent̄ reſtituer̄
qui frauduléter ludum ſm. ſ. tho.
Intellige ſiue luſor cómiſit fraudé
ante: puta q꞉ fingebat ſe quaſi inſci
um de ludo. ſicut barri faciunt. vel
fingebat ſe ſicut hoiem qui decipi
poſſet. cú tamé decipere intéderet
ſiue ꝯmiſit fraudé in ipſo ludo: vt
ſubmittendo taxillos falſos: vel eti
am vos: male ⁊ fraudoloſe iactan
do taxillos: vel cartas ꝯmiſcédo:
ſeu mendaciter dicendo ꝙ habet
tot puncta: vel ꝙ obtinuit: ſeu ma
le pecuniaꝫ numerádo fraudauit.
¶ Quarto tenét̄ ad reſtitutioneꝫ
qui vincunt ꝯtra prohibitóem le-
gis ciuilis. Ius quidé ciuile nó ob
ligat omnes ſed ſolú ſubiectos hu
iuſmodi legibus. tenent̄ dico: niſi
per diſſuetudiné ſit abrogatú. In
reliquis aút caſibus non tenentur
reſtituere: niſi ꝙ ex cóſilio qd vin
citur dandú eſſet pauperibus. q꞉ é
turpe lucrum. nó tamen de neceſſi
tate: nec tales vt dicit beatus An-
toninus cogédi ſunt ad reſtitutóeꝫ:
qui nó debent in caſibus reſtitue-
re. Sed quid de illis qui vincunt
ludendo ad pilam: haſtam: iaculú:
baliſtam: ſchachos: iaciendo: cur-
rendo: luctádo: vl' pugnádo: Re
ſpondet. ſ. Tho. Tales nó tenétur
ad reſtitutióem: q꞉ huiuſmói ludi ſi
unt cá virtutis corpalis exercéde.
ff. de aleatoribus. l. ij. dúmó fraus
ibi nó ꝯmittat̄. Ne igit̄ cám in fu-
turum habeatis reuertendi ad tá
prohibitos ⁊ ſceleratos actus: ne
participes ſitis tantorum maloꝝ

ne amplius sitis exéplar male vite: ne gloriosus deus offendat: ne dyabolus teneat vos suffocatos: cóburite taxillos: comburite tabuleria: cóburite cartas: comburite cetera instrumenta. quibus ludus fortune exercetur: vt sicut deus et sancti fuerũt p vos lusores offensi et vituperati: ita nũc vestra emendatione et correctione ipse deus gaudeat et letetur. dyabolus ɔfundat et ꝓximus edificetur: ac vera et integra penitentia per vos agatur. Quá emendationé vobis concedat benignissimus deus qui é benedictus: in secula seculoꝝ. Amé.

¶ Feria scđa. qnquagesime. De choreis. Sermo. vi.

Ostq̃z flagellauerint occident eum. Luc. xviij. Si miseri mortales cogitarent et mente reuoluerent penas et supplicia a iustissimo deo male viuentibus ꝑparata: ꝑfecto sceleribus cunctis derelictis: ad delectabilem virtutis tramité: sese traducerét: atténta ꝑcipue tpis: et vite pñtis breuitate: q̃ nimirũ velut fumus preterit et vmbra. Sed heu miseri sunt peccatores: q: ꝓ modica voluptate terrena: felici semp beatoq̃z regno se priuant occupádo semetipsos diuersis vanitatibus: et singulariter sacrilego choreaꝝ vitio: cũ risus: vt sapiens inquit: dolore miscebit. et extréma gaudij luctus occupat. Hi nimirũ diuino lumine ꝑuati: iusto iudicio dei. ceci efficiunt: et í tenebris peccatoꝝ ambulantes. cũ nephãdissimis lusoribus: de quibus heri diximus: xpm ɔténunt: irrident flagellant ac demũ vt inquiũt ꝓposita verba: postq̃z flagellauerint: vanas et sacrilegas choreas deducé do crucifigunt. De quibus hodie ne. tria ɔtemplabimur.

¶ Primo. Grauatóem.

¶ Scđo. Malignatóem.

¶ Tertio. Punitóem.

¶ Primo circa choreas ɔsiderare debemus grauatóez: ſm. d. Albertũ magnũ. iiij. señ. di. xvi. Choree possunt licite et illicite fieri. de illicitis ait ipse. d. Albertus. Puto q̃ quinq̃z ɔcurrétibus chorea nó sit reprehensibilis. Primo si fiat tempore debito. s. tpe gaudij: vel tempore victorie: aut liberationis hois: vel in aduentu amici: ex terra longinqua. Scđo si fiat cũ honestis personis. de quibus non sit mali ꝓsumptio: vt cũ lechatoribus vel lechatricibus. Tertio si fiat a ꝑsonis secularibus. Naz monialibus: monachis. et clericis: puto omnez choream esse illicitaz: q: in alijs debent occupari. Quarto si honesto modo fiat non gesticulatóibus ni

mis inhoneſtis vel inordinatis.
Quinto ſi cantus vel muſica exer
citatus in his non ſit de illicitis. ſed
de morib⁹ vel de deo: de melodia
non eſt curandum. q: in talibus ne
ceſſarium eſt fieri melodiá lené: q̇
aliqualiter exprimat modú corizá
di: h̄ albertus. Sed his ceſſantib⁹
chorea eſt peccatú mortale qȯ tri-
plici rône declaro.
¶ Primo. rône luxurie.
¶ Scȯo. rône offenſe.
¶ Tertio. rône circúſtantie.
¶ Dico. primo ꝛ principaliter: ꝙ
chorea eſt peccatú mortale ratione
luxurie. quádo. ſ. ad illú finé aliqs
ballat ꝛ chorreizat vt ſe vel alios i
citet ad luxuriá. Et ꝓbatur ſic. Il-
lud cuius finis malus eſt: ipm̄ q̄qз
malú eſt: vt patet ꝑ ph̄з. iiij. Topi.
ſcȯo. Phyſicoꝝ. Et ſcȯo de aïa.
Et per. ſ. Doc. prima ſcȯe. q. p̄ma
ar. iij. Ubi dicit. ꝙ actus humani
ſpém ſortiunt̄ a fine. Et Ariſto. in
ethicis. Quicúqз mechat̄ propter
auariciá auarus dicit̄: nó mechus
Sed finis correizandi qui eſt luxu
ria eſt malus: ꝛ peccatú mortale.
Quia videns mulieré ad cócupi
ſcendum eá: iam mechatus eſt eá
in corde ſuo. Et Mat. xv. De cor
de exeunt cogitationes male. ergo
correizare ad incitádú ſe vel alios
ad luxuriam eſt peccatú mortale.
¶ Scȯo choream eſſe peccatum
mortale probat̄ rôe offenſe. ſic. Il
lud per qȯ homo facit ꝛ operat̄
ꝯtra omnia ſacramenta eccleſie eſt
peccatú mortale. Hoc pз de ſe: ſed
chorreizare rône luxurie incitáde
in ſe vel in alios: eſt contra omnia
ſacramenta eccleſie. ad minus con
ſequéter. Probat̄ diſcurrédo per
ſingula. Naз chorreizans ꝯtra ba
ptiſmú militat. Quia cú per patri
nú eum tenenté ad baptiſmú ꝓmi
ſerit renúciare dyabolo ꝛ pompis
eius. per choreá promiſſioné fran
git ſequens dyabolum ꝛ pompas
ac opera eius. Contra ſacramétú
ꝯfirmationis militat. Quia in ip̄o
ſuſcipit ſignú crucis: in ſignú ꝙ eſt
redemptus ſanguine chriſti effuſo
in cruce: ꝛ ipſe ponit ſibi in capite
ornamentú variú dyabolo inſtigá
te. Contra ſacramentú ordinis mi
litat chorreizás: q: cú ordinétur cle
rici ad cantandú officium ꝛ verba
dei ꝛ precipue in feſtis ad ꝯſolatio
nem ſp̄ualem populi ipſe chorrei
zans cum socijs: officiatur in eccle
ſia dyaboli: que eſt locus vanitatꝫ:
vt in theatris: plateis: ꝛ ſalis: can-
tando cantilenas: vbi ſunt verba
dyaboli. i. amoris carnalis: ꝛ ꝓfe-
rendo verba vana ꝛ turpia ꝑ que
auertunt populos a veſperis ꝛ p̄-
dicationibus. Cótra ſacr̄m matri-
monij militat. Quia ibi maxime i
cipiút ꝓmiſſiões ꝛ mr̄imonia dá

destina:⁊ ab vxoratis multa vana desideria concipiunt ibi:ↄtra fidē datam in matrimonio:non ↄtētis ꝓpria:sed aspirantibus ad alienā. Contra sacramentū penitētie militat. Quia totā ↄpunctōem ⁊ contritionem ⁊ bonam voluntatē satisfaciendi ibi perdit:alijs cogitatōnibus repletus Contra sacramentum eucharistie:q: cum susceperit xp̄m in cōione pascali ipsum eijcit extra ciuitatē anime.ad crucifigendum eū in sua ↄuersatione munda na. Contra extremā vnctionez militat. Quia pedes ↄsecrandi vel qiam ↄsecrati sunt oleo sancto eos mouet in offensam dei.ergo rōne offense chorizans mortaliter peccat. Nā militat ↄtra omnia sacramenta. Propterea chorizantes meritissime priuant societate sanctoꝝ atq3 sanctaꝝ.quo nihil pei⁹ nilq3 dānosius.vnde Aug.in quodam sermone:qui incipit. Nō debemus mirari.sic ait. Non enim ē esse verissimū christianū nisi toto animo odisse vel dānasse:que diligit seculū. amat sermones impudicos:diligit saltatōnes vel motus incōpositos. Ista si fugit christian⁹ magnam gloriā sibi acquirit:⁊ int̄ sanctos domini annumerabitur.h̄ ille. Exemplū refert beatus Gre. iiij.lib.dyalogoꝝ.de quadā puella dicta musa.que licet alias eēt deuota beate virgini.tamē huiusmōi iocis ⁊ choreis puellaribus erat dedita.huic quadam nocte appuit ipsa virgo cum magno comitatu virginū puellarū:que albis erant indute. Cum quibus dū musa affectaret esse ⁊ eis associari.dixit ei virgo maria.ꝙ si vellet cū eis esse abstineret deinceps ab omni leuitate:risibus:⁊ iocis:vt tripudiatu ⁊ cantu ac saltu ⁊ huiusmodi:⁊ sic die.xxx.veniret pro ea. Qḋ cū puella ageret:⁊ parentes mirarētur de tanta cōpositione ⁊ mutatiōe:⁊ interrogarent.cām:exposuit eis visionem ⁊ promissionem sibi factā a beata virgine.qḋ ⁊ impletū est. Nā.xxv.die febre correpta i.xxx. die virgo apparuit cōitata puellis:tūc musa cepit exclamare. Ecce dn̄a venio. Et sic beato fine quieuit.vbi dn̄s Antonin⁹ ↄcludit.d. Sicut ergo nō potuit ista musa associari sanctꝭ nisi abstineret ab huiusmodi iocis ⁊ vanitatibus:q: tales sunt inimici dei. ⁊ sanctoꝝ:ita nec chorizantes nisi huiusmōi dimittant.qui aūt nō associat sanctꝭ. cum demonibus oportet associari h̄ ille.ergo patet ꝙ chorea sit peccatū mortale rōne offense. ¶ Tertio chorea est peccatū mortale rōe circunstantie. Et h̄ multipliciter. Nam ait. Guil.chorea ducta in ecclesijs videtur peccatum mortale:

quia vergit in notabilé irreueren
tiam dei. Et dñs Albertus dicit in
iiij. señ. q mala & rep̄hensibilis est
chorea respectu temporis. s. dū fit
tempore tristicie: vtputa quadrage
sime. & huiusmodi: q: est contraria
statui penitentie. vnde Eccle. xxij.
Musica in luctu importuna nar-
ratio. & ideo peniteñbus interdici
tur vt inquit Augustinus. Similit
cum fit a clericis vel religiosis cū
monialibus vel secularibus videt
mortale rōne scandali & periculi &
ruine ip̄orum. Si tamen religiosi vl
clerici inter se ex solatio facerēt nō
in p̄ñtia laycorum: & si leuitatis sit: ñ
tamē mortale. Itē ſm dñm Anto
ninū esset peccatū mortale chorea
dum fit cum tali & tanta superbia
vel vanagloria: que sit peccatum
mortale. Idem cum fit tali affectu:
vt chorreizans ꝓpter sequendam
illam talē delectationem chorrizan
di: nihilominus esset paratus trās
gredi dei preceptū vel ecclesie. ſm
dñm Antoninū: est mortale. Item
ſm eundem. qñ chorreizās tam in
ordinato amore chorreizat: vt etiā
si sciret aliquē vel aliquā propter
hoc cadere in peccatū mortale tñ
adhuc vellet chorreizare mōtalit
peccat. Item ſm dñm Antoninū
quando chorrea fit talibus gesti-
bus aut verbis que in se occasio
sufficiens sunt ad prouocandum
vel se vel alios ad luxuriam est pec
catum mortale. Et ita patet q̄nte
grauitatis atq3 deformitatis sit ipa
chorrea. Quam detestans beatus
Ambrosius in epistola ad Sabi-
num: dicit. Quid vtiq3 tam defor
me: visibili spectaculo: q̄3 histrioni
cos insinuare gest9: & femineo vsu
membra mollire: Delitiarum co-
mes & luxurie fomentum: est lasci
ua saltatio. Nempe si corporalia
consideremus: nihil turpius q̄3 cū
muliebrib9 misceri chorreis. spar
gere crines; rotantium circuire
more: concrepere manibus: per-
cutere pede: turpiq3 plaudere so-
no. hec ille. Nunc ad secūdā par-
tem accedamus.

Ecundo principa-
liter circa choreas
considerare debe-
mus malignitatem:
siue malignationē.
Triplex est malignitas pessima
chorearum.
¶ Prima ē diabolica inuentio.
¶ Scd̄a est diabolica eqtatio.
¶ Tertia est diabolica excecatio.
¶ Prima igitur malignitas cho
rearum est diabolica inuentio. Dia-
bolus. n. omnium inuentor malorum
choream inuenit. In ea enim pro-
prie est iter circulare & motus dia
boli. De quo dicit. Job. c. i. q in-
terrogat9 a deo. vñ veniret. rñdit.

Circuiui terram ꝛ perambulaui eam. Et .i.pe.v.c. Aduersarius vester dyabolus circuit querens quem deuoret. Et Abachuch.iij. Egredietur dyabolus ante pedes eius :stetit ꝛ mensus est terrá. aspexit ꝛ dissoluit gentes. Et ad hanc veritaté declarandá: habentur duo exempla notabilia. Primú ponitur a Magistro hystorie scolastice in principio sup exodum dicens:ꝙ in egypto erat quidam taurus quem ꝛ Plinius attestatur se vidisse. Hic ex improuiso egrediebatur de flumie habés in humero dextro signum candidum instar lune corniculate. Ad qué cum confluerent egyptij cum omni genere musicorú psallebant ꝛ ipse eleuabatur in aere: ꝛ super eos tanq̄ȝ saltans ferebatur: ꝛ illi egyptij ad motum vel stationem ipsius in terra mouebantur ꝛ stabant:ꝛ eadeȝ die euanescebat qua apparebat. Et sic didicerút a diabolo in tauro transfigurato ballare. Et exinde ad alias nationes deuenit ars balandi. Aliud exéplum recitatur in libro de apibus: vbi dicitur: ꝙ in quodam castro vna die apparuerunt multi demones in formis diuersis masculorum ꝛ feminarú:ballantes: tripudiátes. Ad quorum spectaculum exierút omnes de castro. Et cum ipsi demones compleuissent multos ꝛ varios ballos euanuerunt. Et sic viri ꝛ mulieres ballare didicerút. Dyabolica igitur est inuentio: Qui vt dicitur . xvi.q.ij.c. visis. Conatur omnibus modis humanum genus peruertere atq̄ȝ perturbare. Est enim magister ꝛ ballantes sunt discipuli ac discipule eius. ¶ Secunda malignitas chorearum est dyabolica excecatio. Hanc excecationem describit aq̄la volitans. Jo. euangelista apoc. ix.c.d. vidisse locustas ascendisse de puteo fumi. Hic puteus é fornax infernalis. Ex qua dyabolus emittit fumum concupiscentie: lasciuie: ꝛ carnalitatis atq̄ȝ vanaglorie: vt tripudiantes omnino fiant ceci. Hic fumus obscurat solem ꝛ aerem ꝛ intellectum ꝛ rationem. quia vehementi carnalitate accensi non recordantur de deo: non de gloria paradisi: non de inferno: non de morte. Locuste ascendentes sunt chorei zantes: qui bene per locustas describuntur. Nam locuste rectos gressus non habét: nec volant vt aues: sic choreizantes fidem rectam non habent ad volandum in celum: nec rectos gressus ad bene operandum. He locuste ascendunt super terram discurrendo ꝛ saltando. Et sicut locuste non habent regem: vt di-

citur Prouer. penultimo: sic choreizantes sunt effrenati et inordinati sine ratione: ad modum animalium irrationabilium: leuitate et impetu passionis viuentium. Et vere locuste sunt que venerũt in egyptum nihil viride relinquẽtes: sed totam amenitatem consumentes: vt habetur Exo. x. Sic choreizantes totam pulchritudinem spiritualem consumunt: et ibi omnia bona desideria euanescũt: et omne quod spirituale est ipsa sua lascivia corrodunt et comedũt.

¶ Tertia malignitas est dyabolica equitatio. Hanc malignitatem subinfert Joannes in eodem capitulo dicens. Similes equis paratis ad prelium. Nam sicut homines vtuntur equis falleratis ad impugnandum inimicos: sic dyabolus vtitur mulieribus et iuuenibus ornatis ad impugnandum fideles et timoratos: qui sunt inimici demonum. Et sicut equus odorato bello appetit currere ad cãpum: ita vane mulieres et iuuenes lasciui currũt ad talia loca vbi in choreis possint ostentari: et currunt ad talia loca: vbi et ipsi astantes prosternuntur. Nam omnia in hoc prelio habentur arma dyaboli ad bellandum et vincendum et ad faciendum cadere in peccatuz maxime luxurie. Tribus eniz modis facit dyabolus cadere in luxuriam. Modo per visum. modo per colloquium. modo per tactum. Et in ballo omnia ista concurrunt. Nam ibi sunt verba lubrica: et modulationes cantuum. Ibi est fixa visio facierum. Ibi ẽ tactus manuum ignitarum. Et ideo ex tali vicinitate et appropinquatione. modo per colloquium. modo per visum. modo per tactum. sepe ignis concupiscentie inflãmatur. Et ideo nullus fere est tam fortis: tam prouidus: tam sanctus qui non vincatur. vnde Augustinus in sermone incipiente. Non debemus mirari ait. In saltationibus dyabolus spargit dulcedines luxuriarum: vt seruitutem innocentium sibi comparet animarum. Et hic bene verificatur dictum Hieronymi. Ferreas mentes libido domat. Et Augustinus bene subiungit in sermone allegato. Redit ad domum matrona malis vocibus stimulata. Redit virgo inquinatis auribus nec virgo integra: nec mulier maritata. Redit turba adolescentium: nec dum mulieribus coniuncta: et conscientia lacerata. h' ille. vnde Hieronymus. Non credo dicenti se illesum abijsse ab inspectione spectaculorum. Et subdit iterum Joãnes eodem capitulo.

Facies earum tanquã facies hominum. Non dicit facies hominum. Quod dicitur propter fucos. Chorezizantes nãqꝫ exterminant facies suas: vt dicitur Mat. vi. idest extra terminos naturales trahunt: dũ s. cum sint nigre: vel ero cei coloris: per cerusam ꝛ purpureũ colorem picte: apparent albe ꝛ rubicũde. Juuenes vero carnalibus atqꝫ lasciuiis concupiscentijs succensi: vt bestiales appetitus cõsequi valeant: diuersimode se se transformant. Nam aliqui facies mulierum. Aliqui earundem vestimenta. Aliqui facies virorum. Aliqui facies senum: nõnulli faciem figuramqꝫ dyaboli ferre non desinunt. Et sic diabolus in diuersarum rerum species atqꝫ imagines se transfigurat: quo aĩas christi sanguine redemptas decipiat. ita dyabolici: ꝛ lasciui iuuenes atqꝫ effrenati agere conãtur. Nã laruati ꝛ mascarati ne ab alijs cognoscantur: omnia perquirunt loca: domos intrãt: monasteria monialium visitant: vbi quot sacrilegia: quot horrenda: quot nephanda perpetrentur peccata: qs enumerare potest. Ha misuha ceci: ha dyabolici homines: pro momentanea: pro modica: pro temporali delectatione: magna ꝛ eternam gaudia paradisi perditis: dyabolo vos subijcientes: quia nedũ eius equi estis: imo imago sua qꝫ diu fucos: laruas: ꝛ mascaras deportatis: vt patet per Augustinũ de conse. d. v. c. Fucare. vide in. c. nullus presbyterorum. xliiij. di. Et extra de vita ꝛ hone. cle. c. Cuꝫ decorem. Et ꝙ plus est in huiusmodi vanitatibus: quãplures vtũtur habitu monacali ꝛ religioso. Qui grauiter profecto puniendi sunt. vt patet ĩ aut. de sanctissimis episcopis. parapho vltimo. Et ar. C. de episcopali audientia. l. minime. Et ꝙ peius est ꝛ abhominabilius. hi agunt contra prohibitionem diuinam: vt patet deut. xxij. c. vbi ait dominus. Non induet mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Abhominabilis eniꝫ apud deum est qui facit hoc. Hibi. Propterea sanctus Seuerinus episcopus in quodam sermone post multa dicit. Fugite choreas ꝛ laruas. Claudite vos: vestrasqꝫ domos: cum deus qui videt in occulto non possit circũuenire in aperto. Exite exite sicut dicit propheta de medio eorum ꝛ separamini ab eis: ꝛ ne ĩmũdũ qd tetigeritis: vt vestro resipiscant studio: qui hactenus vestro sunt collusio decepti. Fugite ista demoniaca: si diuina desideratis. hec ille.

TErtio principaliter considerare debe-mus punitionem. Non est credibile q deus iustissimus velit tam choreizantes: qui sunt causa tot peccatorum τ malorum impunitos permittere quin puni antur τ in hac vita τ in futura. vnde de⁹ per Ezech. xxv. c. Pro eo q plausisti manu: τ percussisti pede: τ gauisa es ex toto affectu super terrá isr'l. idcirco. ecce ego extendam manũ meam super te: τ tradam te in direptionem genti um: τ interficiam te de populis. hec ille. Exodusq narrat. xxxij. c. Qđ deus per moysez puniuit sal tantes τ festantes pro vitulo fa-bricato. xxiij. milia occidédo. Re citatur etiá in libro alphabeti nar rationum: q anno domini millesi mo decimo. Accidit dum Tullius presbyter ecclesie sancti Magni in vigilia natiuitatis domini cele braret: quasdam mulieres cuz vi ris in cimiterio choreizare: eo pro hibente: ac contra ballantes ipre cante τ dicéte. Placeat deo τ be ato magno vt sic pmaneatis vsq ad annum. Qđ τ factum est. toto enim anno pluuia non cecidit su-per eos: nec fames: nec sitis: nec vestimenta eorum sunt attrita: sed semper vt vecordes saltabant. Quidam cum conaretur sororem suam inde educere: brachium a corpore sororis abstraxit. inde san guine non exeunte: τ ipsa sic bal-lante cum alijs. Completo autem anno Obertus coloniensis archi episcopus: hoc audiens eos ab hoc vinculo absoluit: quorum ali qui statim absoluti: mortui sunt. Quidam semper trementes per-manserunt. Quidam vero conti-nuis tribus noctibus dormierunt. O miseri ballarini: creditis vos abire impunitos etiam in hac vi-ta: Certe de⁹ iustus: τ sancti: quo rum festa polluitis τ vituperatis contra vos iudicia parant. Sed τ q choreizantes in alia vita puni-antur: patet Job. xxi. d. tenent tym panum τ cytharam τ gaudent ad sonitum organi. Ducũt in bonis dies suos τ in puncto ad inferna descendunt. Et in signum huius est: quia choree ad sinistram ducũ tur. Prouer. iiij. Vias que a dex tris sunt nouit dominus. peruer-se autem sunt que a sinistris sunt. Et Augustinus. Omnis motus petulantie: saltus est in profunduz cloace. In inferno enĩ sunt choree ad q̃s choree istius mundi perdu cũt. sũt. n. ibi mĩte pcessióes pctóꝝ .s. supboꝝ: auaroꝝ: luxuriosoꝝ: q sp cátabũt cátũ lugubré. Cátát. n. cáttonem ptinété. vij. versus lu-

gubres. Dicūt.n.ve: q: deū offendimus: ve: q: diabolo ɔsensimus ve: q: nati sumus: ve: q: male torq̄mur: ve: q: mori nō possumus: ve: q: nunq̄ʒ liberabimur ve: q: cum diabolo semper erimus. Ad istas choreas infernales iste choree mūdane perducunt. Sed audi terribile exemplū diuine vltionis contra ballatores. Legit̄ i libro exēplorꝝ. Q̄ erat quedā iuuenis bn̄ chorreizans vaga ꝛ lasciua: que erat cā multorꝝ peccatorꝝ. Die igitur quadam apparuit diabolus in forma vnius viri ostendētis se esse ballatorem. Q̄ ppendētes aliqui fecerūt venire predictā puellā. Et choree virorꝝ ꝛ feminarꝝ incepte sunt. Dū ergo diabolus trāsfiguratus cuʒ supradicta iuuene choreizaret eam de medio balli: p aera asportauit ad infernū in aīa ꝛ in corpe. Ex quo oēs perteriti remanserūt. Jdcirco.s. Effrem in sermone de penitētia bene admonebat dicēs. Ubi cythara choriq̄ʒ perstrepūt: vbi virorꝝ ac mulierū saltatio ibi diaboli celebritas est. Et q̄d pdest admonentū tpis hic choreas agere: festaq̄ʒ celebrare: illic ꝟo i eternū cruciari: Neq̄ʒ eniʒ possibile ē ꝛ in presenti seculo gaudere tpaliter: ꝛ in futuro regnare cuʒ dn̄o: angelorūq̄ʒ interesse leticie. Ceterū his qui se hic iocis plausibusq̄ʒ addicūt: illa dn̄i sententia cōgruit qua dic̄. Ue vobis q̄ ridetis nūc q: lugebitis illic ꝛ flebitis: hec ille. Et dn̄s p os Amos.viij. Cōuertā festiuitatē vestram in lamentū ꝛ gaudiū vestrū in luctū. Et Jsa.iij. Pro eo q̄ leuate sunt filie syon: ꝛ ambulauerūt extento collo: ꝛ nutibꝰ oculorꝝ ibant: ꝛ plaudebant: ꝛ ambulabant: ꝛ pedibꝰ suis cōpositogradu icedebant: decaluabit dominus verticē filiarꝝ syon: ꝛ dn̄s crinē earꝝ nudabit. Jn die illa auferet dn̄s ornamētuʒ calciamētorꝝ ꝛ lunulas ꝛ torques: ꝛ monilia: ꝛ armillas. ꝛ mitras. ꝛ discrimialia. ꝛ pichelides. ꝛ murenulas. ꝛ olfactoriola. ꝛ inaures. ꝛ ānulos. ꝛ gēmas in fronte pendētes. ꝛ linteamina. ꝛ acus. ꝛ specula. ꝛ mutatoria. ꝛ palliola. ꝛ syndōes. ꝛ vittas. ꝛ theristea. Et erit pro suaui odore fetor ꝛ pro zona funiculus ꝛ p crispanti crine caluiciuʒ ꝛ pro fascia pectorali cilicium pulcherrimi quoq̄ʒ viri tui gladio cadēt: ꝛ fortes tui in prelio. Et merebunt atq̄ʒ lugebunt porte eius ꝛ desolata in terra sedebit. Relinq̄te igit̄ has saltationes vt possitis infernales penas euadere ꝛ felicia regna possidere. Amen.

¶ Feria quarta cinerum. De penitentia. Sermo.vij.

Hesaurizate vobis the. in te. Mat. vi. hodie sacrosancta mater ecclesia a spiritusancto illuminata cūctis fidelibus representat tēpus illud sanctum: τ optimo maximoq; deo acceptum: qd penitentie tēpus τ lachrymaꝝ merito noiat. Ad hoc doctor gentium Paulus dulciter nos inuitat. ij. Cor. vi. d. Ecce nunc tempꝰ acceptabile ecce nunc dies salutis. Dies quippe salutis sunt: in qbus per penitentiaz vera salus deus inuenit: τ indeficientes thesauri in empyreo celo reponunt. Et hoc est qd dicit thema nostrū in euangelio hodierno recitatū. In quo tria nobis singularia documēta prebent. ¶ Et primū est ꝙ hypocrisis vitiuz fugere debemus. Inquit. n. in prima pte euangelij. Nolite fieri sicut hypocrite tristes. ¶ Scdm documētuz ꝙ debemus vngere cap. i. placare xpm: oleo sancto bonoꝝ operū die ac nocte nos in ipsis exercendo. Et hoc tangit scda parte euangelij vbi dicit. vnge caput tuum. ¶ Tertiū documentuz est ꝙ non debemꝰ intēdere cumulationi reꝝ tpaliū q fragiles sūt: s; magis conari vt vasa vtutū diuitias τ i eternuz pmāsuras mediāte sacra pnia asseqmur d q̄ h mane tria videbimꝰ.

¶ Primo. Quiditatem.

¶ Secundo. Potestatem.

¶ Tertio. Inducibilitatez.

¶ Primo considerare debemus penitētie quiditatē. Pnia. n. varie diffinita est a diuersis doctoribus: vt habetur. de pe. d. iij. fere. per totum. Et in. iiij. senten. distin. xiiij. Inter ceteros autem doctores eam diffinientes fuit Grego. cum quo puenit Ambro. d. Penitētia est preterita mala plangere: τ plangenda iteꝝ nō cōmittere: hec ille. Magistraliter autē τ cōplete diffinit sic. Penitētia est virtus a deo nobis infusa qua cōmissa mala plangimus: cuz emēdatiōis ꝓposito: ipsi deo nos reconcilians. Ista diffinitio est magistralis τ pfecta τ totam materiam penitētie satis patenter euacuat. Cōtinet eniz q̄tuor genera causaꝝ quas Phs. ij. phy. Et in. i. ac. v. metha. enumerat. d. Cause sunt q̄tuor. s. materialis formalis efficiens: τ finalis. Tunc autez est cōpleta diffinitio: vt ait idē Phs. i. Posteri. Et. ij. Phy. quādo p oēs causas datur. Et in. viij. metha. dicit. Diffinitiones quedā sunt p materiā quedaz p formā quedam p vtrūq;. Et hec qdē cause in pdicta diffinitiōe icludunt. Primo igit i ipsa diffinitōe ponit cā efficiēs cū dr. vtꝰ a deo. Nā a nobis virtutē pnie hre non

possumus:sed ipsam a deo infun-
dente benignitate sua obtinemus.
Et hoc cōe est virtuti infuse. vnde
Augu. virtutē theologice i cōi dif
finiens ait: virtus ē bona qualitas
mētis: qua recte viuitꝛ: qua nullus
male vtitꝛ: quā deus in nobis sine
nobis operatꝛ: hec ille. Pnia ergo
cū sit quedaꝫ virtus a deo: nō nr̄a
industria ipsam acquirimus: sed
deus ex sua benignitate: cuicunqꝫ
voluerit infundit. ad Ro. ix. Nō
volentis: neqꝫ currentis sed mise-
rētis est dei. Et ad Phi. ij. Deus
est enim qui opatꝛ in nobis ꝛ velle
ꝛ pficere pro bona volūtate. Et. ij
Cor. iij. Nō ꝙ sufficientes simus
cogitare aliqͩ a nobis quasi ex no
bis: sed sufficiētia nostra ex deo ē.
Hoc cognoscēs. Hiero. xxxi. dice
bat in psona peccatoris. Cōuerte
me ꝛ ꝯuertar: qꝛ tu dn̄s deus me⁹:
postq̄ꝫ enim ꝯuertisti me: egi pniaꝫ
¶ Scd̄a cā dr̄ formalis pfectiua.
Forma enim vt ait Phs. viij. me
tha. Est que dat esse rei. Et in. ij.
Phor. Forma est finis materie.
In diffinitiōe igitꝛ pnie notatꝛ cā
formalis cū dicitꝛ. Nobis infusa. s.
p gratiā gratū facientē: sine q̄ nul-
la pnia est vera nec deo grata: si-
ne qua nullus dolor de peccatis ē
vtilis. Per nos enim i peccata di-
labi possumus ꝛ demereri: sed nō
possum⁹ a peccatis desistere ꝛ re-
surgere: vel opus meritoriū agere
sine diuina gr̄a que est forma ani
mā viuificans ꝛ pficiens. De qua
inquit apostol⁹. i. Cor. xv. Gratia
aūt dei sum id qd̄ sum. Et Augu.
in Enchiridion. ait. Ad bene agen
dū: nō bene erit hoi abdito ꝛ ven
dito p peccatū: nisi eum p suā gra
tiā redimat ille qui dicit. Si filius
vos liberauerit: vere liberi eritis:
hec ille. ¶ Tertia dicitꝛ causa ma
terialis ꝛ obiectiua cuꝫ subinfertꝛ.
Qua cōmissa: mala plāgimus: cū
emendationis ꝓposito. Cum eniꝫ
dicitꝛ: cōmissa mala. De malis cō-
missis ꝛ actualibus itelligendum
est: qꝛ de peccato originali proprie
loquēdo: nō potest esse penitētia.
Nā ipsa ꝯtritio ꝛ penitētia vt di-
cit. s. Doc. in. iiij. d. xvij. q. ij. respi
cit ea que a nobis voluntarie com
missa sunt. Originale autē pecca-
tuꝫ nō est ex ꝓpria voluntate nr̄a
introductum: sed ex vitiata nunc
origine ꝯtractuꝫ. Bene de eo pōt
esse dolor ꝛ displicētia: sicut de oi
alio defectu: sed nō est ꝓprie peni
tentia. Unde pnia in duobus ma
terialiter ꝯsistit. s. in dolore preteri
torꝫ peccatorꝫ: ꝛ in ꝓposito cauē-
di a futuris. Nihil enim ꝓdesset de
transactis dolere: nisi futura euita
rentꝛ. Quapropter Augu. in soli-
lo.³ Et de pe. d. iij. c. Inanis est pe
nitētia: quā sequēs culpa coinqui-

nat. Uulnus iteratum sanatur tardius. Frequenter peccans et lugens veniam vix merebitur. Nihil prosunt lamenta si replicantur peccata. Nihil valet veniam de malis poscere et mala denuo iterare: hec ille. Et Smaragdus. de penitē. di. iij. c. Ille penitētiam digne agit: qui sic preterita mala deplorat: vt futura iterum non omittat. Nam qui plangit peccatum: et iterum admittit peccatum: quasi quis lauet laterem crudum: quem quanto magis abluit tanto magis lutum facit: hec ille. Et Isidorus de summo bono de peniten. distin. iij. c. Irrisor. Est non penitens: qui adhuc agit quod penitet. Nec videtur deum poscere subditus: sed subsannare superbus. Et Gregorius de penitentia distin. iij. Penitentiam quippe agere digne non possumus: nisi modum quoque penitētie cognoscamus. Penitentiam quippe agere est: et preterita mala plangere: et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat: vt iterum alia cōmittat: adhuc penitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxurie quis defleat: et tamen adhuc auaritie estibus anhelat: hec ille. ¶ Quarta causa dicitur finalis et tangitur ibi. Deo recōcilians. Finis enim penitentie est deum offensum recōciliare et vitam eternam adipisci. vnde dicitur. Mat. iij. et iiij. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Hec est vera oblatio celestem patrem reconcilians et placās. De qua Lactantius libr. vi. c. xxiiij. ait. Nam si liberos nostros cū delictorum suorum cernimus penitere: correctos esse arbitramur: et abdicatos abiectosque rursus tamē sustentamus: suscipimus: fouemus: amplectimur. Cur desperamus demētiam dei patris penitēdo posse placari? Ergo idem deus ac parens indulgentissimus remissurum se penitentibus peccata promittit: et oblitum omnes iniquitates eius qui iusticiam denuo ceperit operari: hec ille.

Secundo principaliter cōsiderare debemus penitentie potestatem. Hic venit pulchre disputandum. Utrum penitentia sit tante potestatis et virtutis: vt omnia peccata mortalia auferat et dimittat. Et videtur quod non. Dicit enim Aristote. primo. de celo. et viij. Physicorum. Finiti ad infinitū nulla est proportio. Tunc sic. Peccatum mortale commissum: vt volunt sacri theologi est infinitum: quia est offensa dei: infinitatem

trahens ex parte obiecti: quod est deus infinit⁹. Penitentia aūt nostra est finita: q: procedit a principio finito. s. a nobis q̄ creature finite sumus. Ergo penitentia non est tante potestatis ⁊ virtutis vt p eā culpa ⁊ peccatū infinitū deleat: ad hec Rn̄det. s. Tho. i. iiij. d. xiiij. q. i. arti. primo. Et. iij. p. q. lxxxvi. arti. primo. d. Peccatū mortale cō missum seu offensa cōmissa: potest ꝯsiderari duob⁹ modis. Uno modo ex parte auersionis: ⁊ sic peccatū mortale est infinitū: q: per ipsuꝫ vertit dorsum deo: q̄ est bonū infinitum. Alio modo peccatū mortale potest ꝯsiderari ex parte ꝯuersionis: ⁊ sic peccatū mortale est finitū: q: ꝯuertit se ad creaturam que est finita: verbigratia. Cōmittens homicidiū auertit se a deo q̄ ē bonū infinitum: q̄ precipit non occides ⁊ conuertit se ad creaturaꝫ occidendo hominēꝫ. Et ex hac parte peccatū est finitū. Et sic est i furto ⁊ reliq̄s peccatis. Et similiter dicēdū est: q: penitentia pōt ꝯsiderari duob⁹ modis. Uno modo ex pte nostra inquantū procedit a nobis ⁊ sic est finita. Aliomō considerat penitentia inquantū ꝓcedit ex pte gratie que est dei similitudo: ⁊ in virtute diuine misericordie opās in nobis que est infinita: ⁊ sic ipsa penitentia est infinita ⁊ meriti ifiniti. Habet insuper ipsa penitētia efficatiā ex virtute passionis christi: que infiniti valoris quodāmō est inquātū fuit passio dei ⁊ hominis. Et sic iterū penitentia est meriti ifinit: omnia peccata: oēs culpas: oēs offensiones tollens atq; delens. Qd̄ si aliter esset ßm. s. Tho. iij. p. vbi supra. qnattuor magna inconuenientia sequerentur. Primum inconueniens est: quia deus esset mendax ⁊ falsari⁹: qui nos omnes ad penitētiam vocat. ⁊ tamē ipsa non esset sufficiēs ad delendū peccatū. Qd̄ autem vocet nos ad penitentiam: patet in plurib⁹ locis sacre scripture. Secūdū inconueniēs qd̄ sequeretur: est q: hoc derogaret virtuti gratie per quā mouet cor cuiuscūq; peccatoris ad penitētiam: iuxta illud ꝓuer. xxi. Cor regis in manu domini: ⁊ quocūq; voluerit vertet illud. Tertiū incōueniēs eēt: quia hoc repugnaret diuine misericordie. De qua dicit Joel. ij. Benignus ⁊ misericors est: ⁊ patiens ⁊ multe misericordie: ⁊ prestabilis super malitiā. vn̄ Hiero. ad Rusticū. Nihil sic offendit deū: sicut cor impenitens. Solū desperationis crimen ē: qd̄ veniā non consequitur. h̄ ille. Quartū inconueniens esset: q: derogaret passioni christi: per quā penitētia ⁊ cetera

sacramenta operantur. et non eet aliud dicere: nisi quod passio christi non fuit sufficiens ad delendum peccata hominum: cum tamen minima gutta sanguinis eius in passione fusa fuerit sufficientissimum remedium ad delendum peccata totius mundi. vt patet. i. Jo. ij. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Non tantum pro nostris sed etiam totius mundi. Concludendum igitur est et indubitanter tenendum quod ipsa penitentia est tante potestatis: vt per ipsam omnia peccata hominum in hac vita remittantur: vnde posito casu quod aliquis tot scelera et nephanda cõmiserit quot sunt arene in littore quot sũt gutte in mari: in fluuijs: in fontibus: in paludibus: quot sunt herbe super faciem terre: quot sunt pili in animalibus quot sunt stelle in firmamento: dico et affirmo quod si talis peccator cõtritus fuerit et confessus ex virtute penitentie: omnia sibi remittentur: oia delebuntur: atque relaxabũtur. Hec veritas patet ex ore dei. scripta ab Ezechiel. xviij. c. Et in decretis. l. d. c. ponderet. xxiiij. q. prima. si petrus. Et. xxvi. q. vi. Ecce. Et. c. si presbyter. Et. c. cognouimus. Et. xxvij. q. i. parapho vltimo. Et de pe. d. i. parapho hidem. Et parapho quapropter. Et. c. eius diffinitioné. Et iterum de pe. di. iiij. parapho. Porro. et parapho. Finis. Et de pe. di. vij. c. Nullus. vbi sic dicit. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit vniuersa precepta mea: et fecerit iudicium et iustitiam: vita viuet et non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est nõ recordabor. In iustitia sua quã operatus est viuet. Nunquid voluntatis mee est mors impij dicit dominus deus et non vt conuertatur a vijs suis et viuat: Et infra. Et cum auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est et fecerit iudicium et iustitiam: ipse animam suam viuificabit. Considerans enim et auertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est: vita viuet et non morietur. Hec ille. O penitentia salutifera. O medicamẽtũ saluberrimũ. O firma spes omnium peccatorum. Per te relaxantur omnia peccata. per te euaditur infernus. per te vincit dyabolus. per te deus natus mitis efficit. per te acquiritur regnũ celorum. per te pene eterne in tẽporales mutant. per te remouẽtur oẽs defectus. per te restituũtur oẽs virtutes. per te bona per peccatũ mortificata reducunt ad vitam. per te letificant oẽs angelorum chori. per te paradisus implet. Hoc ẽ quod

dit Criso.in sermone de penitētia qui incipit. Prouida mēte: vbi sic ait. O pnia q̄ miserante deo pec catū remittis paradisum reseras: ɔtritum sanas: tristem exhilaras: vitam de interitu reuocas: statum restauras: honoré inouas: fidutiaꝫ reformas: viresq̄ꝫ ꝛ gratiá habundátioré refundis. O penitētia qd de te nō referam: omnia ligata tu soluis: oīa aduersa tu mitigas: oīa contrita tu sanas: oīa confusa tu lucidas: oīa desperata tu aīas. O penitētia rutilantior auro: splédidior argento: quam nō vincit peccatū: nec defectio superat: nec desperatio delet. Penitentia respuit auariciam: horret luxuriam: fugit furoreꝫ: firmat amoré: calcat superbiá: linguam continet: componit mores: odit maliciam. O pnia misericordie mater. O magistra ꝟtutū. Magna vbera tua: qbus reos soluis: reficis delinquētes: lapsos re leuas: ꝛ recreas despatos: hec ille. Et Aug.lib.de ecclasticis dogmatibus. Pnia aboleri peccata indubitáter credimus: ita ꝙ in vltimo vite veniam iueniat si cōmissorūꝫ penitet: hec ille. Et ita pꝫ pars secūda pncipalis.

Ertio principaliter ɔsiderare debem⁹ pnie iducibilitateꝫ. Ad pniam ꝗppe triplici psertim lege inducimur.

C Primo lege naturali.
C Scđo lege diuinali.
C Tertio lege exéplari.

C Primo ad pniam pagendam iducimur lege naturali. Nam homo quantūcūqꝫ maxim⁹ peccator sit: ꝛ quocūqꝫ genere peccati detētus: habet tñ in hac vita naturaleꝫ semp aptitudiné ꝛ potétiá: qua ꝟtibilis est de malo in bonuꝫ. vnde Phs.vij.ethi. Incōtinens est penitiuus ꝛ sanabilis. Et idem libro predicamentoꝝ. Prauus ad meliores exercitationes deductus pficiet vt melior sit. Ratio est: quia hō i hac vita nō é determiat⁹ aut necessitatus ad vnū tantū. sed se hꝫ ad opposita. Ideo Ari.ij. Phy. Hirūdo nidū: aranea telá: ꝛ pláte folia: semp eodé modo faciunt: nō auteꝫ homo: q: deliberate agit. Et ibidem. Alia animalia magis agūtur q̄ꝫ agant. hō vero agit: q: est i potentia sua. Et idem.ij. Periar. Et.ix. Metha. potétie naturales sunt determiate ad vnūꝫ: potentie vero rōnales se habent ad opposita. Nam cum hō sit corporeus, naturam variabilé ꝛ mutabilem seqtur. Ait enim. Gilbertus porretaneus in libro.sex principioꝝ. Anima coniuncta corpori ɔplexiones corporis imitatur. Q̄đ confirmat per Phm.viij. Phy: vñ ecclesia

ſtici. xv. Dicit deus ab initio cōſti
tuit hoiem τ reliquit illū in manu
ɔſilij ſui. Adiecit mandata τ pce-
pta ſua. Si volueris mādata ſua
re: conſeruabūt te: τ i perpetuū fi
dē placitam facere. Apposuit tibi
aquā τ ignē: ad qd volueris por-
rige manū tuā. Ante hoiem vita
τ mors: bonū: τ malū. Qd pla-
cuerit ei dabit illi. h ille. Hāc natu
rā ſic mutabilē: ſic vertibilē: nō hñt
miſeri dānati. Non ēt infernales
demones: q: pfecto aſperimā
penitentiam agerent. Nā cum de
mon mulierem quādam obſediſ-
ſet in ciuitate colonie: publice di-
xit. Uere ſi eſſet colūna ferrea ra
ſorijs τ clauis acutiſſimis repleta:
τ a terra vſqz ad celum erecta. ſi
ego carnē haberem qua pati poſ
ſem: per illam me trahere vellem
vſqz ad diem iudicij: modo aſcen-
dendo: modo deſcendendo: dum
tamē poſſem redire ad illā excel-
lentiam in qua ſemel fui. Clamat
natura. O peccator age penitētiā.
Nolite in naturā demonū τ dam
natorū conuertere: qui penitentie
nō ſunt ſuſceptiui: cum via eorū
ſit tranſacta: τ ad terminum prefi
xum τ imobilē iam peruenerūt.
¶ Secūdo ad penitentiā agen-
dam iducimur lege diuinali. glio-
ſus deus hō factus: paſſibilis τ
mortalis crucē aſcēdit cū clamo-
re valido τ lachrymis petōres vt
de ſuis pctis pniā agāt: dulciter
inuitās, put ſcribit Ezech. xviij. d.
Cōuertimini τ agite pniā ab oi-
bus iniqtatibus vris: τ nō erit vo
bis i ruinam iniqtas. Proijcite a
vobis oēs puaricatiōes vras, i q
bus puaricati eſtis: τ facite vobis
cor nouū τ ſpiritū nouū. Et quare
moriemini domus iſrel? Q: nolo
mortē petōris: ſ vt magis cōuer-
tat τ viuat dic dñs iſrael. Reuer
timini τ viuite. hec ille. Nā vt pz
Mat. ix. τ Luc. v. Nō venit vo
care iuſtos ad penitentiam ſ pec
catores. Legit. n. q quidā mona-
chus. ſ. Ber. apoſtatauit. Huic xps
appuit exhortās eū vt ad monaſte
riū rediret: illo āt renuēte: xps oñ
dit ſe illi totū flagellatū: totū vulne
ratū. ſic fuerat i die veneris ſcti. di
cens. Ecce vulnera a iudeis mihi
facta: ecce manus: ecce pedes clauis
affixi: ecce ſanguis vndiqz fluens.
Ecce caput ſpinis coronatū: ecce
latus aptū. reuertē fili mi. Reuertē
ad mōaſteriū: q: niſi reuerſus fue
ris oia vulnera: oēs plagas mihi
renouas. Et ſtati diſpuit. monachus
vo ɔpūctus: lachrymās τ eiulās: ad
mōaſteriū redijt: τ ſancte vixit. vñ
Bernardus. Exiuit chriſtus a pa
tre depoſito diademate. nudis in
cedens pedibus: capite aſperſo cri
ne: flens τ eiulans: qrens ouē quā

perdiderat.hec ille.Hoc sancti de uotissime contemplantes:licet sine peccato essent durissimā tamen fa ciebant penitentiā:de quibꝰ Hie. tantū in mediuꝫ adducam:qui ad Eusto.scribens inquit.O quotiēs egoipse i heremo constitutus:⁊ in illa vasta solitudine:que exusta so lis ardoribus:horridū monachis prestat habitaculū:putabaꝫ me ro manis interesse delicijs.Sedebaꝫ solus:q amaritudine repletꝰ erā. Horrebant sacco mēbra deformi. ⁊ squalida cutis situm ethiopisse carnis obduxerat.Quotidie lacri me:quotidie gemitꝰ: ⁊ si quando repugnantē somnus iminens op pressisset:nuda humo vix ossa he rētia collidebā.De cibis vo ⁊ po tu taceo:cū etiā lāguētes monachi aqua frigida vtanť: ⁊ coctū aliqd accepisse luxuria sit. Ille igiť ego qui ob gehēne metum tali me car cere ipse dānaueram:scorpionum tantū socius ⁊ ferarū:sepe choris intererā puellarū.Pallebant ora ieiunijs:⁊ mens estuabat deside rio:in frigido corpore:⁊ ante ho minem sua iam carne premortuo: sola libidinum incendia bulliebāt. Itaqꝫ omni auxilio destitutus:ad iesu iacebam pedes : rigabam la chrymis:crine tergebam:⁊ repu gnantem carnem hebdomadaruꝫ inedia subiugabaꝫ: hec ille. Pro pterea magister gentiuꝫ Paulus ait. Ro.ij. Ignoras qm̄ benigni tas dei ad penitentiam te adducit: Et Jo.in apoc.c.ij.Memor esto itaqꝫ vnde excideris ⁊ age pniam ⁊ prima opera fac. ¶ Tertio ad penitētiam pagendam inducimur lege siue inductione exemplari.

Quid aliud clamat scōꝝ vita nisi vt penitētiam agamus: Sed cete ris pretermissis: Peregrini i me dium ꝓferamus exemplum.Hic siquidē Peregrinꝰ ita vocatus.fi lius dn̄i Jacobi magnatis de casti lia mundo relicto:vt fructuosam ageret penitentiā.heremū petijt. Ubi eo morāte accidit:vt filia re gis castilie illuc venatum pgeret q̄ aberrans ⁊ vaga sero ad peregri ni cellā diuertit.Is nocte tempta tus cum puella rem carnalē egit. quā defloratā:occidit:⁊ secreto lo co sepeliuit.Queriť puella diligē ter:⁊ querētibus cum iuramento Peregrinꝰ affirmat se eam nō vi disse. Reuersus miser in se mira bili penitētia corpus macerauit.ꝺ creuitqꝫ firmiter nunq̄ꝫ amplꝰ lo qui:nec ad celuꝫ caput leuare:sed vt bestia ꝓcliuis ambulare:donec de ipsis sceleribus veniam a chri sto impetrasset. Sic incedens:die quadā a venatoribus captus:regi castilie p̄ntatus est.nō loquēs:quē tamen rex libenter vidit.Interim

vxor regis filium peperit: qui ad
baptismum portatus miraculose
locutus ait. Peregrine leua iá ca
put: q: dimissa sũt tibi peccata tua
Quo audito oẽs stupuerunt. At
Peregrin⁹ caput leuans ⁊ loq̃ns
rem seriose oĩbus astantibus nar
rauit. Rex auté cum ipso magno
comitante populo: ad heremũ ac
cessit: ⁊ adinuenerunt puelle cor-
pus. Orat peregrinus: ⁊ puella su
scitatur: quo maximũ exortum est
gaudium. Tunc pegrinus in ora-
tione suspẽsus: deo spm̃ reddidit: i
celo penitẽtie fructus assequtur⁹.
Huius auté pfectissima fuit peni-
tentia. de qua ait Chriso. de pe. d.
prima. Perfecta penitentia cogit
peccatoré omnia libẽter sufferre.
In corde ei⁹ ꝯtritio. In ore cõfes-
sio. In opere tota humilitas. Et h
est fructifera. hec ille. Facite igitur
penitẽtiam o peccatores: facite pe
nitentiam. O prelati. O clerici. O
mundani: facite penitentiá. qm̃ h
habebitis gratiá ⁊ in futuro glo-
riam. Amen.

Feria eadẽ. De ieiunio Ser-
mo octauus.

Cum ieiunatis. no-
lite fieri sicut hypo
crite. Mat. vj. pre
claram ieiuniorum
abstinentiá quisq̃s
recto mentis oculo intueri velit:
haud aliter pfecto eá amplexari
vtile iudicabit. q̃z p curandis egri
tudinibus carnis: amare etiá me-
dicine auidissime suscipi cõsueue-
runt. Siquidé hanc curandis aĩs
salubriter institutam esse nõ ambi
gimus: vt eo valẽtius animus ip̃e
carnis iugũ e ceruicibus excutiat
quo ex ciboꝝ iedia minus valida
ad resistendũ spiritui ipsa reddet.
Sed h hypocrite infelices facere
recusant. qui ieiunia que suscipiũt
nõ ad anime salutẽ: sed ad falsam
sanctitatis ymaginem cõtorquere
nõ desinunt. Quoꝝ quidé hypo-
crisim deus sacra hodierni euãge
lij lectiõe in ieiunio suscipiẽdo eui
tare nos admonet dicens. Cum ie
iunatis nolite fieri sicut hypocrite.
De quo ieiunio ad nostrá instru-
ctioné tria vtiliter ꝯtẽplabimur.
Primo. Ieiunij diffinitõem.
Scdo. Ieiunij fructificatõem.
Tertio. Ieiunij prepatõem.
Primo cõtemplari debemus
ieiunij diffinitioné. vt igitur per-
fecte innotescat quid sit ieiunium:
diffiniemus illud ẜm quattuor ge
nera causarum. Primo ẜm causaꝫ
efficientem. Scdo ẜm causam ma
terialem. Tertio ẜm causaꝫ forma
lem. Quarto ẜm causam finalem.
Ex dictis. s. Doc. in. xx. q. d. cxlvij.
Et in. iiij. señ. di. xv. Et dñs Pe-
trus de palude in. iiij. di. xv. Ieiu-

nium ſic magiſtralit diffinitur. Je
iuniũ eſt abſtinentia a cibo ⁊ potu
ab eccleſia inſtitutũ: intuitu ſatiſfa-
ciendi vel vitandi peccatum ad vi
tam eternam acquirendã. Prima
cauſa efficiens tangitur ibi. Ab ec
cleſia inſtitutũ. Circa quã querit
vtrum: ieiunium ſit ſub precepto.
Reſpódeo ſm. ſ. doc. vbi ſupra.
Q̃d ieiuniũ inquantũ pertinet ad
correctõem peccati vel ſatiſfactiões
in penitentia vel ad eleuationé mé
tis ad ſpũalia. ſic in cõmuni cadit
ſub precepto legis noſtre. Sed de
termiatio tépoꝛis ⁊ modi ieiunãdi
ſm ꝯuenientiã ⁊ vtilitatem popu
li chriſtiani cadit ſub ꝑcepto iuris
poſitiui. Et ſm talem ꝯſideratiões
dicimus: ꝙ eccleſia eſt cauſa effici
ens ⁊ cauſa precipiés ieiunij. Lex
enim naturalis licet in generali ꝑ-
cipiat ieiuniũ: tñ nõ determinat té
pus: neqꝫ modũ: neqꝫ cibuꝫ: neqꝫ
horã: ſed hec determiat ⁊ precipit
lex poſitiua: ſancte matris eccleſie
per ſuos ſacros canones. vt patet
in decretis. de ꝯſe. d. iij. c. Nõ lꝫ. c.
Nõ oꝫ. Et. c. Placuit. Et de cõſe.
d. v. c. Quadrageſima ⁊ ſũt Gre
gorij v̾ba i Homl'. Quadrageſi
ma ſũma obſeruatõe, obſeruãda
eſt vt ieiuniũ in ea preter domini-
cos dies qui de abſtinẽtia ſunt ſub
tracti niſi quem infirmitas impe-
dierit nullatenus ſoluatur: q: ipſi
dies decime ſunt anni. h̾ ille. Un-
de tenent omnes ⁊ ſinguli chriſtia
ni ex precepto ieiunare: niſi legiti-
me excuſentur: put in tertie partis
fine patebit. Euſebius quoqꝫ pa
pa de conſe. diſt. v. c. Jeiunia. ait.
Jeiunia in eccleſia a ſacerdotibus
inſtituta: ſine neceſſitate rõnabili ñ
ſoluãt. hec ille. Quia vt ſcribitur.
xiiij. q. i. Quiſquis preceptis non
obtemperat reus eſt ⁊ debitor pe
ne: ⁊ ĩfra. Q̃d precipitur. impat.
Et qd̃ imperatur: neceſſe eſt fieri.
Et di. xij. c. Preceptis. dicit. Pre
ceptis apoſtolicis nõ dura ſupbia
reſiſtatur: ſed per obedientiã: que
a ſancta romana eccleſia ⁊ apoſto
lica auctoritate iuſſa ſunt ſalutifere
impleant. Et. c. Non decet. eadeꝫ
di. Caliſtus papa ait. Sicut filius
dei venit facere volũtatem patris
ſic ⁊ vos replete volũtaté matris
veſtre: que eſt eccleſia. Et di. xix. c.
Sic omnes. dicit. Sic oés apo
ſtolice ſedis ſanctões accipiende
ſunt: tanqꝫ ipſius diuina voce pe-
tri formate Jdem habet in. c. Jn
memoriã. Et capitulo. Enimuero.
Et capitulo. Nulli faſ. ea. diſt. Et
colligit hoc ex verbo xp̃i. Mat.
xviij. Si eccleſiam non audierit ſit
tibi ſicut ethnycus ⁊ publicanus.
Sancta ergo mater eccleſia conſti
tuit ieiunia quadrageſime ſub pre
cepto: cui obtemperãdũ eſt. Et ꝙ

ipsum ieiunium sub precepto ꝭuá
dum sit vt dictum est. Non solum
sacri canóes affirmát. sed ⁊ Theo
logoꝝ scola. in. iiij. sen̄. d. xv. Irre
fragabiliter tenet. Est igiꝭ duplex
causa efficiens ieiunij. s. naturalis
⁊ ecclesiasticalis. ¶ Scd̄o in p̄dicta
diffinitione tangitur cá materialis: ibi. Abstinentia a cibo ⁊ po
tu. i. ꝙ cibis vtamur quadragesimalibus: ⁊ ꝙ semel comedamus
in die. Sꝫ dices. licet ne in quadra
gesima comedere oua ⁊ lacticinia
scilicet lac vel caseum vel butiruꝫ:
respódet. s. Boc. in. xxij. q. cxlvij.
ar. vltimo. Et in. iiij. sen̄. Et. d. Pe
trus de palude vt supra. Et in decretis quoqꝫ dist. xij. c. Illa die. Et
lxxvi. c. Utinam. Et Grego. scribens ad Augustinū ep̄m angloꝝ
di. iiij. c. Deniqꝫ. ꝙ nó licet. dicés
sic. Par auteꝫ est vt qui his diebus a carne aialiuꝫ abstinem⁹: ab
omnibus quoqꝫ que sementinam
trahunt originem ieiunemus a lacte vꝫ ⁊ caseo ⁊ ouis. hec ibi. Esus
autem carniū vt dicit. s. Boc. vniuersaliter in omni ieiunio prohibetur: q̄ generaliter magis est delectabilis: ⁊ ad humoreꝫ luxurie ma
gis cooperaꝭ. In alijs autem ieiu
nijs extra quadragesimá. diuerse
consuetudines comedendi sunt. q̄s
quisqꝫ obseruare potest ꝭm moreſ
eorum inter quos conuersatur. Et
Hieronymus ad Lucianū ⁊ habetur i decretis. di. lxxvi. c. Utiná.
Et ꝭm hanc materialem causam
diffinitur ieiunium ab Isidoro sic
Ieiuniū est parsimonia victus ab
stinentiaqꝫ ciboꝝ. Hec enim abstinétia multū comendaꝭ ⁊ persuade
tur. di. xxxv. c. Sexto die. Et d̄ ꝯse.
di. v. c. Sint tibi quotidiana. Et. c.
Sint tibi ieiunia. vsqꝫ ad. c. Legimus: q̄ sunt numero. xiij. ¶ Tertô
causa formalis in predicta diffinitione tangitur ibi. Intuitu satisfaci
endi vel vitandi peccatū. Reformatur enim aīa per abstinétiá cor
poris. Nam per ingluuié atqꝫ cra
pulam aīa perdit suū esse formale
scꝫ gratiam: ⁊ ornamentū spirituale. sed per ieiunium ⁊ per abstinentiam anima reformatur ⁊ reponitur in suo esse spirituali. Et
ꝭm hanc causam formalé Hiero.
diffinit ieiunium sic. Ieiuniū est p
fecta virtus ⁊ ceteraꝝ fundamentum virtutū. ¶ Quarto causa finalis in predicta diffinitóe tágitur
ibi. Ad vitá eterná acquirendam.
Ió. n. ieiunamus vt possimus cuꝫ
xp̄o ieiunáte celū ingredi. vn̄ ait.
Gre. A p̄adisi gaudijs per gulaꝫ
cecidimus: sed ad h̄ per abstinentiam insurgamus. Et Ambrosius
distin. xxxv. c. Sexto die. Gulla a
paradiso regnantem expulit. abstinentia ad paradisum reuocauit

errantē. vnde Helias vt habetur. iij. Re. xix. Post ieiunū raptus ē in celum: sic nostro ieiunio in celū tanꝗ̄ in finē nostrum tendimus. Et hec de primo principali.

Ecundo principaliter debemus ieiunij ↄsiderare fructificationē. Ex sacrosanctissimo ieiunio. Duodecim fructus suauissimi oriuntur: quos ex diuersoꝝ doctoꝝ dictis collegi. ¶ Primus ergo ieiunij fructus est carnis subiugatio: iste fructus habet a. s. Doc. in. xxij. vbi. s. Et in. iiij. di. xv. q. iij. ar. i. Ex duplici enim substātia cōpositus est homo corporali. s. ꝛ spirituali: vt pꝫ per Phm. ij. de anima. Natura aūt corporis ſm ordinem rationis: est ꝙ spūi subijciat. Et natura spūs: est vt carni dn̄et: eam dirigendo ꝛ ad virtutis exercitiū ea vtēdo. Hanc aūt duplicē virtutē seu naturā ponit Arist. iij. de anima. Cōparando eas duab⁹ speris celestibus: quaꝝ vna. s. inferior a superiori mouet ꝛ regulat: licet inferior aliquē propriuꝫ motum habeat: ꝑpter qđ tn̄ ab ordine supiori nō deuiat. Sic etiam in hoie duplex est virtus seu natura .s. inferior. i. appetitus sensitiuus: ꝛ supior. i. mens seu ratio que appetitū gubernat. Hec aūt facit ipa ratio: marie ꝑ virtutē abstinentie: que ꝓhibet ne qđ nimis corpori detur. vn̄ Macrobius de somno scipionis ait. Tēperantia est i nullo moderamine rōnis legē excedere subiugo rōnis cupiditateꝫ domare: hec ille. Ex quo pꝫ ꝙ remediū efficax ad reprimendā carnis rebellionē: ꝛ eā spiritui subiugandā: aut subijciendaꝫ: est ieiunum. Ideo Apost. Pa. i. Cor. ix. Castigo corp⁹ meū ꝛ in ſuitutē redigo. vn̄ Hiero. in epl'a ad Eusto. xxxij. q. v. c. Si paulus. Si Paulus inquit vas electionis ꝛ preparatus in euāgelio xp̄i: ob carnis aculeos ꝛ incētiua vitioꝝ: reprimit corpus suuꝫ ꝛ in seruitutē subicit: ne alijs predicans ipse reprob⁹ efficiatur: ꝛ tamē videt aliam legē in mēbris suis: repugnantē legi mentis sue. ꝛ captiuanteꝫ in lege peccati. si post nuditatem ieiunia famē carceres flagella supplicia in semet reuersus exclamat. Infelix ego hō quis me liberabit de corpe mortis huius: tu te putas securam esse debere: hec ille. ¶ Scđs ieiunij fruct⁹: est christi ↄformatio. Christus eniꝫ etiam ſm ꝙ homo: est caput ecclesie. Aposto. ad Ephesi. primo. Ipsum dedit caput super oēm ecclesiam. Et quia nos christiani sumus eius mēbra: ideo ipsi capiti nostro xp̄o conformari debemus.

Ieiunauit ipse xpus quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus. Mat. iiij. igitur ꝛ nos abstinere ꝛ ieiunare oportet. vñ dicit. s. Doc. in. xxij. q. cxlvij. ar. vij. Seminantes enim dum carnē suaꝫ affligūt: cōformātur passioni xpi. que maxime cōpleta fuit hora none: quando inclinato capite emisit spiritū. Et hec ē competēs hora comedēdi: vt dicit. s. Doc. quia expectatio vsqꝫ ad nonam affligit: ante vero notabiliter comedere ē frangere ieiunium: post vero potest differri quantū placet. vñ Apost. ad Gal. v. Qui xpi sunt carnē suam crucifixerūt cuꝫ vitijs ꝛ concupiscētijs. Cum igitur xps amore tui ieiunauerit se afflixerit vendi ꝛ crucifigi voluerit: attende ad ieiunantē: ad afflictum ad venditū ꝛ crucifixū. Cuꝫ hac sacra. quadragesima imitare: ꝛ capiti spinoso spinis penitētie teipsum cōforma. Pudeat eniꝫ vt ait Bernardus sub capite spinoso mēbrum fieri delicatū. ¶ Tertius ieiunij fructus est intellectus clarificatio hic fructus ponitur a. s. Doc. in. xxij. vbi. s. Et in. iiij. sen. di. xv. q. iij. arti. i. Nam sic est i maiori mundo. Videmus enim ꝙ ex multis vaporibus resolutis ab aq̄ ꝛ terra aer obnubilatur: ꝛ claritas solis nobis impeditur ꝛ ꝺm hunc modū in minori mundo fit. s. in nobis. Ex multo enim cibo ꝛ potu multi vapores resoluunt ꝛ ad cerebrum ascendūt: ex quibus virtutes animales intellectui deseruiētes offuscantur ꝛ p ꝯsequens intellectus in sua operatione impedit: ꝑpter qd̕ dicit Isidorus. Qui nimio cibo vtunt quāto magis ventrem pascunt: tanto magis sensum offuscant: hec ille. Et Hieronymus venter pinguis gignit tenuem sensum. i. intellectum. Sed subtracto cibo per ieiunium diminuuntur vapores: ꝛ subtiliant spiritus animales: ꝛ sic acuit intellectus atqꝫ clarificatur: siue imprudenter agēdis ꝛ disponendis: his que extrinsecus sunt: siue in interioribus. s. lectionibus orationibus prophetijs reuelationibus ꝛ contemplationibus diuinis. Unde ieiunans Daniel eleuatus fuit ad intelligendaꝫ visionem. Cui dictum est ab angelo. Animaduerte visionem sermonis ꝛ intellige. Dañ. ix. Ieiunans Johannes euangelista in insula Pathmos reuelationem secretorum celestium habuit: vt patet in apocalipsi. Ieiunantes apostoli superno lumine sunt illustrati. Act. ij. Ieiunanti Moysi data est lex: ꝛ didicit populuꝫ docere ꝛ dirigere. Exo. xxxiiij. ¶ Quartus ieiunij fructus est corporum sanificatio. Hic fructus elicitur a sancto

Thoma super epistolam ad Thimo. ꝑme. ad thy. iiij. Et clarius in .iiij. distin. xv. q. iij. articu. ij. Nam ſm naturales ꝛ quotidianam experientiam. Infirmitas prouenit ex multa corruptione. Corruptio autem ex infirmitate humorū. Infirmitas humoruꝫ ex multa comestione: sed per ieiuniuꝫ diminuitur comestio: ꝛ per cōsequēs diminuitur humorum multiplicatio: ꝛ sic cessat infirmitatis corruptio. vnde Galienus ait. Abstinentia summa est medicina. Hinc ꝛ Johānes os aureum: ꝛ habet de conse. di. v. c. Nihil enim sic iocūdū est sicut cibus: bene digestus aut decoctus. Nihil salutem: nihil sic sensuum acumen operatur: nihil sic egritudinem fugat: sicut moderata refectio: sufficientia quippe cum nutrimento ꝛ sospitateꝫ simul procreat ꝛ voluptatem: abūdātia vero morbū facit: ꝛ molestias ingerit ꝛ egritudines generat: ħ ille. Et. c. Hec tales. Et. c. Legimꝰ. vnde ꝛ Ecclesia. xxxvij. In multis enī escis erit infirmitas: propter crapulā multi perierūt: qui autem abstinens est adijciet vitam. ¶ Quintus ieiunij fructus ē peccatoꝝ satisfactio: ſm eniꝫ. s. Tho. in. iiij. sentē. d. xv. q. i. ar. iiij. Ieiuniū est vna de tribus operatiōibus satisfactorijs ꝛ vnum de singularibꝰ remedijs penitentie. Ideo primo die quo penitentiaꝫ quadragesimalem incipimus. In epistola dicitur. Joel. ij. Vocate cetū: sanctificate ieiuniū. Et in euangelio proponitur ieiunium. Mat. vi. Cū ieiunatis ꝛc. Satisfacit enim ieiunium pro cōmissis peccatis ꝛ omissis. Peccādo enim caro delectaꝝ: ꝛ ieiunādo affligitur: quod quidē est satisfaciēdi conueniēs modus. Unde Gregorius in omel. Ductus est. Caro nos leta traxit ad culpā: afflicta reducat ad veniā. Vide. di. lxxvi. c. Igitur ꝛ ſm Phm. ij. Ethicorū. Pene medicine q̄dā sunt. Et pena satisfactoria indiciꝝ ꝑpter emēdaꝫ culpe preterite. ¶ Sextus fructus ieiunij est culpaꝝ preseruatio. Hic fructꝰ poniꝝ a. s. Tho. in. iiij. di. vt. s. Preseruat siquideꝫ a peccatis: q2 debilitat concupiscentiaꝫ: ꝛ ex consequēti homo nō sic facile labitur in peccato. vnde Prouer. xxvi. Cum defecerint ligna: extinguet ignis. Et Hieronymus ad demetriadē. A rege babilonie tribus pueris ignis preparatur. Sꝫ quomō ibi quartus spēm habens filij dei incensos mitigat ardores: sic in animo virginali rore celesti ꝛ ieiunorum frigore: puellaris calor extinguitur ꝛ humano corpori angeloꝝ cōuersatio ꝑparaꝝ: hec ille. Et Ambrosius in epistola ecclesie

vercelleñ. Uapor corpis instrués
libidineꝫ: cibo alitur aut diminuit
cibo excitatur: cibo soluit: hec ille.
Qui enim aurum ⁊ gemmas pre
tiosas p̄seruare cupit: hostiuꝫ clau
dit: sic cupiens se a vitijs preserua
re buccá claudat abstinendo ⁊ ie-
iunando. ¶ Septimus ieiunij fru
ct⁹ é demonioꝝ expugnatio: hic ha
bes a. s. Tho. in. iiij. p. q. xxxx. ar. ij.
Expugnant enim demones ⁊ su-
perantur per ieiunium. Exéplum
xp̄i clare denotat. Mat. iiij. Qui
ieiunus superauit temptatorem ⁊
expulit. vnde Hiero. ad celantiaꝫ.
Ardétes diaboli sagitte ieiunoꝝ ⁊
vigiliaꝝ frigore restringende sunt.
Ideo christus dixit apostolis non
valentibus demonem expellere.
Mat. xvij. Hoc genus demonio
rū nó eijcitur nisi in ieiunio: ⁊ ora
tione. Stat eniꝫ diabolus libenter
cum gulosis. Job. xl. Sub vmbra
dormit: in secreto talami: in locis
humentibus. Exépluꝫ habetur in
vitis patrum de quodam fratre: q̇
etiaꝫ hora prime intolerabiliter té
ptatus a demone famebat. Et ipse
sibimet dicebat. Qualitercūqꝫ sit:
oportet te expectare vsqꝫ ad ter-
tiam. Et hora illa dicebat oportet
expectare vsqꝫ ad sextam: ⁊ hora
sexta dicebat oꝫ expectare vsqꝫ ad
nonam. Qua veniéte dicebat ora
tiones s̄m regulam: ⁊ tunc pone-
bat panes vt comederet: ⁊ sic plu-
ribus diebus fecit. Quodam au-
tem die egressus est fumus ma-
gnus ex sportella: ⁊ ex cella per fe
nestram exiuit. Et ex tunc tem-
ptatio demonis cessauit: qui vi-
ctus per abstinentiam fuit: hec
ille. ¶ Octauus fructus ieiunij
est diuine ire placatio. Ira enim
domini ⁊ furor quo turbatur con
tra peccatores vel contra ciuita-
tes: placatur maxime per ieiuniū.
Exemplum habetur de homicida
Achab. iij. Roma. xxi. Qui sac-
co ⁊ ieiunio iram dei ⁊ vltionem
placauit. Patet idem etiam in ni-
niuitis: quibus Jonas dixit: vt ha
betur capitulo. iij. Jone. Adhuc
q̄dragesima dies ⁊ Niniue sub-
uertetur: sed stricto ieiunio deum
placauerunt. vnde ibi dicitur. Et
misertus est deus super maliciam
quam locutus est: vt faceret eis ⁊
non fecit. Hinc Ambrosius con-
cludens. hoc dicit. Nullum est taꝫ
graue delictum quod per absti-
nentiam non purgetur: hec ille.
Si igitur vis euitare sententiam
dei. Jeiuna. Si vis placare furo-
rem dei. Jeiuna. Jeiunium enim
est optimuꝫ remediuꝫ. ¶ Nonus
ieiunij fructus est donorum cele-
stium ipetratio. Que eniꝫ est tam
magna virtus: tam magna gratia:
tam magna perfectio: q̄ tá excel

lens donū in spūalibus ꝛ corporalibus: qd̄ p ieiunū nō ipetretur. Audi Ambrosiū in libro de ieiunio. Magna ē virtus ieiunij. tam enim speciosa militia est: vt ieiunare delectaret ꝛ xp̄m. Tā valida vt ad celum hoīes eleuaret: ꝛ vt humanis magisq̄ȝ diuinis vtar exēplis. Helias ieiunus ore clausit celum. Jeiunus: filiū vidue suscitauit. Jeiunus pluuias ore deposuit Jeiunus ignē eduxit de celo. Jeiunus raptus ē ad celū. ꝛ quadraginta dierū ieiunio diuinam acquisiuit penitētiā. Deniq̄ȝ plus meruit q̄n amplius ieiunauit. Quis eni hūana virtute igneos equos ꝛ currus potuisset ascendere: nisi qui naturam corpis corruptibilis humani ieiunij virtute mutasset: hille. Sic scūs Dominic⁹ ꝛ Uincenti⁹ ꝛ sancti multi vt gratias impetrarēt ieiunauerūt. Similitudo eni daṫ in naturalibus. Si vas impleri debet aqua: oportet ipsuȝ eē vacuū. ℂ Decimus fruct⁹ ieiunij est angeloꝝ visitatio. Patet p exēplū de Cornelio ieiunante cui apparuit āgelus. Act. x. ꝛ Mat. iiij. Post ieiuniū xp̄o apparuerūt angeli eiq̄ȝ ministrauerūt. ℂ Undecim⁹ ieiunij fruct⁹ ē toti⁹ hoīs sacrificatio. ſm eni. s. Tho. xxiiij. q. lxxxv. ar. ij. ē duplex sacrificiuȝ s. iteri⁹ ꝛ exteri⁹. Et hoc duplex sacrificiū in ieiunio inueniṫ. Qui. n. ieiunat offert deo corpus exteri⁹ ꝛ spūȝ hūilē iteri⁹. Et sunt duo sacrificia. s. vespertinū quo ad ipsuȝ corpus: ꝛ matutinū quo ad ipsum spūȝ. De quib⁹ dr̄ in p̄s. Sacrificiū deo spūs cōtribulat⁹: cor cōtritū ꝛ humiliatū: quo ad sacrificiuȝ spūs ꝛ quo ad sacrificiū corporis dei. tūc acceptabis sacrificiū iustitie: oblationes ꝛ holocausta. Naȝ in hoc sacrificio mactam⁹ ꝛ affligim⁹ mēbra nr̄a: ꝛ q̄si in holocaustū carnē ipsam offerim⁹ īcendio famis ꝛ inedie. Qd̄ quidē gratissimū ē deo. ℂ Duodecim⁹ ieiunij fruct⁹ ē eternoꝝ p̄miatio. premiabiṫ ieiuniū nr̄m a p̄re eterno dicēte xp̄o. Mat. vi. Et p̄r tuus qui videt in abscondito. s. te ieiunātē reddet tibi: vȝ eternā mercedē ꝛ celeste p̄miū. Jbi. n. qui esurierunt ꝛ sitierūt pp xp̄m sup illa delicatissima mēsa comedētes in aula celoꝝ saturabunṫ. p̄s. xxxv. Jnebriabunṫ ab vbertate dom⁹ tue: ꝛ torrente voluptatis tue potabis eos. Et sic patēt duodecim vberes ꝛ suauissimi fruct⁹. Possem⁹ plixiori sermone illos fructus enumerare: sed ne tedio vos afficiam illos ad p̄ns omittemus. Audiant tādem Augustinum in quodā sermone de oratione ꝛ ieiunio quē ītroducit. s. Doc. i. xxij.

q.cxlvij.ar.i.Ait.n.Jeiuniū mēte purgat: sensum subleuat: carnem spūi subijcit.cor ꝯtritū & humilia tum facit qd de⁹ nō spernit: cócupiscétie nebulas dispergit: libidis ardoré extinguit: castitati lumé ac cendit. Jeiuniū verbositatem non amat: diuitias superfluitatem reputat: superbiam spernit: humilita tem cómendat: prestat homini se ipsum intelligere esse infirmuz & fragilem. h ille. Quis igiť non ab stinebit & ieiunabit: vt tot & tantos fruct⁹ cósequaŕ. Animare debet omnes tanta vtilitas: tanta dulcedo: tantus fructus: & hic & in futu ro colligemus.

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ ieiunij preparatio né. Est enim vt ait Ari.ix.ethycoꝝ ne cessaria pparatio & dispositio ad hoc: vt doctrina descendat & efficatiam héat in aīa auditoris. sicut terrā oꝫ eé pparatā anteq̄ꝫ semen mittatur in eā. Plato ét in Thimeo dicit. Forme danť simplr ƀm mercedé & dispositioné ipsi⁹ mate rie. Idé Ari.in.ij.de aīa diċ. Uis igiť leui labore: imo cū dulcedie ieiunaŕ. Uis acqrere tot pciosos ieiunij fruct⁹: & nō hére horroré: ň difficultaté: nō timoreꝫ. Or togli q̄sta pparatoria e dispositiua regu la. Sex sunt dies ī ebdomada qui bus ieiunam⁹. Prim⁹ dies voca tur dies lune: qui dies deputatur mortuis. vñ dies lune q̄si vniuer saliter fit ab eccl'ia dei: memoria pro mortuis existentib⁹ in purgatorio: & cóiter cátaŕ missa. Requi em eterná. cópatiédo penis & calamitatibus eoꝝ. Et tu hac die of fer sacrificiū acceptabile sacri ie iunij pro aīab⁹ caroꝝ tuoꝝ. Eris ne tá crudelis vt nó molescas & in clineris semel hac quadragesima in septimana ieiunare pro eis: tum mōtuoꝝ tuoꝝ pietate: tū pncipalr pcepto eccl'ie mot⁹. ¶ Dies mar tis est dies deputatus ad laudem angeloꝝ: ex quibus vn⁹ datus est tibi ad custodiam: qui custodit te in oībus vijs tuis sicut fidelis so cius: a quo tandé speras in patriā deportari. Jeiuna. ergo die martij ob reuerétiá tui táti custodis atqꝫ socij. ¶ Dies mercurij deputaŕ in memoriam venditionis christi iesu saluatoris & sponsi tui. Nam ipsa die. s. quarta feria ante domi nicá de ramis: pnceps sacerdotū cū seniorib⁹ populi ꝯgregati sunt ī atriū cayphe pncipis sacerdotū ad quos proditor Judas accedés xp̄ꝫ védidit: vt patet Mat.xxvi. Mar.xiiij. Luc.xxij. Et in decre tis.i.q.i.c.placuit. Uñ in die mer curij deuoti passionis christi non

comedunt carnes: q̄ caro christi vendita fuit: qui est agnus innocē tissimus. In memoriam igitur vē ditionis dn̄i ieiuna tali die in oī tpe si placet: vel saltē in hac q̄dra gesima. vn̄ .s. Apolonius. de ↄse. d. iij. sic dicit. Jeiunia sane legitia i. iiij. ⁊. vi. feria non sunt soluenda nisi grandis aliqua necessitas fue rit: quia quarta feria Judas tradi tionem domini cogitauit. ⁊ sexta feria crucifixus est saluator. Uide bitur ergo qui in his diebus sine necessitate soluerit statuta ieiunia vel cum tradente tradere saluato rem: vel cum crucifigentibus cru cifigere. ¶ Dies iouis est depu tatus in deuotionem. s. s. ⁊ tu tali die ieiuna: vt ab eo possis illumi nari ⁊ in diuinum amorem infla mari. ¶ Dies veneris passus est saluator mundi in cruce crudelissi mam mortē: fame ⁊ siti consum ptus: felle ⁊ aceto potatus: in tan ta amaritudine ⁊ necessitate. Et tu miser non ieiunabis comedens se mel in die: Heu maxima verecū dia ⁊ miseria. ¶ Dies sabbati de putaꝛ in laudem ⁊ cultum virgis glorios. Marie. Quis tam gulo sus: tam auidus vt nō ieiunet hac die que deputaꝛ regine celi: ⁊ ma tri misericordie ac fonti pietatis: Milites ⁊ stipendiarij ieiunant: multi lenones ⁊ multe meretrices ieiunant: ⁊ tu eris peior atq̄ mise rior: Jeiuna ergo istis diebus o gulose: o sensualis: o insatiabilis. Alias amittis tot bona ⁊ p̄dis tot suaues fruct⁹: ⁊ q̄d peius est fran gis omnes leges ⁊ eas peruertis. ¶ Primo puertis ordinē legis naturalꝭ: q̄ naturaliter: vt. s. Doc. scd̄a secunde. q. clvij. ar. iij. dicit Unusquisq̄ ex naturali rōne tene tur tantū ieiunijs vti quātū sibi ne cesse ē ad deletionē ⁊ cohibitio nem culpe: ⁊ ad eleuationē mētis in spiritualia. ¶ Secūdo peruer tis ordinem legis diuinalis ſm il lud. Joelꝭ. ij. Conuertimini ad me in ieiunio ⁊ fletu. Et infra. Canite tuba: sanctificate ieiunium: vocate cetū. ¶ Tertio peruertis ordinē legis euāgelicalis vt patet Mat. vi. ⁊ in euangelio prime diei qua dragesime: in qua ordinaꝛ ieiuniū. ¶ Quarto peruertis ordinem le gis apostolicalis. Nā apostoli ad ieiunandum ⁊ abstinendum hor tātur: vt patet. ij. cor. vi. ¶ Quin to peruertis ordinē legis ecclesia sticalis: ad quod īducit sancta ma ter ecclesia tot canonibus vt supe rius multipliciter patet ¶ Sexto puertis ordinē legis mosaicalis. Jeiunauit. n. moyses quadragin ta diebus ⁊ quadraginta noctib⁹ Exo. xxiiij. ⁊ populū israꝭ abstine re docuit. ¶ Septio puertis ordi

né legis pphałis:de quo dauid ps.
ait.Humiliabá in ieiunio aiaȝ me
am.⁊ Thob.xij.Bona é orõ cũ
ieiunio. Et Judith.iiij. Humilia-
uerunt aĩas suas in ieiunijs ipi ⁊
mulieres eorum:⁊ loqtur de filijs
israel qñ timebát ipetũ Holofer-
nis sicut ⁊ ceteri pphe.¶ Octa
uo puerti ordiné legis paganalis.
Nõ ne mauri:vt itellexi a fide di
gnis mésez augusti i tot calorıbꝰ ie
iunát:cũ táto rigore ⁊ austeritate:
vt nullus vná guttá aq ante prádi
um sumeret.Lege libꝝ de vita ⁊
moribꝰ phoꝝ.vbi miráda vide-
bis de ieiunijs ⁊ abstinétijs ⁊ ma
ceratiõe carnis ⁊ subiugatiõe sen-
sualitatis ipsoꝝ phoꝝ:qui de nihi
lo qđ delectabile eét curabant:vt
ait Lactátius.i.de istitu.⁊ Hiero.
cótra Jouinianũ.Quid de brag-
manoꝝ ieiunijs ⁊ abstinétia refe-
rat Didmꝰ Alexádro p te in epl'a
vide. Taceo de abstinétia cibi ⁊
potꝰ femiaꝝ romanaꝝ:vt refert
Valeriꝰ li.ij.¶ Nono puerti or-
dinẽ legis doctoral'. Ná Grego.
Ambro.Augu.Tho.de aqno do
ctor scũs:⁊ ceteri doctores idé fe-
cerũt:⁊ oés hortant ad ieiunium:
tot auctoritatibꝰ:tot sentétijs:tot li
bris ⁊ exéplis:q lõgũ eét enarra
re.¶ Decimo puerti ordiné legis
angelical':q: ipsi nunq̃ȝ comedũt
⁊ sup ieiunátes delectant:q: ieiu-
nátes efficiunt eis siles.Ná oẽ si
mile delectat suo silı:vt dic. Ari.
x.ethi.¶ Undecimo puerti ordi-
né legis regl'aris Uniuersal'r .n.
ois regl'a:ois religio:ois cógre-
gatio:siue heremitica:siue cenobi
tica ⁊ monastica:vt Basilij:Bñ-
dicti:Augustini:Hieronymi:Do
minici:Francisci:inducit ad ieiu-
nia ⁊ mádat abstinétias fieri.Uñ
⁊ ordo noster ieiunat a festo san-
cte crucis de mése septébris vsqȝ
ad sanctissimum pasca resurrectio
nis ⁊ vltra hoc singulis sex ferijs
cũ ceteris ieiunijs eccl'ie:⁊ tribus
diebꝰ rogationũ ante dñi ascensio
né:carnibꝰ nll'o tpe vtés.¶ Duo
decimo puerti ordiné legis bestia
lis.Ná bestie ad iperium regis ⁊
ex pdicatiõe Jone ieiunauerũt ni
hil gustátes neqȝ bibétes.vt patet
Jone.iij.Nõne ⁊ aialia abstinét
⁊ ieiunát vt consequátur sanitatez
corpalé.vt patet in catta ⁊ cane ⁊
ceteris.Quátũ vero sit laudabile
ieiunium:q̃ȝ suaue:q̃ȝ fructuosuȝ.
Audi petrum rauennatem in ser
mone de quadragesima sic loquẽ
té.Jeiunium est vitioꝝ mors:vi-
ta virtutum:pax corpis:mébroꝝ
decꝰ:ornamentũ vite:robur men
tiũ:vigor animarum.Jeiunium é
castitatis murus:pudicitie pro-
pugnaculum:ciuitas sanctitatis:
scola meritorum:magisterij magi

ſteriū diſciplinaꝝ diſciplina:h ille.
Quis igiť ad ieiuniū non anima-
biť:qs illud inuiolabiliter non am-
plectetur ex quo tot bona:tot glo-
rioſa ⁊ diuina ieiunāti prouenīūt.
Incipite igiť hodie que eſt prima
dies q̄dragesime:⁊ viriliter agen-
tes totam vſq₃ ad finē in abſtinē-
tia producite. ¶ S₃ dices:ſcire cu-
pimus qui ſint illi q̄ ad hoc non te-
nenť ieiuniū: vt conſequenter qui
ad illud reſtent obligati intelligere
valeamus. Rn̄deo ſm .ſ. Doc. ⁊
Petrū de Palude. Et .d. Anto-
ninū ⁊ alios doctores:ꝙ duodeci₃
ſunt genera pſonaꝝ que excuſanť
a ieiunio. ¶ Primi ſūt pueri:quā
diu enim ſunt in ſtatu augmenti:ꝙ
eſt vſq₃ ad finem tertij ſeptēnij:
ſm Ariſtotelem .ſ. vigeſimi primi
anni non tenenť. Conueniens tn̄
eſt vt infra hoc tempus ad ieiunia
exerceanť plus vel minus ſm mo-
dū ſue etatis. ¶ Secūdi ſunt itine-
rantes quoꝝ iter ⁊ peregrinatio ſi
cōmode differri pōt aut diminui
abſq₃ detrimento non debent ie-
iunia eccleſie pretermittere: ſecus
ſi imineat neceſſitas ſtatim itinerā-
di ⁊ magnas dietas faciendi.
¶ Tertij ſunt laboratores quibus
ſi imineat neceſſitas multum ope-
randi ⁊ cum hoc non poſſunt ieiu-
nare:non obligantur ad ieiunia.
Recurrant tamen ad ſuperioris
diſpenſationem ſan. Tho. vbi .ſ.
¶ Quarti ſunt curſores q̄ꝝ vſus
eſt dn̄is vel ciuitatibus neceſſarius
qui ſi nō poſſunt ſimul currere ⁊
ieiunare excuſantur. ſecus qn̄ mo-
rantur ⁊ paꝝ vadunt ſm Guliel.
glo. Raymondi. ¶ Quinti ſunt
infirmi ⁊ debiles qui ob infirmi-
tatem ⁊ debilitatē ieiunare nō poſ-
ſunt. ſed pro quanta debilitate ex-
cuſantur:arbitrio boni viri ſtādu₃
eſt .ſ. ſuperioris:put dicit .ſ. Tho.
vel medici etiam ꝯſulentis come-
ſtionem carniū. ſi rōnabiliter ꝯſu-
lat. ſinaūt peccat medicus. xxiij. q.
i. Quid culpatur. Contra illos q
ſe ex debilitate ⁊ mala ꝯſuetudine
excuſant. Pete ſi daretur eis vn⁹
ducatus vel duo an ieiunarēt. Nō
ne mercatores ieiunant ⁊ crucian-
tur fame ppter lucrū ⁊c. ¶ Sex-
ti ſunt pauperes ⁊ mendicantes q
nō poſſunt habere tantū ſimul qḋ
ſufficiat eis ad vnam cōmeſtionē:
aut propter inediā precedentē ieiu-
nare non poſſunt excuſantur. hec
ſ. Tho. ¶ Septimi ſunt pregnan-
tes ſi neceſſitas debilitatꝭ corporalis
impedit eas nō tenenť ad ieiuniu₃
imo ſi timeatur probabiliter d̄ pe-
riculo earum vel aborſu:nō ſolum
poſſunt ſ₃ tenenť ſoluere ieiuniu₃.
¶ Octaui ſunt lactātes ſi defect⁹
lactis conuenientis ad nutritione₃
pueri timetur ex ieiunio:vel peri-

culum earum excusant. imo tené
tur soluere ieiuniũ. ¶ Noni sunt
qui eo modo excusant sicut dicũ
é de infirmis: tñ si possunt tenent
nec determinat etas in qua ces-
sent a ieiunijs. ¶ Decimi sunt
vxores que ſm Innocétium non
tenent ad ieiunia votiua prohibé
tibus viris. xxxiij. q. v. Manife
stú. Nó tñ debent ieiunia ecclesie
frangere ex prohibitióe viri: si ali
ter possunt: nec etiá ppter scanda
lũ euitandũ: vt dicit Petrus de
palude: q2 illud scandalú viri eét
scandalum phariseorum. ¶ Un
decimi sunt seruitores nobilium q
ſm Uul. Si ex causa horá come
dédi anticipent nec credũt ꝙ pec
cant. similiter si prelibant modicũ
prope horam: vt q̃si propter con
tinuationé tpis totũ possit postea
reputari in vna mensa. Sicut etiá
non peccant qui libant cibos do
minoꝝ ob venenũ: imo in hoc ca
su l3 etiá pregustare carnes dñoꝝ.
Nec iterú peccant surgentes de
mensa et euntes pro vino: pro exe
nio et huiusmodi. Cócor. Innocé.
Idé de seruitoribus et lectoribus
mense inter religiosos. ¶ Duo
decimi excusant predicatores: le
ctores: et cantores prout diffuse. s.
Tho. declarat in quolibet. v. vbi
facit spálé articulú super hoc pro
bans róne et auctoritate: ꝙ si non
possunt ieiunando exercere offi
cia sua debent ipsum ieiunium di
mittere: aliter peccant: Uide arti
culũ illum vbi clarissime loquit.
Idé in. iiij. señ. d. xv. Idez in. xxij.
q. cxlvij. cũ per tale ieiuniũ ab vti
lioribus operibus impediretur:
et bonũ cõe postponeret bono pti
culari. Uidimus igit dilectissimi
ieiunij diffinitioné: eiusq3 salutife
ram fructificationem: cũ digna et
conuenienti preparatione: ac etia3
non valentium ieiunare excusatio
né. Iá ergo gratia dei illud leti as
sumamus: qđ itelligere: querere et
optime consequi nobis concedat
sacri ieiunij istitutor: adiutor et pre
miator. d. n. iesus xp̄s. qui cu3 pr̄e
et. s. s. viuit et regnat per secula sem
per. Amen.

¶ Feria quinta quadragesime: de conuersione.

Anat⁹ é puer in il
la hora. Math.
viij. Talis ac táta
é diuina pietas er
ga gen⁹ hũanũ: ꝙ
l3 hó varia et inumera pctá cómi
serit: si tñ abiecto vetustatis erro
re: ide toto corde ad ṽitatis viam
reuerti velit: húc ip̄e clemétissim⁹
pr̄ suscipit et áplectit: et mediáte di
uersa ꝯuersióe a quocũq3 spũali
lágore quo tenebat opp̄ssus beni
gne curat et sanat. Et hoc é qđ in-

quit thema preassumptũ ⁊ in hodierno euãgelio recitatuȝ. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primũ datur oibus dominis ⁊ patribus familias vt sint vigilantes atqȝ soliciti ad procurãdam salutẽ spũalem filijs ⁊ seruis suis: vti fecit fidelissimus cẽturio. Hoc tangit in prima par. euangelij: vbi dr. Accessit ad eum centurio ⁊c. ¶ Scdm documẽtum est profunde humilitatis ad quã nos dominus suo admonet exẽplo: descendere volens ad centuriõis seruum infirmũ ⁊ abiectum. Hoc tãgitur in scda par. euãgelij: vbi dr. Ego veniam ⁊c. ¶ Tertiũ documentum est ꝙ ille qui vult ab oi infirmitate ⁊ langore curari: debet esse in vera fide fundatus. Hoc tãgitur vltima par. euãgelij: vbi dr. vade sicut credidisti ⁊c. Et subiungit. Sanatus est puer. i. peccator i illa hora qua ad deuȝ ꝯuertit. De qua conuersione hoc mane tria cõtemplamimur.

¶ Primo. Diffinitionem.

¶ Secũdo. Certificationem.

¶ Tertio. Fructificationeȝ.

¶ Primo ꝯuersionis contẽplari debemus diffinitionem. Ex dictis nãqȝ. s. Tho. pma scde. q. cxiij. Et in. iiij. di. xvij. ⁊ Alberti magni in sua postilla super Lucã. Cõuersio sic diffinit. Conuersio est ordinata dispositio aie ⁊ corporis in vitam eternaȝ deo mouente. In hac diffinitione sunt quattuor genera cauſaꝝ. Ordinata eniȝ dispositio dicit cãm formalẽ. Pro quo notãduȝ ẽ dictũ Salomonis Eccle. vij. c. Solũmodo hoc inueni ꝙ fecerit deꝰ hoiem rectum: ⁊ ipse se infinitis miscuit questõibus. Rectus qppe factus est hõ corpali figura: rectus quoqȝ mirabili ordine potẽtiaruȝ. inquantũ. s. pars rõnalis: naturalr debet esse ꝑncipi deo subiecta: ⁊ pars inferior siue sensitiua ipsi superiori ⁊ intelligẽtie parti. Et h est ordo minoris mundi. s. hois qui ab Aristotele ⁊ Aueroy. viij. Phy. minor mundus appellat. Sicut. n. minor mundus in suo naturali ordine pulchre ⁊ optime dispositus est: vt ait Ari. xij. Metha. Et. ij. de celo: sic ⁊ minor mundus naturalr est ꝯuenientissime in suo ordine ⁊ operatiõe dispositus. Sed subiungit Salomon ipse aũt infinitis se miscuit qõnibus. Nam dũ homo mortaliter peccat. hunc optimũ ordinem peruertit. Nõ eniȝ refugit deum: sequens sensualẽ parteȝ: ita vt ipsa pars inferior reuerso ordine disponitur ad partẽ superiorẽ. Hanc indispositõeȝ. beatus Bernardus abusionẽ appellat dicens. Dñam ancillari ⁊ ancillã dñari: magna abusio est. Quid igitur est

conuerſio? Nihil aliud certe q̄ꝫ
qđ erat indiſpoſitū ꝑꝑ peccatū diſ
ponere: ⁊ qđ erat inordinatū ordi
nari. Bñ ergo dr̄ ſm cām forma
lē qđ ē ordīata diſpoſitio aīe ⁊ cor
poris dicit cāꝫ mālē: q2 oē recipiēs
vt dicit Ari.ij.de aia: ſe hēt ꝑ mo
dū patiētis: ſe hēt ꝑ modū mate-
rie: q2 materia ē capacitas ⁊ rece
ptio oīuꝫ formaꝝ vt dicit Ari.i.
phy. Et lꝫ aīa ſit act⁹ ⁊ forma cor
poris.ē tñ mā ⁊ ſubiectum grē ⁊
virtutis ⁊ ꝯuerſiōis. In vitā eter
nam dicit cāꝫ finalē. Ad hūc enim
finē ꝯuertit peccator: ꝓpter hoc
relinquit peccatum: vt finem vl-
timum ⁊ paradiſum conſequatur.
Ideo Iſa.xlv Conuertimini ad
me ⁊ ſalui eritis: omnes fines ter
re. Et Tobi.xiij. Conuertimini
itaqꝫ peccatores ⁊ facite iuſtitiā co
rā deo credētes ꝙ faciat vobiſcū
miſcordiā ſuā. A deo mouēte di
cit cāꝫ efficietē. De⁹ glioſus mo-
uet pctōrē vt ꝯuertat ⁊ pctūm re
linquat. Eſt.n.deus cā cuiuſlibet
mot⁹ vt patet ꝑ phm.vij. ⁊. viij.
phy. vñ ⁊ Dauid ps.lxxxiiij. i ꝑ-
ſona pctōris ait. De⁹ tu ꝯuerſus
viuificabis nos: ⁊ plebs tua leta-
bitur in te. De⁹ eni ille motor be
negniſſimus ē: de quo Ioel.ij.c.
Cōuertimini ad me in toto corde
vr̄o: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu: ⁊
ſcindite corda veſtra ⁊ nō veſtimē

ta veſtra. Et Iere.iij. Tu autem
fornicata es cum amatoribus mľ
tis: tamen reuertere ad me ⁊ ego
ſuſcipiam te. Et Oſee vltimo. Cō
uertere iſrľ ad dominū deum tuū
q2 corruiſti i iniqtate tua. Aug⁹ in
quit libro de eccle.dog. Mouet
ad q̇rendā ſalutē libertas arbitrij
ſꝫ mouente pri⁹ deo vel īuitāte ad
ſalutē. h ille. Nā tā alta tāqꝫ mira
ē ꝯuerſio pctōris: vt ſol⁹ de⁹ oīpo
tēs ſit ei⁹ efficiēs cā: ꝑꝑ qđ tria mi
rāda dubia đclarāda ꝓponūt. Et
ꝑmū. Quid ſit mai⁹ op⁹ aut creaꝛ
celū ⁊ terraꝫ: an ꝯuertere pctōrē?
Ad h̄ rñdet Au.ſup.Io.xiiij.c.di
cēs.mai⁹ op⁹ ē: vt ex īpio qs iuſt⁹
fiat q̄ꝫ creare celū ⁊ terrā. Celum
eni ⁊ terra trāſibit: ꝑdeſtinatoꝝ āt
ſalus ⁊ iuſtificatio ꝑmanebit. hec
ille. Et h̄ rōne nobiliſſimi terreni
q eſt grā: vt h̄ tangit Aug. ⁊ rōne
repugnantie: q2 in creatione nulla
fuit nec potuit eſſe repugnantia: ſꝫ
in ꝯuerſione: pōt pctōr ſuo libero
arbi. repugnare. ¶ Scđm miran
dū dubiū. Querunt ſacri Theo.
Qđ eſt maius opus: an conuerte
re peccatorem: an mortuū ſuſcita-
re? Ad hoc rñdet Grego.iij.libro
dyalogoꝝ. ad petrum diaconū ſic
d. Maius eſt miraculū ꝑdicatio-
nis verbo atqꝫ orationis ſolatio:
peccatores ꝯuertere: q̄ꝫ carne mor
tuū ſuſcitare. In iſto ⁊ enim reſu-

scitatur caro iterum moritura.in illo vero aia in eternu victura.hec ille.
¶ Tertiu mirandu dubiu. Quærunt ipsi sacri theologi. Quod e maius opus:glorificare:vel beatificare iustu:an peccatore puertere:vel iustificare. Ad hec rndet.s. Tho. pma.scde.q.cxiij.ar.ix.dices. Donum gratie iustificantis impiu:est maius.s.bm qtitatem pportionis et no bm quatitate absoluta qz donu glorie beatificatis iustu:qr plus excedit donu gratie dignitate ipij qui erat dignus pena:qz donu glorie dignitate iusti:qui ex hoc ipso qp est iustificatus est dignus gloria. Et sic patet pars prima et principalis diffinitio et mirabilitas couersionis est ostensa. Nunc ad scdam partem accedamus.

Secundo principaliter ptéplari debemus puersiois certificatioe. Quam primuz.n. peccator avertit se a peccato et puertitur ad deu:certissimus esse debet qp de9 ipsum acceptat et illi indulgentiam exhibet. Qua certificatoem triplici rone demonstramus.
¶ Prima ro. dicit preparatio.
¶ Scda ro.dicit ptrariatio.
¶ Tertia ro.dicit assimilatio.
¶ Prima ro.ad pbanda certitudinem puersiois dicit preparatio. Pro cuius declaratione nota fundamentu Phi in primo.et scdo. septimo.et octavo. Metha. Et.ij. de aia.vbi dicit. Actus activorum sunt in patiete bn disposito. i.forma no introducitur nisi in materia determinata:dispositam:et preparata:videm9 enim qn aliqua materia est preparata et disposita vltima dispositione ad formam:ipsa forma introducit:vt patet quado cera est bene disposita et prepata si ponatur sigillu. Et sic ligna cu sut bene preparata et disposita per calorez de necessitate sequitur forma ignis. Aia vero qzdiu est in peccato mortali est indisposita ad receptoez forme.s. gratie:qua fit remissio peccatorum:sed si recipere vult oportet ipsam preparari et disponi per couersionem. Et tunc deus benedictus in mente introducet forma sue sanctissime gre:peccata dimittens ipsi aie. Si enim deus corpori organizato et disposito in ventre materno infundit forma et aiam ronalem:qr subiectu illud et corpus organizatu est dispositum: qzto magis dicit.s. Doc.i.iiij.sen. di.xvij. Deus infundet sua gratia in aia tam nobili.cu fuerit p puersione preparata. Ide.s. Doc.dist. xv. Dicit diuina bonitatem decet: vbicunqz dispositoem seu pparationem inuenit. ibi perfectionem

adiiciat. Et hāc perfectōem siue infusionem supposita debita ṗparatione. dicit. s. Doc. vt supra in. iiij. esse necessariā: ex pte dei necessitate suppositionis. Nā ordine sue ꝑuidētie supposuit: vt oī materie vltima dispositione prepate: adiiciat forma. Ecce igit facilitas ꝛ certitudo tue ꝯuersiōis o peccator. Prepara igit te iuxta dictū. Amos. iiij. Prepara te in occursum dei tui israel. Et ecclesiastici. ij. Fili accedēs ad seruitutē dei sta in timore ꝛ prepara aīam tuā. Et primi Ro. vij. Prepate corda vestra dñō. Et sic patet prima certitudo. ¶ Secūda ratio ad ꝓbandā certitudinē ꝯuersionis dicit ꝯtrariatio. Et ꝑ fundamēto assumo dictum Phi. v. Metha. In post predicamentis. Et de sen. ꝛ sen. vbi dic. Qui recedit ab vno oppositoꝝ accedit ad alterū. verbi gratia. Tu nūc te sepas ab igne qui est calidus ꝛ vadis ad aerem qui est frigidus: est necesse vt frigiditatē recipias: ꝛ ecōtrario q̄ꝫto magis appropinquas igni: tāto magis sentis effectum ignis. Mō ad ꝓpositum. Peccatum mortale est totaliter oppositum deo. Peccator igitur ꝯgelatus gelu ꝛ frigore peccati mortal. si recedat ab eo ꝛ vadat ad ignem diuini amoris per ꝯuersionē: recipiet gratiā ꝛ remissionē peccatoꝝ. Sic etiā accendet ꝛ liquefiet isto calore ꝛ igne diuino: vt gutte lachrimarum ab eo abūdanter fluāt. Et sicut ad presentiā ignis glaties resoluit: sic pctōr cōuersus ad deuꝫ subito obtinebit donum gratuituꝫ ꝛ remissionē culpaꝝ. vnde dr̄. Jaco. i. Cōuertimini ad me ꝛ ego ꝯuertar ad vos. Et Jac. iiij. Appropinquate deo ꝛ appropinquabit vobis. ¶ Tertia rō ad ꝓbandā certitudinē ꝯuersiōis dr̄ assimilatio. Dicit. n. eccle. xiij. Oē aīal diligit sil'e sibi. Et Phs viij. ethi. Siltudo ē cā vniōis. Et v. metha. Et in lib. ṗdicamentoꝝ. Predicamēto q̄litatꝫ dicit. vnū in q̄litate facit sil'e. Exēpli grā. Magnes trahit ferꝝ similitudie in q̄ꝫtū imprimit ferro quādā formaꝫ ꝑ quā assimulat ei: vt dic Phs. Et illō qō nutrit trahit ad se alimētuꝫ qn̄ est ei assimilatū: vt pꝫ. ij. de aīa. Modo ad ꝓpositū nr̄m: dū peccator icipit hr̄e detestatiōeꝫ pctōꝝ suoꝝ: ꝛ ꝯuerti ad deū icipit assimilari ipsi deo. Et quāto seruēti⁹ cōuertit: tāto magis similat deo. vn̄ Phs. x. ethi. Hō sapiēs ē deo simillimus. Et Apuleus de deo socratis. Nihil generosi⁹ ꝛ similius deo q̄ꝫ vir ṗfecte bonus: qui ī tm̄ hoīes ceteros antecellit quantū a diis an̄cellit. Dimitte ergo pctm̄ ꝛ ꝯuertere ad deū: q: idubitāter similis ei efficieris. Ecce igit tribus

rónibus naturalibus patet:q̄ relinquens peccatū ⁊ ꝯuertés se ad deum certissimus est:q̄ de⁹ illuz subito ⁊ statim acceptabit:⁊ remittens peccatum:gratiá infundet.ergo ꝯuertere. Sed ⁊ auctores audiamus hoc idé ꝯfirmantes.Scribit in decre. de pe.di.i.parapho. Facilius.Inquacunq̄ hora peccator ꝯuersus fuerit ⁊ ingemuerit: vita viuet ⁊ non morietur. Et infra. Conuertimini ad me in toto corde vestro:⁊ ego ꝯuertar ad vos.cóuersio autez dicit quasi cordis vndiq̄ versio.Si auté cor nostrū vndiq̄ a malo ad deuz ꝯuertit mox sue ꝯuersionis fructum meret:vt deus ab ira ad misericordiá ꝯuersus:peccati prestet indulgentiá:cui primo.preparabat vindictá.h̄ ille. Et Hiero.lxxxiiij.di.c. Dyaconi sunt. Moderatio.n.dei ac pietas: solum nostrū redituz querit:ac nos cupit longa sua bonitate saluari. Si non ꝯuertimur:si duri colli sumus:si in peccatis vsq̄ ad mortez perduramus.assidue peccantium nō miseretur deus.h̄ ille. Accipe exemplū de latrone.de quo nusq̄ legitur aliud boni fecisse.sed i cruce suspensus solum dixit. Memento mei dn̄e dum veneris in regnū tuum.Huic statim xp̄s benignissimus dixit.Amen dico tibi:q̄ hodie mecū eris i paradiso:vt patet Luc.xxiij. Et.xxvi.q.vi.c.Si presbiter. Et.c.Agnouimus.vbi Julius papa sic dic̄. Latro vni⁹ momenti pn̄ia.meruit esse in padiso i hora vltime ꝯuersiōis.hec ille.

Ertio principaliter ꝯtéplari debemus cóuersiōis fructificatóem. Fructuosa est vtiq̄ conuersio pecatoris.Nam ex ea. ¶ Duodecim fructus emanant. ¶ Primo recuperat deuz. Quelibet anima rónalis est templū ⁊ habitatio totius trinitatis.Hoc affirmat apostolus prime cor.iij.Nescitis q̄ téplum dei estis:⁊ spiritus sanct⁹ habitat in vobis. Et sicut in trinitate sunt tres persone:pater.f.⁊ fili⁹ ⁊ spi.san.ita in qualibet aīa sunt tres camere.Prima camera é memoria:⁊ in hac habitat pater. Scd̄a camera est intelligentia. Et in hac habitat filius.Tertia camera é voluntas:⁊ i hac habita.spi.san. Jo. xiiij.dicit xp̄s pro se ⁊ patre:⁊ pro spū scō. Ad eum veniemus ⁊ mā sionem apud eum faciemus. Qn̄ ergo peccator aliq̄d peccatū mortale cómittit:recedit a templo aīe: pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus ⁊ diabolus lucifer mámona:⁊ asmode⁹ ingredit.Cum vero homo peccatum relinquit ⁊ ad deum se cóuertit:eijcitur diabolus ⁊ recuperat

ipse deus pius ⁊ placatus: ac aie
dulcis effectus. Audi Hiero. de
pe. d. ij. c. Si enim suscipimus xp̄ʒ
in hospitio pectoris nostri: ilico
fugamus diabolum. Si peccaueri
mus ⁊ per peccati ianuam ingres
sus fuerit diabolus: protinus rece
dit xp̄s. hec ille. ¶ Scd̄o peccator
se ↄuertens letificat angelos. Naʒ
quando hō mortaliter peccat: q̄ʒ
tum in se est pturbat ⁊ affligit san
ctos angelos: qui affectant saluteʒ
nostraʒ: de qua plurimū gaudent
⁊ exultant: dū igit̄ illud gaudium
subtrahitur ab eis: dicunt̄ cōtrista
ri: vt declarat. s. Tho. sup Isa. xxx
iij. Angeli pacis amare flebunt.
Dum vero peccator se conuertit
tunc angeloꝝ exultant chori. Luc.
xv. Gaudiū est coram angelis dei
super vno peccatore pniam agen
te. ¶ Tertio peccator se ↄuertens
gratificat omnes sanctos. s. aposto
los. martyres: ↄfessores: ⁊ v̄gines
cum ceteris ciuibus supernis. De
hoc fructu ⁊ duobus superius di
ctis audi. Isa. lv. In leticia egredi
emini ⁊ in pace deducemini. mon
tes ⁊ colles cantabūt coraʒ vobis
laudem ⁊ oia ligna regionis plau
dent manu. hec ille. Nota optimā
expositionē. In leticia egrediemi.
Quanta leticia quātūqʒ gaudium
sit in anima peccatoris dum relin
quit peccatum ⁊ ↄuertit se ad deū
nullo pacto exprimi pōt. Et in pa
ce deducemini: q: p ↄuersiōeʒ a pec
cato fit pax int̄ deū ⁊ peccatorem.
Mōtes. s. pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊. s. s. qui sunt
montes altissimi ⁊ inaccessibiles.
Colles. i. scti āgeli q deo iferiores
sunt: ⁊ ei i nobilitate nature ↄiūcto
res. Cātabūt corā vobis laudē. i.
ex leticia iubilabūt in ↄuersiōe pec
catoris. Et oia ligna regionis plau
dent manu. i. alij sancti ⁊ sancte fe
stinant de peccatoris conuersione.
¶ Quarto pctō: se ↄuertens: dia
bolū ↄtristat qui eū ad peccādū in
duxit. O si videretis oculis corpo
reis dū peccator ↄuertit̄: quō dia
bolus scipm excruciat. Totus eniʒ
pturbat̄. affligitur. torquet̄. sufflat
suspirat: vlulat: ⁊ vndiqʒ ↄfundit̄.
vnde Isidorus de sūmo. bo. li. iij.
c. v. Si temptationes diaboli a no
bis expellimus: sine dubio ille ↄfu
sus abscēdit. Et in decretis. xvi. q.
ij. c. visis dicit̄. dolet diabolus satʒ
⁊ erubescit: caritatem quā in celo
nequiuit habere hoies ↄstātes ex
lutea materia i terra tenere. h ibi.
¶ Quinto peccator se ↄuertēs ē
de statu suo securus. De pe. d. vij.
c. Nemo. parapho. Qui egerit:
q: iam plus est in spū q̄ʒ in carne:
⁊ de terreno celestis est effectus.
De conse. dist. iiij. c. Non ex quo.
¶ Sexto aīa sua: deū semp respic̄
q eā creauit. postq̄ʒ ñ est p̄ssa tene

bris pctoꝝ.de pe.di.i.c.Uenit. Et de pe.d.iij.Ille rex. Et de pe.d.iiij Si ex bono. ¶ Septio é pricepe oium bonoꝝ q̄ fiūt in ecclesia dei. de pe.d.i.Agite. Et de peni.d.vi. Qui vult: vbi sic dr̄.Credēdū est enim ꝛ pietas fidei expostulat credere ꝙ oēs elemosyne ecclesie ꝛ orōiōes ꝛ opa iusticie ꝛ mi̇ſicordie succurrāt cognoscēti mortē suā ad ꝯuersionē. ¶ Octauo recupat oē bonū qd̄ amisit p peccatum.de pe.di.iiij. De pertuso. ¶ Nono sibi augmentanṫ bona tpalia ꝛ salus tpal'.xvi.q.i.Decime. ¶ Decimo vita sibi ꝓlongatur.xi.q.iij. Episcopi. ¶ Undecio q̄cq̄d acq̄rit ꝛ operaṫ est in tuto.xxiij.q.vij. Quēadmodū. ¶ Duodecio acq̄rit vitā eternā.de pe.d.vij.Baptizatus. Altius dico: nullū est opus in hoc mūdo: nullū maius est ꝛ acceptius sacrificiū deo: q̄z sit ipa cōuersio peccatoꝝ: possunt.n.multa esse bōa ꝛ sacrificia que ab hoib⁹ efferunṫ deo: tn̄ nihil deo magis é gratū: nihil sibi magis caruꝫ: nihil sic sue maiestati placet: q̄z cōuersio peccatoris. Audi Ambr.i lib. de paradiso. In cunctis sacrificijs nullum est deo gratius: q̄z ꝙ ino cens ꝯseruet inocentiā: ꝛ iniquus relinquat iniquitatem: hec ille. Et Greg.super Ezechi. Nullūꝫ oipotenti deo tale sacrificiuꝫ est: quale zelus aiaꝝ. Sed quid longius ꝓgredior? Ad ꝯfirmationem tante veritatis audi notabile exempluꝫ. Legiṫ siqnidē de beato Alberto epo: viro magne sanctitatis: ꝙ cuꝫ semel celebraret: ꝛ corpus xp̄i cōsecrasset: quadam fiducia aiatus dū ipsum corpus teneret i manibus ait. Credo dn̄e ꝙ hic es ꝛ ita firmiter teneo. Nō te leuabo: nisi mihi idicaueris: q̄d possit homo i hac vita facere: ꝙ tibi sit magis acceptū. In hostia tandē puer iesus apparens dixit. Alberte scias nihil mihi accepti⁹: q̄z vt homo viuens faciat elemosynā. Nā i vita mihi grati⁹ est si dat vnū denariū amore mei: q̄z si post mortē aureū montē largireṫ. Scōm mihi gratuꝫ est: cū peccator quātūcūqꝫ magnus ꝓpter me ꝛ mei amorē peccatū dimittit. Nihil.n. ab hoie in hac vita mihi carius aut dulcius fieri pōt. Cōuertimini igiṫ peccatores: visa ꝯuersionis certitudine: visa facilitate: visis fructibus: viso ꝙ nihil est deo carius. Conuertimini inquā. Recedite a peccatis. Relinqte vitia: dimittite scelera. Accedite ad deum: cū displicentia vestraꝝ offensionuꝫ. Conuertimini dum temp⁹ adest. Nam spirit⁹ sanctus ait Ecclesi.v. Nō tardes conuerti ad dn̄m: ꝛ ne differas de die in diem: subito enim venit ira

filius ꝛ in tempore vindicte di/sperdet te. Et ob hoc Lactantius in .vi. lib. c. xxiiij. Hortans ad conuersioné inquit. Nemo enim potest esse tam prudés: tam circũspectus: vt aliquádo nó labat. Et idcirco deus: ibecillitatem nostram sciens: pro sua pietate apperuit homini portum salutis: vt huic necessitati cui fragilitas carnis subiecta est: medicina penitétie subueniret. Ergo quicũqz aberrauerit referat pedez: seqz q̃zprimũ recipiat: ac reformet: hec ille. Amen.

¶ Feria sexta quadragesime. De peccato. Sermo .x.

Ercedem non habebitis. Verba h sacratissima origi/ginaliter scribunt. Mat. vi. recitatiue vero i euágelio hodierno. Homines i hac mortali fragiliqz vita semetipsos exerceát in operib⁹ virtutũ: humilitati vacent: deuotioni incũbant: dies ꝛ noctes in ieiunijs ꝛ sacris meditationibus expédát: si tamé aliqua peccati mortalis macula fuerint infecti: ad contéplandam celsitudiné diuine maiestatis: nequaq̃z poterunt admitti: nó ex talibus operibus aliquá mercedé apud celestem patrem consequentur. Festáte hoc saluatore nostro i verbis pro themate assumptis: ꝛ in euágelio hodierno recitatis. In quo tria documenta habemus.

¶ Primum q̄ inimicos nostros debemus affectu pariter ꝛ effectu diligere. Hoc tangitur prima pte euangelij qua dicitur. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. ¶ Scđm documentũ est: q̄ in hac sacra quadragesima qlibet elemosinis studeat operaz dare. nó ad inanem gloriá: sed vt celesti patri cóplaceat. Hoc tangit scđa parte euangelij vbi dicit. Te aũt faciéte elemosyná: nesciat sinistra tua q̄d faciat dextera tua.

¶ Tertiũ documentũ est: q̄ orationi solicite vacare debem⁹. Hoc tangit vltima pte euágelij vbi dr̃. Cũ oraueris. Et deuote facientes ɔsciétias nostras emundare poterimus: ab omni sorde peccati mortalis. De quo tria hoc mane videbimus.

¶ Primo. Diffinitionem.
¶ Scđo. Malignationez.
¶ Tertio. Punitionem.

¶ Primo peccati mortalis considerare debemus diffinitionem. Diffinitur enim ꝑm quattuor genera causaꝝ. s. ꝑm causam efficientem: materialé: formalem: ꝛ finalé. Primo igit diffinit peccatũ ꝑm causam efficienté. s. náqz Doc. prima scđe. q. lxxi. q. vi. ar. iij. Et dñs Albertus magn⁹. ij. sen. diffinien/

tes peccatū ſm cauſam efficientē ſequunt diffinitioné datā ab Augu.in libro retractationū. Et i lib. de duabus aiabus. Et in decretis xv.q.i.parapho.Sz ꝛ hoc.ſic dicente. Peccatū eſt volūtas conſequēdi vel retinēdi qđ iuſticia vetat:hec ille. Volūtas aūt eſt animi motus ad aliqđ vel nō euitanduz vel adipiſcendū.ſm Augu.in eodē libro. Et in decretis. xv.q.prima.in principio. Voluntas igitur praua:eſt cā efficiēs peccati a deo vt ſine ipſa nullū peccatū ꝯmittat. Sicut eniz artifex eſt cā efficiens artificiati: ſic voluntas ꝛ cā efficiēs ꝛ magiſtra peccati.vñ Phs iij.ethi. Uirtus quoddā voluntariū eſt:ſilr ꝛ malicia. Et in.v.ethi. Juſtū eſt vt opus ſit voluntariuz. Et Aug.i lib.de vera religiōe.Et i lib.retracta. Et ponit a gratiano. xv.q.i.parapho. Sed ꝛ hec vſqz adeo peccatū voluntariū malū ē: vt nullomō ſit peccatū niſi ſit volūtariū. Et.xv.q.i.c. Nō eſt cuiqz ꝙ noſtram aſcribamus erūnam niſi noſtre voluntati. Nemo nr̄m tenet ad culpā niſi ꝓpria volūtate deflexerit. Nō hn̄t crimen que inferunt reluctātibus volūtaria tm̄ cōmiſſa: ſequit delictoꝝ inuidia: quā in alios deriuamus: voluntariū ſibi militē elegit chriſtus: volūtariū ſeruū ſibi diabolꝰ auctionat. Neminem iugo ſeruitutis aſcriptum poſſidet:niſi ſe ei prius peccatorum ere vendiderit:hec ille. Eodē modo nec pena eterna:que conſequitur ad peccatum meret quis condemnari:niſi propria volūtas adſit Bernardꝰ in ſmone. Tolle propriaz voluntatem ꝛ non erit infernus.xxiij.q.iiij.c. Nabuchodonoſor. Uaſis ire nunquam deus redderet interitum niſi ſpontaneum inueniretur homo habere peccatum. De hac voluntate peccatum efficiente vide.viij.q.i. .c.ſciendum. xv.q. vi.c.i.ij.q.i.c.il lđ.xxij.q.iiij.c. Inter cetera.xxxij. .q.v.c.Jlle.ꝛ.c. Sicut ꝛ diſti.xlv. De iudeis. vnde ſi aliquis ignorantia inuincibili aliquid de genere malorum faceret: non reputaretur ei ad peccatum:quia huiuſmodi ignorantia tollit voluntariū. ſm.ſ.Tho.pria ſcđe.q.xxvi.ar.iij. Et in decretis. xv.q.i.c. Aliquos. Et.c.ſequenti. Sicut ecōtra. Nullus poteſt mereri ſine voluntate. vnde Ariſto.iij.ethi.dicit. Nullus eſt beatus nolens. Et ſi aliquis ex mera violentia: faceret actum ꝙ eſſet mortale de ſe:tamen in faciēte ſic violentato non eſſet peccatum: quia non voluntarium. Jta etiam ſi faceret violenter actum de ſe bonuz:nō eſſet meritorius. Ecce igit ꝙ voluntas hūana eſt fons ꝛ ori-

go omnium peccatoꝛum. Ipſa eſt
cauſa efficiens ⁊ pꝛincipalis oiuꝫ
tranſgreſſionum: omnium pꝛeua-
ricationum. Ab ea pꝛocedunt pec
cata cogitationum: locutionum: ⁊
operationum: ⁊ omiſſionum: dei
pꝛeceptoꝛuꝫ ⁊ eccleſie. Hoc decla-
rat veritas infallibilis dñs. Jeſus
chꝛiſtus. Mat. xv. de coꝛde eniꝫ .i.
de voluntate exeunt cogitationes
male: homicidia: adulteria: foꝛni-
cationes: falſa teſtimonia: blaſphe
mie: hec ille. ¶ Secundo pecca-
tum diffinitur per cauſam mate-
rialem ab Auguſtino. xij. libꝛo cō-
tra fauſtum. Et habetur in. ij. ſenté.
diſti. xxxv. Peccatum eſt dictuꝫ:
vel factum: vel concupitum: con-
tra legem eternam. Iſta eſt mate-
ria de qua vt ita dicam fit pecca-
tum .i. vel in dicendo: vel in operā
do: vel in cogitando. Nam nō po
teſt cōmitti peccatum: niſi vel cum
lingua: ſicut blaſphemando deum
vel ſanctos: detrahēdo ꝓximo: ſe-
minando diſcoꝛdias: ⁊ huiuſmodi
vel opere ſicut faciendo homici-
dia: adulteria: foꝛnicationes: fene-
rando: ⁊ huiuſmodi: vel coꝛde. ſ.
cogitādo malum de deo: vel de ꝓ
ximo: ⁊ ſic de ſingulis: aut omit
tendo bonum neceſſariū. Nam ſi
cut calx: lapis: ligna: ⁊ huiuſmodi
ſunt materia palatij vel domus: ſic
dictum: vel factum: vel concupitū
contra legem eternam eſt materia
peccati. ¶ Tertio peccatuꝫ diffi-
nit ſm cauſam foꝛmalem a beato
Ambꝛoſio i libꝛo de paradiſo ſic.
Peccatum eſt pꝛeuaricatio legis
eterne ⁊ celeſtiuꝫ inobediētia mā
datoꝛum. Inobedientia enim man
datoꝛuꝫ dei ⁊ eccleſie vocatur cau
ſa foꝛmalis peccati: qꝛ dat foꝛmam
⁊ eſſe peccato. Sicut oꝛdo domꝰ:
altitudo: lōgitudo: diſpoſitio: ⁊ hu
iuſmodi dat foꝛmam domui: ſic
tranſgreſſio diuine legis ⁊ eccleſie
dat eē ⁊ foꝛmā peccato. ¶ Quar
to diffinitur peccatum ſm cauſaꝫ
finalem ab Auguſtino in pꝛimo li
bꝛo de libero arbitrio. Peccatum
eſt ſpꝛeto incommutabili bono: re
bus mutabilibꝰ adherere. In moꝛ
tali enim peccato ſemper eſt auer
ſio a creatoꝛe: ⁊ conuerſio inoꝛdi-
nata ad creaturaꝫ. Voltaſſe le ſpa
le al creatoꝛe: e voltaſſe la faza ala
creatura. Sicut enim cauſa finalis
domus eſt habitatio: ita finis
peccati moꝛtalis eſt deſpectio ſum-
mi boni ſcilicet dei: ⁊ inoꝛdina-
ta adheſio: ſiue inoꝛdinatus a-
moꝛ ad creaturas: ad quas ho-
mo inoꝛdinate conuertitur. Con-
uerſio enim inoꝛdinata ad pꝛo-
pꝛiam excellentiam: dicitur ſuper-
bia. Ad bona tempoꝛalia: diciur
auaritia. Ad delectationes vene-
reas: dicitur luxuria. Ad cibum

⁊ potū dr̄ gula: ⁊ sic de alijs. Cō-templare ibi.bono.i.deo: qui ē sum-mū bonū: ver͞p bonū: desiderabi-le bonū: durabile bonū : suauissi-mū bonum: in quo solo aīa satiari pōt ⁊ repleri: rebus cōmutabili-bus adherere.i.bonis vilib⁹: bo-nis tpalib⁹: bonis momentaneis: ⁊ corruptibilibus: que nihil boni habent. Propterea ꝯquerit̄ de⁹ de peccatoribus. Jere.ij.d. Ob-stupescite celi sup hoc: ⁊ desolami ni porte ei⁹ vehementer: dic̄ dn̄s. Duo.n.mala fecit populus me⁹. Me dereliquerūt fontē aque vi ue. Ecce auersio. Et foderunt sibi cisternas dissipatas. Ecce cōuer-sio q̄ continere non valet aquas. h̄ ille. vn̄ Augu.li.iiij.cōfessio.ait. Redite preuaricatores ad cor: ⁊ inherete ei qui fecit vos: State in eo ⁊ stabitis. Quiescite in eo ⁊ qe ti eritis: bonū quod queritis ab il lo est. h̄ ille. Cisterne dissipate sūt bona huius seculi que absq; deo nihil sunt. Jdeo Augustinus.viij. cōfess. dicebat. Omnis copia que deus meus non est: egestas mihi est. Displiceret vtiq; cuilibet ma gno domino generoso ⁊ liberali: si eius famuli ipso relicto fauerēt suis capitalibus ⁊ vilibus inimi-cis: Quāto magis indignari de-bet deus: qui est bonum infinitu3: cum a nobis deserit̄ propter cor-ruptibilē carnem: transitoriu3 mū dum: ⁊ inimicum eius dyabolu3: Sic patet diffinitio per cām fina lem. Et pro conclusione audi Au gustinum.xij.de ci.dei.d. Scio in quo fit mala volūtas: id in eo fieri qd̄ si nollet nō fieret. Et non neces sarios sed voluntarios defectus: iusta pena consequitur. Deficitur enim non ad mala: sed male.i.non ad malas naturas: sed ideo males q: contra ordinem naturarū ab eo quod summe est: ad id quod min⁹ est. Neq; enim auri viciū ē aua-ritia vel cupiditas: s3 hominis per uerse amantis aurū iustitia dereli cta: que incōparabiliter auro de-buit anteponi. Nec luxuria est vi tiū pulchrorum suauiumq; corpo rum: sed anime peruerse amantis corporeas voluptates neglecta tē perantia: qua rebus spiritualiter pulchriorib⁹ ⁊ icorruptibiliter sua uioribus coaptamur. Nec iactan tia vicium est laudis humane: sed anime peruerse amantis laudari ab homine spreto conscientie testi monio. Nec superbia est vicium dantis potestatem: vel etiam ipsi us potestatis sed anime peruerse amantis potestatem suam: poten-tioris iustitia cōtēpta. Ac per hoc qui peruerse amat cuiuslibet natu re bonum etia3 si adipiscatur: ipe fit in bono malus ⁊ miser melio-

re priuatus. B ille.

Secundo principaliter peccati mortalis considerare debem⁹ malignationem. Sed quia materia prolixa nimis esset: tres tm̄ malignitates peccati annotabimus. Est enim peccatum mortale tante malignitatis vt sit.

¶ Primo in bestiale natura transformatiuum.

¶ Scd̄o. itellect⁹ obcecatiuum.

¶ Tertio diuine inimicitie causatiuum.

¶ Primo peccatum est in naturā bestialem transformatiuu. Dicit enim. s. Doc. scd̄a scd̄e. q. lxiiij. ar. ij. ad tertiū: q̄ hō peccando recedit ab ordine rationis b̄m quam vnusquisq̄ debet viuere. vt ait Ari. x. ethy. iō perdit dignitatē humanā: ⁊ incidit in cōditionē bestiarum. Qd̄ formaliter hoc modo probatur. A quocūq̄ remouetur diffinitio: remouetur ipsum diffinitum vt patet per philosophum vi. topicorum: sed propter peccatum homo priuatur ratione sua. ergo propter peccatū homo non remanet homo sed bestia. Minor est manifesta. Nā diffiniendo hominē sic dicimus. Homo est substantia animata sensibilis: rationalis: sed per peccatum omnia hec auferuntur ab homine. igitur homo non remanet hō sed bestia. quod erat probandum. Et q̄ he proprietates ꝓpter peccatū auferātur ab hoīe: patet discurrendo. Primo. n. dicit homo est substantia: sed peccatum facit ipsum hominem nō subsistere: q: b̄z Augu. super Jo. peccatū nihil est: ⁊ nihil fiunt hoīes cum peccant. Scd̄o ꝑ peccatū aufertur ab hoīe alia proprietas: qua dicit q̄ substātia animata: sed hō nō habens gratiam nō habet vitā. Nā Ezech. xviij. ⁊ xxiij. q. iij. Si hēs. Aia que peccauerit ipsa morieť. Tertio. per peccatū aufertur ab hoīe alia. ꝓprietas. s. sensibilis. Nam dicit Ari. i. de aīa. Per sensu ⁊ motū viuēs distinguit a nō viuente. De peccatorib⁹ āt dr̄ ꝓuer. xxiij. Verberauerūt me ⁊ nō dolui: traxerunt me ⁊ ego nō sensi. Nullo. n. sensu peccator sentit. Quia nō auditu: non visu: non gustu: nō odoratu: nō tactu. De quo apl's. i. cor. ij. Aialis hō nō percipit que sunt sp̄us dei. Et. ps. cxiij. Os hn̄t ⁊ nō loquentur nisi mala. Oculos hn̄t ⁊ non videbunt. Aures hn̄t ⁊ nō audient. Nares hn̄t ⁊ nō odorabunt. Man⁹ hn̄t ⁊ nō palpabūt: Pedes hn̄t ⁊ nō ambulabūt: nisi. s. ad currēdū i malū. ꝓuer. vi. Pedes coꝝ veloces ad currēdū in malū.

Quarto ꝛ vltīo ꝑꝑ peccatū au-
ferẜ vltia ꝓprietas ab hoie: q̇ eſt
rō: q̄ hō a ceteris aialibꝰ differt: ꝛ
q̄ ablata remanet beſtia: ſicut ſub
tracta vnitate a q̄nario non rema
net ampliꝰ q̄nariꝰ: ſꝫ q̄ternariꝰ: qꝛ
forme: ſpēs ꝛ diffinitiones ſunt ſi
cut numeri: quātū ad additionem:
vt inquit phs.viij. meth. Et hec
ꝟitas pōt ꝯfirmari ꝑ Comētato-
rē.vij.meth.vbi dicit. Qui tollit
a rebꝰ ꝓprias opationes: tollit ꝓ-
prias eēntias. Nā vt ibidem ait.
Vnūquodqꝫ entiū vtiẜ opatione
ſibi ꝓpria. Et ſic hō ꝑ pctuꝫ a rō-
ne diſcedēs: que ē ꝓpria differen-
tia ꝛ nālis opatio hoīs: nō ē am-
pliꝰ hō: qꝛ nō cōuenit ſibi diffini
tio hoīs: ſꝫ ē beſtia. Cōfirmātur ꝛ
oīa hec ꝑ phm dicentē.vij.ethy.
Hō prauus eſt deterior beſtia. Et
iij.ethy. Qui circa tactū ꝛ guſtuꝫ
delectanẜ: qbꝰ pticipāt reliq̄ aialia
beſtiales eē videtur. Et iteꝝ Ari.
in epl'a ad Alexādrū. Qui ſine ra
tiōe aliquid faciūt tanq̄ꝫ crudeles
ꝛ beſtiales odimus. Et Seneca.
Quid itereſt in beluā trāſforma
ri: aut ſub hoīs figura aīuꝫ belue
gerere: Et idē. Nō ne tibi videẜ
beſtialior beſtia: rōnē hn̄s ꝛ rōne
nō vtēs: Sꝫ accedat ꝟitas ſacre
ſcripture. Audi ps.xlviij. Hō cuꝫ
in honore eēt nō intellexit: cōpara
tus ē iumētis inſipientibꝰ ꝛ ſimil'
factꝰ eſt illis. Et Eccl'es. iij. Dixi
in corde meo de filijs hominum
vt probaret illos deus ꝛ oſtende
ret ſimiles eſſe beſtijs. Et Apo.
Ro.i. Et mutauerūt gloriā in cor
ruptibilis dei: in ſimilitudinē ima
ginis corruptibil' hoīs: volucrum
ꝛ quadrupedum ꝛ ſerpentium.
Et Boe.li.iiij. de conſo. ꝓſa.iij.
Vides ne igitur ait: Ita fit vt qui
ꝓbitate deſerta homo eſſe deſie
rit: cum in diuinam conditionem
trāſire nō poſſit: vertatur in bel
uam. Et iterū ibidem. Euenit vt
quē tranſformatum vitijs videas
hominem eſtimare non poſſis: ſꝫ
beluam. h ille. vnde ſuperbus po
teſt dici leo auarus: vulpes: luxu
rioſus porcus: iracundus canis
rabidus: guloſus lupus: iuidus ba
ſiliſcus: accidioſus aſinꝰ: vanaglo
rioſus pauo: timidus ad confeſſio
nem diciẜ lupus: iuuenes ꝛ inſta
biles ꝛ peccatores dicuntur gaui
nelli. Et ſic de alijs. Nec mirum ſi
hō per peccatū dicatur beſtia: cuꝫ
etiam angelus lucifer propter pec
catū dicitur draco. Apoc. xij. Et
ꝓiectꝰ eſt ille draco magnꝰ ſerpēs
antiquus qui ſeducit vniuerſuꝫ or
bē. ¶ Scōa malignitas peccati
dr̄ itellectꝰ obcecatiuū. Pro cuius
fundamēto notaẜ dictum phi.v.ꝛ
x.meth.ꝛ in libro predicamētoꝝ.
Cecitas ē priuatio viſus vel priu

cipij visiui: in eo quod est aptum natū habere. Hoc supposito formatur ratio sic. Illud quod ē priuatiuum luminis seu visus anime est causa cecitatis ipsius: sed peccatum mortale est priuatiuum luminis seu visus aie seu pncipij visiui. ergo ē causa cecitatis ipsi⁹ anime. Maior est nota per suppositum. Tenet cōsequentia ⁊ probat minor. Triplex lumen potest esse in anima intellectiua. Primum ē lumen naturale. Secundū est lumen gratie. Tertium lumen glorie: vt declarat scūs Tho. xxij. q. xv. ar. i. duo vltia. s. lumē gratie ⁊ lumen glorie: sine dubio totaliter tolluntur per peccatum. Primū aūt. s. lumē naturale nō total'r tollitur per peccatū sed valde obscurat. Cōcludit ergo ꝙ ablato lumine seu principio visiuo ab aia intellectuali per peccatū mortale: fit ceca ipsa aia in parte intellectiua ⁊ spirituali. Patet hec vitas. Sopho. i. Ambulabunt vt ceci: quia dño precauerūt. Sap. ij. Excecauit eos malitia eoꝝ ⁊ nō intellexerūt sacr̄m dei. Job. xxiiij. Ipsi fuerunt rebelles lumini: nescierūt vias eius. Et Job. xxi.. Dixerunt deo. Recede a nobis: scientiā viarū tuarum nolumus. Et ps. lxxxi. Nescierunt neqꝫ intellexerunt in tenebris ambulant. Mat. xv. Sinite illos. ceci sunt duces cecorum. Prouer. iiij. Via eorum tenebrosa: nesciunt vbi corruunt.. Augustinus in libro de natura ⁊ gratia. Preuaricatorem legis digne deserit lux veritatis: qua desertus vtiqꝫ fit cecus. Confirmatur per Gregoriuꝫ. xlix. di. c. Hinc et enim vbi ait. Cecus quippe est qui superne contemplationis lumen ignorat: qui presentis vite tenebris pressus: dum venturam lucem nequaquā diligendo conspicit: quo gressu operis porrigat nescit. Hinc etenim prophetante anna dicitur in libro Reg. Pedes sanctoꝝ suoꝝ seruabit ⁊ impij in tenebris conticescēt. h̄ ille. Exēplū notabilissimū hēs in Adā: qui ante peccatum habuit cognitionem omnium scibilium: ita vt etiā precognosceret incarnationē filij dei: imposuitqꝫ nomina rebus animatis. Geñ. ij. vbi dicitur. Omne qđ vocauit Adam anime viuentis: ipsuꝫ est nomē ei⁹. Appellauitqꝫ Adaꝫ nominibus suis cuncta animantia: ⁊ vniuersa volatilia celi ⁊ oēs bestias terre. h̄ ille. Et tamen post peccatum decidit in tantam cecitatem vt abscondere se existimaret a facie dei ipsum vocantis. Unde dicitur geñ. iij. Cum audisset vocem dei ambulantis in paradiso ad auram post meridiem

abscondit se Adam et vxor eius a facie domini in medio ligni paradisi. O miser Adam. O infelix homo. O infortunatissima creatura: vbi cecidisti per peccatum: tantum lumen: tantum splendorem: tot radios sci entie naturalis: et infuse amisisti. tot tenebras: tot errores: tantam cecitatem incurristi: vt fugere a facie cre atoris: qui vbique est tibi persuase ris. Sic omnis peccator fit cecus. Persuadet sibi fugere a diuina iu sticia et vindicta. Non videt pericu lum anime et inferni: non intuetur diem mortis. Non respicit celum. Et sic propositum patet. ¶ Tertia malignitas peccati dicitur diuine inimicitie causatiuum. Malignissi mum peccatum mortale: ipsum pec catorem inimicum et hostem dei fac. Sicut enim negans deum est inimi cus dei: sic quilibet peccator est ini micus eius: quia quotiens peccat mor taliter: totiens deum negat: iuxta il lud apostoli ad Thitum primo. Confitent se nosce deum: factis autem negant. Et Hiero.xi.q.iij.c. Esti mant: ait. Quotiescunque vincimur vitijs atque peccatis: totiens deum negamus. hec ille. Ex quo sequitur: quod peccator est inimicus et odiosus deo. vnde Sap.xiiij. dicitur. Simili ter odio sunt deo impius et impie tas eius. Ecclesiastici.xij. Altissimus odio habet peccatores et misertus est penitentibus. Et.ps.v. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Et ps.xxx. Odisti obseruantes vanita tes superuacue. Et.ps.xl. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem. Et.ps. cxviij. Iniquos odio habui. Et mala chi.primo. Dilexi Jacob: Esau autem odio habui. Et iudith.v. Deus enim illorum odit iniquitatem. Et puer.vi. Nominans aliqua peccata morta lia dicit. Sex sunt que odit dominus et septimum detestatur anima eius. Et Augu.xij.deci.d.c.iij. Dicuntur autem in scripturis inimici dei: qui non na tura sed vitijs aduersantur eius im perio: nihil ei nocere valentes sed sibi. Inimici enim sunt resistendi voluntate: non potestate ledendi. Deus namque incommutabilis est: et omnino incorruptibilis. idcirco vitium quo resistunt deo: qui eius appellantur inimici non est deo: sed ipsis malum. Neque hoc ob aliud: nisi quia corrumpit in eis nature bonum. Natura igitur contraria non est deo. sed vitium: quia quod malum est: contrarium est bono. hec ille. O maxima malignitas: esse in odio non regis: non imperatoris: non pape sed dei creatoris et redemptoris. Et sic claret secunda pars principalis.

Ertio principaliter considerare debe mus peccati puniti onem: quam omissis allegationibus: pratice

ſic diſcurrem⁹. Cur nāq̄ O de⁹ eterne: tam nobiliſſimos ſpiritus ex habitatione celi empyrei: ⁊ ex tāta gloria excluſiſti? per lo peccato: vt vindictā faceret de peccato. Cur primos parentes de paradiſo deliciaꝝ in hunc mundū: tot calamitatibus ⁊ miſerijs plenum eieciſti? per lo peccato. Cur totū mundum aquis diluuij emerſiſti? Cur quinq̄ ciuitates: ſodomam: gomorrā: ſeboim: adamā: ⁊ ſegor: flāmis ⁊ ſulphure cōſumpſiſti? per lo peccato. Cur pharaonem cū tanto exercitu egyptiorum in mari profundaſti? per lo peccato. Cur oēm populū iudaicū egreſſum ex egypto: cuius numerus fuit ſexcētamilia a .xxviij. ānis ſupra: exceptis mulieribus ⁊ paruulis in deſerto mori feciſti: ſeruatis tm̄ caleph ⁊ Joſue? p̱ lo peccato. Cur ieruſalē funditus euerſiſti ⁊ .xxx. iudeos pro vno denario: cuius precio octoginta ſeptem milia vendita fuerunt: ⁊ decies centena milia qui fame ⁊ gladio perierunt ita conſumpſiſti? per lo peccato. Cur regnum perſarū: regnum caldeorum: regnum macedonicum: regnum cartaginēſe: regnum romanorum deſtruxiſti? per lo peccato. Cur tāta ſceuitia: tanta ſtrage: tanto cruore: chriſtianos filios tuos de quella canaya de turchi deſtrui ⁊ mori permiſiſti? Per lo peccato. Cur ſponſā tuam eccleſiā tam dulci ⁊ precioſo ſanguine decoratā: ab illis ſpurciſſimis fedari facis? per lo peccaio. Cur tot eccleſias: templa ⁊ oracula permittis che ſiano fate ſtalle e manzadore de caualli? per lo peccato. Sꝫ ⁊ cur o pater eterne vnicum ⁊ dulciſſimū filiū tuū incarnari: vendi: capi: ligari: flagellari: nudari: ſpinis coronari: crucifigi: ꝯclauari: ⁊ tā crudeliter mori voluiſti? per lo peccato. Nā me humana natura ſuo peccato offenderat. Cur oēs qui a ſiniſtris erunt: in iudicio vniuerſali cū diabolo ī infernū detrudes. per lo peccato. O igiṫ peccatores miſeri. O peccatores ceci. O pctōres ſomnolēti. O ſurdi. O mundani. O fedati in omni fece peccati: aperite oculos: ſurgite: dimittite peccatū odite peccatum: poſtponite omnino peccatum. Reuertimini ad clementiſſimū ⁊ benigniſſimum deum cum vera emēdatione peccatorum veſtrorum: vt punitionem eius terribilem euadere valeatis ⁊ ad optatam gloriā peruenire. Amen.

❡ Sabbato. De peccato in communi ſermo .xi.

Rat cor eoꝝ ob-
cecatum. Scribun
tur hec verba ori-
ginaliter. Math.
.vi. c. Recitatiue
aũt in euãgelio hodierno. Quã-
quã heri de peccati mortalis ma-
teria: ꝑ qꝺ diuina maiestas ad irã
merito prouocatur: diffuse satis
predicauerim: pro maiori tñ ⁊ cla
riori declaratione vestra: mecum
aio decreui de ipso iterum velle
tractare. Hoc est eniȝ illud execrã
duȝ detestãdumqȝ malũ: quo mẽs
humana lumine sup̱no destituta:
ceca p̱iter ⁊ obtenebrata reddit.
Testãte hoc euangelista Marco
in themate assumpto: qꝺ de apo-
stolis lȝ dictuȝ sit ꝯgrue: tñ referri
põt ad vniuersos in peccato mor
tali ꝯsistẽtes: quibꝰ dicit. Erat cor
eoꝝ obcecatum: que sunt verba
hodierni euãgelij. In quo tria sin
gulariter documenta habemus.
¶ Primum dat cuilibet penitẽ-
tie nauiculã intranti: vt sit aĩosus
⁊ fortis: qꝛ a vento multiplicis im
pugnat tẽptationis. Hoc tangit
prima euãgelij parte. vbi dicitur.
Erat ventus ꝯtrarius eis. ¶ Se
cunduȝ documẽtuȝ: ꝙ nõ debemꝰ
esse faciles ad credẽdum cuilibet
appitioni: exẽplo apostoloꝝ. de
quibꝰ scꝺa p̱te euãgelij dicit. Qꝺ
vidẽtes xp̃m sup̱ mare ambulã-
tem: ⁊ q̃si diuinitatis signum ostẽ
dẽtem: nõ crediderunt ipsuȝ esse:
sed fantasma putauerunt. ¶ Ter
tium documẽtum ẽ: ꝙ cuȝ fueri-
mus de pnie naui egressi cogno-
scemus deuȝ sicuti apl'i: ꝓut tangi
tur in vltima p̱te euãgelij. vbi dr̃.
De naui egressi ⁊c̃. quẽ tñ nullus
cognoscere põt existẽs in peccato
mortali. De quo etiaȝ hoc mane
tria considerabimus.
¶ Primo. Grauationem.
¶ Scꝺo. Deprauationem.
¶ Tertio. Detestationem.
¶ Primo cõsiderare debemus
peccati grauatõem. Nã vt colligi
tur ex dictis. s. Hoc. ꝑma. scꝺe. q.
lxxiij. Et ex snia Augustini in lib.
de pnia. Et ex decretꝫ. de pe. d. v.
c. i. Et ex iure ꝯsulto. ff. ꝺ penis. l.
Aut facta. Quidẽ ⁊ canonizatur
in decre. de pe. d. i. c. Aut fctã. vnũ
pctm̃ est grauius altero: qꝺ q̃dru
plici rõne declaratur.
¶ Primo. rõne cãe efficientis.
¶ Scꝺo. rõne cause materialis.
¶ Tertio. rõne cãe formalis.
¶ Quarto. rõne cause finalis.
¶ Primo dico ꝙ peccata q̃ ex ꝺ
liberatione ꝓcedunt: tanto grauio
ra sunt: q̃ȝto maior est ea faciens
aut cõmittens. vnde Juuenalis.
Oẽ animi vitium tãto ꝯspectius
in se. Crimẽ habet: q̃ȝto maior q
peccat habetur. Cum quo ꝯcor-

dat Iſidorus in. ij. de ſum. bo. Tã to maius cognoſcitur eſſe pecca- tũ: q̃zto maior qui peccat hẽtur. Et Hylari⁹. xxv. q. i. c. Nulli fas ſic ait. Siqdem maiori reatu de- linquit: qui potiori honore fruiẽ. Et grauiora facit iudicia peccato ruꝫ ſublimitas peccãtium. Et hoc ꝑpter tres rõnes. Primo ratiõe reſiſtentie. Scdo rõne ingratitudi nis. Tertio rõne ſcandali. ¶ Pri mo pctm̃ aggrauatur rõne reſiſtẽ tie. Nã maiores facilius poſſunt reſiſtere peccato: vtputa qui acce dunt in ſcientia ⁊ ỽtute. Luc. xij. Seruus ſciẽs voluntatẽ dñi ſui ⁊ non faciens: pla. va. multis. Sicut ſũt mali theologi. phy. iuriſte: ora tores: qui ſciẽter ꝯmittunt peccata Et idem mali religioſi: pſbyteri: monachi: ſciẽtes regulam ⁊ ꝯſtitu tiones: tales ſunt ſimiles demoni- bus ſciẽter peccantib⁹. Et iſti poſt peccatũ peiores efficiunẽ: q: ſpũs neq̃z reuertiẽ cũ. ſeptẽ alijs ſpiriti bus neqorib⁹ ſe. Mat. xij. ¶ Se cũdo rõne ingratitudis: q: oẽ bo nũ quo quis magnificat⁹ ẽ dr̃ be neficiũ cui hõ fit ingrat⁹ peccãdo. Et quãtũ ad hoc q̃libet maioritas ẽt in bonis tpalib⁹ pctũm aggra- uat: vt puta maioritas iperialis: regalis: ducalis: principis. rectoris ⁊ cuiuſlibet officialatus: militatu- re ac ꝑeminẽtie. In ſpũalib⁹ etiaꝫ maioritas aggrauat pctũm: papa tus: cardinalat⁹: epiſcopat⁹: ſacer- dotalis ordo: diaconat⁹: ſubdiaco nat⁹. Et iõ de ingratiſſimo iuda di ciẽ Io. xix. Propterea q tradidit me tibi. mai⁹ pctũm hẽt. Et iſti ẽt maiorẽ penã patienẽ q̃z iferiores ſm illud ſap. vi. Potẽtes potẽter tormẽta patientur. Et ibidẽ. Forti bus fortior iſtat cruciat⁹. Itẽ rõne ingratitudis aggrauãt pctũm diui tie: nobilitas: ciuilitas: pulchritudo fortitudo. ⁊ huiuſmodi bona. Et grauaẽ per hoc pctũm chriſtiani magis q̃z iudei. Et exiſtentis in ſa cramẽto matrimonij magis q̃z ſo luti. ¶ Tertio rõne ſcandali ſiue mali exẽpli. Vñ Gre. in paſtorali. Et habeẽ di. lxxxiij. Nemo ampli us in eccl'ia nocet q̃z pu̾ſe agẽs: nomẽ vel ordinẽ dignitatis hẽt. delinquẽtẽ nãqꝫ eum redarguere nullus preſumit. In exẽplũ culpa vehementer extẽdiẽ: qñ pro reue rentia ordinis peccator honoraẽ. h̾ ille. Quid dicem⁹ de rectorib⁹ ciuitatꝫ: q tpe natal' ludũt ad aleas ⁊ tpe carniſpriuij vadũt maſcare- zati ⁊ ſunt p̃mi ad ludũ. Dic̃ n. ſ. Tho. q pctã magnoꝝ ad pluriũ notitiã ꝑueniũt ⁊ magis hoĩes ea idigne ferunt. Quid de p̃ribuſſa milias q: ſunt cã tot pctoꝝ ex ma- lo exemplo. Et ſic pꝫ q circũſtãtie ex cã efficiẽte. ſ. dignitatꝫ diuitiaꝝ

mali exempli aggrauant peccatū. Audi denique Chrisost. dicentem. xl. d. Homo christianus fortiter cadit in peccatum propter duas causas: aut propter magnitudinem peccati: aut altitudinem dignitatis. Et. xxxij. q. vij. Quéadmodū.
¶ Secūdo aggrauatur peccatum ex causa materiali. Et hoc est propter personam in quā peccatur. Quanto enim persona cui iniuria seu offensa infertur est excellē tior: tanto grauius est peccatum. vnde quia psona diuina: siue essentia eius est infinite excellētie: ideo peccata que immediate cōmittuntur contra ipsum deum sunt grauissima sicut ydolatria: blasfemia infidelitas: periuriū: fractio voti: heresis: diuinatio: sortilegia: incantationes: et huiusmōi. Et ex hoc sequitur. quod grauius est peccatum si offenditur persona que est magis coniuncta deo. deo autē tanto magis aliquis coniungitur: quanto ē virtuosior: vel deo sacratior. Et idō iniuria illata tali psone magis redundat in deum: iuxta illud. zach. ij. Qui tetigerit vos: quasi tāgat pupillam oculi mei. Et. ps. cxiiij. Nolite tangere christos meos: et in pphetis meis nolite malignari. Ex hoc grauissime peccant blasphematores humanitatis xpi beate virginis, et sanctorum: sacrilegi et corruptores monialiū: detractores seruorum dei: psbyterorum et religiosorū: et pizochararum. Et ex hoc etiam aggrauatur peccatum si persona ꝯtra quā peccatur est ꝯiuncta peccanti: vt portare odium fratri carnali: ꝯmisceri affini: vel aliter coniuncte sibi persone ꝯiunctione naturali vel beneficijs. Nam peccās in ꝯiunctam personam videtur in seipm peccare: et pro tanto grauius peccat. ſm illud. Ecclesiastici. xiiij. Qui sibi neq̄ȝ est: cui bonus erit. Item aggrauatur peccatū si psona sit in dignitate posita: et contra ipsam peccatur. Et ideo peccatum quod fit in personā publicā: puta regem: principem: rectorē: officialem est grauius q̄ȝ peccatū quod ꝯmittitur ꝯtra personā priuatā: in eo quod plures tangit. vnde spāliter dicit. Exo. xxij. Principi populi tui nō maledices. Et similiter iniuria que fit famose persone est grauior: quia redūdat in scandalū plurimorum vt dicit. s. Tho. Et ꝯcordat lex humana: quia grauius puniūtur delicta q̄ ꝯmittuntur in personam principis q̄ȝ alia. C. ad. l. Juliā. maiestatis. l. Quisqs. Et canonizat. vi. q. i. Si quis. Et ex hoc grauius peccant qui detrahunt pdicatoribus et cōfessoribus. vel ꝯtra ipos iniurias inferūt et huiusmōi. ¶ Tertio aggrauatur peccatū ex causa forma-

li. Quod sic probaẗ. illa peccata que fiunt cũ intensiori ⁊ maiori ac firmiori actu voluntatis sunt grauiora. Sed peccata que fiunt ex ꝯsuetudine fiũt cũ maiori intẽsiori actu volũtatis. ergo sunt grauiora. Patet hoc extra de symonia. c. Nõ satis Consuetũ nõ minuit peccatũ: sed auget. Et extra de ꝯsuetudĩe. c. vl. Tãto sunt grauiora peccata. quãto diutius infelicẽ aĩam detinent alligatã. Nã peccatũ quod est ex ꝯsuetudine. fit hoi ꝯnaturale ⁊ difficiliter curabile: quia ex ꝯtẽptu ꝯmitti videẗ. vñ Phis i lib. de Memo. ⁊ Re. dicit. Cõsuetudo est altera natura. Et. vij. Ethi ait. Difficile est resistere ꝯsuetudini: quia assimilaẗ nature. Et i. ij. Metha. praua ꝯsuetudo ĩpedit cognitõem veritatꝫ quia ꝯsuetis obedimus ⁊ tanq̃ꝫ consueta iudicamus. Inꝯsueta aũt in ꝯueniẽtia ⁊ inopinabilia. hec ille. Jõ sicut a cibo ⁊ potu ⁊ ab alijs nãlibus: ita a ꝯsuetis difficiliẗ abstinemus. vñ Aug. viij. lib. confe. Velle meũ tenebat inimicus: ⁊ inde mei cathenã fecerat ⁊ ꝯstrinxerat. Quippe ex voluntate ꝑuersa facta est libido: ⁊ dũ ẜuiẗ libidini: facta est ꝯsuetudo: ⁊ dũ ꝯsuetudini nõ resistiẗ: facta ẽ necessitas: quibus q̃si anulis sibimet innexis cathenã appellaui. hec ille. Et iterum Ari. ij. Ethi. Ex freq̃ntatis actibus generaẗ habitus. Et in lib. p̃dicamẽtoꝝ. Habitus sũt de difficili mobiles. Habitus igiẗ vitioꝝ est difficilis remotõis. Jõ grauioris offensionis ⁊ sanatõis. vñ Aug. ⁊ habeẗ. de pe. d. iij. Inanis. vulnus iteratũ tardius sanaẗ. Jõ dicit. Ouidius in lib. de remedio amoris. Principijs obsta: sero medicina paraẗ. Cum mala ꝑ longas ꝯualuere moras. ¶ Quarto aggrauaẗ ex fine. Ait. n. Ari. iiij. Topi. Et. ij. Phy. Et. ij. de aĩa. Cuius finis malus ipm quoqꝫ malum est. Quãto igiẗ finis ẽ peior. tanto grauius est peccatũ. Exẽpli grã. vnus fornicaẗ cũ muliere: hoc fine vt delecteẗ: alter cũ eadẽ vt eã vituperet ⁊ attinẽtes eius. Finis secundi est peior: iõ peccatũ eius grauius. Iteꝫ qui fornicaẗ vt interficiat: multo grauius peccat q̃ꝫ si solũ fornicaẗ Aggrauãẗ etiã peccata ex multis alijs causis q̃ possent cũ suis rõnibus adduci. sed ne sim ꝓlixior. breui verbo aliud explicabo. Aggrauaẗ peccatũ ex numero: quia q̃tiens quis peccat totiẽs deum offendit ⁊ culpe reatũ incurrit. vñ in ꝯfessione de necessitate si esset possibile: hñdus ẽ numerus pctõꝝ mortaliũ: vt dñt. Theo. in. iiij. Itẽ aggrauaẗ pctm̃ ex motiuo. s. q̃ ipulsu vel tẽptatõe: maiori: vel miori. Item aggrauaẗ pctm̃ ex mõ. s. quo mõ

peccauit.naturaliter vel innatura
liter. Jté aggrauatur ex multitudi
ne:q: adhibent mediatoꝛes ⁊ in-
ternūcij:quoꝝ peccatoꝝ peccans
est causa pncipalis:⁊ ipsi pticipes
criminis. Jté aggrauat ex etate:
foꝛnicatio est grauioꝛ in sene q̃z in
iuuene. Jtez ex sexu : grauius vir
peccat in eodé genere peccati q̃z
moꝛtalr. Jté aggrauatur ex quan
titate:vt furari centū. grauius q̃z
decé. Jtem magis aggrauatur ex
actu q̃z ex sola cogitatione vel lo
cutione.peccatū enim ex volunta
te in actum deductū.grauius é:q:
in actu peccati exterioꝛis fit maioꝛ
deoꝛdinatio ipsius voluntatis:q̃z
dū existit in voluntate ceteris pa-
ribus. Jtem grauatur peccatū ex
ipso genere peccati. Ná grauius
est blasphemia q̃z mendaciū.gra
uius homicidium q̃z furtum.gui⁹
adulteriuz ⁊ sodomia:q̃z simplex
foꝛnicatio.graui⁹ detractio q̃z fur
tū:susurratio q̃z detractatio. Agg̃
uat ex loco:q: graui⁹ est pctm̃ cō
missum in ecclesia q̃z extra:vt ibi
vagezare ⁊ huiusmōi. Jté ex tpe:
q: mai⁹ pctm̃ est in festis ⁊ in vi-
gilijs ⁊ tpibus sacris. Patent h̄.
xix.d.c.Nulli. Et.l.d. Quia tu.et
xi.q.iij. Precipue. Et.xxv.q.i.c.
Nulli.xxxij.q.iiij. Jn eo. Et d̄ pe.
d.v.Cōsideret:⁊.xxxij.q.v. Qui
viderit. Et.ff.de re militari.l. oé

delictuz.paraphō. Augetur:⁊.C.
l.iuliā.de adulterijs.l. gracc⁹.

Ecundo pꝛincipa
liter ꝯsiderare de
bemus peccati de
pꝛauatiōem. Mi
ser.n.peccatoꝛ dū
ꝯmittit pctm̃ moꝛtale:efficit paup
inops:⁊ calamitosus. Ná totum
spirituale thesauꝝ pdit. ¶ Et pꝛi
mo grãm gratuz facienté. Ró q:
pctm̃ moꝛtale é offensa dei:offen
sa auté ⁊ grã opponunt. Ex h̄ eni
aliqs repellitur a grã alterius ex
quo offendit eū.igit gratia ⁊ pec
catum moꝛtale simul esse non pñt
i eodé subiecto. Grã aūt é thesau
rus infinitus iuxta illud. Sap̄.vij.
Jnfinitus.n.thesaurus est hoībus
quo qui vsi sunt participes facti
amicitie dei. ¶ Scdo pdit virtu-
tes theologicas:⁊ moꝛales. Naz
fides per peccatū moꝛtale occidit
Jacobi.ij. Fides sine opibus moꝛ
tua est. Et iteꝝ. Fides sine opibus
ociosa est. Jtem spé perdit. Spes
enim que habet a peccatoꝛe dicit
psumptio. Spes aūt vera habet
ab illis tm̃ q sūt boni. Ps̄.xxxvi.
Spera in dño ⁊ fac bonitaté. Jté
caritaté perdit:que cū moꝛtali eé
nó potest in aīa.ij.coꝛ.vi. Que.n.
participatio iusticie cū iniquitate:
aut q societas lucis ad tenebꝛas.
Peccatoꝛ.n.plus diligit creaturā

q̄ʒ deum: q: fruitur creatura vt dicit Aug. de doc. christiana. lib. i. Ité prudētia non est in peccatore. Que. n. prudentia est in illo: qui p̄ponit creaturā creatori: amaꝝ dulci: tenebras luci. diabolū deo. ifernum paradiso. Et tandem peccator pdet vtrunqʒ. s. creatorē τ creaturā. Et sic facit ꝯtra regulam prudentie. Quicquid agis prudenter agas τ respice finē. Ideo dicūtur huiusmōi nō prudētes: sed stulti. Eccle. i. Stultoꝝ infinitus est numerus. Ité iusticia nō remanet in peccatore: q: n̄ reddit deo qd̄ suuʒ est. s. honorē τ obedientiā. Malachi. i. Filius honorat p̄rem: seruꝰ dn̄m suū. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus: Et si dominꝰ ego sum: vbi est timor meus dicit dn̄s exercituū. Ité fortitudo nō ē in peccatore: q: a peccato τ a debili temptatōe se superari permittit. Isay. i. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupe: τ opus iterū quasi scintilla. Ité tēpantia in eo nō remanet: qn̄ quidē n̄ refrenat passiōes aiales: gule: luxurie: ire: lingue: sed sicut equus τ mulus est: quibꝰ nō est intellectus. Item perdit dona spūs sancti que sunt septem Isay. xi. Sapientia τ intellectus. Consilium: fortitudo. Scientia: pietas: τ timor domini. Iteʒ perdit omnia merita que olim homo in gratia ꝯstitutus acquisierat. Ezech. xviij. Si auerterit se iustꝰ a iusticia sua τ fecerit iniquitatem ƀm omnes abhominationes quas operari solet impius. nūquid vita viuet: omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur. In preuaricatōne sua qua preuaricatus est τ in peccato suo qd̄ peccauit in ipso morietur. hec ille. Item perdit habilitatem acquirendi meritum bonorum suorum: quia de bonis factis in mortali: nihil meretur ad vitaʒ eternam. prime. Corin. xiij. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: τ si tradidero corpus meum ita vt ardeam: caritatem autem non habuero nihil mihi prodest. Ratio est: quia deus non acceptat opera: nisi priꝰ acceptet operantem. vnde Gen̄. iiij. Respexit deus prius ad abel. τ post ad munera eius. O peccatum detestandum quo perditur tantus thesaurus. Quantum flere debet peccator: quanto dolore cruciari: τ lachrymas indesinenter fundere. Audi quid dicit christus Matth. vi. Quid enim p̄ficit homini si lucretur vniuersum mundum anime vero sue detrimentū patiatur: vno enim naufragio omnis merces τ totus thesaurus perditur.

TErtio ꝑncipaliter conſiderare debemus peccati deteſtationē. Deteſtandum vtiq3 peccatū ē: q: ex eo duodeci3 mala oriūtur. ¶ Primū malum quod euenit peccatori ī peccato mortali exiſtenti: eſt miſerabilis ſeruitus. Jo. viij. Qui facit peccatū ſeruus eſt peccati. Ad Ro. vi. Neſcitis qm̄ cui exhibetis vos ſeruos ad obediendū: ſerui eſtis eius cui obediſtis: ſiue peccati ad mortem: ſiue obeditiōis ad iuſticiā: Et. ij. pe. ij. A quo enim quis ſuperatus eſt: huius ⁊ ſeruus eſt. Et Tulius libro de padoxis. Omnis ſapiens liber: omnis ſtultus. i. peccator ſeruus. Seruus aūt eſt viliſſima ꝑſona: nō ſui iuris ſed alieni: vt dicit Ariſt. i. Polli. Et tanto vilior eſt ſeruus: quāto vilior eſt perſona cui ſeruit. Quid āt vilius peccatore ⁊ peccato. Ideo dyogenes dixit Alexandro. ipſu3 eſſe ſeruū ſeruoꝝ ſuoꝝ. i. concupiſcentiarū. ¶ Scđm malu3: quia in peccato mortali exiſtēs: eſt ſeparat⁹ a deo ⁊ traditus diabolo. Patet hec veritas in decretis. xi. q. iij. Audi. ¶ Tertiū malū: q: timet vbicūq3 eſt. xiij. d. c. Merui. vbi dr̄. vndiq3 metuit ⁊ ſuſpect⁹ oē latus ptimeſcit. ¶ Quartū malū: q: minorātur bona eius tēporalia ⁊ vita ei⁹ cito tranſit: ⁊ fit habitatio eius deſerta. xxiij. d. c. In noīe dn̄i ante finē. ¶ Quintu3 malū: q: nullu3 genus ſacramēti d3 exhiberi dū ī pctō eſt. xcv. d. c. Illđ. Et. xxxiij. d. Admonere. ¶ Sextū malum: q: cadit de malo ī peius. Gre. pctm̄ qđ ꝑ pniam non abluit: mox ſuo pōdere ad aliud trahit. De pe. d. iiij. c. i. Et ſequēti. ¶ Septimum malū: q: fit hoīb⁹ odioſus. xxiij. q. vi. Jam vero. ¶ Octauū malu3: q: ex quo ē īpenitēs ⁊ obſtinat⁹: peccat in ſpm̄ ſctm̄. De pe. d. iij. Inter h̄ Hircus. Et đ pe. d. i. parapho. Qđ aūt. ¶ Nonū malū: q: ſi ſic moriat: ſine fine torq̄bit. De pe. d. i. c. Voluiſſent. Et đ pe. di. vij. parapho. finali. ¶ Decimū malū: q: cito perit. Nā ꝑmi. Macha. ij. dr̄. Glia pctōris ſtercus ⁊ v̄mis. Hoc extollit ⁊ cras nō īuenit. De pe. d. iij. Achab. ¶ Vndecimū malū: q: ꝓ eis nō ē orandū dū in pctō mortali ſunt. xxiij. q. v. Placuit. Et. xiij. q. ij. Pro obeuntibus. Et. xxv. q. vij. Quicūq3. ¶ Duodecimū malū: q: pctōr maledicit: meret q̇ppe īfelix pctōr maledici ab oīb⁹ creaturis. Nam vt ait Ari. iiij. Ethi. Honore prauus nō ē dign⁹. E. ix. Ethi. Prauus nihil h3 amicabile nec ad ſeipſu3 nec ad aliū. Et ideo

nõ amat ab ecclesia neq3 honoratur: imo quotidie a papa ⁊ ceteris dicẽtibus officiũ: maledicitur ex pte dei patris: ⁊ filij: ⁊ spi. san. Quod reuelatũ fuit Dauid. ps. cxviij. Maledicti qui declinant a mãdatis tuis. Maledicti inquã in hoc mũdo: maledicti in morte: maledicti in inferno: maledicti cũ maledictis dãnatis: maledicti cu3 diabolo in eternum maledicto. Ecce igit miser ⁊ i felix peccator: quid tãdẽ habes de tot peccatis. perdis thesaur3 spũales: incurris tot detestãda mala. Malediceris a sanctis: ab hoib⁹: a deo. Dimitte peccatu3: amplectere virtutes. Sequere viam celi. Hic per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ Dñica prima in quadragesima. De superbia. Sermo. xij.

Ec oĩa tibi dabo: si cadens adoraueris me: ṽba hec sacratissima originaliter scribuntur. Mat. iiij. c. recitatiue vero in euangelio hodierno. Tam graue ⁊ horrẽdũ est supbie peccatũ: ꝙ cu3 deus in principio: angelũ primũ in excellẽtia summa creasset: eius mente3 ingressa: psuasit: vt nõ ↄtentus sub limitate sibi ab optimo maxioq3 deo ꝑstita sese illi eq̃parare ⁊ illi filiis esse quereret. Cũq3 e sũmo sublimiq3 celo in ꝓfundũ tartari: merito illum ꝑcipitari fecisset: denuo illi suggessit vt corpore visibili assũpto: supnũ ↄditorẽ in humanitate ↄstitutũ: visibiliter tentaret ac totius orbis principatum offerret: si cadẽs in terra illũ adorasset. Et hoc est inqt thema nr̃m in ꝑsenti euãgelio recitatum. In quo tria documẽta habemus. Et primũ ꝙ q̃libet bñ agere disponens ducit a spũ sancto: exẽplo xp̃i: vt tangit prima pte euãgelij: vbi dr̃. Ductus ẽ Jesus. in desertũ a spiritu ⁊c. ¶ Scd̃m documentũ est ꝙ diabolo viriliter resistere debemus: q̃ nos multipliciter tentãt: ⁊ precipue superbia: auaricia: gula. Hoc tangit. ij. parte. vbi dr̃. Et accedẽs tentator: ⁊c. ¶ Tertiu3 documentũ est: ꝙ deũ creatorẽ solũmõ adorare toto corde debem⁹. Qð cũ facimus: angeli nobis inuisibiliter assistũt ministrãtes. p3. iij. pte euãgelij. vbi dr̃. Dñm deum tuũ adorabis ⁊c. Et sic faciẽtes superbie malũ vitabimus. De qua tria considerabimus.

¶ Primo. Grauationem.

¶ Secundo. Originationem.

¶ Tertio. Specificationem.

¶ Prĩo supbie ↄsiderare debemus grauationẽ. Ubi querũt sacri doctores: an supbia sit grauis-

ſimū peccatū ⁊ maximū. Ad quá
queſtioné. Rñdet. ſ. Doc. xxij. q.
cxij. ar. vi. Et dñs Albertus ma-
gn⁹ in. ij. ſen. d. xxxv. qſito q̄rto di
cens. Peccatū ſupbie nó ſolū eſt
mortale. Sed eſt maximuꝫ ⁊ gra-
uiſſimuꝫ peccatum qđ quadrupli
ci ratione probatur.

Primo. Róne cáe efficiétis.
Scđo. Róne cáe materialis.
Tertio. Ratióe cauſe finalis.

Primo enim dico ſupbiá ma
ximū: ⁊ grauiſſimuꝫ peccatuꝫ eſſe
ratione cauſe efficiétis ſic. Illud
qđ eſt radix ⁊ principiuꝫ oiuꝫ pec
catoꝝ: oium maloꝝ: oium tranſ-
greſſionuꝫ: é pctm̄ maximuꝫ atqꝫ
grauiſſimuꝫ. Probat. Ná radix
⁊ principium oium ſeqétium ſunt
pducti. q: ſicut princeps phoꝝum
Ariſt. determinat. ij. de celo ⁊. ij.
⁊. iiij. Phy. ⁊ in primo poſte-
rioꝝ. Sed ſuperbia eſt radix ⁊ in
principiuꝫ ⁊ fundamétuꝫ oiuꝫ ma
loꝝ: oium pctóꝝ: oium tráſgreſ-
ſionuꝫ. Cófirmat hoc ſapiens Ec
cleſi. x. c. dicés. Initiuꝫ ois pcti é
ſupbia. Et Thob. iiij. Supbiam
nunqꝫ in tuo ſenſu: aut in tuo ver
bo dñari pmittas. In ipſa eniꝫ ini
tiuꝫ ſumpſit ois pditio. Et Iſido-
rus. Sicut ſupbia é origo oiuꝫ cri
minuꝫ ita ruina oium virtutuꝫ. Et
beat⁹ Aug. in epl'a ad quédá co-
mité. Humilitas hoies ſanctis an
gelis ſiles facit: ſupbia ex angelis
demones facit. Et vt euidéti⁹ oſté
dam. Ipſa eſt pctóꝝ oium initiuꝫ
finis: ⁊ cá. Quoniam nó ſolum
pctm̄ é ipſa ſupbia: ſꝫ etiá nullum
pctóꝝ potuit aut pót aut poterit
eé ſine ſupbia: h̄ ille. Ergo ſupbia
é maximuꝫ ⁊ grauiſſimum oium
pctóꝝ. Et hec ró ſumit a cá effi-
ciente: q: radix é i genere cáe effi
ciétis: vt declarat Ari. ij. Phy.
Et. v. metha. Scđo pbat ró
cáe mãlis. ſic. Illud pctm̄ é maxi
muꝫ ⁊ grauiſſimuꝫ qđ maxie no
cet hñti: ſiue ſubiecto i quo é: q: ſꝫ
Aug. i Enchi. Malū vt malū no
cet: g mai⁹ maluꝫ: magis nocet: ⁊
maxie malū maxie nocet: p regu
lá topicá. ij. topi. Sꝫ ſupbia maxie
nocet hoi: ſeu ſubiecto i quo é: q:
pūat eū maxio bono qđ é de⁹: vt
declarat. ſ. Doc. xxij. q. i. clxij. ar.
v. lxxvi. priuat aiaꝫ lumie ſpūali.
Ait. n. dñs Guil'. pald. i ſúma ſua
de vitijs. tractatu de ſupbia. Sup
bia é caligo métis: ſuuꝫ ſubiectuꝫ
infatuás ⁊ excecás: oi bono de-
nudás: deo ⁊ hoibus odibilé red
dés. Priuat aiaꝫ felicitate ⁊ btitu
dine etna. Greg. xxxi. mora. Su
pbia é euidentiſſimū ſignū repro
boꝝ: ſicut hūilitas electoꝝ: quaꝫ
qſqꝫ cum ſupra ſe portauerit: ſub
quo rege militat declarat: hec ille.
Priuat hoiem oibus v̄tutib⁹: vt

dicit. s. Doc. xxij. q. cij. Et in qőni bus de malo. q. viij. ar. ij. Et sicut humilitas oia vitia eneruat oésq3 virtutes colligit ⁊ roborat: sic sup bia oés virtutes destruit ⁊ eneruat: vt ait Grego. Igit supbia est maximű pctm̃ ⁊ maximű maluz. vñ glo. sup illo v̊bo. Superbi ini que agebát dic̃. Supbia maximű in hoie é peccatű. Et Cassiodor⁹ sup. p̃s. xviij. in verbo. A delicto maximo dicit. Maximű delictuz est supbia qua diabolus cecidit ⁊ hoiem traxit. Quantű. n. in malo magna sit hinc pdaŧ intelligi: que ex angelo diaboluz fecit: que homini morté intulit. ⁊ ꝯcessa beatitudine euacuauit: oium malorum mater: scelerű fons: vena neq̃tie: hec ille. Et hec ratio daŧ p causaz materialez: q: subiectű est in genere cáe materialis: vt pz. ij. phy. Et a. s. Doc. i. p. q. vij. ar. vi. Et lz videaŧ eé i genere cáe efficiétis: tñ nó incóuenit: q: vnus ⁊ idé mot⁹ est actio ⁊ pactio. iij. phy. ¶ Tertio probaŧ supbiá maximuz esse ⁊ grauissimű pctm̃: róe cáe formal' sic. Formale in pctó: vt dicit bea. Tho. é auersio a deo. Ergo illud pctm̃ qd̊ magis auertit a deo est maius ⁊ grauius. Sz pctm̃ superbie magis aiam auertit a deo q̃3 reliqua pctá: vt pz ꝑ Aug. iiij. de trini. vbi ait. Nullű vitiű est: quo magis resistaŧ diuine legi ⁊ i quo magis accipiat vis dñandi ille supbissimus spűs q̃3 supbia. Et. d. s. Doc. Supb⁹ deű ꝯténit: nec vult subijci p̃ceptis ⁊ regl'is eius. Vñ idé. s. Doc. supbiá diffiniés. xxij. q. clxij. ar. ij. Et in qőnib⁹ de malo. q. viij. ar. ij. dicit sic. Supbia é inordinatus appetit⁹ ꝓprie excelletie: ꝯ regulá ⁊ mésurá a deo sibi p̃fixá: hec ille. Ex quo pz: q͏̄ cum superbia maxie auertat a deo maxime ꝯuertit ad diabolű. vñ dñs Guilelmus pal. sacri ordis predicatoꝝ i súma de vitijs tractatu de supbia dic̃. Supbia é exp̃ssa imago diaboli. Propterea Augusti. Quécűq3 supbű videris filiuz eé diaboli nó dubites: ꝓ quo mortuo nó áplius: q̃3 ꝓ diabolo deuz exorabis. Et Orige. sup numerum homel. xij. Omnis qui elat⁹ est ⁊ superb⁹: vel fili⁹ diaboli: vel discipulus imitator: ⁊ fili vt diabolus iudicio condénabiŧ: hec ille.

¶ Quarto ꝓbaŧ supbiá esse maximű ⁊ grauissimű pctóꝝ róe cáe finalis. Finis eniz superbie é deo se opponere: ⁊ ꝯ diuiná maiestaté cornua leuare. vnde nec ipm deű: nec sanctos: nec demones: nec homines vult sibi equales habere: sed superior oib⁹ vult eé. Sicut. n. oleű sup cúctos liquores vult semper enatare: sic supb⁹ oibus vult

preesse. Probat hoc apls.ij.thes.
ij.di. Qui extollit ꝛ aduersatur
super oē qđ dicit deus: aut quod
colitur. Sup quibus verbis dicit
Ber. Dico eni vobis ꝙ non ille
tm̄: sed ois superbus extollit su-
pra deū. vñ Abselm⁹. Ob hoc re
cte dicit de superbia: q: volūtatē
dei quam sequi debet nō vult ha
bere sup se: ꝫ ipsi deo aufert quā
tum in se ē. Dicam⁹ igit sic. Illud
peccatū quo maxime hō extollit se
super deū: ꝛ maxie opponit se sue
maiestati ē peccatū maximū atqꝫ
grauissimū. Supbia maxime ex-
tollit se supra deū: vt pꝫ ex premis
sis. Et Job.xv. de superbioso di-
cit. Tetendit aduersus deū manū
suā: ꝛ contra oipotētē roboratus
est. Cucurrit aduersus eum ere-
cto collo: ꝛ pingui ceruice arma-
tus ē. h' ille. Vñ Boe. Cum oia
fugiant a deo: sola superbia oppo
nit se deo. h ille. Vult enim deus
fieri volūtatē suam: vult superb⁹
fieri ꝛ suā. Ecce pugna ꝛ duellum
maximum. Supbus enim impu-
gnat deum ꝛ certat contra eum in
omni loco: in domo: in plateis: in
ecclesiis: in predicationibus: in cō
uiuijs: q: semper conatur alijs pre
esse: ꝛ in omni tpe. Diebus enim
festis quidam cauent a multis pec
catis: sed superb⁹ tūc magis exer-
cet suā inflationē: in vestimētis: in
ornamentis: in pōpis: ꝛ per maxie
id agūt supbe ꝛ elate mulieres: in
omni persona: quia superbia au-
fert a deo religiosos: clericos: pre
latos: dominos: nobiles ꝛ igno-
biles. Latitant enim sub cinere ꝛ
cilicio vt ait Augu. O quanti ne
mena cū cento milia diauoli a lin
ferno maledicta superbia. A qua
maxime cauendum sicuti a pessi-
mo ꝛ grauissimo peccato: ꝛ pro-
funde humilitati vacandum. Vn
de Hiero. ad Abigaum hispanū
Quāquā mihi multoꝝ sim consci
us peccatorum: ꝛ quottidie in ora
tionibus flexis genib⁹ loquar: de-
licta iuuentutis mee ꝛ ignorantias
meas ne memineris: tamen sciens
dictum ab apostolo: ne inflatus su
perbia incidat in iudicium dyabo
li: ꝛ in alio loco scriptum. Super
bis deus resistit: humilibus auteꝫ
dat gratiam: nihil ita a pueritia vi
tare conatus sum: q̄ꝫ tumentem
animum ꝛ erectam ceruicem: dei
contra se odia prouocantem. No
ui enim magistrum ꝛ dominum
ꝛ deum meum: in carnis humili-
tate dixisse. Discite a me quia mi
tis sum ꝛ humilis corde. Et ante
per os Dauid cecinisse. Memē
to domine Dauid ꝛ omnis man-
suetudinis eius. Et in alio loco le-
gimus. Ante gloriam humiliatur
cor viri ꝛ ante ruinā eleuat. h ille.

Secundo principaliter cōsiderare debemus originationem. origiat enim ex multis causis: sed breuiati attendēs quattuor tm̄ explicabo.
¶ Prio. ex generis nobilitate.
¶ Scd̄o ex potētie sublimitate.
¶ Tertio ex scie lumiositate.
¶ Quarto. ex diuitiarum multiplicitate.
¶ Primo superbia orit ex generis nobilitate. Unde Salustius. Cōe malū nobilitatis est supbia. Hoc experiméto quottidiano videmus. Sz summe vanitatꝫ ꝛ stultitie est: q2 nobilitas carnis vana ꝛ falsa é: cum nihil realiter in ipsa re correspondeat. Et iuxta phm in predicamétis. Ex eo ꝙ res est vel nō est. oratio dicit vera vel falsa. vnde ꝛ magnus phs Isaac in libro de diffinitiōibus dicit sic. Ueritas é adequatio rei ꝛ itellectus. Et idé Ari. vi. metha. Cū ergo nihil ex parte rei nobilitati carnis corespōdeat. ergo nobilitas carnalis est vana ꝛ falsa: nihil veritatis habens: nisi ꝭm imaginationé ꝛ opinioné. Q̄d autem nihil sibi corespōdeat ex parte rei. probat ex quadruplici cá. Nam nō ex cá efficiente. Eque eni ex hac causa nobiles sum⁹: q2 é idé pater oib⁹: qui é deus artifex oīuꝫ. Malach. ij. Nunquid nō pater vn⁹ oium nostrum? Nūquid nō de⁹ vnus creauit nos? Ad hūc cōem patreꝫ oés contadini: ciues: artifices: epi: principes: ꝛ reliqui viuentes clamát quotidie. Pater noster qui es in celis. Unde Boeti⁹ li. iij. de cōso. egregie dicit. Oé hoiuꝫ gen⁹ in terris simili surgit ab ortu. Un⁹ enim rerum pater é: vnus qui cūcta ministrat. Ille dedit phebo radios dedit ꝛ cornua lune. Ille homines etiá terris dedit ꝛ sydera celo. Hic clausit mébris aios: celsa sede petitos. Mortales igit cunctos edidit nobile gen⁹. Quid genus ꝛ proauos strepitis: si primordia vestra. Auctoréq3 deū spectes nullus degener extat. Ni vitijs peiora fouens ꝓpriū deserat ortū. hec ille. Similiter oés ꝛ singuli principiū ꝛ patrem habent eundé Adam. Nō ex cá materiali: vnus est altero nobilior. Dicitur enim ex hac cá: vna res altera nobilior que hét nobilioré materiá: vt vas aureū dicitur nobilius ligno. oēs igitur contadini: ciues: prelati: domini ꝛ ceteri: ex eadé massa terre quantum ad corpus formati sunt. Geñ. ij. Formauit de⁹ hominem de limo terre. Geñ. iij. De terra sumptus es q2 puluis é. Nōne vt ait Ber. Oé corpus humanū est

vas stercorum: cibi vermiũ: ⁊ sen
tina fetoꝝ. h̃ ille. Quid hẽt nobi
lis amplius cõtadino in cõceptio-
ne: in natiuitate: in morte: ⁊ post
morte corpis. Certe nihil. Et sic
patet ex cã materiali alterũ altero
non esse nobiliorẽ. Nõ ex cã for-
mali vnꝰ est altero nobilior. Naꝫ
a forma ẽ eẽ ⁊ nobilitas rei. Et cũ
oẽs hominũ aĩe sint vnius spẽi ⁊
nature. Ex hoc aĩe in nobilitate
sunt eq̃les. Preterea oẽs anime
sunt create ad imaginẽ ⁊ similitu-
dinẽ dei. Gen̄.i. Oẽs represẽtãt
vnitatẽ ⁊ trinitatẽ dei. Oẽs hñt in
se imortalitatẽ. oẽs continẽt easdẽ
personas ⁊ huiusmodi. vñ ex hac
parte aĩa contadini non est vilior
aĩa ciuis. nec dñs est eo nobilior.
Nõ deniqꝫ ex cã finali vnus ẽ al
tero nobilior: quia omnium homi
nũ pauperũ ⁊ diuitũ: contadinoꝝ
⁊ principum. oĩum sanctoꝝ ⁊ an-
gelorum. est vnꝰ atqꝫ idẽ finis: ad
quẽ vocati ⁊ creati sumꝰ. Apoc.i.
dr̃ ex pte dei. Ego sum alpha ⁊ o
principium ⁊ finis. Deꝰ.n. est pn
cipiũ per creationem. ⁊ finis per
beatificationẽ: vt omnis theologo
rum scola testatur. Ex his patet q̄
nobilitate carnis nemo est altero
nobilior: vnꝰ tñ altero nobilitate
virtutis prestat. Unde Hiero. ad
Cellantiam. Nobilitas summa
apud deum est clarum esse virtu-
tibus. Ille apud deum preest po-
tior: non quem dignitas seculi aut
nobilitas generis: sed quem deuo
tio: fides: ⁊ sancta vita cõmẽdat.
Et extra de prebẽdis. c. venerabi
lis dicit. Nõ nobilitas viteqꝫ ho
nestas generis sed virtutum faci-
unt gratũ deo. Et iuuenalis in sa-
tyra. Stemata quid faciũt: sic inq̃t
Malo tibi pr̃ sit tersites: dũmõ
tu sis. Eacide similis: vulcaniaqꝫ ar
ma capescas. Quam te Tersites
silẽꝫ pducat Achilles. Audi La
ctã. li.v.c.xv. Deꝰ.n. q hoĩes ge-
nerat ⁊ ĩspirat: oẽs equos. i. pes
eẽ voluit eãdẽ ꝯditionem viuẽdi
oĩbꝰ posuit: oẽs ad sapiẽtiã genuit
oĩbꝰ imortalitatẽ spopõdit. Ne-
mo a bñfitijs suis celestibꝰ segre-
gat. Nã sic oĩbꝰ vnicũ suũ lumẽ
eq̃lit diuidit. emittit oĩbꝰ fõtes vi
ctũ subministrat. q̇etẽ sõni dulcissi
mã tribuit: sic oĩbꝰ eq̇tatẽ virtu-
tẽqꝫ largit. Nemo apud deũ ser
uus ẽ. Nemo dñs. Si.n. cũctĩ pr̃
ẽ: equo iure oẽs liberi sumꝰ. Ne
mo ḋo paup ẽ: nisi q iustitia indi
get. Nemo diues nisi q virtutibꝰ
plenꝰ ẽ. Nemo deniqꝫ egregiꝰ: ni
si qui bonꝰ ⁊ inocẽs fuerit. Ne-
mo clarissimꝰ: nisi qui opa miseri
cordie largiter fecerit. Nemo pfe
ctissimꝰ nisi qui oẽs gradus virtu
tis ipleuerit. h̃ ille. Audi deniqꝫ
Marcũ Tulium in inuectiua cõ

tra Salustiũ nobiliorem se putan té: et vilem Tulium existimantez. Ego meis maiorib⁹ virtute mea preluxi: vt si prius noti non fuerit a me sumant initiũ memorie sue. Tuis tu vita: quã turpiter egisti magnas effundisti tenebras: vt etiam si fuerint egregij ciues: certe venerint in obliuionem. Satius est me meis rebus gestis florere. q̃ȝ maiorꝫ opinione niti: et ita viuere vt sim posteris meis et nobilitatis initiuȝ et virtutis exempluȝ. Neqȝ me conferri cum his decet .p. conscripti: qui iã decesserunt: omniqȝ odio carent et inuidia: sed cum is qui mecum vna in republica versati sunt. h̃ ille. Cũ igitur ab vno deo oẽs sim⁹ creati et ex eodẽ luto fabricati: vno celo concludimur: vno igne fouemur: vna aqua abluimur: vno aere spiramus: vno igne calefimus: vna terra substentamur: eisdem cibis nutrimur: oẽs ore loquimur: oculis videmus: auribus audimus: oẽs ad eundem finem tendimus: oẽs eodem modo nascimur et morimur: ac vermibus deputamur. Quid superbis de nobilitate carnis: cum sis puluis et cinis: Propterea. Eccle. x. Cũ enim morieẗ homo hereditabit serpentes et bestias et vermes. Sed diceres. In libris et vrbis q̃tidie multi appellanẗ nobiles: et sic videnẗ esse cuȝ ab alijs in statu differant. Respõdeo ꝺm Aristo. iiij. politicorum. Nobilitas carnis nihil aliud est q̃ȝ antiquate diuitie. ex eo ꝙ propter diuitias maiores tui non laborabant sed abundanter viuebant: processerunt teneri delicati: dediti a bõ tempore: ideo nobiles dicti sunt. Qꝫ viles et pauperes facere non potuerunt propter inopiam. ¶ Secũdo oritur superbia ex potentie sublimitate. Hoc patet in Saul: qui antequã sumeretur in regem isrl': erat paruulus et humilis: sed in regali dignitate miro modo superbiuit. i. Ro. xv. Quod et vt plurimum ceteris principibus accidit. Sed et hoc vanum et stultum cum ex alieno dono superbiant. Unde Apostolus Ro. xiij. Non est eniȝ potestas nisi a deo. Item Eccle. x. In manu dei potestas terre. Et. j. In manu dei potestas hoĩs. Quãobrem ex ea nulla est e potest gloria: et per ꝯsequẽs nulla sup̃bia. ergo de potẽtia nõ te leues in superbia. Uñ Ugo de ara ait: et btũs Bernar. in libro meditationum contra superbissimos presidentes exclamant. Quid profuit illis inanis gloria. breuis letitia: mũdi potentia: carnis voluptas: false diuitie: magna familia: et

mala ꝯcupiscentia: vbi risus: vbi iocus. vbi iactantia. vbi arrogantia. de tanta leticia quanta tristicia post tantá voluptaté tam grauis miseria. de illa exultatione ceciderunt in magná ruinam: ⁊ magna tormenta. Quicquid illis accidit: tibi accidere potest: q: homo es: homo de humo: limus de limo: de terra es: ⁊ de terra viuis: ⁊ in terram reuerteris. h̄ ille. ¶ Tertio oritur superbia ex sciétie luminositate paulo atestante. Scientia inflat. Qđ quidem vanū est: cum superbiat hō ex re que est a deo. Ecclesiastici primo. Ois scientia a dño deo est: ⁊ cum illo fuit semper: ⁊ est ante euū. Tales enim superbi non scientes: sed stulti sunt. Iuxta illud Apl'i. Ro. i. Dicétes eni; se eé sapiétes: stulti facti sunt. Cur ergo de scia inflaris. Cur te iactaris. Cur te gloriaris. Sciencia. n. huius mūdi: vana ⁊ iperfecta é: dicéte Aueroy sup. ij. de anima: Ea que scim⁹ sunt minima ps eoꝝ que ignoram⁹. Vñ Socrates: vt tradit a Platone: testatus é in iudicio humaná sapiétiam nihil eé: ⁊ se nihil scire nisi vnū. s. ꝙ nihil sciebat: sicut Lactáti⁹ refert in principio de ira dei. ¶ Quarto. Superbia oritur ex diuitijs. Ait eni Augu. in libro supputationū. Et sup. ps. cxxxvi. Malū qđ important maxime diuitie in tantis hoib⁹ é superbia. Nō. n. malū aurū é: qđ cōdidit deus: s; homo malus é reliqués creatoré ⁊ ꝯuersus ad creaturá. Idem li. I. homl'. homelia. xiij. ait. Vermis diuitiarū é superbia: difficile é vt non sit sup̄bus: qui diues é: tolle sup̄biam ⁊ diuitie nó nocebunt. h̄ ille. Diuitie iactát: pauptas deicit: paupes vt plurimū sunt humiles: obedientes: obsequiosi: ac tractabiles. Dū auté pueniūt ad diuitias cōiter efficiunt ceteris inflatiores ⁊ arrogátiores: adeo vt nolint cognoscere paréte ⁊ amicos. Et ab his cauendum é. Ait. n. Ari. ij. rhetho. Peiores sunt nuper ditati: q̃; ditati ab antiquo. S; ⁊ hoc vanū: q: diuitie auferunt nec nobiscū stare possunt: imo ⁊ aia; mergūt i infernum. Vñ Luc. xij. Stulte hac nocte aia; tuá repetét a te: ⁊ que congregasti cui⁹ erūt. Et Apl's. i. thi. vltimo ait. Diuitibus hui⁹ seculi: p̄cipe: non sublime sperare: neq; sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo: qui prestat nobis oīa abūde ad fruendū. Pōt addi ꝙ superbia procedit ⁊ orit a pulchritudine: vt ait Ouidius de fastis. Fastus inest pulchris: sequiturq; superbia formá. Quod quidé vanum ⁊ nihil est. Prouer. vltimo. Fallax gratia ⁊ vana é pulchritu-

do. Et hoc maxime contra mulie
res superbientes propter pulchri
tudinem: cum ois caro sit fenum.
Isa. xl. Et pulchritudo est multoꝝ
laqueus: quo a dyabolo capiunt
sicut pulcher Absalon captus fu
it a ramo arboris: vt habetur in li
bro regum. Ité pulchritudo est ni
hil: quia est tegimen fetoris ꝛ faci
le perditur per febriculá. Ait eni
Ouidius libro de arte. Forme bo
num fragile é quantumqꝫ accedit
ad annos. Fit minor ꝛ spacio car
pitur ipsa suo. Nec viole semper
nec lilia candida florét. Patet igi
tur nihil oino eé de quo sit super
biendū. Audi Hiero. sup Mat.
in illo verbo. Quid pdest homi
ni si vniuersum mundum lucret.
Mat. xvi. Si haberes sapientiā
Salamonis: si fortitudinem san
sonis: si longeuitaté Enoch: si di
uitias Cresi: si potentiam Octa
uiani: quid prodest: cum tandé ca
ro datur vermibus ꝛ aia demo
nibus cū diuite epulone sine fine
crucianda: Nulla res longa mor
talium é: oisqꝫ felicitas seculi dum
tenet amittit. Cū. n. tribulationis
illud tépus aduenerit oé qđ pcio
sum é nihil adiuuat hñté. h ille.

t Ertio principaliter consi
derare debemus specifi
cationem. Quéadmodū
enim dicit Gre. xxiij. mora. Et. s.
Doc. scđa scđe. q. clxij. ar. iiij. Et
dñs Albertus magnus. ij. sen. di.
xxxv. Quattuor sunt species sup
bie. Prima cū homo non a deo
sed a seipso estimat habere. s. aut
bonum spirituale: vt virtutes: in
genium ꝛ scientias ꝛ huiusmodi:
Aut bonum corporale: vt fortitu
dinem: sanitaté ꝛ pulchritudinem.
Aut bonum téporale. vt diuitias.
dominiū. filios. nobilitatem. ꝛ his
similia. Secunda spés superbie é
cum aliquis supradicta licet cre
dat se hrē a deo: tñ existimat hoc
habere pncipaliter, ppter ieiuniū:
elemosynā: orationes: ꝛ huiusmo
di merita sua. Tertia spés supbie
est: cū aliquis reputat se habere p
dicta bóa i notabili ꝛ maiori quá
titate qꝫ habeat. Quarta spés su
perbie é: cū aliqs cupit esse in su
pradictis bonis singularis: alios
indebito mó despiciens. In his
quattuor modis aduertéte ꝛ con
sentiéte róne interuenit peccatum
mortale grauissimū ꝛ seuera pu
nitione dignū. Nam dicit Isa. ij.
Dies dñi sup oém superbū ꝛ ex
celsū ꝛ arroganté ꝛ humiliabit.
Et Isa. xxviij. Ve corone supbie
pedibus cóculcabit superbia. Et
Michee. i. Calcabit dñs sup ex
celsa. Et Iere. l. Ecce ego ad te su
perbe dicit dñs deus exercituū:
quia venit dies tua tépus visita

ſtionis meꝛ ⁊ cadet ſuperbus ⁊ coꝛ
ruet: ⁊ nõ erit qui ſuſcitet eum. Et
Abdie. pꝛimo. Si exaltatus fue-
ris vt aquila: ⁊ ſi inter ſydera po-
ſueris nidum tuũ: inde detrahã te
dic̃ dñſ. Et Amoſ. vi. Jurauit dñs
deus in aĩa ſua: dicit dñs deꝰ ex-
ercituũ. deteſtoꝛ ego ſuperbiam
Jacob: ⁊ domus eius: ⁊ tradã ci-
uitatem cũ habitatoꝛibus ſuis. h
ibi. Et hec quidẽ grauiſſima puni
tio ꝯtra ſuperbos inflicta exẽplis
clareſcit. Pꝛimũ igit exemplũ ẽ
luciferi: qui ob ſuperbiã de para-
diſo in infernũ pꝛoiectus eſt: ſicut
legitur in Jſa. ꝓpħa. c. xiiij. Quõ
cecidiſti lucifer qui mane oꝛieba-
ris. Coꝛruiſti in terram qui vulne
rabas gentes: qui dicebas ĩ coꝛde
tuo in celum aſcendã ſuper aſtra
celi exaltabo ſoliũ meũ: ſedebo in
monte teſtamẽti in lateribus aqui
lonis. Aſcendã ſuper altitudinem
nubiũ ſimilis ero altiſſimo. h ille.
Scõm exẽplum terribile habet.
de illo Symone mago: qui coꝛã
populo romano in tantã ꝓrupit
elationem: vt ſe filiũ dei diceret: ⁊
celos ſe velle aſcendere affirma-
ret. Uidente igit roma a demoni
bus ſublatus eſt in aera: ſed oꝛan-
te Petro ⁊ Paulo: quãto altius
fuit eleuatus: tanto grauioꝛi caſu
eius ſuperbia detracta eſt. Impe
rante nãq̃ Petro vt demones

eũ poꝛtãtes dimitterent cũ impe-
tu nimio cecidit: ⁊ fracto collo añ
eccleſiam ſancte marie noue: vbi
nunc manent monachi de monte
oliueto. ꝯfuſus expirauit. Tertiũ
exemplũm de ſuperbie punitõne
patet in Nabuchodonoſoꝛ: q vt
habetur. Dañ. iiij. deambulans ĩ
aula ſua in ſuperbiam elatus: ait.
Nõne h babilon magna eſt: quã
ego edificaui in roboꝛe meo: fuit
punitꝰ acriter ex hoc motu ſuper
bie. Immutatꝰ enim tũc fuit in be
ſtiã: que tñ mutatio vt ait Epipha
nius. Fuit ſm fantaſiã eius ⁊ alio
rũ aſpicientium: nõ ſm nature ſpe
ciẽ vel ſubſtãtiã. Idẽ ſentit Am-
bꝛoſius in decretis. xxxiij. q. v. c.
Remittunt. vbi dr̃. Statim i[illegible]u
tauit deus nabuchodonoſoꝛ ratio
nalẽ eius mentẽ. ⁊ induit eũ feri-
na beſtialitate: vt ab hominibꝰ fu-
giens cũ beſtijs viueret. Et vt di-
citur in hiſtoꝛijs ſcholaſticis vide
batur ex parte capitis vſq̃ ad me
dium bos: ⁊ in reſiduo leo: quia
tyranni ſunt in pꝛincipio dominij
laſciui: ⁊ poſt efficiunt rapaces ⁊
ſuperbi ſicut leones populos de-
uoꝛãtes. Et ita mutatus amiſit re-
gnũ per ſeptẽ tpa. i. p ſeptẽ annos
quibꝰ ſapiẽtes cum filio nabucho
donoſoꝛ regebãt: ipſo cũ feris in
deſerto habitãte. Et nõ ledebat a
beſtijs ſic deo diſponẽte: Et vt di

cit magiſter hiſtoriarũ ſeptem an ni mutati ſunt in ſeptem menſes quibus paſſus eſt hanc alienatio nem mentis. Nam per quadra ginta dies patiebatur hanc alie nationem: ⁊ in capite quadragin ta dierum reuertabatur in ſe ⁊ ad proprium ſenſum atqꝫ flebat peccatum ſuum. Et exide reuerte batur ⁊ ſic alternando compleuit ſeptem menſes. tamen etiam ſe ptemannis ſtetit ſine vſu regni. Vide quomodo verificatur ſen tentia Eccl'ea. x. Sedes ducum ſu perborum euertit deus. Et ſedere fecit pro eis mites. Et Mat. xxiij. Qui ſe exaltauerit humiliabitur. vnde ſubiungitur in textu ſcriptu re ꝙ nabuchodonoſor multa hu militer ad ſe reuerſus dixit: ⁊ in fine ait. Omnia opera dei vera: ⁊ omnes vie eius iuditia: ⁊ gra dientes in ſuperbia poteſt humi liare. H ille. Sed ceteris õmiſſis adducamꝰ in mediũ totius orbis dñaꝫ ⁊ iperatricẽ Romã. Dica mus igitur o roma. vbi eſt illud quondã florẽtiũ. ⁊ terrificũ impe rium. O roma vbi ſunt tui inſupe rabiles exercitꝰ. O roma vbi ſũt tot oratores: tot tributa prouincia rum atqꝫ regnorum: O roma. vbi ſunt tui robuſtiſſimi reges: i peratores: conſules: ſenatus: ⁊ pa tres conſcripti: O roma. vbi ſunt arcus triumphales: templa: ⁊ am pliſſima palatia: O roma. vbi ſũt feſta: ſpectacula: ⁊ ieſtimabiles ap paratus: O roma. vbi tanta tuo rum eloquentia: ornatus: ſapien tia: O roma. vbi eſt timor quem vniuerſo orbi incutiebas: O ro ma. vbi argentuꝫ ⁊ aurum: ⁊ pre cioſa iocalia. O roma. vbi nume roſitas iuuentuꝫ ⁊ multitudo puel larum. O roma. vbi eſt caſtitatis exemplum ⁊ matronarũ antiqua pudicitia. O roma. vbi deniqꝫ ẽ virtus: fama: ⁊ imortale nomen tuum. Reſponde queſo. At illa. Reſpondeo ⁊ dico: omnia col lapſa: omnia exinanita: omnia ni hilata ſunt. Et fateor id mihi acci diſſe: deo puniente: qui me ſup bam videns: in profundum con fuſionis ⁊ ignominie me merito depreſſit. Audiamus autẽ in fine verba Chriſo. ꝯtra ſuperbos cõ minantis ⁊ dicentis. Si diligẽter ꝑſpexeris eos q animũ timẽteꝫ: ⁊ ceruicẽ eẽ erectã vſqꝫ ad ſydera ſuſtulerũt: que naufragia: quot ⁊ quanta pericula pro acquirẽdis honoribus ſubierunt: intelliges proculdubio illos non mediocri ter deſipuiſſe: quãdo quidem nil ꝓfuit eos magnos ⁊ graues de ſudaſſe agones: noctes ⁊ dies ſu pra inaniter ꝯſumpſiſſe: cuꝫ nunc clara luce deprehendas omnia

illa pro quibus tot impenderūt su
dores vmbratica ⁊ prope nulla fu
isse. Respice queso nunc ⁊ reuo
ca cogitationé tuam ad eos. qui si
milibus fulsere splendoribus. vbi
sunt quos ambiebāt armatoꝝ po
tentatus: Ubi insuperabiles ora-
tores. vbi qui festa ꝯuenientius di
sponebant: Ubi equoꝝ splendidi
nutritores. vbi imperatores. vbi
reges. vbi duces. vbi exercitus.
vbi satarpe. vbi tyrāni. nōne oia
fauilla ⁊ cinis: Respice sepulcra
⁊ vide quis seruus. quis dñs. quis
potens. quis debilis. quis dege-
ner. quis diues. quis pauper. qs
pulcher. quis deformis. discerne
si potes vinctū a rege. pauperé a
diuite pulchruꝫ a deformi. Hec si
frequenter tractabis: nō aliquádo
superbia intumesces. Hꝰ ille. Ecce
quō puniunt miseri supbi. Atten
dat igitur vnusquisqꝫ sibi ⁊ sup-
bia deposita humilitaté sequatur.
ne in vindictá dei punientis inci-
dat. ne superbū diabolū imitetur.
ne cū ipso vadat in gehénnā eter
nam. A qua mitis iesus nos eripi
at. donans hic nobis gratiaꝫ ⁊ in
futuro gloriaꝫ. qui est benedictus
in secula. Amen.

Feria secunda prime. Domi
nice quadragesime. De iudicio.
Sermo. xiij.

Ongregabuntur
ante eum oés gen
tes Mat. xxv. Si
mentes hūane fra
gilibus caducisqꝫ
rebus incūbentes: attenderent ac
diligenter ꝯsiderarent: qūta sit se-
ueritas diuine iusticie: quá maxie
inouissimo iudicij tremebūdū die
ꝯtra peccatores exercebit: procul
dubio relictis vitijs: postergatis
cunctis mūdi vanitatibus: sese ad
virtutū semitá reducere conaren-
tur: quatenus ⁊ corporis ⁊ anime
penas euadere: atqꝫ cū xp̄o sine fi
ne regnare possent. Nemo est. n.
tam durus ⁊ obstinatus in malo:
qui nō molesceret: si cogitaret dei
filium in nubibus celi venturꝫ eé
in gloria ⁊ maiestate: cum tota mi
litia celi ad iudicandū orbem vni
uersum. ante qué congregabunt
omnes nationes. Et hoc est ꝙ te
stantur verba ꝓposita: ⁊ in hodi-
erno euangelio recitata. In q̄ tria
documenta habemus. Et pri-
mū est: ꝙ quilibet debet firmiter
tenere vniuersale iudiciū esse fu-
turum. Hoc tangit i prima parte
euangelij vbi dicit. Cum venerit
filius hois ⁊c. Scđm est: ꝙ in
die iudicij examinabūtur oés de
operibus misericordie: ⁊ ex his p̄
miū recipiet ⁊ pena. Hoc tangi
tur in scđa pte. vbi dr̄. Esuriui ⁊c.

¶ Tertiū documentū est: q̄ quicquid facimus de genere bonoꝝ pauperibus xp̄i: xp̄o facim⁹: ibi. Quādiu vni ex minimis ꝛc. Hec igitur oīa exanimabunt in die iudicij. De quo tria ꝯsiderabim⁹.

¶ Primo. Judicij verificatiōeꝫ.

¶ Scdo. Judicij ordinationem.

¶ Tertio. Judicij executionem.

¶ Primo iudicij generalis cōsiderabimus verificatiōem. Querunt sacri theologi. Utrū necessario erit iudiciū vniuersale. Et videtur q̄ nō. Nam in morte corpali iā determinata est: vel pena vel premiū. Tūc enim vnusquisqꝫ iudicatur. vñ Apostolus hebre. ix. Statutū est hoib⁹ semel mori. Et post hoc iudicium. ergo iudicium vniuersale nō est necesse. Huic q̄stioni respondit. s. Doc. iiij. sen. d. xlvij. q. i. ar. i. ad. iij. d. Quamuis cuilibet homini ante iudiciū vniuersale sit certa noticia de sua dānatione vel premio: nō tamen omnibus oīum dānatio innotescit vl' premiū. vnde iudiciuꝫ vniuersale omnino ꝛ necessario fiet. hec ille. Quam necessitatem triplici lege declaro.

¶ Primo. Lege naturali.

¶ Scdo. Lege diuinali.

¶ Tertio. Lege doctrinali.

¶ Primo dico q̄ iudicium vniuersale est necessarium lege naturali sic. Justicia cū sit de intrinseca rōne legis naturalis: que ꝯsistit in reddendo vnicuiqꝫ pro meritis: qd̄ est tertium p̄ceptū iuris naturalis: vt patet. ff. de iustitia ꝛ iure. l. Justicia. iuris precepta sunt hec honeste viuere alterū non ledere ius suū vnicuiqꝫ tribuere. vnde. s. Doc. p. prima. q. xxi. ar. primo. Et iiij. sen. d. xlvi. q. i. Cōcludit q̄ oio in deo est iusticia distributiua. Nā quicquid perfectōis est in creatura: totū deo est attribuendū. Hec est sententia Phy: vt patet. ij. xi. xij. Metha. viij. Phy. ij. de aīa Et Auicena. primo naturaliuꝫ. Et Phs. v. lxxvi. Ethico. Et ponit. s. Doc. iiij. d. xlvi. di. Omne qd̄ est potissimū: deo est attribuendū: sꝫ in creaturis est iusticia que est potētissima ꝛ p̄clarissima virtutū: vt v. Ethi. ergo iusticia oio est ī deo. deus. n. essentialiter est. primo potentissim⁹. scdo sapientissim⁹. tertio clemētissimus. quarto iustissimus. Potentiā ostendit vniuersaliter in creando totū mundū ex nihilo. Gen. i. per suā potentiā maximā est sūmuꝫ principiū: ꝛ causa efficiēs oīum creaturaꝝ: vt clare ōndit Phs. i. de celo. Et. viij. Phy. Sapia eius ab oībus vr̄ ī ordinatōe ꝛ gubernatōe toti⁹ vniuersi: q2 nihil p̄t addi vl' diminui. Oia ingt. ps. in sapia fecisti. Cle

mentia vero est manifestissima: q: celũ ⁊ terra vsqȝ ad infernũ: mĩa dñi plena sunt: vt ait. ps. Sȝ iusticiá adhuc nó manifestauit generaliter sicut supradicta tria: sed in finali iudicio toti mũdo ondet se eé iustissimũ. In hoc mundo iusticia dei ñ cognoscit nec apparet. Ná videmꝰ manifeste i hac vita multos hoíes trásgresso naturalis rõnis ordine: ⁊ etiá fracto legis diuine vinculo: p abruta vitioꝝ incedere: supbos: tyránnos: ptiales: ambitiosos: luxuriosos: sodomitas: sacrilegos: vsurarios: iracundos: inuidos: gullosos: blasphematores: dei ⁊ sanctoꝝ: nec tñ de eoꝝ peccatis puniri: sed potius i bonis téporalibus abũdare. Et qȝto sunt peiores: táto magis sublimantur: magis exaltantur ⁊ honorant. vñ Jere. xij. admirádo dicebat. quare via impioꝝ ꝓsperat: bene est oíbus qui preuaricantur ⁊ iniqȝ agunt. Plantasti eos ⁊ radicé miserunt. ꝓficiunt ⁊ faciunt fructuȝ. Prope es tu ori eoꝝ: ⁊ longe a renibus eoꝝ. Econtra hoíes q in h mundo iuste viuũt: sm lumé rõis naturalis: vitá suá dirigétes: mandata dei ⁊ ecclesie seruátes: hũiles casti: deuoti: ꝯpatiétes: pati etiam mori ꝓ defendéda veritate: q nedum in hac vita: nó premiant: verũetiam affligunt: tribulant: temptant: tyránizant: atqȝ innumeras sustinét aduersitates. sicut patet in tuentibus vitá sanctoꝝ oium. vñ Judith. viij. Oés qui placuerunt deo: per multas tribulatóes transierunt. Cum igit mali in h mundo nó puniant: nec boni congrua premia recipiant. patet ꝙ erit iudicium vniuersale in quo scelerati peccatores punient: ⁊ boni amici dei remunerabunt. Et sic iusticia dei vniuersaliter patebit. Alit sequeret ꝙ in deo nó esset iusticia: ex quo nó retribuit in hoc mũdo nec in alio: qđ oino falsum é. Qr iustus dñs ⁊ iusticias dilexit: equitaté vidit vultus eius: inquit. ps. Hac lege naturali. Plato in phedõne illustratus ait. Cũ peruenerint defuncti in eũ locum: quo demon vnũ quádoqȝ portat. primo illic iudicant: ⁊ qui iuste: pieqȝ vixerint: ⁊ qui secus: h ille. patet ergo lege naturali ꝙ oino erit iudicium. ¶ Scdo iudiciũ vniuersale necessario erit lege diuinali. Lex diuina ⁊ eterna q est idé qđ deus eternaliter disposuit ⁊ ordiauit ꝙ fiat iudiciũ vniuersale, put i tpe reuelauit suis secretarijs ⁊ amicis. Propterea Job: radio eiusdé diuine legis illustratꝰ: vl'ale iudiciuȝ cogsćés esse futurũ. xix. c. dicebat Fugite a facie gladij: q: vltor iniqtatũ gladius est. ⁊ scitote esse iudi

cium. Et David. ps. cix. Judicabit in nationibus implebit ruinas conquassabit capita in terra multorum. Jsa. iij. c. Stat ad iudicandū dñs: et stat ad iudicādos populos. dominus ad iudicandū veniet cū senatoribus populi sui: et principibus eius. Et iterum Jsa. xiij. Ecce dies dñi veniet crudelis: et indignationis plenus: et ire furorisq; ad ponendā terram in solitudinē: et peccatores eius cōterēdos de ea Mat. xi. et. xij. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione ista et cōdēnabunt eam: quia penitentiam egerunt in predicatiōe Jone. Et Mat. xiij. Sic erit in cōsumatione seculi. Exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorū: et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus et stridor dentiū. Jdem habetur. Mat. xxv. vt pz in euangelio hodierno. Et. ij. cor. v. dicit Paulus. Oēs. n. nos manifestari oportet ante tribunal xpi vt referat vnusquisq; prout gesserit siue bonū siue malū. Patet igit lege diuina et eterna: quod necessario erit iudiciū vniuersale: in quo manifestabuntur oia peccata: oia scelera: oia delicta. Quilibet enim cognoscet opera sua siue bona siue mala et nō tm̄ sua: sed oia oium ibi publicabunt oia peccata cordis: oia peccata oris: oia peccata operis: omnia peccata omissiōis. Jbi manifesta erunt peccata prelatorum: clericorum: religiosorum: peccata imperatorum: regum: ducum: principum: marchionum: baronum: nobilium: partialiū: seditiosorum: peccata mercatorum: artificum: popularium. Jbi patebunt fedissima peccata carnalia. s. sodomitarum: adulterorum: fornicatorum: incestuosorum: sacrilegorū. Et vt breuiter concludam: omnia peccata hominum et opera in finali iudicio manifestissima erunt. vnde Eccle. vltimo. Cuncta que fiunt adducet dominus in iudicium: pro omni errato siue bonum siue malum sit. ¶ Tertio iudiciū vniuersale necessario erit lege doctrinali siue humanali. Ait enim Grego. in decretis. d. xxv. Qualis quis hinc egreditur: talis in iudicio presentatur. dist. lvi. capitulo. Si gēs. secūda. qōne. prima. Nomen presbyteri. ij. q. iiij. Cōsuluisti. vi. q i. Si omnia. ix. q. iij. Aliorum. ix. q. iij. facta. Jtē Gregorius. xi. questione. prima. Sacerdotibus. Et Alexander papa. xv. qōne. sexta. Si sacerdotibus. vbi dicit sic. Non potest autem humano condemnari examine: quod dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namq; in hoc seculo iudicata fuissent: locum diuina iudicia

nõ haberẽt: hec ille. Cyprianꝰ Ꝟo vt de pe. d. i. c. Nunquid Caym: sic ait. Qualem te inuenerit dñs cum vocat talem pariter ⁊ iudicat: quoniam ipse testatur ⁊ dicit. Et sciẽt omnes ecclesie quia ego sum scrutator renum ⁊ cordis. vñ Bernardus veniet dies illa qñ plus valebũt pura corda: q̃z astuta verba: ꝯscientia bona q̃z marsupia plena. Qm̃ qđ iudex ille non flectetur donis: nec falletur verbis: hec ille. Propterea Hiero. ad Heliodorum. de ꝯtemptu mundi: sic ait. Ecce de celo tuba canit: ecce cum nubibus debellaturus orbez iperator armatus egredit: ecce bis acutus gladius ex regis ore procedens: obuiã queqz metit. Et ĩfra. Delicatus es frat̃ charissime: si ⁊ hic vis gaudere cũ seculo: ⁊ postea regnare cum xp̃o: veniet veniet illa dies qua corruptiuum hoc ⁊ mortale induat incorruptionẽ ⁊ ĩmortalitatez. Beatus seruus quẽ dñs inuenerit vigilantem. Tunc ad vocẽ tube pauebit terra cum populis: tu gaudebis iudicaturo dño: Lugubri ore mundus ĩmugiet: ⁊ tribus ad tribum pectora feriẽt. Potentissimi quondã reges nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua venus: tunc ignitus iupiter ardebit: adducetur cum suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumẽta non ꝓderunt. Tunc tu rusticanus ⁊ pauper exultabis. ridebis. ⁊ dices. Ecce crucifixus deus meꝰ: ecce iudex qui obuolutꝰ pãnis in presepio vagit. Hic ẽ ille operarie ac questuarie filiꝰ. Hic matris gestatus sinu hominẽ deꝰ fugit in egyptũm. Hic vestitꝰ coccino. Hic sentibꝰ coronatus. Hic magus demonem habẽs. ⁊ samarites. Cerne manus iudee quas fixeras. Cerne latus romane qđ foderas. Videte corpus an idẽ sit ꝙ dicebatis clam nocte sustulisse discipulos. hec ille. Et Aug. xx. de ci. d. c. i. ait. Tenet oĩs ecclesia dei verum xp̃m de celo esse venturum. ad iudicandos viuos ⁊ mortuos. Quid igit̃ dicent corda dura. corda marmorea. corda ferrea. que nec rationibꝰ aptissimis. nec legi diuine. nec auctoritatibꝰ sanctorum ⁊ dictis credere voluerunt. Ve igitur anime eorum. ve corpori. ve vtriqz simul̃. Quia veniet dñs potentissimus cui nõ poterunt resistere imperatores. nõ reges. non principes. nõ duces. nõ marchiones. nõ armigeri. Veniet dñs sapientissimus cui nõ resistẽt logici: non phylosophi. nõ oratores. non legiste. non canoniste. non theologi. Veniet dñs iustissimꝰ. qui nõ est acceptor ꝑsonarum. Et ideo tunc

nō proderunt prelature. nō digni tates. nō episcopatus. nō cardina latus. nō multitudo beneficiorū. nō multitudo mularū ꝛ equorum pinguium. nō multitudo domorū auro fulgentiū. Quoniā ergo timendū est iudiciū vniuersale. qḋ nemo quouis modo fugere pōt: Audi exēplum. Juuenis quidam dissolutus ꝛ male vite in somnijs raptus: videbat ei ꝙ erat ductus ad iudicium ante tribunal xpi. Et cū xps tm̄ hoc diceret redde rōnē: adeo pterritus ē: vt excitatus totū se canum inuenerit. Et ita vitam in bono mutauit. Quarto a fortiori erit vnicuiqꝫ timor ac tremor: cum realiter ꝛ nō in somnijs ad ineuitabile ꝛ vniuersale illud iudicium adducet.

Secundo principaliter iudicij vniuersalis ꝯsiderare debemus ordinationē. Ordinatissimū vtiqꝫ erit vniuersale iudiciū: qꝛ ab eo fiet q̇ ē sapiētia icreata. Hic tria sunt consideranda.

Primum. est iudicij cognitio.
Secdm. est iudicij reuelatio.
Tertiū. est iudicij examinatio.

Primū ergo est iudicij cognitio. Querūt doctores vtrū tēpus finalis iudicij ab aliquo intellectu creato: ꝺterminate cogsci atqꝫ sciri possit. rñ. s. Tho. iiij. sen. di. xlvij. q. i. ar. iij. Et in q̄onib⁹ potentia dei. q. v. ar. vi. dicēs. Tēp⁹ determiatū quo mūd⁹ finiri debeat ab aliquo intellectu creato nullo mō cognosci pōt. Et hoc triplici rōne probat. Prima ratio sumit ex pte diuine ptātis sic. Finis mundi dꝫ rn̄dere principio: sed principio mūdi nulla virtus creata deo coopata est: eo ꝙ mūdus ex sola dei potētia habuit initium: ergo nec finis mūdi ab vullo itellectu creato cognoscit: sꝫ solū subijcit diuine voluntati ꝛ ptāti. Scda ratio sumit ex parte mltitudinis sic. finis mūdi nō erit nisi numero electorū cōpleto: cuius ꝯpletio ē quasi que dā executio totius diuine predestinationis. Sꝫ numerus electorū in supna felicitate locādus bm Gre. soli deo cognit⁹ ē: ꝛ hoi iesu xpo p quē tota diuina pdestinatio quo dāmō iplet. Qꝛ vt dr. Jo. v. Pr enī diligit filiū: ꝛ oia demonstrat ei que ipse facit: ergo soli deo ꝛ iesu xpo: mūdi finis ē cognit⁹. Tertia rō sumit ex pte qetitudinis sic. Jn fine mūdi cessabit ois motus celestiū corporū: sed qñ cesset motus celi nō pōt sciri ab hoie: qꝛ celi quies nō ab aliqua naturali cā: sꝫ solū a diuina voluntate depēdet: ergo nō pōt sciri ab itellectu creato determiatū tēp⁹: quo mūd⁹ fi-

niat. Has rões sancti doctoris formaliter sic ponit. Raynerius in summa. vñ discipulis quaerétibus de die et hora qñ erit iudiciũ. respondit dñs: vt pz. Mat. xiij. et Mat. xxiiij. di. De die aũt illa vl' hora nemo scit: nec ágeli in celo: neqz fili⁹: nisi pater. Dicit aũt filius nescire vt. s. Doc. declarat in .iiij. vt. s. inquátũ nos scire nõ facit. Et sic relinquit q tép⁹ deteriatũ de fine mũdi sciri nõ pót ab aliqua creatura. ¶ Scdõz ꝯsiderandũ é iudicij reuelatio. Ueniéte finis mũdi tpe: ꝑut deteriatũ est in méte diuina: gl'iosus fili⁹ dei: illd reuelabit suis sctis et electis. Alloquet. n. suá sanctissimá genitricez di. Mater dulcissima scias q hodie é dies iudicij i quo tot⁹ mũd⁹ finiet. Et ꝟgo gl'iosa cordialiter letabit. Deinde vocabit apl'os dicés. Uos secretarij mei scitote q hodie adiplebit desideriũ vřm. Ná hodie iudicabo totũ mundũz vbi corpa vřa: que tot aduersa ꝑ me substinuerunt: i gl'ia resurgét. O quõ letabunt aie apl'oꝝ. Deinde reuelabit seraphinis et principalioribꝰ martyribꝰ. Et sicut credo vocabit fundatores religionũ. Paulũ. s. primũz heremitá. Antonium. Basiliũ. Augustinũ. Bñdictũz. Dñicũz. Frácisc ũz. di. Letamini et exultate: qm̃ hodie iudicabo mundũ et corpora glorificabuntur. Contemplor ego q oés prosternét se glorificantes deũz et dicentes. Gloria tibi dñe qui natus est de virgine: cũz patre et sancto spiritu' in sempiterna secula. Amen. Hac autem reuelatione facta: tota curia celestis gaudebit. Et tunc mittet angelum vt congreget totũz mundũz in valle Josaphat. Et ágelus primo sonabit tubam: postea dicet. Surgite mortui venite ad iudicium. Ad cuius vocé in momẽto et ictu oculi: oés tam de inferno qz de limbo pueroꝝ qz etiá de purgatorio: qzqz de paradiso: virtute diuina resument sua corpora: et sic totus mundꝰ ꝯgregabit in valle Josaphat: sicut predixit dñs ꝑ Joelé ꝓphetam. c. iij. d. Cógregabo oés gentes et deducaz eas in valle Josaphat: et ibi disceptabo cum eis. Deinde dicet angelis. Uos precedite ꝫm gradum vřm: et vos sancti sequimini me. Tũc omnes angeli precedent cum tubis et cytharis: vt fit in aduentu alicuius maximi principis. Unus chorus precedet alterum vsqz ad nonũz. In primo choro. i. infimo precedet vnus angelus deferens vexillũ. i. sacratissimam crucé: in qua deus noster passus est. Que crux vt Chrisost. dicit. Erit clarior sole. Et

alter ãgelus alterius chori: vt ego puto defert coronã spineam: ma nibus eleuatis ante faciem suam: ita alte vt possit ab omnibus videri. Et alius angelus tertij chori lanceam: ꝛ alius quarti chori clauos quibus dominus noster fuit affixus cruci. Et alius q̃nti chori colũnaz: in qua flagellatus fuit dominus. Et alius sexti chori spongiam cum qua potauerunt xp̃m felle ꝛ aceto. Et ali⁹ septimi chori flagella. Alius octaui chori vincula ꝛ funes quib⁹ ligauerunt xp̃m. Ali⁹.s. noni chori velluz quo vellauerunt faciẽ eius. Istis igit̃ sic ordinate p̃cedẽtib⁹: dñs mundi ꝛ iudex vniuersalis Iesus xp̃s capiet matrẽ suã cum manu: circundatus suis secretarijs.s. discipulis ꝛ incipiet ambulare sequentibus eum omnib⁹ sanctis: q: tunc totuz celum euacuabit. O q̃z gloriosa q̃z felix: q̃z beata ꝓcessio: nunq̃z fuit similis. Hic deficit itellectus: tam digna: taz excelsa cogitare. Et descẽdet in valle Iosaphat: stans in aere a lõge quãtum poterit ab omnib⁹ videri. Ubi erit tot⁹ mũdus ꝯgregatus in triplici gradu distinctus. Quidam erunt boni ꝑfecti qui tenuerunt vitaz apostolicaz. Et illi erunt in altum cuz xp̃o. Alij erunt boni cõmuniter: qui lz cõmiserint multa peccata in hoc mũdo: tñ postea fuerunt male cõtenti ꝛ egerunt penitentiam: ꝛ tales erunt in dextera parte. Alij erunt mali qui male vixerunt ꝛ mortui sunt in peccato mortali: ꝛ isti erũt in parte sinistra abbasso in terra. ¶ Tertium considerandum est iudicij examinatio. Toto enim mũdo ordinato christus ostẽdet crucem clauos: ꝛ cicatrices: in suo corpore: que vt ait Chrisostomus: radijs solis erunt lucidiores. Et dicet. Ecce crux in qua fui affixus. Ecce claui quibus fui confixus. Ecce lancea que meum aperuit latus. Ecce spinea corona qua coronatus sui. Ecce clauorum foramina. Ecce vulnera. Ecce totum corpus meum afflictum. Ecce cuncta instrumenta. Et hoc faciet dominus vt ostẽdat q̃z misericorditer boni sunt saluati: ꝛ q̃z iustissime mali sunt damnati: quia.s. tantum precium sui sanguinis contempserunt.

Unde in hec verba eis improperabit vt Christom⁹ super Mat. dicit. Ego propter vos homo factus sum: propter vos alligatus sum ꝛ delusus ꝛ cesus: ꝛ crucifixus: vbi est tantarum iniuriarum mearum fructus. Ecce precium sanguinis mei quem dedi pro redemptione animarum vestrarum: vbi est seruitus

vestra quam mihi pro precio sanguinis dedistis: Ego super gloriá meá vos habui cú essem de⁹ apparés hōi: ⁊ viliore oib⁹ reb⁹ vestris me fecistis. Ná oém ré vilissimá terre amplius dilexistis q̄ȝ iustitiá meam ⁊ fidem. h̄ ille. Et vertens se cótra damnatos dicet. Reddite rationé vilicationis vestre. Ubi de. v. principaliter examinabit. ¶ Primo dicet. Reddite rationem de corpore cum mébris. Dedi vobis corpus cum mébris vt illud conseruaretis castum sobrium ⁊ domitum: sed vos illud exposuistis voluptatib⁹ ⁊ delitijs. Quid náqȝ pro me corpora vr̄a passa sunt? Quid afflictionis: qd mortificatióis: quas plagas: quas iniurias pro nomine meo tollerastis? Uos nō ieiunia ecclesie: nō vigilias sanctorū: nō quattuor tempora: nō quadragesimas: nō pur semel in ebdomada in memoriaȝ passionis mee ieiunastis. Nō domuistis illud cilicij, disciplinis, mortificationib⁹. sed exposuistis illud fecibus luxurie ⁊ carnalitatis: fornicando: adulterando: incestuando. Nō pepercistis feminis: non monialibus: non masculis. Dedi vobis oculos ad aspiciendum ad vtilitatem ⁊ necessitaté vt aspiciédo celos ⁊ elementa cum oib⁹ cótentis: vt inde exurgeretis ad contépládá tantá gloriá quátá vobis preparaui. Dedi vobis aures vt audiretis predicationes ⁊ doctrinam sanctam. sed potius audistis detractiones ⁊ vanitates mundi. Dedi vobis nares ad odorandū vt ex fragrantia florum ⁊ aromatū intelligeretis: quia sancti mei in patria florent: sicut lilium ⁊ sicut odor balsami sunt ante meam maiestatem. Dedi vobis linguam ⁊ palatū ad laudádum me qui vos creaui: ad edificandū ꝓximū: ad cōfitédū peccata: s̄ȝ vos cum illa blasphemastis me ⁊ patré ⁊ spūȝ sanctū: ⁊ matré meá sanctissimá: sanctos ⁊ scás: multiplicádo verba iniuriosa: verba bestialia: verba cótumeliosa. O quot nephanda: quot ribaldarias: quot opprobria maledicta lingua dixistis contra me. Illá docuistis mentiri piurans ⁊ decipere. Dedi vobis manus ad bñ operádū: ⁊ vos illas exhibuistis ad percutiédū: occidédum ⁊ rapinandū. Dedi vobis pedes ad ambuládū ⁊ proficiédo de bono in melius: ⁊ vos illos veloces habuistis ad currendum in malum. ¶ Scdo dicet. Reddite róné de aia rōnali. Ná dedi vobis illá tam alte creatá: q: ad imaginé ⁊ similitudiné meá: beate vite capacem: dicens vt scribitur in Eccle. x. c. fili in másuetudie serua

diaz tuã ꝛ da illi honoré ꝯm meritũ suũ:sȝ vos vr̃a iracundia ꝛ vindicta scindistis eá occidédo ꝓximũ ꝛ sumédo vindictá de eo. Insuper eádé imagineȝ ꝓiecistis in igné auaritie icédédo ꝛ côburédo eá. Preterea ꝓiecistis eá in latriná ꝛ stercus fetétis luxurie. Silr̃ reddite rõné de potétijs aie. Naȝ dedi vobis memoriá ad memorádũ passioné meá quá pro vobis passus sum:bñficia innumera que vobis cótuli: peccata que contra me cómisistis. Dedi intellectũ ad cótépládá celestia. Dedi voluntaté ad operádũ virtuosa:sed vos has potétias ad terrena ꝛ transitoria côuertistis. ¶ Tertio reddite rõné de scientia ꝛ documétis. Ná dedi vobis lumé sciétie naturalis: quo recte cũcta pageretis: vos ꝟo ingratissimi:illud lumen in fecib⁹ pctõꝝ ꝓiecistis ꝛ in tenebris scelerũ extinxistis.magis diligentes tenebras q̃ȝ lucé. Postea dedi vobis legé scriptá doctrinis morib⁹atqȝ sapiétia plená:claram ꝛ lucidá:per diuersos libros distinctá:vt é genesis:exodus:leuiticus:numeri:deuteronomij:iosue:iudicũ:ruth:prim⁹ regũ:secundus regũ:tertius regũ:quart⁹ regũ:prim⁹ paralipomenõ:secũdus paralipomenõ:esdras prim⁹.xxix.et xxix. Thobias.iudith.hester.iob. dauid.pabole.eccl̃es.cãtica.sapia ecclíastic⁹.isaias.ieremias. ezechiel.daniel.osee.iohel.amos.abdias ionas.micheas.naum.abacuch.sophonias.ageus.zacharias. malachias.baruth.machabeoꝝ prim⁹ ꝛ secũdus. Sȝ vos hec oĩa tanq̃ȝ lutũ existimastis. Et ego cópatiés veni i mũdũ:carné assumpsi: per sonaliter ore proprio vos vocaui predicando:miracula faciédo:ad penitétiá inducédo:dilectá vitam meá exposui:vt vos lucrifacerem Postea resurgés duodecim discipulos meos per mũdũ misi:dando vobis legé gratie declaratá ꝑ quattor euágelistas.s. per Mat. Mar. Lucá ꝛ Joáné addés eis vas electionis Paulũ mihi ꝑelectũ.petrũ.iacobũ. iudá ꝛ ioánem. quoꝝ doctrina ꝛ epl̃e toti mundo illuxerũt. Postea misi martyres côfessores ꝛ virgines. Tádé misi ꝑdicatores meos ꝑclaros. Basilium.s.augustinũ.benedictũ.dominicũ ꝛ franciscũ:qui cuȝ suis filijs totũ mundũ doctrinis ꝛ exemplis ad bene agédũ excitauerũt. Sed vos gen⁹ maledictũ.gen⁹ excõicatũ ꝛ a me totalr̃ reprobatũ. tantaȝ sapiétiá.tátũ doctrine lumé.tantá scie claritaté velut stercus reputastis:eá côténédo: côculcádo apte ꝛ manifeste ꝯdicédo. Jmmo expositores hui⁹ doctrine vitupastis

deridendo.trufando.detrahendo
infamãdo.expellendo.⁊ qḋ peius
ē aliquos v̄berastis:flagellastis ⁊
occidistis. Quid dicitis ad hec o
mihi peccatores. O ceci. O insen
sati.tot peccata mortalia.tot scele-
ra.tot horribilia cõmisistis. offen-
dendo me ⁊ patrē ⁊ spūmsanctū.
nõ per ignorãtiã sed per ꝓpriam
malitiã:p ꝓpriã nequitiã ⁊ ꝓpriã
ꝑuersitatē. Quid dicēt tūc theolo
gi qui male imo pessime vixerūt.
Quid phi. Quid logici. Quid
oratores. Quid grãmatici. Quid
decretaliste. Quid legiste. Quid
praui predicatores qui tã turpiter
vixerunt: Certe nihil poterunt re
spondere:nullã rõnē poterunt as
signare:sed perterriti ⁊ cõfusi: co
gnoscētes eoꝝ vitã fuisse pessimã
d̄sperãtes de eoꝝ salute dicēt illḋ
qḋ habet sap.v. Ergo errauimꝰ
a via v̄itatꝭ ⁊ iustitie lumē nõ luxit
⁊ sol itelligētie nõ ē ortus nobis.
Lassati sumus in via iniquitatis ⁊
ꝑditionis:⁊ ambulauimꝰ vias dif
ficiles.vias āt dñi ignorauimus.
Supple ignorantia crassa ⁊ supi-
na. Quid nobis profuit superbia
qua supple noluimus obedire dei
mãdatis vt recte viueremꝰ: Cer
te nihil. ¶ Quarto dicet. Reddi
te rõnē de tpe. Nã vobis dedi tē
pus quo nihil ꝑciosius ad peniten
tiã agēdã:sed vos vilissimū illud
reputastis:⁊ totū illud mundo de
distis in ludis.in festis.in iocis.cã-
tando.tripudiando.adeo vt nihil
ex eo expositum fuerit nisi in dele
ctationibꝰ mundi. ¶ Quinto di-
cet. Reddite rõnē de tpalibꝰ. Nã
dedi vobis bona temporalia:vt vi
neas:cãpos.possessiones.anima-
lia.pecuniã.vt ex illis faceretꝭ ele-
mosinas.subueniretis viduis.or-
phanis.pupillis. pauperibꝰ. reli-
giosis.vt cõstrueretis oratoria.tē-
pla.ecclesias.hospitalia.calices.pa
ramēta.sed vos oīa cõsumpsistis
in edificijs.põpis.cõuiuijs lautis.i
equitaturis faleratis. in canibꝰ.in
auibus ad aucupandū. in vestibꝰ
sumptuosis.in ornamētis varijs.
in picturis domoꝝ.lectoꝝ.came-
rarū. Nõ dedistis mihi mãduca-
re:nõ bibere.nõ vestistis me.non
recepistis cum essem hospes. non
visitastis cum essem infirmꝰ. non
redimistis. nõ sepelistis. nec aliq̄
cura fuit vobis de me. q: qḋ vni
ex minimis meis fecissetis ⁊ mihi
vtiq3 fecissetis. Dedi vobis dñia
ad regēdum mundum in pace ⁊
iustitia:sed vos tyrãnizastis ⁊ de-
robastis subditos vestros.biben-
do eorum sanguinem: ⁊ auferen
do ab eis substantiam ⁊ victꝰ eo-
rum. Non defendistis pauperes.
non viduas.non pupillos.non or
phanos.non ecclesias.⁊ quod pe

ius est. ecclesiarum bona dedistis filijs ⁊ filiabus vestris impinguã do ⁊ maritando bastardos ⁊ bastardas: quos pessime ⁊ cum mea maledictione genuistis. Deinde vertens se ad malos prelatos dicet. Et vos o filij dyaboli ascendistis ad prelaturas ecclesiasticas: non intrantes per me qui sum bostium. sed per portas argenteas ⁊ aureas cum donis: cum precibus cum potentia dominorum: cuꝫ auxilio mundanorũ: vendentes emẽtes spiritumsanctum cum simone mago. Nõ fuit vobis cura de animabus subditorum vestrorum: sꝫ solicitissimi fuistis ad rapiendum lanaꝫ ⁊ lac. i. redditus ⁊ introitus. Et propter insatiabilem auaritiaꝫ vestram recepistis tyrannice bona religiosorum in comedendo. Ecclesias vero eorum conculcastis ⁊ totaliter destruxistis. ⁊ vita vestra pessima scandelizastis totũ mundum. Vos superbi. vos gulosi intantum ꝙ mundus non potuit saciare gulositatẽ ⁊ ingluuiem vestram: vos luxuriosi vt porci: multiplicastis tot bastardos ⁊ bastardas quos nutristis ⁊ nutriri tradidistis sanguine ecclesiarum mearum dicentes ꝙ erant vestri nepotes ⁊ neptes. In vobis non fuit charitas: non iustitia: non exẽplaritas: non aliqua virtus. Rarissime celebrastis: rarissime dixistis officium: nullam ecclesiam: nullam operationem erga proximum habuistis: totum studium vestrum fuit ad delitias corporis: ad exaltandum nepotes: ⁊ filios vestros: parentando modo cũ illo domino: modo cum illo rege. Nutristis insuper canes: falcones: equos: mulas: iuuenes lasciuos: rufianos ⁊ rufianas: introducentes vobis pueros ⁊ puellas. Et finaliter vertens se ad malos religiosos dicet. Et vos o maledicti hypocrite vbi est obseruãtia religionis vestre. vos non seruastis regulam: non constitutiones: non rubricas: non obedientiam: non paupertatem: non castitatem: non cerimonias: non ieiunia: non silentia: vos pro nihilo habuistis religionis statutum: ad quas vos vocaui. vos elegi: vobis gratias infudi. E vos alios elegi vt essetis predicatores verbi mei ad vitiorꝫ extirpationem ⁊ animarum saluteꝫ: sed vos predicastis vana ⁊ inutilia: pomposa ⁊ non fructuosa: querentes placere hominibus: ⁊ non mihi. Vos non fuistis predicatores verbi mei sed antichristi ⁊ dyaboli: qui modo vos in infernũ tor-

mentabit. Eratis impatientes: vindicantes: superbi: non audientes vnum reprehensibile verbū a p̄latis vestris. Adhesistis dn̄is temporalibus p̄ beneficijs acgrēdis. predicabitis paupertatē: castitatē: humilitatē: patientiā: sed vos peiores fuistis demonijs Et qḋ peius est volebatis clarere miraculis: ꝛ conabamini vt ego cōtra voluntatem meā facerē miracula ad vr̄aʒ ostentatōem: ꝛ vos eratis incarnati demones. Decipiebatis populos dicentes. talis fecit miracula: ꝛ talis est beatus: apponētes ante sepulturā imagines mirabiliter vulneratas: suspendētes lampades: cereos: candelas: baculos: oculos argēteos: ꝛ an̄ altare meū vbi eram ego in corpore ꝛ anima ꝛ deitate: nō erat candela vni⁹ denarij accensa. Predicabatis mēdatia: ioculationes: dissolutiōes: diuisiones: sectas: guerras: vnus ꝯtra aliū inuehendo: ꝛ totum vt eēt fama de vobis. Volebatis ire ad p̄dicandū: nisi prius habitis breuibus papalibus: litteris reguʒ: dominoꝝ: comitum: quas postea in predicationibus ostendebatis: iactantes ꝛ gloriantes vos cum sathana: cadentes de celo in baratꝝ inferni. Quid igit̄ dicitis ad hec O generatio mala. O generatio adultera. O generatio pessima. Ecce peccata vestra. ecce opa vestra. ecce tot mala ꝛ tot scelera p̄ vos cōmissa ꝛ perpetrata. Et tūc omnia peccata cogitationum. omnia peccata locutionū. omnia peccata operationū. omnia peccata omissionū. que cōmissa sunt a p̄ncipio mundi vsqʒ ad finem manifestabuntur coram toto mūdo. tā oculta q̄ʒ secreta. q̄ dicēt vt Bernardus inquit. Tu nos egisti. tua opera sumus. Nō te deseremus sed semp̄ tecum erimus. Et Sap. iiij. Venient in cogitatione peccatoꝝ suoꝝ timidi. ꝛ traducent illos ex aduerso iniquitates eoꝝ. vnde Chriso. In illa die nihil est quod rn̄deamus: vbi celū: terra: aqua: sol ꝛ luna: dies ꝛ noctes ꝛ totus mūdus stabit aduersus nos in testimoniuʒ peccatoꝝ nostroꝝ: hec ille. Quid facient tunc miseri peccatores: quo ibūt: quo vertent se: ad cuius auxiliū ꝯfugient cum totus mūdus erit ꝯtra eos armat⁹: Dicit Ugo de sancto victore. Celum dicet. Ego lucē sibi ministraui ad solacium. Aer dicet. Ego oē gen⁹ auiū sibi dedi ab obsequiū. Aqua dicet. Ego diuersa genera piscium dedi sibi ad vsum. Terra dicet. Ego panē ꝛ vinuʒ sibi dedi ad nutrimētuʒ. Ideo ignis clamabit. A me cōburat̄. Aqua clamabit. A me demergatur. Aer cla-

mabit. In me ventiletur. Terra etiam clamabit. A me abſorbeat Infernus clamabit. A me degluciatur. h ille. O q̄z: vt inquit Gre. Anguſte erūt tunc reprobis vie. Superius erit iudex natus. inferius horrendum chaos. A dextris peccata accuſantia. a ſiniſtris infinita demonia ad ſupplicium trahentia. intus conſcientia vrens. foris mundus ardens: miſer peccator ſic deprehēſus quo fugiet? Latere erit impoſſibile: apparere intollerabile. h ille. Ex his patet q̄ peccator non poterit fugere ſurſum: q: ibi erit iudex natus: qui gladio bis acuto de ore eius procedentem ipſum occidet. Nec fugere a dextris: q: ibi ſunt peccata que eum apprehendent. Nec fugere a ſiniſtris: q: ibi ſunt demones qui eum ad ſupplicium trahēt. Nec fugere vel abſcondere ſe infra ſe: q: ibi eſt vermis conſcientie: qui eum totū corrodet. Nec fugere extra mundū: q: totus eſt plen⁹ igne: qui ipſum cōburet. Et ideo nō reſtat niſi vt in iferni fornace cadat. Et h de ſcdo pncipali

Ertio iudicij vniuerſalis cōſiderare debemus executionē: vbi tria ſunt cōſideranda.

¶ Primū. e iuſtorū allocutio.
¶ Sc̄m. e dānatorū cōdēnatio.
¶ Tertiū. e inferni ſigillatio.
¶ Primū eſt iuſtorum allocutio.

Que lingua: que vox poterit exprimere: q̄z dulciter: q̄z ſuauit' ieffabilis dei bonitas loquet' ſanctis et electis ſuis? Nā hilari vultu: facie ſerena: voce ſuaui: vertens ſe ad eos: et permaxime ad reuerendam matrem ſuam dicet. O dulciſſima mater et totius mundi imperatrix: q: tu me genuiſti: lactaſti nutriſti: et multos labores pro me ſuſtinuiſti. Et vos o diſcipuli et ſecretarij mei: q: veſtris predicationibus totum mundū ad me traxiſtis. Et vos o martyres iclyti: q: corpora veſtra diuerſis ſupplicijs pro me expoſuiſtis. Et vos O cōfeſſores lucidi: q: altiſſimam penitentiam ad meā laudē feciſtis. Et vos O virgines ſacre: q: itegrā et illibatā virginitatē vt mihi placeretis ſeruaſtis. Et vos O viri religioſi: q: mundū reliq̄ſtis et in ſancta religione me ſecuti eſtis. Et vos O filij pdicatores: q: nomē meū corā gētib⁹ et populis manifeſtatis obiurgātes vitia et peccata mundū illuminaſtis vita doctrina piter et exēplo. Et vos O penitētes: q: vitā noſtraz ob amorē mei correxiſtis et emēdaſtis. Et q: bn̄dicti eſtis a p̄re et a ſpū ſcō et ame: venite ergo bn̄dicti mei. O

melifluū ꝟbū: venite O viscero-
sa locutio. O sermo zucharatus.
Quid meli⁹: qd beati⁹: q̄ʒ ab eo
vocari: q̄ ē bonū sūmū. Possidete
te patū vobis regnū a ꝯstitutione
mūdi. O q̄le regnū. O q̄le dñiuʒ
Nō certe terrenū: nō trāsitoriū ſʒ
eternū: ⁊ semp duratuꝝ: totū in se
ꝯtinēs qđ delectat. Cōsideret q̄li
bet vr̄m charissimi: q̄ʒ suauia sūt
verba ista: q̄ʒ dulcia: q̄ʒ amena:
q̄ʒqʒ iocūda. O q̄ʒtū gaudij: q̄ʒ-
tū leticie: q̄ʒtū exultatiōis erit tūc
ī mētib⁹ electoꝝ: īpossibile ē cogi
tare: mlto magis lingua exp̄mere
¶ Scđʒ ē dānatoꝝ sniatio. Licʒ
xp̄o oīa sint clara ⁊ manifesta: ⁊
nulli⁹ īdigeat ꝯsilio: tñ vt sctōs ⁊
electos suos honorificet: añ snie ꝓ
mulgationē petet ꝯsiliū di. Quid
vobis videt Mater mea ⁊ vo-
bis electis meis: de istis q̄ a sini-
stris sūt. Videte eoꝝ scelera. eoꝝ
opa. eoꝝ vitā. Isti fuerūt semper
mihi rebelles: ꝯdicētes ⁊ iobediē
tes ꝯtēpserunt me: gr̄aʒ meā: p̄di
catores ⁊ ꝟuos meos: bñficia ī mi
ꝟicordia nō cognoscētes fcti sunt i
gratissimi: me ⁊ glīaʒ meā ꝓ nihi
lo hūerūt: duri obstinati ⁊ ꝓterui:
āplexati sunt mundū ⁊ ꝯcupiscen
tias ei⁹: adherētes diabolo ⁊ pō-
pis ei⁹. Habuerūt me odio ⁊ pa
trē meuʒ ⁊ spūm scm̄: oēmqʒ vitā
ꝟtuosaʒ. dic igr̄ mater mea. Quid
tibi videt faciēdū. Tūc sctissima
dei genitrix dicet. Fili mi dulcissi-
me: ex quo isti male ⁊ pessime vi-
xerunt: vt eoꝝ opera ostendunt:
ad cōmendatōem tue iusticie de-
tis sniam contra eos: vt sine fine
in inferno eternaliter puniātur.
Hanc sniam ꝯfirmabunt omnes
apostoli: oēs martyres: oēs ꝯfes-
sores: oēs ꝟgines: oēs sancti ⁊ san
cte dicētes. Iustissime deus: oīno
isti sunt ī īferno detrudēdi. Quid
igit tūc facient miseri pctōres. Ha
pouerelli: ha miseri: ha desgratia
ti: mater misericordie simul cū san
ctis oibus feret contra eos eterne
dānatōis sniam. Quis ꝓ illis ora
bit. Quis illos defendet. Ad cui⁹
auxilium ꝯfugient. Heu q: nullus
erit in defensione sua. Et tūc xp̄s
vertet se ꝯtra eos facie turbata:
voce terribili: voce tonitrua di-
cens. Discedite a me: q: sicut fui-
stis in mundo separati a me ꝓpt
scelera vestra. sic separati eternali
ter eritis a me qui sum sūmuʒ bo-
num: fons omniū bonoꝝ: gaudiū
⁊ leticia sempiterna Deinde sub
iunget. Maledicti. scʒ a pr̄e: male
dicti a spūsancto: ⁊ a toto creatura
rū ordine. Et addet. In ignē eter-
num. Sicut enim fuistis semper ī
ardore reruʒ terrenarū sic: eritis
in igne eternarum penaruʒ. Qui
paratus est diabolo ⁊ angelis ei⁹:

qui erunt vestri tortores τ punitores. Separo vos a me vt maledictos τ excommunicatos: τ mitto vos in ignem τ tormentum eternum: cum diabolo τ omnibus sociis eius: qbus in mūdo seruiuistis. Ha deus gloriose: q̄z erit terribilis illa sententia: q̄z rigida: q̄z seuera. Qua prolata: miseri damnati: tantum terrorem: tantū horrorem habebunt: q̄ pre dolore concussi τ perterriti: percutiēt pectora sua facies τ capita. Eiulabunt: clamabunt: τ dicent. Heu: heu: heu: cur nati sumus. Ve nobis quia peccauimus. Ve nobis quia non obediuimus. Ve nobis quia duri fuimus. Heu maledicta dies conceptionis nr̄e. Maledicti sint anni nr̄e nutritionis. maledictum sit totum tempus vite nostre. Cur non suffocati fuimus in ventre matris nostre. O quanta erit eorum tristitia. O quātus dolor. O quanta afflictio cuz prospicient se esse separatos a maiestate diuina: a consortio sanctorum: a societate electorum. Heu quia separabitur filius a patre: pater cum electis: filius cum damnatis. Heu dico: q̄ filia separabitur a matre: frater a fratre: soror a sorore: amic⁹ ab amico. illi ad gloriam isti ad penam. illi ad requiem. isti ad laborem. Illi ad gaudium, isti ad tristitiam. Illi cantantes. isti plorantes. Illi liberi isti compediti. Ecce q̄z dolorosus q̄z lachrymosus τ flebilis erit eorum discessus. Deberet profecto quilibet nostrum talibus ex charitatis visceribus cōpati: duz in hoc mundo sumus. ¶ Tertium est inferni sigillatio. Dicet finaliter christus. O terra dilata τ aperi os tuum τ deglutias istos pessimos τ sceleratissimos peccatores simul cum omnibus demoniis. Quo dicto aperiet se terra vsq3 ad inferni profundum: τ illico omnes reprobi: τ omnes demones eiulantes τ plorantes cadent in fornacez infernalem. Tunc vero claudetur τ sigillabitur terra pariter τ infernus: in quo demones simul cum damnatis omnibus sine fine cruciabuntur. Electi vero christo precedente: cantantes τ psallentes in paradisi gloriam intrabunt. Ibūt ergo vt euangelista dicit hi. s. damnati in supplicium eternum. iusti autem in vitam eternam. Viuentes cum patre τ filio τ spiritusancto p̄ infinita seculoꝝ secl'a. Amē.

¶ Feria tertia. prime dn̄ice. De odio. Sermo. xiiij.

Os fecistis illā speluncam latronum. Mat. xxi. Nō est aliqua lingua mortalis. q̄uis exorna

ta maxima eloquentia esset: que sufficienter exprimere posset: q3 graue atq3 horrédum sit odij peccatum: per qd aia rónalis que domus dei: et templū spūs sancti merito deberet esse: deserto summo conditore: spelunca fit latronum et habitaculum demoniorum. Et hoc est de quo saluator conqueritur dicens. Domus mea domus orationis est: vos aūt: supple segntes execrabile odij peccatum fecistis illá speluncā latronū. Que fuerunt verba assumpta: et in hodierno euágelio recitata. In quo tria singularia documēta habem9.
¶ Primū q sicut xpo ciuitatem intrante ierosolimorū ɔmota é tota ciuitas. ita xpo intrante in aiaz: per gratiaz: ɔmouetur tota ad recte viuendum optimeq3 operandum. Hoc tangit prima pte euangelij. vbi dicitur. Cum iatrasset iesus ierosolimá et c. ¶ Scdm documétum est. q ecclesia sancta domus dei est. et domus orationis. et nó locus negociatóis. Hoc tangit parte scda. vbi dicit: Dom9 mea dom9 orationis est. ¶ Tertiū documentū dat in vltima parte euágelij. Relictis illis abijt foras extra ciuitatem. Per qd edocemur q quicunq3 vult perficere in vita spirituali. necesse est illum exire ciuitatem cum xpo. vbi audiat ipm predicanté illud qd habet. Mat. v. diligite inimicos vestros. bñfacite his que oderunt vos. hoc est. neminé habeatis odio. De quo tria hoc mane ɔsiderabimus.
¶ Primo. Diffinitioné.
¶ Scdo. Malignationé.
¶ Tertio. Speculationé.
¶ Primo odij considerare dbemus diffinitioné. s. Doc. prima secunde. q. xlvi. ar. iij. Et qónibus d veritate. q. xxv. ar. iij. Et colligitur ab Augustino in regula. Et dominus Albertus magnus. ij. señ. Et Tulius in. iiij. Tusculanaꝝ qónuz diffiniens odiuz. sic ait Odium é ira inueterata. Et Grego. Odiuz est seruata ira. vnde Ari. ij. Rhetoricoꝝ dicit. Ira est factiua odij. Et Catholicō in summa grámatice diffiniés odium. inquit. Odium est inueterata inimicitia de vltione cogitans. Qua diffinitione prehabita. queritur vtrum odiuz sit peccatum mortale. Huic qóni respondent duo preclarissimi doctores. sc3. s. Tho. xxij. q. xxxij. ar. iiij. Et dñs Albertus magnus. ij. señ. dicentes. odium ꝓximi é peccatum mortale. Et hoc triplici ratione probatus.
¶ Primo. Róne trásgressióis.
¶ Scdo. Róne oppositóis.
¶ Tertio. Róne dánationis.
¶ Primo róne trásgressióis sic.

Quicunqꝫ transgredit̃ diuinam legé atqꝫ eius mádata mortaliter peccat. Sꝫ tenés odiũ eſt tráſgreſſor legis dei: ꝛ mandatoꝝ eius. ergo mortaliter peccat. Precepit náqꝫ deus ſua lege vt ꝓximus diligatur. nó vt odio habeat̃. Pater tá í veteri q̃ꝫ i noua lége. Leui. xix. Ne oderis frém tuũ in corde tuo. Et iteꝝ eo. c. Et iteꝝ. Leu. xix. Nó queras vltónem nec memor eris iniurie ciuiũ tuoꝝ. Eccle. x. Omnis iniurie ꝓximi ne memineris: ꝛ nihil agas in opibus iniurie. Et Exo. xxiij. Si videris aſinũ odientis te iacenté ſub onere: non pertranſibis: ſed ſubleuabis cum eo. Et Eccle. xxviij. Qui vindicari vult a deo. inueniet vindictã: ꝛ peccata illius ſeruans ſuabit. Relinque ꝓximo tuo nocenti te. ꝛ tũc deprecanti tibi peccata ſoluent̃. h̃ ille. Et Saluator Mat. v. Diligite inimicos veſtros. bñfacite his qui oderunt vos: ꝛ orate ꝓ perſequentibus ꝛ calũniantibus vos. Hic docet amoroſus xp̃s cor iformare erga inimicũ. ſ. nó odire: nó ſibi malũ deſiderare: ſed diligere docet informare os erga eum: nó detrahendo: nó imprecando: nó iſamando: ſed eũ benedicédo: ꝛ ꝓ eo orando. Unde ait. orate. Docet ꝛ informare opus erga eũ: nó animá vel corpus vel alia ad inimicũ pertinétia ledédo aut aliter maleficiendo: ſed potius ſuiendo ei ꝛ beneſaciédo. Et hec digniſſima chriſtianoꝝ vindicta. Hec eſt vltio pioꝝ filioꝝ celeſtis patris. O vindicta glorioſa. O vindicta ſancta. Fac xp̃iane hác vindictá d̃ tuo inimico: corde: ore: ope: ſicut xp̃s tibi p̃cipit. Jó Chriſo. de cõpunctóe cordis nóbilr̃ dicit. Chriſtus nó ſolũ vult nos ignoſcere delinquétib᷒: ſed vt ꝛ amem᷒ eos: ꝛ oremus ꝓ eis. Ná ſi iñmó nó ledas eũ: q te leſit: auertas tñ te ab eo: nec libenter eũ videas: manet ſine dubio vulnus i pectore: ꝛ dolor augeſcit in corde. Qd̃ ſi ita é: nódũ explet̃ a te: qd̃ xp̃s mádauit. Nũqd vis tibi ꝓpiciũ fieri deuꝫ. vt nó te quidé ledat. auertat ſe tñ ab ſ te: ꝛ pctóꝝ tuoꝝ memoriá teneat: ꝛ videre te nolebit. Igit̃ q̃lé vis erga te deũ eſſe: cũ delictoruꝫ tuoꝝ veniá poſcis. talé te exhibere debes his qui deliquerũt i te. h̃ ille. ¶ Scd̃o róne oppoſitóis ſic. Charitati nihil oppon̄t niſi peccatũ mõtale: ſꝫ odiũ directe opponit̃ charitati: vt ait. ſ. Doc. g̃ odiũ eſt pctm̃ mortale: q: ꝯriat̃ excellentiſſime ꝟtuti charitatꝫ: ſine q̃ nullũ op᷒ meritoriũ ꝓduci p̃t: vt ap̃lica tuba iqt. i. cor. xiij. Si liguis hoiũ loq̃r ꝛ angeloꝝ: caritaté aũt ñ habeá: fact᷒ ſum velut es ſonás aut

cimbalũ timẽs. Et si habuero pro phiam & nouerim misteria oia: & oẽm sciam: & si habuero oẽm fidem: ita vt montes transferã. caritaté aũt nõ habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum oẽs facultates meas & si tradidero corpus meũ ita vt ardeã caritatem aũt nõ habuero nihil mihi prodest. Caritas patiens est: benigna est: caritas nõ emulat: non agit perperã: nõ inflat: nõ est ambitiosa. nõ querit que sua sunt &c. Ergo cõtrariũ eius. s. odiũ est mortale peccatum.

¶ Tertio rõne damnationis sic. Nullus dãnat eternaliter nisi pp peccatũ mortale. sz habẽtes odiũz dãnant eternaliter. ergo odiũ est pctm̃ mortale. Probat hoc Augu. de pe. d. iiij. Qui diuini beneficij oblitus. suas vult vindicare iniurias. s. ppter odiũ conceptũ: nõ solum de futuris peccatis veniã nõ merebit: sed etiã preterita que iaz sibi dimissa credebat: ad vindictã ei replicabunt. h ibi. Ubi dic glo. q dãnabitur per peccatũ odij sequentis: ac si non fuisset ei dimissum aliqd peccatũ.

Secundo principaliter cõsiderare debemus odij malignationẽ. Nã tres sũt pncipales odij malignitates.

¶ Prima est legis nãlis cõtrariatiua.

¶ Scda est cordis obduratiua.

¶ Tertia ẽ crudelitatz inductiua.

¶ Prima malignitas: q: odiũ est legis naturalis cõtrariatiuũ. Ubi notandũ sm Theo. maxime put colligit ex dictis. s. Tho. prima scde. q. lxxxxi. Lex naturalis sic diffinitur. Lex nãlis est regula naturalis rõnis directiua humanoꝝ actuũ. hec ibi. Cuius quidẽ obseruatiõe vt dicit. Phs. i. Politicoꝝ. Hõ est optimũ aialiũ: & sepatus a lege & iusticia est pessimũ. Hec aũt lex clamat. Quod tibi nõ vis fieri alteri ne facias. Nolles. n. eẽ i odio alterius. nolles q aliqs cõ te vindictã faceret. igit & tu odiũ dimitte: & alteri vindictã ne machineris. sed oẽs hoies dilige oibus bñfacito. oẽs amicos habeto. q: vt phs inqt. viij. Ethi. Ois hõ est oi hoi naturalr amicus. Iteꝝ Ari. ibidẽ. Oẽs hoies eiusdẽ gentis. naturaliter sunt amici. vñ naturalr xpianus ẽ amicus oiuz xpianoꝝ. De hac lege naturali dr. ff. de iusticia & iure. l. vt vin. Cũ. n. cognationẽ qzdã inter hoies natura cõxerit. cõñs ẽ hoiez hoi insidiari nephas esse h ibi. Et h pp silitudinẽ nature & cultus. vñ Ari. viij. Ethi. dic Simile naturalr diligit sibi simile Qui igit nõ amat pximũ. sed euz odit. peruersus atqz malignus est

agens ꝯ ordiné legis naturalis. sic ei⁹ inimicus atqꝫ ꝯrius. Hac lege naturali illustratus Cesar. vt ait Aug. i epl'a ad Marcellinū. oīuꝫ reminisci solebat. pter iniuriaruꝫ. Et. xij. de ci. d. allegat Tulliū dicéte. Nulla o Cesar de tuis ꝟtutib⁹ nec mirabilior. nec gratior mihi cordia é. Hic Julius Cesar viso capite Pōpei inimici sui fleuit. Hac lege doct⁹ Alexāder sugge réte Aristo. vt offensori suo pceret: ꝯ qué erat indignat⁹ libere dimisit. Hac lege ductus Antigon⁹ rex Pirrhi eius inimici caput: ꝛ corpus: honorifice sepeliens: eius filiū ad frém Antigoni liberū remisit: vt Ualerius ait. Et i lib. iiij. mlta hmōi recitat exépla. Hac lege zeno phs cuidā sibi maledicéti inqt. Tu didicisti maledicē: ꝛ ego didici maledicta ꝯtēnere. Hac lege Diogenes vt recitat Seneca lib. de ira. Spuéti sibi in facie cuꝫ impetu. Lētulo deposito odio: inquit. Affirmabo o Lentule deinceps eos decipi: qui dicūt te os nō hr̄e. Hac lege ait. Seneca lib. de quattuor ꝟtutib⁹. Si magnus fueris nūqꝫ iudicabis tibi ꝯtumeliaꝫ fieri. ꝛ ō inimico dices. Nō nocuit: sꝫ aīum nocédi habuit. Et cū illū in ptāte tua videris vindictam putabis vindicare potuisse. Scito enim honestū ꝛ magnū genus vindicte esse ignoscere. hec ille. vñ ꝛ Lactantius lib. vi. c. x. De⁹ enim qui ceteris aīalibus sapiam nō dedit: naturalib⁹ ea muniméntis ab incursu ꝛ piculo tutiora generauit. Hoīem vero: q: nudum fragiléqꝫ formauit: vt eū sapiétia potius instrueret: dedit ei pter cetera: humane pietatꝫ affectū: vt hō hoiem tueat. diligat: foueat: cōtraqꝫ oīa pericula ꝛ accipiat ꝛ pstet auxiliū. hec ille. ¶ Scđa malignitas: q: odiū est cordis obdurātiuū. Adeo cor odiétis induratur vt de ipso merito dici possit illud Job. xli. Cor eius idurabit quasi lapis. vñ odiū est simile veneno: q̄ mortuus fuit Trayanus impator de quo mortuo legitur exhumatū est corpus eius: vt medici viderét causam sue mortis. Et inuentū est cor eius duꝝ quasi lapis: qđ ex illo veneno processerat. Conditiones autē duri cordis ponit Bernardus in libro de consideratione dicens. Cor durum est: qđ cōtritione non scinditur: pietate nō emollitur: precibus non flectitur: minis non cedit: flagellis obdurat. Hec omnia videntur impleri in odiente. Unde cor eius non potest habere contritionem: nec in confessione conuertitur: aut absoluitur: nec veniam petit: nec cōmunionem suscipit. Ex

presse enim dicitur.de pe.di.v.c. Falsas q̄ talis.s.qui odiū tenet in corde:admitti nō dz ad penitentiā .s.q̄ absoluaf a cōfessore. Et quā to magis permanet in odio tanto magis obduraf. Pietate nō emo lif talis:q: etsi videat inimicuz in aduersitate nō cōpatif:sz apperit ei maiora mala vsqz ad consum-ptionē:sicut iudei odientes xp̄m: nō fuerunt moti pietate:cū vide-rent eū terribiliter flagellatuz:qđ fecerat Pylatus.vt eos ad pieta tem flecteret:sed eum oīno volue runt crucifigi:vt de eius oppro-brijs ⁊ penis saturarenf. Nec fle ctitur precibus odiens. Naz licet amici:vicini:religiosi: prelati dep cenf tales.vt odia dimittant ⁊ ini micitias:nō acquiescunt:imo nec precibus eius quē oderūt: etiā in iuste.flectunf:sicut nec iudei preci bus Stephani orātis pro lapidā tibus.flecti potuerunt:quē iniuste odibant.s.ꝑpter sapientiā.virtu-tes.⁊ miracula. Non cedit minis odiens:q: lz fiant ei a predicatori-b⁹mine multoꝝ maloꝝ que deus odienti inferre vult:⁊ etiā dāna-tionis eterne: nō videnf curare. Flagellis obduraf. Incurrit eniz dāna ⁊ īfirmitates:mortē familie sentit:⁊ tn̄ in obstinatiōe ꝑdurat. Et ideo Eccle.iij. Cor durū habe bit male in nouissimo: q: in mōte odio obduratus decedens a de-mone cruciandus in infernum de scendet. ¶ Tertia malignitas: q: odium est crudelitatis inductiuū. Nulli enim sinit parcere odium: nec amico:nec consanguineo. Chaym sic ex odio crudelis fact⁹ est:vt nō parceret germano abel. Egyptij qui oderant hebreos:vt habef. Exo.i. Affligebāt eos mul tis modis ⁊ opprobrijs: adeo in eos crudeles effecti:vt mandaret Pharao oēs mares qui nasce-banf interfici siue in flumine sub mergi. Quo:quid crudelius esse pōt: Iratus herodes ex odio quē cōcepit ad regē iudeoꝝ nup na-tum.s.xp̄m.vt eū occideret:iussit oēs pueros:etiaz filios proprios occidi a bymatu ⁊ infra. in finib⁹ bethleem repertos. Tanta ē odiē tis crudelitas:vt ⁊ seipsuz cruciet ⁊ occidet. Lancea longini nō fuit ita crudelis sicut odium. Ipsa cor pus mortuum cōfodit: odium au tem viuens corpus ⁊ viuentē ani maz transuerberat. Et certe odio sus est crudelior omni bestia silue stri:que feritate deposita sepe mi tescit. Odiēs aūt nequaq̄z. vnde Augu.xij.de ci.d. Neqz vnq̄z in ter se leones aut dracones qualia hoīes inter se bella gerūt. Ex hoc aūt sequitur:dum ipse alijs sit cru delis:offensiones nō dimittens.

sibi deus minime peccata dimit-tat. ẜm illud. Mat. vi. Si eniꝫ di miseritis hoibus peccata eoꝝ: di mittet ⁊ vobis pater vester cele-stis peccata vestra. Si aūt non di miseritis hoibus: nec pater vester celestis dimittet peccata vestra. Et Mat. xviij: Sic ⁊ pater meꝰ celestis faciet vobis: si nō remise-ritis vnusq̄sq; fratri suo de cordi bus vestris. Sup quo Chriso. ait. Tanta ē differētia peccatoꝝ que cōmittunt in deū ⁊ hoiem: quāta differētia est decē miliū talentoꝝ: ⁊ centū denarioꝝ. Et Ecc. xxviij. Homo hoi seruat iram: ⁊ a deo querit medelaꝫ. Ecōtrario: cogit deus si dimittis alijs. vt tibi di-mittat. Mat. vi. Dimitte nobis debita nostra: sicut ⁊ nos dimitti-mus debitoribus nostris. Super quo v̄bo libet paululū imorari. O tu q habes odiū: q̄ nō vis par cere nec vis pacificare te cū illo q te offendit: dic mihi queso. Quō oras? Quid petis in tua oratiōe? Ha certe ɔtra te oras. Contra te deū inuocas: ɔtra te gladiū diui-ne iusticie acuis. Patet. Nam in tua oratione dicis. Dimitte nobis debita nostra: sicut ⁊ nos dimitti-mus debitoribus nostris. Aduer tis ne miserime q̄d petis? Nō q-dem: quia si aduerteres: minime faceres. Tu petis dn̄m. dicens. Dn̄e ita dimittas peccata mea: si cut ego proximo: sed decreui nunq̄ꝫ dimittere: rogo sic ⁊ tu nunq̄ꝫ di mittas mihi. Nōne M. Tulius: videt hec sensisse in libro. iij. de fi nibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ? vbi chri-stianissime locuts ait. Minime aūt ɔuenit: cū ipsi inter nos abie-cti neglectiq; sumus postulare: vt dijs imortalibus cari simus ⁊ ab his diligamur: hec ille. vn̄ Augu. in sermone. Ad dilectionē inimi-coꝝ. Uos admōeo: q: ad sanāda peccatoꝝ vulnera: nullū hoc me-dicamentū vtilius esse cognosco. Et iteꝝ Aug. O quicunq; es: tu attendis quid fecerit tibi hō: ⁊ nō attendis q̄d tu feceris deo. Qua re ergo nō dimittis hoi parū: vt tibi deus digneẜ dimittere multū. hec ille. Et iteꝝ Augu. Diligere inimicos grandis est labor in hoc seculo: sed grande p̄miuꝫ in futu ro: q: per amorē hois inimici effi ceris dei amicus: hec ille. Dimit-tenda ergo est crudelitas in proxi mū: ne dei crudelitas sceuiat erga te: sed pium ⁊ placatū celesteꝫ pa-trem sentias: Et vt facilius mite-scere possis: oi feritate deposita: si te rō naturalis ⁊ auctoritates non emolliūt: ɔsidera sanctos ⁊ sactas xp̄m imitātes: qui cū paterent nō cōminabant: cū maledicerent nō maledicebāt. Oēs eq̄deꝫ dimisso

odio ꝛ crudelitate:cōtrarios inimicos dilexerint. Audi mirabile exemplū. ¶ Legit de.s. Johāne guilberto: qꝫ cū esset miles: ꝛ inimicitias hēret mortales ad quendā: q occiderat auūculū suū: vna dierū: cū esset armis accinctus ꝛ īuenisset inimicū suū solū ꝛ inermē aggressus est eū: vt interficeret. Qui ille intuens cū nō posset euadere prostrauit se rogans eū: vt ob amorē illius: qui tali die pro nobis passus erat sibi ignosceret. Erat enim illa die feria.vi. Ad cuius preces: emollitū ē cor militis. Et amoto odio dixit. Ob amorē crucifixi: tali die ꝑ nobis mortui: nō possum facere quin tibi indulgeā. Oēm igit tibi iniuriā cordialiter remitto. Viue securus ꝛ age bonū. Post hoc cū accessisset ad ecclesiā sancti Miniatis ꝑpe florentiā: in monticulo vbi nunc morant frēs oliuaꝝ: oranti ipsi Johāni ad imaginem crucifixi: ipsa imago īclinauit sibi caput: q̄si gratias ageret de īiuria dimissa inimico ꝑpter eū. Et adhuc oñdit talis imago: quā ꝛ ego ipse vidi lꝫ indignus. Et tūc ita ꝯuersus ē ille Johānes guilbert⁹ ad deū: qꝫ dimisso seculo: ordinē īstituit speciale.s. vallis vmbrose: ꝛ miraculis multis clarus ab ecclesia ē canonizatus. ¶ Aliud quoqꝫ exēplū fideliter recitat. Cū.n. quadā die fili⁹ vnicus dñe Lucie de pisis iret ad ꝑdicationē fuit īterfectus. Et vt interfector euaderet furorē curie sugiēs: casu ītrauit domū matris filij interfecti quē illa abscōdit. Et ecce delatū fuit corpus filij sanguinolentum. Hic cogita dolorē matris. Habet ī domo īterfectū ꝛ īterfectorē. Cōsidera qꝫ spūs mal⁹ suggerebat: vt ipm homicidā traderet curie occidēdū: tñ patienter tulit odiū nullū concipiēs. Currit multitudo ad visitandū mestā matrē. tandē fili⁹ defunctus sepelit. Quo peracto vocat mater homicidā. eū īcrepās. cū filiū vnicū occidisset. Et ille tremens. veniā petebat. At pia ꝛ xpiana mater subiūxit. Ego ob amorem xpi. tibi oēꝫ īiuriā remitto. Et nocte sequenti aptato equo ꝛ homicida bñ induto oculte dimisit eū. ¶ Aliud exēplū narrat. Quidā miles cuius frater carnal' fuerat occisus a quodā. obuiauit ipsi homicide. die veneris scti. q nudus cū corrigia ad collū: rante militē genibus flexis. amore passiōis iesu xpi. veniam petijt. At ille cōpunctus. āplexās homicidā cordialiter remisit. eūqꝫ induit ꝑprijs vestibus ꝛ ait. Ego amore iesu christi tibi parco ī terra. ꝛ ipse tibi parcat ī celis. Volo ī sup te recipere in fratrē loco fra

tris mei quē occidisti. Nocte vo sequenti apparuit huic in somnijs christus ⁊ dixit. Scias certo fili: ꝑpter tam pium opus venieq; animā patris ac fratris tui purgatoriuz euasisse. Et tu venies ad me octaua die. Et sic factū est. Mortuus enim celoꝝ regna introiuit. Vide exempla. O durissime hō. Isti erant hoīes sicut ⁊ tu offensi plusq̄ꝫ tu. Cur ergo non mollescis. Cur ⁊ tu non remittis. Cur odium nō deponis. Cur lachrymis inimicuꝫ nō cōplecteris. Iaꝫ tēpus est: vt saxeuꝫ cor dulcescat. Ecce auctoritates. Ecce rationes. Ecce exēpla que ꝓuocāt. ꝑ dona igif̄ ꝑdona. Quere offensorē hodie: ⁊ dali ꝑdonanza. Et si te non mouēt humana exēpla: respice o durissimuꝫ hoīs cor. Intuere exēplum qđ tibi xp̄s in cruce pēdēs ostēdit. In quo tria ꝯsiderare debes: que lapides: ne duꝫ corda hominū mouere ⁊ ꝯstringere debēt. Primuꝫ intuendū ē affectus cordis. Scđm v̄buꝫ oris. Tertiuꝫ est actus opis. Primo igif̄ ꝯtēplare affectum cordis: quo tanta flāma amoris ardebat: vt ꝓ salute suoꝝ inimicoꝝ voluntarie se obtulerit morti ꝓ offendētib⁹: sanguinē: animā: ⁊ corpus exposuerit. Et qđeꝫ tam libere ⁊ ꝓmpte ac largiter vt dicat Isa. liij. Oblatus est q: ipse voluit. Ex se eniꝫ moriens: cūs inimicos saluare voluit: licet inimicorum ⁊ peccatoꝝ exigentib⁹ culpis: passionis fruct⁹ a multis ipsorum nō percipiaf̄. Scđo dulcius ꝯtēplare verbum oris. Scriptuꝫ q̄ppe est. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loquif̄. Quid igitur ait. Pater ignosce illis q: nesciūt qđ faciunt. O īextimabilis dignatio redēptoris. O icōprehēsibilis latitudo sui amoris. Nā hoc loco ait Bernar. sup Can. Flagellis cesus spinis coronat⁹ clauis ꝯfossus patibulo affixus: obprobrijs saturatus oīum tn̄ in memor doloruꝫ inquit. Pater ignosce: pater inq̄t dulcissime: pater amātissime. pat̄ ꝯsideratissime. A p̄rno noīe amorosius fili⁹ cepit. Et suo blādiēs generositali filio: nihil ōbere negari ꝯcludit. Deniq; efficacissime petit. d. ignosce. Nec ait. examia ꝯsidera. pōdera. ſꝫ ignosce: vt nos doceat nostras offensas nō examinare: nec ēt ꝯsiderare: ſꝫ oīa obliuiōi tradere: ⁊ toto corde: ⁊ pleno ore: atq; efficaci opere indulgere: hec ille. Insup ⁊ viscera cordialis cōpassionis effundens: super crucifigentes eum ait. Nesciunt quid faciūt. sunt ceci. sunt infirmi. sunt corrupti. nesciūt. s. bn̄ficiū creatiōis. redemptionis. glorificatiōis. Nesciunt eternam penam sibi para-

tam. Tertio contéplare actũ opis q: ois actus pendentis christi clamat pietaté: misericordiá: amorez. Ná caput hz inclinatum ad osculandũ. manus perforatas ad largiendum. latus aptũ ad diligenduz. pedes confixos ad tecũ cómorandũ: totum corpus exténsum: ad totũ se largiendum: vt τ tu qui iniurias passus es discas pro amore ei⁹ indulgere: qui amore tui dignat⁹ est mori. Quis igit tá crudelis: tá ferreus. qui ad hoc nó attendat: qui nó cómoueatur ad iniuriaruz remissionem: Refert enim Ugo de prato. Hiero. dicenté: q illud verbuz ignosce. fuit tante pietatis τ efficatie in auribus audientium q fere quinqz milia hominũ hoc verbo audito ad christum conuersa sunt. O obstinatissime. O durissime. O crudelissime hoiuz. lapides post hoc dulce verbum scissi sunt: τ tu lapideus remanes:

Ertio principaliter considerare debemus odij specificationé. Ubi pro maiori vtilitate audiétium τ informatióe conscientiarũ particularizando. duodecim modos specificabimus. in quib⁹ odiũ est peccatuz mortale. ordinandumqz ala pratica. ¶ Primus modus odij dicitur substantiatiuus: cum aliquis appetit ex odio radicato: q ille quem odit amittat in toto vel in parte substantiam temporalem: aut qḋ grauius é. ad hoc operatur: vel per se vel per aliũ: semper peccat mortaliter. ¶ Secundus modus odij dicitur infamatiuus. Cum aliquis ex odio detrahit illi quem odit: vel bona de illo peruertit. dicens nó facta eé: siue mala intentione fuisse facta. semp peccat mortaliter. ¶ Terti⁹ modus dr̃ ꝑuatiuus. Cũ aliqs cupit ex odio: vt ille qué odit pellat ex patria: vl' qḋ pei⁹ é: ad hẽ dat operá priuatim vel publice semp peccat mortalr̃. ¶ Quartus modus odij dr̃ familiatiuus: cũ aliqs appetit mala in familia illius quem odit: vt ifirmitates filioꝝ: secũdi am vxoris: τ iniurias eoꝝ semper peccat mortalr̃. de huiusmodi aduertés. ¶ Quint⁹ modus odij dr̃ libertatiuus. Cũ aliqs appetit ex odio vt ille qué odit libertate ꝑuetur: q ponat in carceré: vel in seruituté redigat: siue a theucris capiat. τ huiusmodi. semp ī talibus desiderijs é pctũz mortale. ¶ Sextus modus odij dr̃ corpatiuus. Cũ aliquis ex odio appetit q ille qué odit ifirmet peste. cancro: vel sibi ipreca mortẽ ac maledictióes corpales: lz ipse nolit vel nó audet occidere: aut occidi facere: semp

in huiusmodi desiderijs seu verbis ipretatiuis cũ aduertit peccat mortalit̃: ꝛ ẽ homicida: iuxta illud pri. Jo. iij. Qui odit fratrẽ suũ homicida ẽ. ¶ Septim⁹ modus odij dicit aiatiuus. Cum aliqs cupit ex odio ꝙ aia illi⁹ quẽ odit vadat ad ifernũ: vl' nollet eã sociã secũ i paradiso: semper i talib⁹ desiderijs mortalissime peccat. ¶ Octauus modus odij dr̃ exclusiuus. Cũ aliquis faciẽs orões itẽdit i sua oratiõe excludere illũ quẽ odit. quotiens h̃ sibi ante orõnẽ: vl' i orõne: aut post orõnẽ occurrit ƀƺ. s. Tho. mortal'r peccat. ¶ Non⁹ modus odij dr̃ ꝑparatiu⁹. Cũ aliqs hẽt aiu3 ita tumidũ ꝯ quẽ odit: vt sit ꝑparat⁹ ꝛ dispositus ẽt si videret ip3 in extrema necessitate ei non subuenire: peccat mortaliter ƀm. s. Tho. quotiẽs hoc aduertẽter occurrit. ¶ Decim⁹ modus odij dr̃ dignificatiuus. Cũ aliqs vellet: ꝙ ille quẽ odit suis dignitatib⁹: suis officijs: suis gradib⁹ ꝓuaret̃: ꝛ cũ ip3 i talibus videt ex odio crepat: sẽp i talib⁹ cogitatiõib⁹ aduertẽter mortal'r peccat. ¶ Undecim⁹ modus odij dr̃ virtuosiu⁹. Cũ aliqs ex odio dolet: aut nollet illũ quem odit hẽre aliquã virtutẽ: humilitatẽ: patiẽtiã: liberalitatẽ: scitatẽ: doctrinã: sapiẽtiã: fortitudinẽ ꝛ silia. semp peccat mortal'r. ¶ Duodecim⁹ modus odij dr̃ iplacatiuus. Cũ aliqs disponit nunq̃3 facẽ pacẽ: s3 i odio remanere: vl' nõ vult placari: nec ꝯsilijs: nec ꝑcib⁹: nec ꝓmissis: nec ex odio vult secũ loq: nec ex odio vult illũ salutare aut respicere: vl' nõ vult ꝑcere: si veniã petit: aut petere fac̃ ab illo ꝯ quẽ hẽt odiũ: imo vult i odio durare ꝛ ꝑsistẽ: semp mortal'r peccat. Hic dñs archieps ꝙ nunq̃3 licet odiũ ferre: ꝛ si petit̃ venia debet ꝛ tenet̃ dare. Et h̃ general'r nõ. ꝙ quotiẽscũq3 cogitatio odij ꝓximi vl' inimici alicui occurrit aio deliberato ꝛ nõ disponit remittẽ odiũ vl' iniurias: totiẽs mortal'r peccat. vñ ẽ possibile ꝙ aliqs odiẽs aliquẽ i vna die peccet mortal'r ducẽtis vicib⁹ ꝛ trecẽtis. Et q̃d i septimana: q̃d i mẽse: q̃d i annos: Heu ifelix aia a dyabolo excecata. In capite ãni erũt q̃dãmõ innumera pctã mortalia. Et hec ẽ magna cecitas spũal'. de q̃ dr̃ pri. Jo. Qui odit fr̃e3 suu3 i tenebris ẽ: ꝛ i tenebris ãbulat ꝛ nescit quo eat. q: tenebre obscurauerunt oculos ei⁹. h̃ ille. Et ex h̃ cõprehendi põt quãte q̃uitaƺ sit odiũ: rãcor: maliuolẽtia. Cõsideret ḡ q̃lq3 ꝯsciaƺ suaƺ. Examiet piculũ i quo ꝑsistit: libret ꝯtinuas offensiões q̃ deo in odio ꝓximi fiũt. Exeat iã ex h̃ vitioꝝ baratro: odiũ deponat: amo

re et pace primum amplectatur. Et vocé dulcissimá apli audiet ac im plebit .ij. Cor. xiij. Gaudete: pfecti estote: pacé habete: et de[9] pacis et dilectionis erit vobiscum. hic. s. p gratiá et in celo per gloriá: qui est benedict[9] in seculoꝝ secula. Amé.

¶ Feria quarta prime dñice. De malo cósensu. Sermo. xv.

Eneratio mala et adultera signú qrit Mat. xij. Fundamétuz oium opum maloꝝ atqz bonorú é cósensus voluntatis sine quo nullus act[9] humanus meritorius vel demeritorius eé pót. vñ Augu. libro retracta. ait. Voluntas é qua peccat et recte viuitur. h ille. Recte quippe viuere quis dr qñ voluntas eius ɔsentit in bonum. Peccare át quis ꝓhibet: cuz voluntas ei[9] ɔsentit in malú: put faciebat generatio mala et adultera multoꝝ: qui cóuenerát et asensum prebuerát ad qrédu3 signú a xpo ex malignitate non ex deuotione. Hoc é qđ tangit in themate euágelij hodierni. In quo tria documéta habem[9]. ¶ Primuz documétu3 é qꝫ nullus debet esse tante temeritatis vt a dño iesu signum aut miraculu3 ex curiositate qrere presumat. Hoc tágit prima pte euágelij ibi. Accesserunt ad iesuz scribe et pharisei. ¶ Scóm documétú est qꝫ qlibz post recidiuationé durior efficit: et nó tm ab vno sed a plurib[9] et nequiorib[9] spiritibus possidet. Hoc tágit. p. scóa euágelij. ibi. Cuz immundus spiritus exierit etc. ¶ Tertium documentu3 est qꝫ quicunqz facit voluntaté summi pris ipsi xpo frater: soror: et mr é. Hoc tangit vltia parte euágelij. ibi. Quicunqz fecerit voluntaté etc. Qđ precipue fit qñ hó nó hét aliqué malú cósensu3. De quo malo ɔsensu tria considerabimus.

¶ Primo. diffinitionem.

¶ Scđo. grauationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo cósensus mali considerare debem[9] diffinitioné. Ná vt colligit ex dictis. s. Doc. pma scđe q. xv. et. q. lxxiiij. ar. viij. et. xxij. q. clxxx. ar. vij. Et. qónib[9] de malo. q. xv. Et dñi Raynerij in summa sue prime ptis. magralr sic diffinitur. Cósensus malus é irrigulat[9] act[9] intellect[9] vl rónis et voluntatis ad fruédú creatura. In hac diffinitióe p[o] ponit cá formalis que é irregulat[9] act[9]: qr vicit eéntiá mali consensus. Essentia. n. cuiuslibet rei dr forma toti[9]: vt pz p phm vij. metha. ¶ Secúdo ponit cá efficiés cu3 dr itellect[9] vel rónis. Intellect[9]. n. apprehédit et delibe

rat illicitas passiones: vel illicitos act⁹: irá: homicidiú: luxuriá ⁊ huiusmodi. vel qñ nó reprimit illicituꝫ passióis motú: sicut cú aliquis postq̄ꝫ depheńderit: ꝙ mot⁹ passionis isurgés é iordiatus ꝯ dei ꝑcepta tñ circa ipꝫ deliberate imoraẗ: ⁊ ipm nó repellit. ¶ Tertio poniẗ cá malis cuꝫ dr̄. Voluntati. volútas eni é subiectum peccati. subiectú dico liberuꝫ: q: vt ait phs iij. ethi. Nó é dñs ⁊ pncipiuꝫ suaruꝫ opationuꝫ. Hoc idé. ij. phi. ix. Metha. ⁊. ij. piar. Et iterum. iij. ethi. Nos sum⁹ dñi opationuꝫ nostrauꝫ. Consensus igiẗ malus é in róne sić i apphédéte: dirigente: ⁊ iudicáte. In voluntate vo sić i acceptáte ⁊ termináte. Vñ Augu. lib. de médacio. Cósensus é qñ approbam⁹ ⁊ volum⁹: nec ꝯsensus é vbi nó é approbatio. Et Damascen⁹. ij. li. sen. dicit. Si aliqs iudicat ⁊ nó diligit: nó velit ⁊ non approbet: lꝫ sit ibi sensus: nó tñ é ibi ꝯsensus. h ille. Cósensus igiẗ ideꝫ é qd̄ siml' sensus: ⁊ cósentire idé é qd̄ simul sentire: vt Augu. inquit in li. de médacio. Et in decretis xxix. q. i. c. His ita. vbi dr̄. Cósensus. i. siml' sensus. Ná i ipo ꝯcurrit act⁹ rónis ⁊ volútatis q: ró apphédit: iudicat ⁊ dliberat: volútas vo acceptat ⁊ deẗmiat. ¶ Quarto poniẗ cá final: cú dr̄. Ad fruendú creatura. Ná finis ei⁹ q̄ ꝯsentit i actú malú é: vt delecteẗ i reb⁹ visibilib⁹ ⁊ trásitorijs. Auar⁹ i diuitijs: supb⁹ i ábitóe honoꝝ: iracúdus i vidicádo: ⁊ sic i ceẗis. Qd̄ ꝯ Lactá. de ira dei. c. vltio. Nó é phas hoieꝫ relicto d̄o sensus ac vite datore: ẗrenis fragilibusqꝫ famulari: aut q̄rédis ṫpalib⁹ bóis inherétem ab inocétia ⁊ pietate discedere. hec ille.

Ecundo pncipal'r mali consensus cósiderare debem⁹ grauationé. Pro cui⁹ declaratione sciédú é ꝙ ꝯsensus deliberat⁹ i id qd̄ de genere suo é mortale: ⁊ ipe ꝯsensus é mortale: sicut ꝯsensus i fornicationé in homicidiú ⁊ huiusmodi. ⁊ h̄ triplici: racitióe ꝓbaẗ.
¶ Prio. róne separatióis.
¶ Scd̄o róne maculationis.
¶ Tertio. róne dánatióis.
¶ Prio igiẗ ꝓbaẗ ꝙ solus ꝯsensus dliberat⁹ i pctúm mortale est mortale róne sepatióis sic. Nihil sepat hoieꝫ a dulcissimo ⁊ bñgnissimo d̄o: nisi pctúꝫ mortale. iuxta illd̄ Isa. lix. Iniqtates vr̄e diuiserút iter vos ⁊ deú vr̄ꝫ ⁊ pctá vr̄a abscóderút facié ei⁹ a vobis vt nó exaudiret ꝭ solus ꝯsensus in pctúꝫ mortale: sepat hoiem a dulcissimo ⁊ benignissimo deo: vt scribitur

Sap.i. peruerse cogitatiões separant a deo. Et iterũ ibidẽ. Spũs eni scũs discipline effugiet fictum ꝛ auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu. ergo solus consensus in peccatũ mortale: est peccatum mortale. ¶ Secũdo idem probat ratione maculationis. sic. Nihil infert aĩe rationali maculam nisi peccatum mortale: sed solus ꝯsensus siue sola cogitatio deliberata in peccatũ mortale: infert maculã anime rationali: ergo solus ꝯsensus in peccatum mortale: est peccatum mortale. Maior pꝫ per .s. Doc. prima scd̃e. q. lxxxvi. dicit. Macula aufert nitorẽ grẽ. Qd̃ fit ꝑprie p peccatũ mortale. Minor probat per dictũ christi. Mat. xv. Cogitationes male: sũt que coinquinant hoĩem. Et ideo ad lauandum maculaꝫ anime: precipit deus auferri malas cogitationes Isa. i. di. Lauamini mundi estote: auferte maluꝫ cogitationuꝫ vestraꝝ ab oculis meis. Et Gre. de pe. di. ij. Inter hec ait. Nequaq̃ꝫ imunda cogitatio maculat: cuꝫ pulsat: sed maculat cum animum superat: ergo solus ꝯsensus imortale: ratione maculationis: ẽ peccatum mortale. ¶ Tertio idem ꝓbatur ratione damnationis. sic. Illud propter qd̃ homo eternaliter dãnatur est peccatuꝫ mortale: sed consensus solus im mortale: est id ꝓpter qd̃ homo eternaliter damnatur: ergo consensus in peccatũ mortale est mortale. Minor probat. Leuitici. xxij. Succidã ipm .s. hoiem peccatorem: ꝛ omnes qui consenserunt ei vt fornicarent cum Moloch. de medio populi sui. Et. ij. Thesa. ij. Judicent omnes qui nõ crediderunt veritati: sꝫ consenserunt iniquitati. Et Actuũ. v. Quotquot consenserunt iude galileo dispersi sunt. Et Augu. xij. de trini. Si consensus illecebre voluptatis sola cogitatione delectatõis ꝯtentus est. Hꝫ habendũ existimo velut cibum vetitum sola mulier comederit. Et infra. Totus homo dãnabitur per huiusmõi que sine voluntate operandi: sed tamẽ cum voluntate aĩum talibus oblectandi: solius cogitationis sciunt esse peccata: nisi per gratiã xpi remittantur. hec ille. Ergo ꝯsensus deliberatus siue cogitatio deliberata in peccatum mortale: est peccatum mortale. Legitur Thobi. vi. ꝛ. vij. c. De septem viris: qui mox ingressi ad Saram sine perpetrato opere: ab Asmodeo suffocati sunt. Nam eorum cogitatio erat puersa ꝛ pessima: sicut equi ꝛ muli. Audi ꝛ notabile exemplum qd̃ sepe legi. Recitatur enim de quadam muliere extrinsece bonis

operibus dedita assidue que ab hoibus sponsa christi reputabat. Mortua át apparuit fetens ꝛ turpis. Cũq3 interrogaret de ei⁹ statu rñdit. Heu me miserá: in inferno posita sum: nec amplius mihi spes saluationis é. Et dum diceretur sibi de tantis bonis operibus a se factis. rñdit ꝙ nõ propter aliud damnata erat: nisi propter lasciuas cogitationes ꝛ interiores consensus: in quib⁹ delectabat: quáuis corpore castissima esset. Patet propositũ: imo nõ solum consensus in peccatũ mortale deliberatus est mortale: sed etiam consensus ex contemptu in peccatum veniale: est mortale. Altius dico solus consensus ex cõtẽptu etiam in re que de se non est mala: est mortale. Exemplum primi. Consensus ex contẽptu dicendi verbum ociosum est mortale. Exemplum secundi. Consensus leuandi festucá de terra ex contemptu dei: est mortale. Rõ. Illud per quod hominis voluntas renuit subijci ordinatiõi legis diuine vel regule: est peccatum mortale: sed consensus solus ex contemptu ést id. per quod voluntas renuit subijci ordinatiõi legis diuine vel regule: vt patet per s. Doc. xxij. q. clxxxvi. ar. ix. vbi ait. Contemptus fit cum volũtas omittentis vel trásgrediẽtis renuit subijci ordinationi legis vel regule: ꝛ ex hoc procedit ad faciendum contra regulam vel legem. vnde Ber. Cõtemptus est vbiq3 dánabilis. ergo ꝯsensus ex contẽptu: est peccatum mortale.

Ertio principaliter mali consensus considerare debemus specificationes. Cõsensus enim in peccatum duodecim modis consideratur. prim⁹ modus cõsensus peccati dicit delectatiuus. Pro cuius declaratione notádum é: ꝙ ꝗs potest de mortali peccato cogitare: tribus modis. primo modo vt cognoscat. Nam vt dicit. s. Doc. prima scḋe. q. lxxiiij. ar. viij. quando homo cogitat de peccato vt cognoscat ipsum: vel rõne iformádi seipm: vel docẽdi alios: vel disputádi: vel ꝯfessiões audiẽdi: h̄ ꝯsensus: vl' talis cogitatio de pctõ que ordinat solũ ad cognoscẽdũ ipsu3 pctm̃: é sine oi pctõ: imo põt esse cũ merito. Scḋo modo ꝗs põt de mortali pctõ cogitare: vt detestet pctm̃' cõmissu3: ꝛ futur3 caueat. Et talis ꝯsensus nõ est pctm̃: s3 meritorius. Isa. xxxviij. Recogitabo tibi oẽs ánnos meos i amaritudie aie mee. O3. n. vt qñcũq3 ꝗs cogitat de pctõ: ip3 horreat ꝛ detestet: salté habitu: ꝛ de cõmissis ꝯterat

ac ↄfiteatꝛ:si nõ est ↄtritꝰ ⁊ ↄfessus
Tertio mõ q̄s põt cogitare d̄ pec
cato mortali vt delecteꝛ. Cũ.s.ali
quis ↄsentit in delectatõez peccati
mortalis: que delectatio ꝓcedit ex
cõplacẽtia ipsiꝰ actus pc̄ti morta-
lis: sicut homicidij cogitati: vł for
nicationis cogitate: ⁊ huiusmodi
peccãt mortaliter: etiã si ipm actũ
pc̄ti mortalis nunq̄ȝ vellet facere
Si aũt delectatio sit respectu cogi
tatiõis tm̄: ⁊ nõ obiecti vel rei co
gitate: põt esse solũ veniale. Hec
habeꝛ a.s. Doc.i.scd̄e.q. xxxi.ar.
v. Et clariꝰ.q.lxxiiij.ar.viij. Ex q̄
etiã sequiꝛ: q̄ q̄cq̄d hõ agit: ex cõ
sensu talis delectatiõis: que est in
pctm̄ mortale rõe rei cogitate ad
hec vt talẽ cogitationem enutriat
vel teneat vt aspectꝰ mulieꝝ. ta-
ctꝰ. ꝓgressus. motꝰ. ornatꝰ. ⁊ qc-
q̄d ẽ huiusmodi totũ ẽ pctm̄ mor
tale. Cõtra hoc clamat Jere.iiij.
.c.d. Laua a malicia cor tuũ ieru
salẽ: vt salua fias. Usqȝquo mora
bunꝛ in te cogitatiões noxie: sup-
ple ad delectandũ. ¶ Scd̄s mo-
dus ↄsensus dr̄ ꝑparatiuꝰ. Cũ ali
q̄s cogitat ⁊ ↄsentit: aut determi-
nat peccare mortaliter: etiã si non
exeat ĩ opus exteriꝰ: vt cogitãs ⁊
determinãs ꝑpetrare homicidiuȝ
vel fornicationẽ: lȝ nõ faciat ex ve
recũdia vel alio respectu: aut ĩpe
dimento: tm̄ mortale est. vnde glo.

sup illud. Leuiti.xv. Mulier que
patitur multis diebꝰ fluxũ sangui
nis dicit. Cogitationes ⁊ volũta-
tes: q̄ȝuis ope nõ cõpleanꝛ: apud
deũ ꝓ factis habenꝛ ⁊ puniuntur
Hiero. quoqȝ ⁊ habetur.xi.q.iij.
Estimant. Nec arbitrandũ est: in
die iudicij: illos tm̄ a dei filio de-
negandos: qui in martyrio xp̄m
negauerunt: sȝ etiã illos oẽs: quo-
rũ ope vel ꝯmone vel cogitatiõe
xp̄s negaꝛ: hec ille. Ueruȝ ꝯm le
ges ciuiles peccatũ cogitationis
non puniꝛ: vt: ff. de penis.l. cogita
tiones. ⁊ de pe.di.i. Cogitatio: sed
bene puniꝛ de lege diuina siue in
foro dei. ⁊ canonico. sic habetur
di.xlix.c. Sollicite. parapho. Hic
etenim. ℣. põderosus. Et de pe.
di.i. votum pro ope reputatur. Et
xxij.q.v. Qui piurare: deꝰ inspi
cit cor: ⁊ iudicat secũdum volunta
tem. Et.xxvi.q.vi. Si presbyter.
Et.c. Cognouimus. ¶ Tertiꝰ mo
dus consensus dicitur non impe-
ditiuus. Cum aliquis ex officio
suo habens potestatem ac iurisdi
tionem: delictum cõmittenduȝ nõ
ĩpedit: peccat mortaliter q: vide-
tur malo consentire: vnde Ana-
stasius ad Damasum papã.xxiij.
q.iij.c. Qui potest obuiare ⁊ per
turbare peruersos ⁊ non facit: ni
hil aliud ẽ q̄ȝ fauere ĩpietati coꝝ.
Nec caret scrupulo societatis oc

culte: qui manifesto facinori desi
nit obuiare. h ille. Et iterũ. xxiij. q.
c. Ostẽdit. Et ꝙ hoc intelligat̃ de
hñte officiũ ⁊ iurisditioné: p3 per
iij. c. Ille. xxiij. q. iiij. Idé dicédu3
de prelatis: ⁊ de patribusfamilias
qui videntes ⁊ scientes scelera fi
liorum non impediunt ⁊ huiusmo
di. ¶ Quartus modus cósensus
dicitur non admonitiuus. Cum
aliquis videns quépiam peccare
mortaliter: ⁊ potest verbo vl' ope
re admonendo peccatu3 illud pro
hibere: ⁊ non facit ⁊ tenetur: con
sentire videtur: agens contra pre
ceptũ de correctióe fraterna: vñ ⁊
mortal'r peccat. Et ad h oés tenen
tur. Jó i decretꝭ. xxiij. q. iiij. c. Nó
iferéda s3 ide pelléda iniuria lex
virtutꝭ é. Qui. n. nó repellit iniuri
am a socio si pót: cã é in vitio: q3
ille q facit. h ille. Vñ ⁊ Salomon
ait: Erue eos qui ducunt̃ ad mor
tem. Unicuiq3 enim deus máda
uit de ꝓximo suo. Et si peccauerit
in te frater tuus corripe eum.
¶ Quintus mod⁹ ꝯsensus dr̃ nó
punitiuus. Cũ aliqs debés ex of
ficio nó punit pctm̃ mortale ꝯmis
sum. sic ius ⁊ iusticia ipat passióe
amoris vel odij vel negligentie de
tentus: ꝯsentire vr̃. vñ ⁊ mortalit̃
peccat. Jó d: i decretis. lxxxvi. d.
c. Inferiorꝫ. Et. c. Culpá. Probat
se odisse vitia: q ꝯdénat errantes:
nec derelinqt sibi locũ deuiádi: q
nó pepcit excedéti. h ille. ¶ Sex
tus mod⁹ ꝯsensus dicit̃ ꝑceptiu⁹.
Cũ aliqs mortale ꝑcipit alqs có
sentit. Et talis mortalit̃ peccat. Jó
dicit̃ in decretis. xi. q. iij. c. Si is q
ꝑest fecerit aut cuiq3 qḋ a dño ꝓ
hibitũ é facẽ iusserit: anathema sit
¶ Septim⁹ mod⁹ ꝯsensus dr̃ ꝓ
hibitiu⁹. Qui. n. ꝓhibet fieri bóa
ad q̃ qs tenet̃ de necessitate salutꝭ
peccat mortalit̃. Jó. xi. q. iij. c. Si
is qui dr̃. Qui ꝓhibet nobis qḋ
a dño fieri ꝑceptũ est: sit execrabi
lis. ¶ Octauus modus cósensus
dr̃ fautiu⁹. Cũ aliqs ꝯsulendo: in
ducendo: vel donádo: vel aiando
vel sociando: vel aliter fauoré pre
stando: peccati mortalis: de facto
ꝯsentire videt̃. vnde ⁊ mortaliter
peccat. Jó in decretis. xxiij. q. iiij.
c. Ita plane. Sociat̃ malis si ma
le aliqd cũ eis cómittit. aut ꝯmitté
tibus fauet. ¶ Nonus mod⁹ có
sensus dr̃ defensiu⁹. Cú aliqs de
fendit vel ptinaciter excusat eũ: q̇
mortaliter peccat. vñ in decretis.
xi. q. iij. c. Qui ꝯsentit. Qui ḋfen
dit aliũ delinqnté: maledictus erit
apḋ deũ ⁊ hoies: ⁊ corripiet̃ icre
patóe seuerissima. Hic ⁊ q̇dá sctis
sim⁹ pr̃ ait. Si qs peccáté defen
dit: acrius q3 ille q̇ peccauit coer
ceat̃. h ille. ¶ Decim⁹ mod⁹ ꝯsen
sus dr̃ cóicatiuus. Cũ aliquis cói

cat in peccato alteriꝰ:vt cõicans cum excõicato in crimine. Patet. lxxxiij.d.Si inimicus. Idem cõ municans in odio illius qui odit alterum. Accidit.n.vt ex amicitia quã Petrus habet cũ Johanne: quecũqꝫ odit Johãnes etiã Pe trus odit. Et ista cõicatio est mor- talis ꝯsensus:⁊ sic de similibus.

¶ Undecimus modus:ꝯsensus dicit periculositiuus. Ad h decla randũ adduco.d.Antoninũ i lib. Defecerũt:⁊ i Omnis mortaliũ cura.c.De curiositate.sic dicentẽ. Si hõ fragilis ⁊ fortiter inclinatꝰ ad malũ solũ ex curiositate absqꝫ legittima cã fixe ⁊ multũ respiciat vultũ mulieris:credo ꝙ mortalr̃ peccet vel mortali sit vicinꝰ:qr vr̃ se exponere periculo peccati mor talis. Ita eodẽ mõ de muliere er- ga virũ. Et sic de ceteris sensibus Idẽ in vidẽte vel audiẽte inhone states:⁊ actus turpes:cũ est visibile periculum cadendi in pctm̃ mor- tale. h ipse dñs Antoninus. Item dicit i sũma Tractatu de luxuria: ꝙ qui tangit aliquẽ vel aliq̃ꝫ:aut pmittit se tangi in mẽbris genitali bus extra matrimoniũ:vel extra casum necessitatis:nõ vr̃ excusari a mortali:qr vr̃ piculose se exponẽ peccato mortali.

¶ Duodecimus modus dicit approbatiuus. Cuꝫ aliquis approbat pctm̃ mortale al terius:laudãdo:ꝯfirmando:ratuꝫ habendo:vtiqꝫ mortaliter peccat. Nã in decretis.xvij.q.iiij.c.Oẽs ecclesie.in fine sic dicit. Nõ soluꝫ facientes: sed oẽs ꝯsentientes:qr nõ solum qui faciunt.rei iudicant: sed etiã qui ꝯsentiunt facientibus. Par.n.pena facientes ⁊ ꝯsentien tes comprehẽdit.h ille. Idẽ habe tur.ij.q.i.c.Notum:vbi dicit. Fa cientẽ ⁊ ꝯsentientẽ:par pena con stringit. Et sic patet tertia ps prin cipalis. Uisis igitur dilectissimi ⁊ subtiliter intellectis tot ⁊ tantis of fensionibus mali ꝯsensus ⁊ mala rum cogitationũ:caueat vnusqsqꝫ ne ꝯsentiat:sed solerter inuigilet: attente cor custodiat:⁊ totis viribꝰ repellat. vñ beatus Hiero.ad Eu stochium scribens.sic dicit. Nolo sinas cogitationẽ crescere:nihil i te babiloniuꝫ:nihil ꝯfusionis ado lescat:dum paruus est hostis:inte- fice. Nequitia elidatur in semine. Audi psalmistã loquẽtẽ. Filia ba bilonis misera:beatus qui retri- buet tibi retributiõem tuã quã re tribuisti nobis.beatus qui tenebit ⁊ allidet paruulos suos ad petrã. Quia enim ipossibile est in sensu hoĩs nõ irruere motuꝫ medullaꝝ calorc. Ille laudat:ille pdicat bea tus:qui statim vt ceperit cogitare interficit cogitatus ⁊ elidet eos ad petrã. Petra autẽ erat xp̃s.h ille.

Si autem quis vestrum in hmoi malis ꝯsensibus ⁊ cogitatoibus i currit: ꝯpleat Isa. preceptum. c. i. Lauamini: mundi estote. Auferte malū cogitationū vestrarum ab ocu lis meis. hic per gratiā in sacramē to confessionis: ⁊ in futuro ꝑ glo- riam. Amen.

¶ Feria. v. prime dn̄ice. De iu dicio temerario. Sermo. xvi.

Ere discipuli mei eritis. Jo. viij. mul ti sunt in hoc mun- do ꝯstituti: qui cum sint diuersis impli- cati sceleribus: ꝓpria neglecta sa- lute: ad ceterorum vitā indagandam ⁊ temere iudicandā: oē suū studiū adhibere conanẗ. Cōtra quos sal uator noster vociferat. Mat. vij. Nolite iudicare: ⁊ nō iudicabimi ni. Nolite ꝯdēnare ⁊ nō ꝯdēna- bimini. Qui tamē spreto hoc salu berrimo precepto: pleni suspitio- nū: aliorum iniuste ꝯdēnationi iugi- ter inuigilant. Quibus merito di ci posset illud Luc. vi. Quid vi- des festucā in oculo fratris tui: tra bē āūt que in oculo tuo est nō cō- sideras: Tales autem si de oculo suo trabē suspitionū: ⁊ falsarum opi nionū eiecerint: vere discipuli dn̄i iesu xpi erūt: vt inquit thema ho dierni euangelij. In quo tria do- cumenta habemus. ¶ Primum documentū: si volumus esse san- ctorum filij ⁊ heredes: opa eorum face re debemus. Hoc tangiẗ ibi. Si filij abrae estis. opa abrae facite. ¶ Scd̄m documentū: q ex veri tate predicata: nō nunq̄ predica- tor persequutōes patiẗ: sicut apo- stoli: martyres: ⁊ singulariter dn̄s iesus quē perfidi iudei querebant interficere: q: veritatē ānunciabat eis. Qd̄ ibi tangiẗ. Nunc autem queritis me interficere. ¶ Tertiū documentū. q illi qui libenter ⁊ deuote nō audiūt verbū dei sunt ex patre diabolo. Hoc tangiẗ vlti ma parte euangelij. ibi. Nō pote stis audire ꝓmonē meū: q: ex p̄re diabolo estis. ⁊ precipue male de alijs iudicantes ⁊ suspicantes. De qua suspitione seu temerario iudi cio tria ꝯsiderabimus.

¶ Primo. Grauationē.

¶ Scd̄o. Originationem.

¶ Tertio. Specificatōem.

¶ Primo ꝯsiderare debem⁹ iu dicij temerarij grauatōem. Vt āt clarius h̄ grauitas declareẗ. Oc- currit breuiter declarandū: qd̄ sit iudicium temerariū. Scd̄m nāq̄ .S. Tho. xxij. q. lx. ar. ij. Et dominū Albertum magnum. ij. sen̄. Tali- ter describitur. Judicium temera rium siue suspitiosum dicitur: cum aliquis iudicat sine certitudine: de his que sunt dubia vel oculta per

aliquas leues cõiecturas:vbi notare possumus. Qđ iudicium tibi pater dicit malum siue vitiosum. Primo quãdo iudicat de his q̃ non subdunt sue potestati vel iurisditioni siue auctoritati:vt laicus iudex iudicans clericũ. Et dicitur iudiciũ vsurpatiuũ. Scđo dicitur iudicium vitiosum qñ iudicat nõ ſm leges:aut p regulas iuris.vel iudicatur amore odio vel timore ꝛ huiusmodi.que aliena debẽt eẽ a vero iudicio:vt dicit.xi.q.iij.c. Quattuor:ꝛ tale iudiciũ dicit peruersum.Tertio dicit iudicium vitiosum:qñ iudicat ꝛ deest certitudo sufficiens:sed ex nullis signis vel leuibus iudicat:ꝛ istud dicit iudicium temerariũ siue suspitiosum.vnde ꝛ Tulius dicit.Suspitio importat opinionẽ mali quando ex leuibus inditijs ꝓcedit. Et de hoc intendimus.vbi queritur an iudicium temerariũ sit peccatũ mortale.Ad qđ respõdet.Doc.s. xxij.q.lx.ar.iij. Et dñs Albertus. ij.señ.Qđ iudicium temerarium vel suspitiosum:est peccatũ mortale.qñ.s.ex non sufficiẽtibus signis sed leuibus ꝓ certo ꝛ determinate iudicat aliquis de mortali peccato. Et hoc triplici rõne ꝓbat.

¶ Primo. Rõne vsurpationis.

¶ Scđo. Rõne reprobationis.

¶ Tertio. Rõne iniuriationis.

¶ Primo dico iudicium temerarium esse peccatũ mortale ratõne vsurpatiõis:ꝛ arguitur sic.Illud per qđ vsurpatur qđ est ꝓprium dei:est peccatum mortale. Patet hec maior:q: nõ licet creature:sibi appropriare vel vsurpare qđ est creatoris.sed p iudicium temerarium vsurpatur qđ est ꝓpriũ dei. Nã ꝓprium dei est occulta facta alioꝝ videre ꝛ iudicare:vt patet. ij.q.i.Nomẽ ꝑsbyteri Iere.xvij. Ego dñs scrutans corda ꝛ renes. Et primi.Re.xvi.Hoĩes vident que foris sunt.deus autẽ intuetur cor. Et.iij. Re.viij. Tu nosti sol⁹ cor oĩum filiorum hoĩum. Et i decretis di.xxxij. Erubescant impij: ꝛ aperte intelligant iudicio spirit⁹ sancti:eos q in sacris tribus ordinibus:ꝑsbyteratu:dyaconatu:subdyaconatu:positi mulierculas nõ abiecerint:ꝛ caste non vixerint:excludendos ab eorũdem graduum dignitate.de manifestis quidez loquimur.Secretoꝝ autem cognitor ꝛ iudex est deus.hec ibi. Et.ij. q.v.vt neqꝫ angelus:neqꝫ demõ: ea possit scire:nisi deo reuelante: neqꝫ sancti:neqꝫ beata ṽgo. Iõ a Paulo dicitur Ro.xiiij. Et.xxij. q.i.in principio.xxx.q.v.c. Nullũ Tu quis es.qui alienum seruum iudicas.suo domino stat aut cadit hecille. Ergo iudicium temerariũ

est peccatum mortale. ¶ Secũdo idem probatur ratione reprobationis sic. Illud per qd̃ homo reprobatur a deo: est peccatũ mortale. sed per iudicium temerariũ hõ reprobatur a deo. Patet hec minor. Luc. xviij. Ubi phariseus iudicauit publicanũ raptorẽ: adulterum: peccatorem. Et subiungitur. Amen dico vobis descẽdit hic. s. publicanus iustificatus ab illo. scʒ phariseo reprobato in domũ suaʒ. ergo iudiciũ temerariũ est peccatum mortale. ¶ Tertio idem probatur ratione iniuriatõis sic. Illd̃ per qd̃ notabilis iniuria infertur proximo est peccatũ mortale. Nã ẜm apostolum debemus proximuʒ honorare non iniuriari. Unde dicit ad Ro. xij. Caritatẽ fraternitatis inuicem diligẽtes: honore inuicem preuenientes. Et prime pe. ij. Omnes honorate fraternitatẽ diligite. Sed per iudiciũ temerariũ notabilis iniuria infertur proximo. Probatur q: iudicans temerarie proximũ vilipendit: cõtẽnit: ꝛ despicit: reputando eũ malũ. vitiosum ac peccatorẽ: sine sufficienti certitudine. ergo iudiciũ temerariũ est peccatũ mortale. Jdõ apl̃s Ro. ij. c. Inexcusabilis es o hõ: omnis qui iudicas. In quo. n. alterũ iudicas: teipsum condẽnas. Et christ⁹. Luc. vi. Nolite iudicare ꝛ nõ iudicabimini. Nolite cõdẽnare ꝛ nõ cõdemnabimini. Et Mat. vij. In quo enim iudicio iudicaueritis. s. de mortali vel veniali. s. vos a deo iudicabimini. Patet ergo tribus rõnibus iudicium temerariũ esse peccatum mortale.

Secundo principaliter cõsiderare debemus iudicij temerarij originationem. Pulchrũ arbitror intelligere huius iudicij originem. De qua. s. Tho. xxij. q. lx. ar. iij. Cõcludit q principaliter h vitium iudicij temerarij a tribus causis habet originẽ.

¶ Primo. Orit a ꝓpria malitia.

¶ Secundo. Oritur ab effectiua nequitia.

¶ Tertio. Orit a lõga experientia.

¶ Et primo oritur a proprio ꝛ intrinseca habituali malitia. Et pro fundamento adduco Aristo. iiij. Ethicoꝝ. Qualis inquit vnusq[ui]sq; est talia dicit: taliter viuit: ꝛ taliter operatur. Et ratio ponitur in secundo. Ethicorum. Quia actus sunt similes habitibus. Item primo. Periar. dr̃ voces sunt signa earum que sunt in anima passionum. Et hec veritas affirmatur. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loqtur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Ma-

ſuꝰ hõ de malo theſauro profert
mala. Et Mat.vij. Arbor mala:
nõ põt fructus bonos facere. Cũ
igiẗ aliqs ẽ male habituatus ⁊ vi
tioſus: ꝓducit ẽt fructũ vitioſum
exiſtimãs ⁊ iudicãs alios eſſe ta-
les. Ideo ſapientiſſimꝰ Salomon
Eccľ.x. In via ſtultꝰ ãbulãs cum
ipe iſipiẽs ſit: oẽs ſtultos eſtimat.
Et vt dicit Tuliꝰ lib. iij. qõnũ tu
ſculanaꝝ: ꝓpriũ ſtultoꝝ eſt alioꝝ
vitia cernere ſuoꝝ obliuiſci. h ille
vnde huiuſmodi habituato ſtulto
atq̃ vitioſo ꝯtingit. ſicut guſtui i-
fecto: q dulce iudicat amaꝝ: ꝓpẗ
ꝓpriã indiſpoſitionẽ: ⁊ oculo ru-
bẽti ex humore: celũ ⁊ oĩa viden
tur rubea. vñ Chriſo. ſup Mat.
dicit ſic. Oĩs hõ vt ſe alteꝝ exiſti
mat. Fornicariꝰ neminẽ putat ca-
ſtum. Caſtus de fornicario nõ faci
le ſuſpicaẗ. Supbus neminẽ pu-
tat humilẽ. Humilis neminẽ pu-
tat eſſe ſupbum: hec ille. Patet
hoc ĩ phariſeis: q̇ ignorãtes iudi-
cabãt xp̃m ignorãte: hypocrite re
putabãt ipſum hypocritã: potato
res reputabãt eũ potatorẽ. Sup
bi reputabant eũ ſupbum ⁊ hu-
iuſmodi. Nã mali nõ poſſunt ar-
bitrari alios bonos: ſ; ſemp ſuſpi
canẗ de eis. ⁊ ſi poſſunt ſe athaca
re: a vno minimo defectu ꝯ: iudi
cãt ⁊ dãnant. Hoc vitio ſolẽt la-
borare multi ſeculares. q̇ vidẽtes

vnũ veniale pctm̃ in religioſis ⁊
in pſbyteris: dãnant illos: ſpnunt
doctrinã eoꝝ: ꝯtẽnunt ipſoꝝ offi
cia: ⁊ orationẽs: reputãt eos malos
murmurant ꝯ eos. detrahunt. Et
vñ hec. Quia ipoꝝ pleriq̃ ſunt:
inuoluti malis ⁊ vitioſis habitibꝰ
Sunt crudeles: blaſphemi: piuri
vſurarij. fornicarij. adulteri. ſodo
mite. diabolici. ⁊ oĩ neq̇tia pleniſſi
mi. vñ Grego.i.q.i.in.c. Multi
ſeculariũ hoĩum: cũ plus ſacer-
dotũ vitã q̃ ſuã diſcutiunt: i ma
gnũ ꝯtẽptiõis diuinoꝝ ſacramẽ
toꝝ crimẽ incurrunt. Magna.n.
trabe: vulneratos oculos habẽtes:
eãq̃ negligẽtes. feſtucã tenuem i
alioꝝ oculis ĩſpiciunt: quã dũ in
caute: auellere feſtinãt: in erroris
foueã dilabunẗ. h ille. Seneca in
lib. de moribꝰ. Hoc h; oĩs affectꝰ
vt in id q̇d ipſe inſanit in id putet
etiã ceteros furere. S; q̇d iudiciũ
temerariũ origineẗ a ꝓprio habi
tu malicie: nos quottidiana docet
experientia. ſine tot auctoritatibꝰ
⁊ rationibꝰ. Et ſic p; prima cauſa
vñ iudiciũ temerariũ h; originẽ.
¶ Scđo iudiciũ temerariũ oriẗ
ab affectiua nequitia. ſiue a malo
aĩo. quo q̇s alteri male afficiẗ. vel
ex ira vel ex inuidia ⁊ ꝓ maxime
ex odio. Nam cũ per huiuſmodi
vitia. aliquis alteri male afficiciẗ
appetit: ⁊ deſiderat illi malum.

vnde cum apparet minimum signum in ipso credit: suspicatur: et iudicat malum de illo. Ideo Seneca in prima Tragedia. Quod nimis miseri volunt hoc facile credunt. Sicut enim charitas que contraria est inuidie et odio: non cogitare aut iudicare sinit malum de amato: vt dicit Apo. prime. Cor. xiij. Charitas non cogitat malum ita econuerso: odium et inuidia de illo ad quem habetur odium vel inuidia non bonum sinit iudicare sed malum. Unde Chriso. lib. de compunctione cordis: ait. Ubi amicitia permanet: nil facile credit: quod desiderium possit operari. Si vero inimicicie semel occupauerint aios: omnia que fiunt: que dicunt: ita accipiunt et intelligunt vt ad maiores et longiores pficiant inimicitias. Si quid. n. boni dicat de inimico non credit. Si quid mali: hoc solum credit et confirmat: hec ille. Et Aristo. i. rheto. Amor odium et proprium comodum: sepe faciunt non cernere verum. ¶ Tertio originat iudicium temerarium a longa experientia. Qui enim sunt longo tempore experti conuersationem virorum et mulierum multa viderunt et de multis recordant. Nam dicit. vi. ethicorum. Multitudo temporis facit experientiam. Propter hoc senes quasi faciunt vnum generale ita quod cum vident tale signum: iudicant tale quid de primo. Ideo Phs dicit. ij. poster. et. i. Meth. Ex multis experientijs fit vniuersale. vnde et Phs dicit. ij. Rhetorice. Senes sunt maxime suspiciosi: eo quod multotiens sunt experti aliorum defectus. Senes inquit. Cacoges sunt. Non tamen excusantur a iudicio temerario: si leuibus iudicant signis: licet peccatum eorum: propter illam experientiam: non sit tam graue: verum prudentis et experti est: semper in multis suspicari: non tamen temere iudicare: vt paterfamilias habens iuuentutem in domo: licet ei suspicari et prouidere: non tamen licet iudicare nisi sufficentia signa videat. Quod contra pleriqz faciunt: non suos sed alienos defectus continue explorantes. Unde Seneca inquit. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra. Et Terentius. Ita fere corrupta est hominum natura: vt melius aliena iudicent: quam sua. His dicebat christus Mat. vij. Eijce primum trabem de oculo tuo: et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Hic bene aduertant melenconici: qui ad huiusmodi facile inclinantur. Nam dicit Aristote. in libro de som. et vigilia. quod meleconici mouentur multiformibus ima-

ginationibus. Ideo cõcipiunt spe culationes et somnia: hec ibi. Ex quo sequitur q faciliores sunt iudicij temerarij: q̃z sanguinei et huiusmodi. videmus enim experimento: rectores et prelatos melẽconicos die noctuqz huiusmodi fantasmatib9 laborare: ne amittant dñia et prelaturas: ad que in ordinate afficiunt. Unde Seneca in prima Tragedia. Dubia pro certis: solent timere reges. Precidamus igit causas: tam detestãdi sceleris et nephandi peccati. Et si quid nobis videt qd nõ sit certum: deo cõmittamus: et nobis ipsis attendamus. Scio eniz q multi ex vobis tentantur: et inducunt a tot rebus a tot inclinationibus: a tot malis habitibus: et mihi animo vr̃o nunc dicitis. Pater quo modo debemus tam subtile vitiũ et peccatum euitare? videt ipossibile. Quid agemus? Dico q sanum õsilium est: hoc solũ: vt cum sentis iudicium temerarium non õsentias: sed tieni la briglia ne le mane. Noli determinare: licet qdem suspicari: sed diffinire non licet. Audi Aug. sup verbo apostoli. Nolite itaqz ante tempus iudicare. vbi sic dicit. Si suspitiões vitare nõ possumus: q: hoies sumus: iudicia tamen firmasqz sententias contineamus. Et. xi. q. iij. Si quis dixerit. in glo. Et ita de secunda parte principali. satis.

Tertio principaliter iudicij temerarij cõsiderare debemus specificationem. Circa quam ptẽ attendẽs vtilitati et serenitati: seu iformationi õsciaꝝ vt de hoc vitio darius cõfiteri possitis: occurrunt duodecim varietates seu specificatiões iudicij temerarij declarande in quibus homo peccat mortaliter. ¶ Primum igit iudiciũ temerariũ: dicit deo õtrariatiuum. Cũ quis i passione posit9 iudicat deũ nõ esse iustũ: nõ parcere penitẽtib9: nõ premiare virtuosos: nõ punire vitiosos: peccat mortaliter. Et arguit ab ipso deo Jere. ij. Quid vultis mecum contendere: omnes dereliquistis me. ¶ Scd̃m iudiciũ temerariũ: dicitur idẽptitiuum. Cũ quis iudicat determinate se nõ posse vnq̃z benefacere: et se oportere de necessitate dãnari peccat mortaliter. quotiẽscũqz occurrit hec cogitatio determinate. Nã habet signa diuine misericordie i õtrarium. et libe ri arbitrij. Jere. i. Ego tecũ sum vt saluem te: et eruã te dicit dñs. ¶ Tertiũ iudiciuz temerariũ: dicitur puersiuũ. Cũ qs puertit cõditioñẽ vtutis i vitiũ: et ecõuerso p

uertit oditioné vitij in virtuté: nō habens sufficienté certitudiné de hoc: verbi grā. Unus orat: alter audit missam: facit elemosynā: visitat tribulatos: ⁊ ille determinate iudicat talia facere ob aliqđ pctm̄ mortale: é peccatū mortale. vnde Augu. de occultis alieni cordis: temere iudicare peccatū est. Et eū cuius opera nō videntur nisi bona: ex suspitione reprehendere iniquū est. Cum eoꝝ que hoi incognita sunt: solus deus sit iudex: q̄ inspector é verus: hec ille. Et ecōuerso peccatum mortale est iudicare ea que manifeste mala sunt mortalia: esse bona vel bono fine posse fieri: vt blasphemia. homicidium. fornicatio. incātatio. Hoc enim est tendere ad heresim. De his dicit Hiero. xi. q. iij. Si quis dixerit iustū esse iniustū: ⁊ iniustū esse iustū: vterqꝫ abhominabilis est apud deū. Contra huiusmodi dr̄ Isa. v. Et. xi. q. iij. c. Si qs homines. Ue q dicitis in corde vr̄o bonū malū ⁊ malū bonū ponentes tenebras lucem: ⁊ lucem tenebras. ¶ Quartuꝫ dicitur iudiciū temerarium sententiatiuū. Cum aliquis iudex ꝑcedit ex solis suspitionibus ad sententiandū: ⁊ cōdénandū: aliqué mortaliter peccat: q: é directe ꝯ iusticiam. vñ Melchiades papa. ij. q. i. c. Primo super omnia diligenter inquirite: vt cum iusticia ⁊ charitate diffiniatis. Neminem condénetis ante verum ⁊ iustum iudicium. Nullum iudicetis suspitiōis arbitrio. sed primum probate: ⁊ postea charitatiuam sentétiam ꝓferte. Et: qđ vultis nō vobis fieri: alteri facere nolite: hec ille. ¶ Quintum dicit iudicium temerariū desperatiuū. Et hoc vel de futuro vel de preterito. Cū quis desperat iudicās determinate aliqueꝫ nunq̄ꝫ debere se corrigere a peccatis mortalibus: nunq̄ꝫ posse benefacere: alter iudicat aliquem oīno fore dānandū finaliter. vnde Augusti. cōtra manicheos ait. Incertum est nobis: qualis futurus sit qui nunc bonus vel malus apparet. de cuius correctione desperare temerarium est iudicium. Solus enim deus cuiuscūqꝫ operis finem nouit: hec ille. Hoc confirmat Leo papa. de pe. di. vij Nemo. xxiiij. q. iij. Corripiantur. xxxij. q. ij. An cillam. Ité cum quis iudicat aliquem post sanitateꝫ adeptam: eisdem vitijs debere esse deditum vt primo vel postq̄ꝫ habebit tale officium: vel aliud huiusmodi iudicat debere esse peccāté ⁊ offendenté sicut primo vel iudicat determinate: si faciemus pacé cū nostris inimicis: peius faciét: ⁊ sic de

similibus. In quibus omnib⁹ cuꝫ
non habetᷣ alia certitudo:sic vin-
dicās peccat mortaliter:vel cū qs
desperat de correctōe alteri⁹ respe
ctu peccatorū vitioꝝ ꝑteritoꝝ iu-
dicās talē eē in eisdē vitijs:in qui
bus erat iā vno anno ⁊ huiusmo-
di:nō hñs tñ certitudinem peccat
mortalr̄:quotiēs sic determiate iu
dicat. Est enī possibile in puncto
īmutare voluntatē vt Paulus fe
cit. Actᷣ.ix. Nā vt dr̄.i.q.vij. San
cim⁹. Nemo putādus ē īmemor
sue salutis. ¶ Sextum iudicium
temerarinm dicitᷣ significatiuuꝫ.
cuꝫ aliquis vidēs aliquē cecum:
gibbosuꝫ:claudū ⁊ huiusmodi si-
gnatum iudicat determiate eē ma
luꝫ ⁊ pessimuꝫ:nō habēs aliud si-
gnuꝫ:sꝫ solū ex eo qđ dicit Ari. in
libro de phisonomia. Caue ⁊ pre
caue ab hoīe diminuto in aliquo
mēbro:ū:sicut ab inimico. Et est
magnus error:vt ex defectu cor-
poris arguatᷣ determiate defect⁹
aīe. Nā ⁊ multi sancti fuerūt ceci
⁊ gibbosi ac huiusmōi..vñ talᷣ sem
per peccat mortalr̄:nisi quis ioco-
se talia diceret. ¶ Septimū iudi-
ciū temerariū dr̄ astrologatiuum.
Cū qs ex occurrēti planeta ⁊ dis
positiōe celi iudicat determinate
aliquē debere vitiosuꝫ eē homici
dā:ꝓditorē ⁊ huiusmodi: peccat
mortalr̄:qꝛ vitia suntᷣ volūtaria:
vt dicit Ari.in.iij.⁊.v.ethi. Et vo
luntas directe nō ꝑōt subijci īfluē
tie celi ⁊ planetaꝝ. ¶ Octauū dr̄
liniatiuū. Cū quis ex liniamentis
siue rugis in manib⁹:in brachijs:
in pedibus:dat iudiciū determia
tū:aliquē eē vsurarium: luxurio-
sum:huiusmodi:ē peccatū morta-
le:qꝛ ⁊ si eēt aliqua inclinatio vel
phinosomia ad vitiū:tamē liberū
arbitrium:oēm inclinationē cor-
poralē pōt supare vt dicit Hiero.
ꝯ iouinianū.aliogn vt ibi ait. Ubi
necessitas nec corona nec ꝑmiatio
est. Dicit ꝯ hoīes ⁊ femīas q dāt
fidē zinganis:pro fortuna:ꝑ vati
cinio:⁊ huiusmodi ꝓbēt cām pec
candi:lꝫ eis nō credāt. ¶ Nonuꝫ
iudiciū temerariū dr̄ generatiuū.
Cuꝫ qs iudicat determiate aliquē
eē vel fore maluꝫ:ex eo solum ꝙ
hēt talē generationē:vt ex eo qđ
est de tali domo.o de tal zepo. vt
ex eo qđ ē iude⁹ baptizatus iudi-
cat nō eē possibile fore bonū chri
stianū. Ex eo qđ est illegittime na-
tus vel nata.i.bastardi iudicat ꝙ
eē debeat vitiosus vlᷣ imitator ma
loꝝ parentū. Et ꝯ tales iudicato-
res ē decretū.lvi.di.c.vndecunqꝫ
hoīes nascantᷣ:si parētū vitia non
sectantᷣ.honesti ⁊ salui erunt. Se-
mē enim hois ex qualicūqꝫ hoīe
dei creatura ē:⁊ eo male vtēntibus
male erit.h̄ ille. Et ē text⁹ Augu-

stini. ¶ Decimū dr̄ zelotipiū. Cū marit⁹ vxorē: vel vxor maritum sine signis sufficientib⁹ iudicat de fractiōe fidei semp mortalr̄ peccat. Et huiusmodi solent eē cā ml' torꝫ peccatorꝫ. Vñ Eccle.xxvi.c. scribit. Dolor cordis ꝛ luct⁹ mlr zelotipa. In muliere zelotipa flagelluz lingue oībus cōmunicans.

¶ Undecimū iudiciuz temerarium dr̄ derelictiuū. Cū aliqs iudicat iuuenē relinquētē munduz: vl' iuuēculā huiusmodi faciētē ꝛ religionē intrātē factuz eē religiosum ac munduz reliqsse mala intentione. s. ob aliquā culpā mortalē committēdā vel intrasse ex symonia. Intētio eni cognosci non pōt ab hoīe. iō nec de illa iudicari. Ait. n. Ari. i. ethi. Unusquisqz bñ iudicat que cognoscit. Et extra de sen. exco. Cuz voluntate. ¶ Duodecimuz iudiciū temerarium dr̄ visiuum. Cum quis iudicet hominē bone fame: vel quē ignorat: cuius cōditiōis sit respiciētē in mulierez: vel loquētē cuz ea: de qua malum nescit: ꝛ sunt i loco honesto: ac modo modesto: ꝛ firmiter iudicat eos ad malum finē. i. pro turpibus: vl' pro alio peccato mortali: peccat mortaliter. Idē cum videt mercatorē cōuersantē cum iudeo nō habens aliā certitudinē: ꝛ iudicat eū debere esse participē in vsura cū iudeo. peccat mortalr̄. Itē cum videt aliquē nō domestice cuz alio ꝯuersantē vel secū: aut q̄ ostendit secum aliqualē irā iudicat determinate sine alia certitudie: ꝙ hoc sit ꝑpter inuidiā vel odiū mortale qd̄ habeat ad illum: peccat mortalr̄. Idē cum qs videt aliquē conuersari cuz pueris: cuz damicellis ꝛ huiusmodi: sine alia certitudine iudicans talē esse conuersationem esse propter turpitudines ꝛ impudicitias: peccat mortalr̄. Idē cum videt aliquē comedentē multotiens in die ieiunij: vel anticipantez horā comestionis: nesciens conditionē illius comedentis ꝛ iudicat determinate illum frangere ieiuniū. peccat mortaliter. In huiusmodi. n. que sunt dubia debemus tutiorem partē iudicare. vt extra de re. iur̄. c. Estote. Dubia sūt in meliorem partem interpretanda. Et. ij. q. i. Deus omnipotens. vbi sic. Si deus omnium conditor: sodomorꝫ mala: quorū clamor vsqz ad celum peruenerat: omnia sciēs prius: nec credere: nec iudicare voluit: q̄z ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans que audierat opere comprobaret.

Nos qui sumus hoīes ꝛ peccatores: quibus incognita sunt occulta iudicia dei: hoc precauentes nullū ante veram iustamqz probationē

iudicare ꝛ damnare debemus. h ibi. In omnibus autem supradictis modis intelligendũ e:qñ est iudicium determinatum:quia tũc est mortale:non autem si sit suspicio: quia tunc est veniale. Et vt hoc vitium scelestissimum ꝛ taꝫ periculosissimum: propter quod tot ꝛ tanti damnantur: cardinales:prelati:reges: domini: nobiles ciues:artifices:homines: femine:grandes: paruuli: possit non solum rationibus dictis extirpari: sed exemplis terribilibus: ꝛ veridicis a nobis exterminari: recitabo quedam exempla. Primum habetur in vitis patrũ vbi legiṫ ꝙ erãt duo germani in heremo habitãtes simul ꝛ deo ꝟuientes:qui tñ in vita spirituali ꝓfecerunt:vt alter videret alteri⁹ gratiam:per lumẽ quoddã exteri⁹ fulgens super eos. Accidit auteꝫ vt vn⁹.s.iunior visitãs pr̃es in heremo viderit vnuꝫ ex illis comedentẽ sexta feria:que iter illos habebaṫ vt ꝓceptũ. Hora illa erat horatertiaꝝ:vñ iudicauit illum trãsgressorẽ ieiunij. Reuersus est ad celulã propriam. Et frater minor stans in oratione desiderauit videre splendorẽ solitũ ꝛ gratiã in fratre minore:ꝛ nihil videre potuit. Uocat euꝫ ꝛ admonet:si hẽt aliquẽ remorsum conscientie. At ille ꝯsciẽtiã reuoluẽs dixit. De nullo me sentio grauatum:nisi cum vidissem talẽ patrem comedentem male suspicatus sum de eo. Qs intelligens maior iudicauit illud temerarium iudicium fuisse causaꝫ subtractionis splendoris soliti. Et frater minor cõpunctus egit penitentiã:ꝛ splendor rediit. h ibi. Et ex hoc caueant multi religiosi a iudicio temerario. Unde in nr̃is constitutionib⁹ in caplo de nouitijs habem⁹ hec verba. Nemine penitus iudicẽt:sed si qua ab vllo fieri viderint:lꝫ mala videantur: bona suspiceṅt: vel bona intentione facta. Sepe enim humanuꝫ fallitur iudiciũ. h ibi. Recitaṫ etiam dieb⁹ nr̃is exẽplũ. Quidã nouitius retulit vni dño in regno existẽti:cuius nomẽ taceo:quãdã dominã peperisse duos filios vno partu. Aderat in hac relatione cõiũx hui⁹ domini:cui hec referebanṫ: ꝛ dixit. Si illa peperit duos filios ibi fuerunt duo ꝛ nõ maritus tñ. Et sic iudicauit temere: ꝛ īfamauit illam. Accidit post deo disponente ꝛ puniente:vt vxor istius q̃ tale iudicium fecerat duos pareret filios. Quod cum relatuꝫ fuisset huic domino eius marito cepit multum cogitare.recolens verba vxoris quibus dixerat: ꝙ sine duobus:duo non possunt conci

pi. Et iuit ad camerā dicens. De libero scire, qui fuit alter qui tecū dormiuit. Te enim ex ore tuo iudico. Tu de illa dixisti. At ipsa super hoc iurare cepit: nullo modo cum alio concubuisse. Breuiter iusto dei iudicio nunq̄ fuit possibile hunc dn̄m placari ꝛ reconciliari: vt verificetur illud. per que quis peccat per h̄ ꝛ torquetur. Et illud Nolite iudicare ꝛ non iudicabimini. Exemplum etiam refertur in vitis fratrum nostrorum: q̄ cū duo fratres iuuenes ꝛ apparentes discurrerent predicando ꝛ visitassent quādā sanctissimā feminā: post diuina colloq̄a illis abeūtib⁹ cepit illa suspicari ꝛ dubitare cum eēnt iuuenes ꝛ robusti de castitate eorū. Post vadit ad orationē: ꝛ nullum gustum solitū sensit: arida remanet ꝛ fastidiata. Et cū conquereretur ac miraret̄ de ariditate: apparuit ei beata virgo reprehendens eam de temerario iudicio. Dicens q̄ ipsa est sufficiens custodire illos. ꝛ q̄ ex illo iudicio tanta consolatione fuerat priuata. Audi igitur Beatū Ber. in sermone. xl. super can̄. Caue aliene conuersationis esse aut curiosus explorator: aut temerarius iudex: etiam si ꝑpetrantē actū deprehenderis: nec sic iudices ꝓximum: magis autem excusa intentionem si potes: si non potes puta ignorantiam: puta subreptionem: puta casum. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat: suade nihilominus ipse tibi: ꝛ dicito apud teipsum. vehemens fuit nimis temptatio. Quid de me illa fecisset: si accepisset in me: similiter potestatem. hec ille. Sic facientes hic habebim⁹ gratiam ꝛ in futuro gloriam prestante domino iesu christo iudice verissimo omnium nostrū qui est benedictus in secula. Amē.

¶ Feria sexta prime dominice quadragesime. De peccato in spiritumsanctum. Sermo. xviij.

Iacebat multitudo magna languentiū. Joan. v. Quāuis varia atq̄ diuersa sint peccata mortalia: quibus humanum genus grauatur ac periculoso morbo laborat: tamen maximum atq̄ horrendum est peccatum ex malitia certa commissum: quod ꝛ alio vocabulo peccatum in spiritum sanctum appellatur. Et licet aliis peccatis multi teneantur oppressi: in hoc tamen iacet

multitudo magna languentiuȝ spiritualiter: vt inquit thema assumptum. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documētū: quicunqȝ vult sanari a quocunqȝ langore spirituali: lauet se lauacro penitētie: que ꝑ piscinam figurat. Hoc tangit prima parte euangelij ibi. Est aūt hierosolymis ꝓbatica piscina. ¶ Scōm documentum: ꝙ licȝ homo diu steterit in peccato: nō debet tamē desperare de salute. Hoc tangit ibi. Erat autem quidam homo. xxxviij. annos habens in infirmitate: per quē peccator in peccatis habituatus significat. ¶ Tertium documētū est: ꝙ peccata nō nūq̃ȝ sunt causa corporalis infirmitatis: quibus ꝑ confessioneȝ amotis: homo statim restituitur sanitati. Hoc tangitur vltima pte euangelij ibi. Ecce sanꝰ factus es: iam noli peccare: ⁊ maxime peccato in spiritum sanctuȝ: quia grauius est ceteris ⁊ periculosius. De quo tria hoc mane videbimus.

¶ Primo. Quiditatem.

¶ Secundo. Uarietatem.

¶ Tertio. Irremisibilitatem.

¶ Primo peccati in spm̃sanctuȝ cōsiderare debemꝰ quiditatē. Ut enim colligitur a magistro señ. in .ij.d.xliij. Et a.s.Doc.ibidem ⁊ a dño Alberto etiam ibidē. Et iterȝ a.s.Doc.xxij.q.xiiij.ar.i. Magistraliter: talis datur diffinitio continens in se quattuor genera causarum. Peccatū in spm̃scm̃ est inordinatus actus voluntatis tendētis in malū ex certa malitia per cōtemptū alicuius impedientis peccatum. Huius diffinitionis causa formalis est. Inordinatus actꝰ: q: dicit essentiaȝ peccati. Essentia cuiuslibet rei dicit forma totius. vij. Metha. sicut humanitas dicitur forma hoīs. Uoluntatis dicit causam materialē. q: voluntas est subiectum peccati: ⁊ subiectum cause ponitur in genere cause materialis: vt patet. ij. Phy. Et. v. Metha. c. de causis. Tendentī. in malum. i. in bonum cōmutabile cum auersione a bono incōmutabili: dicit causam finalem: q: obiectū voluntatis est finis. ij. Phy. Et. ij. Metha. Ex certa malitia. i. ex habitu vitioso. dicit causam efficientem per se: q: habitus eliciēs actū est causa efficiens per se: vt patet. ij. Ethi. Per contemptū alicuius impedientis peccatum: est cā efficiens per accidēs: q: omne remouens impedimentū: est causa efficiens per accidens: vt patet. viij. Phy. Non tñ sicut dicit. s. Doc. xxij.q.xiiij.ar.i. Ad scōm: oīs qui peccat ex electione peccat peccato in spm̃scm̃. sed solum qui peccatuȝ

eligit per contēptuꝫ eoꝝ per quē hoīes solēt retrahi a peccando. h ille. Hoc autē est agere cōtra bonitatē ꝛ clementiā attributā spūi sancto. Vñ magister in.ij. sen. di. xliij. inquit. Ille peccat in spūꝫ sanctū: cui malitia pp se placet. Et pro ampliori declaratiōe huius vitatis theologice pulchre: cōtēplādū esse puto. Qđ proprietas patris eterni ꝑm quā distinguit ab alijs personis: est ipsum esse principium productiuum aliorum: ita ꝙ ipse pater a nullo producit. Declarat hoc Athanasi9. dicēs. Pr a nullo ē fact9. nec creat9. nec genitus. Jō attribuit sibi potētia. Naꝫ ꝑm phm secūdo de aia. ꝛ. ix. metha. Potētia ē pncipiū operādi. Predico q: predicare possuꝫ. Loquor: q: possuꝫ loqui. Laboro: q: laborare valeo: ꝛ huiusmōi. Propterea cātat Eccl'ia vt hētur i symbolo. Credo in deū patrē oipotētē creatorē celi ꝛ terre. Proprietas filij ꝑm quam distinguitur ab alijs personis: est ipsum eē genitum ꝛ cōceptum. Athanasius. Filius a patre solo ē: nec factus: nec creatus: sed genitus. Sic verbum concipitur ab intelligente. Et quia sapientia est in intellectu: vt philosophus inquit. iij. de anima. Et. vi. ethicorum. Ideo filio attribuitur sapienntia ꝛ scientia. Proprietas spiritussancti ꝑm quam distinguitur ab alijs personis: est produci per modum voluntatis: vt amor: sicut dicit Athanasius. Spiritus sanctus a patre ꝛ filio non factus: nec creatus: nec genitus: sed procedens. Obiectum autem amoris ē bonum: vt dicit philosophus. i. ꝛ ix. ethi. Ideo spiritui sancto attribuitur bonitas. Unde magister sen. in pmo li. d. xxxiiij. Cūqꝫ vnū ꝛ idem penitus sit in deo. potentia sapiētia. bonitas. in sacra tñ scriptura frequēter solent hec nomina distincte ad psonas referri: vt patri potentia: filio sapientia. spiritui sancto bonitas attribuat: hec ille. Et sicut tres sunt persone diuine: ꝛ tria attributa: ꝛ tres proprietates: sic triplex mod9 peccandi quo .s. offenditur deus a peccantibus. Nam aliqui offendunt deum fragilitate: infirmitate: vel impulsu passionis: ꝛ tales peccant contra patrem: cui vt dictuꝫ est: attribuit potētia. Aliqui offēdūt ex ignorantia ꝛ hi peccant contra filium: cui attribuitur sapientia. Alij vo offendūt ex certa malicia. i. ex ipa electiōe mali: que opponitur bonitati. Et hi dicuntur peccare in spiritumsanctum: cui attribuitur bonitas: vt declaratum est. Et vt hec diuersitas peccandi clarius elucescat. exemplū pono in Pe-

tro ꝛ Paulo: ꝛ Juda. Petrus enim ter negauit xp̄m in passiōis nocte. Mat.xxvi.propter infirmitatem ꝛ propter ipulsum passionis ꝛ timoris:quia timens mortem negauit eū:diligens plus corpus suū q̄z xp̄m. Nō enim peccabat ex ignorantia:quia iam cōfessus erat xp̄m corde:ore:ꝛ opere. Mat.xvi.d.Tu es xp̄s filius dei viui. Et sic peccauit contra patrē ex fragilitate. vnde peccatū suum fuit leuiter remissibile. Nam conuersus dn̄s respexit Petrū:ꝛ recordatus est Petrus verbi dn̄i qđ dixerat. Priusq̄z gallus cātet ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare. Lu.xxij. Mat.xxvi Mar.xiiij. Jo.xviij. In decre. đ pe.di.vi. Qui vult. Di.xxxvi.licet plerumq;. De pe.di.prima.c. Quis aliquādo. De pe.d.ij. Dū sanctam ꝛc. Si enim inquit. De conse.di.prima. Basilicas. Et postea apostolus pmansit.l.d.c.ecōtra.ꝛ.c. Considerandū.ꝛ.c. Fidelior.vi.q.i. Imitare Petrum.xi..q.iij. Non solum.xxij.q.iiij. Actione.xxiij.q.iiij. Ipsa pietas. Di..xix. Ita dn̄s. Di.xxi.c. In nouo ꝛ.c. Quāuis.d.xxij. Sacrosancta ix.q.iij.c. Aliorꝫ.xi.q.i. Relatum xxiiij.q.prima. Rogamus.c. Si Petrus ꝛ.c. Quia ex sola. Paulus aūt peccauit ex ignorantia credens benefacere:dum persequeretur ecclesiam dei. Et sic peccauit contra filium: cui attribuitur sapientia. Ideo in ꝯuersione eius apparens christus informauit euꝫ ꝛ vere docuit. Actuum.ix. Circūfulsit eum lux de celo non tantum visibilis:sed etiam inuisibilis sapientie fidei: ꝛ totius veritatis. Et vt dicit.s. Tho. iij. pte.q.lvij. ar.vi. Christus ibi tunc corporaliter sibi apparuit. Ideo de suo peccato ipsemet dicit.prime. Thi. primo. Primus fui blassfemus ꝛ psecutor ꝛ contumeliosus: sed misericordiam ꝯsecutus sum:qr ignorans.feci in incredulitate.hec ille. Judas autem peccauit non:ex fragilitate aut ignorantia:quia elegit peccatum:contēnendo ea quibus potuit retrahi a peccato resistens gratie:ꝛ inspirationi ꝛ bonitati q̄ attribuit spirituisancto. Ideo peccatum eius fuit peccatum in spiritumsanctum. Et quia hoc peccatū est grauissimuꝫ:propterea nunq̄z meruit remissionem:q̄zuis christus tum amore:tuꝫ timore multiplicit ipsum conuerti voluerit. Et h̄ verificatur sententia domini Mat. xij. Et ponitur a magistro sen̄.xij. d.xliij. Qui peccauerit in patrem remittitur ei:ꝛ qui peccauerit in filium remittetur ei:qui autem peccauerit in spiritumsanctum: non

remittetur ei neqꝫ hic neqꝫ in futuro.

Secundo principaliter: peccati in ſpiritumſanctum conſiderare debemũs varietatem. Peccatum enim in ſpiritumſanctuꝫ ſꝫ magiſtrũ ſeñ. in. ij. d. xliij. Et Auguſtinus in libro de fide ad petrũ. Augu. in enchiridion. Et de ſmo ne domini in monte. Et de baptiſmo paruuloruꝫ. Et ſm .d. Alber. magnum in. ij. ſenten. d. xliij. ar. iij. Et. ſ. Doc. xxij. q. xiiij. ar. ij. Et in ij. ſen. d. vt. s̃. variatur in. vi. ſpeciebus que ſunt iſte.

¶ Prima. eſt deſperatio.

¶ Secunda. eſt preſumptio.

¶ Tertia. eſt finalis impenitẽtia.

¶ Quarta. eſt obſtinatio.

¶ Quinta. eſt impugnatio veritatis agnite.

¶ Sexta. eſt inuidẽtia gratie fraternalis.

¶ Prima nã qꝫ ſpecies peccati in ſpiritũſanctum eſt deſperatio: Cũ enim peccator in peccatorum baratrum cecidit conſiderãs ſue culpe grauitatem: vnde cõcipere deberet ſpem venie propter diuinã bonitatem: perſuadet ſibi nũquaꝫ poſſe conſequi remiſſioneꝫ ⁊ gratiam a deo. Et ſic contemnẽs dei miſericordiam deſperatur. Sicut de Chaym legitur geñ. iiij. Dixit eniꝫ occiſo fratre ſuo Abel. Maior eſt iniquitas mea qꝫ vt veniam merear. Ubi gloſa. Mentiris Chaym. quia maior eſt miſericordia dei qꝫ omnium hominum miſeria. Hic igitur Chaym deſperans grauius peccauit qꝫ fratrem occidens: quia deſperando diffidit de diuina miſericordia: propter quam potuiſſet reſilire a peccato. Et ſic miſer peccauit in ſpũm ſcũm. ¶ Scd̃a ſpẽs peccati in ſpũmſcũꝫ ẽ p̃ſumptio. Cũ peccator i pctis ⁊ ſcelerib[9] iacẽs: nec reſurgẽ curãs: q: ſine pnia preſumit veniã ⁊ ſine meritꝭ gl'iaꝫ: peccat i ſpũmſcũm. Cõtẽnit enim cõſiderare diuinam iuſtitiam: qua nihil manet impunitum: ⁊ qua timor a peccato retrahẽs naſcitur. Et talis ita preſumẽs ꝯtra deum blaſphemat: quia facit eum iniuſtum. Requiritur enim ad veniam ⁊ gloriam conſequendam: penitentia peccati ⁊ meritum boni operis. Naꝫ ſpes: ut inquit magiſter ſeñ. in tertio libro eſt expectatio future beatitudis ꝓueniẽs ex gratia dei ⁊ meritis. Et in hoc peccatum preſumptionis videt̃ incidiſſe Origenes: qui dixit omnes etiam demones ſemel eſſe[9] ſaluandos. Et ideo poſt mortem anathematizatus eſt: vigeſimaquarta.

q.ij.c.finali. Si quis autem peccat cum spe venie: mediante penitentia: quã putat vel intendit agere: nõ peccat in spiritũsanctum. vnde Augustinus in libro de fide ad petrum. et habet de pe.d.i.c. Ex hijs circa mediũ: illi qui desperant de indulgentia peccatorum vel qui sine meritis de misericordia dei presumunt. peccant in spm̃sanctũ. h ille. ¶ Tertia species peccati in spiritũsanctum dicitur finalis impenitentia. Cum enim sceleratus et nequissimus peccator firmat se in proposito nõ dolendi: nõ confitendi: nõ satisfaciendi: peccat in spm̃scm̃ Non enim vult considerare inordinatõem: vilitatem: et turpitudinem sui peccati: quã cõsideratõem sibi suggerit bonitas spũssancti: et que consideratio est efficax ad excitandum dolorem: et penitentiã: dediscendũq3 propositũ non penitẽdi. De hac spe ait Augustinus in libro de verbis dñi. impenitentia ẽ peccãtum in spm̃scm̃: quã neq3 in hoc seculo neq3 in futuro dimittẽda in euangelio dñs asseruit. Si autem delectatiõe peccati siue desperatione venie: vsq3 ad mortem: quis in peccato pseueret: iustum ẽ vt sine fine puniatur: qui sine fine peccauit. vnde Grego.iiij. dia. voluissent impij si potuissent sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper viuere cupiunt: q nunq̃3 desinunt peccare dũ viuũt. Ad magnam ergo iusticiam iudicantis pertinet: vt nunq̃3 careant supplicio qui i hac vita nunq̃3 voluerunt carere peccato. hec ibi. Et Hiero. super Amos. primo.c. et de pe.di.i. Super tribus sceleribus damasci et super quartũ non conuertam eum. Juxta tropologiam: hic possumus dicere. primũ peccatum est cogitasse que mala sunt. scd̃m cogitatõibus acquieuisse puersis. tertium qd mẽte decreueris: opere complere. quartum post peccatum non agere penitentiam: et suo sibi complacere delicto. hec ille. vnde puerbium. Humanum est peccare. angelicũ emendare: diabolicum perseuerare: et sic habetur. tertia spẽs peccati in spi.san. ¶ Quarta species peccati in spiritũsanctum est obstinatio. Cum enim vitiosus in peccatis habituatus peccata sequatur: et firmo ac pertinaci proposito ipsis inhereat ita vt ea relinquere minime velit peccat in spm̃sanctũ. Posset enim retrahi a peccatis si attenderet ad spiritussancti inspiratõem: qua ostẽdit peccantibus paruitatem et breuitatem boni qd querunt in peccato: cuius attentio et consideratio est efficacissimũ remediũ ad hoc

vt voluntas a peccato remoueatur. De hac specie dicit Augustin⁹ in Enchi. Qui in obstinatōe mentis diem claudit extremum: reus est peccato in spiritūsanctum. Et ideo queritur deus. Jere. viij. c. Nullus est enim qui agat penitentiam super peccato suo. dicens. Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suū quasi equus impetu vadens ad preliū. Et de obstinatis dicitur. Jere. xiij. Si mutare potest ethyops pellem suā et pardus varietates suas: et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. hec ille. Huiusmodi aūt obstinatis in malitia deus nunq̄ misertus fuit: nec miseretur. xxiiij. q. ij. c. Legatur et c. Damnationis. ¶ Quinta species peccati in spiritūsanctum: dicit impugnatio veritatis agnite: vt cecissimus peccator liberius et licentius suas concupiscentias psequi possit negat veritatē per fidem agnitā: negat immortalitatem anime: negat purgatorium: negat infernum et paradisum: quorum cogitatio: spūssancti bonitate habita: potissimū remediū homini est: vt retrahatur a peccato. Qui ergo impugnat lumen et veritatem fidei agnite: peccat i spiritūsanctuꝫ. Et hic est de numero illorum de quibus habetur Sap. ij. Venite fruamur bonis que sūt et vtamur creatura tanq̄ in iuuētute celeriter. Vino pretioso et vnguentis optimis impleamus nos et non pretereat nos flos tēporis. Coronem⁹ nos rosis anteq̄ marcescant. Nullum pratum sit: q̄d nō pertrāseat luxuria nostra. Nemo vestrum sit exors luxurie nostre: vbiqꝫ relinquamus signa leticie quoniam hec est pars mea: et hec est sors mea. hec ille. Hoc quintū peccatū in spūsanctū ponit Augustinus in libro de vnico baptismo. di. Qui veritatem contēnit: aut contra fratres malignus est q̄ que veritas reuelatur: aut contra deum ingratus: cuius inspiratiōe ecclesia instruitur: contra spiritum sanctum peccare videt. ¶ Sexta species peccati in spiritūsanctū dicitur inuidētia fraternalis gratie. Peruersissim⁹ peccator vsqꝫ adeo virtuti et bonitati fit sepe contrarius: vt doleat: dum gratia spiritussancti diffunditur et crescit in mundo: ita vt inuideat gratie quā in fratre et in proximo videt. Nollet enim q̄ gratia dei cōmunicaretur: vt reliqui essent culpe et peccatorū socij: ac per hoc liberius ipse peccaret. Hic proculdubio peccat in spiritumsanctum: quia contemnit et fugit cōsiderare dona et gratiam spiritussancti: quibus homo retrahitur ac liberatur a pec-

cato:immo qꝫ peius est:dolet:⁊ in
uidet:quando hec gratia alteri da
tur. Et hec est inuidentia fraterna
lis gratie. vnde Augustinus in li-
bro de ꝟbis domini. Inuidie fau-
cibus fraternitatem impugnare:
est peccare in spiritumsanctū. hec
ille. Accipe exemplum. Legitur
de quodam heremita qui asperri
mam vitam diu fecerat. Ad quē
cum quidam latro venisset: qui
multos expoliauerat ⁊ iugulaue-
rat:facta confessione:cum nullam
penitentiam ab eo vellet accipe-
re:nec ieiunium:nec elemosynam
nec orationem:tandem heremita
ab illo qđ potuit accepit. vnde in
iunxit ei:quotiens iuxta viam cru
cem videret:flexo genu:aliquam
orationem diceret. Cumqꝫ latro
hanc solam penitentiam acceptas
set:remotus paululum a cella he-
remite: videns hostes suos quo
rum consanguineos occiderat:fu
gere cepit ipsis persequentibus.
Quo fugiente: crux super vi-
am erecta illi occurrit: ⁊ statiꝫ ge
nu flexit:cepitqꝫ orationem do-
minicam dicere:ac crucem adora
re. Et cum euadere potuisset. ma
luit mori q̄ꝫ penitentiā sibi iniun-
ctam preterire. Cum ergo ab ho
stibus fuisset occisus. vidit here
mita ab angelis letantibus animā
latronis vel potius martyris por
tari. Quo viso cepit diabolica in
stigatione dolere ⁊ indignari. qꝫ ꝑ
multos annos durissimam pe-
nitentiam fecisset. ⁊ tamen latro
qui nunq̄ꝫ penitentiam fecerat eū
in gloriam precessisset. Et sic reli-
cto heremo ad seculum rediit.
Diabolus autem accepta iuste a
deo potestate:timens ne aliquan-
do ad penitentiaꝫ rediret:posito
in via obstaculo:eum corruere fe
cit:⁊ fracto collo:animam here-
mite in inferno sepelliuit. Et sic
patet scđa pars principalis.

TErtio principaliter
peccati in spiritum
sanctum considera
re debemꝰ irremis
sibilitatem. Pecca
tum in spiritumsanctum esse irre
missibile. potest intelligi tripliciter
ꝓut colligitur ex compēdio theo
logie domini Alberti magni lib.
iij.c.xxiij. Et ex dictis.s. Tho. xxij.
q.xiiij.ar.iij. Et.ij.sen̄.d.xliij. Et a
domino Petro de taran.i.ij.sen̄.
d.xliij.ar.iiij. Et iterum a domino
Alberto in.ij.sen. eadē.d.

¶ Primo modo negatiue.
¶ Secundo modo priuatiue.
¶ Tertio modo contrariatiue.

¶ Primo modo irremissibile ac
cipitur negatiue. scilicet qꝫ nullo
modo potest remitti. Et sic pecca
tum demonum ⁊ damnatorum di

citur irremissibile ⁊ eorū qui sunt
in peccato finalis impenitentie: p-
seuerantes vsq; ad mortem i pec
cato mortali. qd̓ est tertia species
peccati in spiritumsanctum. Et de
huiusmodi intelligitur textus euá
gelij. Mat. xij. Qui dixerit verbum contra spiritumsanctum non
remittetur ei neq; in hoc seculo
neq; in futuro. ¶ Secundo mo-
do irremissibile dicitur priuatiue.
sc; q non habet congruentiam ex
se: quare remitti debeat. licet ex cō
gruo dei possit omne peccatū re-
mitti. Et hoc modo qd̓libet pecca
tu; mortale de se est irremissibile.
¶ Tertio modo irremissibile ac
cipitur contrariatiue. s. ƀm q ali-
qua culpa habet cōtrariam dispo
sitionem ad hoc vt remittat̄. Se-
cundum enim naturá suam est ir
remissibile inquantū excludit ea p
que fit remissio peccatoru;. Per
hoc tamen non precluditur via re
mittendi ⁊ sanandi omnipotentie
⁊ misericordie dei. Cum ergo di-
citur peccatum in spiritumsanctu;
est irremissibile intelligit̄ inquan
tum excludit ea per que fit remis-
sio peccatorum: aut excludit me-
dia quibus homo peccatū relin-
quit. Nec tamen per hoc intelligi
tur absolute: q priuetur potentia
ad remissionem: nec ex parte dei
omnipotentis: quia potentia eius
est infinita: nec ex pte eius cui fit
remissio cuius liber arbitriū mo
ueri ad bonū potest diuina gratia
adiutrice: q̄;diu est in hac vita.
Audi Augustinū in libro de ỽbis
dñi. De nullo despandū est: q̄;diu
patientia dñi ad pniam adducit. h̄
ille. Superueniat Leo papa ꝺ pe.
d. vij. c. Nemo desperandus ē cū
in hoc corpe constitutus est: q nō
nunq̄; qd̓ diffidentia etatis differ
tur: ꝯsilio maturiore perficitur. h̄
ille. Accedat ⁊ Lactantius lib. vi.
c. xxiiij. Nec tamen deficiat aliqs
aut de seipso desperet: si aut cupi-
ditate victus: aut libidine impul-
sus: aut errore decept⁹: aut vi coa
ctūs: ad iniusticie via; lapsus est:
pōt. n. reduci ac liberari. si cū peni
teat actoꝝ: ⁊ ad meliora ꝯuersus
satisfaciat deo. hec ille. Loquatur
deniq; Jo. Chriso. super. ps̄. mise
rere. Nolo mihi excusationem af
feras. nolo ignauiam tuam preten
das. Peccasti. penitere. Milies
peccasti. Milies penitere. hec il-
le. Examinate igitur charissimi
corda vestra: ⁊ diligenter inspici-
te: si hoc grauissimo peccato ali-
quando fuistis illaqueati. Excuti-
te tam graue iugum: ⁊ salutarem
penitentiam sumite dum in hac
vita positi estis. Confidite de deo
benignissimo: cuius misericordie
mensura nō est limitata: cui⁹ boni

tate peccatores vocat: ⁊ demētia suscipit ⁊ amplectit᷑: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Sabbato prime Dñice quadragesime. De vanagloria. Sermo. xviij.

Emini dixeritis visioné. Mat. vij. Dñs ac redéptor noster veluti doctor quidá eximi⁹ mortali carne indutus: cōtulit nobis regulam modumq₃ viuendi. Et vt subtile peccatū inanis glorie deuitaremus: que vt iquit Aug. bonis etiá opibus insidiat᷑ vt pereant: exéplo suo: nos cōmonitos facere dignat⁹ est. Cū.n. in mōte thabor: añ discipuloꝝ ꝯspectū gloriose apparuisset trāsfigurat⁹: descendentibus illis de monte: precepit vt nemini dicerent visioné: quaꝫ viderant: ex hoc sine dubio instruens vniuersos: vt opera de genere bonoꝝ occultare studeát. Et hoc est qḋ affirmat thema nostrum in hodierno euangelio recitatum. In quo tria documéta habemus. ¶ Primū documentum qḋcūq₃ vult saluari ⁊ xp̄m in gloria videri necesse est habere fidé per petrū figuratam: ⁊ supplantationé vitioꝝ per Jacob. denotatam: ⁊ puritaté ꝯsciētie: p Johánem significatá. Hoc patet prima parte euāgelij. vbi dicit᷑. Assumpsit iesus ⁊c. ¶ Scḋm documentū: q̄ pater celestis ꝓhibet testimoniū de dño iesu q̄ sit filius eius dilectus. Hoc patet scḋa parte euāgelij ibi. Et ecce vox de nube ⁊c. ¶ Tertiū documétuꝫ est: q̄ in oībus preceptum dñi seruare debemus: nec opa bona manifestare: ⁊ hoc vt vaná gloriaꝫ euitemus. Hoc tangit᷑ vltima parte ibi. Descendétibus illis ⁊c. De vana gloria hoc mane tria ꝯsiderabimus.

¶ Primo. diffinitionem.

¶ Secundo. originationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo cōsiderare debemus vaneglorie diffinitioneꝫ: ꝑ cuius intellectione notandū est: quid sit gloria. deinde quid sit vanū. Augu.n. sup Johāné. Et s. Tho. 2ª 2ᵉ. q. cxxxij. ar. i. Et in q̄onib⁹ de malo. q. ix. ar. i. Et dñs Albertus magnus in. ij. sen. d. xxxv. dicūt. Gloria claritaté quandá iportat: ⁊ idé est glorificari qḋ clarificari. vnde claritas dicit euidentiá quandaꝫ: ḃm quáq₃ aliq̄d est conspicuuꝫ ⁊ manifestū: ⁊ splendore suo patés. Et ideo gloria iportat alicuius manifestationem in bono: sicut econuerso ignominia iportat manifestatióeꝫ alicui⁹ in malo. Ideo Ambrosius dicit sup epistolá ad Ro. gloria est clara cū laude noticia.

Et hec gloria ɔsideratur vt ɔsistit i semetipso: et tunc dicitur aliquis glori ari in se: sed cum appetit manifestari: vel esse in admiratione vni vel pluribus: vel rei publice: tunc dicitur gloriam inter alios querere. Et ideo Tulius dicit. Gloria est frequens fama cum laude. Laus vero vt Arist. dicit. primo. Rheto. est sermo elucidans magnitudinem virtutis. vnde gloria est clara manifestatio alicuius sui boni spiritualis seu temporalis: vt scientie: et pulchritudinis: aut diuitiarum: et huiusmodi: vt sciatur et cognoscatur a multitudine: vel a paucis: et laudetur et extollatur. Hoc habito iam videamus: quid sit vanum. secundum enim. s. Tho. in questionibus de malo. vbi. s. vanum quandoque accipitur pro eo quod non habet subsistentiam: vt res false dicuntur vane. Et sic verbum mendacij pot dici vanum. Et moneta falsa pot dici vana. ps. iiij. vt quid diligitis vanitatem et queritis mendacium. Et secundum hunc modum vana gloria sic diffinitur. vanagloria est appetitus inordinatus manifestationis rei non subsistentis. Vt indoctus appetit manifestari pro docto: turpis pro pulchro. Quandoque vanum accipitur pro eo quod licet subsistat: tamen non habet soliditatem vel firmitatem: vt pulchritudo. fortitudo et huiusmodi. De quo Ecclesiastico primo. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. s. propter instabilitatem. Et Prouer. vltimo. Fallax gratia et vana est pulchritudo. Et secundum hunc modum potest diffiniri sic. Vanagloria est appetitus manifestationis rei mutabilis et transitorie. Fortis enim appetit videri de sua fortitudine: que mutatur: et transit: sic diues et huiusmodi. Quandoque dicitur vanum quod non consequitur finem: vt dicit Aristote. ij. Physicorum. Sicut aliquis dicitur medicinam sumpsisse in vanum: dum non est assecutus finem sanitatis. Et hoc vanum dicitur. Isa. xxxix. In vacuum laboraui sine causa: et vane ɔsumpsi fortitudinem meam. Et secundum hunc tertium modum potest sic diffiniri. vanagloria est appetitus manifestationis non consequens aliquam vtilitatem. Nam cognosci ab aliquo: in quantum cognosci: non consequitur perfectionem. Et ideo dicitur vanum: quia caret fine vtili. Hoc dico. quia manifestatio alicuius boni vel spiritualis vel temporalis: vtiliter et meritorie potest fieri tripliciter. Primo ad gloriam dei: que resultat ex manifestatione boni: cuius ipse principalis est actor. Secundo potest fieri ista manifestatio vtiliter ad proximorum salutem: vt proximus edificetur ad imitandum. Ro. xv. Vnusquisque vestrum proximo

suo placeat in bonum: ad edifica tionez. Tertio potest fieri hec ma nifestatio utiliter ad bonu sui ipsi us: vt gratias agat deo: cum se vi det laudari: et confirmet seipsum in illo bono: vt Paulus sepe fecit. Cum igitur hec manifestatio suo ru bonorum non appetitur propter aliquod hor trium modorum: erit vanagloria et peccatuz: qr importat inordinationem appetitus. Ideo Hiero. in quadaz epistola. gloria inanis est iordinatus animi motus: quo aliquis propria desiderat ex cellentiam: Et Alexander de ales in secudo summe sue dicit sic. Va nagloria est appetitus iordinatus et inordinata delectatio humane laudis. Quapropter querit hoc loco an vanagloria possit esse pec catum mortale. Respondeo po nendo hanc conclusionem sm. s. Tho. questionibus de malo. q. ix. ar. ij. et. xxij. q. cxxxij. ar. iij. Vana gloria est peccatuz mortale: quod triplici ratione probatur.

Primo ratione perditionis.

Scdo ratione vsurpationis.

Tertio ratione ablationis.

Primo ratione perditiois sic. Illud pter quod homo perdit eterna mercedez est peccatu mor tale: sed per vanamgloriaz homo pdit eterna mercedem. Probat. Naz dicit. Mat. vi. Attedite ne iusticiam vestram faciatis coram hoibus vt videamini ab eis: alio quin mercede no habebitis apud patrem vestru qui in celis e: ergo vanagloria est peccatum mortale.

Scdo probat rone vsurpatio nis sic. Quicuqz vsurpat id qd e ppriuz dei mortaliter peccat: mul to magis qz q furatur rem proxi mi: sed vanaglosus vsurpat id qd est ppriu dei. Probatur de. Isa. xxxxij. Gloriam meam alteri non dabo. Et prime. Thy. i. Regi se culorum i mortali inuisibili soli deo honor et gloria i secula seculorum. Ergo vanagloria est peccatu mor tale. Tertio est peccatum mor tale rone ablationis sic. Nihil au fert ab anima virtutes et dona ni si peccatum mortale. sed vanaglo ria aufert ab anima vtutes et do na. Nam dicit. Chrisosto. super Mat. vi. c. Inanisgloria occulte igreditur et oia que itus sunt: isen sibiliter aufert: ergo inanisgloria est peccatum mortale. Ab ea isu per: vt patet per Grego. xxxi. mo raliu. Et per. s. Tho. xxij. q. cxxxij. ar. v. Et in questionibus de malo. q. ix. ar. iij. vi. mortifere filie nascu tur. Iactantia Presumptio no uitatuz. Hypocrisis Pertinacia cotentio inobedietia et discordia: patet igitur vanagloria esse pecca tum mortale.

Ecūdo principali
ter cōſiderare de
bem⁹ vanaglorie
originatōez. Tres
ſunt radices ex q̇
bus originatᷓ: vanagloria quaruz
⁋ Prima vocatᷓ edificioꝝ pom
poſitas.
⁋ Scd̓a vocatᷓ lectoꝝ ꝑcioſitas.
⁋ Tertia vocatᷓ epulaꝝ varietas
⁋ Prima radix a quā originatᷓ
vanaglīa vocatᷓ edificioꝝ pōpoſi
tas. Mirabilis certe ab edificijs
oritᷓ oſtētatio ⁊ inaniſglīa. Ab hac
eniz venenoſa radice totus orbis
hodiernis tpib⁹ īficitᷓ. Pōpatice
ꝯſtruuntᷓ domus. Magna ⁊ iui-
ſa fiūt edificia diſtinguūtᷓ palatia:
ampliantᷓ: erigūtᷓ: nouis lignis:
lapidibus īſignibus picturis: fe-
neſtris: oſtijs ornantᷓ: ita vt videa
tur h̓ hoīum ꝑpetua ſedes ⁊ mā
ſio ⁊ nunq̄z mori debeāt. Qm̄ āt
hoc deo diſpliceat īſinuatᷓ ꝑ pro-
phetā. Jere. xxij. Ve qui dicit edi
ficabo mihi domū latam ⁊ cena-
cula ſpatioſa: qui aperit ſibi fene-
ſtras: ⁊ fac̄ laquearia cedrina: pin
gitq̄z ſinopide: h̓ ille. Et vtinā mlti
nō conſtruāt ex rapinis: vſuris: ⁊
fraudibus paupeꝝ. Cōtra quos
minatᷓ deus ꝑ Jere. d. c. xxij. Ve
q̇ edificat domū ſuā nō ī iuſticia:
⁊ cenacula ſua non in iudicio. Et
Jſa. v. Ve qui ꝯiūgitis domū ad
domum: ⁊ agrū agro copulatis.
Nunquid vos ſoli habitabitis ſu
per terram: Jdeo Seneca in. vij.
epiſtola. d. Domus munimentuz
ſit aduerſus infeſta corporis. Hāc
vtrū ceſpes erexerit: an varius la
pis gentis aliene nihil intereſt.
Scitote hoīem tam bene culmo:
q̄z auro tegi. Contēnite oīa q̇ ſu-
peruacuus labor velut ornamen
tum ac decus ponit. Memētote
preter aīuz nihil eſſe mirabile: cui
magno nihil magnuz eſt: hec ille.
Et Hiero. Sic edificāt quaſi ſem
per victuri: ſic comedūt ⁊ bibūt:
quaſi cras morituri dicentes. Co
medamus ⁊ bibamus ⁊ cras mo
riemur. Et Bernardus. Obſe-
cro in peregrinatione huius ſecu
li que eſt militia ſuper terram: edi
ficemus nō nobis domos ad ha-
bitandum: ſed tabernacula ad de
ferendum: vtpote cito euocandi:
⁊ intraturi patriaz ⁊ ciuitatem ce-
leſtez. Facile eſt quod naturale ē:
hec ille. Sed heu quid dicam de
eccleſiaſticis ⁊ religioſis qui vidē
tur ī edificijs ſeculares excedere.
Subſtantiā enim ⁊ vitam ſubdi-
torum ⁊ pauperum exponunt in
lapidibus calcinis atq̄z picturis.
Legitur eniz de beato Dn̄ico bo
noniam reuertente: ⁊ vidente cel-
las aliquantulum eleuatas: cepit
amare flere dicens fratribus.

Quácito vultis facere magna palatia. ¶ Scda radix a qua origiatur vanagloria. dr lectoꝝ pretiositas. Quis enim posset enarrare quáta vanagloria: quátus fumus: quanta elatio oriaf in méte multorū. ex eo ꝙ habent ⁊ vidét lectos ꝑciosos. amplos. intarsiatos. bene politos. delitiosos nimis. cū ornamentis varijs. depictos auro: ⁊ colore trásmarino. stellis auratis cum papilionibus. cultrinis. cum culcitris molibus: cum linteaminibus bysinis ⁊ recamaturis. ⁊ ceruicalibus diuersoꝝ coloꝝ. cū nodis: cū strapontis. ⁊ huiusmodi: Utiqꝫ narratione difficillimuꝫ esset. Talib⁹ át cóminaf de⁹ Amos vi. di. Ue vobis, qui dormitis in lectis eburneis: ⁊ in stratis vestris lasciuitis. Ue: ſm Hiero. iportat maledictioné eterná. Et ió dñs ét p Jsa. xiiij. dicit sic. Detracta é ad iferos superbia tua. cócidit cadauer tuū. Subter te sterneſ tinea ⁊ operimentū tuū erūt vermes. hec ille. Erit ergo pro culcitra tinea: ⁊ pro coopertorio vermes. glo. ibi. Qui prius palia: auro gémis distincta hébát satis moleste sustinebunt. Sed quid miruꝫ si vana gloria oriatur a preciositate lectorum: nóne maxime originatur a vestibus ⁊ portaturis: quib⁹ corpus humanum tegiſ ⁊ ornaſ: vi patet. xxi. q. iiij. Dis. Quis posset explicare mundi pópas. vanitates: ⁊ socias: superfluitates. inaudita ⁊ inuisa ornamenta: Quis referret vanas capillaturas taꝫ mulierum ꝙ̃ virorum. caudas. baltheos. manichas. iocalia. fucos. coppas. pectora. panicellos. serica vestimenta. argétea. aurea. ⁊ tam varias rechamaturas: Contra tales vanagloriosos inuehit dominus per Amos prophetam. d. c. vi. Ue vobis qui opulenti estis in syon ⁊ confidistis in monte samarie: optimates. capita populorum ingredientes pompatice domum israel. Sed terribilius per Jsa. c. iij. Pro eo ꝙ eleuate sunt filie syon. Quam auctoritatem habes supra in sermone de choreis in fine. Audi exemplum quod pretermittendum non est. Recitat eni Cesarius: ꝙ magūcie in ecclesia quadam. Sacerdos quidam curatus mulierem vnam vanaglorie deditam varijs ornamentis tectam: ante hostium ecclesie respiciens: vidit in vestimentoruꝫ cauda: quá post se trahebat multitudinem demonum: qui erant nigri ⁊ horridi: parui sicut glires: ore cachinnantes: manibus plaudentes: ⁊ sicut pisces in rete conclusi: super caudam saltantes. Sacerdos tunc ibi eam stare iussit: populum aduo-

cauit: demones ne fugerent coniu rauit: τ vt populus demones vi dere posset impetrauit. Tunc mu lier confusa τ humiliata: vestem humiliter mutauit: contrita de suo peccato. Sed o vanagloriosa femi na audi vlterius. Recitatur enim in libro de dono timoris. Qđ in francia quedam sancta domina ra pta in spiritu vidit quandam co mitissam defunctam: cui erat mul tum familiaris a demonibus tra hi ad infernum. Que eiulans cla mabat τ dicebat. Heu heu me mi seram: quia satis fui casta: abstinēs τ elemosinaria: nec pro alia re dā nor nisi quia vanagloríe dedita: or namenta vestium nimis dilexi: τ admōita nō cessaui. ħ ibi. ¶ Ter tia radix vanaglorie dicitur epula rum varietas. Multi conuiuijs dediti ex diuersa epularum pre paratione vanissimā incurrūt glo riam. extollunt mensarum pulchri tudine: tobalearum subtilitate: ap paratu pannorum. ornatu mini strorum: pretiositate cristalinoruꝫ. argenteorum. aureorum. Contra hos ait Seneca in epistola. Non magno nobis constat fames: sed ambitio. Jam non sunt homines dētibus. τ ore. τ ventre ad coqui nam contenti. oculis quoqꝫ gulosi sunt. hec ille. Balthasar rex assy riorum in babiloniam fecit conui uium magnum τ diuersitate epu larum refertum. Non fuit conten tus vasis cōmunibus: sed ferre fe cit vasa domini aurea in mensa: τ nocte sequenti mortuus est: τ re gnum medis datū: vt patet Dañ. v. Jdeo terribiliter talibus deus minatur per Jsa. v. Ve qui con surgitis mane ad ebrietatem sectā dam: ad potanduꝫ vsqꝫ ad vespe ram: vt vino estuetis. Cythara τ lyra. tympanum τ tibia τ vinum in conuiuijs vestris: τ opus domi ni non respicitis. hec ille. Si auteꝫ huiusmodi ostentatio in laycis re prehensibilis est: multo magis in clericis τ prelatis ecclesie: qui de bent humilit τ sobrie viuere. Cō tra quos Hiero. super Micheā. Et in decretis. di. xxxv. c. Ecclesie ait. Ecclesie princeps qui delitijs affluunt τ inter epulas atqꝫ lasci uias pudicitiā seruare se credunt propheticus ſmo describit ꝙ eici endi sunt de spaciosis domib⁹ lau tisqꝫ conuiuijs: τ mlto labore epu lis exquisitis. Et si vis scire quo ei ciendi sunt propter malas cogita tiones τ opera sua: euāgeliū lege: in tenebras. s. exteriores: vbi erit fletus τ stridor dentium. Luc. xiiij. aliter docet inquiens. Cum facis prandium aut cenam: voca pau peres τ claudos ac debiles. sicut ipse christus faciens conuiuium in

monte non vocauit principes: sed pauperem scholam. Non posuit tapeta. banchalia. zalones. sed sup fenum iacebat ipsa turba. Nõ de litiosis cibis aut varijs vtens: sed pane & piscibus: non saturatos: & repletos pauit: sed esurientes ne deficerẽt in via: & hec de scdo pn cipali satis.

Ertio principaliter considerare debem⁹ vanaglorie spe cificationem: vt de hoc peccato meli⁹ confiteri possitis declarabo duodecim modos quibus vanagloria põt esse peccatũ mortale. ¶ Primus modus dicitur vsurpatiuus ẜm. s. Doc. xxij. q. cxxxij. ar. iij. Et hoc est quãdo aliquis querit gloriosus videri & in opinione homi num esse de re falsa: contraria diuine reuerentie: sicut qui vellet re putari de⁹ & dignus veneratione diuina. ẜm illud Ezech. xxviij. Ele uatũ est cor tuũ & dixisti. de⁹ ego sum: est peccatũ mortale. Hãc va nãgloriam habuit Herodes: con tentus vt sibi darent diuine laudes & a subditis teneret vt deus. O vanagloriose Herodes quid secutũ ẽ: Uenit angelus dei eũqȝ percussit. Et effectus ẽ venter ei⁹ verminosus: vt habetur Act. xij. ¶ Scđs modus dr̃ iactatiu⁹. Et dicitur a. s. Doc. vbi. s. Cũ quis gloriat & cupit laudari de aliqua re: que ẽ peccatũ mortale: vt vindicator: qđ fecerit vindictã: luxuriosus: qđ habuerit suum intẽtum blasphemus de blasphemia & huiusmodi: semp ẽ peccatũ mortale. Contra quos ps. li. Quid gloria ris in malitia qui potẽs es in iniq tate. ¶ Terti⁹ modus vnanaglorie dicitur lucratiuus ẜm dñz Antoninũ. Cũ quis cupit videri glo riosus & famosus vt possit cum fraudibus iniuste rapinare & lucrari: vt artifex i suo artificio: mercator: in suis mercantijs: doctor in suis iniustis consilijs. hoc est mortale. ¶ Quartus modus dicitur testimoniatiuus ẜm. s. Doc. vbi s. Cum quis prefert testimoniuȝ hominum testimonio dei. sicut illi de quibus dicitur Jo. xij. Dilexerunt magis gloriam hominum qȝ dei. qđ. d. Antonius in omnis mortalium cura. sic exponit. Qñ vanagloriosus plus diligit illã glo riam quam querit: aut opinioneȝ hominum qȝ gloriam dei: morta liter peccat. Et hec est magna stul titia. Unde Hiero. Si vitam tuaȝ in ore hominum posueris: modo paruus: modo magn⁹: modo nul lus habeberis. ¶ Quintus modus dicitur directiuus ẜm. d. Antoninuȝ. Cũ quis ad laudẽ & glori

am humanã dirigit operatiões su
as ét bonas orationes. missas. ele
mosinas. ieiunia ⁊ huiusmodi oĩa
faciés ad laudé ⁊ gloriá tpalem: ⁊
ad hũc finé oĩa dirigés: é peccatũ
mortale. Hãc videntur habuisse
Romani. vt ait Augu. v. de ci. d.
c. xij. Ueteres pmiqꝫ romani lau
dis auidi pecunie liberales erant
ingété gloriam: diuitias honestas
volebant. Hanc ardentissime di-
lexerunt: ppter hanc viuere vo-
luerunt: ppter hanc mori non du
bitauerunt. Ceteras cupiditates
huius vni⁹ ingenti cupiditate ps-
serũt. h ille. ¶ Sextus modus dr
offensiuus secundum dominum
Antoninum. Cum quis vt conse
quatur quamcunqꝫ gloriam vel
laudem etiam paruam ⁊ mini-
mam: est paratus offendere deuꝫ
vel ecclesiam per peccatũ mortale
⁊ hoc est ẜm theologos cõstitue-
re vltimũ finé in gloria vel laude
i. vt quis cõsequat illá nõ curat de
diuinis pceptis vel ecclesie. pec-
cat mortaliter. Sicut mulier nõ cu
rás interesse misse qñ ex precepto
tenet: dũmõ possit ꝯsequi finé lau
dis sui ornaméti: ét si postea audi-
ret: tũc peccat mortalr: q: erat di-
sposita poti⁹ deficere amissa: qꝫ
ab ornatu. ¶ Septim⁹ modus dr
ꝯtéplatiu⁹. Et h cũ qs suis fucis:
vanitatibus ⁊ ornamétis ⁊ alijs
oñtatõib⁹: vt diuitijs. famul. raga
cijs. põpis. ortulis. floribus ⁊ hu-
iusmodi: cupit ita apparere: vt ve
lit carnaliter alijs extra matrimo-
nium placere: omni vice é pecca-
tũ mortale. ¶ Octauus modus
dicitur amatiu⁹ ẜm. d. Antoninũ.
Cũ quis magis diligit ré de qua
cupit apparere ⁊ gloriosus videri
qꝫ deũ: vt amans amplius filios
in quibus cupit videri pulchritu-
diné: scientiam. dignitaté: equuꝫ ⁊
huiusmodi. Ideo Jere. ix. Non
glorietur fortis in fortitudine sua:
nec diues in diuitijs suis. sed i hoc
glorietur qui gloriatur scire ⁊ no-
sce me. h ille. ¶ Nonus modus
dicitur despectiuus. Cum quis cu
pit videri gloriosus ⁊ iactáter qrit
apparere ad h. vt proxim⁹ notabi
liter despiciatur: vel notabilit dá
nificetur: est peccatum mortale.
¶ Decim⁹ modus dr inobediti-
uus. Cũ. n. dicat. Gre. xxxi. mora.
⁊ sanctus Doctor xxij. q. xxxij. ar.
v. Qd inobedientia est filia va-
naglorie. Ideo dum quis vult ita
gloriosus videri: qꝛ nemini sit su-
biectus: propter quod contem-
nit honesta iussa suorum maio-
rum: vt prelati: patris vel ma-
tris mortaliter peccat. ¶ Un-
decimus modus dr scádalizatiu⁹
Et é cũ aliqs vel aliqua ita cupit
videri ⁊ apparere gloriosus vel

gloriosa: et acceptus in oculis hominum sua pompositate vel pulchritudine: vel alijs rebus in quibus videri appetit: quod licet nõ intẽdat deducere alios ad ihonestatem: tñ se credit probabiliter vel scit quod suis politijs: ornamentis et apparatibus supfluis et vanis: aliquem vel aliquã debere capi aut cadere in ruinam et scandalũ mortalis peccati: et nihilominus nõ curat: sz vult hoc modo videri et apparere: peccat mortaliter. hec di. Anto. Et Mat. xviij. Ve homini illi per quem scandalum venit.

¶ Secũdus modus dicitur religiositiuus ṡm. d. Anto. Et est quãdo aliquis: vel aliqua: religiosi status: vel quasi religiosi: vult in vanis et excessiuis portaturis que sũt contra statum humilitatis ei9 apparere et videri. In his vt in pluribus et quasi semp ẽ mortale huiusmodi: quibus illã gloriam que rit: est oppositum suo statui. Hec aduertant vani presbyteri: religiosi: sanctimoniales: et pizochare. Sed et in alijs multis casibus est veniale quos omitto. Cauenduz igitur est a tam nephando et maligno et horribili vitio. Nam vt ait Augustinus super. ps. Inanisgloria huius seculi: fallax est suauitas et infructuosus labor: et perpetu9 timor: et periculosa sublimitas: initium sine prouidentia. finis cũ penitẽtia. hec Ille. Et Hiero. ad Nepotianũ. Caue ne offensaz dei populorum laude omittas. hec ille. Sic eniz facienti dominus Jesus dabit gloriam celestem: et eternaz gloriam angelorum et sctõrum. Amẽ.

¶ Feria secunda in quadragesima. De detractiõe. Sermo. xix.

Miserere mei domine fili Dauid. filia mea male a demonio vexat. Mat. xv. Caput et princeps vniuersalis oĩum detractorum est diabolus infernalis: belzebub noiatus. De quo Luce. xi. dicitur. In belzebub principe demoniorum eicit demonia. Et sicut filia cananee de qua hodie in euangelica lectione tractatur corporalit a demonio vexabatur: ita et anima cuiuslibet infelicissimi detractoris a diabolo possidetur et commouet: vt diuersis varijsqz modis proximi famã studeat denigrare. Qui a tam horrenda hui9 tartarei principis vexatione nunq̃z poterit liberari: nisi prius nephandi sceleris ipsum peniteat: famãqz restituat. Et tunc necesse est illum añ benignissimi iesu pedes psterni: vbi veniam petens toto corde cũ cananea clamet. Miserere mei domine etc. Filia mea. i. anima mea

vexatur. Que fuerunt verba in euãgelio presenti recitata. In quo tria documenta habem⁹. ¶ Primũ documentum: ꝙ in omni necessitate i qua é homo cóstitutus neqꝫ debet recurere ad magos ꝛ incantatores: sꝫ ad dñm iesum exéplo cananee. Hoc tágit̃ pma euágelij pte. ibi. Ecce mulier. ¶ Secũdũ documétũ: ꝙ debemus cópati aduersitatibus proximorum: sicut apostoli faciebant rogantes pro cananea tribulata. Hoc tangitur ibi. Et accedentes discipuli. ¶ Tertiũ documentum habetur ibi. Ipse auté respondés dixit. In quo loco edocemur vt simus perseuerantes in oratione: etiaꝫ si nó obtinerem⁹ tam cito qđ petimus. exemplo cananee: que lꝫ repulsa esset: fideliter tñ perseuerabat. ꝛ in hac sancta orationis perseuerátia precipue stare debet ille qui est ligatus peccato detractióis vt illi remittatur. De qua detractione tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo. diffinitionem

¶ Secũdo. malignationé.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo detractióis cósiderare debemus diffinitioné. Ex dictis náqꝫ. s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. i. Et Alexádri de ales in summa. Diffinitio detractionis elicit̃. Detractio é denigratio fame alteri⁹: per occulta verba ab aliquo maligno plata: vt prauus ꝛ iniquus qs habeat̃. In hac diffinitione tangunt̃ oés cause quatuor. pmo tangit̃ causa formal'. cũ dicit̃. Detractio é denigratio. Secũdo é cá materialis. cũ dicit̃. Fame. Tertio é cá efficiens istrumétalis cú dr̃. Per verba occulta. Est insuper cá efficiés principalis. cũ dicitur. Ab aliquo maligno. Malignus vtiqꝫ é inuidus: cuius filia est detractio. Ná vt ait Augu. vij. di. v. vt. s. Detractio é filia inuidie. Malignus quoqꝫ é odiũ habens: a quo similiter originatur detractatio. Quarto é cá finalis. cum dr̃. Ut prauus ꝛ iniqu⁹ qs habeat̃. Naꝫ finis detractióis est vt aliqs malus atqꝫ prauus reputet̃. D. auté Albert⁹. ij. sen. sic diffinit. Detrahere est absenté primum dolose mordere. Circa quá querunt doctores: vtruꝫ talis detractatio sit semp peccatuꝫ mortale. Rñdet. s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. ij. Et. d. Albert⁹. ij. sen. Detractatio formaliter est peccatum mortale. Et hoc triplici lege probatur.

¶ Primo lege diuinali.

¶ Scd̃o lege naturali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Dico primo detractationem eé peccatuꝫ mortale lege diuinali. Aug. in primo libro de libero ar-

bitrio. Et. s. Doc. pria scđe. q. xciij
ar. i. dicunt. Lex eterna est summa
rõ: cui semp obtẽperandũ est: tũc
sic. Quicũqꝫ trãsgredit rõne sũ-
mã: legẽ eternã ⁊ diuinaꝫ que est
ipse deus peccat vtiqꝫ mortalissi-
me. Sꝫ maledicti ⁊ diabolici de-
tractores transgrediunt: frangunt
⁊ dissipãt quantũ in eis ẽ: ipsaꝫ sũ
mã ratione: legẽ eternã ⁊ diuinã:
ergo mortalissime peccãt. Nã ab
ipsa rõne summa ⁊ lege diuina ꝓ
mulgatũ ⁊ sancituꝫ ẽ: q̄ nullus sit
tãte audacie ⁊ temeritatis: vt ꝓxi
mo suo detrahat. Q̃ð pꝫ Exo. xx.
Nõ loqueris ꝯ ꝓximũ tuuꝫ falsuꝫ
testimoniũ. In quo p̄cepto ꝓhi-
bet detractatio sicut ⁊ mendaciũ.
Et iterũ. Exo. xxij. Diis nõ detra
hes: ⁊ principibꝰ ppl'i tui nõ male
dices. Et Leuit. xix. Nõ maledi
ces surdo: nec corã ceco pones of
fendiculuꝫ. Surdo inq̄t. Glo. ma
ledicit q̇ absenti d̃trahit. Et ꝓuer.
xxiiij. Time deuꝫ fili mi ⁊ regeꝫ: ⁊
cũ detractoribus nõ cõmiscearis:
q: repẽte ꝯsurget ꝑditio eoꝝ. vbi
glo. In hoc spãliter vitio: ꝑiclitat
totũ q̄si genꝰ humanuꝫ. Et ꝓuer.
iiij. Detrahẽtia labia ꝓcul sint a
te. Et sap. i. Custodite vos a mur
muratiõe que nihil ꝓdest: ⁊ a de-
tractiõe percipe lingue. Jaco. iiij.
Nolite detrahere alterutrũ frẽs
mei. Qui detrahit fratri: detrahit
legi. Et ad Gal. v. Q̃ð si inuicem
mordetis ⁊ ꝯceditis: videte ne inui
cẽ ꝯsumamini. ergo d̃tractor mor
talissime peccat. ¶ Scđo idẽ pro
bat lege naturali. lex naturalis vt
dicit Doc. s. pria scđe. q. xciiij. ar.
ij. precipit vt nullus offendat aliũ.
Et idẽ habet. ff. de iusticia ⁊ iure.
l. iusticia. Alias q̇ offendunt vt i
quit. Lactãtius. vi. li. c. x. ꝑ beluis
in manibꝰ sunt habẽdi: q̇ hoibus
nocẽt: q̇ ꝯ ius humãitatis ⁊ phas
oẽ spoliãt. cruciãt. occidunt. exter
minãt. hec ille. Hoc edificio fun-
dato dicamus sic. Quicũqꝫ dãni-
ficat ꝓximũ notabiliter in bonis
naturaliter desideratis sine dubio
mortalissime peccat agẽs contra
ipsius legis naturalis p̄ceptũ: de-
tractor ãt pessimꝰ dãnificat proxi
mũ notabiliter in bonis naturali-
ter desideratis. ergo mortalissime
peccat. Inter alia autẽ bona que
quilibet naturalr̄ desiderat est bo
na fama. Sicut enim ait phs li. de
bona fortuna. bona fama est appe
titus naturalis naturaliter datus a
deo. Nam fama prestãtius bonũ
est: q̄ꝫ sint res tẽporales. Prouer.
xxij. Melius est nomen bonum
q̄ꝫ diuitie multe. Eccle. xli. Curaꝫ
habe de bono nomine. hoc enim
magis permanebit tibi q̄ꝫ mille
thesauri ⁊ p̄tiosi magni. Hoc idẽ
s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. iij. Fama

inter res temporales precioſior é:
eo ꝙ propinquior eſt ſpiritualibꝰ
bonis. Et Alexan. de ales. Fama
eſt precioſiſſima omnium bono-
rum temporaliuꝫ. Et. vi. q. i. c. de-
teriores. dicit ſic. Deteriores ſunt
qui vitá moreſqꝫ corrumpunt: his
qui ſubſtantiam aliorum prediſqꝫ
diripiunt. Et Auguſti. xij. q. i. No
lo ait. Qui fidés conſcientie ſue fa
mam negligit crudelis eſt. Pro-
pterea philoſophus in libro Yco.
ait. Multo grauius fertur: ſi qs
honore priuatur: q̃ꝫ ſi ei bona ſua
auferantur. Ex hoc Auguſtiuus
quinto de ciuitate dei probat: ꝙ
romani preferebant famam ⁊ glo
riam diuitijs ⁊ alijs rebus: pro-
pter quam conſequendam: multi
propriam vitam ſpernebant. vnde
ibidem dicit. Hec illa duo fuere. ſ.
cupiditas glorie ⁊ libertas: que ad
facta compulit miranda roma-
nos. Ex quibꝰ oibus manifeſtiſſi
me pꝫ ꝙ detractio é pctm̃ mortale
Immo grauius furto. qꝛ ꝑ furtuꝫ
dánificaſ primus in rebus tꝑali-
bus ⁊ magis vilibus ac tráſitorijs
detractione vero aufertur fama
que eſt maius ⁊ preſtantius ac im
mortale bonum. Nempe fama é
corona omniũ hominũ. Corona
pape corona cardinaliũ: epõrum:
clericoꝝ: religioſorum: fama dico
eſt corona omnium imperatoruꝫ:
regum: ducum: principum: ⁊ om
nium dñorum: doctoruꝫ: nobiliũ:
mercatorũ: artificum: contadino-
rum. Ad quid valerent mercato-
res: niſi eſſet bõa fama? Fama é
corona coniugatorum: viduaruꝫ:
atqꝫ virginum ⁊ adoleſcentula-
rum. ¶ Tertio probatur. ꝙ de-
tractor peccat mortaliter lege hu-
manali. Dicit enim Auguſtinus
ad Bonifacium: ⁊ in decretis. di.
ix. Quicunqꝫ legibus imperato-
rum que pro dei veritate feruntur:
obtemperare non vult gráde ac-
quirit ſuppliciuꝫ. Et. xiiij. q. p̃ma.
Quiſquis preceptis non obtépe-
rat: reus eſt ⁊ debitor pene. Et ite
rum. xiiij. q. i. Qđ precipitur ⁊ im
peratur neceſſe eſt fieri. Et eſt tex.
in. c. ij. ⁊. c. ſolite. Extra de maiori-
tate ⁊ obedientia: vbi dicit. Qui
nõ obedierit p̃ncipi: morte moria
tur. Et Paulus doctor gentiũ ad
Ro. xiij. Hoc idé affirmat. Lex
aũt é: oẽ qđ rõne ꝯſtat. qđ religiõi
congruit. qđ ſaluti ꝓficit. vt di. i. c.
Cõſuetudo. Et talis q̃ꝫtũcũqꝫ du
ra videaſ é oĩo obſuáda: vt. ff. q
⁊ a q̃bus. l. ꝓſperit. Que qdé lex
precipit inter alia: vt nullus alteꝝ
ledat nec offendat: vt. ff. de iuſticia
⁊ iure. l. iuſticia. Et inſtitu. de iu-
ſticia ⁊ iure. parapho penultimo.
His ꝓhabitis dicamus. Quilibꝫ
faciens ꝯtra ꝓceptũ legis hũane

peccat mortaliter: sz malignissim⁹ detractor agit ɔtra preceptũ legis humane: vt. ff. de iniurijs. l. iniuriã. ꝛ. l. Jtẽ apud labeonẽ cum tribus. paraphis. Sequentibus. Et .C. de iniurijs. l. Qui liberos. ꝛ .l. si quidẽ. Insup ledit ꝛ offendit ꝓximũ auferens ei famã. Honor enim ꝛ bona fama prefert omni lucro: vt. ff. si quis amissa cã testamenti. l. Julianus. Que quidẽ fama est in opinione hoium. pl⁹. n. est validũ in opinione hoium: q̃z qd̃ est in veritate: vt. ff. de aquirẽda hereditate. l. his qui putat. Et ff. d̃ officio presidis. l. barbarius. Melius est. n. nomẽ bonũ q̃z diuitie multe: vt. ff. de verboꝝ obli. l. si quis stipulatus: in fine. Et. ff. d̃ tutoribus ꝛ curatoribus datis ab his. l. Scire oꝫ vbi dicit iuris ɔsultus. Neqꝫ facultates: neqꝫ. n. sufficiens dignitas est ita ad fidem: vt bona electio ꝛ benigni mores. ergo detractor peccat mortaliter: faciens ꝛ ɔtẽnens leges humanas quo ad eaꝝ precepta. Dic mihi o miserrime detractor. Dic mihi o ĩfamator pessime o criminator nequissime: o lingua vipea: o lingua infernalis: o lingua diabolica. responde mihi. Quid tandẽ de tot infamijs: det tot venenatis ꝯbis: de tot caninis morsibus reportabis: Quale lucrũ: qd̃ emolumentum: quã remunerationẽ ɔseq̃ris: Certe vidicces flãmas: eterna supplicia: mortẽ ꝑpetuã. Audi Anacletũ pontificẽ. ij. q. vij. c. Accusatio: sic dicentẽ. Si detractores q̃rũcunqꝫ grauiter iudicant: ꝛ in ꝑditionis laqueũ cadunt: multomagis laceratores atqꝫ accusatores famuloꝝ dei dãnant ꝛ in baratrũ: nisi se correxerint: ꝛ per eoꝝ satisfactõnem ɔdignã egerint pniam: indubitanter cadũt: ꝛ vindicibus flammis exurunt. h ille. Patet hec veritas exẽplo Dathan ꝛ Abyron qui detraxerunt Moysi viro mitissimo. his subsequuta est diuina sñia. Nam viui in infernũ ꝛ in baratrum eterne ꝑditionis apta terra absorti sunt. Et ita de ꝓma parte. satis.

Ecundo principaliter ɔsiderare debemus detractõis malignatiõeꝫ. De testandissima malignitas hui⁹ vitij triplex occurrit.

- Prima dicitur occisio.
- Secunda assimilatio.
- Tertia exclusio.

Prima igitur malignitas pessime detractionis dicitur occisio. Dic mihi o detractor miserrime. Nõne malignissimũ est peccatuꝫ homicidij: certe sic. Sed respõde mihi occidisti ne vnq̃z aliquem:

Effudisti ne vnq̄z sanguinem hu manū: Auertat deus. Considera quid dicis. Abstulisti ne vnq̄z bo num nomé: boná opinioné: ⁊ bo- nam famá alteri? Abstuli inquaz vt verū ↄfitear. Firmissime ergo tene ⁊ nullatenus dubites: illuz te occidisse: cuius famá ⁊ opinionez denigrasti. illius sanguinem pleno poculo cū duabus manibus bibi sti. Et quotiés detraxisti: totiés ho micidiū ↄmisisti. Qđ aūt verum dicā audi Ezech. pphaм. c. xxij. Uiri detractores fuerunt in te ad effundendū sanguiné: ⁊ sup mon tes comederūt in te: ⁊ scelus ope rati sunt in medio tui. Audi clari⁹ decretū de pe. d. i. c. Homicidiorꝫ vbi sic dicit. Qui occidit ⁊ detra hit pariter homicida é: ille corpis. iste aie. Et. vi. q. i. Sūma iniqtas é fratres detrahere ⁊ accusare. vñ scriptū é. O is qui detrahit fratri suo homicida est: ⁊ ois homicida nō hꝫ pté i regno xpi. Et Aug. xi. q. iij. Nemo peritorꝫ aut pruden tū putet: qꝺ minus sit piculū in ꝟ bis lingua métiédo: q̄z manibus sanguiné fundédo. Sꝫ q̇d dicis o dñe legista. Est ne homicida q de trahit alteri? Audiam⁹ legé tuam habes. ff. de manumiss in. l. iusta cā. Infamia equiparat morti. Et Apl's videt pferre boná famam ↄberibus ⁊ plagis. imo morti. d. i. cor. ix. Bonum est mihi magis mori: q̄z vt quis gloriá meá eua- cuet. Qui ergo detrahit alteri: oc cidit. Si detrahis vicino: totiens vicinū occidis: si attinenti: attinen té occidis: si religioso: religiosum occidis: ⁊ huiusmōi. ¶ Scđa ma lignitas detractionis dicit assimi- latio. Quid ná efficieris o miser- rime detractor: dū alteri famá de- nigras? Népe venenatissim⁹ ser pens. Audi Eccl'. x. c. Si mordeat serpens in silentio: nihil eo minus habet: qui occulte detrahit. Uere detractor tortuosus serpens é. Au di Bern. sup can. sermone. xxiiij. Detractores quodá simulato ve recūdie fuco: ↄceptá malitiá quaz retinere nō possunt. adūbrare co- nant. videas a detractore alta su- spiria premitti: sicq̄z cū quadá gra uitate ⁊ tarditate. vultu modesto: dimissis superciliјs: ⁊ voce plan- genti egredi maledictōem. Et qui dé táto persuasibilior est: q̄zto cre ditur ab his qui audiunt: corde in uito: ⁊ magis ↄdolétis affectu: q̄z malitiose pferri. Doleo inqt ve- heméter p eo qꝺ diligo eū satis: ⁊ nunq̄z potui de hac re corrigē eū Et alias mihi bene cópertū fuerat sed p me nunq̄z innotuisset: atq̄z p alterꝫ patefacta est res. Ueritatez negare nō possum. Dolens dico. Reuera ita est: ⁊ addit. gráde dá

num. Nā aliās qdē in pluribꝰ va let. Ceterū in ista parte vt verum fateamur minime excusari potest. hec ille. Hunc serpentē simulatiuum detestat etiam paganus ille Ari.ix. Ethi.o. Qui fingit se amicū ⁊ non est: peior est eo q facit falsam monetā. Nēpe feditissimū sepulchꝝ efficieris. Audi Dauid pphetā. ps.v. Sepulchꝝ patēs est guttur eoꝝ liguis suis dolose agebant: iudica illos deus. Nēpe gladius vtraqꝫ parte accutissimꝰ efficieris. Audi Salōnem puer.xxx. Est generatio que p dētibꝰ gladiū habet. Audi Dauid prēm eius. ps.lvi. Fili hoīum arma ⁊ sagitte: ⁊ lingua eoꝝ gladiꝰ acutꝰ. Nēpe efficieris os diaboli. Cuius vt ait Dauid. ps.ix. Maledictōe plenū est amaritudine ⁊ dolo sub lingua eius labor ⁊ dolor. Et peius efficieris etiā ꝯuiua diaboli. Nam quotiens alteri detrahis: totiēs humanā carnē incidis: ⁊ i ꝯuinio demonū apponis. vñ Salomon puer. xxiij. Noli esse in ꝯuiuijs potatorū: nec in comessationibus coꝝ q carnes ad vescendū ꝯferunt. glo. Carnes ad vescēdū ꝯferre: est in collocutione detrahere. Efficieris itē peior lupo voraci. Lupꝰ nāqꝫ parcit aīalibus sue spēi. tu vo impijssime detractor: tanta duceris īmanitate: vt nō horreas hūanas comedere carnes. Hoc est qꝫ iob inqt. c.xix. Quare psequimini me sicut deus: ⁊ carnibus meis saturamini: Et Iere. xix. Unusquisqꝫ carnes amici sui comedet. Nec solum amicoꝝ: carnes hūanas ꝺtractor comedit: sed qđ durius est lacerat ⁊ comedit carnes patris ⁊ matris. vñ Ezech. v.c. Dicit dñs ad ierl'm. Ecce patres comedent filios suos in medio tui: ⁊ filij comederunt patres suos. Efficit in sup imundissimꝰ porcus: qui si viridariū ingrediat: nō inter flores ⁊ delicatissimas herbas se repōit sed vbi lutū ⁊ fetorē eē ꝯspexerit: stercusqꝫ ore reuoluit: ita spurcissimus detractor: nō ad virtutes hominū diuertit: sed ad imūda vitia quibus cibat ⁊ pascit. Est iste vt porcus ex ꝯuersatōe hūana eiciendus. Unde Augu. Quisqs amat dictis absentū rodere vitā. Hanc mensaꝫ indignā nouerit esse sibi. Et Salomon. puer. xxiiij. Cum detractoribus ne ꝯmiscearis. piculosa est eoꝝ societas. Et vt horribilius ꝯcludaꝫ infelicissimus detractor efficit peior ⁊ inutilior iferno. Eccl'. xxviij. Utilis infernus potiꝰ est: qꝫ illa. s. lingua neqꝫ. hec ille. Nā infernus non suscipit neqꝫ excruciat bonos. detractor vo neqꝫ bonis neqꝫ malis pcit. ¶ Tertia malignitas detractōis ꝺr exclusio.

Excludunt siquidé mordacissimi
detractores ab accusatóe ⁊ testifi-
catóe. Hoc ꝓmulgatū est i decre
tis. iij. q. iiij. c. Detractores qui di
uina auctoritate eradicádi sunt ⁊
auctores inimicorum: ab epali sub
mouem⁹ accusatóe vel testimonio
hec ibi. Et. iij. q. v. c. Nullus ꝟuus
null⁹ libert⁹: null⁹ ifidelis: null⁹ cri
minibus irretitus: nullus calūnia
tor. nullus qui inimicitijs studet:
nullus frequéter litigans: ⁊ ad ac
cusandū vel detrahédū facil': nulla
infamis ꝑsona: vel oés quos ad
accusanda publica crimina: leges
publice nō admittunt epos accu-
sare ꝑmittunt. hec ibi. Neqꝫ mirꝫ
Ait. n. Apl's. Ro. i. Detractores
deo odibiles. Et. ps. 100. In per-
sona dei ait. Detrahété secreto ꝓ
ximo suo: hunc ꝑsequebar. Et sic
patet q̄ꝫ grauissimū: q̄ꝫ detestádū
q̄ꝫ abhorrédum sit peccatū detra
ctiōis: ꝓpter qꝺ infelicissimi ꝺtra
ctores: primū occidūt: assimilant
vilissimis rebus: excludunt turpi
ter ab ecclesia. ⁊ tandé diuine cle
métie odiū incurrunt.

Ertio principaliter
ꝯsiderare debem⁹
detractiōis specifi-
catóem. Duodecīꝫ
nāqꝫ sunt modi in
quibus detractor mortal'r deū of-
fendit: quos vt integre de táto cri
mie ꝯfiteri possitꝭ insinuare cona
bor. ¶ Prim⁹ mod⁹ ꝟꝫ. d. Alber
tū in. ij. sen. Et. s. Doc. xxij. q. lxxiij.
ar. i. Dicit impositiu⁹. Cū qs ipo
nit falsūꝫ alteri: dicédo aliqꝺ crim̄
mortale ꝯmisisse: qꝺ scit verꝫ n̄ eé
mortal'r peccat: ⁊ tenet ad restitu-
tóeꝫ fame: nisi ex hoc iminēt sibi ma
gnū ꝑiculū. Idé qn̄ de se: dic̄ mor-
tale pctm̄ qꝺ verꝫ nō é etiá si timo
re pene hoc diceret. Puta ne redu
cat ad torturá mortal'r peccat: qꝛ
tenet quisqꝫ sibi de fama ꝓuidē.
¶ Scōs mod⁹ ꝟꝫ. s. Doc. vbi. s.
dr̄ additiu⁹. Cū q̇s narrás pctm̄
mortale alteri⁹: auget nōbil'r v̄bis
suis: ⁊ ꝟm q augent vel intétóeꝫ hꝫ
sic é mortale vel veniale. Ut si q̇s
diceret Antoniū furatū esse centū
florenos: ⁊ tn̄ n̄ sunt nisi q̇nqꝫ. dic̄
Johēꝫ ꝑcusisse aliqué duris v̄be
rib⁹: q̇ tn̄ leuit ꝑcussit: mortal'r pec
cat. Et si illud qꝺ addit é falsum ⁊
nōbile tenet ad restitutóem fame.
¶ Terti⁹ mod⁹ ꝟꝫ. s. Doc. vbi. s.
dicit reuelatiu⁹. Cū q̇s pctm̄ alte
ri⁹ mortale ⁊ verꝫ ſꝫ occultū mani
festauit alijs tūc peccat mōtal'r qn̄
dicit ex maliuolétia intédés ifama
re eū: qꝛ fac̄ ꝯ legé euágelicá dicé
té. Si peccauerit i te fr̄ tuus: vade
⁊ corripe eū inter te ⁊ ipm solū: ⁊
tenet ad restitutóem fame quátuꝫ
pōt nisi ꝑ aliam viá esset publica-
tum. ¶ Quartus modus scōm.

.s. Doc. vbi. s̃. dr̃. puersiuus. Cuꝫ illud qđ ē bonū: vitupera. Petrus dat elemosynā: discurrit ad indulgētias: frequētat ecclesiā: audit deuote diuina officia: aliqs dicit mala itētiōe factū: vt ꝑ hypocrisiꝫ: suꝑbiā: vanagl'iam: itēdēs diffamare: mortal'r peccat: nō tñ tenet̃ ad restitutioné fame. Oēs. n. debent scire intétioné τ finé agētis bona oꝑa: cognosci nō posse: ideo neqꝫ credi dꝫ. ¶ Quint⁹ modus ꝑm. s. Doc. vbi. s̃. τ. d. Alber. in. ij. sen. dr̃ negatiu⁹. Cū narrat̃ de aliquo ꝙ est rectus τ iust⁹ τ elemosynarius: deuotus τ huiusmodi bona oꝑa faciēs: aliqs itēdēs detractioné τ fame diminutioné dicit non esse veꝝ: mortaliter peccat: lꝫ indirecte detrahat. ¶ Sext⁹ modus ꝑm. s. Doc. dr̃ tacitiuus. Cū querit̃ de ꝯuersatiōe alicuius: vt exhibeat̃ ei aliqđ beneficiū vl' officiū. Et Petrus sciēs multa bona de illo ex quib⁹ ad tale officiū iudicaret̃ aptus: maliciose tacet ne cōsequat̃ illud: mortaliter peccat: lꝫ indirecte detrahat. Ideꝫ de puella nuptui tradēda: de qua cū sit virtuosa malitiose tacet eius bonū: ne tale matrimonium locuꝫ habeat: mortale peccatū ē. vñ Gilbertus poretaneus egregie dicit. Grauis rapacitas: cū verā alterius gl'iam τ si mēdacio nō corrūpis: silent. opreteris. Liuor. n. excellétiā ꝓpriā semꝑ cogitās: alienā obscurat. h̃ ille. ¶ Septim⁹ mod⁹. ꝑm. s. doc. vbi. s̃. dr̃ scriptiu⁹. Cū qs cōponit τ scribit cedulas: cātilenas: vl' sonetū: suꝑ aliquo crimine alicui⁹: falsum vel etiā veꝝ: sed occultuꝫ: sed vt diffamet: mortaliter peccat. Sil'r lꝫ qs nō fecerit: tñ inuenit τ manifestat vt diffamet: mortaliter peccat. Sꝫ τ ꝯficiēs huiusmodi libellū famosum meret̃ quadruplicē penā. Primo si agat̃ criminaliter ꝑm leges ē pena capitis: tam ꝯ̃ illū qui fecit: qꝫ ꝯ̃ illū qui inuenit τ nō corrupit: vel iuētū alicui reuelauit. C. de famosis libellis. l. vnica. τ in. c. Si q. v. q. i. Si quis famosum libelluꝫ: siue domi: siue in publico: siue in quocūqꝫ loco: ignarus reꝑit: aut corrūpat priusqꝫ alter iueniat: aut nulli fateat̃ inuentū. Si vero nō statim: easdem cedulas vel corrupit vel igne cōbusserit: sed vim eaꝝ dolose manifestauerit: sciat se quasi auctoreꝫ huiusmōi delicti: capitali s̃nie subiugandū. Huiusmodi aūt libellus alterius opinioné nō ledat. Hoc iperator Ualentinianus τ Ualerius in ꝯcilio elibertano. hec ibi. Scđo si agat̃ ciuiliter. s. actiōe iniuriaꝝ que nō publici: sed priuati iudicij ꝯtinet querelā. C. de iniurijs. l. iniuriaꝝ. sic puniet̃ ꝑm iura

mētuʒ actoris: ⁊ taxatiōeʒ iudicis: vt iſtituta. de iniuris. parapho. pe na. Tertio ſi agatur ſm canones: ſic: qui libelluʒ famoſum ꝯficit: flagellet ⁊ excōicetur. in.c. Qui in alterius. v.q.i. Qui i alterius famā publice ſcripturam: vel verba ꝯtumelioſa ꝯfinxerit: ⁊ repertus ſcripturam nō ꝓbauerit: flagellet ⁊ q: eā prius inuenerit rūpat: ſi nō vult auctoris facti cām incurrere: hec ibi. Et pōt deponi cū ſit graue crimē ⁊ dānatione digniſſimū vt in.c. Nunc auteʒ. d.xxv.xl. In foro penitētiali nō abſoluitur niſi prius famā reſtituat. v.q.i.c. Quidā maligni ſpūs: cuʒ ſit excōicatus.

¶ Octauus modus ſm. d. Anto. i ſumma. tractatu de inuidia. dr̄ ſuſpicaturus. Dicit. n. Si qs ex ſuſpitione loquens: aſſerit qꝺ ignorat iponendo crimē mortale alteri ex odio vel loquacitate videtur mortale. Nam nemo dʒ aſſerere qꝺ ignorat. ff. de edilitio edito. l. Si qs. parapho vltio. Secus ſi ex loquacitate diceret ſe audiuiſſe tale crimē.

¶ Nonus modus ſm. d. Antoninū dr̄ accuſatiuus. Cū aliquis denunciat crimen alterius etiā verū: vel accuſat non zelo iuſticie ⁊ virtutis aut correctionis: ſed ex odio ⁊ maliuolentia: peccat mortaliter: ſed non tenetur ad reſtitutionem fame: ſi ſeruauit ordinem iuris. Ecōtra ſi accuſauit de falſo tenetur ad reſtitutionem fame. Si autē ſignificauit peccatuʒ alterius etiā occultuʒ prelato: vel patrifamilias: vel ꝯfeſſori: aut alteri vt poſſit prouideri aut emēdari: ſeruatis circūſtantijs debitis: eſt charitas ⁊ meritū. Idē pro auiſatiōe: vt caueatur ꝯuerſatio alicuius vitioſi: ne inde plures īficiantur.

¶ Decimus modus ſm. d. Antonium dr̄ relatiuus. Cuʒ aliquis refert peccatum mortale alterius: lʒ ſit publicum: tñ mouetur ad replicandū ex odio: mortaliter peccat.

¶ Undecimus modus ſm. d. Antonium dicitur ſecutiuus. Cū quis peccata aliorum falſa dicit: gratulandi cauſa ⁊ truſandi. ſʒ creditur: ⁊ ſequitur infamia: mortaliter peccat: licet nō faciat intentiōe infamādi.

¶ Duodecimus modus ſm. d. Antonium dicit audituus. Cum quis incitat aliquem ad infamandum aliū: ⁊ audit libēter: ſibiqʒ placet: talis diffamator vtiqʒ mortaliter peccat. xi.q.iij.c. Non ſolum ille reus eſt: qui falſum de aliquo profert: ſed etiam qui cito aurem criminibus prebet. Ratio ſʒ Hiero. quia nemo inuito auditore: libenter loquitur. Unde Bernar. Detrahere aut detrahentem audire: quid horum dānabilius ſit: non facile iudico.

Posset etiam peccare mortaliter audiens detractorem: et nō admonens aut reprehendens: maxime si ex officio tenetur: eo q: est subditus eius. Quando autem quis tenetur restituere famam: si verū dixit: dicat se male dixisse. Si falsum: false dixisse. Si ille de quo infamia facta est sciuit: petat veniā detrahens. Si nesciuit: nō petat. Audistis charissimi huius periculosissimi vitij varias species. Emendate vosipsos: frenate linguam: et vt Hierony. ait. Prius ad limā q̄z ad linguam verba veniant. Hoc certe peccatuz' est quo maior pars mundi: in 'omni cōditione et statu seculari aut religioso damnatur. Audite decretum sanctum. vi. q. i. c. Ex merito. Caueat vnusquisqz ne linguam aut aures habeat prurientes: ne aut alijs ipse detrahat: aut alios detrahētes audiat. Sedens. ps. inquit aduersum fratrem tuum loquebaris detrahendo: et aduersus filium matris tue ponebas scandalū. Parcant singuli detractioni lingue: custodiantqz sermones suos: sciātqz cuncta que de alijs loquuntur: sua sententia iudicabuntur: hec ibi. Prestante iesu dño qui ē benedictus in secula. Amen.

¶ Feria secūda scde dñice. De mendacio. Sermo. xx.

Os de hoc mundo estis. Joh. viij. Cogitāti mihi atqz aio mō repetenti: cur deus oipotēs a principio linguā hoium tradiderit: reperio tandē cām fuisse potissimā vt i diuis laudib⁹ ac pnūciatōe veritatis eā iugiter exercerēt. Sz tāta ē hodiernis tpibus humana miseria: vt mlti deserta veritate sese falsitatib⁹ et mendacijs imisceāt. Ex hoc pfecto dyaboli imitatores et filij effecti sunt: q̄ mēdax ē et pater ei⁹: vt dixit saluator. Jo. viij. Cōtra quos inuehit Dauid symphonides egregi⁹. d. Ut q̄d diligitis vanitatē et queritis mendaciū. Hi pfecto nō d̄ supnis: sz d̄ h̄ mūdo sūt: vt iquiūt v̄ba assumpta et i hodierno euāge. recitata. In quo tria singlaria documēta notant. ¶ Primū documētuz ē: q̄ mlti sūt q̄ nolūt querti ad deū: et tñ benigne vocat. eos: sz veniet tps q̄ñ cupiēt querti et ñ poterūt: q: de⁹ recedet ab eis grām subtrahēdo: et sic i pctō morient. Hoc tēgit p̄ma pte euāgelij. ibi. Ego vado et c. ¶ Scdm documētū ē. q̄ multi veritatē nō itelligūt neqz capiūt: q: d̄ hoc mūdo sunt. i. mūdanis reb⁹ totaliter occupati. ibi. Et dicebat eis. vos de deorsuz estis. ¶ Tertiū documētū ē: q̄ q bene

operant et viuunt soli nō sunt: sed hñt deū cum seipsis. Hoc tangit. ibi. Qui me misit mecū est: et nō reliqt me solū: q2 que placita sūt ei facio semp vitādo maxime mēdacium. De q̄ mēdacio tria ɔsiderabimus.
¶ Primo grauationem.
¶ Secundo punitionem.
¶ Tertio specificationem.
¶ Primo cōsiderare debemus mendacij grauationē. Pro cuius declaratione sciendum est fm. s. Doc. xxij. q. cx. ar. iij. q2 omne mē daciū ē peccatū: q2 est malū ex genere. Est eni actus cadens super indebitā materiā. vnde Augu. in lib. ɔ mēdaciū. Et i lib. Enchi. Et xxij. q. ij. c. Mihi autem etc. Primū in fine dicit. Mihi aūt nō ab surde videt oē quidē mēdacium esse pctm̄. Et Ysidorus in sinonimis. Et. xxij. q. ij. Oē genus mendacij sūmopere fuge: nec casu: nec studio loqris falsum: nec vt pstea mentiri studeas: nec alicui fallacia: vitā alicuius defendas. Caue mendaciū i oibus: h̄ ille. Ubi nō. fm. s. Doc. xxij. q. cx. ar. ij. Et. fm. d. Albertū in. ij. sen. d. xv. Et Ray. ac etiā Aug. i. ps. v. Et i decretis. xxij. q. ij. c. Ne q̄s q2 mēdacium ē triplex. s. iocosū. qd̄ ē cū aliqs mētit cā solatij. Officiosū. cū aliqs mē tit cā vtilitatis ppriē vl' alterius tpalis vl' spūalis sine dāno alterius Et. hec mēdacia. s. iocosa vel officiosa sunt peccata vēialia. Tertiū mē daciū ē pnitiosū. i. funestū. i. scele ratū. fm papiā. Et tā graue ē vt sit peccatū mortale: qd̄ triplici ratione declaro.
¶ Primo rōne prohibitionis.
¶ Secundo rōne peruersionis.
¶ Tertio rōne infectionis.
¶ Dico primo q2 mēdaciū pnitiosū ē pctm̄ mortale rōne ,phibitionis sic. Deus q̄ est veritas pma: sūma: et icreata: ,phibet mēdaciū pnitiosū: ergo pnitiosū mēdaciū ē pctm̄ mortale. Añs ,pbat. Q2 mē daciū pnitiosū ē ɔ pceptū. viij. legis. vbi dr̄. Exo. xx. Nō loqris ɔ primū tuū falsū testi. Leui. xix. nō mētiemini. Exo. xxiij. Non susci pies vocē mēdacij. Et ibidē. mendaciū fugies. Eccl. vij. Noli velle mētiri oē mēdaciū. Assiduitas. n. illius n̄ ē bōa. Iter. Ec. iiij. Ne acci pias aduersus aiā tuā mēdaciū. Et ad Col. iij. nolite mētiri iuicē. Et Ja. iij. nolite gliari et mēdaces eē. Et ex h̄ sci viri: orabāt ne ɔ ,p hibitōes dei facerēt mētiēdo. ,ꝓu. xxx. c. vāitatē et vba mēdacij lōge fac a me. Et Job. xxvij. nō loquēt labia mea inigtatē: nec ligua mea meditabit mēdaciū. Et ideo ipse in dño glorians dicebat. xxxvi. c. Et Ecclesia. li. Liberasti me a labijs operantium mendacium. Et

Job reprehendens mendaces aie bat.xiij.c. Nūquid deus indiget vestro mēdatio vt pro illo loquamini dolos: Ex hoc igit mendatium pnitiosū ē peccatū mortale: q: a deo omnino prohibitum. Et intātū ē phibitū mēdaciū: vt dicat s. Doc.xxij.q.cx.ar.iij. Et in qōnibus de malo.q.xv. ar.i. Nullus debet dicere mēdatiū vt ipse vel alius euadat morte corpalem: vel quodcunq3 aliud piculū: vel imūditiā. Et.xxxij.q.ij. Ne quis. Et.c. Faciat hō.7.c.oē gen9.7.c. Siqs ad te. Jmmo adeo phibitū est: vt mētiri nō liceat ēt pro salute aiarū. vñ.xxij.q.ij.c. Primū est. 7 sunt verba Augustini in libro de mēdatio.dicētis. Ad sempiternā ᵭo salutē: nemo ducēdus ē opitulante mendatio. Rōnē reddit.d. Albertus in.ij.sen.d.xxxv: q: mēdatium nunq3 pōt bñ fieri. Nā semp priuat ordinē sermonis ad veritatē. verū fm.s.Tho. 7 Augu.xxij.q. ij. Ne quis: l3 prudēter occultare ᵭitatē sub aliqua dissimulatione. nō tamē mēdatiū dicēdo. vt exempli gratia. querit homicida a lictoribus qui fugiēdo ante me transiuit: querunt illi an viderim illū fugientem: ego ponēs manū in manica. Rñdeo. nō trāsiuit hac. vel mouēs me de loco in quo erā qñ fugiebat. aio. postq3 sum hic minime vidi. Et sic de similib9. ¶ Secundo probat mendatiū pernitiosum eē peccatum mortale: ratione peruersionis. sic. Quicunq3 pernitiose peruertit ordinem nature. peccat mortalr. Ordo enim nature est vt omnia fiant 7 operentur propter finem: vel ad finem. vt dicit phs.ij. Metha.ij: de aia 7.ij. phy. Nā semper ipsa natura operatur 7 dirigit ad id quod melius est: vt patet.ij.phy.7.ij.de somno 7 vigi.7.i.ethy. Sed mēdosus puertit pernitiose ordinem nature. Natura enim ordinauit voces 7 ᵭba vt per ea maīsestet ver9 mētis conceptus: vt dicit phs primo periar. Et Plato in Thimeo ait. Propter hoc nobis datus ē sermo: vt presto forent mutue voluntatis inditia. Et.s. Doc. in.xxij.q. cx.ar.iij. Jnnaturale ē 7 indebitū q aliquis voce significet: id quod mēte nō habet. Et.d. Alber.in.ij. sen.di.xxxv. Mendatium grauissimū ē inquātū est priuatiuū ordinis fm mores ad optimū finē: q ē ᵭitas. vñ phs dic.iiij.ethy. Mēdatiū est p se prauū 7 fugiendum. Et Augu.in enchi. verba sunt inuenta: vt nō per ea se hoies fallāt. sed vt suas cogitationes sibi vtiliter manifestent.h.ille. Mēdosus aūt qui dicit mēdatiū: nō ordinat sua verba ad istū finē: vt.s.manif

ſiet vtiliter ⁊ recte ſuas cogitatio-
nes: ſed ad deceptioné ⁊ fraudé.
Propterea Augu. vij.xxij.q.ij.
Beatꝰ Paulus parapho. Ille er
go. Et Tulius diffiniés mendatiũ
dicit. Mendatiũ eſt falſa ſignifica
tio vocis cum intentione fallendi.
Qđ ét fit bm.ſ. Doc.in quolꝫ.vi.
q.ix.ar.iij. Et.xxij.q.cx.ar.i. facto
ſigno ⁊ nutibus . ergo pernitioſe
agit cõtra ordiné nature. Et per cõ
ſequens dicens mendatium perni
tioſuꝫ: peccat mortaliter. ¶ Ter-
tio probatur mendatium pernitio
ſum eſſe peccatũ mortale ratione
infectionis. Et pro fundaméto hu
ius rationis notandũ id quod di
cit phs in.ij.pierar. Ait enim. Ve
rum ⁊ falſum ſibi ſunt contraria.ſ.
Doc.in prima par.b.xvij.ar.iiij.
dicit. Verũ ⁊ falſum ſunt q̃ſi ↄtra
ria. Ité ꝙ verũ ⁊ falſum ſunt i in-
tellectu: vt pꝫ.iij.de aia.⁊.vi. me-
tha. vnde ſicut verum é bonũ in-
tellectu. vt dicit Ari.vi.ethy. ſicut
ſuũ formale obiectum: vt patet ét
per ipſum Ari.iij.de aia. ſic falſuꝫ
é malũ ipſius intellectꝰ inficiens ⁊
deturpans ipſum cui falſe mendo
ſus adheret. Hoc fundamento po
ſito: ſic dicamus. Illud quod per-
nitioſe inficit ⁊ deturpat intellectũ
eſt peccatuꝫ mortale: ſed pernitio-
ſum mendatiũ inficit ⁊ deturpat
intellectũ: implens ipſum flagitijs

⁊ peccatis. Nã mendatium eſt ra
dix ois illegalitatis: ois fraudis:
ois aſtutie: omnis duplicitatis: ois
detractionis: ois murmurationis
omnis falſi teſtimonij: ois periu-
rij: ois inique accuſationis: omnis
hypocriſis: ois proditionis. Mé
datium dico é corruptio atqꝫ đſtru
ctio ois veritatis: ois mutue cre-
dulitatis: ois fidei: ois ſpei: omnis
firme confidentie: ois vere amici
tie: ois pacti: ois pacis: ois pieta-
tis: ois cõcordie: atqꝫ ois firmita-
tis. Unde Hiero.in epl'a. Men
daces faciunt vt vera dicentibus
non credatur. ergo tale mendati-
um eſt peccatum mortale. Altius
dico: vſqꝫ adeo mendatium per-
nitioſũ eſt ⁊ graue. vt dicat beatꝰ
Anſelmus: ꝙ lꝫ deꝰ in futuro poſ
ſit diſpenſare: ſicut fecit filijs iſra-
el quando ſpoliauerunt egyptios
⁊ in aliquibus alijs preceptis poſ
ſit diſpenſare: tamé vt dicatur mé
datium quodcunqꝫ: vel iocoſum:
vel officioſum: aut pernitioſum: li
centiam aut diſpenſationem dare
non poteſt. Qđ cum ſit prima ⁊
ſumma veritas contra ſeipſum di
ſpenſaret: ⁊ ſeipſum negaret. Un
de Apo.i.thi.i. Fidelis eſt deus ⁊
⁊ ſeipſum negare non poteſt.
Ex his clare innoteſcit mendati-
um pernitioſum eſſe: ⁊ mortale
peccatuꝫ.

 oīs hō medax

Ecūdo principaliter mendatij considerare debem⁹ punitionez. Uñ notādum q iustus de⁹ triplici pena punit mendaces
¶ Primo. punitiōe spūali.
¶ Scdo. punitione temporali.
¶ Tertio. dannatione eternali.
¶ Dico primo q mendax a deo punitur punitione spūali. Nunqz eni pōt dicere mēdatiū: quin efficiatur fili⁹ dyaboli. Jo. viij. Mēdax est. s. dyabolus ⁊ pr̄ ei⁹. s. mēdatij. Fuit nāqz primus inventor mēdatij: vt patet geñ. iij. qñ mendaciter dixit primis parentibus. Nequaqz moriemini. Uñ Ambrosius in sermone de dñica abrāam: ⁊ habetur in decretis. xxij. q. v. Cavete. dicit sic. Cavete fratres mendatium: q: oēs qui amāt mēdatiū filij sunt dyaboli. Nō tm̄ in v̄bis falsis: sed in simulatis operib⁹ mēdatium ē. Mēdatiū eniz est xp̄ianum se dicere: ⁊ opa christi nō facere. Mendatiū est epm vel sacerdotem vel clericū se profiteri: ⁊ contraria huic ordini operari. h̄ ille. Et ex hoc s̄m glo. trahitur: q factis sicut ⁊ verbis mentimur. xi. q. iij. Estimant. Et Aug. de v̄a religione ait. Jlle mentitur qui vult videri qd̄ non ē. Et hoc mendatiū in omni hominū genere reperit. Nam iuvenes ⁊ mulieres vane: a planta pedis vsqz ad v̄ticē sunt plene mēdatio. al̄r. n. apparēt q̄z sint. Jn quolibet gradu: in quolibet exercitio: in q̄libet arte ⁊ ordie hoc mēdatiū repies. Est vl̄is mercātia: q̄ oēs ciuitates: oia castra: ois angulus: ois apotecha: ois dom⁹ iplet. Et ē maior mercātia q̄ inveniat i mūdo. Uñ ps. Oīs hō mēdax. Et i hac mercantia oēs sunt bōi mercatores. O si de quolibet mēdatio solueret gabella vl̄ collecta: vtiqz dn̄i tpales cito divites efficerent. Hor homīnū mēdosor pr̄. ⁊ p̄nceps dyabolus ē. Propterea xps: Uos ex pr̄e dyabolo estis: ⁊ d̄sideria pr̄is vr̄i vultis facere. Jlle n̄ veritate ab initio nō stetit. Dicam⁹ igit q mēdaces sunt filij dyaboli: subditi dyaboli: adeo vt a dyabolo gubernent: a dyabolo possident: a dyabolo ptrahant: ⁊ mēdacibus dyabolus dn̄et. O mirabilis filiatio. O pessima s̄uit⁹. O subiugatio maledicta. O tremēdum regimē. O mēdax. Et cur nō cōfunderis mēdatia dicē. Cur totiēs fili⁹ dyaboli efficeris. ¶ Scda punitio vocat tpalis: q̄ vtiqz a deo mēdaces puniunt. Sicut eni mēdaces mētiunt deo vel p̄ioritati eis mentiunt elemēta: cāpi: vinee: arbores: possessiōes: aīalia: vtputa

pecora: boues: vacce: eq: et hmoi. Artes: trafege: et mercantie: atqz cetera silia. Multi certe credunt abundatiam bladorum ac vini se cogregaturos. et ecce grando et tempestas totum destruit. Et vnde hoc: per la bosia. Multi credunt multiplicare greges i pecoribus ac ceteris aialibus. et ecce raptores aut lupi vel mors consumit. Et vnde h. p la bosia. El sartor. El caligaro. El fornaro. coquerunt de arte sua: quod lucrum non rendet vt faciebat antiqtus. Scis vnde pcedit: Quia cepisti arte falsificare: et ars et ipa tibi metit et no rendet. O quot mercatores et artifices sperant magna pecunia lucrari suis mercantijs circuiendo terra et mare cum magnis picul et angustiis. Et ecce i puncto a stipediarijs et a tyrannis spoliant: vel a pyratis bona ipsa capiunt: vel in mari fortuna seuiete submerguntur. Et vnde hoc: per la bosia. Et vnde tot inundationes aquarum ac fluuiorum: per la bosia: vnde multotiens tot fulgura: tot tonitrua: tot coruscationes: tot flantes venti: tot obscuritates: tot aeris infectiones ex quibus generantur pestes: et morbi. per la bosia. Et quod verum sit audi deum per suos prophetas loquetem. Dicit. n. Osee. ix. Area et torcular non pascet eos: et vinum metietur eis. Et Abachuc. iij. Metietur opus oliue: et arua non afferrent cibum. Abscidetur de ouili pecus et non erit armentum in presepibus. Et Isa. xxviij. ait. Subuertet grando spem mendatij: et protectionem: aque inundabunt. Et Osee. iiij. Non est veritas in terra. Et infra. Mendacium et maledictum inundauerunt: propter hoc lugebit terra: et infirmabitur ois qui habitat in ea. Exeplum clarissimum huius punitiois patet in Pharaone Quia sepius metiebat Moysi et Aaron pmittedo dimittere populum iudaicum ad sacrificandum in deserto q punitus fuit. Na oes aque egyptij fuerunt conuerse in sanguine calidum. Rane repleuerunt oes domos et vasa. Cinifes ex puluere exierunt qui terribiliter mordebant. Similiter et infestissime musce apparuerunt: occisa fuerunt oia animalia egypti. s. equi. muli. asini. pecora: boues. vacce. canes. gatte, aues et huiusmodi. Grando seuissima cecidit. Locuste super oia viridia apparuerunt. tenebre dense et horribiles: per tres dies durauerunt. Insuper et mater ecclesia etiam in temporalibus et spiritualibus punit mendaces. Audi decretum. xxv. q. ij. c. Diceti. Ea vo q subreptioe: vel falsis precibus forsita impetrantur: nullu suppli

mendacium (?)

ex.° de Pharaone

cantibus respōdimus ferre reme dium. Et infra. Mendax.n.pecca tor debet carere ipetratis: ƀ ille. Ecce igitur quō mēdaces sine du bio a deo tēporaliter puniuntur: imo qd grauius est: et corporaliter puniunt. Act.v.vbi. Ananias et Saphyra mendatio probato: su bitanea morte ceciderunt.xij.q.i. Dilectissimis. Mēdacissimi se nes quoqz: spūsancto instigante la pidati sunt Dan.xiij.vnde Pro uer.xxi. Qui cōgregat thesauros lingua mendacij: vanus et excors est: et ipingeť a laqueis mortis. Et Jere.ix.docuerunt linguam suam loqui mendacium: vt iniqua age rent laborauerunt. ¶ Tertia pu nitio ceteris grauior est pena eter nalis: dignus est mendax oi pena et vitupio. Hoc cognouit et Aris. iiij. Ethi.di. Verax est laudandus et mendax vituperādus. Eccl.xx. Opprobrium neqz in hoie: men dacium. Potior fur qz assiduitas viri mendacis: pditionem aūt am bo hereditabunt. vñ Dauid. ps. v. Hanc confusionē et penā eter nam mendacibus infligendā pre uidit.d. Perdes oēs qui loqunu tur mendaciū. Sup quo ait Au gustinus. Merito perditur men tiens: qui declinat ab eo qd est: ad id qd non est. Et iterum. Dauid ps.lviij. De execratione et men datio annūciabunť in ɔsumatiōe: in ira consumationis: et nō erunt. Et eccl.xx. Et ƀ pena est illa mors secunda de qua diciť. Sap.i. Os qd mentitur occidit animam. Et Johānes in apoc xij. Oibus mē dacibus: pars illorum i stagnū ignis et sulphuris. Heu miseri menda ces: quē fructū habent ex eorum falsitatibus: Certe infernū. Exclu duntur a regno dei et societate san ctorum. apoc.xxij. Nec intrabit i ea aliquid coinquinatū et faciēs mē dacium. Quid peius: quid mise rabilius: quid dolorosius: qz pro pter verba que cito transeunt: pri uari tanto bono et tanta gloria: et i gehennā mitti i sulphure et ignē: O terribilis sententia. O durum verbum. O crudelis punitio. Ape rite aures: o mendaces: o fallaces: o bosardi. Quid finaliter habetis ex tot mendacijs et falsitatibus ve stris: Certe penam eternam ignē eternū: sulphur sempiternū. guay aquella lingua fallace: guay aqlla lingua bosarda: q: cruciabitur nel foco eterno.

Ertio principaliter mendacij conside rare debemus spe cificationem. Circa quā notandum qp mendaciū pernitiosum prout de clarat.s. Doc.xxij.q.cx.ar.iiij. Cō

mittitur vel contra deū vel contra proximū. Cōtra quidē deū duodecim modis. Cōtra āt proximū iterum duodecim modis: in quibus semper ē peccatum mortale. Hos oēs modos vt plene de tali crimine cōfiteri possitis explicare conabor. Sʒ primo dicem⁹ de his qui sunt cōtra deū: quoꝝ prim⁹ vocat fornicatiuus. Cū aliqs dicit deliberate fornicationē nō eē peccatū mortale: sed licitā: pecat mortaliter. q: est cōtra preceptū diuinū. Exo. xx. Nō mechaberis: ⁊ ē cōtra ꝓhibitionē ecclie. xxxij. q. iiij. c. Dicat aliqs. Et. c. Meretrices. Et. c. In eo. Et. q. vij. c. Nō solum. Et .xxvij. q. i. c. Nubēdi. dr̄ ꝙ fornicatio nulli ipune cōcedit. ¶ Secūdus modus pernitiosi mendacij dicitur vsuratiuus. Cum aliqs aio deliberato dicit vsurā nō eē peccatū mortale: sed licitā mortaliter peccat. q: cōtra preceptuʒ dei. Exo. xx. Nō furtum facies: ⁊ ē ꝯ ꝓhibitionem ecclesie. xiiij. q. iiij. c. nec hoc quoqʒ. Et. c. sequētib⁹ ⁊ ꝯ ius nāle. ¶ Terti⁹ modus men dacij pernitiosi dr̄ sacramētatiuus Cū aliqs dicit ꝙ i hostia ꝯsecrata vl' in vino ꝯsecrato nō ē corpus: ⁊ sanguis christi. mortal'r peccat ⁊ xp̄m facit mēdacē. Math. xxvi. Hoc ē.n corpus meū. Et Jo. vi. Et. i. cor. xi. Et de ꝯse. d. ij. c. i xp̄o. ⁊ ibi per totū. ¶ Quart⁹ modus mēdacij pnitiosi ꝯ deū dr̄ misericordiatiuus. Cū aliqs dicit deuʒ esse tante mīe: ꝙ oīb⁹ faciat mīaʒ: saluādo eos: lʒ sint mortui i pctō mortali: mortal'r peccat ꝯ fidē ⁊ scripturā dicētē ꝙ in iferno nulla est redēptio. Et ꝯ determiationē ecclesie. xij. q. i. c. Scim⁹. Et de pe. d. i. c. Voluissent. Et qui mētiuntur ꝯ ea q̄ ptinēt ad deum: graui⁹ peccant q̄ʒ in reliqs mēdacijs: vt habet. xxij. q. ij. In ipsarū. Nā in factis fidei nullo modo mendacium cadere pōt. xxij. q. i. c. oē. ¶ Quintus mod⁹ mēdacij pnitiosi ꝯ deuʒ dr̄ ꝯfessionatiu⁹. Cū aliquis i cōfessiōe sacramētali dicit mēdaciū de necessario ꝯfitēdis: mortaliter peccat: q: facit iniuriā sacramento diuino: i quo dʒ esse simplicitas ⁊ puritas: vt habet i decretis. d̄ pe. d. i. fere p totū. Et d̄clarat. s. Doc. i. iiij. sen. d. xvij. q. iij. ¶ Sext⁹ modus mēdacij pnitiosi dr̄ iudicatiuus. Cū aliqs dic̄ mēdaciū i iudicio iterrogat⁹ iuridice peccat mortaliter. ƀm. s. Tho. xxij. q. lxviij. ē. si sit ꝯ se. Et oīs fraus ⁊ dolus in iudicio: vbi iuridice pcedit. habʒ vim mēdacij. Sʒ hāc mām vide diffusi⁹ i pisana. Accusatio paraᵽho. ij. Agit enim ꝯ dei p̄ceptuʒ. Exo. xx. Nō falsuʒ testimoniū dices. ¶ Septi. mod⁹ dr̄ p̄dicatiu⁹.

Cũ pdicator ĩ pdicatiõe dicit mẽdaciũ studiose mortaliter peccat. fm̃.s.Tho.i.iiij. sen. Quia pdicator ex officio ẽ ṽitatꝭ denunciator: vt pz.xi.q.iij.c.Nolite timere. Infelix aũt pdicator ẽ:q alios illuminãdo tenebrosus ꝛ reprobus efficif: imo ad pdicatorẽ ptinet veritatẽ defendere: aliter pditor ẽ veritatꝭ.xi.q.iij.c.Nolite timer̃. vbi dr̃. Mẽdaciũ q loquif: nõ solũ ẽ pditor veritatis: sꝫ etiã q̃cũqꝫ veritatẽ nõ libere pdicat ꝛ defendit: h ille. Uerꝫ si mẽdaciuꝫ diceret i pdicatiõe ex subreptiõe vel ex subitatiõe: nõ erit peccatuꝫ mortale. ¶ Octauꝰ modus mẽdacij pniciosi.dr̃ negatiuꝰ. Si fidelis i psecutiõe positꝰ negaret se eẽ xp̃ianũ mortr̃ peccat: q: tal' negatio ẽ i obprobriũ fidei ꝛ r̃ligiõis. Hoc pctm̃ fuit Petri apl̃i negãtꝭ xp̃ꝫ Mat. xxvi. Et vt.d.s.Doc.xxij.q.iij.q̃n aliq̃s iterrogaf de fide: si taceret crederef: q vel nõ h̃ret fidẽ: vl' q fides nõ esset vera: vel alij pter eiꝰ taciturnitatẽ auerterenf a fide: tũc tacẽdo: facit ꝯ pceptũ affirmatiuũ: qđ est de necessitate salutis: loco ꝛ tpe. ¶ Nonꝰ modus mẽdacij pniciosi ꝯ deuꝫ: dr̃ idulgẽtiatiuus Cũ pdicator pdicat idulgẽtias falsas tũc mortal'r peccat: q: facit ꝯ pceptuꝫ eccl'ie i Clementinis, extra de priuile.c. Religiosi. vbi eis precipitur inter cetera: in virtute obediẽtie ꝛ sub i terminatione maledictiõis eterne: ne indiscretas idulgẽtias pdicẽt. ¶ Decimus modꝰ mẽdacij pniciosi: dr̃ reliq̃atiuꝰ. Cuꝫ aliq̃s oñdit falsas reliquias sanctoꝝ: peccat mortaliter: q: facit adorare ꝛ venerari qđ nõ est. vñ p̃lati nõ debẽt pmittere q accedẽtes ad eoꝝ eccl'as cã venerationis: decipianf falsis figmẽtis: sic aliq̃n occasionẽ questus fit. Habenf h. Extra de reliq̃s ꝛ venera.sctõꝝ.c.Cũ ex eo. Et de ꝯse. d.i.c.Placuit. ¶ Undecimꝰ modus mẽdacij: dicif pph̃atiuꝰ. Cũ aliq̃s false pph̃at ꝛ pmittit bona populis remanẽtibus in peccato mortali: mortal'r peccat. vñ dñs. Tre.ij. Pph̃e tui viderũt tibi falsa ꝛ stulta. Nõ aperiebant iniquitatẽ suã vt te ad pniam puocarẽt. Nec tali credẽdũ est. q: est contra deũ.xxvi.q.v.Nec mirꝝ: aũ finẽ. ¶ Duodecimus modꝰ mẽdacij: dicif miraculatiuꝰ. Cũ aliquis dicit in predicatiõe: talis sanctus fecit tale miraculũ: vel tot ꝛ tanta miracula: scienter dico. fingens ꝛ mentiens: ponendo diuersas imagies cum diuersis vulneribus: gladijs ꝛ sagittis: mortaliter peccat. Naꝫ vt dicitur Job.xiij. Nũquid deꝰ i diget nr̃o mendacio: vt p illo loq̃mini dolos: Et de modis menda

cij ꝯtra deū satis dictū est. Nunc
ad eos qui sunt ꝯtra ꝑximū acce-
damus. Et hi modi sunt peccata
mortalia: q2 sunt ꝯ caritatē ꝑximi.
¶ Primꝰ ergo modus mēdacij
ꝑnitiosi ꝯ ꝑximū est. Cū qs dicit
mendacium ex quo sequitur dam
num notabile proximo in rebus
temporalibus: ⁊ hoc vel per se vl'
per alios: est peccatum mortale.
Qd maxime accidit inter vendē
tes ⁊ ementes: vel inter se alias
fraudātes. D. lxxxviij. c. Ejciēs.
¶ Secundus modus. Cum ali-
quis dicit mendacium. ex quo ho
mo vel mulier incurrit infamiam
peccat mortaliter: quia talis de-
tractio est peccatū mortale. Sexta
questione prima. Summa iniqui-
tas. ¶ Tertius modus. Cum ali
quis dicit mendacium. ex quo ali
quis ponitur in exilium: vel suo
officio iniuste ꝓuatur. peccat mor
talit. Cōtra illud. Eccl'. iiij. Noli
amare mēdaciū aduersus amicū
tuū. ¶ Quartꝰ modꝰ. Cū aliqs
dic̄ mēdatiū. ex q̄ familia alicuiꝰ in
currit diuersa nocumenta: vtpu-
ta: q2 ex tuo mēdacio filij vel alij
de familia incurrūt iniurias mul-
tas: l3 non sint homicide manibꝰ.
tū eorū consilio ⁊ fraude: vocant
homicide. De pe. di. i. c. Pericu-
lose. ¶ Quintus modus. Cū ali-
quis dicit mendacium: ex quo ali
quis incarceratur vel in seruitutē
redigitur mortaliter peccat. Con
tra ius naturale: quo homines li
beri sunt. iij. Ethicorum. ¶ Se-
xtus modus. Cum aliquis dicit
mendacium: ex quo homo in per
sona ledit: mortalr̄ peccat. Cōtra
ꝗntū ꝓceptū legis diuine. Eccle.
xx. c. ¶ Septimꝰ modus mēdacij
ꝑnitiosi ꝯ ꝑximū. Cū qs dic̄ mē-
daciū. ex quo aliqs pp illud mēda
ciū peccat mortalr̄: vtiq3 mortalr̄
peccat: cū sit cā sufficiēs mali altiꝰ
iuxta tritā sniā3. Qui cā3 dāni dat
dānū quoq3 dedisse vr̄: vt faciunt
iuuenes promittētes accipere pu
ellas: ⁊ habitis delectationibus:
li danno de li calci ne la panza. Si
militer qui mendaciter volunt ali
quem ad quodcunq3 aliud pecca
tū mortale pertrahere. ¶ Octa
nus modus. Cum aliquis fal-
sum testimonium dicit in iudicio
contra proximum: mortaliter pec
cat. xi. q. iij. c. Abijt. ¶ Nonus
modus. Cum aliquis false accusat
aliquem mortaliter peccat: quia est
iniusta accusatio. ij. q. iij. per totu3.
¶ Decimus modus est. Cum ali
quis false negat debitum: quod
ipse vel alius dare debet: ⁊ tamē
ip3 debitū nouit: mortaliter pec
cat. Jaco. v. Ecce merces operario
rū vr̄oꝝ q̄ fraudata ē a vobis cla
mat: ⁊ clamor coꝝ i aures dn̄i sa

baoth introiuit. Idem de negantibus matrimonia occulta: vel promissiones clādestinas: mortaliter peccāt. ¶ Undecimus: cum aliqs docet falsā sciēter in theologia: in medicina: ⁊ alia facultate: in q̄ tractatur de bono hoīs: vel de moribus humanis: peccat mortaliter. vnde Job. xiij. Uos reprehendit d. Prius ostendens vos fabricatores mendacij ⁊ cultores puersorum dogmatū. ¶ Duodecimus. Cum aliquis nō veretur publice mentiri: ꝓpter scandaluȝ aliorum peccat mortaliter. s. Tho. xxij. vbi supra. Sed aduerte vt dicit̄ in sermone de periurio ꝙ oē mēdaciū leue: iocosum: aut officiosum: quocunqȝ mō iuratum: dūmō aduertat dicere mēdaciū ⁊ iurare semp est pctm̄ mortale. In alijs āt modis mēdaciuȝ est veniale. veꝝ ꝫm d. Anto. in libro. Defecerunt. Si psona que dicit mēdaciuȝ etiā officiosum est persona auctoritatis ⁊ magne reputatiōis seu pfectionis posset p accidēs tale mendacium esse mortale: si inde sequeret̄ ḡue scādalum in mentibus hoīuȝ. hec ille. His itaqȝ d̄ mēdatio visis: restat vt vnusquisqȝ ad p̄ceptuȝ apostolicuȝ attēdat: quo ait ad Ephe. iiij. Renouami spiritu mentis vestre ⁊ induite nouum hoiem qui ꝫm deum creatus est: in iusticia ⁊ sanctitate veritatis. Propter q̄d deponētes mēdaciuȝ: loq̄mi vnusquisqȝ v̄itatē cum ꝓximo suo. q: sumus inuicē mēbra. h̄ ille. Dimittite ergo mēdaciuȝ o fallaces pctōres. dimitte falsitates. dimitte mēzonias. Cogitate veꝝ: dicite verū amplectimini v̄itatē: mendacium oīo relinquētes: vt sic tot offensiones dei ⁊ terribiles punitōes effugiatis: atqȝ corde ⁊ ore renouati: possitis esse filij illius q̄ est via veritas ⁊ vita: bñdict⁹ i secl'a. Amē.

¶ Feria tertia. scđe dñice. De blasphemia. Sermo. xxi.

Uus est pater vester qui in celis est. Mat. xxiij. Nulla est creatura in hac mortali vita ꝯsistēs que nō referat deo laudes ꝫȝ modum suuȝ. Oia enim quecunqȝ fecit de⁹ laudāt deuȝ: vt inq̄t Aug. in quodā ꝫmone. Et q̄zto sunt ampliora bñficia recepta: tanto maiores laudes reddi debēt. ipsi sūmo creatori. Sed solus hō. vt inquit Seneca vigēs rōne. carere se rōe ōndit: dum obcecata mente. deuȝ a quo tāta bona recepit maledicere ⁊ blasphemare nō desinit. ipugnator ex hoc nature factus q̄ deū imortalē: nō blasphemare: sed vti veꝝ ⁊ indulgentissimū p̄rem laudare ⁊ benedicere cūctos inclinat

dicente themate noſtro. vnus ē pr̃ veſter ⁊c̃. Que verba habent in hodierno euāgelio in quo tria ſin gularia documēta hēmus. ¶ Pri mū documētum eſt: ꝙ debemus facere ea que a ſacerdotib⁹ ↄſu lunt: recta tm̄ ſi ſunt: etiā ſi illa ſuis prauis opibus impugnarēt. Hoc tangit pte prima euāgelij. ibi. Su per cathedrā moyſi ⁊c̃. ¶ Scd̃3 documentū eſt: ꝙ nullus hō in h̄ mundo dȝ ſe reputare dn̄m cete roꝝ: ſeu magiſtrū. vnus eſt. n. ma giſter noſter ieſus: ⁊ oēs ſum⁹ fra tres. Et tangit in ſcd̃a pte euange lij. ¶ Tertium documentū eſt: ꝙ oīs qui ſe in h̄ mūdo humiliat: ex altabit i alio. Hoc tangit ibi: oīs qui ſe humiliat exaltabit: deū ma xime ſi bn̄dixerit ⁊ nō blaſphema uerit. De qua blaſphemia tria h̄ mane videbimus.

¶ Primo. Blaſphemie mali gnationem.
¶ Scd̃o. Blaſphemie punitōe3.
¶ Tertio. Blaſphemie ſpecifi cationem.

¶ Primo horribilis peccati bla ſphemie ↄſiderare debem⁹ mali gnatōem. Malignitas horrende atq3 deteſtāde blaſphemie ↄ̄ deū ⁊ eius ſctōs: nō ſolū eſt pctm̄ mor tale: ſed etiā eſt pctm̄ grauiſſimū: mortaliſſimū atq3 maximū oīum pctōꝝ. Hanc ↄuerſionē ponit. ſ. Doc. xxij. q. xiij. ar. iij. Et iterū. ſ. Doc. i. iij. pte. q. lxxx. ar. iij. Quā ↄuerſionē ꝓ clariori noticia. q̄dru plici rōne manifeſtabo.

¶ Primo. Rōne cāe formalis.
¶ Scd̃o. Rōne cāe efficiētis.
¶ Tertio. Rōne cāe finalis.

¶ Primo dico ꝙ blaſphemia ē pctm̄ maximū rōne cauſe formal ſic. Illud qd̓ eſt ad maximā iniu riā: ad maximū vituperium: ⁊ ad maximā derogatōem excellentis bonitatis diuine eſt pctm̄ grauiſſi mū ⁊ maximū oīum peccatoꝝ: q2 vnūqd̓q3 principaliter ⁊ maxime tale dicit tale ſm formā. ij. Phy. Et. vij. Metha. S3 blaſphemia eſt ad maximā iniuriā ⁊ vitupiu3 excellentis bonitatis diuine. Pa tet iſta minor per diffinitōem blaſ phemie. Nam blaſphemia ſm. ſ. Doc. xxij. q. xiij. ar. i. Eſt deroga tio excellētis bonitatꝭ diuīe. Et ſ3 d. Alb. i. ij. ſen̄. d. xxxv. Blaſphe mia ē ipoſitio falſi criminis i deū. Et ſm Hiero. Blaſphemare eſt ↄtumeliā vel aliqd̓ vitiū inferre in iniuriā creatoris. Et iteꝝ ſm. ſ. Doc. i. iiij. ſen̄. d. xiiij. In expoſiti one littere Blaſphemia eſt ipoſi tō alicui⁹ falſi i deū: vl̓ ei ſubtrahē do qd̓ ineſt: vel attribuēdo qd̓ nō eſt. h ibi. Cū. n. auferↄ a deo qd̓ ei eſſentialr̓ ↄuenit: blaſphemia eſt g̃uiſſima: dicēdo. De⁹ nō ē iuſt⁹.

Deus nõ est misericors.per talē
nāqȝ modū loquēdi:subtrahitur
seu remouet a deo iusticia ⁊ mīa
que sunt essentiatissima dō. Et cū
attribuitur dō:qđ ei nullomodo
ꝯuenit:vt dicēdo. Deus ē iniquꝰ
Deus est ꝑtialis:talis modꝰ loqn
di est blasphemia grauissima:q2 i
possibile est:talia in deo reperiri:
de quibꝰ in tertia parte huiꝰ s̄mo
nis dicet.ergo blasphemia ē pctm̄
maximū grauissimū ⁊ horribilis-
simū oīum pctōꝝ. Hec rō dicit a
causa formal'.q2 sumit forma pec
cati a diffinitōne blasphemie:que
est in genere cause formalis.s̄m
Phm.ij.Phy. Et.v. Metha.
vbi dicit. Qđ diffinitio ⁊ quelibȝ
ps diffinitōis:est in genere cause
formal'. ¶ Scđo dico ꝙ blasphe
mia ē pctm̄ detestabilissimū rōne
cāe efficientis sic. Illud pctm̄ cuiꝰ
cā efficiens: est directe ꝯ deum:est
grauissimū:ſȝ cā efficiēs blasphe
mie ē directe ꝯ deū.ergo blasphe
mia est pctm̄ grauissimū. Nā vo
luntas derogans ⁊ detestās excel
lentē bonitatē diuinam:est cā effi
ciens blasphemie. Et h' est directe
ꝯtra deū. Prohibet.n.deꝰ horrē
dum pctm̄ blasphemie:cui ꝑuersa
voluntas blasphematoris ꝯ̃riatur.
Nam Exo.xx: Mādat.nō assu-
mes nomē dñi dei tui in vanum.
Quanto magis ad blaspheman-
dum:vt dicit.s.Doc. Magis.n.
in vanū assumit nomē dei:q ali-
qđ falsum de deo asserit:q̄ȝ q per
nomen dei aliqđ falsum ꝯfirmat.
Ephe.iiij.c. Oīs amaritudo ⁊ ira
⁊ indignatio:⁊ clamor:⁊ blasphe
mia tollat a vobis. Idē.ij. Petri
.ij.c. Et Jude.i.c. Nō soluȝ deus
p̄cipit vt nō blasphemet:sed pre-
cipit ⁊ vult:ꝙ q̄libet creatura:ipȝ
laudet ⁊ bñdicat. Eccl'.xxxix.c. bñ
dicite dñm in oībus opibus suis.
Thob.iiij.c. Oī tpe bñdic deum.
Propterea Dauid h' perpēdēs
dicebat.ps.xv. Bñdicā dñm qui
tribuit mihi itellectū. Et ps.xxxiij.
Bñdicā dñȝ in oī tpe:semꝑ laus
eius i ore meo. Et.ps.cxliiij. Per
singulos dies bñdicā tibi:⁊ lauda
bo nomē tuū in sclȝ ⁊ in sclm scli.
Ro.xij. Bñdicite ⁊ nolite male-
dicere. Dan.iij.c. Benedicite oīa
opa dñi dño:laudate ⁊ supexalta-
te eum in secula ⁊c. Patet igit:ꝙ
ordo oīum creaturaꝝ benedicit ⁊
laudat deum celi ⁊ terre:solus tu
blasphemator maledicis. O blas-
phemator ingratissime. O blasphe
mator bestialissime:maledicis de-
um creatorē tuuȝ ꝯtēnis deuȝ glo
rificatorē tuuȝ.cui oīa bñdicūt.vñ
Augu.in s̄mone vnius matris in
quit. Oia q̄cunqȝ fecit deus:lau-
dāt deuȝ: Audistis in bñdictōibꝰ:
⁊ audistis i oī solēnitate qñ legun

tur: quõ oia laudãt deum celestia: terrestria: angeli: hoies: luminaria celi: arbores terre. Fluminia: maria: quicqd deus creauit siue i celo: siue in terra: siue i mari: laudat deum. h' ille. Ergo horrẽduz pctm̃ blasphemie: est pctm̃ maximum: rõe cause efficiẽtis. ¶ Tertio peccatum blasphemie est pctm̃ maximuz. Rõne cãe finalis dicit enim Auic. vi. vij. viij. Metha. q finis & bonum sunt idem. Et Phs. iij. Metha. Rõ boni ẽ rõ finis. Et i .ij. de aĩa finis mouet agẽs. Ex h' habet: q quilibet mouet aliquo bono obiecto ad operãduz. saltẽ bono apparẽti. Tunc sic. Pctm̃ mortale q̃zto hz mai⁹ motiuũ: tanto ẽ min⁹ vel leui⁹. Et p oppositũ. Quãto hz minus motiuuz: tanto est graui⁹ & horribili⁹. Si autem nullum motiuuz hz: tũc illud pctm̃ est grauissimuz oium pctõꝝ. Sed sic est q oẽ pctm̃: aliqđ motiuum hz: excepto horrẽdo peccato blasphemie. Qđ sic pz. Quid mouet te ad supbiaz? Rñ. Altitudo vel magnitudo alicuius boni transitorij. Quid ad auaritiam? Pecunie seu diuitie. Quid ad gullam? Crassitudo & delectatio cibi & potus. Quid ad luxuriam. Delectatio carnis. Quid ad vindictam? Honor. Quid ad accidiam. Requies corporis. Patet igitur: q quolibet peccatum aliqđ bonum motiuuz principaliter habet. Naz omnes isti principaliter intendunt bonum vt superbi honorẽ. Auari diuitias. Gulosi, Crassitudinez. Que omnia si possent sine dei iniuria vellent habere. Sed qz non possunt: vltro volunt dei offensaz ne amittant ista. In peccato autez blasphemie nulla est delectatio trahens vel mouens: nulla voluptas: non carnalitatis: non pecunie: non cibi: nõ honoris: ergo blasphemia est peccatum maximum atqz grauissimum. Tum qz principaliter intendit dei vituperiũ: tum quia nullũ habet motiuũ alicuius boni delectabil'. Propterea glo. sup illud. Ad populũ terribilem. Isa. xviij. c. sic dicit. Oẽ pctm̃ blasphemie cõpatũ. leui⁹ ẽ. Ricardus de sctõ Victore. Scelestissimũ genus peccati ẽ: cũ quis in dei vituperiũ delectat. Quid ẽ spũs blasphemie: nisi affectatio & đsideriũ vitupatõis diuie: h' ille. ¶ Quarto & vltio. pctm̃ blasphemie ẽ grauissimũ rõe cãe malis. Et declaratur sic. illud qđ vilissimũ & miserrimũ reddit suũ subiectũ: est pctm̃ maximũ: qz spoliat eũ sua dignitate: nobilitate: & gr̃a: donis & ꝟtutibus: vt pz de illo q̃ descẽdebat ab ierl'm in ierico: qui a latronib⁹ fuit spoliatus. Luc. x. Sz blasphemia

reddit suũ subiectũ miserimũ atqȝ vilissimũ:ergo blasphemia ẽ pctm̃ pessimũ. Probat minor. Minimũ pctm̃ morle:facit hoies miseros ꝛ viles:g̊ maius pctm̃ magis facit miseros ꝛ viles:ꝛ maximuȝ pctm̃ maxime facit miseros ꝛ maxime viles:p regulã Phi.ij. Topicoꝝ.Sicut simplr ꝛ ad simplr ꝛ magis ad magis: ꝛ maxime ad maxie. Sȝ blassemia ẽ maximuȝ pctm̃ vt declarat.s. Doc.xxij.q.xiij.ar.iij.ꝛ dictũ ẽ supra:g̊ blassemia maxime facit hoies miseros. Adeo grauissimũ ẽ pctm̃ blassemia:qꝛ psupponit ĩfidelitatẽ:que ẽ maximuȝ peccatoꝝ:qꝛ tollit fundametum totius hedificij spiritualis:vt dic.s.Doc.xxij.vbi.s.Grauissimuȝ est blassemia : qꝛ sup infidelitatẽ addit testationẽ voluntatis.sm.s.Doc.xxij.q.xiij. Grauissimuȝ dico est pctm̃ blassemie: qꝛ addit sup heresim. Nã heretic⁹ illa de deo dicit:que vera esse credit:q̃ȝuis erret in fide.Sȝ blassemus illa de deo credit : que scit oio nõ esse vera nec dicẽda.Grauissimum ĩsup ẽ pctm̃ blassemie: qꝛ excedit pctm̃ piurij: sicut ↄcludit.s.Tho.xxij.q.iij.ar.iij.vñ glo. sup illud.Blassemia tollat a vobis. Ephe.iiij.sic dicit. Peius est blassemare q̃ȝ piurare.Grauissimuȝ est:qꝛ excedit pctm̃ idolatrie. Nã ydolatria honorẽ deo aufert. blassemia deo vituperium ĩfert Grauissimum ẽ blassemia plusq̃ȝ homicidiuȝ:vt oẽs theologi ↄcludunt: ꝛ p maxime.s. Tho.xxij.q.iij. Et Alexãder de ales in.ij.sen. vbi no.diligenter qꝛ homicidium ꝛ blassemia possunt ↄsiderari dupliciter. Primo modo ex pte obiecti qd̊ offendit:ꝛ sic maius peccatum ẽ blassemia que ẽ peccatuȝ ↄ deuȝ:q̃ȝ homicidiuȝ qd̊ ẽ pctm̃ ↄtra primuȝ.Scd̊o ex pte nocumẽti:ꝛ sic pctm̃ homicidij est grauius peccato blasphemie : qꝛ homicidium plus nocet primo auferẽs sibi vitam q̃ȝ blassemia deo. Nã deo nullus nocere põt. Alti⁹ dico peccatum blassemie grauissimuȝ ẽ:qꝛ supat peccatuȝ iudeoꝝ. Nã iudei cõtumelijs affecerunt xp̃m mortalẽ:passibilẽ: ꝛ in statu hũilitatis:qꝛ filius hois nõ venit ministrari sȝ mĩstrare . Mat.xx. Sed blassemi vituperant ꝛ ↄfundunt xp̃m immortaelm ꝛ in celis regnantẽ:vt ait Augu. Itẽ xp̃s semel a iudeis fuit passus : crucifixus::mortuus ꝛ lanceatus. Sȝ tu o blasphemator pessime quãtũ in te est:si xp̃s pati posset quotiens blassemas:totiens passionẽ suam reiteras. Quãdo blassemas capiti suo spineã coronaȝ ĩponis. Quñ blassemas xp̃m manibus ad colũ

nam ligas: eum duriſſime flagel-
las. Tua blaſſemia: man⁹ que for
mauerunt celos: clauis tráſfodis.
Tua blaſſemia: agnum imacula-
tum: i crucez extendis. Tua blaſ-
femia xp̄m morte turpiſſima iter
ficis. Tua blaſphemia: longini lá
cea: xp̄i latus apis. Tua blaſphe-
mia: totus xp̄s patit: totus angu-
ſtiat: totus affligit: ⁊ vndiqꝫ ſan-
guis fundit: totus ſanguine balne
atur. O peccatū maximū. O pec
catū horrendiſſimū. O peccatum
oīa peccata tráſcédés. Quid ma
ius dici pōt: q̄d crudelius: q̄d ſcele
ratius q̄ꝫ dei filium iterꝝ vulnera
re: iterꝝ crucifigere: iterꝝ vilipen-
dere: Propterea de talibus ad
patrē ꝯquerit. ps. lxviij. d. Qué
tu o pater eterne percuſſiſti. ſ. mor
te ⁊ paſſione: perſecuti ſunt. ſ. blaſ
phematores blaſphemando ⁊ vi
lipendendo: ſuis ipſiſſimis blaſ-
phemijs: ⁊ ſuper dolorem vulne
rū meorūꝫ addiderunt. ſ. blaſphe
mias: tanq̄ꝫ noua ⁊ recentia vul-
nera: reiterando meá paſſionez:
grauius me vulnerando q̄ꝫ iudei
fecerūt. vnde Job. xvi. i perſona
chriſti dicit. Aperuerūt ſuper me
ora ſua. ſ. blaſphemádo ⁊ expro-
brátes percuſſerunt maxillá meá
. ſ. de nouo. Et infra. Cōſcidit me
vulnere ſuper vulnus. O deterio
res iudeis. O rabiati canes. O
diabolici hoīes. O incarnati de-
mones. O proditores dei. O vi
tuperatores virginis matris. O
inimici dei ⁊ omniuꝫ ſanctorꝝ. O
imitatores ſpurij. Nam ſpurius
fuit primus dei blaſphemator: vt
patet. Leui. xxiiij. Iam perpende
re poteſtis grauitatem maximaꝫ:
horribilitaté peſſimam deformita
tem maligniſſimam ſceleſtis blaſ
phemie: ex quibus oībus pꝫ hor-
rendum blaſphemie peccatū gra
uiſſimum omnium peccatorꝝ eſſe
quadruplici ratione declaratum.
ſm quattuor cauſarꝝ genera.

Ecundo principa
liter horrédi pec-
cati blaſphemie
conſiderare debe
mus ſeueriſſimaꝫ
punitionez: licet iuſtiſſimus deus
toleret ad tépus maligniſſimos
blaſphematores ſue tremédε ma
ieſtatis nihilominus finaliter ſeue
riſſime puniet: put corꝝ requirét
demerita: ideo tres leges punien
tes blaſphemos in preſentiarum
adducam.

¶ Prima. eſt lex diuinalis.
¶ Scd'a. eſt lex canonicalis.
¶ Tertia. eſt lex paganalis.
¶ Prima quidé lex qua puniun
tur maligniſſimi blaſphematores
eſt lex diuinalis. vnde Leui. xxiiij
. c. Precipit dn̄s dicés. Educ blaſ

phemum extra castra: ⁊ ponant omnes qui audierũt manus suas super caput eius: ⁊ lapidet eũ populꝰ vniuersus. Et ad filios israel loqueris. Hõ q maledixerit deo suo portabit peccatuʒ suũ. Et qui blasphemauerit nomé dñi morte moriať: lapidibus opprimet eum oĩs multitudo populi: siue ille ciuis: siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomé dñi morte moriať: hec ille. Punitio inaudita manifestissima est. iiij. R.xix. .c. ibi certe ꝑ blasphemiaʒ Senecharib de exercitu: ab angelo interfecti sunt. clxxxv. milia. ⁋ Scđa lex est ecclesiasticalis seu canonicalis. Extra de maledicis. c. Statuimꝰ. Ubi habeť ꝙ blasphemãté deũ ⁊ sanctos peniteat. vij. diebus dñicis: ⁊ tpe misse: ãte fores ecclesie dʒ stare: ita ꝙ vltimo die nec paliũ: nec calciamenta: sʒ corrigiã circa collũ habeat: ⁊ ꝙ. vij. sextis ferijs precedẽtibus ieiunet in pane ⁊ aqua: nec ingrediať ecclesiã: ⁊ in quolibet dictoꝝ dieꝝ: tres reficiat pauperes: ⁊ si nõ põt tres: saltẽ duos vľ vnuʒ. Et si hoc non põt: id in penã aliaʒ ꝯmuteť. Et si predicta renuerit: dʒ ei interdici ingressus ecclesie: ⁊ in obitu debet carere ecclesiastica sepultura. Insuper talis debet condemnari pena pecuniaria. hec ibi. Et

ꝺm Goffre. hec omnia pro tribunali fiũt. Et. xxiiij. q. iij. c. Apostolice auctoritatis exemplo didicimus: errantiuʒ ⁊ in errorẽ mittentiũ: spũs tradẽdos esse sathane: vt blasphemare dediscant: h ibi. Justinianus vero xp̃ianissimus imperator: precipit blasphematores: capite puniri: vt pʒ in Autenticho. Ut nõ luxurieť ꝯtra naturã. Collatiõe. vi. ꝟ. precipimus: cũ ex his oriať fames: terremotꝰ: ⁊ alie pestilẽtie. Si enim blasphemie dicte contra hominem nõ transeunt impunite: multo magis contra deũ. Propterea ciuitates in suis legibus: multas contra blasphemantes statuerunt: licet in executione hodie sopite videantur. ⁋ Tertia lex ẽ paganalis: vt pʒ Dañ. iij. de Nabuchodonosor: q̃ viso miraculo trium pueroꝝ: precepit vt q̃cũqʒ blasphemarent ꝯtra deuʒ: disperirent ⁊ domus eoꝝ vastarenť. Idem precipit machometꝰ in suo alchorano. Quicunqʒ deũ vel xp̃m vel beatã virginem blasphemat: medius diuidať. Ex his apparet ꝙ xp̃iani sunt deteriores q̃ʒ sint pagani: q̃ʒ sint gentiles: q̃ʒ sint iudei. Nã ⁊ iudei quãdo audiebãt blasphemare: statim obturabant aures ne audirẽt blasphemiã: vt patet. Actuuʒ. vij. c. Scindebant ⁊ vestimẽta sua in signuʒ

maxime detestatiõis: vt fecit Cayphas. Math. xxvi. c. Heu igitur quid referam de christianis? Blasphemant deum: virginem mariam: sanctos et sanctas: et nõ est qui reprehẽdat: neque reportet. Et quod peius est: nõ est qui puniat. O iudices quid dormitis? O quid tardatis punire blasphematores dei et sanctorum. O rectores. O domini temporales: vbi iusticia: vbi fides: vbi iusiurandũ: vbi zelus honoris dei? Nõne videtis quod totus creaturarum ordo inuehit: minatur vltiõis arma tollit: vt puniat blasphematores dei et sanctorum? Nam aliqui moriuntur fulgure et sagittis de celo missis: aliqui suspẽduntur in aere ex seipsis. Aliqui comburuntur igne celesti. Aliqui in aquis submerguntur. Aliqui interficiuntur: modo bombarda: modo gladijs: modo deuorantur a bestijs. Infernus quoque eosdem sine fine cruciabit. Si enim vt refert Greg. in. iiij. libro dyalogorum Puer quinque annorum blasphemijs assuetus a demonibus asportatus est: et in infernum damnatus: multo magis blasphematores: qui pleni dierum et annorum sunt: portabuntur a demonibus in ignem sempiternum. Miles quidam in diocesi remensi: cum quadam die blasphemaret deum: statim percussus caduco morbo: coram astantibus cadens: per totam sequentem diem horribiliter se discerpens et ad terram allidens: et ex ore spumam euomens: miseram animam expirando diabolo cõmendauit. Alius quoque virginem gloriosam blasphemans: membratim: et membra illa que in virgine blasphemabat amittens in corpore suo: demum desperatus: venter crepuit: et sic infelicem animam in manibus dyaboli reddidit. O quanti in anima et in corpore ad inferos a dyabolo portati sunt: propter scelestẽ blasphemie vitium. Quidam habitans florentie cum blasphemijs delectaretur: dum esset in societate quorundam: cepit grauissime deum blasphemare. Sed mox dyaboli rapuerunt eum in aera: et sotulares eius ceciderunt in vno loco: et calige in alio: donec totaliter fuit spoliatus: et non fuit visus amplius. Natator quidam in syracusa: erat magnus blasphemus. Et cum semel de barcha se in mare tranquillũ precipitasset causa natandi: statim submersus est: post modum amici piscantes et educẽtes de mari mortuum: inuenerũt cadauer eius totum integrum

preter linguam quam non inuene
runt: vt in illo mébro maxie osten
deret deus vindictam in quo pec
cauerat. O mundi iudices iã ape
rite oculos ⁊ abusionem conside
rate atq̃ punite. Nam tanta é cor
ruptela christianorum vt pro nihi
lo blasphement deum: gloriosam
virginem mariam: ⁊ ceteros san
ctos: quasi receperint ab eis iniu
rias: cũ oppositum appareat. Ná
ipsa virgo maria mater gloriosis-
sima continue pro peccatorib⁹ in-
tercedit ⁊ veniam implorat: ⁊ di
uinam sententiam suspendit. Sic ⁊
reliqui sancti ⁊ sancte. O q̃z ingra
tissimi. O q̃z maledicti. O q̃z ife
lices. O q̃z ifernales sunt blasphe
matores. Cur blasphemant deuz
virginem mariá ⁊ sanctos: Re
vera iam didicerunt linguam ⁊ lo
quelam infernalez. In inferno nó
é aliqua loquela nisi blasphemie.
blasphemator iam incipit offici-
um inferni: quod est blasphemia:
iuxta illud Math. xxvi. Loque-
la tua manifestum te facit. Iustissi
me ergo puniendus exterminan-
dus ⁊ corporaliter ⁊ eternaliter cõ
demnandus est.

Ertio principaliter
horrendi pcti blas-
phemie considera-
re debemus specifi
cationem. Et vt sa-
cilius de taz nephãdo scelere con
fiteri possitis duodecim modos
explicabo: quibus blasphemato-
res tremendam dei maiestatem
blasphemant ⁊ cõculcant. ¶ Pri
mus vocatur negatiuus. Cũ qs
iniuriatur deo dicens. De⁹ non
posset facere q̃ ego nó faciaz vin
dictam: vel deus nó pót facere q̃
talis sit bon⁹ homo: vel bona mu
lier: vel deus nó est iustus: non est
misericors: non est clemens: non é
sapiens: vel de⁹ nó pót remittere
peccata ⁊ huiusmodi. In omnib⁹
his est peccatũ mortalissimũ ƀm
Augustinum ⁊ Doc. s. scđa scđe.
q. xiij. q: aufert ab eo qđ ei eéntia
liter cõuenit. Unde Ber. super
Cañ. ß. lxxij. dicit sic. Uult ergo
nó eé deũ: qui, quátũ in ipo é: aut
vult eum impotentez: aut iniustú:
aut insipienté esse vult. Crudelis
plane ⁊ omnino extranea malitia:
que dei potentiam: iustitiam: sapi
entiam perire desiderat. Qui au-
tem vult deum esse iniustum: vult
non esse deum. Et qui desiderat
deum non esse: non ne quantum
in se est: deum occidit: ¶ Secun-
dus vocatur peccatiuus. Cuz qs
dicit. Deus peccat vel est causa
peccati. Talis itaq̃z deum blasphe
mat ⁊ mortalissime peccat: ⁊ é he
reticus. xxiiij. q. iij. Quidam. para
pho. floriani. ¶ Tertius est opi-

natiuus. Nam qui aliter sentit de deo q̄z credendum sit ꝯm solá intentionem ꝓprij intellectus deum blasphemat.xxiiij.q.iij.c. hereticꝰ est: semper peccans mortaliter. ¶ Quartus mocatꝰ itellectiuus. Cum quis aliter intelligit sacram scripturam q̄z spiritussanctus suggerit: blasphemat deum ꝛ est hereticus.xxiiij.q.iij.c.heresis. Unde semper est mortale. ¶ Quintus est deprauatiuus. Nam ille q deprauat fidem trinitatis: vt dicendo patrem: filium ꝛ spiritumsanctum esse vnam personam: aut esse tres naturas: deum blasphematꝰ ꝛ mortaliter peccat: ꝛ est hereticus.xxiiij.q.iij.c.quidam.parapho. Sabelliani.vnam personã patrem ꝛ filium ꝛ spiritumsanctũ astruunt. Arriani diuersas in trinitate substantias asserunt contra illud. Ego ꝛ pater vnum sumus. Et extra de sum.trini. ꝛ fi. catho. c.i. ¶ Sextus est imprecatiuus. Cum quis tanta detestatióe ꝛ prauitate inductus.dicit. Maledictꝰ sit deus. in despectu dei sic erit: vel sic faciaz.mortalissime: peccat. ¶ Septimus est impositiuus. Cũ quis dicit. Deus est proditor. deꝰ est manigoldus.deus est partialis magis benefaciens illi q̄z mihi q bona facio. Reprehendit deum qui nó ditauit eũ sicut alterum: dã nat deum: qui mittit sibi tribulationes ꝛ aduersitates.exaltat vsurarios: fornicatores: tyrannos ꝛc. Talis deũ blasphemat: ꝛ mortalissime peccat. ¶ Octauus est fortunatiuus. Cuz quis dicit: ꝙ omnia que eueniunt: nó ex diuina ꝓuidétia: sed ea fortuna: vel casu eueniũt ideo tanta est indispositio ꝛ inordinatio rerũ naturaliũ ꝛ ciuiliũ: blasphemat deum. Job.xxij.c. Et dicis. Quid eni nouit deꝰ? Similit̃ qui maledicit ꝛ blasphemat fortunam: blasphemat deũ.q: maledicit ordiné diuine prouidentie: rebus inditum: mediãtibus causis secundis. ¶ Nonꝰ é originatiuus. Cum quis detestatur deum: qui talem puerum ante baptismuz necat: vel natum ex vtero: sine baptismo damnat: deuz blasphemat. talis stultus est. vnde Seneca epl'a lxxv. Non affligitur sapiẽs liberorũ amissione: non amicorũ. Eodem enim animo fert eoruz morté quo suam expectat. h̄ ille. Preuidit enim deus ꝙ tales pueri si crescerent: grauissima peccata cómitterent: ꝛ ita grauissime in inferno punirentur. ¶ Decimus est creatiuus. Cum quis dicit ꝙ deus male fecit creare illos quos presciuit damnandos: vtputa infideles ꝛ iudeos ꝛ malos christianos: ex quo omnino sunt damnãdi: quia per-

ſeuerant in eoꝝ malitijs: deū blaſ/
phemat mortaliter peccans. Ro.
ix. An nō habet poteſtatem figu/
lus luti ex eadē maſſa facere. ali/
ud quidē vas in honorem. aliud
vero in contumeliaȝ. ¶ Undeci
mus eſt attributiuus. Cum attri/
buit creature: quod eſt ipſius dei.
vt cum quis dicit: ꝙ angelus vel
homo creat: vel ꝙ homo princi/
paliter remittit peccata: deū blaſ/
phemat. Similiter cuȝ aliquid dei
tatis attribuitur creature: vt faci/
unt diuinatores: ſortilegij: inuoca
tores demonum: de quibus in ſer
mone de ſuperſtitiōibus blaſphe
mant deum mortaliter peccantes.
vt patet. xxvi. q. v. Epi. ¶ Duo/
decimus ē mēbratiuus. Cum im
mundiſſimus blaſphemus iurat
per membra pudenda contra de
um: contra chriſtum: contra virgi
nem glorioſam: ⁊ contra ceteros
ſanctos ⁊ ſanctas: ſemp mortaliter
peccant. Hec nomina cauſa hone
ſtatis ommitto: ſed peſſimus blaſ
phemator me apertiſſime intelli/
git: cum illa quottidie praticet. Et
ſi laborioſe conſumptus eſt ſermo
īmaniſſimi ſceleris blaſphemato/
rum. Reſtat modo o pauperes
blaſphematores cum audieritis
hoc grande vitium eſſe mortaliſ/
ſimum peccatum: quo ſummum
⁊ optimum deum totiens veſtris
turpiſſimis verbis: veſtris vene
natiſſimis labijs: veſtris diaboli
cis linguis offendiſtis: vt ad cor
redeatis. Eleuate iam capita ve/
ſtra. Audite Apoſtolum Ephe.
iiij. Omnis blaſphemia tollatur
a vobis. Emittite ſuſpiria. adduci
te lachrymas: percutite pectora:
geminate ſingultus: Currite ad
ſanctam confeſſionem: proſterni/
te vos ante pedes ſacerdotū: oſcu
lamini terraȝ: narrate blaſphemi
as ⁊ tot iniurias deo: virgini ⁊
ſanctis illatas. proponite poti⁹ mo
ri q̄ȝ amplius blaſphemando of
fendere tantam dei maieſtatem:
ſed ſemper eam laudare: ſemper
benedicere atqȝ glorificare: glorio
ſam vero matrem dei ⁊ reliquos
ſanctos reuereri ⁊ cordialiter vo
care. Sic mutati ⁊ correcti nō diſ
fido de vobis: immo ſpero ꝙ cle
mētia dei ⁊ pietate matris: tot ve
ſtrorum peccatorum veniam ob/
tinebitis. hic per gratiam ⁊ in fu
turo per gloriam. Amen.

¶ Feria quarta ſcđe dominice.
De adulterio. Sermo. xxij.

Dic vt ſedeant hi
duo filij mei: vn⁹
ad dexterā tuā: ⁊
alius ad ſiniſtrā in
regno tuo: Mat.
xx. Grandis eſt fiducia eorum. q
fidem ⁊ integritatem matrimonij

sibi inuicem seruant: legittimo ⁊ honesto concubitu filios procreātes. Et quia matres que portauerunt ⁊ lactauerunt: de filijs certiores sunt: vt inquiunt iuriste: idcirco dulcius amant ⁊ ardentiori animo procurant omni sollicitudine vt exaltentur ac sublimētur. Hoc autem nobis insinuat beata vxor zebedei: que cū filios ex legitimo ⁊ honesto matrimonio generasset: cupiēs illos pre omnibus exaltari: audacter accessit ad dominum iesum adorans ⁊ dicēs. Dic vt sedeant ⁊c̄. Quod sine dubio: tanta cum audacia facere non possunt ille que thorum maritale violauere: ac filios ex adulterio genuerunt. Dicamus ergo. Dic vt sedeant ⁊c̄. Et sunt verba recitata in hodierno euāgelio. in quo tria documenta habemus. Et primū documentū est: ꝙ sancta mater ecclesia sepe de christi passione mētionē facit: vt cordibus humanis facilius imprimatur: ac firmius. Hoc tangitur prima parte euāgelij. ibi. Ecce ascendimꝰ ⁊c̄. ¶ Secundum documentum est ꝙ nullus debet se intromittere ad obtinenda ecclesiastica beneficia consanguineis. Imminet enim maximum periculum in huiusmodi de vitio symonie: cum maxime preces valeant loco precij. Hoc tangitur ibi. Accessit ad eū mater filiorū zebedei. ¶ Tertiū documentum ē ꝙ illi qui volūt sedere cum xpo: ⁊ illi cōregnare in gloriā: necesse ē ꝙ bibāt in hac vita calicē passionis ⁊ tribulationis: ⁊ si coniugati sunt seruēt matrimonij fidē inuiolatā: horrentes peccatū adulterij. De quo tria cōsiderabimus.

¶ Primo. grauationē.

¶ Secundo. malignationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo cōsiderare debemus adulterij grauationē. Que vt clariꝰ cognoscat occurrit ante oīa breuiter declarādū qd sit adulterium. Pro quo sciendū ē ꝙ scūs Tho. scda scde: q. cliiij. ar. viij. Et glo. super Exo. diffinit sic. Adulterium est accessus ad alteram preter suam. Et dominus Albertus in. ij. sen. di. xxxv. dicit. Adulterium est quo coniugalis thorus violatur. Unde adulterium dicitur ad alienum thorum accessus. veritas huius diffinitionis declarat ab Augustino libro de decem cordis. Et in decretis. xxxij. q. v. Nō mechaberis. i. ne quisq̄ preter matrimonij federa alijs feminis admisceatur ad explendam libidinem. Nā adulterium facit: qui preter suam ad alteram accedit. Et. xxxvi. q. i. lex. Adulterium dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Dif

Adulterium quid

Adulterium unde dicatur

finitur a.s. Ambrosio in libro. De patriarchis. Et in decretis. xxxij. q.iiij. Nemo. Adulterium é vbi celebrati coniugis iura temerantur: τ vxoris pudor soluitur. Iterum diffinitur a Gelasio papa.xxxvi. .q.i. Lex. Adulteriū é alieni thori violatio. Et in hac diffinitione cōcurrit Hosti. i sum. sua libro. v. ti. de adulterijs. Idem sentit Bonauentura τ Ricar. Q̄ aūt adulterium sit graue peccatū: imo grauissimum declaratur quadruplici causa: quarum.

¶ Prima est efficiens.

¶ Secunda est materialis.

¶ Tertia est formalis.

¶ Quarta est finalis.

¶ Circa primam causam notandum est: q̄ cōmittentium adulterium saltem vna pars habet in se sacramentum matrimonij: quod est maximū significatione. Nam matrimonium significat ꝯiunctionem deitatis cum humanitate τ significat coniunctōem christi cum ecclesia. vt dicit. s. Tho. iiij. sen. d. xxvi. τ. xxvij. Et hec ꝯiunctio fuit precognita per Adā. post soporem τ fabricationem Eue. Geñ. ij. dixit Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis: τ caro de carne mea. Et. xxvij. q. ij. c. Lex diuine constitutionis. Quāobrem relinquet homo patrem τ matrē suam τ adhere-bit vxori sue: τ erunt duo in carne vna. Que verba exponens. s. Paulus. Ephe. v. dic̄. Sacramētum magnum est hoc. Ego autem dico in christo τ i ecclesia. Cui cōcordat Leo papa i decretis. xxvij. q. ij. c. Cum societas. Que quidē coniunctio deitatis τ humanitatis christi ad ecclesiam: τ ecclesie ad christum nunq̄ fuit separata. vnde Ephe. v. Viri diligite vxores vestras: sicut christus ecclesiā. Cū igitur sacrum sacramentū matrimonij significet τ representet ppetuam illam coniunctionem τ indissolabilem vnionem: adulterium grauissimum peccatum est: per qd̄ separatur fides: amor: τ corpus ab inuicem. Quapropter adulter alteri adherens peccat contra tam magnum sacramentū in quo é tam transcēdens dignitas significata. s. coniunctionis. deitatis. τ humanitatis. Peccat adulter contra tam magnum sacramentū: in quo é tā transcendens dignitas. quo est significata. s. coniunctionis christi τ ecclesie. Peccat iterum adulter ꝯ tam magnum sacramentū in quo est significata tam transcēdens dignitas. s. vnionis ecclesie ad xp̄m. Dignitas autem persone s̄m. b. Tho. multum aggrauat peccatum: quia quanto peccator est in maiori dignitate tanto grauiꝰ est pec-

catum ei⁹. vt patet in.ij.ser.de pec cato in cōi. ¶ Secunda grauitas huius scelestissimi vitij sumitur a cā materiali. Nā act⁹ illius peccati est grauissimus q2 exercetur per duos. Et sic vbi dyabolus in alijs peccatis vnū: per istud iterficit duos: vno codēq3 tempore: imo quādoq3 plures interficit ꝛ nuntios ꝛ nūcias: ꝛ tm̄ crescit aliqñ vis amoris: vel potius libidinis: q̄ p adulterū procuratur mors coniugis: vel promittit eam accipere in vxorem mortua coniuge. Quod si fecerit ꝛ mors fuerit secuta. eamq3 duxerit in vxorem: continue manent. in peccato mortali: quia matrimonium nullum est propter impedimentum criminis: ꝛ sic multiplicantur peccata. Extra de eo qui duxit in matrimoniū: quā polluit p adulterīū.c. Significasti. ¶ Tertia grauitas adulterij sumit a causa formali. In quolibet enim peccato mortali ē auersio a bono icōmutabili: ꝛ conuersio ad bonū cōmutabile: vt ait Augu. in libro de libero arbitrio: sed per nullū peccatum ratio ita absorbetur sicut in adulterio propter vehementē carnis delectationem: qua ab omī cōsideratione dei ꝛ rerum diuinarū homo absorbetur: ita vt homo ibi totus efficiatur carneus. Si enim vt ait Hiero.xxxij.q.ij. Cōnubia legittima carent quidē peccato: nō tamen tempore illo: quo coniugales actus geruntur: p̄ntia spiritus sancti dabitur: ꝛ si propheta eē videatur: qui officio generatiōis obsequitur: sed alia plura sunt: in quibus sufficit sola vis hūana: ꝛ neq3 res indiget: neq3 decet adesse presentiam spiritussancti. h̄ ille. Et iterū. xxxij.q.ij.c. Quicqd. Quod declarans glo. ibidem dicit. Pro tanto dicitur p̄ntiam spiritussancti in illo actu non dari: quia tunc non datur quo ad actum faciendi miracula vel prophetandi. Nam in illo actu est quidam stupor mentis: ꝛ homo totus carneus efficit. hec in glō. Et hoc ostēdit Aris. in vi. Ethy. di. Impossibile ē: hoies aliquem in ipsa intelligere. s. copula carnali. quāto magis ratio absorbetur in actu adulterij ꝛ mens totaliter auertit a deo ꝑpter inordinatum amorem. vnde procedit adulterium. Jō Prouer. vi. Qui aūt adulter est ꝑpter cordis inopiam. s. amisso vigore rationis: ꝑdet animam suam: turpitudinem ꝛ ignominiam congregat sibi: ꝛ opprobrium eius non delebitur: hec ille. ¶ Quarta grauitas adulterij sumit a causa finali sic. finis huius mali est cōsecutio voluptatis: cui facile potest adhiberi remedium. Sed quanto quis potest

apponere remediũ alicui pecca-to ꝛ nõ facit: tanto magis ꝛ gra-uius peccat qꝛ maiori inordinati-ne volũtatis: sed huic malo potest adulter facile remediare: qꝛ si ha-bet vxorez põt sibi satisfacere. vñ Apost. i. Cor. vij. Et. xxxij. q. ij. c. Sicut ꝓpter fornicationem. s. eui tandã: vnusquisqꝫ habeat suam vxoré. Si nõ habet vxorez potest sũmere: qꝛ vt ait idé Apost. Me lius est nubere qꝫ vri. i. incidere i adulterium ꝛ in alias ꝯcupiscen-tias perniciosas ꝛ dãnatas ipsius voluptatis. Et nõ excusaris si di-cis: nõ possem vxori ꝓuidere vl' nutrire filios: si haberem dotem sufficienté: facerem. Melius est certe: pati dispendia in téporalib⁹ ꝛ recipere minorem dotem: ꝛ mi nores pompas facere: ꝛ sic proui dere anime sue: qꝫ in talia vitia i-cidere: pp q̃ dãnaꝫ hõ. Si át assu mere nõ vlut cũ ad hoc nõ cogaꝫ ꝓuet castitaté. Ex his pꝫ adulteriũ esse grauissimum peccatũ. tum. s. ex causa efficienti: tũ ex causa ma teriali: tum etiaꝫ ex causa formali: tumqꝫ ex causa finali. Et ex hac grauitate verificatur illud. Osee .iiij. c. Non est enim veritas: qꝫ vnus mentitur alteri: ꝛ nõ est mi-sericordia. s. ad animam suam ꝛ ꝓ ximum: ꝛ nõ est scientia dei in ter s. rõ fidelitatis. Maledictũ ꝛ mé dacium ꝛ homicidium: ꝛ furtũ ꝛ adulteriũ inundauerũt. i. habun-danter creuerũt ꝛ sanguis sangui nem tetigit. s. peccatuꝫ peccato cu mulatur: hec ille. vnde Clemens ait i epistola ꝛ habeꝫ. xxxij. q. vij. Quid in oibus peccatis adulte-rio grauius? Secundum nãqꝫ in penis obtinet locum: hec ille. Nã ꝯtra proximũ primũ penale. i. di-gnum pena eterna ꝛ morte corpo rali est homicidiũ. Scõm est adul teriuꝫ maius. s. furto rapina ꝛ mé dacio ꝛ multis aliis. Grauissi-mũ igiꝫ est adulterium: ꝛ tamé nõ puniꝫ. Rectores autez ꝛ iudices rapinas ꝓuas ꝛ furta sepe puniũt etiá morte: sed adulterium minime. Quid igiꝫ facitis o iudices o offi ciales? Cur dormitis? videtis vio lare sanctũ mrĩmonium a quo de scendistis ꝛ nõ punitis. Mandat vobis deus in testaméto veteri vt huiusmodi lapidetis. Leui. ij. vt i fra diceꝫ. Si vis aliter ꝓcedere: sic dicas. Adulterium est peccatũ mortale ꝛ grauissimũ triplici rõe. Primo rõe ꝑuersiõis sic. illd̃ qd̃ ꝑuertit diuinã significatõeꝫ: ꝛ xp̃i ꝛ ecclesie sacrm̃ est peccatũ morta le. sed adulterium ꝑuertit diuinaꝫ significatõem: ꝛ xp̃i ꝛ ecclesie sa-cramentũ. ergo est pctm̃ mortale. Nã mrĩmoniũ significat ꝯiũctõeꝫ diuinitatis ꝛ humanitatis: ꝛ xp̃i ꝛ

ecclesie: iuxta illd apostoli Ephe. v. Sacrm hoc magnu est: ego aut dico in xpo et in ecclesia. Secudo rone inductois sic. Illud qd i suo subiecto inducit morte spualez est peccatum mortale: sed adulteriuz inducit morte spualez et multoties corpalem vt patet et patebit ergo adulteriu est pctm mortale. Adulteri. n. sm leges debet decapitari. Tertio rone auersionis sic. Illud per qd ho auertit se totaliter a do et puertit se totaliter ad creaturaz est pctm mortale. sed p adulteriuz homo auertit se a deo totaliter: et puertit se ad creatura: vt pz supra ergo adulteriu est pctm mortalissimu. Et sic patet prima pars.

Secundo principaliter psiderare de bem adulterij malignatoem. Quauis plurime et quodamodo ifinite sint: hui sceleratissimi adulterij malignitates: tamen in pntiaru tres tm explicabimus.

Pria e legu trasgressiua.

Scda e odij causatiua.

Tertia e punitionib subiectia.

Prima malignitas adulterij dr legu trasgressiua. Adulter eni trasgredit lege nale vt ait. s. Boc. in. iiij. sen. di. xxxiij. q. i. ar. i. Hoc at ius nale e mirabilis vigoris et vniuersal efficatie. Na. ij. ethy. dr ius nale semp et vbiqz het nalem potetia cade. Et h iure nali sequitur illud qd ab alio oderis fieri: vide ne tu alt i aliqn faciat. Thob. iiij. Mat. vij. Oia ergo quecuqz vultij vt faciat vobis hoies et vos facite illis. Sz qs e ille qui vellet vxore sua adultari? Certe nullus nisi ille q pdidit ius nale vt fatu: et pessim exerces lenocinia. Nlla mulier h psiderat nisi bestial et fatua: imo no pot pati tale iniuria: sz expellit et pcutit vxore: et ipa summe turbat de adult io viri. Adeo h vniuersal r dictat lex nalis et ro: q et ante legem scripta ethnyci et ydolatre habuerut adulteriu pro magno crimine: vt magis illud abhorreret: qz homicidiu: vt pz in Abraa: q descedes i egyptu cum Sarra vxore sua cu pulchra esset: rogauit ea vt no indicaret se esse vxore ei. Cogitauit. n. si cotingeret egyptios scire ce vxore suam occideret eu ne comitteret adulteriu vteres ea min facietes sibi co sciétia d homicidio qz de adult io Hec Nicho. de lira sup gen. trasgredit et lege mosayca seu pphale. Exo. xx. No mechaberis. i. no adulterabis. Nec obstat antiquos pres accessisse ad ancillas cum heret vxores: vt Abraa ad Agar Gen. xvi. Et Jacob ad Balaam zelpha. gen. xxx. et Dauid et mltos

alios. Nã dicit. s. Tho. in. iiij. sen̄. d. xxxiij. Et i. scd̃a scd̃e. q. cliiij. ar. .ij. q̄ nõ cog̃scebãt eas ex affectu fornicatiõis: sȝ maritali affectu cũ quibus deus dispẽsauit: vt pȝ etiã. Extra. De diuortijs. c. Gaudem⁹ Et hoc vt multiplicaretur cultus dei: qui erat in eoꝝ familijs soluȝ ⁊ ꝑpter spũalem significationem que habet. xxxij. q. iiij. Recurrat Et. c. se. Et. c. Obijciunt. Transgreditur etiã legẽ euãgelicã. Naȝ xp̃s ĩ euãgelio. Mat. xix. Quos ergo deus ꝯiunxit hõ non sepet. Ex quo habet: q̄ nõ licet aliqua de causa accedere ad aliã q̃ȝ ad ꝓpriã: neqȝ. s. ꝑpter sterilitatẽ: neqȝ ꝑpter incurabileȝ infirmitatem: quantũcũqȝ diuturnã ⁊ fedã: siue vxor sit ceca: siue paralitica: siue leprosa: siue cancrosa: siue antiqua: siue turpissima. In quibus defectibus debet maritus ꝯpati vxori: ⁊ vxor marito: sufferre inuicẽ: cõsolari: adiuuare: ⁊ subuenire: vt sibi fieri vellet vnusquisqȝ si in tali casu esset. Altius dicã. Ad alienaȝ nõ licet accedere: nec ex eo q̄ est adult'a vl' q̃ȝtũcũqȝ mala ⁊ heretica. bñ possȝ dimitt̃e q̃ ad cohitatõeȝ ⁊ thoꝝ pp adulteriũ vel piculũ suũ ꝓbabile aĩe vel corpis: sȝ ñ quo ad vinculũ. i. q̄ possit accedẽ ad aliã viuẽte ꝑma. Alias adulteriũ est. Et idẽ de vxore erga viꝝ.

vñ Aug. xxxij. q. iiij. in ꝯclusione totius illius questiõis. Et. q. v. Si vxorẽ. Et. q. vij. per totuȝ ait. Sic non sunt facienda adulteria voluntate procreandi filios. sicut nõ sunt facienda furta. voluntate pascendi pauperes. Transgreditur insuper legem canonicã. Volũt leges canonice ad ostensionem fidei ⁊ amoris vt in desponsatione cõcurrat appositio anuli. vnde Isidor⁹ .xxx. q. v. Femine ait. Imprimis anulus a sponso sponse datur propter mutue dilectionis signuȝ. vel ꝑpter illud magis: vt pignore eorum corda iungãt. vnde ⁊ quarto digito anulus infert. quia in eo vena quedã vt fert sanguinis ad cor vsqȝ ꝑueniat. h ibi. Rotunditas anuli qua anulus non habet finem. significat diuturnitatẽ amoris ⁊ fidei in matrimonio obƀuande. ¶ Scd̃a malignitas adulterij dicit odij causatiua. Odia nãqȝ. temeraria iudicia. suspitõẽs: mali ꝯceptus: blasphemie: detractiõẽs. murmuratõẽs. querele. conuitia. indignationes. ire. fastidia. bizarie melenconie. animi incitamenta erga ꝓximuȝ: ex adulterio exurgũt. Que ꝑfecto qualia ⁊ quãta sint: quis referre possȝ? Que lingua. que vox texere? Raro enim põt celari adulterium. Similiter a marito quasi semper oditur vxor. cũ

de adulterio nouit. Et nõ patitur eã respirare. ipsi ꝛ filijs ip:opat. Ex h̃ oriũt ꝯtumelie. meretrix nũ cupat: qđ vxo: sustinẽ ñ valet. ſꝫ de desperatõe tentat. Et raro vel nunq̃ꝫ ei reconciliatur: q̃ꝫuis penitentez deberet recipere. Indignatus etiam alias sequitur feminas. Si vero vxo: cognoscit adulteriũ mariti: maritꝫ blasphemat: optat ei mo:tẽ: summe odit eã cuꝫ qua adulteratur. Maledicit ho:ram ꝛ diem ꝛ mediato:es matrimonij. Anxiatur continue diuersis imaginationibus odio concepto: ex quo sepe alterum virũ vocat. In adulteris hoc odium aliquando tantum excrescit vt ex eo o:iantur dissensiões: ꝛ bella mo:talissima. Que eniꝫ causa fuit diuturne guerre inter grecos ꝛ troianos ꝛ destructionis Troie nobilissime ciuitatis: nisi raptus Helene p:opter adulteriuꝫ: Sed ꝛ in histo:ijs romanoꝝ narratur ꝙ ꝑpter adulterium cõmissũ ab Antonio: qui sibi cũ Octauiano con diuiserat totum imperium ex eo ꝙ repudiauit vxo:em suam germanã Octauiani: ꝛ adhesit carnaliter Cleopatre: regine egypti libidinosissime femine: Octauian⁹ indignatus mouit contra eum bellũ nauale ꝛ terrestre: ꝛ vbiq̃ꝫ Antonius fuit deuictus: qui demũ capta fuga se interfecit. Cleopatra quoq̃ꝫ seipsam interemit: p:opter adulterium enim vt habetur. Judicum. xix. ꝛ. xx. c. qđ perpetratuꝫ fuit cum vxo:e cuiusdam leuite a viris ciuitatis Gabaa. quia illi de tribu Beniamin: noluerunt tales punire: mo:tui sunt in bello circa lx. milia hominũ. Nam in p:imo ꝛ secundo bello: vndecim tribus fuerunt debellate a tribu Beniamin: ꝛ mo:tui plusq̃ꝫ triginta millia de ipsis qui confidebãt de sua multitudine cũ essent quadrigẽta milia vel circa. Sed in tertio bello ꝯpuncti ꝯfidẽtes in dño habuerunt victo:iã deleta tribu Beniamin: exceptis. xxv. milib⁹. Adulteri fiunt crudelissimi vltra q̃ꝫ dici possit. Nã aliquãdo occidunt filij a talibus ꝯcepti: vel geniti. etiaꝫ sine baptismo ad occultãdũ adulterium. Qđ est sũme crudelitatis: nec maio: põt cogitari: q̃ꝫ ꝓp:ios occidere filios. Aliquãdo occidũtur ipsi adulterantes: q̃ꝫuis nullo mõ đbẽt occidi a p:iuatis ꝑsonis: nec a pr̃e: nec a mr̃e: nec a marito nec a fr̃ibus: nec ab alijs: ſꝫ a iudice ciuitatis: solũ per viã iuris. Et ſm canones grauissime punit interfecto: vxo:is ꝑpter adulteriũ: vt pꝫ. xxxiij. q. ij. Admonere. licet i aliquo casu pmittat ſm legeꝫ humanã. tñ ſm magistrũ in. iiij. sen.

d.xxxviij. Sancta ecclesia mundanis nunq̃ȝ stringit legibus gladiũ nõ habet nisi spũalé. Et huiusmõi homicidia sepe accidũt ꝑꝑ adulterium. Sequit̃ ⁊ sepissime ↄsumptiones bonoꝝ tꝑalium. Adulter enim facit vestem iocalé: delicias adultere: ⁊ vxor adulterans: sepe furat̃ bona viri. ꝓebés ea adultero suo. Sed ⁊ si casu vxor de adulterio suscipiat filios nutrit eos de bonis viri sui: ⁊ tunc est furtũ. Alii qñ etiã bastardus suscipit hereditaté putatiui patris vel in ꝑte cum aliis heredibus vel in totũ. vnde querũt doctores: quid faciet mulier: que de adulterio suscipit filiuȝ vel supponit sibi alienũ ꝑtum: Et Rñ. d. Ray. di. sic. Mulier si hȝ talé viꝝ: cui absq̃ȝ periculo corꝑis sui possit reuelare: tũc tenet̃ illud ei patefacere ⁊ sic absoluta est. Si ṽo talis sit vir ꝙ timeat̃ ꝑiculuȝ: tunc dȝ hoc ep̃o: seu sacerdoti ꝑito vel vtrisq̃ȝ reuelare: q diligéter ⁊ caute ingrát cõditiones spurii seu suppositi. Et si inuenerint illũ esse spũalem ac timété deũ: tũc coram muliere si viderint expedire recepto prius sacr̃o ab ipsa: ꝙ nõ calũniose ꝓcedit: ⁊ etiã ab illo ꝙ secretũ teneat: poterũt reuelare ei: ⁊ cõsulere ingressuȝ religiõis: vl' ꝙ se ad lõginqua trãsferat: vt nihil de bõis putatiui p̃ris recipiat. Si ṽo illi spurio vel suppposito nõ põt reuelari sine periculo: vel etiaȝ post reuelatõem nõ vult ↄsilio acq̃esce re: tunc ↄiniungat̃ mulieri ꝙ de rebus quas hȝ vel in futuꝝ h̃re põt satisfaciat viro iuxta posse: doléṡ de peccato: ⁊ de h̃ ꝙ plene satisfacere nõ põt. Et talis satisfactio fiat caute ꝑ aliũ absq̃ȝ ꝑsone manifestatione. Argumentũ. xxii. q. v. h̃ vr. Et extra. De peni. c. Officiũ. Idé hosti. Et tenet̃ mulier satisfacẽ viro de ↄsumptis ab ip̃o filio. tenet̃ etiã dicta mulier heredibꝰ viri ab intestato: vel heredibꝰ scriptis: vl' qbꝰ verisimil'r credit viꝝ reliq̃sse q̃ si nescit: det pauꝑibꝰ. Idé dicit Inno. Que si nõ hȝ vñ restituat ⁊ hȝ ꝓbatões: qbꝰ p̃dicti successores releuarent̃ a dãno q̃ hñt: dȝ eas adducere: nisi gráde malũ eẽ ꝓuétuꝝ. Tunc. n. nõ dȝ facere: q2 minꝰ malũ est dãnũ reꝝ q̃ȝ ꝑiculũ corpoꝝ ⁊ aiaꝝ. Si ṽo nõ hȝ ꝓbationes: sileat. ij. q. vij. Pleriq̃ȝ. Hoc ẜm. d. Ray. ordis p̃dicatorum. Hosti. ⁊ Inno. O adulterij grandis malignitas: ex qua tot manifestissima peccata: ⁊ tot incõuenientia ⁊ scandala ꝓueniunt. ¶ Tertia malignitas adulterij dicit̃ punitõibus subiectiua. Est taȝ grande scelus ⁊ nephandissimuȝ vitiũ vt ad exterminatõeȝ eiꝰ multiplices accedãt punitões. dicit̃. n.

Leui.xx. Si mechatus qs fuerit cũ vxore alterius ⁊ adulteriũ ppetrauerit cũ ꝯiuge ꝓximi sui morte moriat̃ ⁊ mechus ⁊ adultera.hͨ ille. Et iõ scribe ⁊ pharisei inuẽta adultera dixerũt xp̄o.Jo.viij. Jn lege moyses mãdauit nobis huiusmõi lapidare Malach.iij.dr̃. Ero testis velox maleficis ⁊ adulteris. Sancta etiam romana ecclesia acriter adulteriũ punit. Nam .xxij.q.i. Predicãdũ. Et.xxxij.q.ij. Hoc ipsum.ƀm regulas antiq̃s p adulterio ponit pñiam.vij.annoꝝ q̃zuis huiusmodi etiã ꝓ alijs sit nunc in arbitrio ꝯfessoris. Huiusmodi adulteri sunt a deo excõicati semp ⁊ diuisi:sicut diuidũt ipi ꝯmatrimoniũ. Et licet de iure cõi ñ sint excõicati:tñ in aliquibus ecclesijs epalibus est lata sñia ꝯtra eos p synodales ꝯstitutiones. Et pseuerantes in adulterio debẽt excõicari. Puniunt etiã canones adulteros:ꝓhibentes reditõem debiti:cuz hoc certitudinaliter:ab vna partium noscitur. Quin amplius statuit ecclesia:ꝙ si in adulterio pseueret notorio:nullomõ reddere debeat debitũ:qui innocens ẽ:ne videatur fauere adulterio:sed desistat ab eo:vt Hiero.dicit. Et habetur.xxxij.q.i. Dixit dñs. Et tribus.c.seqñ. Quinimo ꝯtra volũtatem adulterij:vel adulteri:qui fidem castitatis seruat põt petere diuortiũ ⁊ nõ cohabitare cũ adultero ⁊ intrare monasteriuz.quando adulteriũ est notoriũ:vt notatur.xxvij.q.ij. Agathosa.cuz glo. Jn quibus tamẽ casibus nõ possit adultera accusari vel dimitti.d clarat Ray.⁊ habetur in Pisanella. Mrimoniũ.viij.parapho. Puniuntur etiã adulteri priuatõe sepulture ecclesiastice ƀm iura si i hoc vitio moriant̃. Leges insup ciuiles fulgura punitionis erga adulteros transmittunt. Nam ꝓpter adulteriũ ꝓbatum:vxor perdit dotem:vt patet in Autentico: vt liceat marito.parapho. Qui vero coll.viij. Cũ autẽ puella suscipit ꝓlẽ de adulterio priuat̃ dote sua. C. de repudijs.l. Cõsensu. Jtem oibus bonis viri debet priuari.non obstante cõtraria consuetudine.⁊ tam puella q̃z filij efficiuntur infames.di.lvi. Si gens anglorum. Quãuis leges ciuiles non ita puniant viros adulterantes cum solutis:sicut feminas adulterantes cum solutis viris. tamen secundum rectius iudicium ecclesie ita punitur vnus sicut alius:vt dicit Jnno.papa.xxxij.q.v. Christiana religio adulterium in vtroqz sexu:pari ratione condẽnat. verumtamen grauius sunt puniendi viri de adulterio quã

mulieres.xxxij.q.vi.c. Indignan tur. Et.c. Nó mechaberis. Uide totũ casum. Indignant mariti: si audiãt adulteros viros pendere: similes adulteris feminis penas: cũ tanto grauius eos puniri opor tuerit: quãto magis ad eos ptinet ꝛ virtute vincere ꝛ regere femi-nas: hec ibi. Et sunt verba Aug. in lib. de adulterinis ꝯiugijs. Pu nit etiã adulteriũ pena mortis. C. de adulterijs.l.q̃zuis. Perdit a-dulter famã: ꝛ adult a: quo nihil peius. Mõstrant digito. de illis dr̃ vulgariter: ꝙ faciũt fusi: torti: ꝛ ꝙ sunt cornuti. In summa nihil vi det magis famam maculare q̃z adulteriũ: hãc infamiã ne Lucre-tia romana pateret pacto adulte rio: q̃zuis inuita ꝯsensisset Sexto filio regis tarqni supbi: corã mul-tis seipsam occidit. Ne.n.esset ex emplũ feminis romanis: de aliq̃ macula ĩpudicitie: aut nota adul-terij: vocato marito ꝛ parẽtibus: violationem narrauit: qua relata: stillo corã oĩbus ĩpectore se pcu-tiẽs: ꝓpria manu se interemit. De hac habet ab Aug.li.i.de ci.d.c. xix. Ab Ouidio de fastis.ij. a Ti to liuio libro.i. de origine vrbis in fine Epithaphiũ aũt eius est tale. Cũ foderet gladio: castũ Lucre-tia pectus: sanguis ꝛ torrens egre deret ait. Testes ꝓcedãt me non fauisse tyrãno. Ante vir̃ sanguis spũs ãte deos. Quã bene ꝓducta ꝑ me: post fata loquentur. Alter apud manes: alter apud superos. Nõ excusant tñ ab infamia vel a culpa mulieres ꝯsentientes: vel ti more: vel verecũdia. vel paupta-te. vel infamatiõe. vel periculo ẽt mortis. Et ꝙ tales adulteri sint in fames pz.iij.q.v. Cõstituim⁹. Et ꝑ leges: nati ex adulterio priuant hereditate paterna. priuant digni tatibus tpalib⁹. ꝛ ꝓhibent huius modi a prelaturis ecclesiasticis. vt di.lvi.c. Si gẽs. Et q̃d plur. aadul ter a diabolo punit. Recitat eniz Petrus damianus. ꝙ apud par mẽsem vrbẽ. in vigilia scõꝝ Ger uasij ꝛ Protasij. Uir quidã mane surgẽs. boues suos ad remotiora pascua durit. Sz quidã vicin⁹ se virũ febricitãtẽ simulãs vroris le ctũ ingredit. Quẽ vror maritum existimãs admitiit. Eãqz ille vio-lans. statim recessit. Nec multo post. rediens maritus stratum re fecit. cui vror exprobans ait. Op time poteris hodie ecclesiam san ctorum martyrum que tibi conti gua est. cum ceteris christianis vi sitare. Ille attonitus ĩquirit quid loquatur. Et cuz rem ordinate co gnouissent. consternati sunt mẽte. illusionem cognoscentes. Reas-sumpto spiritu. deum exorant. vt

latentem adulterium detegat. τ ei iustam vindictam inferat. Mox adulter demone plenus. τ seipsuz lacerans ecclesiam intrauit. modo in altum se leuás. modo ad terrá. se grauissimo impetu precipitás. modo ad parieté. modo ad pauimétum. se prosternens. tandé infelicem animá. coram populo exalauit. h ibi. Ultimo ab eterno igne cruciatur. Infelix adulter. Osee vij. Omnes adulterantes q̃si clybanus succensus a coquente. ꝑme Cor. vi. An nescitis. q: iniqui regnũ dei nõ possidebunt. Nolite errare. Neqꝫ fornicarij. neqꝫ adulteri regnũ dei possidebũt. Ex his patet. nephandi vitij adulterorꝫ malignitas.

Ertio pricipaliter ↄsiderare debem⁹ adulterij specificationem. vtile τ per necessariuꝫ é scire τ intelligere in speciali. peccata mortalia. que circa adulterium cõmittunntur. vt miser adulter plenius ↄfiteri possit. Ideo duodeciꝫ modos ponemus in quibus adulteriuꝫ cómittitur. ¶ Primus modus dicitur cogitatiuus. Cum aliquis vxoratus non ↄtentus de ꝓpria: vel quia non est ita pulchra: vel q: est infirma: vel nõ ita iuuenis: vel alio respectu: cogitat carnaliter cum delactatione de alia femina vxorata: vel non vxorata: peccat mortaliter quotiens aduertenter cogitat: etiá si nollet venire vel nõ posset venire ad actũ. Similiter peccat mulier vxorata cogitans: vt dictuꝫ est: de viro alio maritato vel non maritato: quacũqꝫ de causa moueatur ad cogitandum: vel propter turpitudineꝫ viri: vel propter senectuteꝫ τ huiusmodi: τ dicit adulterium cum cogitatiõe morosa. Mat. xv. De corde exeunt adulteria. ¶ Secundus modus adulterij est locutiu⁹. Cum vxoratus turpiter τ impudice cum delectatione venerea cõpleta ratione loquitur de aliqua femina maritata: vel cantat aut sonat modo predicto: semꝑ peccat mortaliter. Similiter vxorata loquens modo declarato de alio viro peccat mortaliter τ committit adulterium cum ore. Nam vt ait .s. Doc. scda scde. q. lxxiij. Peccata vborꝫ maxime iudicanda sunt ꝫm intentionem dicentis. ¶ Tertius modus adulterij est visiuus. Cum vxoratus respicit aliam mulierem: τ in illis aspectibus carnaliter delectatur aduertenter τ cũ consensu rationis peccat mortaliter: quotiens id agit: τ committit adulterium cuꝫ oculis. Similiter vxorata illo modo respiciés: pec-

cat mortaliter: ꝛ adulteriū cū oculis cōmittit.ij.pe.ij. Oculos habētes plenos adulterij. Ideo xp̄us. Mat.v. Si oculus tuus scandalizat te: erue eū ꝛ proijce abs te. ¶ Quartus modus adulterij ē auditiuꝰ. Cū vxoratꝰ vel vxorata libenter ꝛ delectanter audit v̄ba amoris ꝛ turpia preter matrimoniū: de alio vel de alia: peccat mortaliter. Et est adulterium cōmissuʒ cum aure: que ad huiusmodi leta erigit: ꝛ ad dei v̄ba sepe fastidit. vnde Ecclesi.xxviij. Sepi aures tuas spinis: ꝛ linguam neq̄ꝫ noli audire: ꝛ ori tuo facito hostia: ꝛ seras aurībꝰ tuis. ¶ Quintꝰ modus ē odoratiuus. Cū vxoratꝰ vel vxorata prouocat ex odore alteriꝰ viri: vel alterius femine: ad turpia ꝛ imunda extra matrimoniū cū ꝯsensu rationis: est semp peccatuʒ mortale. Et est adulterium cuʒ nare. Talibꝰ cōminat deꝰ Isa.iij. Erit p suaui odore fetor. ¶ Sextus modus adulterij est gulositiuus. Cū vxoratus vel vxorata comedit ꝛ bibit vel accipit aromata vel calida vt se puocet ad actus turpes ꝛ carnales cōmotiōes extra matrimoniū secum vel cū alio vel alia: peccat mortaliter: ꝛ est adulteriuʒ cum gustu.ij.pe.ij. De litijs affluentes in conuiuijs suis luxuriantes. Et Osee.iiij. Comedent ꝛ nō saturabunt. ¶ Septimus modus adulterij est contactiuus. Cum vxoratus vel vxorata tangit se vel masculum vel feminā cū delectatōe carnali extra matrimoniū: peccat mortaliter: ꝛ est adulteriū cuʒ tactu. Hinc. Isa.lix. Manꝰ.n. v̄re pollute sunt sanguine. ¶ Octauꝰ modꝰ adulterij est associatiuꝰ. Cū aliq̄s associat aliquē, vel aliquā ad adulteriū: vl' cōsulit. vel adiuuat. vel est mediꝰ p̄ ābasiatas. vel nutus. vl' facit ascortā: peccat semp mortal'r: ꝛ dr̄ adulterium associatiuū: q: est sociꝰ ꝛ ꝯsentiēs crimi. Ro.i. Digni sunt morte: nō solū q̄ faciūt: sꝫ etiā q cōsentiūt faciētibꝰ. ¶ Nonꝰ modꝰ adulterij dr̄ vestitiuꝰ. Cū vxoratꝰ vel vxorata supflue se ornant ad placenduʒ carnaliter alijs: peccat mortaliter. Et dr̄ adulteriū cū ornatu. De huiusmōi dr̄. Prouer.vij. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio p̄pata ad ɔcipiēdas aīas. ¶ Decimꝰ modꝰ adulterij ē opatiuꝰ. Cū aliq̄s vxoratꝰ cum vxorata: actual'r p̄ficit opꝰ ihonestū: peccat mortal'r. Et dr̄ adulteriū duplex: q: āбo sunt mr̄imonio ꝯiūcti. Si āt vna ps solū ē in mr̄imonio: dr̄ adulteriū simplex: sil'r de vxorata dicēdū ē cōmittēte actual'r opꝰ. Et dr̄ adlteriū cū ope. vn̄. Eccl'.xxiij. Adulterio fornica-

ta é: ⁊ ex alio viro filios statuit sibi ¶ Undecim⁹ mod⁹ adulterij est appetitiu⁹. Cū vxorat⁹ exñs cū ꝓpria carnalr: aliā appetit: vl' ꝺ alia cogitat: vl' cū tali esse vellet: q̄ nō é ei vxor: tal' peccat mortalr: ⁊ est adulter: q: vxoré nō cognoscit vt vxoré: sꝫ vt adulterá. vñ Hiero. ꝯ Iouinianū. Nihil é fedi⁹ q̄ꝫ vxoré amare velut adulterá. Silr cū vxor exñs cū viro: vellet eé cum alio sic cū suo: peccat mortalr. Et vocat adulteriū cū appetitu alteri⁹. sic. d. d. Anto. ¶ Xij. modus adulterij é repugnatiu⁹. Cū vxorat⁹ vl' vxorata exeūt termios mr̄imonij seminátes i loco vl' mō repugnáti hūane gn̄ōtioni: é mor'le pctm̄: ⁊ adulteriū g̃uissimū: ãplius q̄ꝫ peccare cū ꝓp̄a mr̄e mō nāli: vt pꝫ. xxxij. q. vij. c. Adulterij. Et iste mod⁹ é ille de quo Amb. lib. ꝺ p̄triarcis. Et. xxxij. q. iiij. Nemo Nec h̄ solū é adulteriū: cū aliena peccare ꝯiuge: sꝫ oé q̄ꝺ nō hꝫ ptá tem ꝯiugij: tn̄ loc⁹ iste docet graui⁹ eé crimé: vbi celebrati ꝯiugij iura temerant: ⁊ vxoris pudor sol uit: hec ille. Immo forti⁹ ꝭm Lau rétiū ⁊ Ugoné: vxor pót eū dimit tere si ip̄a nō fuerit i culpa. d. Albertus dicit i. ij. sen. ꝙ aliqñ vten tes mr̄imonio: mutátes situm pp delectationé: ońdunt signa mortal' ꝯcupiscétie. O quot illiciti tactus accidūt: in qb⁹ etiá vxorati si itendunt explere ⁊ finire libidiné: mortaliter peccát: vt inq̄t. d. Antoni⁹. O quot bestialia: quot solacia inhonesta: quot nephandissima scelera. Miror summope ꝙ terra nō aperiat ⁊ submergat vos ⁊ lectū ⁊ linteamina: ⁊ ceruicalia ⁊ cetera adiacentia. O fedissimi adulterij. O spurcissimi homines. O fetissime bestie: cur sanctū matrimoniū tā temere violatis: tam ipudenter maculatis: laceratis: dissipatis: Inter vos iacet diabolus in medio vestruꝫ stat: remouet verecundiam: suggerit delectaméta concitat animas vestras ⁊ corpora ad spurcitiam. O intolerabilis fetor: qui spargit in mane per domum: per vicinatum: per plateas: per ecclesias. Sentiunt angeli: sentiunt sancti viri vestrum fetorem: sentiunt putredinem luxuriarum: adulteriorum. O nephādissimi adulteri: bene de vobis dixit Ieremias. c. xxiij. Cōtritum est cor meuꝫ in medio mei: contremuerunt oīa ossa mea. Fact⁹ sum quasi vir ebrius: ⁊ quasi hō madidus a vino: a facie dn̄i: ⁊ a facie vborūꝫ sanctoꝝ eius: q: adulterijs repleta est terra: hec ille. Corrigite igitur vos. Emédate vos. Auferte tm̄ fetorem a vobis. Si sic correxeritis vos christus iesus

dilectissimus sponsus animarum dabit hic gratiam vobis ⁊ gloriaȝ in futuro. Amen.

¶ Feria.v.scde dominice. De gula. Sermo.xxiij.

Epulabatur quotti die splédide. Luc. xvi. Multi sunt in hac infelici misaqȝ vita q neglecta sancta abstinentia: solis cómessationibus ⁊ ebrietatibus semetipsos immergunt: quos Paulus apostolus lachrymabiliter deflens in epistola Phili.iij.ita aiebat. Multi enim ambulát quo sepe dicebam vobis: nunc aūté ⁊ flens dico inimicos crucis xpi: quoruȝ finis interitus: quorum deus venter é: ⁊ gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiūt. Tales vero si oculos aperirent: intelligerentqȝ penam: gulosis epulonib⁹: ebriosisqȝ preparatam: profecto sancte abstinentie viá amplecterentur: ne ad tartareas penas descéderent cum diuite epulone: q epulabat quotti die splendide: vt inquiunt verba hodierni euágelij. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documentum est q̄ illi qui in hoc mundo voluptuose ⁊ splédide viunnt sepeliuntur in inferno: ⁊ illi qui sunt abstinentes ⁊ pauperes: portantur ab angelis in vitaȝ beatam. Hoc tangitur prima pte euágelij ibi. Homo quidam erat diues ⁊c. ¶ Scdm documentū est q̄ illi qui sempiternaliter sunt dānati nullo modo obtinere possunt guttam aque.i.minimam subleuationem a pena infernali. Hoc patet scda par.ibi. Pater abraá ⁊c. ¶ Tertiū documentū est q̄ pena damnatorum augetur ex damnatione eorum quos in vita presenti scandalizauerunt. Hoc patet.iij.p. euangelij ibi. Rogo te. Mitte eum in domū patris mei ⁊c. Jō quilibet debet cauere a proximi scandalizatione ⁊ a pctó gule: pp quod diues epulo in inferno sepultus est. De quo gule peccato tria hoc mane videbimus.

¶ Primo.diffinitioné.

¶ Secundo.malignationem.

¶ Tertio.specificationem.

¶ Primo considerare debemus gule diffinitionem .s. Doc. scda scde.q.cxlviij.ar.i. Et in q̄onibus de malo.q.xiiij.ar.i. Gulá sic diffinit. Gula é inordinatus appetitus cibi ⁊ pot⁹. Pro cuius diffinitionis manifestatióe super illo v̄bo appetitus. Nō s̄m q̄ trahitur ab Ari.ij.⁊.iij.de aia. appetitus é triplex.

Appetitus naturalis.

Appetitus sensitiuus.

Appetitus intellectiuus.

¶ Prim⁹ appetit⁹ dr̄ nālis ꝯm q̄ vis appetitiua: ⁊ vis retentiua ⁊ digestiua ⁊ expulsiua deseruiūt nutritiue: q̄ ē potētia aīe vegetabilis. Et tal' appetit⁹ nālis ē esuries: q̄ ꝯm Ari. ij. de aīa ordinat̄ ad cibū ⁊ potū. Nā esuries vt ibi dr̄ ē appetit⁹ cibi. ⁊ siti ē appetit⁹ potus. Et ꝯm. s. Doc. ibi. Fames est appetit⁹ calidi ⁊ sicci. Sitis Ño est appetit⁹ humidi ⁊ frigidi. Et iste appetit⁹ esuriei nō seqtur aliquam apphēsionē. q: apphēsio ē in pte sensitiua. vt ait. d. Albert⁹ i. ij. sen. Unde magna esuries vl' excessus esuriei nō ē pctm̄: ꝫ magis pctm̄ diminuit vl' totalr̄ excusat. vnde Gre. d. v. c. Ad ei⁹ ī fi. dicit. Sepe sine culpa agit̄ qd̄ venit ex culpa. vn̄ sine culpa cū esurim⁹ comedimus: qd̄ tm̄ ex culpa p̄mi parentis factū ē vt esuriam⁹. ꝫ ille. Et iste ē p̄m⁹ appetit⁹. ¶ Scd̄s appetitus dr̄ sensitiuus ⁊ ꝯsequēs apphensionē rex sensibiliū. Et ī hoc sunt aīe passiōes: qb⁹ vt dicit̄ ab Ari. ij. ethy. nō laudamur neqꝫ vituperamur. ¶ Terti⁹ appetit⁹ ē itellectiuus ī hoīe q̄ hēt reglare appetitū sensitiuū circa passiōes sensitiuas: ne īmoderate ferat̄ ad illas. Cū ergo itellectiuus appetit⁹ ī rebus comestibilib⁹ ⁊ potabilibus pmittit sine freno duci: appetitum sensitiuū ꝯm ipetū ⁊ passionē ad ꝯcupiscētias ⁊ delectatiōes ipsius cibi ⁊ pot⁹ ⁊ nō ad sustentationē vel necessitatē: tūc appetit⁹ sensitiuus ē iordinat⁹ q̄ ponit̄ in diffinitiōe. Et istud ē vitiū gule: vn̄ excedēs in quātitate cibi vel pot⁹ non pp ꝯcupiscētiā cibi ⁊ pot⁹: ꝫ pp errorē existimās eo idigere: nō pertinet ad vitiū gule. Et. d. Alber. in ij. sen. gulā sic diffinit. Gula ē iordinat⁹ appetit⁹ edēdi ⁊ bibendi. Idē Ugo de. s. victore in li. ij. de sacramētis. Et Gre. dicit. Gula ē inordinat⁹ amor edēdi siue sumendi cibū. Hac singulari diffinitiōe p̄missa: venit disputādū. Utrum ipsa gula sit pctm̄ mortale. Huic difficultati rn̄det. s. Tho. scd̄a secūde. q. cxlviij. ar. ij. Et ī qōnib⁹ de malo. q. xiij. ar. ij. Et. d. Albertus magn⁹ i. ij. sen. di. Uitium gule ē pctm̄ mortale. vꝫ si ī eꝫ ponatur vltim⁹ finis. s. q̄ aīus sit pat⁹ agere ꝯ legē. aliter ē veniale. Qd̄ triplici rōne declaratur.

¶ Prio rōne transgressionis.

¶ Scd̄o rōne spoliationis.

¶ Tertio ratione dānationis.

¶ Prio rōne trāsgressionis sic. Oē illud quo aliqs trāsgredit̄ aliquod p̄ceptoꝝ dei: ē pctm̄ mortale: ꝫ p gulā aliqs trāsgredit̄ p̄ceptū secūdum decalogi. Dicit. n. s. Doc. xxij. q. cxlviij. ar. ij. ad p̄mū. q̄ vitiū gule hēt vt sit pctm̄ mor

tale:inquãtũ auertit a fine vltimo. & hᵒ ꝗ ꝑ quãdã reductionẽ oppo nit̃ ꝑcepto de scificatiõe sabbati i quo ꝑcipit̃ qes infine vltio a quo alienat̃ & distrahit̃ hõ ꝑ excessuꝫ & vitiũ gule.ergo gula ẽ peccatuꝫ mortale.¶ Scdo idẽ ꝓbat̃ rõne spoliatiõis sic.Oẽ qd spoliat sub iectũ suũ oi virtute:ẽ pctm̃ morta le.ex pctõ.n.mortali aia remanet vilis:odiosa.nuda.priuata sua di gnitate.nobilitate & grã.magis q̃ꝫ si hõ spoliaret̃ sua veste:vl' si ꝑua ret̃ sanitate aut pulchritudie cor porali:sꝫ gula spoliat suũ subiectũ i.aiaꝫ oi virtute & decore. Nam Gre.dicit.xxx. moraliũ. Dñante gule vitio oẽ qd hoies fortit̃ ege runt perdũt:& dũ venter nõ restri git̃ simul cuncte virtutes obruun tur.h ille.ergo gula ẽ pctm̃ morta le.¶ Tertio ꝓbat̃ rõne dãnatio nis sic.Gulosi tãdẽ dãnant̃. ergo gula ẽ pctm̃ mortale. vñ.s. Judas in sua canonica ait. Ue his q sunt in epulis suis:male conuiuantes sine timore semetipsos pascentes: nubes sine aqua que a ventis cir cũferuntur:arbores autũnales in fructuose bis mortue eradicate: fluctus feri maris : despumantes suas cõfusiones:sydera errantia: qbus procella tenebraꝝ ꝑuata est in eternũ.h ille. Et Luc.xvi.Di ues epulo in inferno sepultus est. ergo gula est peccatum mortale.

Secundo principa liter cõsiderare de bemus gule mali gnationẽ.Triplex nãqꝫ est gule mali gnitas.

¶ Pria vocat̃ corpis corruptio.

¶ Scda virtutũ ablatio.

¶ Tertia bestialis trãsformatio.

¶ Prima malignitas gule dicit̃ corpis corruptõ: vniuersal' snia to tius schole medicoꝝ ẽ q sanitas corpis resultat ex adeq̃tiõe humo rũ.Quãdiu.n.hũores sunt cõtẽpe rati & adeq̃ti corpus hũanũ est sa nũ.Sꝫ cũ hũiditas vel caliditas aut frigiditas:vl' siccitas superex cresceret ita q vnᵘ istoꝝ humoꝝ supat aliũ:tũc seqtur ĩfirmitas.Super excessus ãt vel inadeq̃tio istoꝝ hu moꝝ maxie generat̃ a gula. Vñ Chriso.sapiẽtissimᵘ ait. Excessus ciboꝝ cõsumit & cõputrescere fac̃. corpus humanũ & macerat egritu dine diuturna:tũc illud morte cru deli cõsumit.de conse.di.v. Nihil sic iocundũ. Et Hiero.de cõse.di. v.Ne tales· Hypocras i ampho rismis opimis:docet crassa & obe sa:que crescẽdi mẽsurã ĩpleuerint nisi cito ablatione sanguinis minu antur in paralisim & ĩ pessima mẽ broꝝ genera erumpere. Et idcir co necessariã eẽ dẽptionẽ. h ille.

Et ibidē Galienus vir doctissim⁹
Hypocratis interpres: athletas:
quoꝝ vita ⁊ ars sagina ē: dicit in
exhortatiōe medicine: nec viuere
posse diu: nec sanos eē. Et de quo
dā podagroso narrat Hierony-
mus ꝙ proscriptus ⁊ depaupera
tus: cū non posset vacare gule: sa
nus effectus est. Legitur etiaꝫ de
quodam abbate eunte ad balnea
propter stomachi repletionem: ꝙ
captus in via ⁊ ductus in castrum
a presidente: qui intelligebat suam
infirmitatem: positus est in came
ra vbi nihil erat nisi fabe. Com-
pulsus abbas fame de illis come-
debat ⁊ sanatus est. Ideo señ. pul
chre dicebat: voluptates nō tm̄ vo
luptuosos: sed etiam impotentes
⁊ contractos reddunt ⁊ leprosos
⁊ diuersis alijs infirmitatib⁹ affli
gunt. h ille. Unde enim tot dolo-
res capitis: tot dolores stomachi
⁊ renuꝫ: vnde paralisis: vnde hy
dropisis: vnde scabies: vnde lepre
vnde oculi lippi: vnde fetor oris:
vnde dolor dentium: abundantia
catarri ⁊ huiusmodi. Certe maio
ri ex pte a gula procedunt. Et. iō sa
cra scriptura. Eccle. xxxvij. In mł
tis escis erit infirmitas. Propter
nimium enim cibum ⁊ potum si-
ne necessitate sumptū: natura ag-
grauatur: in capite: in manibus: ⁊
in reliquis partibus corpis. Sto-
machus nāqꝫ distenditur ⁊ inflat.
inde rugitus ⁊ torsiones generan
tur: mali humores augmentantur
nausea ⁊ vomitus prouocantur:
calor naturalis extinguitur ⁊ suffo
cat: spasmus ⁊ ꝯtractatio neruo-
rum causat: apostemata ⁊ varie
debilitationes inducuntur. Seniū
acceleratur: grauissimus somnus
acq̄ritur: oīs quies corporis pdi-
tur: mors deniqꝫ inuadit: ⁊ corp⁹
omni parte corrumpitur ac consu
mitur. Jō Eccle. xxxvij. Propter
crapulam multi perierunt. Et il-
lud tantū prouerbiū. Plures cra
pula q̄ꝫ gladio perierunt. Ecōuer
so ē de parcitate: vt notat Chriso.
de conse. di. v. Nihil enim sic io-
cundū est: sicut cibus bene dige-
stus aut decoctus: nihil salutē: ni-
hil sic sensuum acumen operatur.
nihil sic egritudinem fugat sicut
moderata refectio. Sufficientia
quippe cum nutrimento ⁊ sospi-
tatem simul procreat: ⁊ volupta-
tem. hec ille. Ecce miser gulose:
quomodo non diligis propriam
sanitatem ⁊ conseruationem: sed
es proprij corporis occisor: dum
tanta gule malignitate illud cor-
rumpis ⁊ occidis. ¶ Secunda
malignitas gule dr̄ virtutū abla-
tio. Pessimū gule vitiū aufert oēs
virtutes: oīa ornamenta spūalia:
oīa merita. Pro cuius veritatis

fundamento recitabo figurá.iiij.
R.xxv.vbi dicit̃.Nabuzardam
pꝛinceps coquoꝝ muros ieruſa/
lem deſtruxit pꝛinceps cocoꝛum
eſt venter:cuius ſeruitio ⁊ exerci/
tio muri virtutũ deſtruunt̃: vt no
tatur in decretis. di.xxxxiiij.c.i.
Ubi dr̃.Hinc nabuzardam pꝛin
ceps coquoꝝ muros ieruſalé de/
ſtruxiſſe legit̃:q2 venter cui mul/
titudo coquoꝝ deſeruit edificia
virtutũ ad ſolum redigit:hec ibi.
Naꝫ gulla pꝛiuat fide:que eſt ſun
damentum oium meritoꝝ.Hanc
veritatem habemus in epiſtola.i.
Coꝛ.xi. Et Exo.c.xxxij.vbi dicit.
Sedit populus manducare ⁊ bi/
bere ⁊ ſurrexerũt ludere.i.feſtina
re in ueneratioñé vituli aurei de/
clinantes ad ydolatriaꝫ. Et ideo.
Eccle.xix.Uinũ ⁊ mulieres apo/
ſtatare faciunt:videamus pꝛatice:
quó gulloſus efficitur apoſtata a
fide:⁊ idolatra. Facit eni ſibi deũ
ventré ꝑpꝛiũ.Patet hic veritas.
Phil'.iij.Quoꝝ deus venter é.
Pꝛopterea dicit.d.Albertus ma
gnus in.ij.ſen. Gula é ſimilis ido
latrie ⁊ guloſus colit ventré ſicut
deum.hec ille.Inuenit enim locũ
vbi ſacrificet:inuenit modũ:inue
nit omnia que concurrũt in ſacri/
ficijs ⁊ cerimonijs diuini cultus.
Pꝛimo igitur inuenit ⁊ eligit tem
plum qđ eſt taberna vbi guloſus
aſſidue cõuerſatur. In cuius figu
ra habet̃.ſecũdi.Macha.vi. Té
plum luxurie ⁊ cõmeſſationibus
erat plenũ ⁊ ſcoꝛtantiũ cum mere
tricibus. Secundo guloſus eligit
altare.i.menſam affluenté diuer/
ſis dapibus ⁊ potibus.De his di
citur in ps.lxviij.Fiat menſa eoꝝ
coꝛaꝫ ipſis in laqueũ.in retri.⁊ in
ſcandaluꝫ.Tertio eligit ſabbatũ.ſ.
requiem.i.doꝛmitioné.Vapoꝛib⁹
enim aſcendentibus ex multis ci/
bis:neceſſe eſt vt doꝛmiatur. Cõ
munit̃ guloſi ſũt pigri ⁊ ſomnolé
ti:vt dicit dñs Albertus in.ij.ſen.
⁊ ſic tardi.Quarto eligit miſtros
.ſ.ſacerdotem:diaconé ⁊ ſubdia/
conem ⁊ huiuſmodi:iſti ſunt mini
ſtri diuerſi: coquétes: pꝛeparátes
miniſtrantes .Macelarius piſca
toꝛ ⁊ piſtoꝛ:⁊ ſimiles ſunt etiá mi/
niſtri guloſi.Quinto eligit incen
ſum.ſ.varios ſapoꝛes:odoꝛiferos
bene cõditos:⁊ ſacrificat gule ſue
offerens.Hinc dicit̃ contra tales
Iſa.i.Incenſum abhominatio eſt
mihi.Sexto eligit cantoꝛes:iſti ſũt
cantionantes laſciuia:⁊ facientes
turpes ⁊ effeminatos geſtus:vbi
repꝛeſentantur mille ſpurcitie.Cõ
tra hos Iſa.v.Ue qui conſurgi/
tis mane ad ebꝛietatem ſectandaꝫ
⁊ potanduꝫ vſqꝫ ad veſperam vt
vino eſtuetis.Cythara ⁊ lira ⁊
tympanum ⁊ tybia ⁊ vinuꝫ in cõ

niuijs vestris: ⁊ opus domini nõ respicitis. h ille. Septimo eligit lectores. s. hystriones ⁊ buffonos ⁊ cõpagnonos. Et sic gulosi amittũt diuitias ⁊ fiunt paupes. Prouer. xxi. Qui diligit epulas in egestate erit. Et qui amat vinum ⁊ pinguia non ditabitur. hec ille. Patet exemplum. Luc. xv. de filio ꝓdigo. Octauo in hoc sacrificio fũdit lachrymas ꝓpter vinuȝ. emittit suspiria. s. rugitus. oratiões sunt locutiones de cibis qui sunt meliores: ⁊ de vino meliori. Isti certe priuantur fide: q: deum aliũ de vẽtre faciunt: cui die ac nocte seruiũt Unde Apo. Ro. xvij.: Qui non dño sed suo ventri seruiunt. Dicunt enim Isa. xxij. Comedamus ⁊ bibamus: cras eniȝ moriemur. hec ille. Gula quoqȝ spem aufert Nã vnum sequit ad alteꝝ. Amissa nãqȝ fide de deo exterminatur etiã spes. Gulosus cõiter nõ sperat vitam beatã: nõ confidit de immortalitate q: spem suã in hac vita posuit. Gulosi profecto sunt vere epicuri: ponentes spem beatitudinis in cibo ⁊ potu. De quibus Sap. ij. Uino ꝓcioso ⁊ vnguẽtis ĩpleamus nos. Et sequitur: quoniam hec est pars nostra: ⁊ hec est sors. Gula charitatẽ proximi aufert. Modo enim ipse gulosus sit plenus ⁊ saturatus: de alijs nõ curat. Expendit in taberna: vxor cũ filijs ⁊ tota familia domi necessitate affliguntur. Non curat de pauperibus: fit gulosus crudelior ⁊ durior canibus. vñ dicitur. ꝑme Jo. iij. Qui habuerit substantiam huius mundi: ⁊ viderit fratrẽ suum necesse habere ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei est in illo? Ex gula quoqȝ sequitur ablatio prudentie que est dignissima virtus. Repletio eniȝ ciborum ⁊ potus impedit claram cognitionem ⁊ discretionem de eligẽdis: de iudicãdis: de agendis in qbus maxime ꝯsistit prudẽtia. vñ Phs. vi. Ethi. dicit. Prudentia est recta rõ reꝝ a nobis agibiliũ. Tollit hec virt⁹ ꝑ gulã. Nam Ari. vij. Ethi. dicit. Sub passiõe violẽtie hõ patit iuditij detrimentũ. Itẽ Ari. vij. Ethi. Ebrietas facit hoiem ignorãtẽ: ⁊ se: ⁊ agẽda. Et ꝓpter hanc prudẽtie ablatiõeȝ ex ipsa saturitate causatam. Dicit Ari. viij. Ethi. Ebrio debent duplices increpatiões. Tulius etiam in li. de senectute loquẽs de voluptatib⁹ que maxie in huiusmodi comestiõib⁹ ĩueniũt digne ait. Impedit ꝯsiliũ voluptas: rõni inimica: ac mẽtis ꝑstringit oculos: hec ille. Et ibidem iteꝝ dicit. Accipite optimi adolescẽtes veterẽ orõnẽ Archite Tarẽtini magni i primis

⁊ pclari viri que mihi tradita est cū essez adolescēs Tarēti cū. Q. Maximo nullā capitaliorē pestē q̄z voluptatē corpis hoibus dicebat a naturā datā. Hic patrie pditiōes: hinc rez publicaz euersiones: hinc cū hostib⁹ clādestina colloquia nasci. Cūqz hoi siue natura: siue deus quis nil mēte presta bilius dedisset: huic diuino muneri ac dono nil tam esse inimicū q̄z voluptatē. Qd vt magis itelligi posset: fingebat aīo: tāta incitatuz aliqua corpis voluptate: q̄zta pcipi posset maxima. Nemini censebat fore dubiū: qn tandiu ita gauderet: nil agitare mēte: nil rōe: nil cogitatiōe ɔsequi posset: hec ille. Patet h̄ malignitas in cōuiuio ⁊ gulositate Herodis. Mar.. vi. p saltatiōe puelle: mediū regnum donare pmisit: vbi iprobā iuratō nē fecit: vbi deniqz caput sanctissimi Johānis baptiste oblatū est. Absalon etiā pprīū frēm Amon: in'cōuiuio hora gule occidi fecit vt pz. ij. Re. xiij. Holofernes in ɔuiuio: pdita prudētia capit amore puelle ⁊ nocte occidit. Judith xij. ⁊. xiij. Hac prudentia sublata mille incōueniētia sequunt: blasphemie: stulte pmissiones: graz iniustaz ɔcessiōes: irrisiōes: cōtumelie: detractiones: homicidia: ⁊ huiusmodi. Et h̄ pp ɔ̄sectū rōnis obnubilate a mltitudine cibi ⁊ potus exuperationib⁹ ⁊ fumositatibus. vnde ait Tuli⁹. Mēte recta vti nō possunt cibo ⁊ potu repleti Job. xxviij. Nō inuenit sapiētia in terra suauiter viuētiū. i. gulosorū. Gula insup intēperātiā aufert cuius tēperātie principalior filia ⁊ magis decora ē castitas: que pp gulā maxime remouet ⁊ pit. vn̄ Hiero. ⁊ habet. d. xliiij. c. i. vbi dr̄ sic. Uētris nāqz ingluuies ad luxuriam facile puocat: ⁊ oē opus bonū dissoluit. vn̄ venter ⁊ genitalia sibimetipis vicina sunt: vt ex vicinitate mēbroz ɔfederatio intelligat vitioz. h̄ ille. Et itez Hiero. d. xxxv. Uenter mero estuans: facile despumat in libidinē. hec ille. Et itez alibi. Saturitati semp iuncta est lasciuia. Et iterū Hiero. ad marcellā. qd ⁊ habet a dño Alberto in. ij. sen. Nō ethnei mōtes nō vulcanei ignes ita estuant: sicut iuueniles medulle: vinoi ⁊ dapib⁹ inflammate. hec ille. Aufert ergo castitatē: adeo vt gulosi nil turpitudinis: nil obsceni: nil spurcitie ⁊ carnalitatis ppetrandū relinquāt. Econtra. Terentius. Sine cerere ⁊ baccho friget venus. Et ne plixior sim. maledicta gula aufert septez dona spiritussancti. figura huius veritatis habet. Job pmo. c. quando. septem filij Job conui-

uātibus i domo primogeniti do mus percussa vento ruit. Applicatur hec ruina septem donorum spūssancti ad gulosum. vnde gula ex consequēti replet oibus malis. Audi Augustinuz. Ebrietas siue sacietas aufert memoriā: dissipat sensus: confundit intellectū: libidinem concitat seruitutē causat: linguam inuoluit: sanguinē inficit τ corrūpit: mēbra debilitat. minuit vitam: τ oēm salutez vtriusq; hominis exterminat. hec ille. Et Tulius de senectute nulla pestis capitalior q̄z voluptas corporis. Hic patrie pditiones. hinc rerū publicarū euersiones. nullum scelus nullū deniq; facinus est: ad qd̄ suscipiendū: nō libido voluptatis impellat. hec ille. Qd̄ vt clarius pateat: accipe exemplū in vitis patruz: de illo cui ab angelo dictum est: q̄ ipse ex sua mala voluptate cōmitteret vnū de tribus: aut homicidiū: aut adulteriū. aut ebrietatē. Et sic data est ei optio τ credēs ebrietatē min⁹ peccatū: eā elegit. Quo facto cum eēt in vno castro vel villa: intrauit lupanar τ ibi fornicationē cōmisit. Nā vt ait Claudian⁹. Uenus tunc seuius ardet. Et cum qdā veniēs ipsum irrideret. q̄z monachus eēt ipsum occidit. h̄ ibi. ¶ Tertia malignitas gule dicitur bestialis transformatio. Ait. n. phs. i. metha. Hominum gen⁹ arte τ rōne viuit. Et ex hoc arguitur. Illud vitium qd̄ fac̄ hominē a rōne magis discedere: eo magis ad bestiarū conditionez facit accedere τ assimilare: q̄z bestie sine rōne viuunt τ operant̄. Cum ergo ita sit q̄ gulosus in suo exercitio τ vsu videatur omnez vigorē rationis amittere: ergo maxie ad bestialē conditionē facit hominem gula transferre: bestie sunt sine solicitudie: ita gulosus. Nam Ari. viij. politicorum dicit q̄ ebrietas τ somnus solicitudinē cessare faciunt. Item bestie cum impetu sine circūspectione ingurgitant: ita gulosus sine cruce τ benedictione nec ante nec post. Contra dicit. Hiero. ad Eustochium. Nec cibus ante sumatur: nisi oratiōe p̄missa: nec recedatur a mensa: nisi referantur deo gratie. Nā Aristoteles in sexto polyticorum ait. Ebrietas impetuosum facit. Item bestie non attendunt: nec ad diem nec ad modum nec ad necessitatem: sed ad appetitum: sic gulosi. Contra quos Seneca dicebat. Quosdam ventri obedientes loco animalium numeremus: non hominum. Item bestie propter cibum maxime rugiunt adinuicem turbantur: rixātur τ mordēt. Sic gulosus propter modicū salis

aliqñando: vel ꝑpter modicũ té-
poris: in quo preparatio dilata fu
erit ita clamat: vt ponat totam fa-
miliá in turbatione: furés cóiugé
verberat ⁊ familiá. Indignaẜ: nõ
loquiẜ per dié. De his recte põt
dici illud Macrobij libro de sa-
turnalibus. Quisquis hijs volu-
ptatibus occupatus fuerit: i pecu
dum ferarũqȝ numero habeẜ. h
ille. Ité bestie maxime per cibum
domesticanẜ: sic ipse gulosus hõ.
ꝑ vno bolo trahiẜ: voluiẜ: ⁊ do
mesticaẜ. Concludés ergo dico.
ꝑpter has ꝯditiones hõ gulosus
maxime assimilaẜ bestijs: ⁊ in nu
mero porcoꝝ: equoꝝ: canũ: catto
rum: vrsoꝝ: coruoꝝ: lupoꝝ: habé
dus est. Audi sñiam Tulij i libro
padoxaꝝ. Cũ tibi deus vl' mater
oium natura dederit animũ: quo
nihil prestantius: nihil diuinius sic
te ꝓhicies ipse: atqȝ ꝓsternes: vt
nihil inter te ⁊ pecudé esse putes.
Voluptas: quo maior est: eo ma-
gis aium a sede sua ⁊ statu dimo-
uet. h ille Hec est maria maligni
tas vt homo nobilissimus ꝑpter
gulam efficiatur bestia vilissima.
Iõ Ari.i. Ethico. ait ꝙ sunt multi
bestiales qui vitá pecudũ eligunt.
Et in. vij. Ethi. dicit: ꝙ in tempan
tia est vitium ignominiosissimum.
Nõne propter gulam Adam cuȝ
in honore esset comparatus est iu
mentis insipiétibꝰ ⁊ similis factus
est illis: vt inquit. Psalmista. ps.
xlviij. Et sic patet secunda pars
principalis.

Ertio principaliter ꝯsiderare debemꝰ gule specificatóem. Duodecim. n. sunt modi in quibus gu la est peccatũ mortale quos parti culariter declarabo: vt de h vicio pleniꝰ ꝯfiteri possitis. ¶ Primꝰ igiẜ modus: siue prima regula dr̃ nocitiua. ẜm. s. Doc. in questióibꝰ de malo. q. xiij. ar. ij. Ad quartuȝ. Cum quis multũ comedit ⁊ bibit vel aliquid nociuũ sumit: ita ꝙ pu tat ꝓbabiliter vel credit vt illud debeat notabiliter nocere corpori tamen comedit róne appetitꝰ gule peccat mortaliter. Sed h nota ꝙ cibus modicus erit minus vni ⁊ magis alteri. vñ Ari. in ethi. dicit ꝙ quidá comedebat vnũ bouez: nec grauabaẜ stomachus eius. Et iste vocabaẜ Milo ⁊ fortissimus erat. Alius aũt q: debilis erat etiá de paucis bucellis grauabaẜ. Iõ diuersum iudiciũ est in huiusmói. ¶ Scða regula diciẜ iductiua ẜȝ. d. Anto. Cum quis multũ come- dit vel bibit: credés vel dubitans multũ: q: exptus est ꝙ illud cóme dere vel bibere sit iductiuũ ad lu xuriá extra matrimoniũ: tñ cũ illo

periculo comedit vel bibit: peccat
mortalr. ¶ Tertio dicit gula pol
lutiua ƀm. d. Anto. Cū qs come
dit calida vel bibit hac intentione
vt polluat in nocte in somnis: licet
vellet etiā pollui pp sanitatē ē pec
catū mortale. Et hec exponit i scu
rilitate q̄ est filia gule. ¶ Quarta
dicitur fractiua. Cū qs frangit ie
iunia ecclesie: vel voti: vel pnie sa
cramētal. qn̄ tenet ieiunare: h̄ di
co pp etatē in ieiunijs ecclesie vel
anticipat notablr horā sine cā rō
nabili in oībus peccat mortaliter.
¶ Quinta gula dicit inebriatiua
ƀm. d. Albertū in. ij. sen. 7. s. Doc.
in qōnibus de malo. q. ij. ar. viij. 7
in scda scde. Cū qs dubitās pba
biliter 7 sciēs psonā vni sufficien
tē ad inebriandū bibit: inebriatur
de facto ē mortale pctm̄: q: vt ait.
s. Doc. tūc hō volēs 7 sciēs puat
se vsu rōnis: quo ƀm v̄tutē opat:
7 in vitiū declinat. Ait. n. Amb. li
bro de ptriarchis. vitandā dicim⁹
ebrietatē: p quā crimina cauere n̄
possimus. Nā que sobrij cauem⁹
per ebrietudinē ignorātes omitti
mus. h̄ ille. Uel cū qs aliū vult in
ebriare cā irrisiōis vel solatij: aut
deceptōis in spūalibus vel tpali
bus vt cū sale vel aliter: semper ē
pctm̄ mortale: 7 i his qui adiuuāt
consulūt 7 osentiunt ƀm. d. Anto.
¶ Sexta dicit gula intētionatiua
Cuz qs comedit vt fortius possit
pecccare: vt fortius rixari fortius
fornicari: fortius debellare in bel
lo iniusto melius cantōes cantare
mala intentōe. semp est mortale: q:
cuius finis malus est: ipm quoqz
malū est. inquit Ari. ¶ Septima
dicit gula iniuriatiua. Cū quis pp
cibos 7 potus blasphemat: contu
meliat excessiue: maledicit matri:
que nō preparauit: vel nō laute 7
huiusmōi: peccat mortaliter ƀz. d.
Anto. ¶ Octaua dicitur gula di
missiua. Cū quis vt gule 7 vēter
deseruiat: omittit missam diebus
festiuis: vel non sinit famulos vel
filias audire missam hāc de cā: cū
tn̄ habiliter possent. peccat morta
liter. ƀm. d. Anto. ¶ Nona dicit
euomitiua ƀm. d. Anto. Cū quis
euomit studiose vt iterꝫ possit co
medere nō bona aliq̄ intētiōe sani
tatis: sed solū ex delectatōe: peccat
mortalr: vel cum qs comedit ni
miū ob delectatōem gule intēdēs
postea euomere: peccat mortalit.
¶ Decima dicit ingrossatiua ƀz
d. Anto. Cum qs ita hebetat ex
cibo 7 potu vt fastidiat spūalia: ita
vt pter hec dimittat osideratōez
7 noticiā necessarioꝝ ad salutē: vt
otritōem de mortalib⁹ 7 articulos
necessarios 7 huiusmodi: peccat
mortalit. ¶ Undecima vocatur
gula offuscatiua ƀm. d. Anto. Cuz

quis ꝑpter cibum ⁊ potū nō pōt dare iudiciū rectū: vel ꝯsiliū alicuius importātie ꝫm ꝙ requirit suū officium: vt iudex: vt aduocatus: prelatus ⁊ huiusmōi: peccat mortaliter dicit. n. dñs Albertus in. ij. sen. ꝙ ħ ebetudo mētis ꝓcedit ex opilatione viaꝝ. q̄bus spiritus deferunt formas ad cellā legisticam: vbi viget opatio intellect⁹. Et huius cā est moderatus cib⁹ ⁊ pot⁹. ¶ Duodecima dicit irrisiua. ħ fundatur in multiloq̄o q̄d est filia gule. Cū q̄s in cōuiuijs maxīe: vl' etiā extra: v̄bis derisorijs: intēdit nōbiliter displicere alijs: vel ꝫ nō intēdat: tñ credit ꝙ sic derisus debeat sibi reputare ad iniuriā nōbilem: aut magnū scandalū: ⁊ illa v̄ba sunt sufficiētia ad hoc vel' dicit v̄ba retrahētia aliqñ a bono necessario ad salutē: peccat mortalr̄. vñ apl's. ephe. v. Stultiloquꝫ aut scurrilitas que ad rē: ñ ptinet: nec noietur in vobis. sicut decet scōs Dimittēdum igr̄ est vitiū gule a quo tot peccata ⁊ mala oriuntur. vñ apostolus Ro. xiij. Abijciamus opa tenebraꝝ ⁊ iduamur arma lucis sic ut in die honeste ambulemus. Non incōmessationib⁹ ⁊ ebrietatibus: nō in cubilib⁹ ⁊ ipudicitijs: nō in cōtentōe ⁊ emulatione: sed induimi dñm iesuꝫ xp̄ꝫ: ⁊ carnis curā ne feceritis in desiderijs. Presentate qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria sexta scōe dñice. De ꝑiurio. Sermo. xxiiij.

Malos male perdet Matth. xxi. Licet diebus superioribus de vitijs execrādis a lingua ꝓcedētib⁹ ⁊ singulariter de mendacio: blasphemia atq̄ꝫ detractōe predicauerim: vt tñ clarius inotescat: quāta mala ab hoc exiguo velociq̄ꝫ mēbro ꝓcedant: statui de alio peccato ab ipsa lingua ꝓcedēte velle p̄dicare. Labit. n. lingua vt inquit Ugo lib. ij. de aīa. vt anguilla: penetrat vt sagitta. ħ ille. Et iō facilitate maxima aīam vulnerat: precipue execrando vitio piurij. Quo vitio cuncti q̄: laborāt ab eterno ⁊ imortali deo in eternū punientur atq̄ꝫ pdent. Hoc affirmant euangelica verba in principio assūpta ⁊ hodie recitata: vbi tria documēta habemus. ¶ Primū documētū. ꝙ auaricie pctm̄ adeo graue ⁊ piculosum est: ꝙ ꝑpter ipam non nunq̄ꝫ homicidiuꝫ cōmittit. Hoc tangit in euangelio presenti. ibi venite occidamus. ¶ Scōm documentū est. ꝙ multotiens illi qui in hoc mundo despiciunt sup alios exaltant. Hoc tangit. ibi. Lapidē quē reprobauerūt ⁊c. ¶ Tertiuꝫ

documentū est. q regnū dei daf facienti fructus bonoꝝ operuꝫ. hoc patet ibi. Auferet a vobis regnū dei: ꝛ dabitur gēti facienti fructus eius: ꝛ maxime his qui periurij peccatum fuerint detestati. De quo tria hoc mane considerabimus

¶ Primo. diffinitionē.
¶ Scd̄o. malignatōem.
¶ Tertio. specificatiōem.

¶ Primo cōsiderare debemus piurij diffinitōem. d. Albert᷒ magnus in. ij. sen. periuriū sic diffinit Periuriū est diuine veritatis inuocatio sup mēdaciū. Magister autē sniaꝝ in. iij. d. xxxix. Et Bonauentura ibidē. Et Ray. in sua sūma. Et. s. doc. scd̄a scd̄e. q. xcviij. ar. i. sic diffiniunt. Periurium est mendaciū iuramento affirmatuꝫ. Circa quā diffinitionē duo consideranda sunt: que in ipsa ponuntur. ¶ Primuꝫ ibi. mendacium. Quod quideꝫ ꝯm. s. Tho. scd̄a secunde. q. ioi. ar. primo. Et in decretis. xxij. q. ij. c. Ille. ē falsa vocis significatio cū intentione fallendi: d̄ quo superius habitū est in ꝯmōe mendacio parte prima. ¶ Scd̄m qd̄ ponitur in diffinitione est: ibi. Juramēto iurare aūt ꝯm. s. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxix. ar. primo. Et i iij. sen. d. xxxix. ar. primo. Est deuꝫ in testem vocare ꝑpter defectum locutionis ꝛ cognitōnis humane. Et. xxij. q. i. Considerandum. Et hoc iuramentū est actus latrie. i. reuerentie diuine. vñ Hiero. sup Matth. Qui iurat: aut venerat: aut diligit eum per quē iurat. Ad huius aūt iuramenti integritatem ꝛ pfectōem tria requiruntur ꝯm Hiero. sup Jere. c. iiij. Et. xxij. q. prima. Et iurabunt. Et. q. ij. Animaduertendū. Et. q. iiij. Innocēs ꝛ extra de iureiurā. c. Si xp̄s. Et ꝯꝫ. s. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxix. ar. i. Et Ray. s. veritas: iusticia: ꝛ iudiciū. vnde Jere. iiij. Jurabis viuit dñs: in veritate iudicio: ꝛ iusticia: vitas. n. primo semp dꝫ adesse vt sciat quis firmiter veꝝ eē qd̄ iurat. alias si tm̄ credit nō debet iurare de scientia: sed de credulitate. Jtē ꝛ scd̄o in iuramento debet esse iudicium. i. discreta deliberatio. s. vt nō iuret etiam verū nisi propter necessitatē vel vtilitatem. xxij. q. i. Jta ergo. Et. s. Tho. dicit q requiritur iudiciū. i. cum discretione ꝛ deliberatione: ne periculo falsitatis iurans se exponat. Jtem ꝛ tertio in iuramento debet esse iusticia: vt scilicet id qd̄ iuratur licitum sit: ꝛ honestum: vt in dicto capi. Jta ergo. Et si ad sunt ille tres conditiones erit licitum cuilibet iurare: ꝛ non erit periurium: vt patet. scd̄a scd̄e. q.

prima.i multis capitulis. His igit declaratis: firmissime tenédu3 é: q cũ iuraméto quocũq3 siue publico: siue priuato deest aliqua p̃dictaꝝ ꝯditionũ: vel oés simul.s. cu3 deest ibi veritas: q: fit sup mé dacio: vel deest iusticia: q: fit sup re illicita ⁊ iniusta: vel deest indiciu3.s.q: fit precipitáter cu3 dubitatióe semp est piuriu3 malignum ⁊ vitiosum. Et sic p3 predicta diffinitio.s. piuriũ é médacium iuramento firmatu3. vñ Aug. in libr. psalmoꝝ sup. ps. Dñi é terra dic. Periuriu3 é nequiter decipe cre déte. Et Hugo de sctó victore hüjs ꝯcordás. sic piuriũ diffinit: Piuriu3 est falsa vel indiscreta iuratio siue iuraméti trãgressio: hec ille. Auertendũ át ƀm.s. Tho. scda secunde. Et Ray. q duplex é piuriu3 sić ⁊ iuramétu.s. assertoriu3 ⁊ ꝓmissoriu3: assertoriũ é illud quo aliud asserit de p̃senti vel p̃terito Promissoriũ ṽo respicit futuꝝ. Hac sufficiéti diffinitióe p̃habita, querit vtru3 piuriũ sit vitiu3 tam graue vt sit pctm̃ mortale. Ad hec rñdet.s. Tho. in.xxij. q.xcviij.ar. iij.d. Periuriu3 é pctm̃ mortale qd triplici róne probatur.

Primo róne contrariationis.

Scdo ratone despectionis.

Tertio róne cóparationis.

Primo probat piuriu3 eé peccatu3 mortale róne ꝯriationis sic. Oé qd ꝯriat p̃cepto diuino é pec catũ mortale. s3 piuriu3 ꝯriat p̃cepto diuino. Patet. Precepto.n. deus. Leuiti.xij.d. Nó piurabis in noie meo. Et Exo.xx. Nó assũmes nomé dei tui in vanum.xxij. q.i. Hémus. Et.q.ij.c. Aiaduertendũm. dr̃ sic. Dãnabiles sunt q métiédo deierare vincunt: q: nomé dei sui in vanu3 assumũt: hec ibi. Ergo piuriu3 é pctm̃ mortale.

Scdo idé ꝓbat róe despectionis sic. illud qd de se ⁊ ƀm se ꝯsideratum importat irreuerentiá: despectu3: ⁊ ꝯtéptu3 dei é pctm̃ mortale s3 piuriu3 de sui róne importat ꝯtéptu3 irreuétiá ⁊ despectũ dei. Cũ eni aliq̃ iurat vt dicit.s. Tho. vbi .s̃. ar.ij. inuocat deu3 testé: ⁊ p hoc dat itelligere: vel q de⁹ nó cognoscat veritaté: vel q velit testificari falsum: cu3 ipsu3 deu3 in testé inuocet: vel sua verissima sacramenta ⁊ creaturas: que oia sunt ad maximá irreuerétia dei: ergo piurium é pctm̃ mortale.

Tertio róe cóparatióis sic. illud pctm̃ qd é grauius homicidio é pctm̃ mortale: s3 piurium é graui⁹ homicidio: vt ait.s. Doc. in quolibet q: homiciiu3 é preceptu3 scde tabule: ⁊ ꝯ p ximu3: piuriu3 ṽo é ꝯ ꝓceptu3 prime tabule: ⁊ directe ac imediate offendit deu3. vñ dić Idé.s. Tho

Periuriū.n.ſm locuꝫ tenet poſt ydolatriā: ⁊ videt ẽẽ piurare nomē dei abnegare. Ideo cōminat deꝰ. Ezech. xvij. Propterea h̄ dicit dn̄s deus. Uiuo ego: qm̄ iuramētum qđ ſpreuit: ⁊ fedus qđ p̄uaricatus ē: ponā in caput eius: ⁊ expādaꝫ rete meuꝫ ſup euꝫ: ⁊ cōprehendet in ſagena mea: ⁊ adducā in babilonē: ⁊ iudicabo euꝫ ibi in p̄uaricatiōe qua deſpexit me: ⁊ oēs pfugi eius: cū vniuerſo agmine ſuo: gladio cadēt: hec ibi. Ergo periuriuꝫ eſt peccatum mortale.

Secundo p̄ncipalr̄ ꝯſiderare debemꝰ piurij malignatio nē. Triplex.n. eſt piurij malignitas.

¶ Prima eſt legis nālis puertiua.
¶ Scđa eſt periurātis punitiua.
¶ Tertia eſt ire dei inductiua.

¶ Dico igit ꝙ prima malignitas piurij ē legis naturalis puertiua. Ait.n. Phs i primo Poly. Hō naturalr̄ ē aīal politicuꝫ: ideo nulli aī aliuꝫ natura ſmonem dedit niſi homi. Et Plato in Thimeo ait. Propt̄ h̄ nobis datꝰ eſt ſmo: vt preſto forēt volūtatis indicia. Et Ari. iij. de aīa. Linguā habemus vt ſignificemꝰ. Periurus igitur aliter hn̄s i corde: ⁊ alr̄ i lingua h̄ mō primuꝫ decipit: qꝛ periurādo erga cū i fideliter ſe hꝫ. Et ſic peruertit legē naturalē: ⁊ ordinē hoibus naturalr̄ ⁊ i mpreſſuꝫ: iurādo ⁊ ſacramētando ꝯ veritatē: vel ꝯ iuſticiā vel ſine iudicio. i. ſine defectione. Et ne hāc legē ſeu ordineꝫ naturalē puerteret. Marcꝰ regulus iperator ppl̄i romani paganꝰ: voluit potiꝰ ſuſtinere crudelē mortē q̄ꝫ eē piurus Carthaginēſibꝰ: qbus iurauerat ſe ad illos reuerſuꝫ: ſi nō poſſet obtinere a romanis pmutationē carthaginēſiuꝫ ciuiū captoꝝ a romanis. Perrexit igit romā: ⁊ in ſenatu pſuaſit hāc mutationē fieri nō debere: qꝛ non expediebat. Et h̄ pacto: cum liber eſſet ad redeunduꝫ: vt iuramentū ſuaret: rediit ad carthaginenſes: quē vt ait. Ualeriꝰ in rubrica de crudelitate: grādibꝰ cruciatibus necauerunt: incluſuꝫ in anguſto ligno: vbi ſtare cogeret: clauis acutiſſimis refertus: ita vt in nullam ptē ſine pena atēſiſſima iclinare ſe poſſet etiā vigilādo: ⁊ ſic peremerunt euꝫ. De quo i vitupium xp̄ia noꝝ piurantium Aug. in. v. de ci. d. c. xviij. cōmemorat. vn̄ Ariſt. i. Metha. dicit. Juſiurandū apud eos. ſ. paganos erat honoratiſſimum. O xp̄iani piurij. O fractores legis naturalis. O extictores luminis intellectus. O infideles erga primos. Nōne erubeſcitis: nōne ꝯfundimini: nōne expaueſci

tis sacra iuraméta frangere: fidelitaté pmissam laniare: cum paganum istuz tá fidelem in obseruatione iuraméti videatis. ¶ Secúda malignitas dicit piurij punitiua. Ná piuri ab ecclesia p sacros canones acriter puniunt. Primo enim sunt infames. vi.q.i.c. Infames. Et.c. Quicúqz. Et.xxij.q.v. Si qs cõuictus. Nec áplius ad testimonium dz admitti: vt.vi.q.i.c. Quicúqz. Et.xxij.q.v. Paruuli Nó obstáte q egerunt penitétiá. Extra de testibus.c. Testimoniú. Et de presump.c.lris. Et propter hoc nó pmittunt ad ordines ascédere.vi.q.i.c. Infames. Ná.li.di.c. Qui i aliquo dicit. Porte dignitatis et ordinis patere nó debét: infamibus. Et extra.de regulis iuris. Infamibus. Et huiusmodi infames nullatenus ad accusationé vel testimoniuz sunt admittédi: qz infames sunt et iuste repellendi: vt dicit Eusebius papa.iij.q.v.c. Constituimus. Ité huiusmodi ifamis: nec procurator pót esse: nec cognitor.i.aduocatus.glo. Ité infames non possunt accusare.iij.q.iiij.c. Omnes. Insuper audi ad qualé et quantá penitétiá te cõdénat sancta mater ecclesia. p suos sacros canones. Naz summus pontifex Fabianus.vi.q.i.dicit. Quicúqz sciens periurauerit: quadraginta dies in pane et aqua et septé sequentes ános peniteat: et nunqz sit sine penitétia: et nunqz in testimoniuz recipiat cómunioné tñ post hoc recipiat: hec ille. Idé habetur.xxij.q.v. Si qs se periurauerit. Proptera Lucianus papa.xxij.q.i. dicit. Predicandú est vt piurium fideles caueát: et ad hec summopere abstineant: scientes hoc grá de scelus esse et in lege et in prophetis et in euangelio prohibituz. Audimus autem quosdá paruipendere hoc scelus: et leuem quodámodo piurij penitentie moduz iponere. Hi etiam debent noscere: talem de periurio penitentiam iponi debere: qualem et de adulterio: de fornicatione: et de homicidio sponte commisso: et de ceteris criminalibus cómissis: hec ille. O pessima malignitas. O detestandum vitium. O fugiendum scelus. Propter hoc ammittitur fides: opinio: reputatio: celebritas.nomen. Propter hoc incurrunt tot cóminationes: tot penas: tot maledictiones. Neqz miruz. Hoc enim vitium est quo paupe res vexantur: pupilli et vidue spoliantur. Hoc vitium nutrit fraudes: discordias: guerras: deceptiones: et homicidia. Hoc vitium est quod quottidie facit palatium et banchuz iudicis: tot iniusticijs re-

pleri: tot extorsionibus: tot falsissi
mis libellis: petitonib⁹: pcessib⁹:
totam ciuitatez per notarios: per
procuratores: per aduocatos: cõ-
turbare: ius peruertere: ꝛ tot dá-
na proximo inferre. Hoc vitio au
fertur fama: alteri testi verum di-
centi: vbi interueniunt asserétes
contrarium: vel etiam ipse accusa
tor: seu denunciator infamatur. Et
breuiter plurima ꝛ in manifestissi
ma vitia: huic periurio annexa
sunt: ita vt merito possit dici illud
Sap. xiiij. Omnia cõmixta sunt:
sanguis: homicidium. furtuz. ꝛ fi-
ctio: corruptio. infidelitas. turba-
tio. ꝛ periuriũ. tumultus. hec ibi.
Et ex his patet quõ punitur piu-
rium. ¶ Secũda malignitas per
iurij dicit ire dei inductia. Terri-
biliter prouocat ira diuina ab ip-
sis periuris. Nam Josue. ix. Ne
contra nos ira domini ꝯcitetur si
peierauerimus. Unde tot grandi
nes: tot tẽpestates: tot inundatio-
nes: Unde tot sterilitates: A per
iurio: quo aer ꝛ elementa corrũ-
puntur. Propterea Justinianus
imperator in autentico: vt non lu
xurientur contra naturam. Coll.
vi. Jnquit. Et quoniã quidã blas-
phema verba ꝛ sacramenta de
deo iurant: deum ad iracundiam
prouocantes istis adiungimus ab
stinere ab huiusmodi blasphemis
verbis ꝛ iurare per capillos ꝛ ca
put ꝛ huiusmodi proxima verba.
Et infra. Propterea igitur homi
nibus huiusmodi precipimus a
predictis delictis abstinere: ꝛ dei
timorez in corde pcipere: ꝛ sequi
eos qui bene viuunt: ppter talia
enim delicta: ꝛ fames ꝛ pestilétie
ꝛ terremotus fiũt: hec ille. Audi
exemplum sacre scripture. ij. R.
.xxi. Superuenit enim sterilitas
terre seu fames: tépore Dauid:
que perseuerauit tribus annis.
Et cum Dauid quesisset causaz
huius flagelli: vt remedium ad-
hiberet: respondit dominus: q̃
hoc euenerat propter periurium
Saulis: quia. s. fregit promissio-
nem firmatam iuraméto Sabao
nitis a Josue ꝛ senioribus israel:
super reseruatione eorum i vita.
Ipse enim saul quasi zelans pro
filijs israel: quia gabaonite de-
ceperunt eos: fingentes in remo-
tis habitare: ꝛ cuz eis querere pa
cem: occidi fecit multos ex eis: di
ctũqz est ad Dauid q̃ fames illa
non cessaret: quousqz satisfaceret
iniurie gabaonitarum. Misit er
go pro eis: ꝛ quesiuit quid vellét
sibi fieri: qui petierunt: omnes de
scendentes ex Saul: mares sibi
dari ꝛ crucifigi. Quod ꝛ factum

est excepto misibosetb filio Jona te: cui pepercit: vt seruaret iuramentum factum Jonathe de seruanda ei⁹ generatione. Silr vna de causis que assignatur in sacra scriptura de captione regis iuda Sedechie ꝛ destructione hierosolymorum fuit: qꝛ ipse rex iuramentū fidelitatis factum Nabuchodonosor nō seruauit: ei rebellans: vt habet .iiij. Re. vltio. Refert Orosius: q cū legatos misissent romani ad diuersas gentes: quas ibidē noīat: ipse quoqꝫ eos recepissent in pace: ꝛ data fide firmassent pacem subita proditione ꝛ seditione irruentes in eos: in suis ciuitatib⁹ occiderunt. Factū est autem in detestationem periurij ꝛ fractionem fidei: vt panes quos illa gens incidebat pro comedendo: sanguinem emitteret per scissuras. Aīalia āt domestica ꝛ inter hoies assueta: vt canes ꝛ catte ꝛ huiusmodi ad siluas ꝛ mōtana mugientia fugerent. Ipsi vero hoīes in campo a Lucio ꝛ Pompeo cum suo imperatore occisi sunt: exceptis quatuor millibus ad cacumē montis fugientibus: qui tamē iudiciū diuinum non euaserunt. Nā ad modū lapidis congelati imobiles facti sunt: ꝛ ita obriguerunt q erecti stantes videbant viui: dentibus ꝛ oculis ab eis decidentibus super terram. Unde Ari. ad Alexandrum magnum. Si quidem quereres que fuit causa destructionis regni barbarorum ꝛ scytharū: responderem tibi: qꝛ reges eorū vtebantur iuramentis ad fraudem ꝛ deceptionem hominū ꝛ proximarum ciuitatū frangentes federa q̄ fuerunt stabilita ad salutē ꝛ humani generis vtilitatem: iniqui ꝛ infelices abutebantur iuramentis ad subuersionem proximoꝝ. Et ideo equitas iustissimi iudicis nō potuit amplius sustinere. Aliud insuper mirabile exemplum scribit. Erat quidam vsurarius qui in fine vite penitentia ductus vocauit duos amicos: eos rogans vt eēnt fideles ꝛ veloces executores sue voluntatis: exigens ab eis iuramētum fidelitatis: vt. s. restituerēt de suo quicqd male lucratus fuerat. Qui iurauerunt ꝛ diuinum iudicium super se vocauerunt. Dixit nāqꝫ primus. Nisi hec adimpleuero: gehēnali igne succendar. Et alter dixit. Nisi seruabo hec irremediabili lepra me dominus excutiet. Eo autē mortuo pecuniam retinuerūt: trāsgrediētes fidē ꝛ iuramentū: ſꝫ diuinū secutū est iudiciū Et sicut sibiipsis iprecati sunt: sic percussi miserabiliter perierunt. Ecce quomodo acriter punit deus periurium. Nec mirum cum

sit vitium tante grauitatis. Expe-
cta igitur o periure punitioné dei
Expecta sententiam. Expecta diui
num iudiciú. Et sufficit quantú ad
secundam partem.

Ertio principaliter
considerare debe-
mus periurij speci
ficationem. Duo-
decim.n.sunt mo-
di quibus periurium est peccatuz
mortale: quos declarare curabo:
vt de hoc pessimo vitio clari⁹ con
fiteri possitis. ¶ Prim⁹ modus
periurij dicitur médacitiuus. Cú
quis mendacium iurat quocunqz
modo: siue per deum: siue per cru
cem: siue per beatam virginé: siue
per corpus xp̄i: siue per fidem: si-
ue per corpus meum: vel per ani
má: siue p húc lapidé ꝛ huiusmo-
di creaturas: semp peccat mortali
ter: vt patet. xxij. q. v. c. Ecce. Ubi
dr̄. Ecce dico charitati vestre: ꝛ q
super lapidé falsum iurat periu-
rus é. Ná dicit. s. Doc. ꝛ Alber-
tus: q iurando per creaturas: in-
ducit de⁹ in testimoniú: cui⁹ ꝟitas
ꝛ virtus relucet in illis creaturis
q̄ nominant in iuraméto. Nam
creature de se nó hn̄t infallibilem
ꝟitaté: sed a ditatis ꝟitate eéntiaz
depédété: ió semp é mortale per
quácunqz creaturá médatiose piu
ret. Uel etiá dicendo: si deus me
adiuuet: vel veniat mihi mors: vl
sanguis ꝛ huiusmodi: semper est
mortale cuz mendatiose iuratur.
Nec modus. s. vel serio vel ex io
co: vel ex cósuetudine fiat: vl pie-
tate: vel vt mercatores faciunt ꝛ
artifices vtilitate excusat a morta-
li: ꝛ tam in iudiciaria causa: q̄z in
particulari ꝛ p̄uata locutióe. Hoc
habetur a sancto Tho. ꝛ Ray.
Et eliciútur. xxij. q. ij. Hoies. Jté
xxij. q. i. Habemus. Jmmo sola
dispositione deliberata periurádi
é piuriú ꝛ mortale: vt patet. xxij.
q. v. Qui periurare. Jdé cuz qs
sibi vel rei sue imprecatur aliqd
ad confirmationé sue falsitatis si-
cut dicere: si nó é sic: de⁹ mittat sen
tentiá super me vel super filiú me
um: ꝛ huiusmodi é mortale ꝛ picu
losissimú: ꝛ iuditio dei aliqñ veni
unt iprecatióes. ¶ Scd's modus
piurij dr̄ inductiuus. Cú aliquis
inducit aliquem ad iurádú quem
scit médatiose iuraturum: vl pro
babiliter dubitat: peccat mortalit:
vt dicit. s. Tho. Et i decretis. xxij.
q. v. Jlle qui prouocat hoiez ad iu
rationé ꝛ scit falsum iuraturú vin
cit homicidá in peccando: q: duas
aias occidit. s. propriá ꝛ illius qui
iurat. h ibi. Excepto si esset publi
ca persona exigens iuramentú vt
iudex. Excusatur náqz q: ipse non
videtur iuraméiú tale exigere: sz

ille ad cuius instātiā hoc exigit. s[ecundu]m sanct[us] Tho. ¶ Tertius modus periurij d[icitu]r sophysticatiuus. Cu[m] quis s[ecundu]m intellectū verbo[rum] suo[rum] videtur dicere verū: cum intēdit decipere: & alius aliter intelligit nō excusatur a mortali. Nam dici tur.xxij.q.v. Humane aures. In iuramento nō debet intentio ver bis: sed verba intentioni deserui re. Et Ysido.xxij.q.v.c. Quacūq[ue] Et.c. Ecce. Quacunq[ue] arte v[er]bo rum quis iuret. deus tamen q[ui] con scientie testis est: ita hoc accipit: si cut ille cui iuratur intelligit. Du pliciter autem reus fit: qui & no men dei in vanum assumit & pri mum dolo capit. h[ec] ille. Debet in exemplo de christiano contra iude um in iudicio vt habetur in legen da sancti Nicolai. Idem cum q[ui]s iurat alteri se aliquid liciti facturū non habens tamen intentionem seruandi: sed vt illi det verba: vel vt aliquod periculum effugiat v[e]l alijs respectibus humanis: tunc mortaliter peccat: & tenetur obser uare: nisi ab illo dispensetur: vt de bito: iurans se daturum creditori debitum: tali mense & huiusmodi. Si autem alicui iurando aliquid liciti promisit cum intentione obs[er]uandi: sed superuenit legitimum impedimentum s[ecundu]m Pe. de tarā. & s[ecundu]m Bonauenturam excusatur. Et dicit.s. Tho. secunda scde.q. xcviij.ar.ij. Cu[m] aliquis iurat p[ro] mittens se facturum voluntatē al terius: intelligenda est debita con ditio.s. si id quod ei mandatur sit licitum: honestum: portabile: siue moderatum. Dicit etiam Inno. q[uod] iurans generaliter non videtur cogitasse super his super: quibus iuraturus in speciali nō fuisset: & ideo s[ecundu]m intentionem ipsius iurā tis est interpretandum iuramen tum si sine dolo fecit. Unde si ca sus inopinatus veniat: de quo si cogitasset: nullo modo iurasset: nullo modo tenetur ad illud. Idē Ray. & Uui. & s. Tho. Idem cu[m] quis etiā vt euadat condēnationē pecuniariam vel exilium: vel car ceres & ēt mortem defendens se in iudicio: vel extra: falsu[m] iurat: pec cat mortaliter. Idem qui testimoni um iurat falsum: vt quis etiā mor tem euadat: quia non sunt facien da mala vt veniāt bōa. ¶ Quar tus modus periurij dicitur pecca tiu[us]. Cum quis iurat facere ali quod peccatum mortale: vt vindi ctam notabilem: vel inhonestam: vel associare aliquem ad turpia & huiusmodi: semper peccat morta liter in hoc iuramēto: grauius q[uam] sine iuramento. Et tale iuramen tum seruandum non est: vt patet xxij.q.iiij. Necesse est. vbi sic dici

tur. Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomen dei tui. ego dominus. Malum tamē qd facturum se se sacramento .i. iuramento deuouerat omnino non faciat: quia stulta vota frangenda sunt. h ibi. Hoc fuit iuramentum Herodis ꝛ impletio in decapitatione Joannis baptiste. xxij. q. v. Ille. Idem cum quis promittens iurat se facturum alicui quod est mortale in se: vt iurās alteri se falsum pro eo testificaturū vel ꝓmittens sub iuramento: ꝙ faciet eum habere talem feminam ad libitū: vel ꝙ nunq̄ȝ amabit talem: vel huiusmodi: semper mortaliter peccat: nec fides seruanda est in huiusmodi promissionibꝰ: que sunt mala patenter: nec opus est dispensatione. Idem etiā in votis hoc modo factis. Et pro his oibus dicit. xxij. q. iiij. In malis promissis rescinde fidē. in turpi voto muta decretū. Quod incaute vouisti: non facies. Impia est promissioq̄ scelere adimpletur. Et ibidē. c. Non semper promissa omnia seruanda sunt. Itidē. si iurauit facturum se aliquid per qd salus corporis admittat: vt ibidē. c. Innocens. s. salus notabilis. Siquis autē ꝓmittat cū iuramēto se aliquid factu℞: qd nō est alicuius ipoꝛtātie boni vel mali: vt mater de verberādo filiū: vel de bibendo: vel nō bibendo ꝛ huiusmodi veniale videtur: ꝛ iuratio ꝛ piuratio. Hic dominꝰ Antoninus. de verbo ad verbū.

¶ Quintus dr impeditiuus. Cū qs iurat aliqd nō se facturū qd ē ipeditiuū maioris boni multū vtilis aie: vt iurās nō effici frater vl religiosus ꝛ huiusmōi: peccat mortaliter neq3 obſuādū est. Et accipe regulā generalē: oia iuramenta seruāda sunt: nisi in peiorē vergant exitum ꝛ in salutis detrimentū. xxij. q. iiij. Inter cetera. Immo s. Tho. dicit ꝙ iuramētū extortū p vim ꝛ coactionē si sit de re licita: nō l3 ꝓpria auctoritate trāsgredi: quāuis remedia sint ad hoc.

¶ Sextꝰ modus dr ꝓcipitatiuus. Cū qs leuiter ꝛ sine ꝯsideratione aut debita diligētia ꝓcipitant iurat ita vt se exponat piculo iurādi mēdatiū peccat mortalr ſm Pe. de ta. in. iij. maxime autē in iuditio vel vbi dānū ꝓximi sequitur. Si tn̄ adhibita diligētia iurat falsum: credēs iurare ver℞ in assertorio iuramēto: nō ē mortale ſm Pe. de tara. in. iij. Multo magis peccat mortalr cū asserit iurādo pro vero qd dubitat an sit verū. Et ita mortalr semp peccat. Et h notandū: ꝙ cuȝ quis l3 ex lapsu lingue falsum iurat si aduertat se iurare ꝛ falsū eē quod iurat ſm sanctum Tho.

peccat mortaliter. ℂ Septimus modus piurij dicitur ꝯsentitiuꝰ. Cũ quis ꝯsentit iurameto falso: vel est ꝯtentus peccat mortaliter: ⁊ grauiter est puniédus.xxij.q.v. Si quis se. Peccat etiá mortalit qui suadet falsum iuramentum:q consulit:qui incitat:qui minat vt fiat:⁊ huiusmodi. Ro.i. Qui talia agunt digni sunt morte:nõ solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt facientibꝰ. Et extra de iureiurando. Si vero. ℂ Octauꝰ modus dicit ꝯtéptiuus. Cum qs iurat etiá verꝫ sed ex ꝯtéptu:mortaliter peccat.ꝯꝫ.s. Hoc.q: nõ euitat diuinam irreuerentiaꝫ. Idem cum quis iurat etiá verꝫ per inhonesta ⁊ turpia mébra dei vel sanctorꝫ vel sanctarꝫ: mortaliter peccat:sicut ribaldi faciunt:vt habet xxij.q.i.Si quis p capillum. Qui iurat p mébra dei irreuerenter ⁊ quasi blasfemanter:si clericus est dꝫ deponi:si laycus anathematizari. ℂ Nonus modus dicit coniuratiuus. Cum qs ꝯiurat aliqueꝫ per nomé dei:vel per aliqd sacꝫ: intendens nõ per modum precatiuũ:sed obligatiuũ.ipm ꝯiuratuꝫ obligare ⁊ inducere ad faciédum est mortale peccatum. nisi ei esset subditus:q: tunc hoc modo possꝫ eum in his in quibus ille est ei subditus obligare:sed in alijs in quibus non est subditus vel subiectꝰ: si intendit coniurans modo dicto: peccat mortalr.ꝯ.s.Hoc. ℂ Decimus dicitur statuitiuus. Cũ qs iurat se seruaturum statuta ⁊ non facit:peccat mortaliter:ꝯm doctores. Intelligit tamen de statutis: que sunt in consuetudine vt obseruent sicut dicit.d.Antoninꝰ. Ideꝫ cum quis stimulat vel solicitat aliquem vt sibi reuellet qd tractatuꝫ est:vel ab aliquo dictum seu factũ: ⁊ scit ipsum qué stimulat habere illud sub iuramento:peccat mortaliter.q:ꝯ occasioneꝫ sufficienté periurandi sibi dat. ℂ Undecimus modus periurij dicit vasallatiuꝰ. Cum vasallus transgreditur fidelitatem debitam suo dño. Includuntur enim sex in iuraméto ipiꝰ vasalli ad dñm suũ. Debet enim domino incolumen:tutum: honestuꝫ:vtile:facile:⁊ possibile:vt habetur in libro feudorꝫ de forma fidelitatis.c.i. Et.xxij.q.v. De forma. Extra de iureiurando. Ergo ita:⁊ dominus in idem vasallo tenetur.vnde transgressio huius iuramenti est periurium ⁊ mortale i ipsa fide. Et ita.d.Anto. ℂ Duodecimus modus piurij dicit sponsalitiuus. Cum quis iurat aliquaꝫ accipere:⁊ postea non accipit:cessantibus legittimis causis positis in iure mortalr peccat:⁊ qui hoc

consulit vel prohibet ne fiat: et tenetur implere. Extra de sponsalibus. c. Ex litteris. Idē de muliere sic promittente viro. Immo etiā sine iuramento tenēt sponsalia huiusmodi. Et quādo fit vt extorqueatur copula carnalis: sicut luxuriosi iuuenes faciunt: grauius offenditur. His igitur visis consideranda est vicij huius grauitas. et memoria retinenda eius periculositas. Declinandum est a periurio: a quo tot malignitates: offensiōes et peccata mortalissima deriuant. Dimittite o miseri iuramentū. Et si pur iuratis. Cauete ne sitis piuri et trāsgressores. Sed vt dicitur Mat. v. Reddes dño iuramenta tua. Et potius per creatorē iurandum ē verum qñ oportet: q̄z per creaturam: vt patet. xxij. q. i. monet. parapho. Sicut alias: neqz locus: neqz leuitas: neqz cōsuetudo vos excusabit. imo grauius est periuriū qd̄ fit ex consuetudie et grauiora merentur tormenta. Si sic a vobis factū fuerit: eternā periurij penā euadetis. Et dominus iesus sinceritatis ac puritatis atqz veritatis amator: eius gratiā in presenti infundet: gloriam in futuro daturus: qui est benedict⁹ in secula seculorum. Amē.

Sabbato secunde dominice.
De luxuria. Sermo. xxv.

Dissipauit substantiam suam. Luc. xv. Contulit dominus homini tanq̄z sibi familiari et carissimo spūalem virtutum substantiā: qua ditatus copiosam vite celestis possessionem facile sibi comparare posset. Sed tam horrendū atqz abhominandum est luxurie peccatū: vt hominem nō modo hac spirituali verum etiā temporali substantia priuatū: in egestate summa viuere cōpellat. Hoc attestat eloquentissimus. Hiero. ad Damasum. d. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus perdit oēm substantiā. Hoc idē ꝯfirmat veritas humanata xp̄s: adducens pabolā cuiusdā patrisfamilias: q habuit duos filios. Quoꝝ adolescentior viuendo luxuriose cū meretricibus: dissipauit oēm substantiam suā. Que sunt verba assumpta: et in lectione euāgelica recitata. In qua tria singulariter documenta habemus. Primū est: ꝙ per peccatū mortale: hō recedit a summo patre do: et a tota celesti curia vaditqz i regionē lōginq̄z. Hoc pz parte pma. ibi. Non post multos dies etc. Scd̄z documētū ē: ꝙ qñ peccator i se reuertit: et coram deo humiliat: facile recipit et amplectit: et osculat a celesti patre.

Hoc tangit.ibi. In se aũt reuersus ⁊c. ¶ Tertiũ documẽtũ ē:ꝙ peccatori ꝑ verã humilitatẽ ⁊ penitentiã:daꝛ ipsa stola prima anulus ⁊ calciamenta:q: restituit grẽ ⁊ ceteris virtutibus ac donis spiritualib⁹:q̃bus ꝯseruaꝛ:ne iteruʒ dissipet substantiã suã viuendo luxuriose. De qua luxuria tria considerabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scđo malignationem.

¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo ꝯsiderare debem⁹ luxurie diffinitionẽ.s.Doc.i scđa secũde.q.liij. Et in q̃onibus de malo.q.xv. Luxuriã sic diffinit. Luxuria est appetitus inordinat⁹ venereoꝝ. Pro cuius diffinitionis declaratiõe singule particule notãde sunt. Prima est:q: oẽ vitiuʒ ⁊ peccatũ principalr̄ ꝯsistit i appetitu seu voluntate.dicẽte Arist.iij. Ethi. Peccatũ volũtariũ est.vñ August.xxxij.q.v.c. Ita ne dicit. Nemo ipudice ⁊ luxuriose vtiꝛ corpore:nisi prius spũ.i. volũtate ꝯcepta nequitia. Et iteꝝ Aug.de violenter oppressis. Non polluit aliquẽ libido aliena si aliena erat .i.si nõ ꝯsentiat ipsa voluntas. vt pʒ etiã. xxxij. q.v.c. Reuera. Et xxxij.q.vij.c. Fieri secũda est inordinatus. Inordinatus.n. appetit⁹ dr̄:cum nõ est ƀm rationẽ. Nam indebito actu ꝯiugali:nõ erit inordinatus nec peccatũ:sed quõcũqʒ aliter:talis appetit⁹:vtiqʒ erit inordinatus ⁊ malus atqʒ peccatuʒ. quia Diony.dicit.iiij.c.de di.no. Malũ est preter rõeʒ eẽ. Tertia particula diffinitiõis est venereorũ. Actus.n.carnales dicti sunt a Venere:que a paganis dicebaꝛ dea amoris. Nã ex amore ꝯcupiscẽtie tales actus ꝓcedũt:q̃ q̃dẽ actus seruatis debitis modis ⁊ circũstantijs in matrimonio sunt necessarij ad cõseruationẽ ⁊ multiplicationeʒ speciei humane:vt dicit Ari.ij.de anima ⁊ in lib.de animalibus:sicut ⁊ actus seu vsus comestibilium:est necessarius ad cõseruationẽ particularis ꝑsone.s.individui:vt ait Ari.ij.de aĩa. Et sic dicebat Augu.in libro de bono cõiugali. Qđ ẽ cibus ad salutẽ hoĩs hoc est:concubitus ad salutẽ generis. Cum igitur iste venereorũ appetitus siue vsus non ẽ regulatus ⁊ debite ordinatus.i.cuʒ sit vel cũ appetitur extra sanctum matrimonium est vicium dictum luxuria. Quapropter.d.Albert⁹ in.ij.sen. sic diffinit luxuriam. Luxuria est libidinose voluptatis nimius appetitus. Et ƀm venerabilẽ Bedã luxuria est concupiscentia nimia. experiende voluptatis. Et iterum d.Albertus libro vt supra. Luxu-

ria est feda cōmixtio cum non sua vel sua. Que quidem luxuria est peccatum mortale: quod probat triplici lege.
¶ Prio. lege naturali.
¶ Scdo. lege diuinali.
¶ Tertio. lege canonicali.
¶ Primo probat luxuriam esse pctm̄ mortale lege nāli sic. Natura instituit ꝛ ordinauit mr̄imoniū ad filioꝝ ꝓcreat onē ꝛ istructiōes: vt optime declarat. s. Doc. in. iiij. sen. d. xxvi. Et d. Pe. de palu. ibi dē. Et Ricar. de media villa ibidē. ar. i. Et pꝫ per pħm poly. i. Et ff. de iustitia ꝛ iure. l. i. paphο ius nāle ē qd̄ nā oia animalia docuit. Et. j. Hinc descēdit maris atqꝫ femine coniugatio: quā nos mr̄imoniū appellam⁹. Et in. c. Illud. de prescriptionibus. Et in. c. de ꝯuer. infideliuꝫ. Et in. l. i. ff. de ritu nup. Hoc idem habetur. d. i. c. Ius naturale: vt patet in ti. ff. de spōsalib⁹ de ritu nuptiarū. Et. C. de nuptijs. Et insti. de nuptijs. in principio. Et eadē natura reprobauit luxuriā ꝛ oēm vagū ꝯcubitū. Naꝫ quilibet illicitus coitus seu q̄libet luxuria inquantū deducit ad actū cū. s. rō ꝯsentit ꝛ nō ƀm primū motū est ꝯtra ius naturale. Ita notat glo. ff. de insticia. ꝛ iure. l. i. paraphο. Ius naturale. Hoc sequitur Bar. ꝛ clarius Bal. ꝛ est textus. ꝺ. vi. c. Sed pensandū. Et. ff. mandati. l. Si vero nō remunerandi. paraphο. Si adolescens luxuriosus. Et. ff. ꝑ emptore. l. Si qs cuꝫ sciret: in fine. Nā turpiter facit q luxuriat. vt in. l. iiij. paraphο. Sꝫ qꝫ meretrici. ff. de ꝯditionibus ob turpē cām. Et in tm̄ a iure reprobat: qꝫ dicit esse maior metus illatus alicui ob luxuriā perpetrādā. q̄ꝫ ob mortē infligendā: vt est tex. nōbilis in. l. isti quideꝫ. paraphο. penul. ff. qꝫ metus causa. ergo luxuria ē peccatū mortale. Propterea: qd̄ ꝯcedit de vno de alio negat vt. C. de ꝓcura. l. Marit⁹ ꝛ. ff. de ꝯpēsatōibus. l. Qd̄ labeo. Et extra de presūptōib⁹. c. Nōne Et. c. Aplica. Et. i. q. i. Per Isaiā Et di. xxv. Qual'. Et di. xlv. Disciplina. Et. xxiij. q. iiij. c. Forte: sed mr̄imoniū ꝯcedit. ḡ luxuria reprobat. Et sic idē qd̄ prius. Hac lege nāli. Ualerius maxim⁹ edoct⁹: luxurie vitiū detestās i. ix. lib. sic ait. Blādū malū luxuria: quā accusare aliquāto facilis ē: q̄ꝫ vitare: q i uictū carnis. Hānibalē illecebris suis ꝯplexa: vincēdū romano militi tradidit: illa vigilātissimū ducē illa exercitū acerrimū dapib⁹ largis: abūdāti vino: vnguētoꝝ fragrantia: veneris vsu lasciuiore: ad somnū ꝛ delicias euocauit. Quid ergo his vitijs fedius? Quid

etiã dãnosius: quibus virtutibus atteritur: victorie relanguescunt: sopita gloria: in infamiã ꝯuertit: animi ⁊ corporis vires expugnãtur: adeo vt nescias an ab hostib⁹: an ab illis capi perniciosius habẽdũ sit. ¶ Secũdo ꝓbat ꝙ luxuria sit peccatũ mortale lege diuinali sic. Scdm. d. Albertũ in. ij. sen. Illud qđ directe ꝯriat legi diuĩe est⁹ peccatũ mortale: sed luxuria directe ꝯriatur legi diuine. glo. luxuria est peccatũ mortale. Nam Exo. xx. ꝓcipit dñs. Nõ mechaberis. Qđ exponens Isido. xxxij. q. v. Non mechaberis. ait. Nec quisq̃ pter mrimonij federa alijs feminis misceatur ad explendã libidinẽ. Sic etiã exponit Aug. in. c. Meretrices. xxxij. q. iiij. vbi ait. Meretrices esse: ad meretrices accedere ꝓhibet dñs. quarꝫ venalis est turpitudo. hec ille. Nota ꝙ dicit venalis ⁊ nõ venialis. Et iterꝫ Aug. in ꝺcretis. xxxiiij. d. c. Audite charissimi dicit sic. Fornicari vobis nõ licet: sufficiant vobis vxores. Et primũ. Cõcubinas hr̃e vobis non licet: ⁊ si nõ habetis vxores: tñ non licet vobis hr̃e ꝯcubinas. Et Thobie. iiij. Attẽde fili mi ab oĩ fornicatione ⁊ preter vxorẽ tuã nunq̃ patiaris crimen scire. Et Deutero. xxiij. Nõ erit meretrix de filiabus israel: nec scortator. i. Cor. vi. Nolite errare: neq fornicari: neq idolis seruientes: neq adulteri: neq molles: neq masculorꝫ ꝯcubitores regnũ dei possidebunt. hec ille. Ergo luxurie est peccatũ mortale. ¶ Tertio ꝓbat idem lege canonicali sic. Nulli debetur pena septẽ annorꝫ taxata p ecclesiã nisi peccato mortali. Patet hec maior. xxxiij. q. ij. c. Hoc ipsuꝫ: sed peccato luxurie est pena vij. annorꝫ: vt. xxij. q. i. Predicandũ: vt. s. p pniam, septiformis gratia spũssancti per pctm̃ amissa reparari ostẽdatur. xxxiij. q. ij. Hoc ipm in glo. ergo luxuria est peccatum mortale. Et hec quo ad p̃mã partem.

Secũda ps principalis dicitur luxurie malignatio: licet huius imundissimi vitij: multiplices sint malignitates: tñ in p̃ntiarꝫ tres tm̃ explicabimus.

¶ Prima. dicitur bonorum exteriorum dissipatiua.

¶ Scđa. dicitur bonoruꝫ tẽporalium destructiua.

¶ Tertia. dicitur bonorum anime ablatiua.

¶ Primo dico ꝙ luxuria est bonorꝫ exteriorꝫ dissipatiua. Scdm enim Phm. vij. Poli. Et iteruꝫ Phs. i. ⁊. x. Ethi. est triplex bonũ

bonū aie: bonū corpis: ⁊ bonum extrinsecus aduenies. Dico igitur incipiendo a bonis extrinsecis. q̄ luxuria dissipat bona extrīseca. s. pecunias: possessiones: affictus: trafigos: ⁊ introitus. Qui eniꝫ dedītus est huic feditissimo luxurie vitio: cōiter parū lucrat: q: habet aium distractū: occupat tp̄s ociose: cessat ab exercitijs: ⁊ multū expendit sine vtilitate. Expendit in pompis: in vanitatibus: in forijs: in ornamentis: vt placeat carnali femine. Expendit in precio rofianoꝝ: in precio turpis actus luxurie. Expēdit in mulierib⁹: in sotijs tenēdis ⁊ acquirēdis. Jō prouer. xxix. Qui nutrit scortū pdit substātiā. Hanc veritatē ostēdit christus. Luc. xv. ⁊ in euangelio hodierno de adolescēte filio pdigo: qui oīa expendit viuendo luxuriose. docet experientia. Quot enim artifices diuites erant: quot mercatores: q̄t ciues: quot iuuenes: ⁊ nunc sunt i miseria in necessitate: q: dederūt se huic vitio: sine freno expēderūt nutrientes se ⁊ alios in luxuria: ⁊ paupibus xp̄i cibū ⁊ potū ac alias necessitates subtraxerunt: ⁊ sic fetide ac inutiliter diuitias piecerūt. Jō Job. xxxi. Ignis est. s. luxuria vsqꝫ ad ↄsumatōem deuorans: ⁊ oīa eradicans germina. Hinc versus moralis. Qui sequit bacchū: taxillos ⁊ meretrices. Infamis sp semp egenus erit. Dissipatis vero facultatib⁹ ipsi luxuriosi illi vitio dediti ⁊ ↄsueti nō potentes expendere vt prius: efficiunt latrones: pditores: lenones: lucrant aliquid ⁊ cito ↄsumunt. Vn̄ Hiero. ad Damasū papā ↄcludens dicebat. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus: perdit oēm substātiaꝫ patris: ⁊ a patris voluntate delirans: futurā pauptatem cogitare nō sinit. hec ille. ¶ Scd̄a malignitas luxurie est bonoꝝ corpaliū destructiua. Nā scd̄a bona. s̄ꝫ Ari. in dicto loco. sunt bona corpis: vt sanitas: fortitudo: pulchritudo: ⁊ huiusmodi: que bona per luxuriā in corpe humano destruunt. Vn̄ apostolus. i. cor. vi. Oē peccatum q̄dcunqꝫ fecerit hō extra corpus suū est. Qui aūt fornicat in corp⁹ suū. peccat Aris. i. vij. Ethi. Cōcupiscentie venereoꝝ manifeste corpus imutāt ⁊ insanias faciūt. Jtē Ari. in primo libro de regi. p̄n. ad Alexan. ait. O clemens impator crede mihi indubitanter: q: coitus corpis: est abbreuiatio vite: corruptio virtutū: legis transgressio: femineos mores generat. Jtē Ari. iij. Ethi. Concupiscētie vehementer percutiunt. Seneca in epistola xxiiij. Ipse voluptates in tormēta vertunt. Epule eruditatē afferūt.

Ebrietates neruorum torporem.tremoréqz. Libidines.pedū.manuū articulorū oium deprauationes. Neqz mirum. Multi.n. infirmant solo amore sine tactu:vt Amon i firmatus est propter Thamar sororem suā scdi. Ro.xiij. Filius p fecti pro agnete virgine. Multi etiaz in actu venereo mortui inué ti sunt. Alfat.n. mirabiliter corp⁹ et cōsumit.et in seniū cito deducit. Hoc patet per Ari.in libro de lō gitudine et breuitate vite. Coitiua inquit et multi spermatis senescūt cito. Almanalar sapientissim⁹ tra ctatu.iiij.c.xvij. Coitus iquit mul tus et frequens neruis magnū in fert nocumētū:oculo fortiter ledit et corporis vires destruit. Corpus corrūpit et debilitat ad eniuz cito deducit.hec ille. Et ideo pasceres masculi breuioris vite sunt femis: pp nimiā semis effusioné. Et Hy pocras medicus signanter dicit. Qui vult esse sanus i estate et au tūno debet esse castus. Et Aristo. xvi.de aialibus. Quando homo coit.debilitatur visus eius. O qs posset enumerare:quot ex isto vi tio corporaliter infirmati:et diuer sis alijs morbis laborantes:vitaz perdiderūt: Ideo snia é Senece Plures occidit voluptas qz gla dius. Vñ enim mors hac nr̄a tem pestate in tot hoībus acceleratur: Certe ppter luxuriam. Incipiūt enim iuuenili etate luxuriam seq. Ari.n.xix.de aialibus. Puberes enim plus delectantur in coitu qz cetere etates:et quanto plus assue scunt:tanto plus appetūt.hec ille. Alterantur debilitantur:perdunt vigorez: disproportionant humo res.vnde ait Aristo.ibidem. Coi tus infrigidat. Et sic veniunt ad mortem. Non sic illi antiqui pa tres:tā diu robusti viuētes. Heu miseri luxuriosi. proprij corporis occisores. Heu manegolda libido que cōsumis corpora pulchra.for tia.robusta.sana. Heu feditissima luxuria corporuz humanorum inter fectrix crudelissima. Hinc merito snia Boetij dici potest. Quid de corporeis voluptatibus loquar. quarum appetentia est quidez an xietatibus plena.sed sacietas peni tudinem causat: O quantos volu ptas corporis morbos qz intolle rabiles dolores et anxios solet in ferre corporibus.hec ille. Et Hie rony. Castitas corpus seruat.si cut luxuria debilitat et eneruat. In super senectute accelerat.iō multi gentilium.se perpetua gule et genī talium abstinentia obstrinxerunt: vt in longum vitam protendere possent.hec ille. Sic patet luxuriā corporis bonorum esse destructi uam et dissipatiuaz. ¶ Tertia ma

lignitas luxurie est bonorum anime ablatiua. Bona enim anime: vt potentia: intellectus: voluntas: memoria: gaudium anime: bona fama: gratia: et libertas: per luxuriam tolluntur. Sed nos in primis de gaudio icipiamus. Licet ergo omne peccatum: tollat gaudium mentis interius propter remorsum conscientie relictum post peccatum: vt ait Augustinus in libro primo confes. Jussisti domine: et vere sic est: vt omnis inordinatus animus sua pena sibi sit. Tamen hoc vitium maxime gaudio interiori subtracto: tristiciam in animo ponit. Et hoc accidit: quia in illo actu anima efficitur totaliter carni subiecta. Ex quo sibi maxima sequitur confusio et opprobrium. Hinc est quod nihil verecundius hoc vitio: et nihil est de quo tantum homines pudeat. Causatur igitur post turpem luxurie actum: dolor et remorsus. Nec mirum cum etiam in actu matrimonij quantumcunque timorato hoc accidat. Hanc veritatem habes a Hiero. ad Susannam: O quam acerbus luxurie fructus: amarior felle: crudelior gladio. Item Hieronymus. Libido transacta semper penitudinem sui relinquit. Anxiatur et nunquam satiatur: extincta reaccenditur: visu crescit et deficit: nec rationi paret: que impetu ducitur. hec ille. Hinc Boetius voluptatum motus: quid habeant iocunditatis ignoro. sed potius tristes esse voluptatum exitus quisquis reminisci libidinum suarum volet intelliget. hec ille. ¶ Secundum bonum anime est bona fama: quam hoc vitium in omni specie tollit. Cum enim sit vitium ignominiosissimum: non est mirum: si sequitur infamia huiusmodi vitiosos. Nam luxuriosi propriam naturam et nobilem conditionem transferunt in proprietatem brutorum. vnde Ari. de regi. prin. ad Alexandrum. O clemens imperator noli te inclinare ad coitum mulierum. quia coitus est quedam proprietas porcorum. Que igitur gloria erit tibi si exerceas vitium irrationabilium bestiarum: et actus brutorum: hec ille. Non est operatio in mundo per quam homines et femine magis animalibus immundis assimilentur: quam in hac luxuriosa et ignominiosa operatione. Hinc dicitur in decretis. xxxij. q. vij. c. Non solum et est textus Jsidori. Sunt autem quedam: que sicut animalia absque vlla discretione indesinenter libidini seruiunt. quas ego: nec mutis pecudibus comparauerim. Pecora enim cum conceperint: vltra non indulgent maribus copiam sui. hec ille. Meretur hoc vitium infa

miam ⁊ digito mōstrari. vñ Gre go. li. moraliū dicit ꝙ luxurie sunt maioris infamie ꝙ̄ cetera vitia. Ueniat huc Salomō: qui fuit taꝫ famosus in toto orbe terrarꝫ. i po tentia. in sapientia. Quid illum fe cit tam infamē? Certe luxuria: de ipso nāqꝫ sancta scriptura ait. Ec cle. xlvij. Dedisti maculā in glo- ria tua. Sic ⁊ tu homo luxuriose. Sic ⁊ tu femina. Et qñ egrederis ex domo: quādo vadis ꝑ ciuitatē dicunt. Ecce ille: ecce illa: ⁊ ita di gito monstraris. Uide mirandaꝫ rem. Quātūcūqꝫ aliquis sit prin ceps: sit prelatus: sit miles: sit do ctus. sit nobilis: tñ cum sit luxurio sus: ipsum oēs despiciunt ⁊ deri- dent. ¶ Tertiū bonū aīe est liber tas quā luxuria tollit: seruitutē in ducens. Audi paganū eloquentis simū Tuliū in lib. padoxarꝫ. Ne ego dicaꝫ liberꝫ: cui mulier impe- rat: leges prescribit: vocat: venien dum est poscit: dandū est: eicit ab eundem est. Hunc ego nō liberū sed nequissimū seruū reputo. hec ille. Idē Persius in vltima saty ra. Et Terentius in. ij. comedia. Certe omnia vitia inducunt serui tutem. sed luxuria maximā liberta tem aufert: tenet compeditum. ⁊ pauci suos cōpedes euadere pos sunt. Et ideo dicit. s. Tho. prima secūde. q. lxxiij. ar. v. Qd demo- nes maxime gaudent de peccato luxurie. ꝑpter difficultatē euaden di. igitur inducit maximā seruitu- tem. ¶ Quartū bonū est dei gra tia. que ꝑ fetentem luxuriā tollitur Cuꝫ enim gratia diuina vt ait. b. Bonauētura sit lux quēdā spūa- lis a sole iusticie procedens. aīam vndiqꝫ illustrans. si purgās. mun dans. deificans: ⁊ sponsam christi faciens. ergo ei debetur locus nō lutuosus: sed pulcher ⁊ mundus. Quid aūt luxuria: nisi imūdicia: nisi fetor: nisi putredo? Nō requi escet ait dñs Noe spirit⁹ meus in hoīe in eternum. i. grā spūs sancti Et hoc: q: caro est. i. carnalis ⁊ lu- xuriosus: sicut tēpore diluuij erāt. Geñ. vi. ¶ Quintū bonū aīe est itellectus. Hūc luxuria lumine pri uat ⁊ cecat: adeo vt finem debitū nesciat eligere: consilio careat: pre cipitans ī agēdis efficiat: rectum iudiciū ignoret. vñ. ps. lvij. Sup cecidit ignis ⁊ nō viderūt solem. Et Ro. primo. Tradidit illos in reprobū sensum. Et Dañ. xiij. di- xit seni luxurioso. Spēs decepit te ⁊ concupiscētia subuertit cor tuū. Et Osee. iiij. Fornicatio ⁊ vinuꝫ ⁊ ebrietas auferunt cor. Et ibideꝫ. iiij. c. Spiritus enim fornicatio- num decepit eos. Et dicit. s. Tho. super Mat. c. xxiij. Nulla pecca- ta sic deprimunt rationem sicut lu

xuria τ gula que sunt socie. Et iõ Grego.dicit.xxxi.moraliũ.Luxuria filia est cecitatis mentis. Propter hoc iqt Arist.i.vi. Ethi. Impossibile est aliquem in actu venereo speculari seu intelligere.Señ. in lib.declamationũ.Nihil é tam mortiferũ ingenijs q̃ʒ luxuria. Siquidem ratioñe perturbat:itellectum hebetat:memoriam eneruat obliuionem mittit: errorem ifundit.ignorantiam iducit: τ hoiem quasi bestiam facit.Audi Hiero. cõtra Jouinianum. Amor forme rationis obliuio est:τ insanie proximus:minimeqʒ conueniens aio sapientũ.Altos τ generosos spiritus frangit:τ de altissimis cogitatiõibus:ad humilimas detrahit: hec ille.August.lib.soli.:Nihil eé sentio:qd magis aium de arce rationis deijciat:q̃ʒ blãdimenta feminaꝝ τ ꝯtactus ille corpoꝝ:sine quo vxor duci nõ potest:hec ille. Exemplũʒ habemus mirabile in Salomone sapiẽtissimo: qui propter luxuriã taʒ cecus tam incõsideratus:tãqʒ mutatus est: vt relicto deo:ydola adoraret. De quo xxxi.q.iiij.Salomon qppe imoderato vsu atqʒ assiduitate mulierũ:ad hoc vsqʒ pductus est:vt téplum ydolis fabricaret: hec ibi. Propter luxuriã remanẽt adeo ceci:vt nesciãt pcepta dei:nõ articulos fidei: nõ reliq̃ ad salutẽ necessaria.Destructo itellectu ex cõsequẽti destruit bonũ voluntatis Vellet luxuriosus padisum i hoc mundo:τ ex hoc est facilis ad oẽ scelus.Hoc dicebat Hiero.ꝯ Jouinianũ.Luxuria hoies querulosos:iracũdos: temerarios: dure iperiosos: τ similiter blãdos fac̃. Et cũ fruendi cupiditate isaciabili flagrãt:plura tẽpora lachrymis in qõnibus perdunt: hec ille. Jõ Tulius in.ij.rhetori. Nulla facilius ad maleficiuʒ causa: q̃ʒ turpis amor τ intẽperãs libido cõmouere põt:hec ille. Et iteꝝ.Tulius de sene. Nullũ scelus:nullum deniqʒ facinus est:ad qd suscipiendũ nõ libido voluptatis ipellat. Et propter hoc ꝯcludit in decretis.xxxij.q.vij.Nõ solum vbi dr̃. Ex delectatione fornicandi:varia gignuntur flagitia:q̃bus regnũ dei claudit:vt hõ a deo separet. Ex ꝯsequẽti alienat memoria. Dañ.xiij. dicit ꝯtra luxuriosos senes. Euerterunt sensum suum:declinauerũt oculos suos vt nõ viderent celũ: neqʒ recordarent iudicioꝝ iustorum.Docet experiẽtia pessimos luxuriosos:obliuisci spiritualis vite:mortis paradisi:inferni. Obliuisci insuper verecundie τ parentele:vicinatus:amicitie:confusionis:periculorum anime τ corpo-

ris. Et tandẽ tales fetentes luxu-
riosi: obcecati in infernuz submer
gunt. Apoc. xxi. Timidis ⁊ i cre-
dulis: ⁊ execratis: ⁊ homicidis: ⁊
fornicatoribus pars illoꝝ erit in
stagno ardenti igne ⁊ sulphure.
Audi Hiero. i epistola. O ignis
infernalis luxuria: cuius materia
gula: cuius flãma superbia: cuius
sentille praua colloquia: cuius fu-
mus infamia: cuius cinis inopia:
cuius finis gehẽna. hec ille. vnde
hoc idem cõcluditur in decretis.
xxv. di. c. Unum parapho alias.
Quicunqz senserit aliqd in se ca-
pitaliũ dñari: vt fornicationẽ adul
teriũ. homicidiuz. ⁊ alia huiusmo
di. eterna illũ flãma cruciabit. hec
ille. Accipe exemplum. Quedaz
luxuriosa mulier ⁊ cõcubina mo
ritura: calceos sibi fortes. ⁊ bene
taconatos fieri cũ magna instan-
tia petiuit. dicẽs. Sepelite me cũ
eis. q: multũ erũt mihi necessarij
Q3 cũ factuz. fuisset nocte sequẽ
ti luna splendente. miles quidam
equitãs cum seruo suo. femineos
audiuit vlulatus. amantibus illis.
ecce mulier rapidissimo cursu ad
illos ꝓperãs clamauit. Adiuuate
me. Miles de equo descendens
gladio sibi circulum fecit. ⁊ femi
nam bene notã: infra illum rece-
pit. Sola. n. camisia: ⁊ illis calceis
erat iduta. Et ecce ex remoto nox
quasi venatoris horribiliter buc-
cinantis. necnõ ⁊ latratus canum
venatoꝝ more audiũtur: quibus
auditis. illa nimiũ erat tremens.
Miles cognitis causis ab ea:
equum seruo committens. tricias
capillorum eius. brachio suo sini-
stro circũligauit. Dextra gladiuz
tenens extensum. Appropinquan
te igitur illo infernali terribiliqz
venatore. ait mulier. Sine me cur
rere. Ecce appropinquat. Illo for
tius tenente. misera diuersis cona
tibus militem pulsans. tandez ru-
ptis capillis aufugit. quã dyabo-
lus insequens cepit: ⁊ in equo suo
eam proiecit: ita vt caput cum bra
chijs ex vna pte pẽderet: ⁊ crura
ex alia. Post paululuz militi ob-
uiauit. sic captã predaz deportãs.
Miles mane ad terram veniẽs.
qd viderat exposuit. capillos ostẽ
dit. Et aperto sepulchro. feminaz
perdidisse capillos inuenerunt.
Et hoc contigit in episcopatu' ma
gũtio. O igitur libidinosi. O car
nales. O bestiales. O porci im-
mundi. O capre fetentes: aperite
iam oculos vestros. Erigite cor-
da: leuate capita: exite ex tot feti-
bus ⁊ tot immundicijs: ex tot tur
pitudinibus: affigentes mentibus
vestris illud. Grego. Momen-
taneum est quod delectat; eternuz
quod cruciat.

Ertio principaliter ꝯsiderare debemꝰ luxurie multiplicationem: vt de tam periculosissimo vitio plenius cōfiteri possitis: duodecim eius modos explicabo.

¶ Prima dicitur luxuria cogitatiua. ƀm. s. Doc. prima scḋe. q. lxxiiij. Et. d. Antoninꝰ in summa. tractatu de luxuria. Cum quis de fornicatione cogitans delectatur de ipso actu cogitato: cum consensu rationis peccat mortaliter. Et quotiens per interruptionem alterius cogitationis vel verbi vel facti: reuertitur ad cogitationem luxuriosaꝫ deliberata ratione: peccat mortaliter: licet etiam nollet ꝑpetrare actum carnalem. Multo magis peccat si desiderat extra matrimonium ipsum actum committere. vnde ⁊ in ꝯfessione oportet explicare ƀm ꝙ variantur tales cogitationes circa varias species: vt si fuit cogitatio de soluta vl' de vxore alterius: de affine: de monacha: de masculo. Et ita femina tenetur confiteri de istis cogitationibus respectu cuius. s.: vel mariti: vel clerici ⁊ huiusmodi. Naꝫ luxuria habet gradus ⁊ species diuersas: vt patet. xxxij. q. vij. Quemadmoduꝫ. Dicuntur eniꝫ cogitationes luxuriose etiam sine tactu corporis: vt patet. xxxij. q. i. Non solo. Item. xxxij. q. vij. Nō solum. xxxij. q. v. Nec solo. Et in san. Tho. in multis locis. Et hoc est periculosissimum vobis secularibus viris ⁊ femis: quia raro non vene fati conscientia de tal pensieri.

¶ Secunda luxuria dicitur locutiua. Cum quis dicit aliquod verbum vel honestum vel inhonestum: hoc fine vt inducat se vel aliquem aut aliquaꝫ ad luxuriam: vel ad amorem carnalem extra matrimoniuꝫ: est semper peccatum mortale: minus ⁊ maius ƀm specieꝫ luxurie. Ephe. quinto. Fornicatioauteꝫ ⁊ omnis imundicia aut auaricia nec nominetur in vobis. Sicut decet sanctos. Aut turpitudo: aut stultiloquium: aut scurrilitas que ad reꝫ non pertinet: sed magis gratiarum actio. Item quādo quis dicit rōne solatij talia verba: que sint ī se talis nature: vt sint multum īductiua mentium debilium in luxuriam: credit mortale: lꝫ illud non intēdat ƀm. d. Antoninū. Idē cuꝫ quis recitat vel cantat cantiones amatorias: vel cōponit aut docet alios de huiusmodi: vl' sonetos ⁊ stramotos intentione libidinosa: semper peccat mortaliter: ⁊ multo magis: si ibi sunt noīa dei ⁊ sanctoꝝ. Idē de sonantibꝰ instrā die

vel nocte. Idem de facientib⁹ mai tinatas: ꝛ sunt causa peccatorū sociorum. Si vero huiusmodi cantiones lasciue non cantentur intentione luxuriosa: tamen habent i se talia: que multū sunt inductiua mētiū debilium ad luxuriam ratione huius scādali vel ruine idē sequētis: posset esse mortale ſm dominū Anto. Itē si cantioneta vel sonetus mittatur alicui intentione iā dicta: ē mortale. Mortale quoqꝫ cum quis ē mediator: aut mediatrix. Idem mittens ambasiatā: vel litteras: ꝛ scienter recipiēs scribēs aut legens cū hmōi cogitatiōe venerea deliberata ratione: omni vice peccat mortaliter. ℂ Tertia luxuria dicitur visiua. Mulier pōt videri mltiplicit ab aliquo. Primo a casu. Scd̄o vt cognoscat eā ab alijs. Tertio vt attentiorez reddat loquens ei de virtutibus ꝛ vtilibus. Quarto vt possit plenius reprehendi ex inspectione sui ornatus vel vanitatis. Quinto ex quodam honesto amore. Sexto vt ex pulchritudine creature exurgat in laudem creatoris. ſm illud. Delectasti me dn̄e in factura tua. Septimo ex quadam curiositate vt sciat faciem eius vel formā vel ornatum cum quadam sensuali cōplacentia de ornatu eius: sicut mulieres in egypto per muros ascendebant vt viderent Joseph trāseuntem pulcherrimū: qđ sine peccato veniali nō ē. Octauo ꝛ vltimo vt libidinose in concupiscētia eius inardescat. Et hic aspectus semper ē peccatū mortale in viris ꝛ mulieribus: maius vel min⁹ ſm spēm luxurie. Hec veritas ē xp̄s. Mat. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eam: iam mechatus ē eā in corde suo. Idē de illis qui dicunt carnali intētiōe: vellem videre amasiam meā: vel econtra. Nā Jere. ix. Ascendit mors p fenestras. Ex hoc visu depēdēt innumerabilia peccata: in festis: in ecclesiis in discursib⁹. Idē mortalr̄ peccat cū aliqs vel aliqua perpendit se adamari carnaliter ꝛ vagheȝari: ꝛ se offert studiose ocul' amātiuȝ vt sibi placeat etiā si sibi nollet turpe agere: peccat mortaliter. Et rō est q: est efficax cā ruine vt patet de iniurijs ꝛ dāno dato. c. si culpa. Ubi dr̄. Sane lꝫ vt qui occasionē dāni dat: dānū videat᷑ dedisse. Itē mortalr̄ peccat cū aliqs vel aliqua per seipsum respicit in manibus: in pectore: ꝛ in alijs partib⁹ corporis cū carnali cōplacentia aduertenter omni vice peccat mortaliter. Itē mortalr̄ peccat cuȝ aliquis delectat᷑ carnaliter videre animalia coeūtia: vel bagatellas ꝛ huiusmodi turpitudines demon-

ſtrantia vel videre laſciuia ſpectacula: in q̄bus ē ſufficiēs cā luxurie ē mortale peccatum ſm. d. Anto. ¶ Quarta dr̄ luxuria auditiua. Cū quis audit libenter loqui de turpibus: de amatorijs: de immundis: nō tm̄ ex vana leuitate: ſed pp delectationē carnalē: in tali materia audita aduertēter querendo: mortalr̄ peccat: niſi forſitā inter cōiuges. Idē audiēs ambaſiatā carnalē cū delectatiōe: vel aliq̄d narrari de amaſio vl̄ amaſia: ſiue cātiones libidinoſas: peccat mortalr̄. ¶ Quinta dr̄ luxuria ornatiua. Cū quis ornat ſe intētiōe placendi alij vel alijs carnalr̄ extra matrimoniū: ſemper mortalr̄ peccat: minus vel mai⁹ ſm ſpēm. Omni enim vice: q̄ intētiōe amoris carnalis lauas caput: vultū: panicellū reſpicis in ſpeculo: aptas capillos biretū: cornua: pect⁹: planellas: colarinū: manichas: texutū: caudaȝ: capis florem: girlādā: iocalia: odores ⁊ huiuſmodi: ſemper peccas mortaliter: quotiens mēte deliberata facis huiuſmodi. Idē cuȝ q̄s amore carnali oſtendit pect⁹: vbera. man⁹. brachium. copā. comaȝ. pedē ⁊ hmōi: vt placeat extra matrimoniuȝ. Idē cū aliquis vel aliq̄ donat ornamētū: aut mun⁹ quodcunq̄ȝ: ēt roſaȝ: vel panicellū: amore carnali: ſemper peccat mortalr̄. Idē qui detinet illud mun⁹ amore amaſij vel amaſie. Idem q̄ gloriat̄ ſe accepiſſe munus illud ab amica. ¶ Sexta luxuria dicit̄ contrectatiua. Cū quis aliquē vl̄ aliquā tangit extra matrimoniū pp delectationem carnalē ⁊ libidinoſam. in fronte. in manu. in collo. in dorſo ⁊ in alia parte corporis: aut veſtis: vt in ſeipſo capiat carnaleȝ delectationem: vel vt aliam inducat: ſemper ē peccatū mortale maius vel min⁹ ſm ſpeciē. Eodē modo ille qui permittit hoc ſibi fieri ab eo quem exiſtimat ad hoc moueri amore libidinoſo. mortaliter peccat. q: facientem ⁊ conſentientem par pena cōſtringit lex. ij. q. i. Notum. cum glo. Nō dico credens moueri talem ex dilectione fraterna: ſeu honeſta amicitia ſeu quadam humanitate: ſeu ex more patrie: quāuis hoc faciens ex libidine moueretur. ⁊ iſte non credit pmittēdo ſm. d. Anto. nō peccat mortalr̄: ſed bn̄ tāgēs. Nihilominus tot cōtact⁹ ſunt euitādi. Qui enī tetigerit picē inq̄nabit̄ ab ea. Terra enī ⁊ aq̄ faciūt lutū ⁊ tamē ſunt munda ex ſe. Itē cū q̄s tāgit ſeipſuȝ ad hoc vt moueat̄ ad delectationē libidinoſaȝ. ſemp peccat mortalr̄. Idē ſi delectat̄ qn̄ inſurgunt prurit⁹ vel titillatiōes in carne: ⁊ ſic ē contētus aduertenter: li

cet nõ faceret opus. Mortalissi/
mum quoqȝ cũ aliquis vel aliq̃ ꝑ
seipsum facit imunditiã carnis se
ipsuȝ corrũpẽs: ⁊ vocaꝛ molities.
Et prout itẽtio ducit spẽs mutaꝛ.
Idẽ si faciat se ab alio tãgi ⁊ corrũ
pi: est mortale ⁊ grauissimũ: dans
causam alteri. Idẽ si cibis vel vi/
no procurat in vigilia vel in som/
nis. ℭ Septima luxuria dr̃ soluti
ua. Cũ quis cõiungit se mulieri so
lute: ⁊ ipse est solutus: dr̃ tunc for
nicatio: ⁊ ẽ peccatum mortale vt
determinaꝛ. xxxij.q.iiij.c. Dicat.
Et.c. Meretrices. Si autẽ virgi
nem ẽt de sua voluntate corrũpit:
mortaliter peccat: ⁊ grauiꝰ q̃ȝ in
simplici fornicatione. Et hoc vo
catur stuprum. xxxvi.q.i.c. Ra
ptus quoqȝ. Siquis autẽ rapit ali
quã solutã: ⁊ contra voluntatẽ eiꝰ
vel parẽtũ causa luxuriandi: pec
cat mortalissime: ⁊ vocaꝛ raptus.
xxvij.q.vltia. Lex. ⁊.c. Raptꝰ.
ℭ Octaua luxuria est adulterati
ua. Cũ quis cõmittit luxuriã cum
persona cõiuncta in matrimoniuȝ
s.cum maritata dr̃ adulteriuȝ gra
uissimum pctm̃ mortale. De quo
habeꝛ.xxxij.q.iiij.c. Nemo. Item
xxxvi.q.i. Lex illa. parapho. Cuȝ
ergo. Et si vna pars est in matri
monio tm̃. vocaꝛ adulterium sim
plex. Si ambe partes: vocaꝛ du
plex. ℭ Nona luxuria dr̃ incesti
ua. Cũ qs vtiꝛ actu turpi cũ aliq̃
de ꝯsanguitate vł de affinitate eiꝰ
Affines vocanꝛ attinẽtes sibi: ex
pte sue vxoris ⁊ affines vxoris sũt
attinẽtes marito. Affinitas ãt ꝯbiꝛ
ex q̃libet cõmixtiõe semis in vase
nãli: cũ q̃cũqȝ ẽt meretrice. ⁊ tũc
oẽs attinẽtes illiꝰ cũ qua cõmiscuit
se efficiunꝛ affines vsqȝ ad quar/
tum gradũ. Et iter hos nõ põt eẽ
matrimoniũ. Et si interuenit actꝰ
carnalis inter huiusmodi affines:
semp est incestus. De quo. xxxvi.
q.i. papho. Cũ ergo. Itẽ. xxxv.q.
ij. De incestis cõiuctionibus. ⁊.c.
nec eam. Et sic intellige: si mulier
copulauit se cũ aliquo: oẽs attinẽ
tes illiꝰ sunt affines eius: nec inter
hmõi põt eẽ matrimoniũ: imo si
fieret eẽnt excõicati. Et sic incestꝰ
est grauissimum ⁊ mortale ⁊ di
gnũ igne. Notãdũ quoqȝ si post
ꝯctũ mr̃imoniũ ꝑ ỽba ꝺ pñti ma
ritꝰ copulaꝛ carnalr̃ cum attinẽte
vxoris vsqȝ ad q̃rtũ g̃dũ: nõ põt
ampliꝰ petere debitũ: nisi ab epõ
saltẽ dispẽseꝛ vt pȝ ꝑ dñȝ abbateȝ
c.i. de eo qui cognouit ꝯsan. vxo.
Ita de vxore respectu attinentis
mariti: pñt tñ reddẽ. ℭ Decia lu
xuria dr̃ sacratiua. Cũ aliq̇s cleri/
cus vł religiosus cõmittit rẽ tur
pẽ cum persona sacra: aut perso/
na sacra cum seculari Et dicitur
sacrilegiuȝ de quo hẽs. xxvij.q.i.

c. Impudicas. Et ē pctm̄ mortale
⁊ ḡuissimuʒ. Jtē reputatꝰ sacrilegi
um inter cōmatres ⁊ cōpatres: ⁊
iter filianos ⁊ filianas. xxx. q. i. c.
Si q̇s: ⁊ ē mortalissimuʒ. Jdē re
putatꝰ cum i loco sacro aliq̇s com
mittit pctm̄ luxurie. ❡ Undecia
dr̄ luxuria abhominatiua. Cum
masculus turpiter agit in q̄cunqʒ
pte cuʒ masculo: vel femia cum fe
mina: vl' masculus cuʒ femia: est
peccatuʒ mortale ⁊ ḡuissimuʒ: ma
gis q̄ʒ cum ꝓpria mr̄e. Et vocatꝰ
sodomia. xxxij. q. vij. Usus. De q̄
dicetꝰ suo loco. Ad idē reducitꝰ qn̄
q̇s ne aliq̄ mulier ipregnetꝰ semiat
extra vas. Cōiunx i hm̄oi nullo
mō excusatꝰ. Additꝰ ⁊ his. Cū ali
quis vel aliq̄ dimissa oi hūanita
te: vtitꝰ actu turpi cū bestijs ē mor
tale ⁊ ḡuissimū. xxxij. q. vij. flagi
tia. ❡ Xij. luxuria pōt dici dele
ctatiua. Cū q̇s post factū vl' visuʒ
vl' locutionē carnalē: delectatꝰ fe
cisse: ⁊ ē ꝯtētꝰ: tūc mortal'r peccat:
si aduertit: ⁊ ē illiꝰ spēi: cuius fuit
actꝰ. Sil'r cū q̇s dolet nō potuisse
facē turpitudinē: aut non potuisse
loq cū amasia carnal'r ⁊ hm̄oi sem
per ē pctm̄ mortale: quotiens ad
uertit: ⁊ ē illiꝰ spēi: cuiꝰ fuisset locu
tio vel visio vel actio. Cōfitemini
igitꝰ ⁊ deiceps castitatē scāʒ ample
ctimini. Audite Paulū vos hac
q̄dragesima iuitātē. Col. iij. Mor
tificate mēbra vr̄a q̄ sunt sup ter
rā. fornicationē. imūditiā: libidieʒ
ꝯcupiscētiā malā: pp q̄ venit ira
dei sup filios incredulitatꝭ. h̄ ille.
Sic celestē gloriā mundi patā itra
bitis: disponēte d̄o hic p gratiā q
ē benedictus in secula. Amen.

❡ Dn̄ica tertia in q̄dragesima.
De ira dei. Sermo. xxvi.

Omne regnū in se
ipsum diuisuʒ de
solabitꝰ. Luc. xi.
Quāuis nā deita
tis clemēs sit ⁊ pia
q̄ miꝭos mortales p longa tp̄a ad
pniaʒ expectat: vidēs tn̄ eos obce
cata mēte: obstiatoqʒ aio in pctis
pseuerare: adhibere flagella sui fu
roris ⁊ iracūdie a summa iustitia
cōpellitꝰ. Quiqʒ ēt quāto diutiꝰ ad
pniaʒ expectat: tāto duriꝰ in illum
suū exagitat furorē: teste Ualerio
maxio qui ait. Lento. n. gradu ad
vindictā sui: diuina ꝓcedit ira: tar
ditatēqʒ supplitij grauitate cōpen
sat. Quapropter volens ego ho
die p̄dicare de maximis flagellis
iracūdie diuine: per que vrbes ⁊
castra ꝓuincie ac regna affligūtꝰ:
ꝯueniēter assūpsi thema hodierni
euāgelij i q̄ dr̄. oē re. ⁊c̄. Jn q̄ euā
gelio tria nob singl'aria ꝓdantꝰ docu
mēta. ❡ Primū docu. q̄ q̇cūqʒ ē
i pctō mortali: possidetꝰ a dēone: ⁊
ē mutꝰ i laude dina. s̄ʒ eiecto pctō

per confessionem: tacentia prius ora: in creatoris laudem relaxant. Hoc tangitur prima euãgelij par te.ibi. Cum eiecisset demoniũ 7c. ¶ Scõm documentũ est: ꝙ qͣlibet regnum 7 quelibet ciuitas ac domus: in quibus nõ est pax: sed dissentiones 7 partialitates affligunt 7 dissoluuntur. Hoc pꝫ.ibi. Omne regnum in seipsum 7c. ¶ Tertiũ documentũ est: ꝙ illi q audiunt verbum dei: 7 operant ₒm illud: beati sunt: 7 p ꝯsequens non incurrent diuinam iram. De qua tria hoc mane ꝯsiderabimꝰ. ¶ Primo ire dei verificationeꝫ. ¶ Scõo ire dei inductionem. ¶ Tertio ire dei euasionem. ¶ Primo ire dei ꝯsiderare debemus verificationeꝫ. Querunt theologi hoc mane. Utruꝫ ira sit in deo. Et videt ꝙ nõ. Nulla passio existens in appetitu sensitiuo ẽ in deo: quia in deo nõ est potẽtia aliqua sensitiua: neqꝫ passiões eaꝫ consequentes: vt patet per Phm vij.7.viij. Ethi.xij. Metha.iij. ꝺ anima. Et per Cõmentato.iij. de aĩa.qui dicit. Nulla forma est libe rata a potentia: nisi persona intelligenda. Sed ira est passio existẽs in appetitu sensitiuo: vt patet per Phm in primo de aĩa.ergo ira ñ est in deo. Propterea. Nulla passio 7 operatio: que est tantũ ꝯiuncti ex anima 7 corpore: potest esse in deo: qꝛ deus nõ est compositus aliquo modo: vt optime declarat. Doc.s. pte prima.q.iij. Et.q.vij. Et Phs.xij. Metha.sili 7 Cõmentator ibideꝫ: sed ira est passio vel operatio tm̃ coniuncti: vt patet per Phm primo de aĩa.ergo in deo non est ira. Sed cõtra ẽ qꝺ dicitur in ps.cxv. Iratus est furore dominus in populũ suum. ps. xvij. Fundamenta montiũ conturbata sunt 7 cõmota sunt. quoniam iratus est eis. ps.lxxxix. Quis nouit potestateꝫ ire tue: 7 pre timore tuo iram tuã dinumerare. ps.lxxviij. Effunde iram tuã in gentes que te non nouerunt: 7 in regna q nomen tuum non inuocauerunt. Ezech.vij. Ira enim mea sup vniuersum populũ eiꝰ. gladius foris: pestis 7 fames intrinsecus. Qui in agro est gladio morietur 7 q in ciuitate pestilentia 7 fame deuorabunt. hec ille. Huic dubio respõdet.s. Doc.parte prima.q.iij.ar.ij. ad ₒm. Et iterũ.q.xxi.ar.i.ad primũ.7 ar.iij.in corpe.q. Ira dupliciter accipitur. Uno modo ₒm ꝙ est motus aut passio existens ĩ appetitu sensitiuo irascibili: quã diffiniens Ari.primo de anima. dicit. Ira est accensio sanguinis circa cor ex appetitu vidicte: causata ab apparente paruipensione. Et sic

ira nõ ẽ in deo. Alio modo ira di citur metaphorice ẽm qꝫ nominat effectum ire in nobis. s. punitionẽ vel vindictam: ratione cuius deꝰ ad similitudinem hominis irati se hẽt: ⁊ sic ira est in deo. Unde do minus Albertꝰ in. ij. sen. d. xxxv. sic inquit. Ira cõuenit deo p pro sopopeã que dr humana passio qñ vz attribuit deo qd est huma nũ dum. s. punit quod facit homo irascẽs. Exẽplum. Pater eni ẽm imperium rõnis irascitur filijs ẽz qꝫ exigit eorum malitia: ⁊ ordina te corrigit eos. Silr dñi irascuntur ⁊ plati subditis inobedientibꝰ. Ec ce effectꝰ ire. In deo autẽ silr dici mus irã eẽ. Nã sine passione sine turbatione: sine alteratiõe suiipsiꝰ sua exigente iustitia: punit ⁊ flagel lat pctõres: obstiatos: ⁊ rebelles. Flagellat ciuitates: castella ⁊ patri as diuersas in ira cõculcãs: qñ eis effectus ire demõstrat. Immittit insuper grandines: tẽpestates: ful gura: tonitrua: pestilentias: caristi as: sterilitates: fames: terremotus guerras: signa magna ⁊ horribilia ad terrendum: destruendum: dis sipãdũ: bestialiter viuentes. Pro pterea Jeremias. iiij. c. clamat ad uersus peccatores dicẽs. Plangi te ⁊ vlulate qꝛ non est auersa ira furoris dñi a vobis. Et Trenorꝫ iiij. Cõpleuit dñs furorem suum: effudit iram indignationis sue. Et Naũ i. Ulciscens dñs in hostes suos: ⁊ irascens ipse inimicis suis. Patet igitur iram: odium ⁊ vin dictam esse in deo ẽm effectum: ⁊ non ẽm affectum: seu passionem: quia ita non est passio: sed actiue ẽ ipsa dei operatio. passiue autem ẽ effectus receptus i creatura. Pa tet rñsio ad argumenta qꝫ proce debant de ira: prout est passio sen sitiua. que non est in deo.

Ecundo principa liter considerare debemus ire dei inductionem: tria sunt que maxime prouocant ⁊ inducunt iram diui nam ad flagellandum ⁊ punien dum peccatores.

¶ Primum est transgressio le galis.

¶ Secundum est obduratio cor dialis.

¶ Tertium est elatio dyaboli calis.

¶ Primum prouocans iram dei contra peccatores est transgressio legalis. Qđ vt clarius intelliga tur: ante omnia videndum est qd sit lex. Ait nãqꝫ Crisyppus sum mus stoice sapientie Phs: vt. ff. de legibus. l. lex. Lex inquit ẽ san ctio sancta: iubens honesta: prohi bensqꝫ contraria. Et Ari. x. Ethi.

Lex est sermo coactionez habēs:
ab aliqua prudētia ⁊ intellectu ꝓ
cedēs. vñ Isido.lib.v. Ethimo.⁊
in decretis.di.iiij.c. Facte. Facte
sunt aūt leges: vt earum metu: hu
mana coerceat audacia: tutaq; sit
inter ip̄robos innocētia: ⁊ in ipsis
ip̄robis: formidato supplicio re-
frenetur audacia: ⁊ nocendi facul
tas. Et xxiij.q.v. Non frustra. Et
sunt verba Hiero. Non frustra
sunt instituta: potestas regis: ius
cognitoris: vngule carnificis: ar-
ma militis: disciplina dñantis: se-
ueritas etiā boni patris. Habent
eniz oīa ista modos suos: causas:
rationes: ⁊ vtilitates. hec cuz timē
tur: ⁊ mali coercent. ⁊ boni inter
malos quieti viuunt. hec ille. Bo
ni nō possent viuere: imo ip̄uni-
tas maloꝝ faceret eis viā ad ma
gis peccandū. xxxv. q.ix.c. Loci.
Et ꝙ peius est: inuitaret eos ad
malignanduz. C. de furtis.l.si q̄s.
in fine. Hinc est: ꝙ in ciuitatibus
⁊ habitatoribus preponunt offi-
ciales: pretores ⁊ iudices: quoruz
officium est prouidere ne illicita
fiant: vt patet.ff. ad.l.aqul.l. Ita
vulneratus.⁊.ff.de iudicijs.l.si.lō
gius.⁊.ff.de noxalibus.l.in deli-
ctis seruoꝝ.paᵱho.cum dñs. Et
Co.de penis.l.si operis.⁊ Co.ꝺ
defensoribus ciuitatuz.l.per oēs.
imo ois ratio suadet penas ob
maleficia solui: vt.ff.de fideiusso-
ribus.l.Si arco. parapho. finali.
Ideo Phs. Si excessus dimit-
tatur ip̄unitus vnius: multos sibi
cumulat delinquentes. Et sic ma-
lum transit ip̄unitum: ⁊ bonuz ir-
remuneratum: quod contra ē p̄e
dicta iura. Et nemini debent par
cere cuiuscunq; conditionis fue-
rint: siue dñi: siue nobiles: siue ci-
ues: siue populares: quia quanto
delinquens est maior: tāto magis
est puniēdus. patet.xl.di.c. homo
christianus. Et.xi.q.iij.c. Preci-
pue. Sic est de deo. Nam ipse de
us dedit legem.s.decem precepta
ad hunc finē: vt homines fiāt vir
tuosi ⁊ viuant honeste: cū ista sit
voluntas eius: quia vt scribitur.i.
thesa.iiij. Hec est enim voluntas
dei: sanctificatio vestra. Hec autē
diuina lex continet decem prece-
pta: ad cuius obseruationem oēs
tenemur. Primum fundamen-
tum omnium preceptorum est il-
lud quod scribitur Mat.xxij. Di
liges dominum deum tuum ex to
to corde tuo: ⁊ in tota anima tua ⁊
in tota mente tua. Ubi Augu. Di
ligitur deus toto corde ⁊ intelle-
ctu sine errore. Tota anima.i.vo-
luntate sine conditione. Tota men
te.i.memoria sine obliuiōe. h̄ ille.
Ita hec lex amoris obseruanda ē:
vt nec venialiter nec mortalr̄ a no

bis de⁹ offendat. Unde Augu. Et. xxxij. q. v. c. Ita ne. Poti⁹ eni quis debet omnia mala pati: q̄ȝ peccato cōsentire. Et. s. Tho q̄lib. x. q. ix. ad tertium. Et in. iij. sen. d. xviij. q. ij. ar. iiij. q. iij. dicit. Non solum aliquis debet subire morte anteq̄ȝ peccet mortaliter sed ante q̄ȝ peccet venialiter: q: peccatum inq̄ntū peccatū nunq̄ȝ est eligibi le. Si eni esset eligibile nunq̄ȝ eēt peccatū: ꝛ sic non peccareȝ: si face rem. h ille. Propterea philoso phus in. iij. ethy. ait. Melius est mori q̄ȝ facere contra bonuȝ vir tutis. ¶ Scdm preceptū est. Nō assumes nomen dei tui in vanum. Hoc precepto prohibetur periu ria. blasfemie. ꝛ mēdacia. ¶ Ter tium preceptum diuine legis est. Memento vt diem sabbati san ctifices. Contra hoc preceptum facit: qui causa cupiditatis i die so lēni opus seruile facit: vendendo emēdo: negociando. ꝛ huiusmōi. ¶ Quartum preceptum est. Ho nora patrē tuū ꝛ matrem tuā ver bo: signo: insuper ꝛ opere atq̄ȝ ob sequio. ¶ Quintum preceptuȝ ē. Non occides: neq̄ȝ. s. corde: neq̄ȝ verbo: neq̄ȝ facto. ¶ Sextū pre ceptum est. Nō mechaberis. In quo prohibetur omnis luxurie ꝛ carnalitatis actus: preter q̄ȝ in ma trimonio. ¶ Septimuȝ est. Non furaberis per furtum enim intelli gitur omne male ablatuȝ: siue oc culte accipiendo: siue violenter rapiendo: siue fraudulētiam in mercationibus cōmittendo: siue mercedem debita non soluen do: siue vsuram perpetrando. ¶ Octauum. Non loqueris fal sum testimonium aduersus pro ximum tuum. In hoc peccat fal sus testis. qui vt ait Isidorus de summo bono. Testis falsidicus tribus personis est obnoxius. pri mo deum contemnit: per quem periurat. secundo iudicem quem mentiendo fallit. postremo inno centem: quem falso testimonio le dit. ¶ Nonum est. Non concu pisces rem proximi tui. In quo ꝓ hibetur indebita cupiditas rei ali ene. ¶ Decimū ꝛ vltimuȝ prece ptum ē. Nō ꝯcupisces vxorē ꝓxi mi tui. Quia igit peccatores hāc legem dei spernunt transgrediun tur ꝛ conculcant. ideo merent di uinam iram experiri. q̄d fit maxi me cum aduersus eos: immittit iu stissimus deus tribulationes: cari stias: guerras: famē: pestes: fulgu ra. tempestates. mortes diuersas atq̄ȝ crudeles. Et hoc est q̄d ipse deus minatur Deut. xxviij. d. Si audire nolueris vocem domini dei tui: vt custodias ꝛ facias oia mandata eius cerimonias: quas

ego precipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiões iste: et apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate: maledictus in agro maledictū hōreū tuū: et maledicte reliquie tue: maledict⁹ fructus vē tris tui: et fructus terre tue: armenta bouū tuorū: et greges ouiū tuarum. Maledictus eris ingrediēs et maledictus egrediens. Mittet dñs super te famē et esuriem et increpationē in omnia opera tua. q̄ tu facis: donec conterat te et pdat velociter: propter adinuentiones tuas pessimas ī quibus reliquisti me. Adiungat tibi dñs pestilētiā donec consumat te de terra: percutiat te dñs egestate: febre: et frigore. ardore. et estu: et aere corrupto ac rubigine: et presequatur: donec pereas. hec ille. Hec autem aūctoritas de verbo ad verbum explicāda est. ¶ Undecimū. prouocans iram dei est obduratio cordialis. Sacri theologi querunt. vtrum obstinatio sit a deo vel ab hoie. Ad qđ respondet .s. Doc. in qōnibus de veri. q. xix. ar. iij. Et ī primo sen. d. xl. ar. ij. Et prima scđe. q. lxxix. ar. iiij. Et pma parte. q. lxiiij. ar. ij. Et in. ij. sen. d. vij. ar. ij. Et in. iiij. sen. di. l. ar. v. Sed permaxime in primo sen. sic dicēs. Obduratio potest capi dupliciter. Uno mō obduratio dicit actus voluntatis obstinate in malum cui malo pertinaciter adheret. Et sic constat. q̄ obduratōnis causa non est deus sed hō. Quñqȝ vero obduratio dicit ipsa priuatio gratie: que etiā excecatio dicit. q: gratia est qđdam lumen anime et perfectio quedā habilitans ipaȝ ad bonū. Qđ autē aliquis careat gratia. ptingit dupliciter. tū q: ipe nō vult recipere. imo expellit eaȝ et renuit. Nā in potestate eius est. et potest renuere. q: quilibȝ potest renūciare sue potestati. vel pprio iuri: vt pbatur. vij. q. i. c. Quā periculosum. Et. C. de pactis. l. Si quis in pscribēdo. Et extra de foro ppetenti. c. Si diligēti. Et extra de regularibus capi. Ad apostolicam. ergo in potestate hois est et accipe gratiā et renūciare. Deus autem neminē compellit renūciare: q: renunciare non compellitur quis inuitus: vt. vij. q. i. c. Quātis immo renunciatio debet esse voluntaria: vt Extra de renunciatione. c. Qđ metus causa. tum quis deus non infundit. Horum autē duorum talis est ordo vt. s. non sit secundum: nisi ex suppositione primi. Cum enim deus nil velit nisi bonum non vult istum carere gratia: nisi secundū q̄ bonum est: sed q̄ iste careat gratia non est bonuȝ simplicit. Unde hoc absolute cō-

sideratum: non est volitum a deo est tamen bonum quod careat gratia si eam habere non vult: vel si negligenter se ad eam preparat habendam: quia iustum est. Et hoc modo est a deo volitum. Et sic concluditur: quod causa obdurationis et obstinationis: est malicia et pertinacia praue voluntatis. Quam obstinationem sancti Docto. dicunt esse speciem peccati in spiritumsanctum: vt clare patet. xxij. q. xiiij. ar. ij. Confirmat autem Augustinus in Enchi. d. Qui obstinatione mentis diem claudit extremum: reus est peccati in spiritumsanctum. hec ille. Propter huiusmodi ergo peccatum: deus immittit tot mala: pestem: famem: et mortalitatem: et ceteras calamitates. Hoc est quod dicit et minatur. Leui. xxvi. c. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: nec audire volueritis me: addam plagas vestras vsque in sempiternum propter peccata vestra: emittamque in vos bestias agri que consumant vos et pecora vestra: et ad paucitatem cuncta redigant: deserteque fient vie vestre. Quod si nec sic voluerítis recipere disciplinam: sed ambulaueritis ex aduerso mihi. Ego quoque contra vos aduersus incedam: et percutiam vos septies propter peccata vestra: inducamque super vos gladium vltorem federis mei. Cumque confugeritis in vrbes: mittam pestilentiam in medio vestri et trademini in manibus hostium. hec ibi. Et Numeri. xiiij. c. dicit sic. vsque quo detrahet mihi populus iste: Quousque non credent mihi in omnibus signis que feci coram eis. Feriam igitur eos pestilentia atque consumam. hec ibi. Nonne propter obstinationem egyptiorum: qui nolebant dimittere filios israel habuerunt talem pestilentiam. quod nulla domus erat in egypto: in qua non iaceret mortuus: vt clare patet Exo. xiij. Sed vt clarius videas: quomodo deus minatur iudicia sua: et tot mala: accipe bibliam et lege in ea cum diligentia. Et primo Exodi. v. et. ix. c. Leui. xxvi. c. Numeri. xiiij. c. Deut. xxviij. c. secundi. Reg. xxiiij. c. tertij. Reg. viij. c. primi. Paralipo. xxi. c. secundi. Paralipo. vi. c. et. xx. c. Item prouer. xv. xix. xxi. et. xxix. Item primi Macha. x. Item Iere. xiiij. xxi. xxiiij. xxvij. xxix. xxxij. xxxiiij. xxxviij. xlij. xliiij. Cadent in gladio: et in fame consumentur a minimo vsque ad maximum. In fame et gladio morientur et erunt in iusiurandum: et in miraculum: et in maledictionem: et in obprobrium. Item Ezechi. v. vi. et. xij. xiiij. xxviij. xxxiij. et. xxxviij. c. Item Mat. xxiiij. Et Luc. xxi. Surget gens contra gentem: et re

gnum aduersus regnum ⁊ terre-
motus magni erunt per loca: ⁊ pe
stilentie ⁊ fames: terroresq; de ce
lo ⁊ signa magna erunt: ⁊. infra.
Ve autem pregnantibus ⁊ nutrié
tibus in illis diebus. Erit enim p̄s
sura magna super terraz ⁊ ira po
pulo huic. Et cadent in ore gladij
⁊ captiui ducentur in omnes gen
tes. Et hoc propter duriciá ⁊ ob-
stinationem cordis. Hec sunt ver
ba ineffabilis veritatis: que debe
rent mouere saxea pectora: tamé
vel pauci vel nulli conuertuntur:
aut duritiam cordis frangũt. Un
de Grego. in Omel. Ambulans
Iesus in mare galilee: ait. Audi-
stis fratres charissimi q: ad vni⁹
iussionis vocem Petrus ⁊ An-
dreas relictis retibus: secuti sunt
redemptorem. Nulla adhuc eum
miracula facere viderát: nihil ab
eo de premio eterne retributionis
audierant: ⁊ tamen ad vnum pre
ceptum. hoc qđ possidere vide-
bantur. obliti sunt. Quanta nos
eius miracula videmus: quot fla
gellis atterimur: quantis minaruz
asperitatibus deterremur: ⁊ ta
men vocantem sequi contemni-
mus? In celo iam sedet: qui de
conuersione nos admonet. Iam
iugo fidei: colla gentium subdi-
dit. Iam mundi gloriam strauit.
Iam ruinis eius crebrescentibus
districti iudicij sui diem appropin
quare denunciat: ⁊ tamen super
ba mens nostra: non vult hoc
sponte deserere. quod quottidie
perdit in vita. Quid fratres cha
rissimi dicturi sumus: q ob amo
rem presentis seculi nõ preceptis
flectimur: nec verberibus emen
damur. hec ille. ¶ Tertium ꝓuo
cans iram dei est elatio diabolica
lis: dicunt enim Phylosophi na
turales: ꝙ vespertilio perdit visuz
ꝓpter volatũ. Humor enim chri
stallinus: qui exigitur ad videndũ
transit in substantiam alarum. Ita
elati ⁊ superbi: imitantes diabolũ
principem superbie: semper in al
tum volantes super alios: perdũt
visum cognitionem: ⁊ considera
tionem iudiciorum dei: que capiti
bus eoꝝ semper iminent. Nõ vi
dent sanguineũ gladium: non spa
tam ex vtraq; parte acutam: non
celeste fulgur ab ira dei prepara
tum. Non sibi persuadent: ꝙ de⁹
ipsos rebelles ⁊ temerarios puni
re debeat vel possit. Errant ꝓfe
cto: ⁊ tenebris obcecati a veritate
deuiant. Si náq; licet prelatis cor
rigere suos subditos: vt extra.
de officio ordinarij. capitulo Ir-
refragabili. Si licet domino cor-
rigere seruuz suum: vt. ff. de his

qui ſunt ſui vel alieni iuris.l.pꝛi ma.parapho.i.Si licet creditoꝛi ſuuꝫ ſibi pignoꝛatuꝫ caſtigare ⁊ coꝛrigere.ff.de pignoꝛaticia actione.l.eleganter.parapho. Plane. Si licet magiſtro diſcipuluꝫ in diſciplinatum:⁊ non benefacientem coꝛrigere ⁊ caſtigare:vt patet.ff. ad.l.aquil.l.Sed ⁊ ſi quecūqꝫ.parapho.magiſter. Si licet marito caſtigare vxoꝛem ſuam ſine pena dūmodo non excedat modum in caſtigatione:vt.ff.Soluto matrimonio.l.ſi conſtanter.parapho.ſi maritus.O ſupbi.O iobediētes. O rebelles.O trāſgreſſoꝛes legis diuie.O adulteri animaꝝ veſtrarum.O blaſphematoꝛes dei ⁊ ſanctiſſime matris eius.O ſui demonum:non licebit deo:qui eſt ſuper omnia pꝛincipatum tenens: pꝛopter maximas offenſiōes:q̄s continue ſue maieſtati infertis:⁊ percutere:⁊ interficere:⁊ occidere:⁊ poſtremo in baratrum inferni ſubmergere:Nonne ipſe obtinet ius:⁊ imperium affligendi:tribulandi:oppꝛimendi:flagellandi: ⁊ modo peſte:modo febꝛe:modo ſagittis:modo igne:modo aquarum inundatione:modo terremotibus:modo ventis:modo ſiccitate:modo maris tempeſtate. Hoc eſt qd̄ ipſe dicit.Deut̄.xxxij.c. Si acuero vt fulgur gladium meum ⁊ arripuerit iudiciuꝫ manus mea reddam vltionem hoſtibus meis ⁊ his qui oderunt me retribuam. Inebꝛiabo ſagittas meas ſanguie ⁊ gladius meus deuoꝛabit carnes Et p̄s.vij. gladium ſuum vibrauit:archum ſuum tetendit:⁊ parauit illum. Et in eo parauit vaſa moꝛtis:ſagittas ſuas ardentibus efficit. Et in eccleſiaſtico.v.c.Subito enim veniet ira illius:⁊ in tēpoꝛe vindicte diſperdet te.Sed ⁊ de impetuoſa ac tremenda ira diuina:audi terribile flagellum.

Nam legitur ſecundi Roma.vltimo capitulo. q̄ Dauid elatus in ſuperbiam populum ſibi ſubditum dinumerare fecit. Quo facto:miſit ad eum dominus pꝛophetam Gad.dicentem. Trium tibi datur optio:elige vnum qd̄ volueris ex hijs:vt faciam tibi: aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua:aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos:⁊ illi te perſequentur:aut terre tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.Dauid autem arctatus peſtilentiam elegit:per quam a mane vſque ad tempus ſacrificij veſpertini:moꝛtui ſunt ſeptuaginta milia virorum. In paralipomenon.vero trecenta milia:p ut narrat hiſtoꝛia ſcolaſtica:adducens hebꝛeos qui dicunt.ibi loq̄

de nobilibus nũ: sed de plebeis: sunt. ccc. milia. Videns aũt David: gladio evaginato: angelũ cedentẽ populũ suspexit i celũ ⁊ dixit. Ego sum qui peccavi: ⁊ ego iniqȝ egi. Isti qui oves sunt: quid fecerũt? O severa dei iusticia. O aspera punitio. O crudelissima vindicta. Si. n. ꝑpter vnũ peccatũ: angelus in tam brevi spacio interfecit trecẽta milia viroꝝ: quid faciet ergo vobis miseri: q tot peccata: tam infinita ⁊ inumerabilia scelera committitis?

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ ire dei evasionem. Querit hic vtruȝ peccatores valeãt iram dei evadere. Huic petitioni rñdẽs dico: ꝙ tanta tãqȝ severissima ira: sceuit deꝰ ops i puniẽdo peccatores: vt nullus vnq̄ȝ extiterit tãte excellentie: fortune: aut potestatis: q manuȝ sue ire potuerit effugere. Exẽplis hoc cõprobabimus vt res clarius itelligat. Põpeius civis romanus potẽtissim⁹ q̇ totã Asiã romano subiugavit iperio: ⁊ sepius triũphavit: ⁊ inter alios triũphos quos gessit trigintasex reges ante currũ: manibus post terga ligatis: maxima cũ glia duxit. Inter quos fuit Mitridates rex potẽtissimus: iraȝ dei effugere nõ potuit. Naȝ a satellitibus Ptolomei: regis egypti: dũ fugeret Cesarẽ: decapitatus ẽ: de hoc Plutarch⁹. Crassus civis romanus: ditissimus ⁊ potentissimus: vnus de triũviris: sensit irã dei: qñ a parthis mirabiliter mortu⁹ est: dũ bellũ ageret ꝯ illos. Cui dictũ est. Sanguinẽ sitisti: sanguineȝ bibe. De hoc Plutarch⁹. Marius similiter quo victrix totiẽs cõsule Roma fuit: qui de Cymbris ⁊ de Jugurta rege triũphavit iram dei sensit: dum a Roma exulavit: ⁊ morte vilissima affectus est: hec Plutarchus. Scylla similiter: qui dictator roman⁹ fuit: quod officiũ maius rome: ⁊ qui illariuȝ devicit ⁊ exulare fecit: turpissima morte affectus: ire dei evidentissimum indicium fuit. Plutarchus. Scipio africanus: similiter iram dei sensit. quando post subactam Carthaginem romano imperio: a Roma tamen exulavit: hec Titus Livius. Scipio item africanus secũdus. qui Carthaginem ipsam funditus evertit. iram dei sensit. quãdo Rome triumphans de habita victoria die sequenti mortuus inventus ẽ. hec Titus Livius. Hãnibal Carthaginensis. ire dei testimonium evidens fuit. quando post multas victorias habitas ꝯtra romanos:

⁊ maxime post Cānensem victo-
riam qua oēm vim romanoꝝ ꝓ
strauit: ita vt modiū vnū anulo-
rum Carthaginē miserit: in signū
maxime victorie habite: qua vi-
ctoria ita elatus est: vt dixisse ꝑhi
beatur. Actum nihil est: nisi peno
milite: portas frāgimus: ⁊ media
vexillum pono suburra. Demū
superatus a Scipione: cum tandē
romani: eum insequerent: anulo
quē apud se habebat venenato:
ori apposito: vitam miserabiliter
finiuit: hec Titus Liuius: ⁊ Iuue
nalis. Xerses quoq͡ rex ꝑsaꝝ: qui
aduersus greciam veniens: exer-
citum magnum duxit. In quo vt
dicit Iustinus libro.ij. habuit se-
ptingenta milia de regno: ⁊ trecē
ta milia ꝺ auxilijs. Naues quoq͡
decies centum milia: vt non ime-
rito proditum sit: ab exercitu eius
flumina siccata. Qui tanta super
bia ducebatur: vt veluti esset do
minus nature: montes in planū
deduceret: ⁊ ꝯuexa valliū equa-
ret: ⁊ quedam maria ad nauiga-
tionis commodum: per compen-
dium ducebat. Huiusmodi talis
⁊ tātus: iram dei sensit. Nam su-
peratus ⁊ deuictus: miserabiliter
sola naui reuersus effugit: ⁊ tan-
dem contēptus a suis: propter bel
lum infeliciter gestum ab Artha-
bano eius ꝑfecto occisus est. hec
Iustinus. Milciades quoque
atheniensis dux fortissimus post
gloriosam victoriā habitam ꝯtra
Darium regē persaꝝ: ⁊ post ho
norem maximū inde consequutū
iram dei sensit: quādo ab atheniē
sibus condēnatus: q̄nquaginta ta
lētis: que dum persoluere nō po
tuit: in vincula publica coniectus:
ibi diem obijt supremū. hic Emi
lius ꝓbus. Temistocles etiā dux
atheniensis clarissimus: cuius au
ctoritate ⁊ prudentia. Xerses rex
persaꝝ deuictus: ⁊ expulsus ē: irā
dei sensit: quando a ciuibus suis:
exilio damnatus est: ⁊ tandem: vt
aliquibꝰ placet: veneno sumpto:
sua sponte mortuus est. hec Emi-
lius probus. Pausanias simili-
ter: dux lacedemoniꝰ: quo duce:
Mardonius gener regis persa
rum: cum ducentis milibus pedi
tum: ⁊ viginti milibus equitum:
superatus est: ire dei testimonium
prebuit: quādo dum in templo fu
gisset: vt mortē euaderet: ibi clau
sus sub Cliuo: mori passus est: ꝭ
Emilius probus. Sed quid in lō
gum sermonem protraho: Iram
iustissimi dei: nullus vnq͡ pecca-
tor euasit. Non Lucifer cum suis
sequacibus. Non primi parētes.
Non gigantes viri robustissimi.
Nō Membroth edificans tur-
rem. Non totum genus huma-

nuz: quin aquis diluuij fuerit sub-
mersum. paucis. idest octo exce
ptis. Non Madiam cum tam i-
uumerabili exercitu: qui erat sicut
arena maris. Naz omnes a Ge
deone fuerunt destructi. Judic.
vij. c. Non reges. Non impera-
tores. Non tyrāni. Non domini.
Non crudeles. Non parui. Nō
magni. Nullus pōt a diuino fu-
rore se abscondere. Nemo potest
subterfugere. Nullus euadere.
Jra siquidem tremēdi dei punit:
flagellat: dispdit ꝛ anihilat. vnde
ipse ait. Deutero. xxxij. Ego occi
dam ꝛ ego viuere faciam: percu-
tiam. ꝛ ego sanabo: ꝛ non est qui
de manu mea possit eruere. Et ex
hoc tremens Dauid: aiebat. ps.
cix. Si ascendero in celum tu illic
es: si descēdero ad infernuz ades.
Si sumpsero pēnas meas dilu-
culo ꝛ habitauero i extremis ma
ris. Et enim illuc manus tua de-
ducet me ꝛ tenebit me dextera
tua. hec ille. Cur igitur: O miseri
peccatores potentissimi dei prece
pta contēnitis: Cur in tot vitijs ꝛ
sceleribus obstinati perduratis:
Cur dyabolica superbia cecati
inceditis: Cur non humiliamini
sub potenti manu dei: vt eius irā
furorem: vindictam effugere pos
sitis: Expergiscimini iam: ꝛ vias
vestras ita dirigite: mores cōpo-
nite: ceruicem flectite: vt vobis
deum placare valeatis: qui viuit
ꝛ regnat: per omnia secula seculo
rum. Amen.

¶ Feria secunda tertie Dñice
De purgatorio. Sermo. xxvij.

Ac ꝛ hec in patria
tua. Luč. iiij. Tāta
est pulchritudo cele
stis patrie vt in illā
nihil maculatum: ni
hil coinquinatum intrare possit:
testante hoc Johanne in Apoca.
.xxi. vbi ait. Non intrabit in ea
aliquid coinquinatum. Et cum ne
mo in hac vita: absq3 veniali pec
cato viuere possit: necesse ē: si ad
celestem patriam ascēdere cupit:
vt purgetur in hoc mundo vel in
fornace purgatorij. Nec quisq3
debet in amicis. parētibus. filijs.
beniuolis. ꝛ amantibus suā spem
ponere. Sed dum in mundo po
situs est. studeat bonis operibus.
peccata redimere. Ad hoc enim
in hac nr̄a patria terrena positi
sumus. vt per bona opera. cone-
mur purgatorij penas euadere.
Et hoc est quod iquit thema. Fac
ꝛ hec supple bona opera: i patria
tua: ꝛ sunt verba hodierni euāge
lij. In quo tria habem9 documē
ta. ¶ Primum documentum est
ꝙ qlibet debet honorare patriaz

uam: in qua natus τ nutritus est: iuxta partem primam euangelij: in qua dicitur.. Quanta audiuimus facta τc. ¶ Secundum documentum est: q divina pietas: semp prouidet bonis: dato q sint inter malos constituti. Hoc patet secunda euangelij parte vbi dicit de Helia q fuit missus ad mulierem viduam in sarepta: a qua fuit sibi prouisum. ¶ Tertium documentum est: q ira facit hominem peiorem dyabolo. Nam dyabol9 duxit xpm super montez excelsuz: de quo non fuit ausus illum preci pitare: sed iudei irati: ipsum salua torem: duxerunt ad superciliũ mõ tis: vt ipsuz precipitarent. Hoc tã gitur. ibi. Repleti sunt omnes in synagoga ira. Quasi quis offen derit: studeat in hoc mundo satisfacere: ne post ea puniendus ad purgatorium descendat. De quo purgatorio tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo purgatorij verificationem.

¶ Secundo purgatorij punitionem.

¶ Tertio purgatorij subleuationem.

¶ Primo considerabimus purgatorij verificationem. s. Utrum sit purgatorium. Ad hec respondet omnis theologoꝝ scola: τ q̃z maxime. s. Tho. d. Petrus de taran. d. Petrus de palu. dominus Albertus magnus. sanctus Bonauentura. Ricardus de media villa: sed permaxime sanc. Boc. in. iiij. senten. di. xxi. ar. primo. q. i. in responsione principali: q purgatorium omnino τ infallibiliter reperitur. Hec cõclusio est vera fidelis. τ catholica. Quam conclusionẽ triplici rõne declaro.

¶ Primo ratione perfectionis.

¶ Scđo ratione reuelationis.

¶ Tertio ratione distinctionis.

¶ Primo dico q purgatorium est omnino: ratione perfectionis. dicit. s. Boc. pte prima. q. iiij. ar. primo. In corpore questionis. Et phylosophus. xij. Metha. Primum principium quod est deus: oportet esse perfectissimum. Et Lactãtius libro primo. c. iij. dicit. Deus vero: si perfectus est: q: p fectus est: vt esse debet: nõ potest esse: nisi vnus: vt in eo sint omnia Hoc idez testat Diony. de diuis no. c. iiij. d. Deus pre oib9 modis est perfectus: ergo opera dei sunt perfecta. vnde Deute. xxxij. c. dicit Moyses. Dei perfecta sunt opa. Perfectum aũt tunc vnumquodqz est: cum sibi nihil deest: sm modũ sue perfectionis: vt patet p Phm. v. Metha. Et. iij. Phy. Nulla eniz res destituitur a ppria

operatione: vt in primo de celo.
Et.iiij.metha. Tunc ſic. Si pur-
gatorium non eſſet. opera dei eſ-
ſent imperfecta: quia eſſent ſine iu
ſtitia que exigit, vt peccata punian
tur: vt dicit.ſ. Tho. in.iiij. di.xxi.
ar.i. Si enim per contritioné de-
leta culpa: non tollatur ex toto rea
tus pene: nec etiam ſemper venia
lia: dimiſſis mortalibus tolluntur
Oportet ꝙ ille qui poſt cõtritioné
de peccato ⁊ abſolutionem: dece-
dit ante ſatiſſactionem: poſt hanc
vitam puniatur. Et talis punitio fi
et in purgatorio. Unde qui negat
purgatorium: contra iuſtitiam di-
uinam loquitur: quod eſt erroneũ
⁊ a fide alienum. h.ſ. Tho. Unde
Plato in phedõne. Si igitur de
functi medium cõpariuntur in vi
ta tenuiſſe: ſua quiq̃ vehicula aſcẽ
dentes: ⁊ ſup his delati: ad paludé
perueniũt acheruſiã: ibi habitãt in-
iuriaꝝ penas dãtes. et cum puri-
ficati ſunt abſoluuntur: ⁊ recte fa-
ctorum digna premia reportant. h
ille. ¶ Scđo dico ꝙ purgatorium
eſt ratione reuelationis. Chriſtus
verus deus ⁊ verus homo: pur-
gatorium omnino eſſe reuelauit:
vt clare habet, Mat.xij.c. ſic di.
Qui dixerit verbum contra ſpiri
tum ſanctũ: nõ remittetur ei: neq̃
in hoc ſeculo neq̃ in futuro. Un-
de Grego.iiij. dyalogoꝝ. Et in de

cretis.di.xxv.c. Qualis. ſic dicit.
Hac ſententia datur intelligi qua
dam culpas in hoc ſeculo: quaſdã
in futuro poſſe relaxari. Quod
enim de vno negatur cõſequẽs in
tellectui patet: quia de quibuſdam
conceditur. h ille. Et.xv.q.iij. Ex
eo.xxiij.q.v. Quid ſit.d.xlv. Di-
ſciplina.ff. de iuditijs.l. cũ pretor.
Ex quibus colligitur ꝙ duplex eſt
locus remiſſionis peccatorũ. Un9
in hoc mundo: ⁊ alius in futuro.
Et tale eſt purgatoriũ. Et Mat.
v. Eſto cõſentiẽs aduerſario tuo
cito: dum es in via cum eo: ne for
te tradat te aduerſarius iudici: ⁊
iudex tradat te miniſtro: ⁊ in carce
rem mittaris. Amen dico tibi non
exies inde: donec nouiſſimũ qua-
drantem reddas. h ille. Non in-
bet deus aliquem peccatorem in
hoc mundo in carcerem poni ſed
in alio.i. in purgatorio: ⁊ ibi ſtabit
vſq̃ ad plenam ſatiſſactionem: ⁊
tunc exibit: quod non põt intelligi
de incarceratis in inferno: ⁊ hoc
quia non ſatiſſecit dum erat in vi
ta.i. in hoc mundo. Et Paulus
gentium doc.i. cor.iij.c. dicit. Si
quis autem ſuperedificat ſupra
fundamentum hoc: aurum: ar-
gentum: lapides precioſos: ligna
fenum: ſtipulam: vniuſcuiuſq̃
opus manifeſtum erit. Dies enim
domini declarabit: q: in igne reue

labitur: ⁊ vniuscuiusqꝫ opus qua
le sit: ignis probabit. Si cuius opus
manserit ꝙ superedificauit merce
dem accipiet. Si cuius opus arse
rit detrimentum patietur: ipse autẽ
saluus erit: sic tamen quasi p ignẽ.
hoc est per ignem purgatorij. Et
ij. macha. xij. Considerabat. s. Iu
das machabeus. ꝙ hi qui cũ pie
tate dormitionẽ acceperant: opti-
mam habere repositam gratiaꝫ.
Sancta ergo ⁊ salubris est cogita
tio pro defunctis exorare vt a pec
catis soluantur. h ibi. Unde Gre.
nizãcenus dicit. Si aliqs i xpo g[illegible]ni
co consentiens in hac vita: purga
re peccata minus poterit: post trã
situm hinc per purgatorij ignis cõ
flationem expeditur. Hoc predi-
camus dogma veritatis seruãtes.
hoc credimus. h ille. Propterea
sancta mater ecclesia a spiritu san
cto directa: que errare nõ potest:
orat vniuersaliter pro defunctis:
non pro illis qui sunt in inferno: q2
ibi nulla est redemptio. Non pro
illis qui sunt in gloria: quia non in-
digent. Non pro existentibus in
lymbo: quia non sunt incorporati
christo per baptismum: ergo pro
illis qui purgantur. ergo est pur-
gatoriuꝫ. ¶ Tertio dico ꝙ ẽ pur
gatorium ratione distinctionis ali
qui ingrediuntur ex hoc seculo cũ
peccato originali: ⁊ istis diuina iu
stitia prouidit quendam locũ: qui
vocatur lymbus puerorum: vbi
nullam penam sensus habent: nisi
penam damni: quia. s. nunquaꝫ vi
debunt diuinam essentiam. Ali-
qui egrediuntur cũ peccato mor-
tali. Et istis diuina iustitia depu-
tauit supplicium eternuꝫ: vbi eter
naliter cruciabuntur sine aliqua
spe liberationis. Aliqui transe-
unt sine peccato veniali ⁊ sine pec
cato mortali: ⁊ sine aliqua obliga-
tione satisfactiõis. tales directe ad
paradisum volant. Aliqui transe-
unt cum peccato veniali. Et istis
non debetur infernus: quia pro
peccato veniali nullus damnatur:
nec possunt ingredi paradisum: q2
vt scribitur Apoc. xxi. Non in-
trabit in ea aliquid coinquinatuꝫ.
Nec lymbum puerorum: quia lo
cus ille tm̃ pueris cum originali
mortuis est ordinatus. Nec lym-
bum sanctorum patrum: quia ille
locus totus vacuus post mortem
christi remansit. ergo est necesse
ꝙ sit aliquis alius locus in quo
purgentur peccata venialia: qui-
bus purgatis anima possit ingre-
di paradisum. Sunt ⁊ alij qui tran
seunt in charitate: qui post multa
peccata mortalia fuerunt contriti
⁊ confessi: sed non fecerunt tantaꝫ
panitentiam quantam debebant:
quia pro quolibet peccato mortali

debet imponi penitentia septez annorum: vt. xxxiij. q. ij. Hoc ipsum xxij. q. i. Predicandum. xxvij. q. i. Deuotam. ꝛ di. lxxij. Prebyter. vbi dicitur. Malorum criminuz penitentia septem annorum spacio cõcludatur: isti nõ possunt intrare paradisum: quia non satisfecerunt: non debent damnari: quia sunt in charitate per contritionez ꝛ confessionem prehabitam: non in lymbo puerorum: nec sanctorum patrum. ergo necessario concludendum est: ꝙ sit locus purgationis in quo tales purgabuntur vsqz ad minimum quadrantem: ẜm ꝙ diuina exigit iustitia. Appa ret igitur tribus rõnibus supradictis: ꝙ omnino in alio mundo est locus purgationis. De quo purgatorio habetur figura in veteri testamento: vt patet ꝙ inter egyptum ꝛ terram promissionis manantem lacte ꝛ melle est desertum medium. Egyptus que interpretatur tenebra figurat infernũ. Terra promissionis significat gloriam paradisi. Desertum vero denotat purgatorium. Et licet multa exempla possint adduci ad probandum purgatorium: tamen vnũ tñ accipe. Habetur enim in vitis fratruz nr̃oruz de penis purgatorij in principio. Qđ duo fratres quorum vnus nouitius alter ꝑdicator erat antiquus in conuentu Colonensi. eodem die defuncti sunt. Tertia vero die post ħ nouitius gaudẽs infirmario apparuit: vt ipse retulit dicens ꝙ propter feruorem conuersionis quem habuit: ita cito purgatus ẽ. Post mensem autem predicator predictus infirmario eidem apparuit gloriosus: pulcherrimum monile habens in pectore: ꝛ multos lapides preciosos in veste: ꝛ auream atqz coronam in capite. Cũqz frater quereret ab eo: Cur nouitius cito: ꝛ ħ tarde purgatus fuerat: ꝛ quid illa insignia portabant. rñdit. Ego propter familiaritates secularium ꝛ verba solatij: diutius in purgatorio fui: ẜ; maiorem gloriam sum adeptus. Monile significat rectam intẽtionem in deum: lapides preciosi animas quas conuerti: corona ineffabilem gloriam: quam a domino sum adeptus. Et sic purgatus ad paradisum indubitanter euolauit. Et ita patet prima pars principalis. ꝙ. s. purgatorium est ad expiationem animarum que alicui pene obnoxie decedunt.

Secundo principaliter considerare debemus purgatorij punitionez. s. vtrum pena qua puniuntur illi qui sunt in purga-

torio:sit maxima penarum. Rńdit s. Tho.in.iiij.sen.di.xxi.ar.i.dicēs Pena purgatorij excedit omnem penam temporalem huius vite. Pro cuius declaratione:nota q̄ magna est vis atq̄ potentia intel lectus vt dicit philosophus in.iij. de anima. Nam potest omnia in telligere. Magna est potentia vi sus.pōt enim omnia colorata vide re vt dicit philosophus in.ij. de anima.primo de sen.⁊ sensa. ⁊.iij. de anima. Magna est potentia auditus que diuersos audit sonos ⁊ melodias:vt philosophus dicit ij.de anima ⁊.ij.metha.⁊ de sen.⁊ sensa. Magna est vis ⁊ potētia aliorū sensuū. Nam per eos rer̄ species atq̄ similitudines intrant in animam.vt declarat philoso phus.iij.de anima.⁊ de sen. ⁊ sen sa.⁊ in.i.⁊.ij.poste. ⁊ in.i. metha. Et tamen nullus humanus intel lectus cū sua potentia:dum corpo ri in hoc mundo coniunctus est: potest intelligere magnitudinem atq̄ acerbitatem pene purgatorij nullus visus vidit:nullus auditus audiuit:nullus sensus percepit nec pcipere potest. O: pensa adūque quanta e grande:quanta e dura: quanta e afflictiua:quanta e spauē tosa la pena del purgatorio. Ma gna fuit pena Bartholamei dum decoriebatur. Magna pena Lau rentij. Magna fuit pena Vincē tij martyris. Magna fuit pena Petri martyris. Magne fuerūt pene aliorum martyrum: sed ni hil fuerunt respectu minime pene purgatorij. Unde sanct⁹ Doc. in iiij.distin.vbi supra.q.iij. dicit. q̄ in purgatorio erit duplex pena. Una damni inquantum.s. retar dantur a diuina visione. Alia sen sus:s̄m q̄ ab igne corporali puni entur. Et quantum ad vtranq̄ pe na purgatorij minima excedit ma ximam penam huius vite. Et hoc triplici ratione declaratur.

¶ Primo. ratione auiditatis.

¶ Secundo. ratione generali tatis.

¶ Tertio. ratione nobilitatis.

Et primo ratione auiditatis.sic. Quanto aliquod bonum magis desideratur:tanto eius absentia ē molestior ⁊ durior. Patet per re gulam:topicam in.ij.⁊.iij. Topico rum.sed nullum bonum ita arden ter ⁊ affectuose desideratur in hac vita.sicut anima separata.in chari tate existens ardenter desiderat vi dere deum suum glorificatorem: ⁊ coniungere se sue maiestati.er go priuatio ⁊ absentia ⁊ carentia tanti boni maxime cruciat ⁊ tor mentat animam. Unde Prouer. xiij.c. Spes que differtur ⁊ affli git aīam. ¶ Scdō dico q̄ pena

purgatorij e durior. Sicut bonũ: quáto est cõiũs: tanto est maius & diuinius: vt patet p Phm.i.Ethi cor. Sed anima separata que est in fornace purgatorij: tota punit: cũ sit simplex & indiuisibilis & nõ cõposita: neqz partibilis: vt probat Phs in primo de aĩa. Non est ita de corpore. Naz corpus nõ totum simul punit: qr est diuisibile: sed patit in ea parte in qua ledit: nisi per quandam colligationem neruorũ. Nam si leditur in brachio: in eo patit: & nõ in alijs mẽbris. ergo illa pena que est aĩe separate i purgatorio existentis ẽ maxima & itẽtissima oĩum penarũ corporaliũ. ¶ Tertio ratione nobilitatis. sic. Quanto aliquid ẽ natura nobilius. Tanto eidem i/positis plagis magis punit & cruciatur: vt vult Phs. de sen. & sen. Et in.ij. de aĩa. c. gustabile autem. Sed aĩa respectu corporis est nobilissima: vt declarat. Phs. xvij. de animalibus. d. Anima est nobilior omni corpore: animatũ in animato: viuũ mortuo: ens non ente. Et primo Ethi. dicit. Bona anime maxie sunt bona. Et. vi. Topi. dicit. Anima melior est corpore: & anime bonum oĩbus bonis. Hoc idem dicit in.ij. & .iij. de anima. ergo pena qua punitur & cruciatur anima in purgatorio est maxima omniũ corporalium penarũ. Al/tius dico vm.n.s. Doc.in.iij.pte. q.xlvi.ar.vi. Dolor christi in passione fuit dolor maximus: & tamẽ pena purgatorij: tam est dura & afflictiua: q excedit dolorem passionis christi: vt patet p eundẽ doc. q. vbi supra ad tertium. Considera ergo: che pena: quale: doglia: quanto dolore: quanto tormento: quanto incendio e brusamento pa tiuntur ille paupcule anime que sunt incarcerate & detruse in illo igne purgatorij. Audi Augustinũ vt habet in decretis. de pe. d. vij. in fine. Prius purgandus ẽ igne purgationis qui in aliud seculum distulit fructũ conuersionis. Hic ignis. etsi eternus non sit. miro tñ modo grauis est. Superat enim omnem penam quã vnqz passus est aliquis in hac vita.. Nunqz in carne: tanta inuenta est pena: licet martyres mirabilia passi sint tormenta: & multi nequiter qñta sepe sustinuerũt supplicia. Studeat ergo quisqz sic delicta corrigere: vt post mortem non oporteat penaz tollerare. hec ille. Sed quia exempla magis mouent: audi mirabile exemplũ. Legitur in uitis fratruz ordinis nostri. q quidaz frater noster post mortem apparuit cuidaz suo amico qui erat aduocatus a quo aduocato iterogratus dixit q

erat in purgatorio. Interrogatus quanta erat pena purgatorij. Rñdit ꝙ ſi mundus ⁊ omnia viſibilia in eo arderent: non poſſent eq̃parari ardori ⁊ pene purgatorij. Audi aliud exemplum. Abbas quidam veniens ad mortem carnali amore ductus conſuluit qꝫ nepos ſuus ſubſtitueretur ſibi. Qui factus abbas: dū ſemel ſolus iret ad fontē quendā: qui erat in horto: audiuit quaſi vocem auunculi eiulantis. Qui adiuratus ab eo dixit ſe ibidem ineſtimabiliter vri ⁊ cruciari. qꝛ carnaliter perſuaſerat a requirentibus eum eligi ī abbatem. Et cum nepos diceret euꝫ non poſſe multum in fonte temperato affligi. rogauit vt candelabꝝ cupreum in fonte proijceret: quo ſtatim liquefacto: illi abbatie renūtians: ipſum amplius non vidit. Manifeſtum eſt igitur rationibus: auctoritate ⁊ exemplis ꝙ pena purgatorij eſt maxima penarum corporalium: adeo ꝙ anime ibi cruciantur: cōburuntur: incenduntur. Continue clamant verſus ſuos: qui ſunt in hoc mundo dicentes illud. Job. xix. c. Miſeremini mei miſeremini mei ſalteꝫ vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Cogita o fili: ⁊ oculo mentali reſpice animaꝫ patris tui clamantis ⁊ dicentis. Miſerere mei o fili mi. Compatere mihi: o fili ſubuenias mihi. O fili recordare ꝙ a me habes eſſe: a me habes nutrimentum: a me poſſeſſiones: a me pecuniam: a me domum: a me quicquid habes. Vide fili qꝛ crucior in hac flāma. Recordare fili quot labores: quot anguſtias: quot ſudores pro te ſuſtinui. O fili quomodo crudelis factus es mihi: tu non miſſas pro me facis celebrari. tu nō veſtis pauperes. non cibas famelicos. tu non porrigis elymoſinas. Cur me obliuiōi tradidiſti? Non vides quomodo crucior in hac purgatorij fornace? Heu me quia totus vror. Heu me quia totus affligor. Heu me quia totus in igne ſubmerſus ſuꝫ: ligatus ſum: incarceratus ſum. Miſerere ergo fili: miſerere patri tuo: miſerere genitori tuo: quia manus domini tetigit me: puniendo in hac crudeliſſima pena. Sꝫ O dulciſſime filie. Cōſideret quelibet veſtrum: ⁊ oculo mentali reſpiciat matrem ſuam iacentem in illa flāma clamantem ⁊ dicentem Heu me filia mea dulciſſima: tu non miſereris mihi. Non vides me o filia quomodo crucior: quomodo comburor? Heu me. Nō recordaris ꝙ ego nouem menſibus in vtero te portaui: ⁊ tot doloribus parturiui? Nonne tanto

tempore te lactaui. Quotiés te lauiːte nutriuiːtot vestimentaː tot iocalia tibi donaui. Ha a filia mi-sere meiːmiserere matri tue. Ad iuua me. Sucurre mihiːvt a tam acerbissima pena liberari possiz. Quis igitur filius tam ingratusː que filia tam inhumana ⁊ crude lisːvt nõ velit compati matri sue dulcissimeː⁊ illi subuenire eamqȝ ex tanto ardoreːincendio ⁊ sup-plicio liberare? Clamant itaqȝ estuantes ⁊ afflicti iestimabili pe na patresːmatresː fratresː soro-resːnepotesːauũculiːꝯsanguineiː attinentesːamiciː⁊ sepius misera biliter repetunt illud. Miseremi ni mei. misereminí meiːsalté vos amici meiːquia manus domini te tigit me.

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ purgatorij subleua tionem.s. quõ sub-uenit illisːq i tanto igne affligunt. Rñdet.s. Doc.in iiij.sen.d.xlv.q.ij. ar.ij. Qd plu-ra suntːquib⁹subleuant aie defun ctoꝝ.Similiter Grego.vt in de-cretis.xiij.q.ij.di. Anime defun-ctoꝝ quattuor modis subleuantː aut subleuationibus sacerdotumː aut precibus sanctoꝝːaut caroruz elemosynisːaut ieiunio cognato-rũːhec ille. Primus modus quo subuenit aiabus in purgatorioːẽ missarum celebratio.Cõclusio est theologalisːꝙ nihil põt deo offer ri grati⁹ ⁊ acceptiusːq̃ȝ sit sacra-mentuȝ altaris. vnde.s. Doc.vbi .s̃.dicit.Sacramentum euchari-stieːest sacramentum ecclesiastice vnionisːꝯtinens illum in quo to-ta ecclesiã vnitur ⁊ cõsolidatur.s. xpm.vnde eucharistia est quedaȝ charitatis origoːsiue vinculũː hec ille. Et ideo misse plus prosunt defunctisːq̃ȝ alia quecunqȝ bona pro eis facta. Offertur enim in missa illeː qui est verus deus. ⁊ verus homo iesus christ⁹. Exém plum mirabile. Quidam frater ordinis nostri post mortem condé natus in purgatorio p.xv. annosː post matutinum apparens cuidaȝ suo amicoː qui frat similiter erat ordinis nostriːrogauit eum vt sibi missarum sacrificioː quod magis gratũ erat deo subueniret. Et sta-tim disparuit.Frater ille valde cõ patiens anime sui charissimiː ma ne sequenti cum magna deuotio-ne missam celebrauit. Cum vero vellet recipere hostiam consecra-tamːtenens in manu.huiusmodi verba locutus est. Domine iesu christe si rex soldanus babilonie teneret aliquem in carcere pro su-is defectibusː⁊ quidam ca nera rius qui ei seruisset.xx. annis ro-

garet regem pro liberatione incar
cerati: rex pro sua liberalitate: ob
preces sui camerarij vel seruito-
ris liberaret eum. Domine non
es durior soldano saracenorum.
Camerarius tuus sum. Seruiui
tibi per. xx. annos: ⁊ deuote insteti
seruicio tuo: tenes fratrem meum
quasi sclauum compeditum: pro
seruicio igitur meo: peto eum mi-
hi dari a tua clementia. Cūq; non
semel vel bis: sed iteratis vicibus
dicta verba inculcasset: sic missaz
finiuit. Sequenti vero nocte post
matutinas: stans in oratione: vi-
dit fratrem predictum ante eum
stantem: habitu candido ⁊ preda-
ro. Quesiuit quid esset. Respon
dit se esse illuz qui ei apparuerat.
Et cum ab ipso quereret: quomo
do sibi esset. dixit. Bene per gra-
tiam dei. petisti me a domino: ⁊
me tibi dedit. Jam igitur libera-
tus a purgatorio vado ad societa
tem spirituum beatorum. Et sta-
tim disparuit. Ecce quante effica-
tie fuit vna missa. Similiter ha
betur de quodam monacho san
cti Gregorij: quē iussit Gregori⁹
sepeliri in sterquilinio: quia sibi
occulte reseruauerat tres duca-
tos. Sed celebratis triginta mis-
sis pro eo: ex iussione sancti Gre-
gorij apparuit germano suo di-
cens. Nunc vsq; mihi male fuit:
sed modo bene est: quia hodie cō
munionem recepi: ⁊ sic ad para-
disi gloriam volaui. Hoc habe-
tur in dialogo beati Gregorij. Et
ex hoc exemplo maxime videtur
processisse deuotio fidelium de mis
sis Gregorianis pro liberatione
animarum dicendis. ¶ Secundo
dico ꝙ anime in purgatorio exi-
stentes liberantur amicorum ora
tione. Dicit Chrisostomus super
Matth. loquens de oratiōe. Ni
hil est homine probo orante po-
tentius. Ergo quilibet oret ꝓ suis
quia orationes nostre mirabiliter
prosunt eis. Sed dices. Velim
scire: quas orationes debeo face-
re: Respōdeo ⁊ dico: le meglio-
re del mondo. scilicet pater noster
⁊ aue maria. Dicas ergo in ma-
gno numero has pro anima pa-
tris: illas pro anima matris: istas
pro amicis: illas pro vicinis. Ora
te igitur feruenter: attente ⁊ cor-
dialiter compatiendo animabus
in purgatorio. Alius dicat. septez
psalmos. Alter vesperas mortuo
rum. Hic officium virginis: ille
de profundis. iste miserere mei
deus: quia sic adimpletur volun-
tas dei: vt dicit Gregorius ⁊ in de
cretis. dār pz. xxiij. q. iiij. c. Obtine
ri. ¶ Tertio etiā largitiōe. Nā

sicut aqua extinguit ignem: ita ele mosyna extinguit peccatũ.i.penã debitam ꝓ peccatis. Et talis pur gatio fit in purgatorio. quando er go vides pauperẽ: recordare ani maꝫ patris tui ⁊ matris tue: forte adhuc esse in purgatorio. Ideo porrige illi panem vel vinuꝫ: de narium: vestimentũ: calciamentũ: ferculũ: candelã: ⁊ silia. ¶ Quar to subleuantur corporis macera tione: boni filij ⁊ cordiales filie de bent sepe affligere corpora sua ad subueniendũ parentibus in pur gatorio: modo disciplinando cor pus: modo ieiunando: modo ge nuflectendo: modo visitando ec clesias osculando altaria: osculan do terram ita ꝙ nõ preter eat dies in qua non fiat aliqd opus pium pro vestris parentibus. His ergo quattuor modis subleuantur ani me que in purgatorio in illa tam vehementi flãma cruciant. fm ꝙ hi duo sacri theologi.s. Grego. ⁊ Doc.s. vt supra dicebãt. ¶ Qui to subleuantur legatoꝝ executiõe. Iohãnes neapolitanus quẽ sepe allegat.d. Antonin⁹ in sua sũma dicit in suo quolibet. ꝙ heredes ⁊ executores testamentoꝝ. qui diffe runt notabiliter exequi legata ad pias causas ex negligẽtia vel aua ritia: q: est eis incomodũ. peccant mortaliter. Qđ declaro decẽ ra tionibus. ¶ Primo ratiõe nocu menti seu damnificationis. Si vi deres aliqueꝫ in fornace ignis cru deliter ardere. ⁊ nolles eum inde liberare dũmodo posses maxime ipso instantissime postulãte. vtiqꝫ mortaliter peccares. q: tũc directe contra caritatẽ ꝓximi ageres. Sꝫ tu vides animã patris vel matris vel fratris tui. cuius heres vl' exe cutor es ardere ⁊ cruciari in igne purgatorij clamantẽ ⁊ dicentem. Fili miserere mei. fili extrahe me de hac fornace ⁊ non curas: sꝫ sibi vertis dorsum. ergo peccas mor taliter nõ distribuendo legata iux ta suam voluntatẽ. q: infers anie notabile nocumentũ quantum ad expiationẽ a pena. sed si illa distri bueres nõ tãdiu ibi tormẽtarent. ¶ Scđo ratione excõicationis. ta les enim mandantur excõicari. vt patet. xiij.q.ij. Sed nullus debꝫ ex cõicari nisi pro mortali. ergo pec cant mortaliter. Et in quibusdam dyocesibus est excõmunicatio la ta per synodalẽ sententiã. ¶ Ter tio ratione occisionis. plus est oc cidere animam qꝫ corpus. sed oc cidendo corpus est peccatũ morta le. q: contra preceptum diuinum. Non occides. ergo occidere ani mã est peccatuꝫ mortale. imo gra uius. detinentes autem legata ad pias causas sunt animarũ necato

res. Pro his duobus audi concilium quartū carthaginense. 7. xiij. q. ij. Qui oblationes. vbi dicitur. Qui oblationes defunctorūꝫ aut negant ecclesijs: aut difficulť reddunt: tanq̄ꝫ egētium necatores excōmunicentur. ergo mortalr̄ peccant. ¶ Quarto ratiōe sacrilegij. Cōmittens sacrilegium: ſm suum esse cōpletum: vtiqꝫ mortaliť peccat. sed tales sunt sacrilegi: vt Hieronỹ. ait 7 in decretis. xij. q. ij. glosa vbi dicitur. Amico aliqd subtrahere furtum est: ecclesiaꝫ vero defraudare sacrilegiū est. ¶ Quinto ratione furti. Nā furtū est ꝯtrectatio rei aliene inuito dño vt. ff. de furtis. l. i. tunc sic. Qui furatur peccat' mortaliter: q2 ꝯtra p̄ceptuꝫ dñi. Nō furaberis agit: sed q non distribuit legata cōmittit furtū: q2 detinet ea ꝯtra voluntatem domini ergo peccat mortaliter. ¶ Sexto ratione rapine. Raptor magis peccat q̄ꝫ fur vt declarat. s. Doc. xxij. q. lxvi. Et' in decretis. xiiij. q. v. Penale: q2 nō solum dānificat ꝓximū rebus: sed etiam iniuriať persone: sed detinens aliena 7 nō soluens cōmittit rapinā: q2 aufert 7 detinet legata per vim: ab eo cui legata sunt. ergo peccat mortaliť. ¶ Septimo ratōe multiplicationis. Quotiēs recordaris debere restituere 7 distribuere talia legata: 7 ꝓponis ꝯtrarium totiēs peccas mortaliter. Et sic multiplicas peccata. ¶ Octauo ratione proditionis. Qui cōmittit tradimentuꝫ seu ꝓdimentum peccat mortaliter sed ditinens legata est ꝓditor: q2 ꝓmisit testatori facere fideliter: 7 ante tempus. 7c̄. Et nihil facit. ergo peccat mortaliť. ¶ Nono rōe periurij. Qui periurat vtiqꝫ mortaliter peccat: sed tales sunt ꝑiuri: q2 iurant per fidem: per coꝝ malam ꝯsciam: per deū: per sanctos: q2 satisfacient. ergo peccant mortaliter. ¶ Decimo 7 vltimo rōne dānationis: nullus dānať nisi qui est in peccato mortali. Nō soluēs legata mortuoꝝ dānať. ergo peccat mortaliter. Patet hoc. Dominus enim Jacobus de voragine in cōmemoratione oiuꝫ defunctorum in fine recitat exemplum valde notabile sic dicens. Miles quidam in bello Karoli magi cum mauris pugnatur⁹ rogauit cognatum suū: vt si in bello moreretur: equū suū venderet 7 pauperibus precium daret. Quo mortuo: cuꝫ equus nimis sibi placeret: eū retinuit. Et post modicum temporis: cognatus mortuus tanq̄ꝫ sol fulgens apparuit ei. dicens. Cognate per. viij. dies me fecisti pati penas in purgatorio propter equuꝫ: cuius precium vt dixeram paupe

ribus nõ dedisti. Sed impune nõ feres: hodie enim ferent in infernuȝ animã tuã diaboli: ⁊ ego purgatus vadam in regnũ dei. Et ecce subito in aere auditus est clamor: velut leonum: vrsoꝝ: ⁊ luporum. ⁊ ipsum de medio abstulerũt. hec ibi. O inhumani filij. O tenaces. O auari. O cupidi. O negligentes. Cur estis ita crudeles erga parentes vestros. Cur non solutis coꝝ legata. Quare nõ datis pauperibus ⁊ ecclesijs que debitĩ. Excutite amodo negligentiam vestram. Extendite manus vestras. Aperite vr̃as bursas: facite missas celebrari: porrigite orationes: date elemosynas. mortificate corpora ⁊ sensus vestros: facite o boni filij q̃d vobis dico: facite ad q̃d vos hortor. Estote estote demẽtes estote cõpatientes parentibus qui in tanta necessitate sunt constituti: in tanta pena afflicti: in tanto foco adusti: a quo dulcissimus deus ipsas animas parentũ vestrorum ⁊ similiter liberare dignetur. hic in presenti per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: qui est benedictus ⁊ laudabilis in secũla seculorum. Amen.

¶ Feria tertia tertie Dominice quadragesime. De inferno. Sermo. xxviij.

Sunt cõgreati. mathe. xviij. Tria sũt principalia loca in quibus iustissimus deꝰ flagella sue iracundie manifestat: mundus. s. hic plenus erroribus: locus purgatorij: ⁊ habitatio infernalis. De primo. ⁊ secũdo loco his duobus proximis transactis diffuse predicaui. ostendens cum quanta seueritate deus puniat trãsgressores celestiũ preceptorũ. Restat nunc hoc mane videre de tertio loco ceteris q̃dem terribiliore: qui merito vocatur infernus. eo q̃ inferius collocatus sit. In quo vt inquit sancta mater ecclesia. ⁊ trahitur ex ṽbis sanctissimi Job. In inferno nulla est redẽptio. De ipso igitur tremẽdo loco h̃ mane p̃dicaturus cõuenienter assumpsi euangelice lectionis ṽba: q̃ dãnatis oĩbus merito conueniũt. Simul. n. colligati ⁊ congregati sunt ad eternas penas sustinẽdas: vt inquiunt proposita verba ⁊ in euãgelio recitata. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primum documentuȝ. q̃ quando videmus proximum nostrum aliquem defectũ cõmittere: non debemus ipsuȝ diffamare: sed secrete ⁊ cum caritate corripere. Hoc tangitur prima. euangelij. parte. Si peccauerit in

te frater tuus &c. ¶ Secundum documentum. quod omnes qui in hoc mundo sunt in bono inuicem con sentientes et concordantes quicquid a domino deo petant obtinent. Hoc tangitur ibi. Si duo ex vobis &c. ¶ Tertium documentum est: quod nos offendentibus debemus parcere: non septies tantum: sed vsque septuagies septies. i. toties parcere: quotiens nos offendunt. Hoc tangitur parte vltima euangelij: vbi dicitur. Non dico tibi vsque septies &c. Quod si non fecerimus: cum lucifero in infernum detrudemur. De quo inferno tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo inferni necessitatem.
¶ Secundo inferni qualitatem.
¶ Tertio inferni perpetuitatem.

¶ Primo inferni considerare debemus necessitatem. s. Tho. i. iiij. sen. di. l. q. i. ar. i. Quarto contra Gen. c. viij et implerisque alijs locis. d. Pe. de tarant. d. Pe. de palu. d. Alber. magnus. s. Bonauen. et Ricardus de media villa. similiter in. iiij. sen. dicunt quod infernum esse est omnino necessarium: ad hoc vt peccatores qui ex hac vita in mortali peccato decedunt: eternaliter puniantur. Hanc autem necessitatem triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.
¶ Secundo lege diuinali.
¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo dico quod infernum esse necessarium est lege naturali. Ratio naturalis dictat vnicuique quod male et turpiter viuentes debent puniri: vt patet per Phm. iij. Ethi. quia ex quo postposita ratione bestialiter viuunt non sunt digni aliquo honore: sed confusione et vituperio: secundum quod patet per Phm. iiij. Ethico. Que punitio debet fieri per suos superiores iuxta culparum exigentiam pro conseruatione iusticie: vt vult Phylosophus. v. Politico. et. v. Ethico. Hoc lumine naturali antiqui Phylosophi illuminati concluserunt malos viros: et vt animalia: viuentes: in inferno puniendos. Unde Plato maximus Phylosophorum in Phedone sic ait. Si qui autem propter magnitudinem peccatorum insanabiles esse comperiuntur: qui sacrilegia multa ac magna: qui cedes nepharias contra leges: qui alia istorum nepharia perpetrati fuerunt hos quidem omnes conueniens sors in baratrum tartari abicit. vnde nunquam egrediuntur. hec ille. Hoc idem affirmat alius Phylosophus qui zeno vocatur. De quo Lactantius in septimo libro capi. vij. sic inquit. Esse inferos zeno stoicus docuit: et sedes piorum

ab ipsis esse discretas: ⁊ illos quidẽ
quietas ac delectabiles incolere
regiones. hos vero penas luere:
in tenebrosis locis: atq̃ in ceni vo
raginibus horrendis. hec ille. Et
ille magnus Phs Isaac nomi-
ne de inferno loquens dicit. Ho-
mines nõ virtuose viuẽtes ⁊ de-
diti turpibus actibus: claudentur
sub orbem tristem ⁊ tenebrosum.
ibi erunt in tristicia sempiterna: h
ille. Et refert. s. Doc. in. iiij. sentẽ.
di. xliiij. q. iij. ar. ij. q. iij. Et pnceps
phorum Aristo. ad Alexandrũ
magnum. sic scribit. Illecebre cor
poris finiunt ⁊ exterminant in ni
hilum: ⁊ faciunt hoiem ipsum de
scendere ad infernũ. hec ille. Py
thagoras vero posuit locũ pena-
rũ in spera ignis: quẽ in medio to
tius orbis esse dixit. vt patet per
Phm in. ij. de celo. Et ponit. san.
Doc. in. iiij. d. vi. s. Et iterũ. Aris.
de pomo. Ve anime peccatrici.
q: non habet posse redeundi sur
sum. q: turpia opera impediunt
ascensũ eius. Et Plato in Thy-
meo. Si aia nõ receperit sciẽtias
⁊ virtutes: relegabit ad inferna.
Et Tulius in inuectiuis ꝯtra Ca
tilinam libro. iiij. Ut aliqua fortitu
do improbis esset posita. apud infe
ros eiusmodi quedã illi antiq̃ sup
plicia impijs ꝯstituta esse voluerũt.
hec ille. Et Señ. in quadã Trage
dia. Ingens vorago faucibus va
stis patet. Latũq̃ pandit oib9 po
pulis iter. Et idẽ Uirgilius in. vi.
Et Ouidius. Hoc idem Auicena
. ix. Metha. Hoc Algazel. Hoc
ceteri q̃plurimi Phi nãles.
Patet ergo hac lege naturali q̃
necessario est infernus. ¶ Scdo
infernũ esse necessario declaro le
ge euãgelicali. Doctrina euange
lij vt dicit. s. Doc. i. iiij. sen. d. xxiiij
. q. ij. ar. ij. ad quartũ. Et. iiij. cõtra
Geñ. c. lxxv. ẽ dignior ceteris do-
ctrinis. vñ ⁊ i. j. parte. q. cvi. ar. i.
dicit q̃ in euãgelio nõ ꝯtinentur
nisi que ptinent ad grãm spũssci.
Et sup eplam Pauli. Ro. ix. di.
Euangeliũ ducit hoiem ad perfe
ctionem. Quid ergo ipsa lex euã
gelica de inferno dicat attente au
diamus. Ipse actor euãgelij iesus
xps vt scribit Lucas in. vi. Infer
nũ esse declarãs dixit. Mortuus
est aũt diues ⁊ sepult9 ẽ in iferno.
Mat. xi. Et tu capharnaũ. nũqd
vsq̃ in celũ exaltaberis. ⁊ vsq̃ in
infernũ descendes: Apoca. i. Ha
bet claues mortis ⁊ inferni. Ite-
rũ Apoc. vi. Ecce equus pallid9
⁊ qui sedebat sup eum. nomen illi
mors ⁊ infernus sequebatur eũ.
Et Apoc. xx. Mors ⁊ infernus
dedit mortuos suos. qui in ipsis
erant. Et iudicatum est de singu-
lis fm opera eoꝝ. Et infernus ⁊

mors missi sunt in stagnum ignis. Addamus illud Pauli ad Phi lip.ij.c.d. In nomie iesu: oé genu flectat. celestiũ. terrestriũ. τ infer norũ. Deus nullo modo põt men tiri: q: est veritas summa. ergo est infernus. ¶ Tertio infernũ eẽ ne cessario: declaro lege humanali. Lex eni humana ẽ duplex. s. ciui lis quã iuriscõsulti cõdiderunt: τ canonica que a sanctis patrib⁹ fa cta est. Et hec clare ostẽdit eẽ ĩfer num: vt pꝫ in decretis. d. iiij. c. de niqꝫ. in Glo. Consuetudo excusat a pena tpali: τ non a gehẽnali. Et d.xxv.c.vnũ.paph'o. Alias. Sed eterna illũ flãma sine vllo reme dio cruciabit. xij. q. i. Multi. xix. q. iij. Om. xxiij. q. iiij. Hec autẽ vita: que inter celũ τ infernuꝫ sita est. xxiij. q. v. Quid ergo. xxiiij. q. iij. c. Qd aũt dicit sic. Iteꝫ Da thã τ Abyron auctores scisinatis fuerunt ꝯtra Moysen τ Aarõ: nec tñ ipsi soli: sed omnis substan tia eorũ cum ipsis descendit ad in feros: hec ibi. xxviij. q. i. Ois ibi. Sed omne qd contra ꝯsciam fit: edificat ad gehẽnam. Propterea san. Tho. i. iij. sen. d. xxij. q. ij. ar. i. q. ij. τ in. iiij. d. xlv. q. i. ar. i. conclu dit. d. Infernus est quadruplex. s. damnatorũ: puerorũ: purgandorũ: τ sanctorũ patrũ. Audi exempluꝫ qd legitur in vitis patrum. Que dam filia: cuius mater iam defun cta erat: sepe cũ lachrymis roga bat deum: vt sibi reuelaret quid esset de aĩa matris sue. Que per angelum ad infernũ deducta: au diuit multos vlulatus: planctus τ gemitus: τ multas personas eiu lantes. Inter quas audiuit vnam mulierem clamantẽ: τ dicentem. Heu me: heu me: que pena ẽ ista. Et interroganti filie dixit mulier. Ego sum mater tua ad inferos dã nata: vbi crucior sine vlla spe libe rationis. Heu me filia: q: de pro prijs hec patior: q: deliramenta ħ mihi videbãt vniuersa que de so brietate videbantur: opera autẽ fornicationis τ adulterij. non mi hi videbant eẽ tormẽta. Ebrieta teꝫ vero τ luxuriã nõ arbitrabar esse penas. Et ecce ꝑpter paruã li bidinẽ: quantũ recipio cruciatum τ sustineo penas. Et ꝑpter exigu as delicias quãta exsoluo tormen ta. Ecce pro ꝯtẽptu dei quales re cipio mercedes. Apprehenderũt me eni innumera mala. Et reuersa in se filia sancte vixit. Nũc formo rationẽ sic. Illud sine quo pecca tores sceleratissimi nõ possunt pu niri est oĩo necessariũ: ꝫ infernus ẽ illud sine quo peccatores nõ pos sunt puniri: ergo infernus ẽ neces sarius. Si eni non esset infernus: pctõres nõ possent puniri: q: nec

in hoc mundo nec in alio. Quis igit̃ tam durus: taꝫ feris morib⁹: tam rudis: tam obstinatus: tamq̃ puersus est: vt nõ credat esse iferñu: Credat igit̃ q̃libet: ⁊ nullatenus dubitet: q̃ oĩno est infernus: quẽ lex naturalis: euãgelica hũanalis simul: cuꝫ tam euidẽtissimo exẽplo aptissime declarat.

Secundo principaliter ꝯsiderare debemus inferni q̃litatem. In hac secũda parte intendo declarare ꝯditiones inferni. Est ibi aduertendũ: ꝓut colligit̃ ex dictis sacroꝝ theologoꝝ.i.iiij. sen. ⁊ pmaxime ex sentẽtijs doc.s. in.iiij.sen. Et in.iiij. ꝯtra gen. xij. sunt ꝯditiões horribilissime ipsi⁹ inferni. Nã infernus est. ¶ Primo carcer vilissimus: dicit enim Phs.viij. Metha. ⁊.ij.de celo. q̃ si natura repit vnũ ꝯtrarioꝝ: repit ⁊ reliquũ: vt si reperit̃ gaudiũ repit̃ ⁊ tristicia. Sꝫ repit̃ loc⁹ nobilissim⁹ atq̃ dignissimus: qui est celũ empyreũ vt declarat san. Doc. prima parte.q.lxvi. ar.iiij. ⁊ venerabil' Beda ⁊ Basilius dicunt. Statim q̃ fuit factuꝫ: fuit angelis repletũ: plenũ omni gaudio ⁊ leticia: ergo a ꝯtrario sensu reperit̃ locus: q̃ ẽ carcer vilissim⁹. Et talis est ifernus: plenus omni miseria ⁊ tristicia. ¶ Scd̃o infernus est carcer ꝓfundissimus. vñ dicit̃ infern⁹: quasi iferius: ꝓpter suã ꝓfunditatẽ: ⁊ est centrũ terre: vt pꝫ i.iiij.sen. Eccl'.li.c. Uita mea erat appropinquãs inferno deorsum. Nihil eniꝫ ẽ inferno ꝓfundius. Qd̃ rõ naturalis clare ostẽdit. S.n. Tho.in.iij.par. Et phs in.iiij.phy.. ⁊ in.ij.de celo: inquit. Corpa que sunt magis formalia: sunt naturaliter supiora. Per formã enim vnũq̃d̃q̃ corpus participat diuinũ esse: vt dicit Phs.i. Phy. Ergo corp⁹: qd̃ est minus formale est magis inferius: q: minus participat diuinũ esse. Et cuꝫ infernus sit distãtissim⁹ ab oi summitate celoꝝ: ⁊ remotissimus: detinẽs mĩbos pctõres: q̃ ita se elongauerũt a deo dũ essent i hoc mũdo: ergo ẽ ꝓfundissim⁹. Justissime quidẽ: q: pctõres q̃ͣto magis peccãt: ⁊ i peccatis idurant̃: tanto magis pdũt esse formale: qd̃ ẽ eẽ diuinũ: esse gr̃e: eẽ virtuale: eẽ spirituale: ⁊ ꝯtinue se elongãt a deo. Juxta illud. Prouer.xv. Lõge ẽ dñs ab ipsis: ergo debet̃ eis loc⁹ remotissimus ⁊ profundissimus. Quia vt dicit̃.iiij. Phy. Et.iiij. de celo. Et.ij.de aĩa. Locus ⁊ locatum debẽt simul ꝯuenire. vnde Basilius sup Luc.xvi. Est aũt infernus quidã locus cõis: in itimo

terre: vmbraticus vndiqz: et opacus: cuius est quoddã officium: in pfundum tendens: p qd patet descensus aiabus: ad mala dãnatis. hec ille. ¶ Tertio infernus é carcer igneicus: sententia est. s. Doc. in. iiij. sen. d. xliiij. in principio rñsionis principalis: et in alijs locis: qp ignis infernalis est verus et realis: nõ ymaginari⁹: nec metaphoricus. vñ Greg. in. iiij. dyalogoꝝ dicit. Igné gehéne corporeuz esse nõ ambigo. Est elemẽtalis: q: eiusdem speciei é. cũ igne specifico p regulam. ij. Topy. et. i. Phẽcoꝝ. Omnis aqua: omni aque: eadem specie dicit. ergo similiter: omnis ignis: omni igni similis erit. Est ppetuus: nõ lignis ꝯseruatus: sed diuina virtute. Nõ é ꝯsumẽs: neqz anihilans ea: in quibus agit: quia diuina virtus ꝯseruat taz aias q̃z corpora. Est insup valde afflictiu⁹ valde crucians miseros dãnatos. De quo Augu. xxi. de ci. d. c. iiij. Nihil est igne vrente molestius. Ratio patet i prõptu. Quãto agens est maioris virtutis et vigoris: tãto actio eius est fortior: et vigorosior. Deus aũt est virtutis ifinite: ppterea ignis infernalis est molestissimus: quia agit in virtute dei. Inter omnia elemẽta ignis naturaliter est maxime actiuus in agendo: habens alia corpora pro materia: vt dr̃ a Pho. iiij. Metha. Quãto ergo magis agit et affligit: agens in virtute dei: Hic ignis virtute diuine iusticie cruciabit superbos ambitiosos. Hic vret vsurarios: auaros: atqz cupidos. Hic ignis succendet luxuriosos: molles: et nephandos sodomitas. Hic ignis inflãmabit obstinatos: duros atqz rebelles. Hic ignis tormentabit iracundos: blasphematores: et vindicatiuos. Hic ignis sumet vindictam cõtra omnes transgressores legis tam naturalis: q̃z scripte: q̃z etiam gratie. Hic ignis comburet accidiosos: pigros: atqz somnolentos. Hic faciet vindictam maximã de peccatis cogitationũ: locutionuz: de peccatis opationũ. Hic ignis é tã vehemẽs: tã vigorosus: qp oẽs dãnatos eternalr̃ et sine cessatiõe cruciabit. Sz dices. Quãt⁹ é ignis infernalis: Rñdet. s. Machari⁹ put reuelauit sibi caput mortuũ: qp ignis iferni: tantus é in iferno: quantũ distat celũ a terra: et tantũ hñt dãnati de eo sup capita coꝝ: et tm̃ sub pedibus suis. Sic dixit caput illius mortui qd ꝯiurauit. s. Macharius: vt habet i vitis patrũ. Propterea Isa. c. xxxiij. Exclamat di. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante. Aut qs habitabit ex vobis cũ ar

doribꝰ sempiternis. O miseri peccatores. O negligentes. O insensati. O delicati. cur nõ timetis tm̄ ignẽ? Cur non consideratis tm̄ ardorem? Cur nõ rememoratis vobis flãmã illam vltricẽ? Si in hoc igne nostro non potestis sustinere: ꝙ extrema pars vnius digiti cõburatur propter vehemens incendium. quid facietis cum tota anima: ꝛ postea cum totuꝫ corpus simul cum anima imergetur in illo infernali igne. Unde Abach. ij. c. Laborabũt populi in multo igne. Et Ezech. xxij. In igne ire mee cõsumpsi eos. Apoc. x. Qui non est inuentus in libro vite scriptꝰ: missus est in stagnum ignis. Timete igitur filij eum: qui hunc ignem creauit: hunc igneꝫ ordinauit: hũc ignem vigorosuꝫ fecit: in quo peccatores miseri eternaliter cruciabuntur. Sic docet nos dominus. Mat. x. d. Eum timete qui habet potestatem corpus ꝛ animam perdere in gehennam. ¶ Quarto. infernus est carcer horridus. Et dr̄ horridus ab horrore. Job. x. Ubi sempiternus horror inhabitat. Et hoc est in aspectu demonum. Sicut autẽ ex visione dei cõsequitur anima omne bonum. Juxta illud Exo. xxxiij. Ostendam tibi omne bonum: sic ex iussione diuina aĩa dampnata consequitur maximum horrorem: maximuꝫ timorem: maximum tremorem. Et vt iuxta vulgare loquar maximũ spauentum: atqꝫ maximam penam. Legit. n. ꝙ fuit quidaꝫ sanctus monachus qui in ecclesia: quẽdã demoniacũ inueniens: coram omnibus demonem adiuurauit: vt astantibꝰ oĩbꝰ diceret: quid de eterne pene magnitudine sentiret. Qui demon coactus ait. Et qs hoc quod queris verbis exprimere posset? Naꝫ vt de innumeris penis taceã: quas miseri peccatores passuri sunt: tanta solũ est pena in visione luciferi ꝙ si esset possibile: ꝛ ipse corpus haberẽ: ꝛ in oriente cõsistereꝫ: totusqꝫ mundus arderet: ꝛ flammis exurentibus plenus esset: potius ab oriente vsqꝫ ad solis occasum per medium flãme vorantis eligerem pertransire: vt solã luciferi faciem declinarem. Ideo dicit Job xx. Uadẽt ꝛ veniẽt sup eũ horribiles. glo. i. demones. Propterea beatissima virgo orauit filiũ vt in eiꝰ trãsitũ non videret figurã demonis. ¶ Quinto. infernꝰ ẽ carcer tenebrosus atqꝫ obscurus. Sũt enim in inferno ꝛ tenebre densissime: ꝛ obscuritas mirabilis. Rõ ãt haꝝ tenebrarũ ẽ duplex. Una nãlis: altera est theologica. Pria rõ naturalis ẽ: q: infernꝰ est ĩ centro terre: vt patet in. iiij. sen. d. xliij.

Et Gre.in.iiij.dyalogoꝝ. Et ideo
locus ille ẽ maxie remot⁹ a luce so
lis ⁊ lune: ⁊ stellarũ: ⁊ etiã lux oc-
cupat a mole terre: que ẽ corpus
grossum ⁊ oppacum. Secũda rõ
theologica. Reprobi.n.in hac vi
ta ꝓposita sibi luce gratie: elege-
runt magis tenebras q̃ȝ lucẽ. Ubi
grã. Proposuit tibi de⁹ lucem hu
militatis: ⁊ tu eligis magis tene-
bras sṗbie ⁊ vanitatis: q̃rẽdo ho
nores: dignitates: ⁊ officia. Pro-
posuit tibi lucẽ castitatis: ⁊ tu eli-
gis tenebras luxurie ⁊ carnalitatis
Proposuit tibi lucẽ mĩe ⁊ libera
litatis: ⁊ tu magis eligis obscurita
tẽ auaritie ⁊ cupiditatis. Uñ Jo.
iij.c. Dilexerũt hoies magis tene
bras q̃ȝ lucẽ. Jõ dignũ: iustissimũ
⁊ rõni cõsonũ ẽ: vt priuet ex neces
sitate luce in penã: quã cõtẽpserũt
ex volũtate in culpa. De talib⁹ di
cit dñs. Mat.xxij. Ligatis mani-
bus ⁊ pedibus mittite eũ in tene-
bras exteriores: q: dãnati sunt: ex-
tra ambitũ diuine mĩe. Sȝ dices.
Certũ ẽ ꝙ in iferno ẽ ignis. ergo
ẽ ibi lux. Quõ ergo in iferno sunt
tenebre ita dense: Rñdeo ẜm.s.
Doc.in.iiij.sen. Et Gre.in.ix.mo
ral. Et Bona. ⁊ Ricar. Qd̃ licet
sit ignis ibi.est tñ ignis fumosus ⁊
sulphureus.feceus.turbidus. pi-
ceus: ⁊ valde ꝑmixtus: ita ꝙ nihil
ibi perspicue videt: sed solũmodo
sub q̃dã vmbrositate: videt illa: q̃
afflictionẽ cordi igerere pñt. Uñ
Isidorus in primo libro de sum.
bo.sic ait. Ignis gehẽne: lucebit
miseris ad augmẽtũ pene: vt vide
ant vñ doleant: ⁊ ñ lucebit ad ꝯso
lationẽ: ne videãt vnde gaudeant.
h ille. Uidebunt enim dãnati mł
titudinẽ demonũ tã horibiliũ. Of
ferent se dãnatis diuersis formis
trãsfiguratos. Aliqui in forma vr
soꝝ: aliqui in forma leonũ: aliqui
in forma lupoꝝ. ⁊ sic de singulis.
Uidebũt eos improperantes. Ui
debũt multitudinẽ damnatorum:
⁊ sic magis dolebunt. Uidebũt il
los propter quos peccauerũt. Ui
debunt patres filios: filij parẽtes.
Uidebit inimicus inimicũ: parcia
lis parcialeȝ. Uidebunt mulieres
luxuriose amatores suos: ⁊ sic di-
scurrendo de alijs. Non est ergo
ibi lux: qua miseri dãnati possint
letari: sed magis tristari. O q̃ȝ ma
xima est miseria peccatorum qui
magis volunt eternaliter esse in te
nebris q̃ȝ in luce. ¶ Sexto.infer
nus est carcer fetidus ⁊ omni im-
mundicia plenus. vnde dicit Ba-
silius prout.s.Tho.adducit in.iiij.
ꝙ in fine oia elementa diuidentur
i.purgabuntur. Et quicq̃d in eis
pulchrum ⁊ clarum ẽ remanebit
superius ad gloriaȝ beatoꝝ. q̃cq̃d
autem in eis feculentũ ⁊ penosum

descendet in infernum ad penam
damnatorum: ⁊ ita feces omnium
creaturarum in infernū colligent.
Ex quibus itollerabilis fetor ema
nabit in penā dānatoꝝ. Et sic iser
nus erit: sentina omnium fetorum.
Fetor autē infernalis causabitur a
q̄ttuor. primo a fetēti ꝯsortio. De
mones eni q sunt dānatoꝝ socij:
sunt valde fetidi. Joel. ij. Ascen
dit fetor eius ⁊ ascendit putredo eius
q: superbe egit. Secūdo a fetētis
supplicio: q: pena fetenti. s. sulphu
rea punient. ps. xix. Ignis sulphur
⁊ spūs procellarū pars calicis eo
rum. Tertio a fetenti corpore suo
q: corpora damnatorum erunt fe
tida. Isa. xxiiij. de cadaueribus eo
rum ascendit fetor. Quarto a fetē
ti loco. Terra enim infernalis to
ta est fetida q: oium fetoꝝ ⁊ imū
diciarū est sentina. In iudicio vni
uersali deus purgabit oēs res: ⁊ ea
rum feces ⁊ imundicias proijciet
in cloacā infernalē. Terra enim ē
frigida. sicca ⁊ obscura. In iudi
cio deus ab ea separabit quicqd ē
frigiditatis: siccitatis ⁊ obscurita
tis: ⁊ proijciet in infernū. Aqua ē
aliquādo turbida. gelida ⁊ tempe
stuosa: sed tunc deus omnia ab aq̄
diuidet: ⁊ totam turbulentiā ⁊ tē
pestuositatē ⁊ ꝯgellationem i iser
nū prohibet. In aere vero gene
rantur nubes. grandines. fulgura
⁊ tonitrua. tunc deus omnia ista
separabit ab aere: ⁊ in infernum
mittet. Ignis enim habet fumo
sitatem ⁊ ardorem; ⁊ lucem. tunc
autem deus sepbrabit a luce ar
dorem ⁊ fumositatem ⁊ mittet ad
regionem damnatorum. Non so
lum autem deus in cloacam infer
nalem proijciet feces elemento
rum: sed etiam aliarum rerum.
Si quidem fex gaudij est dolor.
Fex sapientie est fatuitas ⁊ obli
uio. Fex sanitatis egritudo. Fex
vite mors. tunc deus a gaudio se
parabit dolorem: a sapientia fa
tuitatem ⁊ obliuionem: a sanitate
egritudinem: a vita mortem. Et
omnem dolorem: obliuionem:
fatuitatem: infirmitatem: ⁊ mor
tem: in latrinam ꝓijciet inferna
lem. Heu qualis fetor. Heu
quanta putredo. Heu quanta im
mundicia. Isai. iij. Erit pro sua
ui odore fetor. Itaq; cōcludit san
ctus Tho. in. iiij. d. l. q. ij. ar. ij. ni
hil erit: qđ non sit eis materia tri
stitie: nec deerit aliquid pertinens
ad tristitiam. h ille. ¶ Septimo.
infernus est carcer verminosus.
Hec pena est maxima. De qua
Isa. vltimo capitulo dicit. Ver
mis eorum non morietur. In in
ferno nāq; vermes immortales

credendi ſunt: qui carnes impiorum ſine fine corrodét. Unde Judith.xvi. Dabit ignem ⁊ vermes in carne eorum. Item Eccle.vij. Uindicta carnis ipij ignis ⁊ vermis. Sed querunt doctores vtrū in inferno ſit vermis materialis: an vermis ſpiritualis. Reſpondet ſanct⁹ Doc.in.iiij. contra gē. c.xix. Et in.iiij.ſen.d.l. ar.ij.q.iij. Uermis qui in damnatis ponitur non debet intelligi eſſe naturalis ſed ſpiritualis: qui eſt conſcientie remorſus: qui dicitur vermis inquantum oritur ex putredine peccati: ⁊ animam affligit: ſicut vermis corporis ex putredine ortus affligit pungendo. hec ille. Si autem intelligamus corporaliter ꝙ in inferno ſit vermis materialis. Hoc eſt ex diuina potentia in vltionem damnatorum: vt ſicut in hac vita de vermibus delectati ſunt.i. de rebus corruptioni ſubiectis: quod maxime verificatur in luxurioſis: qui delectantur carne que in vermem conuertitur: propter quod dicit Job.xxiiij. Dulcedo illius vermis: ſic ⁊ vermes patientur in penam. Juxta illud Iſa.xiiij. Subter te ſternetur tinea: ⁊ operimentum tuum erunt vermes. Ex quibus apparet ꝙ lectus damnatorum erunt vermes ⁊ ſerpentes. O delicati. ſi morſus vnius pulicis non permittit vos dormire: heu quid facietis cum tot tinee: tot vermes: tot ſerpentes: non vna nocte: non vna die: ſed eternaliter mordebunt vos: eternaliter manducabunt carnes veſtras: eternaliter corrodent medullas. ſugent ſanguinem. Siue igitur ſit vermis conſcientie ideſt ſpiritualis: ſiue vermis materialis vt quidaꝫ volūt: pena erit maxima: dolor erit intollerabilis: cruciatus erit inexplicabilis. ¶ Octauo infernus eſt carcer penurioſus. Quis vnquā enarrabit quāta paupertas: quanta neceſſitas: quanta indigentia ſit in damnatis. Patet in diuite Epulone: qui in inferno poſitus iam. M. ccccLxxxvij. anni ſunt ꝙ vnā guttulam aque petijt: quam minime obtinere potuit. O miſerrime epulo: vbi cella vinaria tua i qua erant tot diuerſa genera vini? Ubi pocula mellita. Ubi diuerſe confectiones ad refrigerandum. Ubi zucharum ⁊ poma granata. Ubi electuaria exquiſita. Ubi multitudo famulorum: qui ſolerti cura tibi ad votum ſeruiebant. Ubi flumina currentia per tuas poſſeſſiones. Heu miſerrime ex tot abūdātijs

in tanta constitutus es miseria: vt nõ vnã guttam aque habere pos sis. O q̃zta miseria. O q̃zta cala mitas. O q̃zta paupertas. O di uites. O gulosi. O abũdantes in seculo. O vos q nõ potestis vna die ieiunare: quid facietis in infer no? Nã ibi nunq̃z cibum: nunq̃z potum: nunq̃z refrigeriũ habebi tis. Semp esurietis: semper sitie tis: semper ieiunabitis. semper in summa egestate eritis. Audite do minũ per os Isa.lxv.c. loquentez damnatis ꝛ di. Ecce serui mei co medent: ꝛ vos esurietis. Ecce serui mei bibẽt ꝛ vos sitietis. Ecce ser ui mei letabunt: ꝛ vos confunde mini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis: ꝛ vos cla mabitis pre dolore cordis: ꝛ pre ꝯtritione spũs vlulabitis. hec ille. ¶ Conclusio infernus est carcer frigorosus. Hoc tangit cum dicit Mat.xxij. ibi erit fletus ꝛ stridor dentium. Stridor enim dentium causatur a frigore infernali. vnde ꝭm Seruiũ. Infernus dicit tarta rus a tremore frigoris: q̃d est apd inferos Iob.xiiij. Ad nimiũ calo rem transiet: ab aquis niuiũ. Sed dices: certum est ꝙ in inferno est ignis. Quõ ergo ibi erit frigus? Respondit Ricardus in.iiij.q. di. Dãnati simul affligent in qua dam confusione: non tamen vnu alterius remittit virtutem: eo ꝙ agantur inquantũ sunt instrumen ta diuine iusticie.s. Tho.xiiij.di.l. q.ij.ar.iij.q.i. Dicit damnati tran sibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimũ frigus: sine h ꝙ in eis sit aliquod refrigerium. Scotus autem dicit ꝙ transire in tensissimo calore ad intensissimuz frigus: ꝛ econuerso: nõ refrigeriũ prestat: sed afflictionem auget. Si cut patet per experientiã illorũ: q aliquando valde frigidi: ad ignez transeuntes magis affligunt. Ca usabitur insuper ille stridor dẽtiuz animi indignatione ꝛ furia men tis contra deum ꝛ contra seipsos ꝛ contra illata tormenta: propter q̃d semp erunt ĩ dolore ꝛ timore. In quoꝝ psona dicit.ps. Timor ꝛ tremor venerunt super me ꝛ cõ traxerunt me tenebre. ¶ Decimo infernus est carcer maledictus ꝓ pter grauitatem tormẽtoꝝ ꝛ mul titudinem penaꝝ quas miserimi damnati sustinent in inferno. Con tinue querent mortem clamantes ꝛ dicentes. O mors veni ꝛ interfi ce nos. O mors occide nos. O mors tolle nr̃m esse: nr̃m intellige re: nr̃m viuere. O mors cur tantũ tardas? Cur tantum nos expecta re facis? Sed dices. Quõ est pos sibile vt damnati querant mortez ꝛ destructionem sui ipsius cũ hoc

fit penitus contra naturale deside
rium omnium: vt phs dicit in. ij.
de anima. ibi inquit: omnia appe-
tunt esse τ illius naturaliter causa
agunt. Et Augu. in libro de libero
arbitrio. Considera quantum bo
num est esse: quod τ beati τ mise
ri volunt. ergo non videtur q̧ dã
nati querant mortem. Rñdeo ßm
s. Boc. in. iiij. di. l. Esse est duplex
s. esse sine pena: τ hoc omnes ap
petunt: τ esse cum pena τ crucia
tu τ tormento perpetuo: τ tale es
se nullus appetit: sed potius mori.
Unde Philosophus in. v. ethy.
Carere enim malo est quoddam
bonum. Quod enim dicitur q̧ es
se τ viuere ab omnibus appetit
naturaliter: non oportet hoc acci-
pere quantum ad malam vitam τ
corruptam: τ eam que in tristitijs:
vt dic̃ phs in. ix. ethy. Unñ Mat.
xx. dr̃. Bonum erat ei si natus nõ
fuisset homo ille. Et Hiero. Me
lius est non esse q̃ʒ male esse. Dã
nati igitur querent mortem: τ oio
vellent potius nõ esse: q̃ʒ sic esse.
Unde Apoc̃. ix. In dieb⁹ illis d̃si
derabunt homines mori: τ fugiet
mors ab eis. Videntes autem q̧
non possunt mori irascuntur τ dẽ
tibus frem̃etes blasphemant deũ
qui eos creauit. Maledicunt de
um qui tantam potentiam habet:
qua eos ita seuere punit. blasphe
mat patrem τ filium τ spiritũsan-
ctum. Blasphemãt sanctos τ san
ctas. Blasphemant diem conce
ptionis: diem natiuitatis eorũ: pa
rentes qui eos genuerunt blasphe
mant. Blasphemant lac quod su
xerunt ab vberibus maternis.
Blasphemant quot dies: quot eb
domadas: quot menses: quot an
nos vixerunt in hoc mũdo. Ma
ledicunt baptismum τ alia omnia
sacramenta: pater blasphemat fili
uʒ. filius patrem. Mater blasphe
mat filiam. filia blasphemat mr̃eʒ.
frater blasphemat fratrem. soror
sororẽ. cognata cognatã. ꝑtial' ꝑtia
lẽ. amasius amasiã. Patet h̃ veri
tas Apo. xvi. c. vbi Johãnes ait.
Et mãducauerũt liguas suas pre
dolore: τ blasphemauerũt deũ ce
li ꝓ dolorib⁹ τ vulnerib⁹ suis: hec
ille. ¶ Undecimo isernus est car
cer priuatiu⁹ seu priuationis. Dã
nati q̄ de sunt priuati visiõe diuie
essentie: que est tota btitudo nr̃a.
Nõ eni vidẽt patrẽ: nõ filiũ: non
spũmsctm̃. Sũt ꝓuati diuina frui
tiõe: sunt priuati diuina adhesiõe.
Et h̃ ẽ pena maxima: excellẽs oẽs
penas huius mũdi: que vocat pe
na dãni. vñ Chris. de repa. lapsi.
Nõnulli iperitoꝝ putãt sibi satis
esse τ optabile videri: si gehenna
tantũmodo careãt. Ego aũt m̃lto
grauiores: q̃ʒ gehẽna: dico eẽ cru

t

ciat⁹ removeri ꝛ abijci ab illa glo ria. Et ifra. Excludi a beatis: ꝛ ali enū effici ab his: que ꝑparata sūt sanctis: tm̄ generat cruciatum: tm̄ dolorē: vt ꝛ si nulla extrinsec⁹ pe na torqret: hꝫ sola sufficeret. oēs eni gehēne supat cruciatus. hꝫ ille. Sunt insup priuati ꝯsortio ange loꝝ. aplõꝝ. martyꝝ. ꝯfessoꝝ. vir ginū: atqꝫ oium celestiū virtutuꝫ. Sunt exclusi a pulcherrima celo rū habitatiōe. Nō gaudēt: nō le tāt. nō cantāt. nō ridēt. nō ꝯsolan tur: cū nulla sit in eis: cā leticie: sed cā ois tristicie ꝛ ois doloris. O pouereti. Sed forte dices. pōt ne exprimi quātitas ꝛ magnitudo pe ne dānatoꝝ: Rñdeo ꝛ dico: oio ē īpossibile exprimere magnitu dinē ꝛ acerbitatē penaꝝ dānato rū. Audi exēplū inauditū. Recitat enim Cesarius ꝙ qdā ditissimus defunct⁹: vxori sue apparuit: reue lās sibi: se esse damnatū. At illa. Nō ꝓfuerunt elemosyne magne ꝛ hospitalitates qs exhibuisti: Rñdit: nihil mihi ꝓfuerūt ad vi tā eternā: qꝛ ꝓpter vanā gloriam feci ea. Et addidit. Si oia folia ar boꝝ verterent in linguas: tormē ta mea explicare nō posset. Post hec euocatus ꝛ ꝓpulsus: totū ca strū in ei⁹ abscessu ꝯcutit: hec ille. vñ Aug. lib. exhortationū ad Iu liamū comitē sic ait. Ve illis qbus ꝑparat dolor nimius: ardor, flam me: sitis sine extinctu: fletus ꝛ stri dor dentiuꝫ: oculoꝝ lachryme: te nebre exteriores sine luce: pena in terminabilis: vbi mors optatur ꝛ nō dabitur: vbi nō ē honor senio ris ꝛ regis: nec dñs super seruuꝫ: nec mater diligit filiūꝫ aut filiam: nec filius honorat patrem: vbi oē malum: ꝛ omnis indignatio: ꝛ fe tor ꝛ amaritudo abūdat. hec ille.

¶ Duodecimo ꝛ vltimo infern⁹ est carcer lachrymosus ꝛ luctuo sus. Mat. xxij. Ibi erit fletus ꝛ stridor dentium. s. Tho. in. iiij. di. l. dicit. In fletu corporali sunt duo s. lachrymarū resolutio. Et quan tum ad hoc fletus temporalis in damnatis esse non possunt: quia post diem iuditij: quiescente motu primi mobilis: non erit aliqua ge neratio ꝛ corruptio: vel corpora lis alteratio. In lachrymarum au tem resolutione: oportet esse illius humoris generationem: qui per lachrymas distillatur. Scdo in fle tu corporali: est capitis ꝛ oculoꝝ turbatio. Et hoc erit in damnatis ꝛ in aīa ꝛ in corpore. Nam tunc anima maxime affligetur: ꝛ cor pus imutabitur, in bonū vt in bea tis: ꝛ in maluꝫ: vt in damnatis ab anime passione. h. s. Tho. Ad ideꝫ tēdit Ricar. in. iiij. di. Erit ibi ma ximus dolor interior: qui significa

bitur per signa in facie ⁊ oculis: cum turbatione ⁊ motu capitis: ⁊ cum stridore dentium: vultuq; tristitia. Considerantes enim ipsi miseri dampnati eorum statum: vident se: a tam vilissimo carcere detineri ⁊ in tam profundissimo atq; obscurissimo loco recludi. cognoscunt ⁊ sentiunt semper se ab igne cremari: vident continue horribiles demones. Experiuntur continue omnem miseriam: omnem fetorem: omnem conscientiarũ morsum: vehementissimum frigus. Aduertunt se nunq̃ morituros: sed in eternum in tormentis duraturos. percipiunt se ad horribiles blasphemias impelli. vident insuper se priuatos gloria paradisi: angelorum atq; omnium sanctorum consortio. vident se esse derelictos ab omnibus suis amicis. Cognoscunt q̃d eorum memoria ex toto perijt: ⁊ totius ordo vniuersi: ꝯtra eos ẽ armatus. Intelligũt ꝙ oĩs spes salutis ab eis est ablata. Certissimi sunt ꝙ nunq̃ inde liberabuntur: sed sine fine in eternis erunt penis. Cognoscunt ⁊ experiuntur verificari id q̃d de eis dicit Grego. In inferno erit frig⁹ intollerabile: ignis inextinguibilis vermis imortalis: fetor itollerabilis: tenebre palpabiles: flagella cedentium: horrida visio demonum: ꝯfusio peccatorꝝ: desperatio oĩuꝫ bonorꝝ. Erit enim miseris mors sine morte: defectus sine defectu: q̃r mors ibi semper incipit: ⁊ defect⁹ deficere nescit. hec ille. Ex quibus omnibus mouentur a planta pedis vsq; ad verticẽ cum perturbatione oculorꝝ ⁊ faciei: cum stridore vehementissimo eiulantes ⁊ vlulantes: plorant ⁊ incessanter lachrimantur. O si possemus apponere aures: profecto audiremus voces lugubres: voces lachrimosas: voces flebiles: vlulat⁹ maximos: quibus etsi ferrea essent corda vtiq; ad compatiendũ mouerentur. Unde Bernardus in sermone. xvi. super cant. sic ait. Paueo gehẽnam: paueo iudicis vultum: ipsis quoq; tremendũ angelicis potestatibus. Cõtremisco ab ira potentis: a facie furoris: a fulgure ⁊ ventis mundi: a conflagratione elementorum: a tempestate valida: voce archangeli: ⁊ a verbo aspero. Contremisco a dentibus bestie infernalis. a ventre inferri ⁊ a rugentib⁹ preparatis ad escam. Horreo vermem rodentem ⁊ ignem ardentem. fumuꝫ ⁊ vaporeꝫ. sulphur ⁊ spũ p̃cellarꝝ. Horreo tenebras exteriores. hec ille. Et iterum Bern̄. super cant. eodem sermone. Quis dabit capiti meo aquam: ⁊ oculis meis

fontem lachrimaꝝ:vt preueniam fletibus fletum:ꝛ stridoré dentiũ: ꝛ manuũ pedũqꝫ dura vincula:ꝛ pōdus cathenaꝝ prementiũ:strin gentium:vrentiũ nec ꝯsumentiuꝫ: Heu me mater mea vt quid me genuisti filiũ doloris:filiũ amaritu dinis:ꝛ indignatōis ꝛ plorationis eterne: Cur exceptus genibus. cur lactatus vberibus:natus incō bustioné:ꝛ cibũ ignis: h ille.

Ertio ꝯsiderare de bemus inferni per petuitaté. Querũt .s. Doctores vtruꝫ infernus cum suis penis sit perpetuus ꝛ eternus ꝛ i deficiens:an tpalis ꝛ finé habés. Respondent oés sacri theologi: tá sancti q̃ȝ aliȷ̈:ꝛ ꝑcipue.s. Tho. i.iiij.d.xlvi.q.i.ar.iij.d. Infernus cum oibus suis penis atqꝫ tormé tis est eternus ꝛ nunq̃ȝ habebit fi nem. Et hoc triplici ꝓbat rōne.

¶ Primo pp offensi dignitaté.

¶ Scdo ꝓpter retributionis cō digne.equalitatem.

¶ Tertio ꝓpter voluntatis ꝑue imobilitatem.

¶ Primo ꝙ infernus cũ oibus suis tormentis est eternus ꝓpter offensi dignitaté. Pena ƀm phm in.v.Ethi. taxaꝛ ƀm dignitaté ei⁹ in qué peccaꝛ. Deut.xxv. Pro mensura delicti erit plagarũ mo dus. Unde maiori pena ꝓpuniꝛ q percuttit alapa principé:q̃ȝ alium quécunqꝫ. Sed quicunqꝫ peccat ꝯtra deũ cuius ꝑcepta transgredi tur ꝛ cuius honoré aliȷ̈s imptitur: dum in alio finem ꝯstituit. Maie stas auté dei est infinita.ergo qui cunqꝫ mortaliter peccat:dignus é infinita pena. Et ita ꝯcludiꝛ ꝙ iu ste ꝓ peccato mortali peccator ꝑ petue puniaꝛ. Hec est prima rō.s. Doc.vt supra ar.iij. Ergo infer nus cum suis penis est eternus.

¶ Scdo infernus est eternus pp retributionis ꝯdigne equalitateꝫ. Ordo enim diuine iusticie exigit: ꝙ sicut premia rñdent ꝓportiona biliter actibus virtuosis:ita pene respondeant peccatis: sed premia beatoꝝ erũt eterna:vt dr̃ Mat. xxv. Iusti autem in vitá eternam. ergo ꝛ pene dánatoꝝ erũt eterne Mat.ibidé. Ibunt hiȷ̈.s.damnati in suppliciũ eternũ. Hec.b. Tho. in.iiij.d.vt supra. Et prima secũde .q.lxxxvij.ar.iiij. Et ꝯ Gñ.lib.iij. c.cxliiij. Per totũ.vnde Matth. xxv. Dicet iudex vniuersal' iesus xp̄s. Discedite a me maledicti in ignem eternũ:qui patus est diabo lo ꝛ angelis eius. Et ꝓpterea Au gustinus in.ij.de ci.dei.c.i.ait. Fa ctus est malo dignus eterno:qui in se.peremit bonum qd' esse pos set in eternum. ¶ Tertio ꝛ vltio

infernus ꝛ sue pene sunt eterne: p
pter voluntatis praue imobilita-
tem: ꝛ eternitaté. Naꝫ apud diui
num iudicem voluntas reputatur
ꝓ facto: q: ipse magis intuet cor
q̃ꝫ ea que foris patent: vt .i. Re.
xvi. Et ideo licet culpa illorum: q
sunt in iferno actu vel actiõe sit té
poralis: tñ voluntas ꝛ affectu seu
affectione est eterna. Naꝫ ille qui
mortaliter peccat: ꝓponit fruitõeꝫ
temporalé fruitioni eterne vltimi
finis: ꝛ magis vellet si posset: illo
temporali bono in eternũ frui. er
go ita debet puniri: ac si eternali-
ter peccasset. Unde Greg. in. iiij.
dialogoꝝ. Et de pe. d. i. c. Voluis-
sent. sic dicit. Iniqui ideo sine fine
deliquerunt: q: cum fine vixerunt
voluissent vtiqꝫ iniqui si potuis-
sent. sine fine viuere: vt potuissent
sine fine peccare. Ostendunt eniꝫ:
ꝙ in peccato semper viuere cupi
unt: qui nunq̃ꝫ desinunt peccare
dũ viuũt. Ad magnam ergo iudi
cantis iusticiam pertinet: vt nũq̃ꝫ
careant supplicio: qui in hac vita
nunq̃ꝫ voluerunt carere peccato.
Et iterum in libro mor' dicit. Ad
districti iudicij iusticiam pertinet:
vt nunq̃ꝫ careant supplicio: quo-
rum mens in hac vita nunq̃ꝫ vo-
luit carere peccato. Et nulli detur
iniquo terminus vltionis: q q̃ꝫdiu
voluit noluit habere terminũ cri-
minis. hec ille. Volũtas ergo pec
catoris: q: voluit esse perpetua in
peccato: debet esse imobilis ꝛ p-
petua in penis ꝛ supplicio. Hec
Raynerius in summa de penis i-
ferni. Patet ergo ex his tribus ra
tionibus theologicis ꝙ infernus
cum suis penis atqꝫ tormentis p-
petuus est: ꝛ eternaliter cruciabit
peccatores: qui ex hac vita in pec
cato mortali transierunt. Unñ mi-
seri damnati cruciabuntur in ifer
no: per tot milia miliũ annorum:
quot sunt gutte totius maris: oĩuꝫ
fluminũ: omnium fontiũ: omniuꝫ
stagnoꝝ: omniũ riuorum: omniũ
puteorum: oĩum cisternarum atqꝫ
omniũ pluuiarũ. Cruciabuntur
dico per tot milia miliũ: quot sunt
lapilli ꝛ arenule oĩuꝫ littoꝝ: quot
sunt folia omniũ arboꝝ: omnium
herbaꝝ: grana omniũ bladorum
squame omniũ piscium: quot sunt
pili omniũ hominũ: atqꝫ omniuꝫ
animaliũ. Quot sunt pene omniũ
volatiliũ: stelle omniũ celoꝝ: quot
sunt angeli taꝫ boni q̃ꝫ mali: quot
sunt homines qui fuerunt. sunt: ꝛ
erunt. Quot sunt littere in oĩbus
libris totius mundi: quot racemi
vuarum: quot grana seminuꝫ. Et
preter hoc punientur: tormenta-
buntur in eternum ꝛ in seculuꝫ se-
culi: sine aliquo fine. Unde apoc.
xiiij. Ascendit fumus tormentoꝝ

eoꝝ in secula seculoꝝ. Quid igiẗ facitis o miseri peccatores? Quare nõ relinquitis peccata: quibus tantus cruciatus eternaliter paratur? Cur nõ scinditis corda vestra Cur nõ agitis pniam? Cur nõ affligitis corpus: sensum: ⁊ affectuȝ mundanum? Cur dormitis in sechbus peccati? Cur nõ attẽditis: quo finaliẗ ituri estis? Heu pigri. Heu tepidi. Heu negligentes. Heu sõnolenti. Surgite a somno peccati. Abijcite opera tenebraꝝ. Deposite opera diaboli ⁊ arma lucis induite: quibus possitis eternas penas euadere. Orate deũ dicentes illud Job.x. Dimitte ergo me: vt plangam paululũ dolorem meum ante q̃ȝ vadam ⁊ nõ reuertar ad terram tenebrosam ⁊ opertã morte caligine. Ubi vmbra mortis ⁊ nullus ordo: sed serpentinus horror inhabitat. Qd nobis concedat ille: qui est sanctorum gloria. Hic per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: qui viuit ⁊ regnat in scl'a seculorum. Amen.

¶ Feria quarta tertie dñice. De honore parentũ. Sermo.xxix.

Onora patrem tuũ ⁊ matrẽ tuã Mat. xv. Diuina puidentia: qua cuncta gubernanẗ ⁊ disponũtur tanta est: ꝙ voluit parentibus prouidere: vt a filijs quibus plurã beneficia cõtulerunt affectu pariẗ ⁊ effectu semp honorarẽtur. Unde ⁊ inter decem precepta in duabus tabulis distincta. primuȝ scdẽ tabule voluit esse. vt cũcti filij suis parentibus debitum honorem ⁊ obedientiã exhiberẽt. Hinc Hierony. in epistola de honorãdis parentibus. filios alloquẽs ait. Imitamini filij Machabeuȝ. qui matri suadenti morẽ obediuit. ⁊ durum imperium grataner aggressus est ne offenderet genitricem. Hoc est aũt qđ precepit saluator i euãgelio hodierno. d. honora ⁊c̃. In quo euangelio tria singulariẗ documẽta habemus. ¶ Primũ documentũ ꝙ propter leges municipales. ⁊ ordinatões pticulares nõ debemus õmittere obseruationem diuinoꝝ pceptoꝝ. Hoc tangitur. prima euangelij parte. vbi dicitur. Accesserũt ad iesum scribe ⁊ pharisei. ⁊c̃. ¶ Secundum documentũ est. ꝙ illi qui sunt maliuoli. ⁊ supersticiosi de quocũq̈ȝ defectu, pximi: q̃uis minimo. semper tñ scandalizãtur more pharifeorum. De quibus dicitur. scda pte euãgelij. Scis q: pharisei ⁊c̃. ¶ Tertiũ documentũ est ꝙ cibꝰ ⁊ potus nõ inclinat hoĩem. sȝ male cogitationes. ⁊ preceptoꝝ transgressiones. coinqnãt hoĩeȝ. Hoc

patet ibi. Rñdens át Petr⁹ ꝛc.
Et q2 totū hoc euangeliū pertinet
ad honoré parétum. Ideo de ipo
honore parentum tria hodie con
siderabimus.

¶ Primo necessitatem.

¶ Scdo peccabilitatem.

¶ Tertio diuersitatem.

¶ Primo circa honoré parétuȝ
ꝯsiderare debemus necessitatem
quanta necessitate cogant filij ho
norare parentes. quadruplici lege
declaro. primo lege naturali. scdo
lege diuinali. tertio lege hūanali.
quarto lege exéplari. Primo le-
ge naturali declaro. Dicit. s. doc.
in. xxij. q. c. vi. ar. iij. Ois effectus
naturalr ad suá cáȝ reducit: vt di
cit Phs in libro de causis. vnde
Dyo. de di. no. dicit. c.. iiij. Deus
oia in se côuertit: dirigit: trahit: ꝛ
ordinat: sicut oiuȝ cá a qua oés ef
fectus depédent: vt dicit Procul
in libro de causis. Et Ari. in pmo
Metha. primo de celo. In scdo
vegetabiliū. In lib. de vita ꝛ mor
te. In libro de secretis secretorum
ad Alexá. Et Plato in Thimeo
ꝛ Apuleus de deo socratis. Sép
enim oportet. q effectus ordinet
ad finé agentis. Manifestum est
aūt benefactoré inquantū hmói:
esse cám bñficiati. Et ideo natura
lis ordo requirit: vt ille qui suscipit
bñficiū p graꝝ recópésatóem: có
uertat ad bñfactoré: ſȝ modū vtri
usqȝ. Bñfactori quidé inqȝtū hmói
debet honor ꝛ reueréṫia: eo q hȝ
róem pncipij: ſȝ p accidés debet
ei subuétio vl' sustétatio si idigeat.
Int oés át bñfactores mūdi pm⁹
est de⁹: q é principiū essendi ꝛ gu
bernádi i nobis. scdi sunt pétes. s.
pr ꝛ mr. Pr est bñfactor pncpal
ꝯcurrés i generatóe: vt phs dicit
i. ij. Phy. Et vt pncipiū actuū: vt
dic Phs i lib. de aialib⁹. mr vo
est pncipiū passiuū mistrans mãȝ
g filij dñt hre respectū ad pentes
vt ad cám: eos honorádo ꝛ vene
rádo: lȝ nūqȝ possint eos equalen
ter honorare ꝛ venerari: vt dicit
phs. viij. Ethi. Sȝ dices. Que bñ
ficia hñt filij a pentib⁹: Rñdet. s.
Doc. in. iiij. sen. d. xlij. q. i. ar. ij. cū
Pho. viij. Ethi. di. Filij tria ma-
xima bñficia hñt a patribus.

¶ Primum é bñficiū essentiale.

¶ Scdm é bñficiuȝ nutrimétale.

¶ Tertiū é bñficiū doctrinitale.

¶ Primū bñficiū é eéntiale. s. eé
Qd bonū tá gráde é vt sit ipis fi
lijs fundamtū oiuȝ bonoꝝ alioꝝ.
Ná q nō hñt eé: nullū aliḋ bonuȝ
hre pñt: ñ vitá: nō sensuȝ: ñ corp⁹:
ñ aiaȝ: ñ graȝ: ñ dona: ñ diuitias: ñ
famá: ñ sciaȝ: ñ sapiaȝ: ñ ṽtutes: ñ
gloriá padisi. Adeo ipm eé est bo
num vt ab oibus sit desiderabile.
Unde Phs. ij. de anima inquit:

dia appetũt esse: ꝛ illius cã agunt
ſm naturã. Propterea Boeti⁹:
de ebdomadibus ait. Oium bo-
noꝝ: ipm esse bonũ é. Cũ igit fi-
lij a pentib⁹ recepint esse: qđ é taz
excellẽs bonũ: debẽt eis honorẽ:
reuerentiã. ꝛ timorẽ. Qñ eni pa-
rẽtes loquunt: filij rñdeant cũ re
uerẽtia: capite discoperto. manib⁹
plicatis. dicẽtes. Dñe ita: dñe nõ.
Mater ita: mater nõ: ſicut apud
nos est ↄſuetudo cũ. ſ. iuuenis lo-
quit cum ſupiore. O q̃z dulce. O
q̃z ſuaue in aurib⁹ parentuz: ver-
bũ illud. pater ꝛ mater. Crede mi
hi tali ỽbo: viſcera eoꝝ mollificã
tur ꝛ liquefiuut. Quapropter Ec
cle. vij. c. Honora patrẽ tuuz: ꝛ ge
mitus matris tue nõ obliuiſcaris.
Memẽto qm̃ niſi p illos nõ fuiſ
ſes. Et Tob. iiij. c. Cuz acceperit
deus aiaz meã corpus meũ ſepeli
ꝛ honorem habebis matri tue: oi
bus diebus vite eius. Memor
eni eſſe debes que ꝛ quãta picu-
la paſſa ſit ꝓpter te in vtero ſuo.
Cũ aũt ꝛ ipſa cõpleuerit tempus
vite ſue ſepelies eã circa me: hec
ille. O q̃zta picula ꝛ dolores ꝛ an
guſtias patiunt matres ꝓpter fi-
lios: pdunt guſtũ: pdunt ſomnuz:
pdunt vires corporis. affliguntur
triſtaut ꝛ alterãtur. Sz pmaxime
cũ tẽpus ptus aduenerit. Quis
explicare poteſt dolores ſenſibi-
les ꝛ penas quas patiunt. Certe
incredibile é: niſi eis qui experiẽ-
tiam habẽt. vnde Hiero. de ho-
norandis parẽtibus. Prebeatur
parentib⁹ amori mixta formido:
qui primi nobis ſunt cauſa eſſen-
di. Exhibete patrib⁹ filij. qđ vos
poteſtas paterni nominis cogit.
que adeo eſt. eoꝝ meritis attribu
ta. vt ipſa de vobis exigat. qđ na
tura iubere nõ potuit. Matrib⁹
quoq3 debitam ĩpẽdite reueren-
tiã. que vobis vteri liuore ſeruiẽ
tes. pondus corporis tolerãt. atq3
ignotã portantes infantiã. famula
tum quendã exhibent naſcituris.
illo tẽpore non tm̃ ſibi mater eſu-
rit. nec acceptos ſola digerit ci-
bos. Materno victu alitur. ꝛ ille
qui latet. eiuſq3 mẽbra alterius co
meſtione paſcuntur. vt homo fu-
turus. alienis morſibus ſaturetur.
hec ille. ¶ Scđm beneficium eſt
nutrimẽtale. Nutrimentũ eniz vt
inquit Phs in. ij. de anima. ordi
natur ad ↄſeruationez indiuidui.
Nutriunt vtiq3 filios ipſi paren-
tes. ꝛ maxime dando eis lac pro-
prium ad comedendũ ꝛ maſticã-
do cibum. Laborat pater: exercet
ſe mater: vt ſufficiẽter prouideãt
filijs in cibo: ꝛ potu: veſtimentis.
calciamentis. Laborant protegen
do: ꝛ defendendo a contrarijs. la-
uando. balneando. auſerendo im

mundicias purgando páničulos.
eos deſiccando.modo ad ignem
modo ad ſolem.Conanť inſuper
parétes.eos nutrire ſine planctu.
ſine fletu:modo blandiédo : mo-
do applaudendo. Et multotiens
ipſi parétes nó capiunt ſomnum
ne filij aliqd patianť aduerſi. vñ
Hiero. de hono:e parentum ait.
Meméto parétū eſſe.q; talis ſis
quo2 manibus incrementa ſum-
pſiſti.hec ille. Quia aūt a parenti
bus filij acceperūt nutrimentum:
coguntť ⁊ ipſi naturali lege: exhi-
bere ipſis parentib⁹ magná dili-
gentiam:vt ſicut diligenter nutrie
runt filios:in infantia: pueritia: ⁊
adoleſcentia:ſic ⁊ ipſi filij cum di
ligétia nutriant eos in ſenectute:in
īfirmitate:in neceſſitate. Hanc di
ligentiá oſtédit ſapiés. Eccleſiaſti
cus.iij.c. Fili ſuſcipe ſenectá pr̄is
tui:⁊ nó ɔtriſtes eum in omni vi
ta tua. Si defecerit ſenſu:veniam
da illi.hec ille. Senecta parentum
é faſtidioſa:imunda.bauoſa.gra-
uis.tedioſa.ſuſpitioſa. īfructuoſa.
Tu igiť fili ſuſcipe ea3: memo:ás
quádo tu eras infans:quó turba
bas parétes tuos:fletu ⁊ plo:atu:
non ſinebas eos do:mire : detur-
pás teipſum:in cunis iacés:inuo-
lutus ī ſterco:e ⁊ vrina: ſicut po:
cellus īfimo:nec parétes te ho:re
bant:ſed tolerabát: ſubuenientes
in oībus tuis neceſſarijs. Suſci-
pe ſenectá patris: cū ſero do:mitū
pgit diſcalciádo:cum neceſſe fue
rit purgando ſibi pedes:tundédo
vngulas:in lecto collocádo:appli
cando pános calefactos. Quádo
de nocte clamat: ɔqueritur: dolet:
ſurgát filij:petétes quid facto op⁹
ſit. Subminiſtrent ſibi vaſa ad ſu
perfluitates capiédas . Dent ſibi
de iulepo: de zucharo: de ſtillato:
pcurent cibaria delicata: iuxta eo
rū facultatem:⁊ ſi opus fuerit p:o
medico mittant. Cum ſurrexerūt
aſtent filij:iuuent: veſtiant: ducant
ad ignem:lauent ſibi manus.fa-
ciem.caput pectinent.calcient.ap
tent ſibi veſtimenta. ſint cum eo
dum exit domum.dum pergit ad
eccleſiam .velut baculus ſenectu-
tis.ſint ſoliciti.attenti ne cadat in
via.ne offendanť ſibi pedes. Au
diant cum eo diuina : rogantes ⁊
o:antes p:o eius ſalute. Cūq3 ad
domum reduxerint eos.p:eparét
ſibi menſam:hauriant vinum.mi
niſtrent aquam:incident panem.
carnes.fructus.poma. ⁊ ſi neceſ-
ſe ſit.o:i ſuo ponant.tempo:e eſti-
uo expellant muſcas.faciát ei del
freſco. Filie p:eparent ferculum.
ſalſam.cibaria bene condita. Lo-
quantur ſibi verba dulcia. verba
ɔſolatoria confo:tando ad cibum
capiendū. Poſt refectione3 red-

dat eum eis gratias deo. Iuuent ipse filie matres i omni famulatu. lauent scutellas. ollas. vtensilia. gaudeant scopare domos. lauare pannos. infantulos leuent mane. caput illis lauent. Uestes dissutas et laceratas. discant resarcire. etiam fasciare infantes non pudeat. Suscipe ergo filij senectutem patris tui. quia ab eo habes eẽ tui. quia ab eo nutritus es. quia quicquid ipse habet tuum est. Et ne contristes eum: nec in verbo: nec in facto. sed verba tua sint dulciora super mel et fauum. Et si defecerit sensu caueas fili ne ipsum irrideas: sed sibi compatere. Audi Hierony. de honorandis parentibus ad filios loquentem. Audite filij salutiferam iussionem. et precepta legis affectu debiti amoris implete: Seruite parentibus futuri parentes. et matres vestras tenera diligite pietate. vt et vestre coniuges mereantur matrum nomine nuncupari. Nemo patrem asperis verbis ledat. Non fiat amara dulcedo. hec tamen sit inter parentes et filios. quod domino iubente natura constituit. Affectus sonet quicquid lingue dixerunt liberorum. Inter charas coniunctasque personas. pietatis iura seruentur. hec filiorum ora loquantur. quod delectat parentes audire. hec ille. Et iterum Hierony. in epistola de honorandis parentibus ait. Sit tibi grata vita ipsorum. quibus carior est vita tua q̃ȝ propropria. Redde amoris vicem colende pietatis. hec ille.

¶ Tertium est beneficium doctrinale: parentes filios docent loqui. docent. i. debent docere. se signare signaculo crucis docent. Pater noster Aue maria et Credo. In principio erat verbũ. Salue regina: docent bonos mores. docent virtutes. inducunt ad confessionem. ad missam. ad predicationem. mittunt eos ad scolas. ad studium. et sic ipsi filij efficiuntur docti in diuersis scientijs. Ob q̃s aliqui medici. aliqui legiste. aliqui canoniste. aliqui theologi. aliqui predicatores. aliqui dominorum consiliarij. aliqui rectores. aliqui oratores. aliqui generalis studij regẽtes. aliqui episcopi. aliqui cardinales. aliqui papa. sicut experiẽtia docet. O quantũ valet lumen scientie. Scientia enim purgat. illuminat ac perficit intellectum. Ideo omnes eam naturaliter appetunt. vt inquit Philosophus primo Methaphi. Cum igitur filij ab ipsis parentibus acceperint lumen doctrine coguntur. lege nature. ipsis parentibus magnam exhibere obedientiam. vt

quod ipsi dixerint sine ɔtradictio ne: statim obediendo cōpleant. vñ Apost. Ephe. vi. Filij obedite pa rētibus vestris in dño. Hoc eniȝ iustuȝ est. Obediētes omnino de bēt parētibus esse: in licitis ⁊ ho nestis maxime: que nō sunt cōtra anime salutem. vnde Ugo de. s. victore ait. Obedire debem⁹ pa rētibus in omnib⁹: exceptis i his i quibus dei patris dilectio offen deretur. Et Hiero. ad furiā. Ho nora patrem tuuȝ: sed si te a vero patre nō separat. Tādiu scito san guinis copulam: q̄diu ille suum nouerit conditoreȝ. Alioquin tibi Dauid protinus clamat. d. Audi filia ⁊ vide: ⁊ inclina aurem tuā: ⁊ obliuiscere populū tuum: ⁊ do mum patris tui. Et ɔcupiscet rex decorem tuū. hec ille. ¶ Scdo ne cessario inducūtur filij honorare parētes lege diuinali. Deus eniȝ in. iiij. precepto sue sacratissime le gis: precipit ⁊ vult omnino: q̄ pa rētes honorentur: ⁊ eis reueren tia exhibeatur: sic dicens. Hono ra patrem tuum ⁊ matrem tuam vt sis longeuus super terrā Exo. xx. ⁊. xxi. c. Et qui maledixerit pa tri vel matri morte moriatur. In nullo ⁊ eniȝ precepto ponitur ista promissio ⁊ cominatio: nisi in hoc precepto de honore parentum. Quo dat intelligi q̄ȝ placet deo: quando honorantur parentes: ⁊ quantuȝ sibi d splicet quando nō honorantur. Et vt nullus se excu set: posuit in pratica: tale ac tantuȝ preceptum. Nam ipse filius dei: verus de⁹ ⁊ verus homo: hono rauit matrem suaȝ in vita: cui sub iectus ⁊ obedientissimus fuit. Luc. ij. venit nazaret ⁊ erat sub ditus illis. vnde Bernardus. Quis: quibus: deus hominib⁹. Non legitur fuisse: in domo vir ginis aliquis: nisi ipsa virgo: Jo seph: ⁊ christus. vbi autem sunt tres persone in domo: multis indi gent seruitijs. Quis faciebat ser uicia in domo: Certe christ⁹. Di cit nāq₃ Lucas. Erat subditus il lis. Et ipsemet christus dicit. Fili⁹ hominis non venit ministrari sed ministrare. Mat. xx. c. Magi ster hysto Sco. inquit christ⁹ por tabat aquam de fonte nazareth. Uirgo sacratissima pie cum Jo seph contendebat: de portando aquā. s. q̄ ipsa iret pro aqua. Sed .s. Joseph: econtra: volebat ire. At benedictus filius iesus diri mens questionem: portabat lage naȝ aque. dicens. Pater mi: vos estis antiquus: ideo non decet. Et vos mater mea estis illa que me genuistis spiritussancti virtute. Ideo ego vobis debeo honoreȝ ⁊ suitia exhibeř. Si ego obuiam

fuissem christo: dixisse; vtiq;. Pa benedicte fili: vos qui estis domi nus: et mūdi creator: portatis aquā. Cur non precipitis angelis vt de ferant vobis aquam: vel cur non precipitis terre vt in domo vestra producat aquam recentem: Rñ disset. Hoc facio vt dem exemplū alijs: et ita pratico hoc preceptum de honore parentū: vt omnes filij discant a me: et sint obediētes suis parētibus. O benedicte fili. Pro pterea Augu. ait. Erubescat ho mo fieri superbus: quia humilis factus est deus. Honorauit matrē in morte: quia pendēs in cruce Jo anni eam cōmendauit. O fili dul cissime quasi immemor passionis tue: de dulcissima matre curā ha bes. Honorauit post mortem: q: vt Sedulius dicit et Ambrosius. Resurgens a morte primo dulcis sime matri apparuit. Iterum ho norauit matrem viuentem: q: ea; in suam reuerendam matrem ele git. Honorauit eam morientē: q: personaliter cum tota curia celesti ad eius mortem venit. Honorauit matrem de hoc seculo recedente; quia ipsam cum corpore et anima ad suam dexteram collocauit. Ho norauit matrem in celo regnātem quia per eius manus omnes gra tie transeunt. Similiter et omnes misericordie. Unde cantat ecclesia

Maria mater gratie: mater mi sericordie. Quis igitur filius sup bus iam non honorabit parētes: Quis arrogās: quis tumens: nō dignabitur imitari dulcissimum fi lium eterni patris: dulcissimu; fili um intemerate virginis. dulcissi mum filium sanctissimi senis Jo seph: patris spiritualis et putatiui. Patet igitur qꝫ lege diuinali oēs filij tenentur parentibus obedire: et qꝺ summo deo placet: adeo vt pri mum preceptum quod de⁹ dedit post precepta pertinentia ad ho norem suum: est preceptum de ho nore parētū. di. Honora patrem tuum et matrem tuā. ¶ Tertio co gunt filij parentes honorare. lege humanali. Sancta mater ecclesia in concilio gregensi determinauit. Qui non honorat parentes de bet excōmunicari. Patet hoc in decretis. d. xxx. c. i. Insuper qui nō honorāt parentes non dando eis alimēta vidētur homicide. In de cretis. xij. q. ij. c. Qui abstulerit. et xxij. q. iiij. Int cetera. et. d. lxxxvi. Non satis. Et Ambro. d. lxxxvi. c. Inde singulis. sic dicit. Ceterum traditio dei est: vt prius pascas pa rentes. Nā si iuxta diuinū oracu lū: cōtumelia parentū morte luit. quāto magis famis: que mlto gra uior est. Quo loco insolertē prius isrenat iactātiā. h ille. Et. vi. q. i. c.

Infames. Propterea qui patrem cōtemnit: vel derelinquit omne ius pdit: vt hētur per Baldū. C. de īfantib⁹ ⁊ expositis liberis. l. vnus quisqȝ. Plus dico. Si fili⁹ eēt papa nihilominus debet honorare parētes ḃm Bal. ff. de in ius vocando. l. adoptiuū. in principio. Filij. n. semp tenent debitā ⁊ deuotā obediētiā ⁊ reuerētiā parētib⁹ exhibere. vt. C. de pria ptāte. l. ꝯgruēti⁹. Et. ff. de i ius vocādo. l. Generaliter. Immo si nō honorāt parentes pdūt hereditatē ⁊ ipsa priuantur: ⁊ bonis paternis: vt in Autentico de appellatiōe. parapho cognoscit. Et parapho. Cās. colla. viij. ⁊ in glo. in. c. Quintaual. de iureiurando. Sȝ ⁊ exēpla hoc loco nō sunt ꝑtermittēda: quibus filiorū aīus ad pentū amorē prouocari potest. Recitat Valeri⁹ maximus li. v. ꝙ Coriolan⁹ nobilis ciuis romanus maximi cōsilij in re publica existens inique damnatus a romanis: exiuit Romā ⁊ transiuit ad Volscos inimicos Romanorum: a quib⁹ factus est dux belli: ꝯ Romanos. Qui viriliter dimicans: ⁊ post multas ciuitates ⁊ terras adeptas. ad fossas quinqȝ miliū passuū ab vrbe: castra posuit: agrū romanū depopulans. Coegit romanos supplicare sibi pro pace. Ad quē primo miserunt legatos: deinde sacerdotes cum infulis. Qui nihil profecerunt. Stupebat senatus. Trepidabat populus: viri ⁊ mulieres exitium pariter lamentabant. Tunc Veturia mater Coriolani ducens secū Volumniā vxorē ꝑpicti Coriolani ⁊ filios ei⁹: puenit in castra Volscorum. Quā cū Coriolan⁹ filius ei⁹ vellet amplecti. illa renitēs ait. Sine vt sciā an ad hostem venerim: an ad filiū: an captiua mater sim: an non. O felix senectus mea: quate exulem: deinde hostē patrie vidi. Quomō potes populari hanc patriā que te genuit atqȝ aluit: nisi te genuissem Roma non oppugnaretur. Cūqȝ fletibus ⁊ eiulatibus terram impleret Coriolanus cōmotus atqȝ complexus matrē ait. Expugnasti ⁊ vicisti iram meam: patriam tuis precibus libertati dono. Continuoqȝ cum exercitu discessit. Aliud exemplum ibidem Valerius ponit: ⁊ Plinius libro. vij. Quedā mulier ob qdam flagitium: cum fuisset morti adiudicata: noluit eam iudex comburere: vel alia morte publica eā punire propter honorem parentum: sed inclusa est carceri: vt ibi fame periret. Filia vero eius que erat nupta de licentia iudicis eam in carcere quottidie visitabat: prius tamen eam diligenter perscru

tabaṫ ne aliq̇d comeſtibile ſibi de
ferret. Illa v̂o extracto vbere ſin
gulis diebꝰ ꝓpꝛio lacte matrē ale
bat. Cū vero iudex miraretˀ ꝙ tā
to tpe viueret: repertū eſt qđ fie
bat. Et ſic iudex pietate motꝰ: ma
trē filie donauit. Aliud inſup exē
plum ponitur in libꝛo de natura
animalium. Quando ciconie ſene
ſcunt: filij parentes ſuos in nido
ponunt: ⁊ velut infantes iuxta pe
ctus ſuum collocant: fouent ⁊ nu
triunt. Queqꝫ etiam alia anima
lia ferocia naturali inſtinctu: ſuos
parentes amant. O igitur ingra
tiſſimi filij. O beſtiales filij. O
paganis deterioꝛes. O crudelio
res beſtijs. eſtote parentibus obe
dientes. eſtote humiles. eſtote reue
rentes. Sitis timoꝛati. ſitis ſolliciti
eis ſubueniendo. eis ſeruiēdo. eos
ſuppoꝛtando. quia ad hoc lex na
turalis. lex diuinalis. lex humana
lis vos conſtringit. vobis pꝛecipit
vobis imperat. Unde Hiero. ait.
Exolue fili quod debes: ⁊ officia
debita: qualicūqꝫ exhibe famula
tu: quia parentibus nemo reddere
poteſt quantum tenetur. hec ille.
Et Ambꝛoſius. Fili quantum tibi
ſummis iudicium ſi nō paſcis pa
rentes. Illi debes quod habes. il
li debes qđ es. Paſce paſce ma
trem. Nam ſi paueris: adhuc nō
reddidiſti cruciatꝰ ⁊ doloꝛes q̂s
pꝛo te paſſa ē. Nō reddidiſti obſe
quium: qđ pꝛo te illa geſtauit. Non
reddidiſti alimenta que tibi tribu
it: non pietatis affectum: mulgēs
in labijs tuis vbera. hec ille. Hic
poterit fieri finis: quia materia eſt
aliqualiter pꝛolixa.

Ecundo pꝛincipa
liter circa honoꝛē
parentum conſi
derare debemus
peccabilitatē: vbi
querunt doctoꝛes vtrum inobe
dientia filioꝛum erga parentes ſit
peccatum moꝛtale. Rñdeo pꝛout
colligitur ex dictis. ſ. Tho. xxij. q.
c. v. ar. i. Filij inobedientes contu
maces ⁊ rebelles parentibus pec
cant mortaliter ſm illud Ro. i. ⁊
ij. thy iij. vbi inter cetera peccata
moꝛtalia cōputantur pentibꝰ iobe
dientes. Qđ triplici rōne declaro
¶ Pꝛimo ratione tranſgreſſiōis
¶ Scđo ratione lapidatiōis.
¶ Tertio rōne maledictionis.
¶ Pꝛimo rōne trāſgreſſiōis ſic.
Quicūqꝫ trāſgrediṫ legē diuinā
⁊ eā nō obſeruat: peccat moꝛtalr.
Sꝫ inobediētes ⁊ rebelles ⁊ con
tumaces parentibus tranſgrediū
tur legē diuinam que pꝛecipit vt fi
lij obediant ⁊ honoꝛent parentes:
vt patet Exo. xx. Matt. xv. c. di.
Honoꝛa patrem tuum ⁊ matrem
tuam. ergo inobedientes ⁊ contu

maces parentibus peccant morta
liter. ¶ Scdo ratione lapidatio
nis sic. Nullus debet lapidari ꝛ
interfici nisi pro. pctó mortali: sz fi-
lius inobediés ꝛ irreuerés paren
tib⁹: debet lapidari ꝛ iterfici. pa-
tet hoc Deut. xxi. c. vbi dr. Si ge
nuerit hó filiú ꝓteruú ꝛ ꝯtumacé:
q nó audiat pris ac mris iperium
ꝛ coercit⁹ audire cótépserit: app-
hédét eú: ꝛ ducét ad seniores ciui-
tatis ꝛ ad portá iuditij: dicétqz. iste
fili⁹ nr ꝓteruus ꝛ cótumax é: mo
nita nra audire cótémnit: cómessa-
tióib⁹ vacat: ꝛ luxurie atqz cóuiui
is: lapidib⁹ obruet eú populus ci-
uitatis. ꝛ morietur: ut auferatis malú
de medio vestri: ꝛ vniuersus isrl
audiés ptimescat. hec ille. Et Exo.
xxi. Qui maledic pri vl mri mor
te moriatur. ergo fili⁹ inobediés pec
cat mortalr. ¶ Tertio róne male-
dictióis filij iobediétes ꝛ irreueré
tes maledicunt: anathematizantur
ꝛ excóicant a deo pre ꝛ filio ꝛ spi
ritusancto. ergo peccant mortalr.
Deut. xxvij. c. Maledict⁹ inquit
de⁹ oipotés: qui nó honorat prem
suú ꝛ mrez suá: ꝛ dicet ois popu-
lus. Amé. Eccle. iij. c. Est maledi-
ct⁹ a deo q exaspat prem ꝛ mrem
suá. Gen. ix. Maledict⁹ Chá pu
er seruus seruorú erit. Prouer. iij. c.
Oculú q subsanat prez: ꝛ q despi
cit pcepta mris: effodiát euz corui
de torrétib⁹: ꝛ comedát eú filij aq
le. De talib⁹ filijs maledictis ꝛ ex
cómunicatis dixit xps. Jo. viij. c.
Uos ex pre dyabolo estis. i. vos
inobediétes pentib⁹: estis filij dya
boli sicut excóicati ꝛ maledicti: vn
de Petrus rauénas in quodá ser
mone ait. Auelle a sole radium ꝛ
nó lucet: riuú a fonte ꝛ arescit: ra-
mú ab arbore ꝛ exsiccat: mébruz
a corpe ꝛ putrescit: sepa filiú a de-
uotióe prna ꝛ iá nó é fili⁹: sz frater
ꝛ collega eorum. de qb⁹ dr. Uos ex
pte dyaboli estis. h ille. Proptꝛea
tales ꝯtumaces filios triplici pena
de⁹ punit ꝛ flagellat. ¶ Et pmo puat
vita corpali. Sdlét tales violéta ꝛ
subitánea morte ꝛ iprouisa perire: si
cut vtiqz i ps. scriptum é. Subito
defecerút: perierút pp iniqtaté suá.
Et iterú i ps. Uiri sanguinú ꝛ do
losi nó dimidiabút dies suos. Un
Mat. xv. dic dns. Qui maledixe
rit pri vel mri morte moriat: ad
ondédú q plus viuerét si obedi-
rét suis pentib⁹. Pz exéplú d Ab
saló: q cú psecut⁹ é prez suú Da-
uid, pprijs capill ad arboré suspen
sus: trib⁹ láceis a Joab trásfossus
miserabilr mortu⁹ é. Aliud quoqz exé
plú in Cathelonia. Juuenis qdá.
xviij. ánorum pentib⁹ iobediés: la-
tro effect⁹: captus ꝛ suspensus in-
terijt. Jáqz pendente in patibulo
cum omnino esset imberbis: toto

populo vidente: emittit barbam:
mutat faciem: capilli capitis pen-
dent crescentes: gradatim: cane-
scens atqꝫ senescens vsqꝫ ad de-
crepitã senectutem: ꝛ quasi.lxxx.
annoꝝ se ostendẽs: cũcto populo
mirabilis factus ẽ. Per huiusmo
di signa voluit deus ostendere ꝙ
ad talẽ deuenisset etatez: si suis pa
rentib⁹ nõ fuisset ꝯtumax ꝛ rebel
lis. Aliqui submergunt in aquis.
aliqui cõburuntur: aliqui occidun
tur bombarda. aliqui sagittis. ali-
qui in guerra. Et sic diuersimode
priuant vita corporali. ¶ Secun
do priuantur substãtia temporali.
Licet eniꝫ tales inobedientes suis
parẽtibus: nõ tam subito morian
tur: viuunt tñ in magna paupertate
ꝛ miseria. Et si conent lucrari ex-
ercitãdo se artibus ꝛ exercitijs: tñ
semp sunt in magna calamitate.
Unde Eccle.xli. Filioꝝ peccato-
rũ periet hereditas: ꝛ cum semine
eoꝝ assiduitas opprobrij. Et Ec-
cle.v. scriptuꝫ est. Generauit filiũ:
qui in summa egestate erit. Tales
insuper inobedientes parentibus
vel non habent filios: vel si habẽt
cito moriũtur: vel si viuũt. in iudi
cio parentum a domino viuere ꝑ
mittunt. Nam dant illis filij mon
struosi: infirmi: demẽtes: stulti: sce
lestes: inmorigerati: scandalosi: la
sciui: rebelles parentibus ꝛ oibus
odiosi. Sap.iiij.c. Ex iniquis eniꝫ
omnes filij qui nascunt testes sunt
nequitie aduersus parẽtes: in iter
rogatione sua. ¶ Tertio, crucia-
buntur igne ĩfernali. Dicet nãqꝫ
iustissimus deus in vniuersali iu-
dicio: vt patet Mat.xxv. His q
extraneis opera pietatis nõ fece-
runt. Ite maledicti in ignem eter-
num: qui paratus est diabolo ꝛ
angelis eius. Esuriui ꝛ nõ dedistis
mihi manducare: hospes eram ꝛ
non collegistis me. Nudus ꝛ non
cooperuistis me: infirmus ꝛ ĩ car
cere ꝛ non visitastis me. Quanto
autem grauiori furore promulga-
bit sentẽtiam contra rebelles fili⁹
dei. O filij contumaces. O filij in
obedientes. O filij ingratissimi.
Ego esuriui in parentibus vestris
ꝛ non dedistis mihi manducare:
Immo clausistis mihi panem. Si
tiui ꝛ abstulistis mihi vinuꝫ meũ.
In domo eram: ꝛ de mea ꝓpria
domo crudeliter expulistis: meis
ꝓprijs vestibus denudastis. In-
firmũ veluti canem dereliquistis
me: sine prouisione aliqua. Ite er
go maledicti in ignem eternũ. O
ĩfernales diaboli: ducite istos ma
ledictos filios vobiscum: ꝛ mani-
bus ꝛ pedibus ligatis eos mittite
in ignem eternum. O: oltra ribal
di filij discedite ame: andate cum
trenta milia diauoli: q: parẽtibus

veſtris fuiſtis inobedientes ⁊ re-
belles contumaces: pꝛoterui atq̃
ingratiſſimi. Ecce igitur filij cariſ-
ſimi quō deos punit inobedientiā
filioꝝ triplici flagello.

Ertio: pꝛincipaliter
circa honoꝛem pa-
rentum cōſiderare
debem⁹ mltiplicita
tem. Cōtra pceptū
de honoꝛe parētū: multiplr̄ pn̄t of
fendere filij rebelles: ſ; in pn̄tiarū
duodecim modos adducā: vt filij
inobediētes poſſint confiteri ple-
nius. ❡ Pꝛimus modus vocat
verberatiuus: qn̄ rebellis filius: ſu-
is ſacrilegis manib⁹ verberat pr̄em
vel matrē: certe moꝛtalr̄ peccat.
Pꝛopt̄ea Exo. xxi. dn̄s ait. Qui
pcuſſerit pr̄e; aut mr̄e;: moꝛte mo
riat. Audi mirabile exēplū. Qui
dā Valētie ad furcas iniuſte ſentē
tiatus: qn̄ fuit ppe furcas ⁊ vidit
eas nouiter factas: in illo loco cla-
mauit di. O dn̄e iuſte moꝛioꝛ: nō
ex iſto crimine mihi iniuſte ⁊ falſe
īpoſito: ſed q: in hoc loco verbraui
matrē meā: que oꝛauit deū dicēs.
Rogo deū vt in iſto loco in quo
me percuſſiſti: ſis ſuſpenſus: ⁊ ita
fuit. ❡ Scd̄s modus dr̄ cōtume-
liatiuus. ꝯtumelia ſm̄. ſ. Doc. xxij.
q. lxxij. pꝛopꝛie ⁊ p ſe ē pct̄m moꝛ-
tale. Similr̄ ⁊ cōuiciū. Quando
ergo filij afficiunt parētes cōtume
lijs: ſeu conuitijs vocādo eos īſen
ſatos. ſenes. infantiles. vel fetētes.
bauoſos. vel cecos. vel ſurdos. vl̄
deſdētatos. intēdentes per hmōi
verba: eos gr̄uiter offendere: peccāt
moꝛtalr̄. Unde Ezech. xxij. c. ſcri-
bitur. Patrem ⁊ matrem contu-
melijs affecerūt. ⁊ Michee. ⁊. c.
Contumeliam facit filius patri. Fi
lia conſurgit aduerſus matrē ſua;.
Nurus contra ſocrum ſuam. Un
de Hiero. de honoꝛandis paren-
tibus ait. Contumelijs afficiens
patrē: ⁊ ꝯtēnens ſenectam matris
ꝯfundetur ⁊ in obpꝛobꝛijs erit: h̄
ille. Audite mirabile exēplum: vt
habet in lib. ð. vij. donis. Filius q̄
da; poſt moꝛtē apparuit patri ha
bēs ſerpentē circa collū ſuu;: qui
ſepties in die coꝛrodebat lingua;
ſuā vſq; ad radices ſolum ppter
hoc: q: dū viueret fuerat patri in-
feſtus ⁊ ꝯtumelioſus. ❡ Tertius
modus dicit maledictiuus. Cū. ſ.
filij maledicūt parētes ⁊ blaſphe
mant. vnde Hiero. Maledicēti
patrē ⁊ matrē extinguetur lumē:
⁊ pupille oculoꝝ eius videbūt te
nebꝛas. hec ille. ❡ Quartus mo-
dus dicit truſatiuus. Cum filius
truſatur de ſuis parentibus irri-
dendo: ſubſanādo: peccat moꝛta-
liter. Nam Cham filius Noe: q:
irriſit patrē quē inuenit diſcooptū:
fuit maledict⁹ ab eo: vt p; Gen. ix.

Vnde Hiero. de honorãdis pa-
rētibus ait. Meret enim cecitati
sue subire supplicium qui parētū
vultus: vel toruo visu despexerit:
⁊ elatis oculis leserit pietatē: hec
ille. ¶ Quintus modus dicit ne
gatiuus. Cū filij subtrahunt vel
negant parētibus alimēta. scilicet
potū. vestimēta calciamēta nō p-
uidētes eorū infirmitatib⁹: peccāt
mortaliter. Tales enī sunt homi-
cide: vt pꝫ in decretis. xij. q. ij. c.
Qui abstulerit. Vnde Prouer.
xxviij. c. dr̄. Qui subtrahit aliqd
a patre suo ⁊ a matre: ⁊ dicit hoc
nō est peccatū: particeps homici-
de est: hec ibi. Exēplum. Quidā
filius ita crudelis effectus ē cōtra
matrē: q̄ non dabat sibi ad come
dendū: nisi fabas crudas. Qui tā
dem moriēs: nihil aliud dicebat:
nisi fabas: fabas: ⁊ sic cum fabis
in ore mortuus est. Hoc fuit fabri
ani. ¶ Sext⁹ modus ē expulsi-
uus. Cū filij expellunt parētes de
domo: nō curātes amplius de eis
quasi nō essent: peccāt mortaliter.
Narrat Cesarius mirabile exem
plū. Quidā Henricus noīe: itro
ducta vxore: expulit matrē eiulan
tē ⁊ lachrymantē: ⁊ a filio puisio
nem petentē: quā filius nullomō
exaudiebat: sed in magna necessi-
tate eā reliquit. Qui cū quadam
die: cū vxore ī mēsa esset: ⁊ mrīs
vocem ad hostiū pulsantis audi-
set: dixit. Ecce diabol⁹ clamat ibi.
Reposito in capsa pullo coctor
quē preparauerat ad comedēdū
intromissa matre supplicāte filio
vt sue necessitati subueniret ⁊ sibi
cōpateret. quā multis iniuriosis
verbis expellens: dixit puero.
Porta pullū: puer vero aperta
capsa: nō in scutella pullum repe-
rit: sed serpentem plicatum aspe-
xitq̄ qđ viderat nunciauit. Post
mittitur puella ⁊ rediēs eadem se
vidisse fatetur. Ille autem cū in-
dignatione pergens ait. Etiam si
esset dyabolus ego eum tollā. Vt
autem in capsam vel cistam ad le
uandū scutellam se inclinauit: ser
pens collo eius insiliens circa gut
tur eius se colligando duplicauit:
⁊ quando subtrahebantur ei ciba
ria vel adhibebantur aliqua: qui-
bus deponi posset instrumenta.
ita collum eius stringebat: vt intu
mescente facie oculi de sedibus su
is mouerentur. xiij. autē annis sic
vixit: ⁊ ad diuersa sanctorū limina
in caruca ductus: quem mater ei⁹
pie cōpatiēs sequebat. Ecce igit
quātū ē graue pctm̄ expellere pa
rentes de domo. Vnde Isa. i. c. in
persona talium. Filios enutriui ⁊
exaltaui. ipsi autē spreuerunt me.
¶ Septimus modus dr̄ optati-
uus. Iniqui enim filij cupiunt vt

eorum parentes nõ tãdiu viuant quo possent disponere ꝛ facere vt volunt: vel optant ipsis parentibus infirmitates: vel alia nociua aio deliberato. peccãt mortaliter. ¶ Octauus modus dr ablatiuus Cũ auferunt occulte vel manifeste aliqua bona tẽporalia notabilia contra expressam preceptionẽ parentũ peccant mortaliter: q: vel est furtum si occulte: vel est rapina si manifeste: ꝛ vtrũqꝫ est peccatũ mortale vel cõtra septimũ preceptũ diuinum. ¶ Non⁹ modus est reuelatiuus. Cum filij reuelant secreta parentum ex quibus sequitur damnum: vel iniuria: vel infamia: vel mors: vel exilium ꝛ huiusmodi peccant mortaliter cũ offensa sit notabilis. ¶ Decim⁹ modus dr impeditiuus. Aliqui filij neqꝫ ita sunt auari ꝛ cupidi ꝙ nõ permittunt parentes cõdere testamentũ. Qui ẜm leges perdũt hereditatẽ vt patet. C. Siquis aliquem testari prohibuerit. l. i. Nõ permittunt vt restituant male ablata: nec vt faciant elemosinas ꝛ sic diuersimode impediunt a tot bonis faciendis: quod sine dubio ẽ mortale peccatum. ¶ Undecim⁹ modus dicitur deceptiuus: suis blanditijs: suis mellitis verbis: sed intus venenatis: inducũt parẽtes vt oia sua reponant i eoꝝ manib⁹ ꝛ ipsi ꝓcurabũt eis necessaria abũdanter. Ita vt tantũ attendant visitare ecclesias: frequẽtare predicationes: acquirere indulgentias: ꝛ adarse bon tempo e saluare le aĩe sue: ꝛ totum pondus ꝓuisionis ꝛ gubernationis relinquant ipsis. Quo facto hospitalis expectat tales parentes: q: vix poterunt habere ad comedendũ. Dicit Cato Fistula dulce canit volucres dum decipit auceps. Sed vtrũ debeatis hoc facere: nolo ego sentẽtiare quia forte tales filij haberent me odio. Sꝫ recte sniat sapiẽs. Eccl. xxxiij. c. Audite me magnati ꝛ oẽs populi: ꝛ ecclesie rectores: aurib⁹ percipite. Filio: ꝛ mulieri: fratri: ꝛ amico: ne des ptãtẽ sup te in vita tua: ꝛ nõ dederis alij possessionẽ tuã: ne forte peniteat te vt deprecer is ꝓ illis. Duꝫ adhuc supes ꝛ aspiras: nõ imutabit te omnis caro. Meli⁹ ẽ. n. vt filij tui te rogent: ꝙ̃ te respicere i man⁹ filioꝝ tuorum. In oibus opibus tuis ꝓcellens esto. h ille. ¶ Duodecimus mod⁹ est detẽtiu⁹. Cum filij eoꝝ auaricia nolũt soluẽ legata parentũ: nec satisfacere iuxta eoꝝ vltimam voluntatẽ: que ꝑ lege habetur: vt patet. xiij. q. ij. Ultima voluntas. Et. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. prima. Tales enim vocantur necatores animarum: ꝛ vt infideles

ab ecclesia sunt expellendi.xiij.q.ij.c.Qui oblationes.ergo mortaliter peccant.Audistis filij charissimi huius diuini precepti de honore parentum obligationem: et quanta coactione quilibet tenetur obedire suis paretibus. Audistis peccabilitaté:quó triplici ratione talium inobedientia est mortale:per quos tria flagella diuina iusticia preparauit. Audistis contra hoc preceptum multiplicationem q.s. Duodecim modis peccat mortaliter.Si ergo cupitis o filij dulcissimi vita longiore viuere.Si cupitis tpalibus bonis abundare. Si desiderabitis filios habere felices: si vultis eterná dánationem euitare:psiderate quot et quales iniurias ptra parentes pmisistis:et oés postq3 domú perrexeritis humiliter et deuote genibus flexis capite discooperto manibus plicatis: corá parentibus vestris indulgentiam et remissionem postulate. Et vos parentes dulciter ac benigne oés offensas eis remittite:donantes eis vestrá sanctá et cordialem benedictioné. Qd'si parétes vri iam decesserút nó pigeat vos filij charissimi:eorum adire sepulcra: et ibi genibus flexis dicite:pater mi reueréde indulge mihi. Et sic mater mea dulcissima pce mihi.Sic enim oés merebimini nedú a parentibus vestris remissioné habere.sed etiá remissionem et benedictioné a deo patre oiu3.qui pceptum de honore parentú dedit viuens et regnans per infinita secula seculorum.Amen.

Feria qnta tertie dominice.
De accidia. Sermo.xxx.

Urgens ministrabat illis. Luc.iiij. Non fuit pigra et negligens socrus apostoli Petri ad Dñicum surgere preceptum.que reddita sibi sanitate.ipsi saluatori sollicite mistrabat. Ex qua re sub typo et figura dat nobis exéplum excutiédi oém torporé: accidiam:et negligentiá. necnó psiderandi id qd Aug.dicit libro de pflictu viciorum. Meméto q3 nó dormiétibus aut osidia torpétibus puenit regnú celorum.sed violétiá vtiq3 facientes diripiút illud.Debemus ergo solliciti eé atq3 feruétes.et cú socru petri surgere ac deuote dño suisq3 discipulis mistrare.vt inquit thema euágelij hodierni.In quo tria singularia documéta hémus.Primú documétú est.q dñs iesus ad pces sctórum suorum nobis reddit sanitatem.et cetera bona spúalia.Hoc p3 prima pte euágelij vbi dicitur. Apostoli rogauerút p socru petri et curata fuit.Scóm documétú

ꝙ nõ debem⁹ adhibere fidẽ de-
monibus ⁊ malis spiritib⁹. etiã si
vera dicerẽt. q: hoc semp faciunt vt
decipiãt. Hoc pꝫ ibi. Exibãt autẽ
demonia ⁊c. ¶ Tertiuꝫ documẽ
tum est. ꝙ debem⁹ eẽ soliciti ad re
quirẽduꝫ xp̃m vna cum turbis: ⁊
audire celestẽ doctrinã. reiecta sõ
nolentia ⁊ accidia. Patet ibi. Fa
cta autem die ⁊c. De hac ergo ac
cidia tria in presentiarum cõside-
rabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scd̃o malignationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo debemus cõsiderare
accidie diffinitionẽ. Johãnes da-
mascenus in. ij. libro sen. suarum: ac-
cidiã sic diffinit. Accidia est que-
dã tristicia aggrauans. Qd̃ vt cla
rius intelligere possimus necesse
est recurrere ad doctrinã. s. Tho.
xxij. q. xxxv. ar. i. ⁊. ij. Et in qõnib⁹
de malo. q. xi. ar. i. ⁊. ij. vbi habet
talis declaratio. Obiectuꝫ accidie
est bonũ sp̃uale ⁊ diuinũ apprehẽ
sum vt tristabile: qd̃ tamẽ de se ẽ
delectabile. Et ista tristicia põt ꝯsi
derari dupliciter. Uno modo vt i
pte sensitiua: ⁊ isto modo ẽ passio
naturalis qua neqꝫ laudamur nec
vitupamur sm̃ Ari. in. ij. Ethico.
⁊ sic nõ est vitiũ. Alio mõ put ista
tristicia est in volũtate ⁊ rõne: ap
plicante cũ ꝯsensu hãc passionem
ad fugã ⁊ horrorẽ ipsius boni di
uini ⁊ sp̃ualis: qñ illi oportet mẽte
ex necessitate salutis inherere. Et
hoc pprie ẽ accidia: ita aggrauãs
hoiem vt caro totalr̃ ꝯtra spirituꝫ
p̃ualeat. Unde Aug. sup ps. Acci
dia est tediũ boni sp̃ualis ⁊ inter-
ni. Et Ber. Accidia est quidaꝫ aĩ
torpor cũ qs negligit aliq̃ bõa ico
are: aut fastidit perficere. Hinc ⁊
Grego. in. ij. mor. Accidia ẽ iter-
na mentis tristicia. Et Ugo de. s.
victo. Accidia est torpor mentis
bona negligentis incoare. D. aũt
Albertus magnus in. ij. sen. Dicit
ꝙ magistraliter accidia diffinitur
sic. Accidia est diffidentia implen
di mandata. Sed curiosius que-
renti. vnde originet accidia. Re-
spondeo a tribus causis maxime
trahit originẽ. ¶ Primo ex cor-
poris cõplexione. vnde melanco-
nici ex complexiõe magis inclinã
tur ad tristiciã: ⁊ ex ꝯsequẽti ad ac
cidiam: q̃ꝫ sanguinei. In illis eniꝫ
magis abundat humor melẽcolie.
Ait nãqꝫ Ari. in primo de som. ⁊
vigilia. Nigra colera. i. melẽcolia
est naturalr̃ frigida: ⁊ infrigidans
stomachũ: ⁊ alia loca: vbicunqꝫ di
uinũ hꝫ. h ille. Ubi ãt ẽ frigiditas
ibi est ꝯstrictio ⁊ tepiditas ac re-
missio mot⁹. Jdõ melẽcolici: natu-
ralr̃ sunt tepidiores ⁊ strictiores:
ac accidiosiores alijs: q: frigidio-

res:vt ait Phs ibidé. Et sic i pte
accidit flegmaticis ea de causa.
¶ Scdo generatur ex diaboli insti
gatõe. Propt tristiciá.n.supuenie
té τ ex ope diaboli hñtis naturalr
ptátem sup totá pté sensitiuá nr̃az
q̃ztum tñ de⁹ pmittit cát accidia.
Ná vt ait.s.Tho.sup Job. Que
cunqz solo motu locali fiût possût
causari a demonib⁹.vnde mot⁹ τ
vaporatões tristes τ melencolici:
possunt moueri a demone interi⁹
Et ex h hó nó incipit sepe bonuz.
Videt.n.sibi graue:vel dimittit i
ceptũ bonuz τ reddit tediosus τ
incópoztabilis alijs ꝯuersantib⁹ τ
ꝯuiuétibus secũ. Unde Johánes
cassianus i tractatu de tristicia ait.
Interdũ etiá nullis alijs existétib⁹
causis tristicie:inimici subtili instin
ctu:tanto meroze repéte deprimi-
mur:vt nec caroꝝ quidé ac neces
sarioꝝ nostroꝝ aduentũ:solita su
scipere affabilitate possimus. Et
quicquid ab eis fuerit cópetéti fa
bulatione platũ:iportunũ nobis
τ superfluũ iudicet. nullaqz eis a
nobis reddat grata respósio:vni
uersos cordis nostri recessus:felle
amaritudinis occupante.hec ille.
Insuper accidia generat ex ven-
tris nimia saturatione:vt in sodo-
mitis apparuit. De quib⁹ Ezech.
xvi. Hec fuit iniquitas sororis tue
sodome. Superbia:saturitas pa-
nis τ abundantia τ ociũ. ¶ Ter-
tio generat ex corporis quietatõe.
Nam.iij. Re.legit:q dũ Salon
structure templi operá dedit:i sta
tu gratie fuit:sz cũ quieti: a mulie
ribus fuit seductus. Idé patet in
multis iuuenibus:τ religiosis:mi
litibus τ diuitib⁹:qui ex nimia qe
te corpis efficiunt ociosi τ accidia
pleni. De quibus dolendũ est:vt
de romanis ait Aug. de ciui.dei.
Plus dolédum est opulentia q̃z
pauptate perisse romanos. Iterũ
causat ab amicoꝝ priuatõe. Illi.n.
maxime sunt tristes τ accidiosi q
carent seu priuant amicis. Cótra
rioꝝ.n. effectuũ est ꝯtraria cá:vt
dicit Ari.ij.de genera.τ cor. sed
amicos habere est cá leticie.ergo
amicos nó hr̃e est cá tristicie. Ait
enim Ari.ix. Ethi. Pñtia amico-
rum delectabilis est:tam in bonis
fortuitis:q̃z in malis. In bonis:q:
delectabile est consolari cũ amico
τ q: intelligit amicos ꝯsolari τ le-
tari in pprijs bonis. In malis aũt
q: tristati alleuiantur ab amicis có
dolétibus.hec ille. Et ibidé. Ami
cus est consolatus cũ amico in vi
sione τ sermone. Ecótra aũt:vt di
ctũ est de carétibus amicis:τ ami
coꝝ presentia. Hanc originatõem
posui p maiori declaratõe. Si nó
videbit predicáda dimittat. Nũc
aũt more solito querendũ occurit.

vtrũ accidia sit peccatũ mortale. Respódeo ſm. s. Doc. in. xxij. q. xxxv. ar. iij. Et in qõnibus de ma lo. q. xi. ar. iij. Et ſm. d. Albertum in. ij. ſen. Accidia eſt peccatũ mortale. Et hec triplici ratione declaratur.

¶ Primo róne extinctionis.

¶ Scdo róne dãnationis.

¶ Tertio róne occiſionis.

¶ Primo róne extinctionis ſic. Omne qđ extinguit caritaté & ce teras virtutes eſt peccatum mortale: ſed accidia extinguit caritatẽ cum ceteris virtutibus. Prouer. xxiiij. per agrum hois pigri tranſiui & per vineá viri ſtulti. Et ecce totũ repleuerát vrtice: operuerũt ſuperficié eius ſpine: & maceria lapidũ deſtructa erat. hec ille. Probaẽ etiá per glo. ſup illud q̃re triſtis es aia mea. Docet h̃ triſticiaz ſeculi fugiendá: que patiam & caritaté & ſpé extinguit: & totá bonaz vitá ꝯfundit. ergo accidia eſt peccatum mortale. ¶ Secũdo ꝓbaẽ ratione damnationis ſic. Omne illud qđ retrahit de requie beatorum & reducit ad inferos pctõꝝ. eſt peccatũ mortale. Sed accidia retrahit de reqe beatoꝝ, & reducit iferos peccatoꝝ. Probaẽ p Aug. ſuper Geñ. ad litterá. vbi dicit Jacob dicens filijs ſuis. deducetis ſenectuté meá cum triſticia ad inferos. videẽ hoc timuiſſe: ne nimia triſticia ſic perturbareẽ: vt non ad requié bonoꝝ iret. ſed ad inferos peccatoꝝ. ergo accidia eſt peccatũ mortale: cũ ad inferna faciat deſcédere. ¶ Tertio ꝓbaẽ idé róe occiſionis ſic. Nihil inducit morteẓ ſpũalem in aiam: niſi pctm̃ mortale. Sed accidia opatur morté ſpiritualé aiam occidédo. Probaẽ dicit. n. Apl's. ij. cor. vij. Seculi triſticia morté opatur. Et Eccl'. xx. Multos. n. occidit triſticia. Et vt dicit Dama. vbi. s̃. accidia é triſticia q̃dá. g̃ accidia é pctm̃ mortale.

Ecũdo principal'r ꝯſiderare d̃bem⁹ accidie malignatioñé. tres ſunt huius vitij malignitates.

¶ Prima eſt creaturis ꝯ̃riatiua.

¶ Scđa eſt temporis ꝑditiua.

¶ Tertia eſt diuerſoꝝ malorum inductiua.

¶ Prima malignitas accidie eſt creaturis ꝯ̃riatiua. Ubi aduertendũ verá eſſe Ari. ſniaz in. ij. de ce. Qđ oés res & oés creature ſunt pp opationé. vñ q̃libet creatura ſuo mó opaẽ. Incipiam⁹ g̃ videre hác ṽitaté in ſole. Naz illi dñs p̃ceptũ poſuit & p̃teribit: vt luceat & vt ſingulis dieb⁹ veniat ab orié te in occidenté & ſingulis noctib⁹ reuertaẽ in orienté: q ſemp implet

hoc pceptū semper operat: nūq̄ȝ pigritatur: nec die nec nocte: nec hyeme: nec estate. Quamuis la boret in vno die: tamé etiaȝ mane surgit in sequenti. Et hoc est qđ di xit Aristo.ix. Metha. Sol semp agit ⁊ nunq̄ȝ quiescit. Diuersa.n. opat. vt dicit in primo. Metha. Sol suo motu inflāmat terrá ⁊ ele uat ex ea vapores calidos. Et.ij. Metha. Non cibat neqȝ nutrit .i.nó comedit neqȝ bibit. Et quá- uis operet ꝯtinue: nó tñ expectat remunerationé sui laboris: nec ꝓ pter negligentiá: expectat talé pe- naȝ: qualé hó accidiosus expectat. Et hoc noster Aug. inuehit cótra accidiosuȝ di. Indecés est xp̄iano si eū i lecto radius solis inueniat. Posset eniȝ sol dicere: si ptātem loquendi haberet. Amplius labo raui heri q̄ȝ tu: ⁊ tñ cū ego iaȝ sur rexerim tu dormis. hec ille. Sic stelle agunt: vt ait Aristo.ix. Me tha. stelle semp agunt ⁊ nunq̄ȝ qe scunt nec fatigantur: sic ceteri pla nete: curréteo: influétes ⁊ operá tes. ¶ Secūdo possumus videre in elemétis. Terra que ꝯm Aris. primo Metha. est grauior: ⁊ ꝯm locū alijs elemétis inferior: cóti- nue operat ad productioné plan- taꝝ: herbaꝝ: ⁊ arboꝝ: ꝑut dicit Aristo. primo vegeta. Et lȝ de se terra sit imobilis: tñ aliquádo mo uet: vt pȝ in terremotibus: vt dic̄ Aristo. in.ij. vegeta. Et i.iij. Me tha. Sic ⁊ aqua est fluida atqȝ mo bilis ꝯm partē: vt pȝ primo. Me tha. ⁊.ij. Meth. dicit. Laboriose decurrit aqua. Sic ⁊ aer nunq̄ȝ é ociosus. Agit eniȝ ꝯm modū suū. Et vt dicit Aristo.ij. de aia. Aer suo ꝓprio mouetur motu. Sic ⁊ ignis. Ná mouet ⁊ agit: vt patet primo de celo ⁊ mu. Et i.iij. ⁊.iiij. eiusdé. Cótinue enim calefacit: ⁊ summe é auctoritatis. Operant ⁊ cetere creature aiate. Prouer. vi. Uade ad formicá o piger ⁊ có sidera viá eius ⁊ disce sapientiaȝ. Que cū nó habeat ducé ⁊ prece- ptoré: nec principé: parat estate ci bum sibi ⁊ ꝯgregat i messe quod comedat: hec ille. Pudeat ab exi guis aialibus nó trahere mores. Propterea sancti laborauerunt: ⁊ in ꝯtinuo spirituali exercitó fue runt. Audi aplm. Hebr.xi. Sácti p fidé.s. veteris ⁊ noui testaméti: vicerunt regna. opati sunt iusticiá adepti sunt repromissióes. Audi Dauid regeȝ nobilissimū in.ps. xvij. Pauper sum ego: ⁊ in labo rib⁹ a iuuétute mea. De ána san cta. Prouer. vlti. legit. Panem ociosum nó comedit. Audi aplm ij. Cor.xi. In laboribus plurimis in carceribus abundantius: i pla- gis supra modū in mortibus fre-

quéter. A iudeis quinquies qua-
dragenas vna minus accepi: ter
virgis cesus sum: semel lapidatus
sum: ter naufragium feci. Nocte
⁊ die in profundum maris fui. In
itineribus sepe. hec ille. Sed quid
dicemus de sancto sanctorum: Nõ-
ne habetur. Jo. iiij. Jesus fatiga-
tus ex itinere: sedebat sic sup fon-
tem: Tantũ deniq ipse laborauit:
vt p manus: pedes: ⁊ p totum cor-
pus sanguiné pro sudore effude-
ret. vñ deuotus Bernardus ait.
Quádiu vixero memor ero labo-
rũ quos xp̃s sustinuit in predican-
do fatigationum in docédo: tépta-
tionum in ieiunando: vigiliarũ in
orando: lachrymarum i cópatiendo.
Recordabor etiá dolorum. sputorum
cõuitiorum. colaphorum. subsannatio-
nũ: exprobrationum: ⁊ clauorum: ho-
rũq similium. Alioquin requiret
a me sanguis iusti: qui effusus é
super terrá. hec ille. Degenerat
igit ⁊ declinat accidiosus ab irra-
tionabilib⁹ creaturis: ⁊ a vita san-
ctorum ⁊ xp̃i: q oib⁹ xp̃ianis ait. Jo.
xv. Ego posui vos vt eatis ⁊ fru-
ctũ afferatis ⁊ fructus vester ma-
neat. ¶ Scḋa malignitas accidie
é tpis pditiua. Ait enim Seneca.
Reliqua a nobis aliena sũt: tép⁹
tñ nostrum est. Vñ Eccl. iiij. dicit.
Fili cõserua tépus: declinans a ma-
lo. Hoc certe tépus datum est vt
opemur bonum. Gal. vi. Dũ té-
pus habemus opemur bonũ. Té-
pus eni cito trásit: vt ait Job. xiiij
Breues dies hois sunt: ⁊ nume-
rus mésium eius apud te é. Et ite-
rum. Job. vij. Dies mei velocius
tráfierunt: q̃ a texéte tela succidi-
tur. Et Bernar. Nõ parum existi-
mes tépus: qḋ i factis ⁊ dictis ex-
pendit ociosis. Volat verbũ irre-
uocabile: volat tépus irreuocabi-
le: hec ille. Vñ pro re pretiosa de-
bemus hoc tépus existimare: ⁊ il-
lud in cõtritióe: in cõfessióe: in peni-
tétia: in euasióe inferni cõsumare.
Bernard⁹. Nihil p̃ciosius tpe: s
heu nihil hodie vilius reputat: h
ille. Certe si dánati pticulá huius
tpis hr̃e possent: nihil aliud vellét
⁊ sic existétes i purgatorio. Unde
Aposto. ij. Cor. vi. dicebat. Ecce
nũc tépus acceptabile: ecce nunc
dies salutis. Cõsummádum igit é
a nobis tépus in bonis opib⁹: nec
tñ sufficit si recte volum⁹ cõsidera-
re. Nullũ é. n. tépus: in quo debi-
tores nõ sim⁹. Audi Ber. in li. de
cõsciétia. Sicut. n. nullũ est momé-
tum: in quo nõ vtamur dei pieta-
te ⁊ mĩsericordia: sic nullum dz esse
mométum in quo eum p̃senté: non
habeam⁹ in memoria: hec ille. vñ
Hiero. ad Rusticũ. ⁊ habetur. ḋ
cõse. d. v. vi. c. Nunq̃ de manib⁹
tuis aut oculis tuis liber psalterij

discedat. Dicat ad vbū oro sine itermissiōe: vigilet sensus: nec vagis cogitationib⁹ patēs sit: corpus pariterq̄ aius tēdat ad dn̄z. Irā vince pacientia. Ama sciam scripturarꝫ ꝛ carnis vitia nō amabis Nec vacet mens tua varijs pturbationibus: que si pectori tuo insederint dn̄abunt tui: ꝛ te deducent ad delictū maximum. Facito aliq̄d boni: vt semp diabolus te iueniat occupatū: hec ille. ¶ Tertia malignitas accidie est malorū multorꝫ inductiua. Inducit enim paupertatē. Audi sapientissimuz Salomon. Prouer. xxviij. Qui opat terrā suā saciabit panib⁹: q sectat ocium replebit egestate. Et xx. c. eiusdem. Propter frigus piger arare noluit. Mēdicabit ergo estate ꝛ nō dabitur ei. Idez pz. c. x. Egestatē operata est manus remissa. Inducit ignominiaz. oēs enim dicunt: le vn poltron: e vno homo da niēte: pz h veritas. Eccle. xxij. In lapide luteo lapidat⁹ est piger: ꝛ oēs loquentur sup aspernationē illius: de stercore boū lapidatus ē piger. Et oīs qui tetigerit euz excutit manus: hec ille. Inducit dolorem ꝛ afflictionem. Prouer. xxi. Desideria occidunt pigrum. Noluerunt enim q̄cq̄z manus eius operari. Inducit infirmitates corpis. Sicut enim moderatus labor ꝛ moderatum exercitium inducunt ꝛ pseruant sanitatem: vt volunt medici. Et Aris. .ij. Ethy. ait. Exercitiuz tēperatuz conseruat sanitatem: sic ocium ꝛ accidia: diuersas infirmitates incurrere facit, ppter indigestiones malas: ꝛ mēbrorꝫ inhabilitatiōes Expoliat insuper hominē nobilissima virtute. s. charitate. Nā dicit .s. Tho. xxij. q. lxxxij. ar. iij. Prōptitudo operandi ꝛ seruor cōseruat ꝛ auget charitatem. Remissio autē ꝛ accidia consumit ꝛ anihilat ipsam. Audi Grego. in homel. s. s. Amor dei nunq̄z est ociosus. Operatur enim magna si ē. Si autē opari renuerit amor non est: hec ille. Alienat hominem a reliquis virtutibus theologicis: moralibus politicis ꝛ intellectualib⁹. Accidia redigit hominem in seruitutem diaboli. Naz ociositas ꝛ voluptas sunt prima arma antiq hostis ad miseras aias capiēdas. Extra de renunciationib⁹. c. Jam pridem. papho. veruz. Dum eniz olla nō ebullit: musce appropinquāt: sic duz homo tepescit: demones insident mēti eius: vitia plurima ingerētes. Sed quid vlterius de hoc vitio pessimo dicam? Priuat hominez bono eterno. Nam regnuz celorꝫ: ꝛ corona sempiterna promittitur strenue laborātib⁹

ꝛ vigilātibus. Luc. xij. Beati ser ui illi quos cuꝫ venerit dominus: inuenerit vigilātes. Amē dico vobis ꝙ precinget se: ꝛ faciet illos discumbere: ꝛ transiens ministrabit illis. Et Mat. xi. Regnuꝫ celoꝝ vim patitur ꝛ violenti rapiunt illud. Vñ Ambro. i eplā vercelleñ. ecclesie. Nō ocio: nō somno: merces paratur. Nullū opus dormiētis est: nullus fructus ocij: imo magis dispēdium. Et Augu. libro de ꝯfli. vitioꝝ. Discute corporis ierciam: sempqꝫ memēto: ꝙ regnuꝫ celoꝝ: nō tepidi: non molles: non desides: sed violenti vimqꝫ faciētes diripiūt: hec ille. Vigilate igitur. O pigri. O somnolenti. O accidiosi laborate: exercete: vires. Non amitatis ex inercia tantam gloriam: celestem palmam ꝛ coronam imortalem. Audite Lactantium in vltimo li. xxvij. c. Quāta felicitas extimanda est subtractuꝫ his labibus terre: ꝓficisci ad illuꝫ equissimum iudicem: parētēqꝫ indulgentissimum: qui pro laboribus requiem: pro morte vitam: pro tenebris claritatem: pro terrenis ac breuibus bonis: eterna ac celestia largiatur. Cum qua mercede: acerbitates ac miserie quas perpetimur in hoc mundo: faciētes opa iusticie: ꝯferri aut coeq̄ri nullomodo possunt: hec ille.

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ accidie specificationē. duodecim nāqꝫ modis accidia est peccatuꝫ mortale: quos vt ꝑfecti⁹ ꝯfiteri possitis de hoc peccato explicabo. ¶ Prima igitur accidia vocatur vilificatiua ꝭm. d. Anto. in oīs mortaliū cura. Cuꝫ aliquis tristat: ꝙ videt ꝓximū suū hr̄e aliquā ꝟtutē: aut sciaꝫ: aut nobilitatē aut grām ꝛ huiusmodi: quā qdꝫ videt se nō hr̄e. Et sic in illa tristicia sibi ipi vilescit: ꝛ quasi despicit illa bona: que ipse a deo hꝫ: ea q̄si hñdo i fastidiū: ꝛ ea nō existimans do: veniēs in horrorē ꝛ detestationē bonoꝝ diuinoꝝ ꝛ spiritualiū. Hoc enim cum fit deliberata ratione: est peccatū accidie mortale. Et est falsa humilitas. Quilibet enim hꝫ a deo plura bona. ¶ Secūda accidia vocat ordiatiua. ꝭm. d. Anto. Cū aliqs tristat ꝛ ipm tedet: qñ cogitat aliq̄d de his: que sunt necessaria ad ordinandā mētem in deuꝫ: ꝛ sic cum deliberata rōne: ea horret vel refugit: tunc ē pctm̄ mortale vt. s. qñ de necessitate orāduꝫ ē: vel ꝯfitendū: vel cōicādū: aut huiusmodi faciēda sunt que mentem in deuꝫ ordināt: ꝛ h̄ dr̄ malicia filia accidie. ¶ Tertia accidia vocatur inobeditiua. ꝭm

dñm Anto. Cũ aliquis tristaẽ obe d re deo ⁊ ecclesie: ⁊ sic tristaẽ: vt deũ adorare: parentes colere: castitaté ſuare: vota implere: penité tiá pro mortalibus iniũctá facere desistat. ⁊ sic in illa tristitia dolet: deũ talia precepisse aut mádasse. Et hoc cũ deliberato consensu rationis: é mortale: q: fit hõ inobediens diuis iussioib⁹. Et hec é filia accidie vocata torpor: circa precepta cõia dei. ¶ Quarta vocaẽ accidia tribulatiua ẽm. d. Anto. Cũ hõ ita tristaẽ de tribulatiõe culpe: quá sentit in remorsu ꝯscie: aut sic dolet de tribulatiõe: quá patiẽ in aduersitatib⁹ hui⁹ mũdi: vl' pp ammissioné rerũ: vel ꝑpter ꝑsecutioné: vl' pp morté: alicui⁹ attinentis ⁊ amici. Ita dico dolet ⁊ tristatur: vt nõ habeat volũtaté bñfaciendi: nõ curans de oĩ eo qđ acciderit. Et sic vellet eé vna bestia: eé mortuus: eé in inferno: eé submersus ⁊ hmõi: pp tribulationé quã pati tur: vel spirituales vel corporalé: tũc si é cũ consensu voluntatis est peccatum mortale. ¶ Quinta vocatur accidia desperatiua ẽm do. Anto. Cũ hõ aggrauatus tali tristitia: lꝫ credat: q̄ de⁹ eũ debeat siue velit adiuuare: tñ non videẽ ei vnq̄ꝫ posse bene facere: ⁊ sic desperat de bonitate dei: qui tñ facié tib⁹ qđ in se est subuenit: quátuꝫ é necesse ad salutem. Et qñ hmõi tristitia est cũ deliberato cõsensu semper é mortale. Et vocatur desperatio: que é filia accidie. ¶ Sexta accidia vocaẽ trepidatiua. Cũ hõ ita tristaẽ timés recipe aliqđ dánum vel spũale vel tpale: vt pp hoc sit dispositus cõtrafacere preceptis dei ⁊ charitati ꝓximi. Verbi grã vnus timés perdere lité suá: tristatur adeo: vt sit parat⁹ ꝓducere falsos testes: ⁊ falsa iuraméta facere. Ali⁹ scit q̄ ꝓxim⁹ debet eũ iniuriari: ⁊ ita tristaẽ: vt cogitet eũ etiá reiniuriari ⁊ ꝯtumeliari notabilr. Hec. n. tristitia ꝓuenit a timore ⁊ semp é pctm̃ mortale: accedéte cõsensu méris. Et poniẽ filia accidie que vocaẽ pusillanimitas. ¶ Septima vocaẽ accidia tardatiua ẽꝫ d. Anto. in summa. Cũ hõ duct⁹ tristicia: lꝫ faciat bonũ ad qđteneẽ tñ nõ in tpe: ſꝫ nimis tarde vt clericus vl' monach⁹ obligati ad officiũ diurnũ: tñ tardanẽ in dicendo aliqñ ex ista tristitia ⁊ tepiditate: vt sinat trásire mediá nocté diei sequétis: est pctm̃ mortale sine dubio. Idé hi qui cõfessionis ⁊ communionis tépus pertráseũt sine legitima cá. ¶ Octaua dr̃ accidia anticipatiua ẽm. s. Doc. Cũ hõ facit bonũ ad qđ teneẽ: ſꝫ tali tristitia aliqñ vinciẽ: vt nõ in tpe statuto sed notabilr ante: vt ieiunás te-

dio supat⁹ anticipat notabilr̃ horá sine alia cá rónabili. peccat mortaliter. ¶ Nona dr̃ accidia diminutiua ẜm. d. Anto. Cú hó incepit aliqđ bonú facere ad qđ tenebat sed nó totú facit: imo minuite ex tristitia ꝛ tedio deficiés notabiliter: vt clericus dicens horas: dimittit notabilé parté. Sic audiens missam tristat ꝛ sic recedit. Sic ꝓfessus reliqués vitá obseruátialem ꝛ dás se ad mores de li cópagnoni: nó obseruás regulam neqꝫ ꝯstitutiones. peccat mortalr̃: ꝛ qđ pei⁹ é: aliqñ ex ista tristitia dimittit habitú ex quo é excóicat⁹. in huiusmodi accidia é mortale pctm̃. ¶ Decima vocat ꝑmissiua ẜm s. Doc. ꝛ. d. Anto. Cú hó tenetur corrigere ꝛ castigare alios ꝛ cóseruare bonú alioꝝ: maxie spúale: ẜ; duct⁹ tedio ꝛ tristitia permittit illos viuere suo modo: vt pr̃familias: ꝛ mater familias: sinit filios ꝛ familiá blasphemare: vachezare: nó audire missam ꝛ hmói peccat mortalr̃. Prelat⁹ vel prelata non corrigés subditos: sed sinés illos viuere suo modo transgrediendo regulá ꝛ constitutiões. Rector fastiditus nó curat bonú reipublice. Et iudex nó curat de iustitia. Cuꝫ hó ét priuatus: vidés pctm̃ alterius ꝛ credés ꝙ peccans abstineret: si eú ẜm euangeliú auisaret vl̃ fraterne corrigeret: ex tristitia ꝛ torpore dimittit. In oib⁹ hmói é peccatú mortale. ¶ Undecima accidia dr̃ rancoratiua. Et é cum quis cócipit tediú vel displicétiam ꝯtra aliqué inducété eum ad bona: vel contra impedientem eum: ne operet malú qđ intendit. Et ita dico indignatur contra talé vt cócipiat odiuꝫ mortale: vt si posset offenderet eum notabiliter: vel vellet ꝙ esset mortuus vel bannitus. Sic filius qui inuite ducit vel retinet a patre in diuinis. idignat illo modo. Sic famulus contra dñm. Sic subditus contra prelatú. Sic iuuenis contra ꝓhibentes mascharas inhonestas ꝛ hmói: talis indignatio sicut declaratú est: é pctm̃ mortale: ꝛ reducit ad rancoré: que est filia accidie. ¶ Duodecima dr̃ accidia vagatiua: qđ ẜm Isidoꝝ fit multis modis. Et é qñ hó fastiditus vt fugiat illá tristitiá vagat hic inde in multis cogitatióib⁹ ꝛ reb⁹ illicitis ꝛ vanis: vt iuuenis existés in ꝑdicatióe fastidit⁹: tráfert cogitationé suam ad turpia cogitamia ꝛ inhonesta per passar tempo. vel turpiter respicit aut mouet turpia cogitando: vel cum quis tristatur ex aduersitate: ꝛ transfert se in cogitationes illicitas: contractuum vsurarioꝝ: rapinarú: vindictarú: causa expellendi illam tristitiá. Et

eadem causa aliqñ loquit de huiusmodi turpib⁹ ⁊ ribaldariis: p passar tempo vt fugiat illam tristitiam. In omnibus his qñ mens vel lingua vagatur vt dictum est cũ ꝯsensu deliberato ratiõis. semper est peccatũ mortale. Et est filia accidie que vocatur euagatio mentis. Aliter autẽ accidia ẽ peccatũ veniale. Cum igitur christiani carissimi hec accidia sit tãte malignitatis: tante grauitatis: ꝙ ex ea oriunt tot mala: procedunt tot peccata mortalia. tot nephãda scelera eã eradicemus ex mentib⁹ nostris feruenter operantes bonum. Unde beatus Bernar. ad hanc remouendam nos inuitans in quodam sermone sic inquit. Ociositas est mater nugarũ: nouerca virtutum Ipsa enim est que virũ fortem fortissime ꝑcipitat in reatũ. facit enim suffocare virtutem: nutrire superbiam: ⁊ viam construere ad gehẽnam. Subito enim procedendum ẽ de vmbra ad solem: de ocio ad laborẽ. graue cernit oẽ quod incipitur. Sꝫ cum ab his dissuescere: ⁊ ad alia se paulisper assuescere ceperit: vsus tollit difficultatẽ: inuenitqꝫ facile esse: quod impossibile ante putauit. hec ille. Hic per gratiam ⁊ in futuro seculo per gloriam. Amen.

¶ Feria sexta tertie dñice. De sodomia. Sermo. xxxi

Domine da mihi hanc aquã. Jo. iiij. Inter omnia peccata carnalitatis: magis horrendum ⁊ abhominandũ est vitium fetidissimũ ac nephandissimũ sodomie: Quo deus oĩpotens olim ad irã ꝓuocatus: vsqꝫ adeo deseuisse: teste scriptura sacra perhibetur. vt ciuitates quinqꝫ: vno impetu: sulphureo igne consumpsisse merito legatur. Quin etiam ⁊ cum hoc detestando scelere: laboraret gen⁹ humanũ: dei filius vt Hiero. inqt pene desiit incarnari. Ego vo cõsiderans multos in hoc horrẽdo vitio submersos: attendens veraꝫ salutem consequi nõ posse cũ maxime iuxta Pauli apl'i sententiam neqꝫ molles neqꝫ masculorum cõcubitores regnum dei possidebũt statui de ipso hoc mane predicare velle: quatenus qui hoc bestiali peccato laborant: eius malignitatem intelligentes: facilius exire valeant. ⁊ hi qui mundi sunt. oĩpotẽti summoqꝫ deo debitas gratiarum reddant actiões. qñ illos a tam graui offensa sue maiestatis preseruauit. qua q laborãt ⁊ liberari volũt. toto corde ad dñꝫ clamare necesse hñt dicentes. Dñe

da mihi hanc aquã. supple gratie tue. vt de tanto vitio exire possiz. De quo cum materia sit ꝓlixa. omissis documentis euangelicis de ipso tria hoc mane cõsiderabimus tempore suppetenti.
¶ Primo diffinitioné.
¶ Scdo malignationem.
¶ Tertio punitionem.
¶ Primo huius scelestissimi vicij sodomie considerare debem⁹ diffinitionem. Ex dictis nãqꝫ. s. Doc. xxij. q. cliiij. ar. xi. ⁊ xij. talis elicit diffinitio. Sodomia est peruersio naturalis ordis circa vsum venereorum per cõcubitũ: nõ ad debitum sexum: masculi ad masculum: vel femine ad feminaꝫ. Et. d. Albertus magnus in. ij. sen. Sodomia é peccatũ contra naturam: masculi cum masculo: vel femine cum femina. D. auteꝫ Alexan. de ales in. ij. sen. tractatu de luxuria dicit sic. Peccatum contra naturam é luxuria qua naturalis vsus coeundi maris ⁊ femine peruertitur. Hac diffinitione premissa merito queritur vtrũ hoc nephandũ ⁊ abhominãdũ vicium sit peccatum mortale. Cui qõni respõdit. s. Doc. in. xxij. q. cliiij. ⁊ in qõnibus de malo. q. xv. ar. ij. cum. d. Alberto. ⁊ Alexandro. li. vt. s̃. di. Hoc peccatum cé mortalissimũ maximum atqꝫ grauissimum. Qð quadruplici lege declaratur.
¶ Primo lege naturali.
¶ Scdo lege diuinali.
¶ Tertio lege canonicali.
¶ Quarto lege humanali.
¶ Primo lege naturali. Dicit. n. phs. i. poli. Et. ij. de aĩa. Et. ij. metaphy. Omnia viuentia naturaliter appetunt continuationem sui inesse vt dicit phs ij. metha. Esse autem nihil melius é: quia in hoc participatur diuinum esse. ij. de anima. Unde iterum phs in libro de bona fortuna dicit. Appetitus naturalis tendit in bonum: hoc est inesse. Hoc autem esse non potest acquiri dispositiue ⁊ instrumentaliter: nisi per generationem que non est sine cõmixtione actiui ⁊ passiui vt dicit philosophus in. ij physicorum. Sol ⁊ homo generant hominem. Etᵗ expressius in xv. de animalibus. Et hoc per copulam carnalem. Unde philosophus in. vij. politicoruꝫ dicit. Coitus est ordinatus ad puerorũ procreationem. Nephandissimus sodomita facit contra hanc naturalem legem: cum ipse dissipet illud in quo est esse hominis tanquam in principio naturali. s. semine: ⁊ deuiet totaliter a via ⁊ a modo naturali quo generantur homines. Ideo Augu. in. iij. ꝯfessi. ⁊ i decretis. xxxij. q. vij. flagitia dicit. Fla-

gicia que sunt ɔtra naturã: vbiqȝ ac semper repudiãda atqȝ puniē da sunt: qualia sodomitaꝝ fuerũt que si oēs gentes facerẽt: eodem criminis reatu: diuina lege tenerē tur: que nō sic fecit hoies: vt se il lo veterent modo. Violat quip pe illa societas: que cũ deo nobis esse debet: cuȝ eadē natura: cuius ipsa est auctor: libidinis peruersi tate polluit. hec ibi. Nō enim pos sunt sodomite pessimi: nec pote runt i die iudicij se vllo modo ex cusare per ignorantiã: cum natura legem docuerit: ⁊ nō solum homi nibus: sed etiaȝ oībus brutis: quã bruta aīalia seruãt: ⁊ scelestissimi sodomite transgrediunt: vt. ff. de iusticia. ⁊ iure. l. prima. paꝑho. ius naturale: vbi dicitur sic. Jus natu rale est: qḋ omnia aīalia docuit. Nam ius istud: nō solum huma ni generis ꝓprium est: sed omnia animalia que in celo: que in terra: que in mari nascuntur: omnium quoqȝ cōmune est. hinc descendit maris atqȝ femine ɔiugatio quaȝ nos matrimonium appellamus. Hinc liberoꝝ procreatio. Hinc educatio. videmus cetera quoqȝ animalia: etiam istius iuris ꝑicia censeri. hec ibi. Et institutã de iure naturali: in principio. Jdē dicitur ⁊ in decretis. d. i. c. Jus naturale. Jdem clarissime habetur ⁊ in au tentica. quibus modis naturales efficiantur legittimi. paragpho. Li cet. Jtē dicit Phs primo Poli. Necessariũ est hoīem ⁊ feminaȝ cōmisceri non ex electiōe: sed a na tura. Propterea vitium sodomiti cum dicitur ɔtra naturam. siue cō tra legem naturalē: vt etiam patet in Autentico: vt nō luxurientur ɔ̄ naturã. coll. vi. Et extra de exces sibus ꝑlatoꝝ. c. Clerici. Et. xxxij. q. vij. Adulterij vbi dicit. Pessi mũ est: qḋ contra naturam sit. Di camus ergo formaliter sic. Omne peccatum qḋ cōmittitur directe ɔ̄ legē nature ē mortalissimũ: ſȝ sodo mia est directe contra legem natu re. ergo sodomia est peccatũ mor talissimum um maximũ atqȝ grauissi mũ. ¶ Secundo idem probatur lege diuinali sic. Jnter omnia pec cata carnalia: nullum peccatũ tan tum displicet deo: ⁊ offendit suam maiestatem sicut maledictum vi tium sodomiticum. Vñ Gñ. xiij. dicitur. Homines autem sodomi te pessimi erant ⁊ peccatores corã domino nimis. Cum enim deus legeȝ dedisset. Gñ. i. c. ⁊ Gñ. viij. Pro multiplicatione indiuidui: ⁊ conseruatione humane nature pri mis parentibus ⁊ reliquis in fu turum dicens. Crescite ⁊ multipli camini ⁊ replete terram. sodomite inobedientissimi operam dare nō

cessant: vt non impleatur: hec di-uina voluntas & lex posita: sed po tius vt minuatur gen⁹ humanum atqȝ deficiat: dicētes ipsi deo. Tu fecisti masculum & feminā vt ho-mines multiplicarent: nos autem cōtra tuā legē & ꝯ tuā volūtatem laboramus: vt neqȝ hoīes neqȝ fe mine generent: & ideo imundissi-mi gomorreani homicide sunt. vñ Augu. ait. Hoc vicio laborantes: etsi nō gladio: tñ facto occidūt. Sȝ nō tñ homicide: verū & qd horri-bilius est: filicide ꝓprie noiari de bent: q extinguunt vitale principi um filiorū qd ē in semine. Et ideo de tot filijs corā dño hñt reddere strictissimā ratōeȝ quot nascerent si hoc pessimuȝ vitiuȝ cessaret: vn de Dauid. ps. lxxxij. Disperierūt in endor: facti sunt vt stercus terre Endor. n. fons generationis inter pretat. In hoc fonte oēs generan di filij disperierunt: dū tale scelus homicidiariū cōmittit & perpetra tur. De quo Gen. xviij. scribitur. Clamor sodomoꝝ & gomorre mł tiplicatus ē: & pctm eoꝝ aggraua tum est nimis. descēdā & videbo: vtrum clamorem opere com ple-uerint. Nō clamor. Quid clamat hoc spurcissimum vicium: Quid sonat in auribus iustissimi dei: Ad quid multiplicat suas querulosas voces: Certe vt sumat deus vin-dictam de tanto scelere: vt mittat horribile iudicium: vt proferat tre mendam sententiam. O si aperi-rentur spirituales aures plurimo rum: audirent vtiqȝ de plurimis locis clamorem hunc multiplicatū & voce terribili dicentez. Ad ignē ad ignem. ad ignem. Super quo Grego. ait. Nouim⁹ tante & inau dite turpitudis: quasi admiratio nem: que dubitationem parit in au dientes. Domin⁹ eni q̄si admirās sup tanto scelere dicit. Descēdam & videbo: vtrum clamorē opere cōpleuerint: quasi dicat. Incredi bile videt hoīes tñ flagitiū ppe-trasse. hec ille. Qd diffuse habet in decretis. ij. q. i. Deus ops. Vñ maledicti sodomite sunt aduersa-rij legis diuine: & totius curie cele stis: & destructores humani gene-ris. Ideo istud vitiū est peccatum grauissimuȝ. Format ergo rō sic. Illud peccatū qd summe ꝯriatur legi dei: & qd deo summe displicet est grauissimum & mortalissimū: sed fetidissimū peccatuȝ sodomie summe ꝯtrariat diuie legi: & sum me displicet deo. ergo peccatuȝ so domie est mortalissimum. ¶ Ter tio idem probatur lege canonicali clamāt sacri canones: clamant san cti doctores: clamat sancta mater ecclesia. Nullum peccatum inter opera carnalia esse scelestius: esse

abhominabilius: esse piu spuzolēte del maledeto peccato dela sodomia. vnde Petrus damianus in libello gomorreano qui icipit: Beatissimo pape dic̄ sic. Hoc sane sodomiticum vitiuz: nulli prorsus est vitio conferendum: quod omnium īmanitatem superat vitiorum. Hoc siquidem vitiū: mors est corporuz: interitus est animaruz: carnez polluit: mentis lumen extinguit: spiritumsanctum de tēplo humani pectoris eicit: in centorem luxurie diabolū introducit: hec ille. Nam istud pessimum vitium est grauius q̄z cum matre ppria cōcūbere: vel adulterium cōmittere: vt patet in ipsa lege canonica i decretis. xxxij. q. vij. c. Adulteri. vbi dr̄. Adulterij malum vincit fornicationem: vincit aūt ab incestu. Peius est enim cū matre: q̄z cum aliena vxore ɔcūbere. Sz omnium hoꝝ pessimuz est: quod ɔtra naturā fit: hec ibi. Et. c. vsus naturalis dr̄. vsus naturalis ⁊ licitus est: sicut in ɔiugio: ⁊ illicitus sicut in adulterio. Cōtra naturā vero semper illicitus: ⁊ proculdubio flāgitior atq3 turpior: quē sanctus apostol9 in femīs ⁊ in masculis arguebat: dānabiliores volens intelligi: q̄z si in vsu naturali vel adulterando vel fornicando peccarēt. hec Augustinus. contra Iouinianum libro primo. Maius peccatum est cognoscere vel coire extra vas cum attinente vel quacunq3 alia: q̄z in vase: quia tunc est ɔtra naturā. Contra q̄ multi ignorantes agunt: credētes leuius peccare. Propterea: s3 leges canonicas: peccatuz ɔtra naturam: apud deū est grauius homicidio: q2 homicidiuz occidit corpus: peccatum vero contra naturā occidit animaz. Immo duas aīas. s. suam ⁊ eius in quē cōmittit sodomiam. Hoc videt satis expressuz. xxxij. q. ij. c. Hoc ipsum. parapho. Hoc autē. L3 homicida ⁊ sodomita destruant naturam humanam. tamē peius sodomita destruit. q2 homicida destruit hominem remanēte anima īmortali: iterum corpus reassumptura. Sodomita vero destruit vt non sit homo vitam impediendo. vt. s non generetur homo. Et imponitur sodomie maior pena q̄z homicidio vt ibi patet. Propterea hoc vitium est grauius q̄z prostituere proprias filias Exemplo sancti Loth. geñ. xix. vt habetur. di. xiiij. c. Quod ait sodomitis. De quo Ambro. in libro de patriarchis. xxxij. q. vij. Offerebat. Et Augu. in questionibus super geñ. Si omnes canones ad

ducerem tempus deficeret. O igitur maledicte sodomita. O nephandissime gomorreane. O insanior et stultior omni bestia. vide gravitaté tanti vitij. Considera fetorem tanti sceleris. Cognosce contradictiones tantorum canonum. Intellige transgressionem contra sanctam ecclesiam. Dicamus ergo formaliter sic. Illud peccatū qd' est mortalius: mortalissimis peccatis et gravius gravissimis est mortalissimum et gravissimū. Sz peccatū sodomie é mortalius mortalissimis: et gravius gravissimis. s. coitu cū matre: homicidiis et adulterio: et prostitutione filiarum que sunt gravissima: et mortalissima peccata: vt patet per sacros canones per ecclesiam confirmatos et supra recitatos. ergo peccatū sodomie é mortalissimum et gravissimū. ¶ Quarto idem probatur lege hūanali. Multa sunt q̄ leges humane et civiles pcipiunt observari et multa prohibent nō faciendа: quaꝝ transgressores mortaliter peccant: q: obligant cōsciētiā subditorū eo qꝫ iuste sunt et a lege eterna dependent: vt declarat. s. Doc. pma scdē. q. lxxxxvi. Inter alia autem prohibent maledictum vitium sodomiticum. et cōtra ipm clamant insequendo obiurgādo: detestando: puniēdo: vt patet. C. de adulterijs. l. Cū vir nubit in feminā: vires porrecturam: quid cupiat: vbi sexus perdit locum: vbi scelus est: id qd' non proficit scire: vbi venus cōmutatur in alteram formam: vbi amor queritur nec videtur. Jubemus insurgere leges: armari iura: gladio vltore: vt exquisitis penis subdantur infames: qui sunt vel qui futuri sunt rei. hec ibi. Et in Autentico: vt nō luxurientur contra naturam. col. vi. dicit Justinianus imperator sic Igitur cum quidam diabolica instigatione comprehensi: et gravissimis luxurijs semetipsos inservierunt: et ipsi nature contraria agūt: et istis iungimus accipere in sensibus dei timorem: et futurum iudicium et abstinere ab huiusmodi diabolicis et illicitis luxurijs: vt non propter huiusmodi impios actus ab ira dei ista inveniantur: et civitates cum habitatoribus eaꝝ peant. Docemur. n. a divinis scripturis: quia ex huiusmodi impijs actibus et civitates cum hominibus pariter perierunt. Et infra. Si autem post hanc nostram admonitionem inveniātur aliqui in talibus permanentes delictis. Primum qꝫ indignos semetipsos faciūt dei misericordia. post h' āt et

legibus ꝯstitutis subiciunt tormē tis.hec ibi. Alie aūt leges contra hoc grauissimū vitium patebunt in tertia parte huius sermonis. O peccatū detestabile. O pctm̄ horribile: ⁊ a lege hūana exterminādum. indicibile: ⁊ inominabile qđ nulle leges volūt: omnia iura exhorrent atqȝ abhominantur. Formemus nunc rōnem. Illud peccatum per qđ aliquis transgreditur leges iustas ciuiles: ab eterna lege dependentes. est mortalissimuȝ ⁊ grauissimū: sed vitium sodomiticum: est illud per qđ aliquis transgreditur leges ciuiles iustas ⁊ sanctas ⁊ humanas. ergo peccatum sodomie est grauissimū ⁊ mortalissimū. Et hec sufficiunt quantuȝ ad primā partē principalem.

Secundo principaliter vitij sodomie considerare debemus malignatōēs. Nam tanta est malignitas huius nephandissimi sceleris: vt suo mortifero malignitatꝫ veneno duodecim genera psonaꝝ inficiat: ⁊ mortali ictu pimat. ac mortuos teneat. Hoc declarare institui: vt de hoc nephādo crimine clarius confiteri possitis. ¶ Nā primo inficiunt ⁊ mortalr̄ peccant agentes principales in cōmuni. Patet ꝫ Institutis de publicis iudicijs. parapho. Item lex iulia. C. de adulterijs. l. cum iure. ¶ Secundo inficiunt ⁊ mortalr̄ peccant pacientes. Patet hoc. ff. de postulando. l. i. parapho. Remouet autem apostulādo ꝑ alijs etiam eū qui in corpore suo muliebria passus est. ¶ Tertio in particulari: masculus cum masculo inficitur ⁊ mortaliter peccat. Patet .ff. de extraordinarijs criminibus l. i. parapho. Qui puero. Et. xxxij q. vij. vsus naturalis. ¶ Quarto femina cū femina inficitur ⁊ mortaliter peccat. Patet. C. de adulterijs. l. fedissimā glo. dicit ibi. Cū femina agit vt vir: e conuerso: vir vt femina. Nam mulieres in uesaniam verse: supergrediunt feminas abutentes eis. O malignitas detinens infelicem animā: ⁊ non sinens post venenū medicinā confessionis accipere: qđ est peius. ¶ Quinto vir cum vxore ꝓpria abutens ea inficitur ⁊ mortaliter peccat. Patet. xxxij. q. vij. Adulterij: vbi dicitur sic. Si vir mēbro mulieris nō ad hoc concesso vti voluerit: vsus enim naturalis si vltra modum prolabitur: in vxoreȝ quidē veniale est: in meretrice vero dānabile. Sed iste qui est contra naturam execrabiliter quideȝ

fit in meretrice: sed' execrabilius i vxore: tm̄ valet ordinatio creatoris ⁊ ordo creature vt i rebus ad utendum ꝯcessis etiā cū modus exceditur longe fit tolerabilius q̄3 in eis que concessa sunt. vel vnus vel rarus excessus. h ibi. ¶ Sexto inficitur ⁊ mortaliter peccat vir abutentes quacūq3 femina. C. de adulterijs. l. Cum vir nubit in feminā. ¶ Septimo comittentes lenociniū ad tale scelus perpetrandū inficiunt ⁊ mortaliter peccant. Nā tale lenociniū est par crimini adulterij. l. ij. ꝑarapho. lenocinij. puniuntur eadē pena qua stupru3 ⁊ adulterium. C. de adulterijs. l. castitati: ⁊. l. fine metu. Et h ideo q: causam ꝑbent. ¶ Octauo inficiunt ⁊ mortaliter peccāt: qui sciēter prebent domū: vel quācunq3 habitatōem ad tale scelus cōmittēdum. ff. de adul. l. Qui domū: ⁊. l. mater. Isti enim sunt comites corrupti. ff. de iniurijs. l. Item apud parapho. comitē. ¶ Nono inficiuntur ⁊ mortaliter peccant prestātes ꝯsilium: auxiliū: opem: vel fauorē ad hoc scelus cōmittendum. Joel. iij. c. Congregabo oēs gentes: ⁊ adducā eas i valle iosaphat ⁊ disceptabo cū eis ibi: super populo meo: ⁊ hereditate mea israel quos disperierūt in nationibus: ⁊ terram meā diuiserunt: ⁊ sup populu3 meū miserunt sortem: ⁊ posuerūt pueꝝ i postribulo: ⁊ puellā vendiderunt. ¶ Decimo persuadentes hoc scelus inficiunt ⁊ mortalr̄ peccant. ff. de adulterijs. l. hec verba legis. Et quocūq3 ꝯsentientes. Ro. i. Nō solū qui ea faciunt sed ⁊ qui consentiunt facientibus. ¶ Undecimo celantes tales criminosos inficiuntur: ⁊ mortaliter peccant. Hoc patet in Autentico: vt nō luxurientur ꝯ naturā. Sicut dicit de occultantibus latrones ⁊ alios criminosos. l. i. ¶ Duodecimo. Rectores inficiunt ⁊ peccāt mortaliter: nō punientes inuentos in tali scelere. Patet in Autentico vt nō luxurient ꝯ nām: i fine vbi dicit. Precipimus enim ⁊ ꝑfecto gloriosissimo regie ciuitatis pmanentes in predictis illicitis ⁊ ipsis actibus post hāc nr̄am admonitionē: ⁊ comprehēdere ⁊ vltimis subdere supplicijs: vt non ex cōtēptu taliū inueniat: ⁊ ciuitas ⁊ res publica per hos impios actus ledi. Et ibidē. Et ipse enim prefect' gloriosissimus. Si inuenerit quosda3 tale aliquid delinquentes: ⁊ vindictā in eos nō intulerit ꝑm nostras leges: ꝑmum qde3 obligatus erit dei iudicio post hec aūt ⁊ nostra3 indignationem sustinebit. hec ibi.

Tales non puniẽtes habent paré penam cum ipso delinquente: vt patet extra de vita & honestate clericorum.c.Ut clericorum. Itidem p̄lati non punientes. Nec excusantur sola ignorantia: q: debet purgare prouinciam malis hominibus.ff.de officio presidis.l.iij. Excusarentur autem in inquisitione generali: quam solent facere in principio sui regiminis: nisi post esset eis denunciatum vel aliter scirent.ff. de custodia reorum.l. diuum. O igitur rectores. O domini. O iusticie zelatores. Quid dormitis: Cur stipendium sine labore consumitis: Cur tanto vitio sceleratos igne non consumitis: Cur honestatis & pudicitie corruptores viuere sinitis: Cur rei publice destructores: incendio nō damnatis: Cur destructores humani generis nō extirpatis: Cur iusticiam non ministratis: Cur sodomiticis: penis vt leges exclamāt non tormētatis: Sed vt pene omnibus maledictis sodomitis imponédo manifeste fiant trāseamus ad tertiā partem principalé.

Tertio principaliter huius horrendi vitij ꝯsiderare debemus punitionem: Adeo q̄ppe vitium illud detestandū est: vt contra illud. Duodecim punitionū arma fulminent & terribiliter sceuiant.

¶ Prima dicitur infamie. Nam apud deum infamis est sodomita apud angelos: & apud mortales: ita vt leges hūc infamé appellét. ff.de postulādo.l.i.parapho. Remouet.C.de adul.l. Cum vir. Et ex hoc prohibentur sodomite: vt nō possint facere testamentū. Argumētū.ff.de testamētis.l. Is cui: q: vt habet.C.de adul.l.Cū vir. surgunt leges: armant iura cōtra eos: & infames efficiuntur ipso iure. Nam leges sodomite non patrocinant: ad ostendendū q̄ṫe infamie sit hoc vitiū dū deus in punitione eius submersisset sodomā gomorrā. Seboin. Adamā. & segor.v.ciuitates: ad perpetuā infamiā: locus ille: versus est in mare salsum. Et dicitur mare mortuum ibi nec pisces viuūt. & aues desup volantes mortue cadunt: vt dicit Uincen.historialis libro.ij. & nihil ibi potest generari. Ité poma nata in arboribus circūpositis illi lacui: vsq₃ ad maturitate₃ sunt coloris viridis. Matura vero si incidantur exeunt ex eis fauille ignis. Credédum est etiā ibi putrediné exalari cōtinue in punitioné sempiterni fetoris sodomitarum spurcissimorum. De quibus dicitur. Isa. xxxiiij. De cadaueribus eorum ascé

dit fetor. Unde Petrus Dánianus. in libello gomorreano inquit. Hoc vitium omnia fedat: omnia maculat: omnia polluit. Et quantum ad se: nihil purum: nihil mundum esse permittit. hec ille. Hec é terribilis punitio quã videmus continue. Est enim sodomita tante infamie: vt omnes euz exhoreant: omnis familia: omnis parentela: omnis vicinatus: ꝛ ꝑpria vxor exhoret: omnes eum maledicant. Unde ps. lij. Corrupti sunt ꝛ abhominabiles facti sũt.

¶ Secũda punitio é excõmunicationis. Tales enim debent excommunicari. Argumentum prime cor. v. sũmitur. Judicaui in virtute domini nostri iesu christi tradere huiusmodi sathane in interituz carnis. hec ille. Et iterum apostolus prime cor. iij. Si quis violauerit templum dei: disperdet illum deus. Que omnia separationem sonãt: ꝛ excõmunicationem. vnde ex consequenti excisus ꝛ excõmunicatus tradit ipse sodomita diabolo. Ait enim Petrus Damnianus in libello gomorreano. Hoc vitium sodomiticuz: a deo animã separat: vt demonibus iungit. Hec pestilentissima sodomorum regina: sue tyrannidis legibus obsequentem: hominibus turpem deo reddit odibilem. hec ille. Et iterum ibi. Ve tibi infelix anima de cuius interitu tristantur angeli insultant plausibus inimici: facta es preda crudelium: spolium impiorum. Aperuerunt super te os suum: omnes inimici tui sibilauerunt: fremuerunt dentibus ꝛ dixerunt deuoremus eum. hec ille. Qui profecto diabolus: licet recipiat sodomitam: ꝛ eum in cathenatum retineat: tamen vt dicitur in compendio theologie: cum ad facinus sodomiticum induxerit: recedit non sufferens tantaz abhominationem: sed vadit ad parandum ignem eternum postea redit. Et si fuerint clerici: h̃ vitio pessimo conuicti: priuantur beneficijs. lxxxi. d. c. Si quis amodo: vel ab officio suspenduntur: ibi. c. Eos. Et si suspensus huiusmodi celebrat diuina: perpetuo deponitur. extra de vita ꝛ honestate clericoꝝ. c. Ut clericoꝝ. Et potest degradari clericus laborans h̃ vitio ꝛ tradi curie seculari puniendus. Nã h̃ crimen est grauius heresi: ꝛ crimine lese maiestatis: ꝛ symonia ꝑ obtinẽdo epatu: ꝛ ꝑ falsificatione lraꝝ apostolicaꝝ: ꝛ calũnia seu ꝯtumelia: ꝯ epm suum. In quibus casibus clericus degradatur: vel clerici hmõi a clero remouentur: ꝛ ad agendã pniam i monasterio detrudunt. Layci vero

excõicant: et a societate fideliũ segregant. Extra de excessib⁹ prelatoꝝ.c.clerici.vbi sic dicit. Qui cũqꝫ illa incõtinentia que ꝯtra naturá est: ꝓpter quá ira dei venit in filios diffidétie: et quinqꝫ ciuitates igne ꝯsumpsit: deprehẽsi fuerint: deiciantur a clero: vl'ad agẽdam penitentiam in monasterijs detrudantur. hec ibi. Cõtra autẽ laycos dicit.tex.ibidem. Si layci fuerint excõmunicationi subdantur: et a cetu fidelium fiant penit⁹ alieni: hec ibi. Item sodomite repellunt ab aduocatiõe et a postulando: et ab honoribus cum sint ĩfames. Item eoꝝ bona oĩa debẽt ꝯfiscari. Extra de hereticis.c. Cũ ſm leges. Et sic põt dici illud Petri damiani in libro gomorreano. vbi ait. Quisquis in hũc extreme perditionis abusum: fuerit lapsus a superna patria exul efficit: a xp̄i corpore separat: totius ecclesie auctoritate ꝯfunditur: oĩum sanctoꝝ patrum iudicio ꝯdẽnatur: hec ille ¶ Tertia punitio ẽ sterilitas. Sepe qui fuerunt vel qui sunt dediti huiusmõi vitio: sunt steriles. Patet hoc in Futisare: de quo dr: ꝙ emit Joseph. Geñ.xxxix. vbi dicit Nicola⁹ de lira. Ad hoc emit: vt ipso abuteretur: ꝓpter qd̃ dñs exiccauit genitalia eius: et sterilis ꝑpetuo factus est. Et merito. Ut enim habetur. Sap̄.xi. Per que quis peccat ꝑ hoc, et torquet: vel nõ possunt reddere debituꝫ. q: ꝓpter pessimuꝫ coꝝ vitium ꝯ naturá vt plurimum non sunt ydonei ad copulá matrimonialẽ. Et lꝫ copula vtantur matrimoniali. ꝑ viá naturalẽ. tamẽ deus gloriosus ordinauit iusto suo iudicio ne generẽt filios. ¶ Quarta pena est flagellatiõis. Ná cum ap̄ls. Col'.iij. noĩet inmundiciam: et libidinẽ subiungit. Propter que venit ira dei in filios icredulitatis. Ubi doctores dicũt. ꝙ maxime vitium sodomiticũ. est ꝑ qd̃ ꝓcitat et ꝓuocat deus ad mittẽdas pestilentias. fames. sterilitates. tẽpestates. guerras. caristias. vt pꝫ in Autẽtico. vt non luxurentur ꝯ naturá. vbi ait ĩperator. Propter.n. talia delicta et fames et terremotus et pestilentie fiunt. Propterea admonem⁹ oẽs abstinere ab huiusmõi vitijs vt nõ suas ꝑdant aĩas. Idẽ etiam dr.xxxij. q. vij. Flagitia.in Glo. Inficit.n.hoc vitiũ aerẽ.et hoĩes ac terrá corrũpit et subuertit. Exẽplum pꝫ in sodome subuersione. Geñ.xix. Patet etiá ĩ vniu'sali diluuio. De cuius tp̄e dr.' Geñ. vi. Oĩs quippe caro corruperat viá suá sup terrá. ¶ Quinta punitio dr vilificationis. vsqꝫ adeo vilificatur pessimus sodomita: vt

nō sit amplius hō: sz vilioꝛ bestia. Propterea phs in.vij. Ethi. Sodomia cōtinetur sub bestialitate. Jmmo est īferioꝛ atqz deterioꝛ: bestijs. Unde.vij. Ethi.dr. hō prauus ē deterioꝛ bestia. Et quis magis prauus: magisqz scelerat⁹ pessimo sodomita: Certe null⁹. Nūqz enim visa est bestia cū bestia p modum nō naturalem ꝯcūbere. vnde Petrus damianus. vbi.s. Nunqz asinus stimulo ꝯcūbendi cū asino rugitus emisit. Hoc ergo pditi hoīes ppetrare non metuunt: qd ipsa quoqz bruta aīalia phoꝛrescunt: hec ille. Et sic pz: qꝫ sodomita punit a natura que trāsfert eū in bestiam: ⁊ peius efficit ea: cuius naturaliter homo ē dñs vt habet. Gen.i.⁊.i. Politicoꝝ.

¶ Sexta punitio dr sepationis. Certe ꝯueniens est: si natura abijcit sodomitā vt etiam ꝓpria vxoꝛ ipm abijciat. Et.n. cōpꝛehēso marito in vitio sodomitico: diuoꝛtiuz fieri ⁊ denegari debitū pōt.xxxij. q.vij.oēs. Nō eni dz huiusmodi fetid⁹: matrimonij sacramēto cōiungi: a quo meretur oīo repelli.

¶ Septima dicit ꝓunitio satuationis. Sodomita.n.iusto dei iudicio: tam cecus ꝓpter illud vitium fit: vt de rebus aīe ⁊ salute ꝓpria nihil oīo sciat: aut curet. Hanc penam ponit aplš. Ro.i.d. Propt qd tradidit illos deus in reprobū sensum: vt faciant ea que nō cōueniunt: repletos oī iniquitate. Jtez ibidem. Propterea tradidit illos deus in passione ignominie. Naz femine eoꝝ imutauerunt naturalē vsum: in euz q est ꝯtra naturaz. Silr aūt ⁊ masculi: relicto naturali vsu femine: exarserunt in desiderijs suis inuicē masculi i masculos turpitudinem operantes: hec ille.

¶ Octaua punitio dr cōbustiōis Hoc pz. Gen.xix. Sup hoc Rabanus dicit. Sulphur fetet: ignis ardet. Qui ergo ad puersa desideria carnis: fetoꝛe exarserunt: in re sulphure ⁊ igne pierūt.hec ille Jō ſm qualitatē criminis: dz ipo ni pena. C.de penis.l. sancimus. ff.de his q vt digni.l. rescriptuz. extra de his que fiūt a maioꝛi pte capituli.c.ij. Foco igit focoꝛ: foco alij pessimi sodomitis: q: igne concupiscētie exarserūt.

¶ Nona punitio dr gladiationis. C.de adulterijs.l.Cū vir. Et instituta de publicis iudicijs.paphs. Jtez lex iulia. Deutet.xxxij. Gladius meus deuoꝛabit carnes.

¶ Decima punitio dicitur decapitationis. ff. de extraoꝛdinarijs criminibus.l. prima. parapho. Qui puero. Et extra.de excessibus prelatoꝛum.c. Clerici.i Glo.ergo tagliali capo.

¶ Undecima punitio dicitur in-

terfectionis. Et hoc de iure diui-no. Leuit.xx. Qui dormierit cuz masculo : coytu femineo : vterqz operatus est nephas: morte mo-riatur. Et de lege humana.ff.de penis.l.vltimum. Qualitercūqz ferat. Et licet ista lex humana de-ficiat sepe:ab vltione erga sodo-mitam nō puniendo eum: tamen lex ꝛ vltio diuina non deficit. Nā isti pessimi sodomite sepe a diabo lo:ex diuina iusticia suffocant se-pe merguntur:sepe occidūtur: vel morte repentina extinguuntur.

Patet hec veritas in hystoria na tiuitatis iesu christi vbi affirmat: ꝙ illa nocte q̄ xp̄s natus est:oēs per mundum sodomite mortui sunt. ¶ Duodecima punitio dici tur damnationis.i.Cor.vi. Neqz masculoꝝ concubitores neqz mol les:regnū dei possidebunt. Et me rito. Nam dicit dñs Albert⁹ ma gnus in.ij.sen.di.xxxv.ꝙ hoc sce-lus:est ꝯ naturam: ꝯtra rationez: ꝯtra gratiā ꝛ ex ꝯsequēti ꝯtra glo riam. Quo igitur ibunt nephādis simi:spurcissimi: fetidissimi:ribal dissimi:sceleratissimi sodomite: Ad inferno. Al foco eterno. Vñ venerandus doc. Petrus damia n⁹ in libello gomorreano ait. Hoc vitium sodomiticum infernū ape rit:paradisi ianuam claudit:cele-stis ierusalem ciuem:tartarice ba bilonis facit heredez:de stella celi stipulam exhibet ignis eterni.ab-scidit mēbrum ecclesie:ꝛ in ipsum vorax probicit gehēne estuantis incendium:hec ille. Et iteꝝ ibidē. Sodomita enī inter homines in terra despicitur:ꝛ celestium ciuiū ꝯtubernio reprobatur: fit sibi ce-lum ferreum terra enea. Neqz il lud pōt pondere grauatus assur gere :neqz hic sua mala diutius ocultare. Nō hic potest gaudere dum viuit:neqz illud sperare duz deficit:hec ille. vnde cum duo si-mul hoc nephas perpetrarēt: vi-sus est diabolus in forma serpen-tis:ex vase spurcissimo pacientis: hoc ordine. Naz medietas serpē tis remansit in vase patientis: ꝛ al tera medietas circūligauit colluz agentis. Et ita ambos suffoca-uit. Discite o miseri sodomite. O peiores bestijs. O incarnati dia-boli:quantum horribile : quantuz abhominabile ꝛ nephandissimū sit hoc scelus: ꝛ intellexistis quot modis corpus ꝛ animam mortali peccato interficit. Cognouistis acres punitiōes: quibus plecti de bent tm̄ nephas perpetrātes:qui libet igitur vestrum deinceps cō tineat:defleat:corpus maceret:cor rigat sensus ad sanctam confessio nez accedat: placare satagat iram dei. Non expectet vindictaz ꝛ iu

dicium. Si sic facietis: castissimus ille sponsus christus semper adueniam paratus: ex carnalibus feci bus vos liberabit: hic per gratiã ꝛ in futuro per gloriam. Amé.

ℭ Sabbato tertie dominice. De contritione. Sermo. xxxij.

Ade ꝛ amplius noli peccare. Johã. viij. Predicaturus die crastina de sanctissima confessione sacramentali: ad quam sacratissimum tempus omnes inuitat dignissimũ existimaui hoc mane velle aliqd de contritione declarare: que precedit ipsaꝫ confessionem: ꝛ sine qua: ipsa confessio nullam efficaciam: nullamqꝫ virtutem habet ad peccata mortalia delenda. Conuenienter ergo assumpsi verba euangelica a domino iesu christo: non tm̃ illi mulieri adultere: sed ꝛ cuilibet anime contrite prolata: que nullo modo debet amplius peccare: vt dicitur in ipso euangelio hodierno. In quo tria documẽta habemus. ℭ Primum documentũ est: ꝙ sicut christus frequenter visitabat templuꝫ ad honorandum suuꝫ celestem patrem: ita ꝛ nos facere debemus ecclesiam quotidie ante omnia visitantes: ꝛ nos domino cõmendãtes. Hoc patet prima parte euangelij. ibi. Perexit in monteꝫ oliuculo. Et iterum venit in templuꝫ. ℭ Secunduꝫ documentum ẽ: ꝙ quilibet portet secum libellum defectuum ꝛ peccatorum suorum: ꝛ debet legere in suo: ꝛ non in libro proximi sui: sicut faciebant iudei: accusantes mulierem adulteram: ꝛ postergantes innumera scelera sua. Hoc patet ibi. Adducunt ergo scribe ꝛc̃. ℭ Tertium documentuꝫ est: ꝙ debemus compati his qui sunt in peccatis: exemplo domini iesu christi: qui mulieri adultere cõpassus est. ibi. Erigẽs se iesus ꝛc̃. Et sicut mulieri adultere peccata dimisit: ita ꝛ cuilibet vere contrito peccata dimittit. De qua contritione: tria hoc mane consideranda sunt.

ℭ Primo contritionis quiditas.

ℭ Secundo contritionis necessitas.

ℭ Tertio contritionis inducibilitas.

ℭ Primo consideranda est contritionis quiditas. Nam vt colligitur ex. s. Doc. i. iiij. senté. d. xvij. q. ij. Et a. d. Petro de palu. i. iiij. d. xvij. q. i. quinqꝫ diffinitiões dãtur de contritione. Prima ẽ magistralis ꝓm Petrum de taran.

in.iiij. Contritio est dolor volunta rie assumptus cum proposito con fitendi ⁊ satisfaciendi. Et hoc itel ligit quo ad mortale ꝓm Petrus de palu: q: quo ad veniale nõ re quiritur propositum confitendi: nec satisfaciendi: quia põt remitti vbi nõ est satisfactio: sicut in pur gatorio: sed nõ sic pro mortali. Un de non videtur esse in statu salu tis: q hic nõ vult satisfacẽ pro mor tali: sed tm̃ in purgatorio. ¶ Se cunda diffinitio est Augustini. s. contritio est dolor remittẽs pecca tum. Hec diffinitio ꝓm. s. Doc. tã git effectum contritionis. ¶ Ter tia diffinitio est Gregorij. Et est ta lis. Contritio est humilitas spirit⁹ anihilans peccatum inter spẽm ⁊ timorem: ne ꝓm Pe. de palu. aut sit presumptio aut desperatio. Et anihilat quo ad culpam. Et tanta põt eẽ: q anihilat etiam quo ad penam. ¶ Quarta diffinitio est Isidori sic dicentis. Contritio est humilitas ⁊ compunctio mentis cum lachrymis veniens de recor datõe peccati ⁊ timore iuditij. De recordatione peccati ⁊ timore iudi tij ꝓm Tho. tangit principium cõ tritiõis. ¶ Quinta diffinitio ẽ ite rũ ex dictis Augustini. Cõtritio ẽ dolor pro pctis assumpt⁹ ⁊ volũta rius: semp puniẽs qđ dolet cõmi sisse. vbi pro clariori itellectu notã de sunt duodecim ꝯclusiões: qua rũ vz. ¶ Prima ẽ q ꝯtritio ẽ de solo malo culpe: nõ nature nec pe ne: s. ifirmitatꝫ aut tribulatiõis: aut ifamie: aut iferni ⁊ hmõi malorꝫ nature vel pene: ꝫ tm̃ de culpis. Qđ pꝫ ex oib⁹ ꝓbabitis diffini tiõib⁹: q: ꝯtritio agit in pctm̃: sicut in ꝓpriũ obiectũ ad destruẽdum ipsum. ¶ Scđa ꝯclusio q ꝯtritio ẽ de solo pctõ actuali: ⁊ nullo mõ de originali: q: cũ sit actus ꝟtutis pnie: ꝯ solũ pcm̃ actuale ordiatur veniale. s. ⁊ mortale idifferenter: nisi q de mortali necessaria est in pñti. de veniali ãũt hic: vel alibi. ¶ Tertia ꝯclusio q cõtritio non ẽ de pctõ alieno: ꝫ solũ de ꝓprio: ꝫ qs debeat dolere de pctõ ꝓximi: ille tñ dolor nõ ẽ ꝯtritio. ¶ Quar ta ꝯclusio q cõtritio solũ ẽ de pctõ ꝓterito: nõ de futuro: q: ꝫ debeat ꝓponere ab illo cauere: nõ tñ est dolor de futuro malo: ꝫ timor ⁊ cautela tm̃. dolor aũt est de pñti ⁊ de ꝓterito. Quinta cõclusio q cõ tritio debet eẽ de quolibet mortali in spãli: si ĩ spãli hẽatur memoria. Qđ tñ nõ oꝫ de veniali: q: sicut le ues infirmitates aliqñ ꝫ multe sint vna tñ medicina sufficienter curã tur: sed graues morbi spãles medi cinas reqrunt. ¶ Sexta ꝯclusio ꝓm. s. Doc. q dolor cõtritiõis est duplex. s. sensitiuus ⁊ intellectiuus.

Primus est effectus ↄtritiõis. Secundus est ipsa ↄtritio scilicet displicẽtia voluntatis. Sensitiuus debet esse moderatus secundum cõditiões psonarum. Intellectiuus .i. displicentia peccati debet esse maximus nec põt esse nimius. quia offendit maximum bonum scilicet deum: et maximum bonum pdidit paradisum. ¶ Septima cõclusio quod tam dolor ĩtellectualis quam sensitiuus: quando est de singulis pctis: debet esse maior de maiori pctõ: sed quando est simul de oĩbus tamen virtualiter debet esse maior de maiori. Et dolor tam sensitiuus quam ĩtellectiuus debet durare vsque ad morte et cõtinuari quantum possibile est: seruatis actibus aliarum virtutum et sanitate. Nam secundum d. Petrum de palu. tota vita ista est tẽpus ↄtritionis quo ad habitum: sic scilicet quod homo semper debet esse prõptus ad dolẽdum de omni mortali: si ipsum mortale commit teret nisi alias sufficiẽter doluisset. ¶ Octaua ↄclusio quod ↄtritus debet magis velle oẽs penam pati: etiam inferni quam peccare: quia debet potius mãdata dei diligere quam suam penam euadere: tamen de hoc nullus est tẽptandus. ¶ Nona ↄclusio quod ↄtritio debet esse de singulis in principio quando habet quos in memoria: sed postea quantum ad terminum sufficit vna cõis de oĩbus: quia ille motus agit in vi pcedentium dispositionum. ¶ Decima cõclusio quod quelibet ↄtritio: quantumcunque parua: oẽs culpam delet. Et põt tamen intẽdi ex parte charitatis et doloris sensibilis: quod delet oẽm penam et oẽs culpam. ¶ Undecima ↄclusio. Ad cõtritionem de mortali requiritur ppositum nõ peccandi sed de venialibus sufficit actualiter displicẽtia eorum et sue cause. ¶ Duodecima ↄclusio est quod ↄtritio non est post morte: quia requirit dolorem: qui nõ est in beatis: requirit gratiam: que nõ est in dãnatis: requirit meritum: quod nõ est in existẽtibus in purgatorio. Solum igitur est in hoc mũdo vbi inueniuntur ea que ad ↄtritionem requiruntur. Hec cõclusiones extracte sunt a dño Petro de palu. in .iiij. di. xvij. Et a. s. Doc. libro eodem.

Secũdo principaliter cõsiderare debemus ↄtritiõis necessitatem. Necessaria quidem est pcti ↄtritio: sicut oĩs theologorum schola tenet in .iiij. sen. di. xvij. Quam necessitatem triplici rõne declaro.

¶ Primo rõne contrariationis.

¶ Secundo rõne saluatiõis.

¶ Tertio rõne cõpassionis.

¶ Primo dico quod ↄtritio est necessaria rõne ↄtrariatiõis sic. Sentẽtia est phi. ij. metha. Et in libro pdicamẽtorum. Et in p de genera. et cor. Et Gilberti porretani: quod vnum ↄtrariorum expellit alterum. Et in libro de regi-

mine ꝑncipiū dr̃. Oē corruptibile
corrūpit̃ ꝑ actioné sui ꝯ̃rij. Exépli
gr̃a. Sanitas corrūpit̃ ⁊ expellit̃
per infirmitaté: ⁊ econuerso. tunc
sic. Clarū é ꝙ pctm̃ ꝑ cóplacentiā
⁊ delectationé in aiā ītrauit. Un
de phs in. x. ethy. Delectatio te-
net operáté in ope. Et ꝑmo ethy.
Unicuiq; é delectabile id quod
amat ⁊ operat̃: delectatiõi autem
ꝯ̃ria é tristitia: sicut dicit phs. viij.
ethy. Tristitia delectatiõi opposi-
ta é. Cótritio vero cū sit tristitia ⁊
dolor: necessaria é ad expellendā
⁊ delendā delectationé ⁊ cóplacé
tiā peccati: tanquā quoddā ꝯ̃rium
Ergo necessaria é cótritio. ¶ Se
cūdo: ꝯtritio é necessaria róne sal
uatiõis: nullus põt saluari: nisi fue
rit purgat⁹ a pctis. Q̃d sic decla-
ro. Dicit. n. phs in. ij. ⁊. iij. de aīa.
Et in libro de sen. ⁊ sen. Et Comé.
iij. de aīa. Sensus nó decipit̃ cir-
ca ꝓpriū obiectū: cócurrentibus
debitis medijs. s. vt sit dispositio
organi: dispositio obiecti. Exépli
gr̃a. Si oculus debet videre Pe
trū: oportet ꝙ oculus sit sanus ⁊
aer medi⁹ sit a lumīe illustratus: ⁊
vidés sit in cóueniéti distātia posi
tus ⁊ remot⁹. Sic a simili. si aīa de
bet videre deū ⁊ saluari: oportet
vt sit sana ⁊ bñ disposita ꝑ displi-
centiā ⁊ cōtritioné peccatoꝝ. Uñ
s. Tho. in. i. sen. di. iij. ⁊ i ꝑma par.
q. xij. ⁊ trahit̃ ex. xxij. q. xv. ar. iij.
dicit. Ad h̃ vt videat̃ de⁹ nãli co
gnitiõe: oꝫ mété purgari a vaga-
būdis sensibus ⁊ fantasmatibus.
Ad hoc auté ꝙ per fidé cernatur
oꝫ mété purgari ab errorib⁹ ⁊ na
turalib⁹ rónib⁹. Ad hoc vero vt
videatur per essentiā: oꝫ mété pur
gari ab omni culpa ⁊ miseria cor
dis. oris. ⁊ operis. h̃ in sñia vbi. s̃.
Sꝫ hoc nó põt fieri nisi per ꝯtri-
tioné: qua sanat̃ aīa: qua infundit̃
lumé gratie: quod é medium illu
strās: ⁊ qua aīa deo coniungitur.
ergo cótritio é necessaria: dato ꝙ
homo sit in pctó mortali. ¶ Ter-
tio idé probat̃ róne compassiõis.
Dicit enī Petrus de palu. in. iiij.
sen. di. xvij. Nõ debet dolere de
peccato proximi. s. etiam Doc. in
quit super epistolas Pauli. i. cor.
i. Debemus compati ⁊ dolere de
malis. proximi: ad similitudinem
mébrorum. Dum enim patit̃ vnū
mébrum: confluunt ad locum ꝑas
sionis spūs: ⁊ sanguis aliorū qua
si compatientes. Unde Job. xxx.
Flebam quõdam super eum: qui
afflictus erat ⁊ cópatiebatur ani-
ma mea pauperi. Et Apo. i. cor.
xij. Si qd patit̃ vnū mébroꝝ com
patiunt̃ oīa mébra. Et Ambrosi-
us de officijs. lxxxvi. di. c. Non sa

tis dicit sic. Cópatiamur itaqȝ alienis calamitatibus: ⁊ necessitates aliorum quantum possumus iuuemus. hec ille. tunc sic. Si tenemur cópati ⁊ dolere de malis proximorum: multo magis tenemur conteri: cópungi: tristari: ⁊ affligi pro culpis proprijs. Ná ex ordine charitatis tenemur magis nobis ipsis compati q̃ȝ alijs. Vñ Ari. ix. ethy. Amicabilia que sunt ad alterum: veniunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum. iuxta illud. Prima charitas incipit a seipsa. ergo necessaria é contritio. Propterea deus per Isa. lvij. c. dicit sic. Qui fiduciam habét mei: hereditabunt terrá: ⁊ possidebũt móté sanctũ meũ: ⁊ dicá. Viam facite: ꝑbete iter: ⁊ declinate a semita. Auferte offendicula de via populi mei. quia hoc dicit dominus. In sancto habito: ⁊ cum contrito ⁊ humili spiritu: vt viuificem spũm humilium: ⁊ viuificem cor contritorum. Et Iere. xv. c. Deducát oculi mei lachrymas ꝑ dié ⁊ noctem: ⁊ nó taceát: qm̃ cótritióe magna có trita est virgo: filia populi mei. Et paulopost. Cognouim⁹ dñe iniquitates nostras: iniquitates patrum nostrorum: quia peccauim⁹ tibi. Et paulopost. Nóne tu es deus noster quem expectauimus. Et eiusdem. xxiij. Contritum est cor meum in medio mei. Contremuerũt oia ossa mea. Unde Bernar. in suis sententijs ait. Sine contritione peccati: sine dolore culpe: sine displicétia iniqtatis: ⁊ sine amaritudine vite preterite nunquá acquiritur celestis vita: nec remissio peccatorum. h ille. Et licet multa sint exempla: necessitatem contritionis insinuantia: tamen vnuȝ tm̃ adduco. Refert Cesarius q̃ quidam iuuenis canonicus parisiensis incontinenter ⁊ delicate viuéns: ⁊ multis implicatus peccatis: infirmatus grauiter cófessionem fecit. peccata exterius defleuit: emendationem promisit: viaticum recepit ⁊ inunctus obijt. In sepultura pósosa: ipse etiam aer famulari videbatur. Post paucos autem dies cuidam familiari suo apparens ⁊ se damnatum asserens subiunxit. Licet confessus fuerim ⁊ communicauerim ⁊ penitentiam promiserim: vnum tñ omisi sine quo cetera nihil ꝓsunt. Cui familiaris ait. Quid illud fuit? At damnatus iuuenis dixit. Vera contritio ad peccati remissioneȝ necessaria mihi defuit. Et ꝑꝑ hoc ad ifernũ suȝ ꝑpetuo deputat⁹. Ex his appet cótritioné: oio fore necessariá. Itaqȝ nemo seipm̃ fallat. Nunquam de

peccato veniã aliquis poterit cõsequi sine ↄtritione. Nunq̃ deũ placare: nunq̃ infernuꝫ euadere. Nunq̃ deniq̃ poterit felicitateꝫ adipisci. hec de secũda parte principali.

Tertio principaliter debemus conside rare contritiõis inducibilitatem: tria sunt que inducunt peccatorem ad contritionem.

¶ Prima iductio dicitur lex naturalis.

¶ Secunda dicit lex spiritualis.

¶ Tertia dicit lex exemplaris.

¶ Primo lex naturalis inducit peccatores ad ↄtritioné. Lumine enim rationis naturalis: quilibet tenetur honorare deum: vt patet per Phm in libro de bona fortuna. Peccator vero dum mortaliter peccauit deum offendit deum ↄtra se prouocauit ꝛ inhonorauit: xp̃m redéptorem contépsit: legeꝫ eius spreuit: meritis passiõis xpi ꝛ sanctoꝝ se priuauit: angelos conturbauit: celũ sibi obserauit: diabolum letificauit: eũ sibi prefecit: suo dominio se subiugauit: se inferis sociauit: grãꝫ spũssancti amisit eius dona neglexit: ad morté eternam semetipsum condénauit. Sꝫ lege naturali inducitur: vt quilibꝫ inhonorans deum: amittens virtutem: ꝛ perdens sũmum bonũ. doleat ꝛ anxietur: studeatq̃ ipsuꝫ deum placare. Et hoc fit mediãte contritione ꝛ penitétia. Sed si de omnibus contritus fuerit: ꝛ displicentiam: dolorẽ: atq̃ tristiciam habuerit: proculdubio deus ꝑpitius sibi erit: ꝛ placatũ seipsi peccatori exhibebit. Hoc sensit Phs i lib. de regimine principũ lib. iij. c. i. in fi. Ad alexandrũ magnum. sic inquiés. Possunt siquidé homines diuinam clemétiã: deprecatõibus: precibus: deuotõibus: ieiunijs: sacrificijs: elemosinis ꝛ multis alijs bonis. de ↄmissis veniam petere: implorantes: ꝛ de reatibus penitentes. Et tunc verisimile é q̃ deus oĩpotens auertat ab eis qđ trepidant ꝛ formidant. hec ille. Et de hoc exemplũ notabile habetur in libro de ꝓprietatibus rerum vbi dicitur. Qđ est quedam auis que vocatur auis paradisi: ob insigné sui pulchritudiné: cuius péne sunt mirabiles adeo vt nullus eis color desit: vox adeo dulcis: vt i homine gaudium ꝛ deuotioné excitet. Hec auis captiuata: irremediabiliter plangit ꝛ gemit: nec antea cessat: q̃ libertati donet. Sic anima hominis dum est in gratia est auis paradisi pulcherrima: q̃ si capitur a demone laqueo peccati ꝫm illud ps. cxxxix. Absconderũt

superbi laqueum mihi. debet plā gere: plorare ⁊ dolere per contritionem ⁊ cōpunctionē cordis quo vsq3 a tot sceleribus a deo liberetur. ¶ Secōm inducens peccatorem ad veram ⁊ perfectam contritionem est lex diuinalis. Multipliciter nāq3 lex diuina ad hoc inducit: sed permaxime vt omittā reliqua: adduco illud in medium: quod habetur Jsa. xiiij. c. Subter te sternet tinea: ⁊ operimentū tuum erunt vermes. Hoc peccatores cōuertit: peccatores illumiat: peccatores saluat. Hoc peccatores ad dei famulatū trahit ⁊ allicit. Legitur enim in vita fratrum predicatorum: aduenisse Bononiam quendam scholarem delicatū ac vltra montanū. Quē supprior sancti dñici eius compatriota iuit visitatū. At scolaris fecit pactū: ne supprior de diuinis loq̄ret. Erat enim in camera pōpatice preparata. Habita igit simul fabulatione de multis: recedēs tandē supprior dixit scholari. Scitis quid scriptū est: de his qui volunt in hoc mundo gaudere: ⁊ inter tot vana ⁊ varias delitias vitā ducere. Rñdit. Quid: Tunc supprior Jsa: xiiij. c. dicit. Subter te sternetur tinea ⁊ operimentū tuum erunt vermes ⁊ hoc dicto recessit. Quod q̄dem verbum mēti iuuenis illius adeo fuit ipressum: vt tota nocte nunq̄3 potuerit quiescere. Vertebat se in lecto: memorās lectū inferni ⁊ dicens. Subter te sternetur tinea: ⁊ operimentū tuum erunt vermes. Mane facto cōpūctus ⁊ inspiratus: mundū reliquit: ⁊ nostrā religionem ingressus est. ¶ Tertius inducens ad contritionem est lex exemplaris. Affirmant phi naturales: auē quandā esse que vocat Arpia: habens faciē quasi hominis. acies quidē3 multū crudelis ⁊ ferox: adeo vt aliquando fame stimulante: hoiē3 inuadat ⁊ occidat: deinde sitiēs: volat ad aquā vt bibat: vbi faciē suā vidēs: ⁊ simile3 sui: nup occidisse recolēs: tāto dolore afficit: q̄ exinde q̄nq̄3 moriatur. Nō pigeat o durissime peccator ab irrationalib⁹ discere. In te relucet ymago diuina iuxta illud. ps. iiij. Signatu3 ē sup nos lumen vultus tui dñe. Sed tāta libidine in peccatū irruisti: q̄ animā3 pulcherrimā: ymaginē: ⁊ splēdorem grē occidisti. Leua igit alas ⁊ ad aq̄s ɔtritiōis euola. Recole scelera tua: plange amarissime ita q̄ in te moriat peccatu3: ⁊ nunq̄3 deinceps redeas ad illud. Sic faciebat ille rex Dauid. ps. vi. d. Laboraui in gemitu meo p singulas noctes lectu3 meū: lachrymis meis stratū meu3 rigabo. Draco

etiã vt dicũt naturales abscondit caput: reliquũ corp⁹ piculo expo nẽs. Sʒ elephas inueniẽs draco nẽ i semitis caput ei⁹ cũ plãta ɔte rit. Et tũc draco maximũ plãctuʒ facit. Plãgat pctõr: q: i eo caput suũ xpʒ: elephas diab⁹ p pctm̃ oc cidit. Strutio q̃ʒ oua sua: i calido puluere relinqt: vt puluis ea fo ueat. Sʒ rediẽs ⁊ a bestijs ɔculca ta reperiẽs: magnũ facit vlulatũ: fleat ⁊ vlulet peccator: q: oua sua .i. merita a bestialib⁹ passionib⁹ ⁊ ɔcupiscẽtijs ɔculcata sũt. De his dr̃ Michee. i. Faciã plãctũ velut draconũ: ⁊ luctũ velut structionũ. Doleat insup ⁊ lugeat peccator: exẽplo pie matris: cui⁹ vnigenit⁹ mortu⁹: ante oculos ei⁹ iacet. Interemit p pctm̃: vnigenitã aiam: que vite celestis: heres erat futura. Hinc propħa. Jer. vi. dicebat Luctum vnigeniti fac tibi: plãctũ amarꝫ. Sic fecit Petrus: q̇ egressus foras fleuit amar̃. Mat. xxvi. Sic vt ad exẽpla moderna trãseamus: fecit scolaris quidã parisieñ. vt recitat Cesarius. Hic enormia habuit peccata: adeo vt pre vere dia nollet ɔfiteri. Tandẽ ɔtritiõe verecundiã supante: cuʒ priori .s. victoris: vellet cõfiteri: tanta fuit i corde eius cõpunctio: tot i eius pectore suspiria: singultus in gutture in oculis lachryme: vt vox defice ret: nec aliqd proferre posset. Dicẽte ergo ei priore: vade ⁊ scribe peccata tua. Scripsit ⁊ redijt: nec sicut prius: voce ɔfiteri valẽs: scriptuʒ tradidit: prior legit. Que taʒ grauia erãt: vt ad habẽduʒ ɔsiliũ de licẽtia eius cuʒ cedula abbateʒ adiret. Sʒ abbas: cũ cedulã vellet legere: in ea nihil reperit scriptũ. Qđ videns prior stupefact⁹ dixit abbati. Sciatis pro certo illũ iuueneʒ in hac cedula peccata scripsisse ⁊ me ea legisse. Sed vt video misericors deus: tantã ei⁹ contritionẽ respiciens peccata oia dimisit. Quod prior ⁊ abbas: iuueni idẽ affirmauerunt: qui cũ magno gaudio recessit ab eis. Doleas igitur ⁊ tu peccator: tantarũqʒ offensarũ penitere nõ renuas. Cõsidera oculo mentali: quid comisisti in deũ tuũ. Audi deuotũ Ber. Debet siquideʒ dolor noster esse acer: q: offendim⁹ deũ creatorem oiuʒ: acrior, q: offendim⁹ p̃reʒ nostrũ spiritualẽ: qui nos pascit multipliciter. Acerrim⁹: q: offendim⁹ redẽptorẽ: qui nos redemit a crudelitate demonũ: a vinculis peccatorum: ab acerbitate tormẽtorum. Hec ille. Jam surgat miser hõ: ⁊ expergefactus suoꝝ criminũ ⁊ scelerũ imanitatem defleat. Jã voluptates seponat. Jam sensualitatibus ⁊ cõcupiscẽtijs renũcie: idua

tur sacco ꝛ cilicio. Caput cinere
opiat:corp⁹ deniqꝫ totū castiget: ꝛ
penitētiū hoium vestigia imitet.
Exeat deniqꝫ ex illecebrosa vita:
vt salutaré ꝯcipiat ꝛ piat cópūctio
né. Ait.n. Chriso.libro ð cópū. Si
cut ipossibile é vt ignis iflamet in
aq̄:ita ipossibile é cópūctioné cor
dis vigē in delitijs. Cōtraria.n.h
sibiīuicé sūt ꝛ peréptoria. Illa.n.é
mat flet⁹:h mr risus.illa cor astri
git:ista dissoluit.illa aīe alas imit-
tit:ꝛ volare ad deū fac. h.n.plóbi
pódus iponit:ꝛ i ifernū ðmergit.
h ille. Ad fletū igit o pctóres. ad
gemitum.ad lachrymas. Clamat
Isa.xxij. Vocauit dñs de⁹ exerci
tuū:i die illa ad fletū:ꝛ ad plāctū:
ꝛ ad caluiciū:ꝛ ad cingulū sacci.h
.s.pgrāꝫ ꝛ in celo p gloriā. Amen.

¶ Dñica q̄rta q̄dragesime. De
cōfessione. Sermo.xxxiij.

Equebat eū mul-
titudo magna. Jo.
vi. Maxima mul
titudo peccatorum
ꝯsiderantiū graui
tatem ꝛ imanitaté scelerꝝ suoꝝ pp
sermones quos preteritis audie-
re diebus:ducti ad verá displicen
tiam ꝛ ꝯtritóem. hoc deuoto tem
pore:sequi iá disponūt dñm iesuꝫ
sacra interueniéte ꝯfessione.q̄ ab
soluunt ab oib⁹ peccatꝭ: q antea
ligati tenebant:per potestaté xpi
sacerdotibus ꝯcessam:ꝛ reddunt
idonei ad xpi sacrm tpe pasce su-
scipiédū. Inqt.n. Leo papa ð pe.
d.i.c.multiplex misedia dei. Me
diator dei ꝛ hoium:hō dñs iesus
xps.hác ꝓpositis ecclesie tradidit
ptáté:vt ꝯfitétib⁹ pnie satisfactio
oné daréť:ꝛ eadé salubri satisfacti
óe purgatos: ad cōioné sacrorꝝ p
ianuá recōciliatóis admitterent.h
ille. Tali ḡ mō h maxia turba pec
catorꝝ:seq̄t dñꝫ iesum:vt dicit the
ma.in hodierno euá. In q̄ tria do
cuméta hém⁹. ¶ Primū docum
tū:ꝙ qs dꝫ esse regulat⁹ in oibus
suis sensib⁹:ꝛ maxie i oculis:nō
eleuádo illos ad curiositates:ꝛ va
nitates. Exéplo saluatoris:q nū q̄ꝫ
legit oculos leuasse:quin aliqd si
gnū admirabile fecerit. Hoc pa-
tet prima pte euágelij.ibi. Cū sub
leuasset oculos iesus.ꝛc. ¶ Scdꝫ
documétū é:ꝙ qcūqꝫ vult saciari
celesti pane pdicatóis scté:necesse
é ipꝫ sedere sup fenū.i.calcare vni
uersas pñtis vite vanitates ꝛ sub
peditare vniuersas mūdanas af-
fectóes. Hoc tangit ibi. Erat aūt
fenū mltū i loco. ¶ Tertiū docu
métū é:ꝙ illi q̄ deuote ꝯfitent:ꝛ
dñꝫ iesuꝫ sequunt: ꝯsolatóes spūa
les recipiūt que sunt p cophinos
duodecim figurate. De qbus ha
bet.iij.p.euá.de hac ḡ ꝯfessióe p
dicatur⁹.iij. pncipalia.ꝯsiðrabi⁹.

¶ Primo ꝯfessionis necessitaté.
¶ Scḋo ꝯfessiõis tarditatem.
¶ Tertio ꝯfessiõis ꝑparabilitaté.

¶ Primo cõsiderare debemus confessionis necessitaté. Dubiuz ꝓponitur querendũ vtrũ ꝯfessio sacramentalis sit necessaria. Hoc quesitum ꝛ hanc difficultatem sol uit.s.: Doc. in.iiij. sen.d.xvij.q.iij. di. Confessio sacramentalis q̃ fit sacerdoti claues habenti: est oĩno necessaria ad saluté eterná Concordat cum eo.d. Petrus de pal. ꝛ Ricar. de media villa in.iiij.d. vt.s. Qḋ triplici lege ꝓbaꝛ.

¶ Primo lege naturali.
¶ Scḋo lege humanali.
¶ Tertio lege euangelicali.

¶ Primo probatur lege naturali cõfessionez esse necessariá. Ubi aduertendũ est: ꝙ naturale diciꝛ duobus modis. Uno modo diciꝛ naturale: qḋ natura dictat simpliciter. Et sic confessio: non est de iure naturali: q: ius naturale é idez apud omnes. Confessio aũt sacramentalis: nõ est eadem apud oés: quia confessio fit ei qui habet claues: que quidem claues non sunt de institutiõe iuris naturalis. ergo nec ꝯfessio sacramentalis. Secundo modo dicitur aliquid naturale qḋ ei a suo creatore imponiꝛ. Et sic oé illud qḋ in lege vel in euangelio ꝯtinetur diciꝛ ius naturale iuxta illud Isidori. Ius naturale est qḋ in lege ꝛ in euangelio ꝯtinetur: vt in decretis.d.i. in principio eo ꝙ deus precipit illud. vnde ex eo cõfessio dicitur esse de iure naturali. q: vt dicit Ricardus. deus ꝑcipit eam implicite in figura. cuz dixit leproso mundato. Uade osté de te sacerdoti. Mat.viij. Et etiá sine figura. in hoc ꝙ non tm̃ potestatem iudicandi in foro exteriori dedit discipulis accipiédá ab alijs mediante Petro cui eam ꝓmisit ante passioné cũ sibi dixit illud qḋ scriptũ est. Mat.xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et post resurrectioné: cum dixit. Pasce oues meas. Jo.xxi. Sed etiá dedit potestatem iudicandi in foro ꝯscientie. nõ tantũ apostolis: quoꝝ sunt epi successores: sed etiá alijs discipulis: quoꝝ sunt successores inferiores sacerdotes. Et illis potestatez oĩbus imediate dedit per seipm̃ cũ post resurrectiõem dixit eis. Accipite spm̃ sanctum: quoꝝ remiseritis peccata remittunꝛ eis: ꝛ quorum retinueritis retenta sunt. Jo. xx. Hoc Ricar. i.iiij. Et sic est cõsonũ nature rõnali seruare eá. Et hoc mõ ꝯfessio est de iure naturali. Qḋ tripliciter declaraꝛ.

¶ Primo rõne directionis.
¶ Scḋo rõne ꝓductionis.
¶ Tertio rõne sanationis.

¶ Primo dico q̄ ꝯfessio est ne-
cessaria de iure naturali rõne dire
ctiõis. Lex.n. naturalis dirigit ho
minē ad ea que sunt de necessita-
te salutis. Sed permaxie vt deū
diligat ꝛ eius voluntati pareat. ff.
de iusticia ꝛ iure. l. veluti: vbi dici
tur. Veluti erga deum religio: vt
patrie ꝛ parētibus pareamꝰ. Itē
lex naturalis dirigit hoiem: vt ha
bet vitā ꝓpriā conseruet ꝛ mortē
fugiat. Phs i. ij. de aia. vnūqdq̄
desiderat assimilari diuino ꝛ icor
ruptibili. Insuper lex naturalis di
rigit: vt quilibet sit liber ꝛ nō ſuꝰ
Esopus. Non bene ꝓ toto liber-
tas vendit auro. Tulius in tertia
Philippica. Ad libertatem nati
sumus: teneamus libertatem aut
moriamur. Et Phs in. vi. Poli.
Opꝰ libertatis est viuere vt vult.
Peccator aūt mortaliter peccans
facit ꝯtra legē nature: q2 nō hono
rat deū suū creatorē: ꝛ nō obedit
ei. Ideo deus eū odit. Eccl. xij. Al
tissimus odio habet peccatores.
Facit cōtra legē nature: q2 occidit
aiam suā auferendo sibi vitam q̄
spūaliter viuit. Ezech. xviij. Ania
que peccauerit ipsa morief. Facit
ꝯtra legem nature: q2 ſuus diabo
li efficitur. Qui.n. facit peccatum
ſuus est peccati. Jo. viij. Tūc sic.
Ille actus quo hō subdit deo: ipȝ
honorando: ꝛ ei obediēdo: ꝛ quo
viuificat: ꝛ quo liber efficit: est de
lege nature: quia illud est opus seu
actus virtutis. Actꝰ aūt virtutꝭ est
a lege naturali vt declarat. s. doc.
xij. q. lxxxiiij. Et in. iiij. sen. Sȝ cō
fessio est actus virtutis quo pctōr
subdit deo: quo viuificat: ꝛ quo
liber efficit. Nā. s. Doc. i. iiij. sen.
Et Petrus de taran. dñt. Cōfite
ri veritatē: qñ. vbi: quō: ꝛ cui oz
est actus virtutis: ꝛ per ꝯñs de le
ge nature. Et ꝓpterea Phs in. ij.
Rheto. dicit. A testificatōe vitaꝫ
nunq̄ȝ est cessandū. Vñ Isido. in
primo libro. solilogoꝝ dicit. Con
fessio viuificat. Confessio peccati
veniā donat: ois spes in ꝯfessiōe
ꝯsistit. In ꝯfessiōe locus miscōie ē
Certissime igit crede: nullo mo-
do hesites: nullatenus de misicor
dia dei desperes: habeto fiduciā:
habeto spem i ꝯfessione. Nō de
speres salutē: si ad meliora ꝯuerte
ris. hec ille. Ergo ꝯfessio est de le
ge naturali. s. ſm q̄ a suo creatore
imponit. ¶ Scđo ꝓbat rõne ꝓ-
ductionis Phs libro de ꝓprieta
tibus reꝝ dicit. Duabꝰ causis vel
pluribus necessario ꝯcurrentibꝰ
ad alicuius ꝓductōem effectus de
ficiente vna deficit ꝛ effectus. Ex
emplū. Ad generatōem filij ꝯcur
runt quattuor cause. s. pr̄ generās
mater ꝯcipiēs: sol vtrāqȝ substan
tiā coagulās: deus qui alijs vtutē

generādi tribuit. Si vna istarum causaꝝ deficit: deerit ꝛ generatio. Hoc supposito. Certū ē ƀꝫ theo. ꝛ marie. s. Tho. in. iiij. sen. d. xvij. ꝙ ad remissióēꝫ peccatoꝝ: q̃ttuor ꝯcurrūt cause. Prima est cā efficiens: ꝛ h̄ est solus deus. Luc. v. Quis pōt remittere peccata nisi solus deus? Nā solius dei ē creare grām: qua peccata dimittūtur. Secūda est cā meritoria. Et h̄ est xp̄s. Per morté. n. suā meruit vt culpa nob̄ remittat̄ Apo. i. Lauit nos a peccatis nr̄is i sanguie suo. Tertia est cā instrumētalis. i. sacerdos: qui absoluit ex impio christi: ꝛ peccata dimittit̄ Matth. xviij. Quarta est cā subiectiua. i. pctōr: qui ex humilitate dꝫ se subicere, vicario xp̄i. i. sacerdoti: ꝛ ei sua reuelare peccata. Si ergo aliqua istaꝝ cāꝝ deficit: n̄ remittit̄ pctm̄. ergo ꝯfessio necessaria est ad salutem. ¶ Tertio idē ꝓbat̄ rōe sanatōis. Nā videm⁹ ƀm nāꝫ: ꝙ nulla infirmitas pōt medelā recipe: si medico occultet̄. Et iō opoꝛtet medicū videre signa infirmitat̄: vt manifesta ei⁹ infirmitate: facilius ꝛ cōmodius: remediū adhibeat. sic ꝛ vulnus nō pōt curari: nisi medico patefactū. Hoc dixit phȳa Boe. egroto: vt habet̄ in primo. de⁹ so. Phyca. Si operā medicātis expectas: opoꝛtet vt vuln⁹ detegas. Ecce igit̄ ꝙ lex naturalis dictat: vt medico oñdas tuā coꝛpalē ifirmitatē. Si h̄ ꝓ infirmitate coꝛpali a foꝛtiori ꝓ ifirmitate aīe. Ex quo igit̄ es tot peccatis moꝛtalib⁹ vulneratus: ꝑge ad medicū. i. ad sacerdotē. oñdēs tuas moꝛtales plagas q̄bus aīa tota vulnerata est: ꝛ dic. Pr̄ vide caput meū vulneratuꝫ de le moꝛtal ferite. de la superbia ambitōis. ꝓsumptōis. ꝛ arrogātie. Vide pr̄ oculos vulneratos curiositate. aures plenas delectatione vana. de soni iochi e canti. Linguā detractione. murmuratōe. loquacitate. blasphemijs. maledictōib⁹. mēdacijs. piurijs. O quot vulnera. O quot plage ꝛ langoꝛes sunt in ista ligua. Vide plagas gule. qꝛ nō q̃dragesima. nō ieiunia ecclie. nō sexta feria. Nō tēpantia nō pcitas est in me. Ecce coꝛpus meū totū deditū ocio. luxurie. lasciuijs. ꝛ delectatōibus. Vide coꝛ meū plenū suspitōib⁹. iudicijs temerarijs. malis cogitationibus. adeo vt vix aut raro possim cogitare bonum de aliquo. Vide manus infirmas in pcutiēdo mō illū mō istū: in auferēdo aliena i retinēdo. Vide pr̄ vulneratos pedes. velociter currēdo ad malū in sociādo alios ad malū. Pater ꝛ medice spūalis. ꝓ dio cognosce ꝛ subtiliter respice: qꝛ a plāta pedis vsqꝫ ad summuꝫ

capitis non est in me sanitas. se-
cundum illud Isa. i. c. Ergo con-
fitere et dic illud ps. Sana animã
meam quia peccaui tibi. Et Iere.
xvij. Sana me domine: et sanabor
saluum me fac: et saluus ero. Un
de Augustinus. diffiniens con-
fessionem. Et. s. Tho. s. di. xvij.
dicit. Confessio est per quã mor-
bus latens: spe venie aperitur. Et
Gregorius. Confessio est pecca-
torum detectio et eruptio vulne-
ris. Et Ray. dicit. Confessio est
legittima coram sacerdote pecca-
ti declaratio. Audi Augu. libro. l.
Homel. Homelia. xij. Sanat te
deus. Cõfitere tñ vulnus tuũ. Ia
cẽs sub manibus medici patiẽter
iplora auxiliũ. fouet. torquet. secat
equanimiť tolera. Noli attẽdere
nisi vt saneris. Sanaberis autẽ si
oñdas medico: nõ qz ille nõ videt
si tu ei abscondas. sed qz ipsa con-
fessio mediũ sanitatis est. hec ille.
Ergo cõfitere. ¶ Scd̃o declarat
ↄfessionẽ esse necessariã lege ca-
nonicali siue humanali. Sctã mr̃
ecclesia in cõcilio generali sub In
nocentio. iij. Instituit et p̃cepit: vt
quilibet sacramentaliter ↄfiteatur
vt in. c. Omnis vtriusqz sexus. de
penitentijs et remis. vbi sic dicit.
Ois vtriusqz sexus fidelis: postq̃z
ad annos discretionis peruenerit
oĩa sua peccata saltẽ semel in ãno
fideliter ↄfiteatur proprio sacerdo-
ti. et iniunctã sibi pniam proprijs
viribus studeat adimplere: susci-
piens reuerenter ad minus in pa
schate eucharistie sacr̃m: nisi forte
de proprij sacerdotis consilio. ob
aliquam rationabilem causam ad
tempus ab eius perceptione du-
xerit abstinendum. Alioquin et vi
uens ab ingressu ecclesie arceať:
et moriens ecclesiastica careat se-
pultura. hec ibi. Hanc autem an-
nuam confessionem ecclesia sta-
tuit: triplici ratione vt ait. s. Boc.
in. iiij. senten. tum vt quilibet se
peccatorem cognosceret: quia om
nes peccauerunt: et egent gratia
dei: tum vt cum maiori reueren-
tia ad eucharestiam accedat: tum
vt ecclesiarum rectoribus: sui in-
notescant: ne lupus inter gregem
lateat. Anni vero discretiõis sunt
illi anni: in quibus potest homo
peccare mortaliter vt plurimum.
Et hoc est cum est doli capax:
quia tunc potest peccare. Qd̃ se-
cundum gl'o. est in septennio. Ex-
tra de delictis puerorum capitu-
lo primo. Et alius: vt habetur de
pe. d. i. Iudicet seipsum homo:
voluntate dum potest: et mores
conuertat in melius. ne cum ip-
se iam non poterit: preter vo-
luntatem a domino iudicetur.
Et cum in se protulerit seueris-

sime medicine:s; tñ vtilissime sen tentiá. Veniat ad átistites:p quos illi claues in ecclesia ministrátur: tanq̄; bonus iam incipiés esse fili us maternoꝝ mébroꝝ: h ibi. Ite rũ. Aug. in lib. de pe.d.i.ait. Qué penitet: oino peniteat: ⁊ doloré la chrymis ostendat. Repsentet vi tam suá deo: per sacerdotes pue niat iudiciũ dei per ꝯfessioné. pre cepit enĩ dñs mundandis: vt oñ derent ora sacerdotibus. docens corporali penitentia ꝯfitenda esse peccata: nó p nunciũ: nó p scriptuʒ mãifestáda. hec ibi. Et de pe.di.i. Voluissent. paglo. ex his. Itaq; apparet q sine cófessione oris ⁊ satisfactióe opis: pctm̃ nó remitti tur. Et Ambr. libro de padiso. de pe.di.i. Nó pót quisq̄; iustificari a peccato: nisi fuerit pctm̃ ante có fessus. Item. Io. saureũ. Iteꝝ de pe.di.i. Nó pót quis gratiam dei celestis accipe: nisi purgatus fue rit ab omni sorde peccati per pnie cófessioné: p donum baptismi sa lutaris. Et ibidé.c. Taciturnitas. Nec ergo vbi é taciturnitas con fessióis venia sperãda é criminis hec ille. Obtéperet igr vnusq̄sq; huic ecclastico pcepto: ⁊ peccata sua hũiliter confiteat q: miti⁹ agit cũ cófitéte q̄; cũ couicto: vt pʒ.ff. de fur.l. Quia ea méte. Et i epl'a iter claras. C. de sum.tri. vbi dr. Eccl'a nunq̄; claudit gremium re deũti. Et i.c. Pctm̃. de regu.iur. lib.vi.ff.de adul.l.i.⁊.l. Si adulte riũ.⁊.ff.de suis fugitiuis.l.i.pa pho.i.⁊.ff.de aliena.iudicij mutá di cá facti.l. Ex h edicto. papho. penul.⁊.ff.de pu.l.i.papho. Q̄ð si fecerit. Bartholus facit distin ctioné i.l. Qui ea méte. ff.de fur. q: aut loquimur i foro diuino: aut humano: ⁊ in vtroq; foro: cũ cófi tente mitius agit. Hoc idé pʒ in decretij.d.xxiiij.c.finali.d.l.c. Pres byteꝝ.d quo nos fraternitas tua latoris psentiuʒ legatióe cósuluit: nulla róe in sacro ordine: post la psum aut pmanere: aut reuocari posse cognoscat: circa qué tñ mi tius agendũ é: q: cómissuʒ facin⁹ facili dr ꝯfessione cófessus. h ibi. Xij.q.i.c. Non dicatis. Et infra. Quicunq; in tm̃ pgressus fuerit malum: vt occulte litteras ab ali quo vel q̄libet munus accepit. si hoc vltimo cófitet: pcat illi ⁊ oret p eo. Si aũt deprehendit ⁊ cóuin cit: sm arbitriũ epi vl presbyteri vel prepositi grauius emédetur. hec ibi.ij.q.i. In primis.xxvij.q.i. Virginé. in Glo.i.xxviij.q.i. Iaʒ núc. Extra. de symonia.c. De h. De electóe.c. Innotuit. Hac igit lege canonica pʒ necessitas ꝯfes sionis. ¶ Tertio pbat cófessióis necessitas lege euangelicali. Pro

cuiusītelligētia: nota silitudinem. Si qs vellet igredi domū vel palatium: cuius ostiū esset clausuz de beret recurrere ad ostiariū: q hz claues vt sibi apiat: ⁊ sic ingredi posset. Sic in ꝓposito: manifestū est.n.ꝙ per petm̄ mortale: claudit peccatori ostiū padisi. vñ pōt dicere peccator illō. Jere.xxxvi. Ego clausus sum: nec valeo ingredi domū dñi Si igit peccator vult intrare in vitam eternā: oꝫ vt recurrat ad eos q habent claues cuiusmodi sunt sacerdotes: quib⁹ dñs dixit. Matth.xvi.⁊.xviij. Quecūqꝫ ligaueritis sup terrā erūt ligata ⁊ in celis. Et quecūqꝫ solueritis in terrā: erunt soluta ⁊ in celo. Et Jo.xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis. Et quoꝝ retinueritis retanta sunt. Has aūt claues principaliter dñs tradidit petro. di. Mat.xvi. Et dabo claues regni celoꝝ. Et di.xxij.c. Sacrosancta. ipsi.n. sacerdotes Petri ⁊ aploꝝ successores: sunt iudices ⁊ vicarij xpi in terra. hñtes ptātem ligādi ⁊ soluendi. Nam cui ꝯcedit p̄ncipale: ꝯcedit accessorium: vt de electiōe.c. Venerabilē. Et d fide instroꝝ.c. Inter dilectos. Et de ꝯstitutionibus.c. Nam concupiscentiaꝫ. Et de foro cōpetenti.c. Si diligēti. Christus gloriosus cōcessit ⁊ dedit potestatē sacerdotibus absoluendi ⁊ ligādi peccatores: vt pꝫ.s̄. Ergo ꝯcessit eis ⁊ accessoriū qd̄.s. est cognoscere: scire: ⁊ itelligere peccata: sꝫ peccata sciri nō pñt in foro ꝯscie: nisi reuelent p ꝯfessionē: vt pꝫ. de symonia.c. Sicut. Ex lr̄is.⁊.c. Tua nos. Et d̄ pnia. et co.c.ij. Et.xxxij.d. Erubescāt. Et.xxxij.q.v.c. xpiana.xxxvi. q.i.c. Si oīa. Propterea ait xps. Mat.viij. Et Luc.xvij. Ite ostēdite vos sacerdotibus. Nota ite. ꝯ illos qui sani sunt ⁊ possunt ad ecclesiā ire. Alij expectāt qñ infirmant ⁊ tunc volūt ꝯfiteri: sed diabolus apponit aliud ipedimētū: ꝓpter qd̄ ꝯfiteri nō possunt. Secundo dr̄ ostēdite: ꝯ illos q̄ dicūt. pater iterrogetis me. Nō recordor ego d̄ peccatis meis: tū d̄ peccatis vicini vel primi bene recordant. Quidā aut sunt ita dispositi ꝙ nisi iterrogent de peccatis nō dicūt. Tales nullomodo veniā cōsequi possunt: dꝫ ergo peccator totum cor suū in ꝯfessione aperire iuxta illud. Tre.ij. Effunde: sicut aquā cor tuū āte ꝯspectū dñi. Nota, sicut aquā. peccata.n. que latēt i corde: totaliter deberēt dici: sicut aq̄ totaliter effūdit de vase: ita ꝙ nec colori. nec sapori. nec odori. nec aliqd̄ vestigium remanet in vase de aqua. Tertio dicit vos: nō accusando alios: sicut fe-

cerunt Adã ꝛ Eua. Quarto di-cit.sacerdotibus. Alijs nãqꝫ non sunt ↄcesse claues. vñ nõ possunt absoluere nisi sacerdotes: etiãsi esset. Jo.baptista.vel ṽgo maria. Pergat igit peccatoꝛ ꝛ ↄfiteatur sacerdoti habẽti claues paradisi ꝛ eius subijciat ptãti: inuocans au ctoꝛitatem clauium suaꝝ ꝛ dicẽs. Apite mihi poꝛtas iusticie ꝛ igrel sus in eas cõfitéboꝛ dño: h̃ poꝛta dñi iusti itrabunt in eã.ps.cxij.vñ Ambro.Cõfessio a moꝛte animã liberat.Cõfessio spẽ salutꝫ tribuit: qꝛ nõ meret iustificari qui in vita sua peccatũ nõ vult ↄfiteri. h̃ ille. Ecce igitur necessitas ↄfessionis. triplici lege declarata:hãc qui nõ obs̃uat.si põt:pculdubio dãnabi tur.Qð multis exẽplis oñdo.Le git de quodã merchatoꝛe vsura-rio.q̃ cũ venisset ad moꝛtẽ ꝛ mo-neret ad cõfessionēꝫ:ꝛ ille audire renueret:q̃dã ex astantibꝰ dixit ei.Scias te eẽ dãnãdum si nolue ris ↄfiteri ꝛ restituere alienũꝫ. At illuꝫ ferunt hoc tm̃ dixisse. Ego ꝓ babo si vera sunt que dicis. Nõ ↄfessus vitã finiuit:ꝛ sicut dixit:ꝓ baturus accessit. Aliud exemplũꝫ de quodã merchatoꝛe: quẽ cũ ali qui exhoꝛtarent vt testm̃ ↄderet: ꝛ de aĩa sua disponeret. respõdit. Quid expedit.:confiteri ꝛ testm̃ ↄdere: Relinquo bona mea pa-pe ꝛ animam meam diabolo. Et sic obijt. atqꝫ in iferno sepultus ẽ. Refert etiã Jacobꝰ de vitriacho q̧ quidaꝫ diues laboꝛans in extre mis.cepit multum ↄtristari.dole re ꝛ aĩam suam rogare vt rema-neret. ꝛ ipse eam bene ꝓcuraret. auꝝ ꝛ argentum. ꝛ oẽs delicias ei dare ꝓmisit. Aliogn pꝛo ea ni-hil daret.Tandẽ vidẽs q̧ aĩa nõ remaneret.iratus ꝛ idignatus ni mis ait.Anima bonuꝫ hospicium tibi parauerãm.sed ex quo ita fa tua es q̧ nõ vis remanere. omni bus demonibus inferni te cõmen do. Et sic moꝛiens poꝛtatus est in infernum. Insuper legitur.q̧ cuꝫ quedã ↄiuges pꝛolem habere nõ possent.deo se voto strinxerunt.si eis pꝛolẽ daret eius obsequio mã ciparent.Habito masculo. cuꝫ ad debitam puenisset etatem. factus est religiosus. Maritus aũt diu peregrinando extra domum fuit. Vxoꝛ vero interim.filiuꝫ ex adul terio concepit. peperit ꝛ occidit. Cum frequenter hec misera cõ-fiteretur ꝛ sacramẽta perciperet. pꝛe verecũdia hoc peccatũ mani festare nunq̃ꝫ voluit.Unde moꝛ-tua dãnata est. Audiens filiꝰ mo-nachus ꝛ iam sacerdos factꝰ. mis sas gregoꝛianas:pꝛo anima ma-tris dicere cepit. Celebrãti semel apparuit in altari: spectaculũ hoꝛ

ribile: quod coniurauit: vt quid esset fateretur. Respondit. O fili mi. Ego sum infelicissima mater tua. At ille mētiris: q: mater mea deuota erat: ⁊ sepius cōfitebatur: ⁊ elemosynas faciebat. Tunc mater ostendit ei vbera: que a duobus serpentibus deuorabantur ⁊ dixit. Scito fili mi hec esse vbera que suxisti. Veruntamen eternis cruciatibus deputata sum: eo ꝙ adulterio perpetrato ⁊ homicidio: nunquam confiteri volui. His dictis disparuit: fetorem magnum ibi relinquens. Confiteatur iam vnusquisqꝫ: scindantur corda vestra: moliantur pectora saxea. Aperiantur putei fetulenti: proiciantur stercora peccatorum. Camere conscientiarum emundentur: laxentur ora: ⁊ pandantur occulta: prouoluant se peccatores ad sacerdotis pedes humiliter ⁊ constantissime confitentes: alias nullus eorum saluari poterit: finis. Quia sermo prolixior fuit adeo vt sufficiat prima pars principalis. Si videtur predicatori poterit pro sermone post prandium assumere hoc thema: ⁊ exordium: ⁊ ita presentem sermonem complere.

¶ Continuatio sermonis. De confessione.

Magna multitudo. Iohā. vi. Consueuit animus meus nonnunqꝫ admiratione teneri: cum non ignorem multos ante me: in hac generosa ciuitate vestra diuini verbi fuisse precones: qui veluti tube resonantes: aures vestras clamoribus repleuere. ostendentes: quanta tormenta preparata sunt his qui a peccatis resurgere nolunt: ex hoc animantes vniuersos vt ad sacramenta: confessionum properare vellent. Per meipsum quoqꝫ diebus elapsis: idem repetitum est: qui tamen hincinde: circunspiciens: paucos ad ipsam confessionem accedere video. Unde compellor huiuscemodi rei causam diligentia summa inuestigare: veluti ⁊ antiqui Phylosophi: qui propter admirari ceperunt philosophari: idest inquirere ratiōes ⁊ causas effectuum. vt inquit: peripateticorum princeps Aristo. primo. Methaphisice. Ex ignorantia enim nascitur admiratio. Unde videntes tempore veris campos florescere: arbores ex se folia fructusqꝫ proferre: ac eadem hyemali tempore veluti cōbusta manere: compulsi sunt tan-

rorum effectuum causas subtiliter indagare: arbitrātes vnūquodqꝫ se tunc perfecte scire: cū causas cognoscerēt: vti firmabat ⁊ ipse Ari. primo posterioꝝ. Nā scire ē rem per cāz cognoscere: vt iterū Ari. primo posteriorum affirmat. Et sicut ipsi phi: post subtilem inuestigationem ad cognitionē causaruꝫ tandē deuenere ita ⁊ ego: post maximā admirationem: inuenio rationem: cur miseri peccatores tantum differunt ad sacram cōfessionem accedere. Inuenio igitur ꝙ nihil est aliud nisi quedam diabolica cathenatio: qua vt inquit the ma: magna multitudo supple detinetur ⁊ cathenatur ne suum confiteatur peccatū. In hac igit̃ scđa parte principali que vocat̃ tarditas cōfessionis: tres diaboli cathenas ligantes retardantes ⁊ impedientes peccatores ne confiteant̃ contēplabimur.

Prima ē verecundia cōfitendi.
Scđa est torpor prestolandi.
Tertia ē horror satisfaciendi.

Prima cathena qua peccator a cōfitendo retardatur ⁊ impeditur ē verecūdia confitendi. Ubi aduertendum ꝙ phs. ij. ⁊. iiij. ethycoꝝ. Et s. Doc. xxij. q. cxliiij. ar. i. dicit verecundiā non esse virtutem. Sꝫ vt Damascen⁹ ait in. ij. li. ⁊ Grē. niscen⁹. Uerecūdia ē timor in turpi actu perpetrato. Et s. Doc. s. Uerecūdia ē timor turpitudinis exprobrabilis ⁊ principaliter respicit vituperiū. Maxime autē verecūdantur hoīes de actibus venereis etiā in matrimonio ⁊ de signis eorum. s. s. Doc. vbi supra. Hac igitur verecundia dyabolus retrahit peccatores ne confiteant̃. Nam appropinquāte tēpore pasce: quo hō tenet̃ confiteri. tūc diabolus qui primo in peccando abstulit velamen ruboris: erubescentie ⁊ veracūdie restituit velamen immittēdo pudorē: quo nullo modo peccator audeat confiteri: nisi forsitan verbis paliatis: truncatis aut nō intelligibilib⁹. maxie quando peccata participāt plurimū de turpitudine. Legit̃. n. ꝙ quidam vir sanctus vidit diabolū inter penitētes stare. Et interrogatus qd faceret. ait. Reddo illis: quod eis peccando abstuli. s. ruborē ⁊ verecundiā: vt his detenti non ↄfiteātur peccata sua. Hac cathena verecundie ligatur lingua vxoris scelerati abutentis ea. ⁊ facientis de corpore eius corpus meretricis. Cum hac cathena ligatur lingua sodomite. s. viri cum viro aut femine cum femina coeuntis cōtra naturā. Cū hac cathena ligat̃ ligua viri vel femine coeuntis cum brutis. Quod scelus tm̄ exhorret de⁹

vt non solú mádauerit hmói virú vel feminá: sed etiam animal ipm occidi. Leuit. xx. Cú hac cathena ligatur lingua peccantis infra lineam consanguinitatis ascendendo aut descendendo: ⁊ idem de affinitate. Cum hac cathena ligaẗ ligua per se semé effundétis. Cú hac ligaẗ lingua hois qui abutiẗ mľire. Cú hac ligaẗ lingua filij matri cõmiscentis: aut matris filio: siue filie pŕi. Cú hac ligaẗ lingua coeuntis cú nouerca: cum nuru: cum vxore patrui: vel auunculi. Cú hac ligatur lingua adulterorum. Cum hac ligatur lingua malarú iuuencularum: que nondú tradite sunt nuptui: ⁊ aborsum procurauerunt: vel in occulto filios genitos sine baptismo occiderút. Similiter ⁊ lingua malarum viduarum. Cú hac ligatur lingua monialium: quarú alique castitatem nó seruátes: quam xpo pmiserunt efficiuntur capre diaboli a quo tenentur captiue vt velint potius dánari q̃ confiteri. Unde legitur q in francia in quodá monasterio fuit q̃dam puella sanctissima que cú neptis abbatisse esset: eam per oia nutriebat vt filiam. Cúq3 admirabilis esset vite: facta est tante fame: vt ad eam vidédam multos de longinquis partibus ad se traheret. Accidit auté vt quidá spúalis ad eá veniret: ⁊ cum ei plurimú placuisset: sepe venire cepit vt cú ea loqueretur de diuinis: propter quod accidit vt ex familiaritate nimia inter se: iam sumpta fidutia nimia: ceperunt narrare aliqua inhonesta: ⁊ calefactis verbis ceperunt se manibus tangere: crescenteq3 libidinis fláma in corpore. incitante diabolo conceperunt ⁊ pepererunt iniquitatem. At misera illa propter preconium sanctitatis: superbia tumida: ⁊ a verecúdie pudore deuicta: dum timuit famam perdere ⁊ hominibus displicere: renuit confiteri: quáuis sepius lachrymas funderet: factum é tépus modicum vt obiret non confessa. Cúq3 ab hominibus haberetur vt sancta cum magna gloria sepulta est. At abbatissa pro nepte sollicita omnes adiurat sorores vt deum deuotius exorarent. illa vero eis subito apparuit: ⁊ quid peteret reqsiuit. Cui abbatissa. Uolumus vt dicas nobis qualiter est tibi. Tunc protinus alta voce clamare cepit ⁊ dicere. Peccantem me quottidie ⁊ non me penitenté timor mortis conturbat me: quia in inferno nulla é redéptio. Cúq3 hoc responsum sepius cantando repeteret: ⁊ non vltra procederet sorores omnes: cum ipsa peruenisset ad locum quo diceret. in inferno nulla est redéptio. ceperút can-

tare ⁊ dicere. Miſerere mei de⁹
⁊ ſalua me. Quod dum audiuit
ſtatim diſparuit. ſicq̃ dãnata q̃re
eſſet: hec eis modo apparuit. Re
citatur ⁊ horribilius exemplũ. Fu
it enim quedam mulier que car-
nale cõmiſerat peccatuʒ: petit quẽ
dam cõfeſſorem: illac cum ſuo ſo
cio tranſeuntem. Dum ergo hec
confiteretur: roſpi .i. buffones ex
eius ore exibant: quod ſocius intu
ens valde mirabatur. Salientes
enim roſpi vnus poſt alium extra
eccleſiaʒ proficiſcebantur. Reſpi
ciens ſocius ad guttur mulieris vi
debat illud inflari: quaſi eſſet vn⁹
buffo: qui non poſſet egredi. vn-
de ⁊ buffo in guttur rediit. Cre-
dens confeſſor hanc oĩa ſua pecca
ta dixiſſe ipſam abſoluit. Et ecce ſo
cio vidente omnes buffones qui
exierant: in os mulieris ſunt igreſ
ſi. Cum ergo illinc receſſiſſent: ſo
cius confeſſori rem integram nar
rauit. Confeſſor dubitans de eo
quod verũ erat. ſ. q̃ ipſa ex vere-
cũdia aliquid tacuiſſet cõcito gra
du rediit: ⁊ feminã ſuffocatam a
diabolo inuenit. Orant deum am
bo vt dignetur eis reuelare de ſta
tu mulieris confeſſe ⁊ mortue. In
via igitur exiſtẽtibus de nocte ap
paruit mulier ignitũ ſerpenteʒ eq
tans: ex cui⁹ ore exibat flãma ignis
duo buffones eius oculos come
debant. Capilli eius erant pleni la
certis cerebrum rodẽtibus. Ad
mamillas erãt duo ſerpẽtes. Ma
nus a duobus canibus mordeban
tur. In auribus erant due ſagitte:
partes vero iſeriores corporis ar
debant. Hoc vidẽtes fratres pter
riti ſunt: tandẽ coniurauerunt eaʒ.
Que dixit ſe mulierem eſſe illam
⁊ q̃ ex verecundia tacuit peccatũ
in confeſſione. Explanauit inſup
omnia tormẽta que in mẽbris pa
tiebatur: prout carnaliter delecta
ta fuerat: ⁊ ſic miſerabiliter diſpa
ruit. Hec igitur diabolica cathe
na eſt: qua tot mulieres ⁊ etiaʒ vi
ri tenentur aſtricti: ⁊ ad infernum
ligati deducuntur. Que vtiq̃ frã
genda eſt. Debet infelix peccator
conſiderare intra ſe ⁊ dicere. Ha
miſer ſi nõ erubui peccare: qḋ eſt
inhoneſtiſſimũ ⁊ viliſſimũ: quare
erubeſcã ↄfiteri: qḋ ẽ honeſtum ⁊
vtiliſſimũ: Vñ Bernar. O inſa
nia nimia hoĩuʒ: pudet ablui ⁊ nõ
pudet inquinari: pudet ſordes ab
ſtrahere: ⁊ nõ pudet ↄhere: abſter
gitur caliga: ⁊ contẽnitur aĩa. h il
le. Debet etiã conſiderare q̃ oĩa
nuda ⁊ aperta ſunt oculis dei ⁊
apud ſe dicere. Cur ergo erube
ſcam reuelare deo: qui ſcit oĩa pec
cata mea: Qñ enim reuelas pec
cata cõfeſſori: reuelas ſibi: non vt
homini: ſed vt dei vicario. Qua

propter in nullo casu: pōt reuelare nominādo psonā: peccatoris: etiaꝫ si totus mūdus periret. Quinimmo pōt secura conscientia iurare: si adduceretur tanq̄ꝫ testis in iudicio ꝙ nihil scit: si illud peccatū sciat solū per cōfessionē sacramentalem: vt volunt theologi in. iiij. sen. di. xxi. Si ergo tu miser peccator non erubuisti peccare coram deo ad tui damnationē. Cur erubescis sibi illud confiteri ad tui saluationē: ps. cxxxviij. Imperfectū meū viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oēs scribent. Nota in libro tuo. q: quādo peccas. deus scribit in libro pctm̄: ⁊ qualitatē eius ⁊ quantitatē. diē. locū. ⁊ personā. Sꝫ qñ tu confiteris dñs delet illud cū calamo misericordie. Isa. xliij. Ego sum qui deleo iniquitates tuas pp me: ⁊ pctōꝝ tuoꝝ nō recordabor. ps. l. Auerte faciē tuā ⁊ pctis meis ⁊ oēs iniqtates meas dele. Debet insuper pctōr cōparare cōfusionem quam patitur confitendo cum confusione quam passurus ē in extremo iudicio. Et debet eligere istam potius q̄ꝫ illam: quia ista confusio confitentis est corā vno homine ⁊ peccatore: qui sit compati confusioni peccantis. Sed illa confusio erit coram omnib⁹ hominibus presentib⁹ ⁊ futuris atqꝫ preteritis: ⁊ coram omnibus angelis ⁊ sanctis. Nau. iij. Reuelabo pudenda tua in facie tua: ⁊ ostendam gentibus nuditatem tuam: ⁊ regnis ignominiam tuam. h ille. Ideo Augustinus in persona cōfessoris dicit. Cur confiteri erubescis pctā tua? Peccator sum ego sicut ⁊ tu: hō sum: humanū nihil a me alienum. Confitere homo homini. peccator homini peccatori: q: ad hoc elegit deus confessionē: vt exaltet humilē: ad h damnat nō confitentē vt puniat superbū. hec ille. Et ideo Chriso. de pe. di. i. c. Quis aliquando. sic dicit. Nunc autem si recorderis peccatorū tuorū ⁊ frequenter in conspectu dei pronuncies ⁊ pro eis clementiam eius deprecceris: citius illa delebis Si autem nunc obliuiscaris peccatorum tuorum: tunc coruꝫ recordaberis nolens: cum in toto mundo publicabuntur: ⁊ in conspectu proferentur omnium: tam amicorum tuorum: q̄ꝫ inimicoruꝫ: ⁊ sanctorum angelorum ⁊ celestiuꝫ virtutum. Non. n. ad Dauid solū dicebat. Tu secreto fecisti. Ego cunctis manifestabo: sed etiam ad oēs nos hoc dicit. ¶ Scdā cathena qua peccator retardat ⁊ ipeditur ne confiteatur: vocatur torpor pᵉstolandi. Conatur diabolus ligare ⁊ constringere plurimos ne ꝯfiteantur: suggerēs eis tpis longi-

tudinem ꝛ comoditatē: qui dece-
pti: multos ānos superuiuere spe
rant: isti sunt qui procrastināt: ver
sum coruinum facientes. dicendo.
Cray Cray. Et tales rebuāt pec
cata sua ꝯfitenda al cauazale: quā
do iacebunt in lecto febrizitātes.
Quapropter de anno in annum:
de mense in mensem: de ebdoma
da in ebdomadam: de die in diē.
Proponūt confiteri ꝛ nunq̄ cō
fitētur. Hac cathena ligaṫ lingua
iuuenis sperantis longam vitam.
Hac cathena ligatur lingua hois
sani: cui nunq̄ videtur posse ifir
mari. Hac ligaṫ lingua fortis: q: p
fortitudinem arguit in se sanitatē
ꝛ sic nō videṫ ei breuis vita. Hac
ligatur lingua senis ꝓsperosi: q:
propter suam sanitatem sperat cō
sequi vitam longiorem. Hac liga
tur lingua hois resanati: qui in in
firmitate promisit ꝯfiteri ꝛ vale-
scens mutus perseuerat. Hac ca-
thena ligaṫ votum emittētis ꝛ nō
reddētis: qui expectat prius red-
dere ꝛ postea confiteri. Hac liga
tur lingua pestem fugientis: qui ꝓ
posuit cōfiteri: sed finita peste pro
positum nō implet. Hac tenentur
ligate lingue ꝯcubinarioꝝ: qui ꝓ
ponunt dietim ꝯcubinas relinque
re: ꝛ post: sacram penitentiā susci
pere: ꝛ tamen nō exequunṫ. Sic
ꝛ lingua cōcubinaꝝ captiua atq̄

ligata tenetur. De his ꝑfecto ve-
rificatur illud Jsa. xxviij. Māda
remanda: expecta respecta: expe-
cta respecta. Modicū ibi: modi-
cum ibi: vt vadant ꝛ cadāt retror
sum ꝛ conterantur ꝛ illaq̄entur ꝛ
capiantur. Tales sic procrastinan
tes infirmitate grauati: angustia i
trinsecus cruciante: fastidiente fa
milia. ꝛ morte perurgēte: sine ve
ra penitentia moriūtur. ꝓpria liga
ti cathena in infernū deducuntur
q: talium penitentia nō vera non
sufficiens: nō fructuosa fuit: s; coa
cta. Unde Augustinus de pe. d.
vij. c. Si quis positus in extrema
necessitate sue egritudinis volue-
rit accipere penitentiam ꝛ accipit
ꝛ mox. reconciliatur: ꝛ hinc va-
dit: fateor vobis: non illi negam⁹:
qd̄ petit: sed non presumimus q
hinc bene exeat. Si securus hinc
exierit ego nescio. penitentiā dare
possumus: securitatem dare non
possumus. Nunquid dico dāna-
bitur: sed nec dico liberabiṫ. vis
ergo a dubio liberari: Uis qd̄
incertū est euadere: Age peniten
tiam dum sanus es. Si sic agis: di
co tibi securus es: quia penitentiā
egisti quando peccare potuisti. Si
autem vis agere penitentiā: quan
do iam peccare non poteris pec-
cata dimiserunt te. non tu illa. hec
ille. Et iterum Augustinus libro

182

29

de penitentia. ⁊ in decretis. de pe. di. vij. c. Nullus ait. Quẽ sero penitet oportet non solum deum timere iudicẽ: sed iustum diligere. Nõ tm̃ penã timeat: sed anxietur de gloria. Debet enim dolere de crimine: ⁊ de omni ei⁹ predicta varietate. Sed. quoniam vix vel raro est tanta iusta conuersio: timendum est de penitente sero. Quem enim morbus vrget ⁊ pena terret ad veram vix veniet satisfactionẽ maxime cum filij quos illicite dilexit sint presentes: vxor ⁊ mũdus ad se vocet. Multos solet serotina penitentia decipe. h̷ ille. Frãge O torpens. O negligẽs. O sõnolente. hanc diabolicã cathenã considerando mortis incertitudinem iuxta illud Eccle. xiiij. Memor esto quoniam mors non tardat. Et Mat. xxv. Vigilate q: nescitis diem neqꝫ horam. ¶ Tertia
3ᵉ
cathena qua retardatur ⁊ impeditur peccator ne confiteatur: vocatur horror satisfaciendi. Sunt eni nulli qui dum cogitant se oportere deo ⁊ proximo satisfacere propter dolorem de preteritis: quod est difficile: ⁊ cauere in futuruꝫ qđ est difficilius: ⁊ penitentiam ab ecclesia vel sacerdote impositam facere oportere: vel in hac vita vel in purgatorio quod est difficillimum: efficiunt pusillanimes: ⁊ abhorrent confiteri: diabolica temptatione superati. Talis exterritus a diabolo est notorius peccator vt meretrix: leno: homicida: qui etiã de damno proximo illato satisfacere debet. Talis est blasphemator dei ⁊ sanctorum: ⁊ quilibet publice atqꝫ scandalose peccãs: qui videns se ĩfamẽ: ⁊ peccatum suum omnibus manifestum: deliberat non eẽ secreto confitendũ: quod publice scitur per oẽs: quasi impossibile reputans omnibus posse satisfacere: qui de suo peccato sunt scandalizati. Talis a diabolo ꝑterritus ẽ: ꝑturbator seditiosus: ⁊ qui talẽ ꝑcialiter sequit. Horuꝫ .n. ẽ grauissimuꝫ pctm̃: q: ꝑturbãt bonuꝫ maximuꝫ. s. cõe: ex quo innumera sequunt mala. s. belluꝫ inter ciues: sanguis effusio: ciuiuꝫ exultatio: ciuitatũ depaupatio: tyrãni introductio: virginum defloratio: viduaꝝ ⁊ pupilloꝝ oppressio: nuptiaꝝ violatio: ecclesiaꝝ expoliatio: odij accensio: virtutum expulsio: domoꝝ ruina: agroꝝ incultura: qua generant nemora ⁊ silue: ⁊ tandem desolatio: q: omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Tantoꝝ maloꝝ cuꝫ parcialis ⁊ seditiosus sit causa: horrore atqꝫ labore satisfaciendi deuictus omittit confiteri. Talis a diabolo ꝑterrita est vxor: alienuꝫ filiũ sup-

ponés: aut de adulterio filiũ gene rás: que attédens se de oĩb⁹ expé sis marito satisfacere oportere: ⁊ filiũ iuste hereditati succedere nõ posse. despat de tãto crimine pos se digne penitere. Ideo ꝯfessioné omittit. Talis pterritus a diabolo é odiosus: qui sciens ꝙ cum opor teat odium dimittere: veniã ab of fenso petere: ⁊ de dãnis satisface re: verecũdum aut impossibile: h sibi ꝑsuadés: ꝯfessioné fugit. Ta lis é calũniator: detractor: ĩfama tor apud principes vel priuatas ꝑ sonas: qui satisfactionis difficulta té cogitãs horret ꝯfiteri. Silr̃ hic horror inuadit hoĩem vel feminã: qui multoꝝ peccatoꝝ cã fuit. alio rũ aĩas suis pompis. suis nutib⁹. suis procacibus gestib⁹ ⁊ nouitati bus captiuantes. Hi videntes ꝙ oporteat huiusmodi cãs ꝑcidere: ꝯfessioné horrent. Postremo ta les sunt vsurarij ⁊ reꝝ alienaruꝫ iniuste detentores: qui territi non audét ꝯfiteri ⁊ satisfacere ponen tes spé in filijs. s. ꝙ ipsi restituent male ablata: ⁊ multas fint elemo synas facturi. O miseri. Et quid proderit vobis illa restitutio: ⁊ il le elemosyne? Quid conferre po terunt cum in instanti ad inferni supplicia cõdénati fueritis? Mi hi credite: filij vestri nec restituét: nec pro vobis elemosynas faciét: ꝭ gaudebũt in hoc seculo: ⁊ tãdẽ vobiscum dãnabuntur. Fuit qui dã diues ⁊ prepotens habés alie na: qui nec confiteri: nec satisface re: nec elemosynas facer̃ curabat. Et cũ quattuor filios haberet: in ipsis ꝯfidebat vt. s. post morté sa tisfacerent ⁊ elemosynas darent. Hoc percipiens prudẽtissim⁹ con fessor: qui diuité conuenerat: cõfi détiam patris irrisit: pater autem filios conuocat ⁊ eis blandiens si bi hoc promittere facit. Primus audacter promisit. Sic ⁊ secũdus ⁊ tertius. At quartus qui erat mi nor: manũ patris tãgés iurauit di. Pater tibi iurans promitto ꝙ ni hil ego faciam: ⁊ affirmans dico. Fratres mei nihil facient. Es mi pater adeo ignorãs ⁊ cec⁹. vt ne scias ꝙ hij filij tui nihil aliud cu piũt: nisi vt moriaris: ⁊ sic licenti⁹ possint nũmos tuos: tanto labore acqsitos consumere? Et cõfessore idem affirmante: pater illuminat⁹ fecit publice clamare de restitutio ne fienda: ⁊ diabolicam frangens cathenam confessus est: restituit ac elemosinas plurimas fecit. De ponãt igitur ⁊ omnes ĩmoderatã verecundiam. Excitentur cuncti: ꝓstolãdi torpore secluso. Animen tur vniuersi: horrore satisfaciendi contépto: frangite diabolicas ca thenas. Abijcite hos laqueos: ⁊

inferni retia rūpite: q2 demones semper moliunt: his retib⁹ tenere captiuos. Audite me. Recitatur enim fuisse quendam a spiritu maligno obsessum: qui conuratus ait. Sumus hic tres socij. Et cū de eo2 noie perquireret. dixit primus. Ego voco2 claudēs co2. Meū officium est impedire ne co2 peccato2is conuertatur: sed durus ꝛ obstinatus perseueret. Secundus inquit. Ego claudens os nomino2. Meū officiū est. Dum video co2 peccato2is contritione ꝛ dispositione cōmotū: vt os eius ad cōfessionem omnino claudat. Tertius subiunxit. Et ego claudēs bursam appello2. Si enim videro co2pus motum ꝛ os ad confessionem apertum: cono2 saltem bursam satisfactionis claudere: vt sic impeditus peccato2: nec deo: nec proximo: nec conscientie satisfaciat imo sic ligat⁹ in iferno ptrahat nobiscū. Confitemini igitur ꝛ pniaꝫ agite. quia pius ꝛ miserico2s deus paratus est veniam ꝛ grāꝫ exhibere. Vñ Hiero. sup Danielē: ꝛ de pe. d. i. Vide benignū. sic ait. Disce ꝛ hoc o tu audito2 quisquis ille es: qui ꝯscius tibi es alicuius erro2is: ꝛ q̄nto tēpo2e errasse te nosti: ꝛ quanto tempo2e deliquisti: tanto nihilominus tempo2e humilia teipm̄ deo ꝛ satisfacito ei in cōfessione penitentie. Nō expectes vt humiliet te cusarsatio: ꝛ inuito necessitatis exto2queat penitentiā sed ipse preueni to2to2is ipsius duritiam: q2 si teipsuꝫ emēdaueris: si teipsum co2rexeris: pius est dñs ꝛ misérico2s: qui vindictā tempe ret ab eo: qui illam penitendo p2euenit. hec ille.

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ cōfessionis ꝑparabilitatē. triplex nāq3 est ꝑparatio vere ꝛ fructuose ꝯfessionis.

Prima est cōfesso2is electio.

Secūda ē pctō2 reco2datio.

Tertia est pnie impletio.

Primo debet ꝯfitēs sibi aptū ꝛ dignū ꝯfessorē eligē: q vt sufficiens sit. duodecim ꝯditōes q̄ sunt duodeciꝫ o2namēta iuxta numeꝝ. xij. apostolo2 dꝫ hr̄e. Prio dꝫ esse sciens Augu. in lib2o de pnia ꝛ in decretis. de pe. d. vi. Qui vlt inqt ꝯfiteri peccata sua vt iueniat grām: q̄rat sacerdotem qui sciat ligare ꝛ soluere: ne cū negligēs circa se extiterit negligat ab illo qui cum misérico2diter monet ꝛ petit ne ambo in foueā cadāt: quā stultus euitare noluit. hec ibi. Et de pe. d. vi. Qui vult. sic dicitur. Caueat spiritualis index: vt sicut non cōmisit crimen nequitie: ita

nõ careat munere scientie: oportet vt sciat cognoscere quicquid deb; iudicare. Judiciaria.n.potestas h̃ ex postulat: vt qđ debet iudicare discernat. hec ibi. Et tantã scientiã debet hr̃e ƀm.s. Doc.i.iiij.sen.di. xvij. Ut sciat discernere saltẽ int̃ pctm̃ ⁊ peccatũ: ⁊ inter mortale ⁊ veniale: ⁊ si ĩ aliquo eẽt dubi⁹ pos set ad discretiorẽ recurrẽ. ¶ Secundo confessor debet esse potẽs vt.s. habeat potestatẽ absoluendi. Et hic est ꝓpri⁹ sacerdos.i.quilibet expositus ⁊ habẽs iurisdictionem super confitentẽ vel de eius licentia ƀm.s. Doc.in.iiij. sen.di. xvij. ¶ Tertio confessor debet eẽ iustus.i.ꝙ nõ habeat in se peccatum mortale. Augu.⁊ in decretis đ pe.d.vi.c. Eodẽ ait. Sacerdos itaq; cui omnis offertur peccator ante quem statuitur ois langor in nullo illoꝝ sit iudicandus que in alio iudicare ẽ ꝓmptus. Judicãs enim aliũ qui est iudicandus condẽnat seipm̃. Cognoscat igit̃ se ⁊ purget in se qđ videt alios sibi offerre. Caueat vt a se ꝓijciat quicquid damnosum in alio reperit. Animaduertat qđ dicitur. Qui sine peccato est prius in illã lapidẽ mittat. hec illẽ. Scđm.s. Docto.in .iiij. sen.d.v. ⁊.d.xxiiij. Quilibet existens in aliquo peccato mortali ⁊ exhibẽs se ministrũ ecclesie in aliquo spũali. peccat mortaliter. Talis nãq; minister ecclesie gerit typũ xp̃i. qui fuit exẽplar omniu; officioꝝ ecclesie: vt dicit.s. Doc.i iiij.d.xxiiij. Et ideo debet eẽ ꝑfectus in virtute: vt iterũ.s. Doc.in iiij.ait. ¶ Quarto confessor d; eẽ secretus.i.ꝙ nullo casu debet reuelare confessionẽ: q: sigillũ cõfessionis est de iure diuio ⁊ de essentia sacramenti vt ait.s. Doc.in.iiij. d.xxi. Et ƀm eundẽ ꝯfessori licet iurare se nescire qđ scit ꝑ ꝯfessionem tm̃. Qđ si ꝯfessor peccata in confessiõe habita alicui reuelauerit: deponat ⁊ oibus diebus vite sue ignominiosus ꝑegrinãdo pergat: vt patet ꝑ Gregoriũ ⁊ in decretis. de pe.d.vi.c. Sacerdos. Et de peni.⁊ remi.c. Omnes. dicit̃. Caueat autem ne verbo: aut signo omnino: aut aliquouis mõ prodat aliquatenus peccatorẽ. Sed si prudentiori ꝯsilio idiguerit: illđ absq; vlla expressione persone caute requirat: qui peccatũ in penitentiali iudicio sibi detectum: presumpserit reuelare non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus: verũetiã ad agendã penitẽtiam: in arctũ monasterium detrudendum decernimus. hec ibi. ¶ Quinto confessor debet esse dulcis in sustinendo.s. Doc.i.iiij. d.xvij. ¶ Sexto debet esse affa-

bilis vt ait.ſ.Doc.vbi ſupra.ſ.in loquendo:⁊ ſe domeſticũ preben do.Joſue.vij.fili mi da gloriá do mino deo noſtro iſrael atq3 confi tere:⁊ indica mihi.qd feceris ne abſcondas.¶ Septimo debet eẽ ſuauis:ſm.ſ.Doc.vbi ſupra.ſ.in exhortando peccatorẽ ad ɔtritõez ⁊ ɔfeſſionem atq3 ſatiſfactionem. ¶ Octauo debet eſſe prudens ſ3 ſ.Doc.vbi ſupra.ſ.in inquirendo caute ſm ɔditões pſonaꝝ ɔfiten tiũ:nõ deſcendendo ad pticularia ne doceat ɔfitẽtẽ de his que igno rat ſm.d.Anto.¶ Nono d3 eſſe pius ſm.ſ.Doc.vbi ſupra.i.cõpa tiendo peccatori.¶ Decimo de bet eſſe mitis ſm.ſ.Doc.ſ.ſ.i au diendo ſcelera:q2 nõ debet turba ri aut ſcandalizari.¶ Undecimo debet eſſe benignus.ſm.ſ.Doc. ſ.bene ignitus:affectãs peccatoris ſalutem.¶ Duodecimo diſcret9 ſm.ſ.Doc.ſupra.i.in imponẽdo penitentias:ꝓut exigũt merita cul parum.Supbo imponat humili tatem.Auaro liberalitatẽ:luxurio ſo caſtitatẽ:guloſo abſtinẽtiam ⁊ ieiuniũ.Aliter imponat iuuenib9: aliter ſenibus ⁊ huiuſmodi.Nec ſemp imponat pniam pecuniarũ: miſſarũ:q2 ɔfitentes potius ſcan dalizantur q3 edificent.He ſũt cõ ditões ⁊ ornamẽta quibus polle re debet ɔfeſſor:que habent etia3 in decretꝫ.de pe.d.vi.c.Qui vlt.

¶ Secunda preparatio ſalutifera ɔfeſſionis ẽ peccatoꝝ recordatio. Quia ꝓfecto ſeculares ſunt val de diſtracti inter mũdana negotia verſantes eis valde difficile ẽ:vt oium peccatoꝝ mortaliũ recordẽ tur.Et tñ vt ſcribit.ſ.Tho.ad le ctorem biſontinũ:quilibet tenetur ɔfiteri numeꝝ ſuoꝝ peccatorum mortaliũ ſicut poteſt:ſ3 duriſſimũ apparet.Attamẽ nõ eſt deſperan dũ.Conabor.n.optima memorã di afferre remedia:quibus facili me quilibet peccator a ſe ppetra toꝝ reminiſci poterit.Hec aũt re media in duodecim libris ɔtinent in quibus ſi diligẽter perlegeritis omnia peccata clariſſime cogno ſcetis.¶ Primus naq3 liber eſt li ber etatũ:infantie pueritie:adole ſcentie:iuuentutis:vtilitatis:ſene ctutis:decrepitatis:varietate eni3 etatis variantur ⁊ mutant pecca ta hoium.Ait enim Aug.de ver bis dñi.Qui maior ẽ etate:maior eſt iniquitate.Pueri etiam habẽt delicta ſua vt extra ꝺ delic.pue.li. v.c.i.vt furta:mẽdacia:periuria. ¶ Secundus liber eſt ſtatuũ vir ginalis:vidualis:mrĩmonial:mo nachalis.Diuerſitas.n.ſtatus di uerſa ſolet vitia ꝓducẽ.¶ Terti9 eſt liber officioꝝ:vicariatus capi taneatus:camerlẽgat9:ptãriatus.

Rectoratꝰ ⁊ hoꝝ filiuȝ. Uarietas
officioꝝ varie ꝯmittẽ solet pctm̃.
¶ Quartꝰ liber ẽ societatũ: supꝫ
ioꝝ: eq̃liũ: iferioꝝ. Ait.n. Señ. li.
de ira. Trahunt.n.a ꝯuersantibꝰ
mores. Et taliter vt dicit Augu.
ꝙ sepe offenditur deus ne offen-
datur ꝑximus. Nec tamen est ex
cusatio. Tulius de amicitia. Nul-
la excusatio peccati si amici causa
peccaueris. ¶ Quintus liber est
locoꝝ: ꝓuiciarũ: ciuitatũ: castroꝝ
villarũ: domoꝝ: ꝯtratarum. In
huiusmodi differentia solẽt pecca
ta ꝯmitti. ¶ Sextus liber ẽ artiũ
seu traficarũ: mercatoꝝ: barbitõ
soꝝ: calegarioꝝ: cerdonũ: aurifi
cũ sartoꝝ: fabroꝝ: aromatarioꝝ
⁊ huiusmodi. Hiero. in epistola d̃
fide ⁊ cõuersatione xp̃i annorum.
In eo quis quottidie peccat i quo
agit ⁊ viuit. ¶ Septimꝰ liber est
culparũ: cogitationũ: locutionuȝ:
omissionũ: operationũ: cũ visu cũ
auditu: cuȝ gustu: cum odoratu: cũ
tactu. ¶ Octauus liber est fortu
ne: diuitiarũ: paupertatũ: honoꝝ:
ĩfirmitatũ: sanitatũ: tribulationũ:
ꝓsperitatum: aduersitatũ. Cõmu
niter enim tribulati de deo mur
murant. Aug. sup ps̃. cxxij. Per
uersus in calamitatibus positus
se iustificat: deum accusat dicens.
Quid feci: aut quid cõmisi? Sed
si ꝑsuasus recognouerit multa pec
cata fecisse: nec sic vult ꝯfiteri se di
gne pati: sed dicit multos video
me peiora fecisse: ⁊ nihil mali susti
nere. In ꝓsperitate etiam peccat.
Salustius in Catilinario. Secun
de res sapiẽtum animos fatigant.
Aug. sup apoc. Prospitates ma
lorum. vulnera sunt animarum.
¶ Nonus liber est sacratoꝝ aco
lytatus. subdiaconatus. dyacona
tus. sacerdotatꝰ. ep̃atus. archiepi
scopatus. p̃triarchatus. cardinala
tus. ¶ Decimus liber est sciaꝝ.
grãmaticoꝝ. logicoꝝ. rhetoricoꝝ
ph̃oꝝ. theologorum. iuristrarum.
Pro diuersitate.n. sciaꝝ ⁊ diuer
sa cõmittunt peccata. ¶ Undeci
mus liber est temporum. vt hore:
dies. noctes. ebdomade. menses.
anni. festa. Un̄ Iere. Trenorum
primo. Uocauit aduersuȝ me tp̃s.
Et Bernardus. Omne tp̃s tibi
impensum: requiret a te q̃uo fue
rit expensuȝ. De festiuitatibꝰ dic̃.
Amos. v. Odiui ⁊ proieci festiui
tates vestras. Ubi Hiero. ⁊ i de
cretis. xxiiij. q. i. Odit deus ⁊ non
solum odit: sed ꝓiecit festiuitates
eoꝝ: qui nõ celebrant festiuitates
dei sed suas. ¶ Duodecimꝰ liber
est ꝯplexionũ. legat ⁊ examinet se
si est melenconicus: colericus: san
guineus aut flegmaticus: ꝓ varie
tate.n. passionũ corporaliũ hoies
intemperatiꝰ varia ꝯmittunt cri-

mina habentia diuerſas circūſtā-
tias. Et ideo Johānes Chiſo. ſup
ps. l. Inquit. Confeſſurus pecca-
ta tua tibimetipſi facito rōnem: ⁊
ora dei miſericordiā: ⁊ iuenies re
quiem. Habes codicē vbi ſcribis
quottidianā expenſam: habeto co
dicem. ↄſciam tuam: ⁊ reminiſce
re peccata tua: ſicut in verbo ſeu i
facto; vel etiā in cogitatióne pecca
ſti. hec ille. Ecce igitur filij chariſſi
mi oſtendi vobis libros autēticos
cartas fide dignas: litteras gēmis
contextas ⁊ ornatas: quibus ſi dili
genter incūbetis: ſi frequenter re
uolucritis: certe vr̄a peccata me-
morie occurrent. Sic docet Iſa.
xxxviij. di. Recogitabo tibi oēs
annos in amaritudine anīe mee.
Sed ſi eueniat vt etiā hac diligen
tiſſima inquiſitione premiſſa non
recordaremini: nulli tm̄ dubiū eſt
ꝙ tam oblita q̄ȝ nō oblita in ſacra
mentali ↄfeſſione ⁊ cōione a miſe
ricordiſſimo deo remittunt. Tene
mini tm̄ ↄfiteri ſi in futurū eorum
recordati fueritis. ſm. ſ. Hoc. nec
amplius tenemini de illis peccatiꝫ
ↄfeſſionem reiterare: niſi in qnqȝ
tm̄ caſibus. ſm ꝙ optīe declarat.
d. Petrus de taran. vl'is xp̄iane
fidei pontifex maxim⁹ ordinis pre
dicatorum in. iiij. ſen. ¶ Primus
nāqȝ caſus eſt. Si ſacerdos nō po
tuit abſoluere: eo ꝙ non habebat

auctoritatē. ¶ Scd̄s ſi neſciuit di 2
ſcernere. ¶ Terti⁹ ſi ↄfeſſio non 3
fuit itegra: vt q: ſciēter tacuit ali-
qd̄ mortale. ¶ Quart⁹ ſi ↄtēpſit 4
aut neglexit ſatiſfacere: ⁊ oblit⁹ eſt
ſatiſfactōem iniūctā. Nā ſi ſciret ⁊
iplere vellet eā nō oporteret ↄfeſ-
ſionē iterare. ¶ Quit⁹ ſi ↄfeſſus 5
eſt n̄ ↄtrit⁹ exn̄s i ꝓpoſito n̄ deſe-
rēdi pctm̄. Hoc tm̄ ſciēduȝ ſm. ſ.
Tho. i. iiij. d. xvij. Q̄ḋ q̄ȝto plib⁹
ſacerdotib⁹ qs ↄfitet: tāto plus de
pena ei remittit: tū ex erubeſcētia
ↄfeſſiōis q̄ i penā ſatiſfactoriā ↄpu
tat. tū ex vi clauiū. vn̄ totiēs poſſȝ
aliqs ↄfiteri: ꝙ ab oī pena libera
ret. ¶ Tertia ꝓpatio ſctiſſime cō
feſſiōis ē pnie fructificatō. Cū. n.
pctōr ↄſciaȝ ꝓpā ꝟe diſſcuſerit cū
abiectōe ⁊ hūilitate: ſine hypocſia
⁊ fictōe: itegre ad pedes ſacerdotiꝫ
oīa pctā ⁊ circūſtātias pctōꝝ ḋpo
ſuerit: cū bn̄ficiū abſolutōis digne
ſuſcepit: cū ſe corde m̄te ⁊ corꝑe re
uerēt ꝓpauerit: ad ↄdignā pn̄iam
ſuſcipiēdā āplectādā: ⁊ cū oīmo-
da diſpoſitōe adiplēdā: ⁊ cū oīno
apḋ ſe firmit ſtatuit ipoſitā pn̄iaȝ
i gr̄a ḋi. ſ. an̄q̄ȝ iteꝝ mōtal'r pcēt.
ꝓficiat: cū deīceps ad pctā ḋi aut
ꝓprioꝝ offēſas. reuerti nūq̄ȝ ḋcre
uerit: i h̄ mirabili ⁊ diuiſſimo ſa-
cr̄o int ceťos. xij. ſpūales fruct⁹ re
pōtabit. ¶ Prim⁹ ē pcti dimiſſio
In ↄfeſſiōe. n. oīa pctā dimittunt.

Uñ prime. Jo. i. c. Si cõfiteamur peccata nr̃a: fidelis ⁊ iustꝰ est. s. deꝰ vt remittat nobis peccata nr̃a: ⁊ emũdet nos ab oi inq̇tate. Et. ps. xxxi. Dixi cõfitebor aduersũ me iniusticiá meá dño: ⁊ tu remisisti ĩpietaté peccati mei. Audi mirabile exẽplũ. Legit᷑ ꝙ fuit quidam flagitiosus: q̇ fedus cum diabolo iniijt: q sepe cũ eo humaná habẽs spẽm q̄si cuꝫ socio ibat. Cuꝫ auteꝫ ĩuitasset eũ ad balneuꝫ volens euꝫ extinguere: ⁊ trãsiret corã quadaꝫ ecclesia timẽs ille pctm̃ ⁊ socium: dixit se velle videre qd faciebat ĩ eccl'a: ⁊ cũ nõ posset euꝫ diabolus retinere: dixit ꝙ saltẽ cito rediret: ⁊ rogabat oẽs itrãtes ecclesiã: vt dicerẽt socio suo ꝙ cito egrederetur: ille aũt cõfessus ⁊ penitẽs rediijt. Et cuꝫ quesisset diabolus ab eo: si sociuꝫ suuꝫ vidisset: ⁊ ille assereret se eẽ quem querebat: dixit eũ mẽtiri: q: eũ nõ agnoscebat. Et cuꝫ iteꝝ diceret se eẽ illuꝫ ĩ ṽitate. sed ꝙ ꝑ dei gr̃am. ṽtute cõfessionis fedus eius abnegauerat. diabolus cõfusus fugit. ¶ Secũdus fructꝰ est gr̃e infusio. q: in confessione dat᷑ gr̃a vel auget᷑. h. s. doc. Ná cõfessio ẽ sacr̃m. ⁊ est riuulꝰ vnde emanat gr̃a. ¶ Tertius fructus ẽ pene tpalis diminutio. que peccato etiã remisso debet᷑. Et h̄ fit vt iquit. s. Doc. vbi. s. exui clauium. ⁊ ex ipsa confessione que ẽ penosa. ¶ Quartus fructus est dei pacificatio. Sicut. n. deus per pctm̃ irritat᷑. sic ꝑ confessioneꝫ pacificat᷑. Jõ. ps. cxxxv. Cõfitemini dño qm̃ bonꝰ. qm̃ in scl'm misericordia eiꝰ. ¶ Quintꝰ fructꝰ ẽ diaboli cõfusio. Miruꝫ ĩmoduꝫ confundit᷑ diabolus ꝑ cõfessionẽ. qui ꝓmo ꝑ pctm̃ gaudebat. ps. xxxiiij. Cõfitebor tibi ĩ eccl'a magna ĩ populo graui laudabo te. ne supgaudeãt mihi q̇ aduersãt᷑ mihi miq̄ꝫ. ¶ Sextꝰ fructus ẽ mẽtis illumiatio. Per hanc. n. aĩa illuminat᷑: in cognitiõe sui ⁊ dei. ps. xxxiij. Accedite ad eũ. s. ꝑ cõfessionẽ: ⁊ illuminamini ⁊ facies vr̃e non confundẽtur. Et. ps. lxxv. Notꝰ ĩ iudea deꝰ: ĩ isrl'r magnũ nomẽ eiꝰ. Judea iterp̃tat᷑ ꝯfessio. ¶ Septimꝰ fructꝰ est aĩe letificatio. Ait. n. Chriso. sup matheuꝫ. Cõscia rea semꝑ ĩ pena. At ꝯfessio exonerando ⁊ alleuiãdo letificat. Jõ ꝓpħa Jsa. lviij. hortat᷑. di. Dissolue colligatiões ĩpietatis. Solue fasciculos deprimẽtes. ¶ Octauus fructus ẽ cordis mũdificatio. Cõfessio. n. ẽ scopa q̄ mũdat᷑ ꝯscia. Lu. xi. Jnuenit scopis mundatam. Jõ Jsa. xliij. Narra siq̇dẽ hẽs: vt iustificeris. ¶ Nonꝰ fructꝰ ẽ iminẽtis ruine repressio. Reprimit eniꝫ dei iudiciũ sicut pꝫ de Achab hu

miliato. iij. Re. xxi. Jõ Augu. Si fluctuas: ꝯfitere motũ: ire ruinam defleas. Et glo. sup illud. iij. Re. vi. c. dic. Qui hũiliter ꝯfitet: veniã ꝯsequet. ¶ Decim⁹ fruct⁹ vt dicit. s. doc. Supra ẽ spes vite eterne ꝛ padisi aptio. ¶ Undecimus fruct⁹ ẽ mortꝭ eterne euasio: d his duob⁹ fructib⁹ ait Amb. d. pe. d. i. c. Ecce. Confessio a morte aiaꝫ liberat. Cõfessio padisuꝫ apit. Cõfessio spẽ saluãdi tribuit: q: nõ meret iustificari: q i vita sua nõ vult ꝯfiteri. Jtẽ Aug. i lib. d pnia. Cõfessio ẽ salus aiaꝝ: dissipatrix vitioꝝ: rstauratrix ꝟtutũ: oppugnatrix demonum. Quid plura: obstruit os iferni. Portas apit paradisi: h ille. ¶ Xij. fruct⁹ ꝛ vltim⁹. est oium bonoꝝ pticipatio: q: ꝯfitẽs fit oium bonoꝝ: que fiũt i ecclesia dei pticeps. Patet h ꝟitas p Greg. i decretis. de pe. di. vi. c. Qui vult. vbi sic dr. Qui g ꝯfitetur: oio ꝯfiteat: ꝛ sacerdoti meliori: q̃ꝫ põt ꝯfiteat. Et ifra laboret itaqꝫ penitens in eccl'a esse: ꝛ ad eccl'e vnitatẽ tendere: nisi. n. eccl'e vnitas succurrat: nisi qd deest peccatori: sua opatiõe cõpleat: de manib⁹ inimici nõ eripiet aia mortui. Credẽdũ ẽ. n. ꝛ pietas fidei expostulat credere: q oẽs elemosyne totius ecclesie: ꝛ orones ꝛ opera iusticie ꝛ misicordie succurrãt recognoscẽti mortẽ suã ad ꝯuersionẽ: hec ibi. Eya igit filij mris ecclesie: fontẽ celestis aque: ꝛ natatorie syloe adite. Lauate consciãs vras: mũdamini a tot secib⁹ vitiorũ: sceleꝝ ꝛ pctõꝝ vroꝝ. Offendistis deũ: ꝯfessiõe placate: inimici ei⁹ estis effecti: ꝯfessiõe recõciliate: ꝛ iteꝝ ei⁹ graꝫ iuenite. Perdidistis celũ: ꝯfessione reparate. Diaboli sui fuistis: ꝯfessiõe liberate. Acqsiuistis vobis ppetuã gehẽnã: ꝯfessiõe euadite. Jã vidistis sacratissime ꝯfessionis necessitatẽ tarditatẽ: ꝛ pparabilitatẽ. oẽs igit ad sanctã ꝯfessionẽ currite. Eccl'a pcipit confessionẽ: diuine offense que lachrymose sunt: nõ aliud resonant: nisi ꝯfessionẽ dei: sacerdotes: pdicatores: q sunt celestes tube dicunt ꝛ repetũt quottidie. Cõfessionẽ. Jgit ad confessionẽ: qua gratia ꝛ gloria acquirit prestante deo: qui est bñdictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria scda q̃dragesime dominice. De auaricia. smo xxxiiij.

Omnes de tẽplo eiecit. Jo. ij. Magna est hois misẽria: qui cuꝫ ab oipotenti ꝛ imortali deo creatus sit: vt cunctis rebus terrenis dominaret: sue dignitatis oblitus: sese: auri ꝛ argenti: ce-

terarum: q3 diuitiarum seruum aua-ricie peccato interueniente consti-tuit: et qui talibus iperare debue-rat: ipsas sibi dominari permittit. Inquit enim Sen. libro de beata vita. Diuitie apud sapientem vi-rum in seruitute sunt: apud stultuz in iperio. hec ille. Tales enim di-uitijs cupiditati et auaricie deditis a domino iesu merito eijciunt de templo vite eterne. vt inquit the-ma recitatum in hodierno euan-gelio. In quo tria documenta ha-bemus. ¶ Et primum documen-tum q auari nunq̄3 deum nec do-num eius honorant. tantūmō sue effrenate cupiditati satisfacere stu-dentes. Hoc tangitur. prima par-te euangelij. ibi. Inuenit in tēplo ementes et vendentes. ¶ Secun-duz documentū. q quilibet debet esse zelator diuini honoris: etiam si opus esset corporalem vitam ex-ponēdo. Hoc tangit. ibi. Recor-dati sunt ergo et c. ¶ Tertiuz do-cumentum habemus in. iij. parte euāgelij. ibi. Ipse aūt nō credebat semetipsuz eis et c. Per qd instrui-mur q quando videmus nos ab aliquo decipi: prudētia ē cauere. et nō nosipsos illi cōmittere. neq3 confidere de illo. et maxime si aua-rus est. De qua auaricia tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Scdo malignationē.

¶ Tertio specificationē.

¶ Primo cōsiderare debemus auaricie diffinitiōe3. s. Tho. i. xxij q. cxviij. ar. i. Et i qōnibus de ma-lo. q. xiij. ar. i. Auariciam sic diffi-nit. Auaricia ē inordinatus appe-titus seu amor habēdi. Ubi notā-dū ē. q inordinatus appetitus po-test eē vniuersaliter respectu cuius-libet boni desiderabilis. siue sit re-spectu boni aie. vt iordinate appe-tere sciam. vel sape plusq̄3 opor-tet sape. siue sit respectu boni cor-poris. vt appetitus fortitudis. pul-chritudis. agilitatis. magisq̄3 o3. De quo Greg. i home. Ductus ē iesus dicit. Auaricia nō solū pe-cunie ē. s3 etiam altitudis cum su-pra modū ambit. Itē Augu. i. iij. lib. de libero arbi. Auaricia i oi-bus reb9 que imoderate cupiunt itelligēda ē. h ille. Hoc aūt modo nō accipit i psentiarum. s3 vt auari-cia dicit appetitū iordinatū habē-di res tpales. possessiōes. domos pecunias. et huiusmodi vltra do-mum et mēsuram debitā. vltra ne-cessitatē. vltra cōditionē. ppie et particularit ē vitiū auaricie. Uñ dñs Alber. i. ij. sen. diffiniēs auari-ciā dicit. Auaricia ē inordinatus amor spālr circa pecuniā. Et Isi-dor9. Auaricia dr quasi auiditas eris. Et singulariter dr pecunia-

rum amor: q: oia tēporalia possessa: pecunia vocatur. i. ager: dom⁹: pecora: equi: boues: naues: merces ⁊ huiusmodi. Naꝫ omnia ista sub nomine pecunie accipiūtur. i. q. iij. Totum quicquid habēt homines in terra oia quoꝝ domini sunt: pecunia vocat: seruus: vas: ager: arbor: pecus: quicqd horuꝫ est: pecunia dicit. Ideo aūt pecunia vocata est: quia ātiqui quicqd habebant: in pecoribus habebāt. hec Augusti. de doctrina christiana. Et Aristo. v. Ethi. dicit. Denario vtimur quasi fideiussore: ad omnia habenda. Auaricia ergo ē īmoderatus appetitus habēdi pecuniam. s. in in qua cōprehendun tur omnia temporalia. Diffinitur ⁊ ab Augusti. xij. de ciui. d. Auaricia est hominis vitiuꝫ: peruerse amantis aurum: iusticia. i. rectitudine derelicta: que incomparabiliter debuit auro anteponi. Et Salustius i Catilinario dicit. Auaricia pecunie studiuꝫ habet: quam nemo sanctus vnq̄ꝫ concupiuit. Had diffinitione prehabita: videndum est: vtrum auaricia sit peccatum mortale. Huic quesito respondet. s. Doc. xxij. q. cxviij. arti. iiij. dicens. Cum aliquis propter amorem diuitiarum sit paratus facere contra amorem dei ⁊ proximi: sic auaricia est peccatum mortale. Idem dicit in questionibus de malo. q. xiij. arti. ij. Quod vt clarius pateat: triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione auersionis.

¶ Scđo rōne cōtrariationis.

¶ Tertio rōne exclusiōis.

¶ Primo igit declaro auariciaꝫ eē pctm̄ mortale: rōne auersionis sic. Illud qđ auertit hoiem a deo: qui est summuꝫ incōmutabile bonum: ⁊ conuertit ad bonum transitoriuꝫ ⁊ commutabile: est peccatum mortale: sed auaricia auertit hominem a deo: ⁊ conuertit eū ad bona huius mūdi. que sunt trāsitoria: ergo auaricia ē pctm̄ mortale. Maior pꝫ p Augu. p diffinitionē auaricie que ē talis. Auaricia ē iordinat⁹ appetit⁹ cōmutabilis boni vt dicit. s. Tho. in qōnib⁹ de malo. q. xiij. ar. ij. Ergo auaricia ē peccatū mortale. ¶ Scđo, pbat rōne ↄtrariationis sic. Omne illud: qđ ↄriat alicui pcepto decalogi: ē pctm̄ mortale. Sꝫ auaricia ↄtrariat precepto decalogi: vt patet. Exo. xx. in quo capitulo. phibet furtū ⁊ ↄcupiscētia rei pximi: ⁊ falsuꝫ testimoniū ⁊ huiusmodi: que pertinēt ad cōpletā auariciā: ergo auaricia est peccatū mortale. ¶ Tertio idem probatur ratiōe exclusionis sic. Nihil. s. actuale excludit a regno dei: nisi peccatum

mortale:sed auaritia excludit a regno dei. Probatur per Apo. Ephe. v.sic dicentem. Omnis fornicator aut imundus: aut auarus qd ydolorum seruitus non habet hereditatem in regno christi et dei. Hec ille. ergo auaritia est peccatum mortale.

Ecũdo principaliter ɔsiderare debemus auaritie malignationẽ. Triplex malignitas auaricie occurrit declaráda.

¶ Prima ẽ nature ɔ̃triatiua.

¶ Scd̃a ẽ cult⁹ dei ablatiua.

¶ Tertia est malorum generatiua.

¶ Prima malignitas auaritie ẽ nature ɔ̃triatiua. Duplex ẽ nã.s.natura naturãs: et hec est deus. Alia ẽ nã naturata: et hec ẽ creatura. Deus igit vult cõicare se et sua. Sic et creatura se cõicat et diffundit. Sol nãqz lumẽ exhibet. ignis calorẽ. arbores fruct⁹. Unde Augu. Inditiũ maximũ diuine bonitatis est qp qlibet res dat seipsam. Auarus autẽ nõ vult cõicare sua nec in vita nec in morte: imo creaturas includit: incarcerat: et sepissime putrescere sinit. Hec autẽ oia sunt contra ius naturale: vt patet in decretis. viij. di. in principio. Et xij.q.i.c. Dilectissimis. Et.c. duo sunt. Insuper natura nihil patitur vacuũ. vt probat phs in.iiij.phy. Sed auarus vellet preter se oẽs vacuos esse. Nollet enim aliquẽ quippiam possidere: sed ipse solus vellet habere oia. Primo auarus est sibiipsi contrarius. iuxta illud puer.i. Ipsi quoqz cõtra sanguinẽ suũ insidiant et moliunt fraudes ɔ̃ aias suas. Amat enim et inordinato sequit affectu diuitias: q̃ intellectũ proprium alienant: volũtatẽ peruertũt: memoriã dissipãt. Unde Ambro.d.xlv. Sicut hi: q in insaniã translati sunt: iã nõ res ipsas: sed passionis sue fantasias vident: ita et mẽs auari vinculis cupiditatis semel astricta: semp aurũ: semper argentũ videt: semper redditus cõputat: gratius aurum q̃z solem intuetur. ipsa enim oratio et supplicatio ad deum aurum querit. Hec ille. Et ne Crates phs talia pateret: et ne cõtrarius nature efficeretur: diuitias spreuit. Ait.n. Hiero.xij.q.ij.c. Amico rapere. Crates ille thebanus homo: quondã ditiss͡im⁹: cũ Athenas ad philosophandũ pergeret: magnũ auri pondus abiecit: nec putauit se posse et virtutes simul et diuitias possidere. Nos suffarcinati auro xp̃m pauperẽ sequimur: et sub pretextu elemosine: pristinis opibus incubãtes: quomodo possum⁹ aliena fideliter distribuere: qui nostra

timide reseruam⁹: Plen⁹ venter facile de ieiunijs disputat. non: ie-rosolimis fuisse: sz ierosolimis be-ne vixisse laudandū ē. h ille. ¶ Se cunda malignitas auaritie dr̄ diui ni cultus ablatia. Auaritia eni au fert diuinū cultum: q: auaros facit hydolatrare. Quapropter ponit ista cōclusio. Auarus ē hydolatra Probo sic. Ille dr̄ hydolatra: qui sibi falsum deū constituit. Sz aua rus sibi falsum deū cōstituit. ergo auarus ē hydolatra. Probo mi-nore: q: auarus creaturā. s. nūmuz sibi deū constituit. Et creatura nō est deus. ergo sibi deum falsuz cō-stituit. Q̄d vero pecuniā vel num mū auarus sibi deum falsum con stituat patet. Nā ille est de⁹ homi nis: cui p̄e ceteris reb⁹ speratur. 7 qui supra ceteras res veneraẗ. Sz nūmo: auarus p̄e ceteris reb⁹ credit: nūmum p̄e ceteris rebus amat: in nūmo p̄e ceteris sperat: nūmum p̄e ceteris veneraẗ. ergo nūmus est de⁹ auari: 7 ex p̄nti hy dolatra pessim⁹. Hanc veritatem ponit Apo. Ephe. v. Et Colo. iij. Auaritia ē hydoloꝝ seruitus. Et Hiero. ad Rusticum. Estimato pōdere pctōꝝ: leuius videẗ alicui peccare auarus q̄z hydolatra. Sz nō mediocriter errat. Nō. n. gra-uius peccat qui duo grana thuris ꝓicit super altare mercurij: q̄z qui auare pecuniaz, 7 inutiliter cōgre gat. Ridiculū videẗ q̄ aliquis iu diceẗ hydolatra: qui duo grana thuris obtulit creature: 7 ille non iudicetur hydolatra: qui totuz ser uitium: quod deo debuit offerre offert creature. hec ille. Hanc ve ritatem ponit decretū. i. q. i. c. Cuz omnis. Et. xxviij. q. i. hydolatra. vbi dicit. Auaritia ē hydolatria. Et. i. Ethi. vi. Quidā cupiditatem appetentes errauerunt a fide. Et ab effectibus patet. Nam auarus nūmo credit plus q̄z deo. Nūm⁹ dicit. Ego sum consolatio tua. ho-nor tuus: adiutor tuus: 7 auarus cōfiteẗ 7 cōfirmat: ideo nūmū su-pra deū diligit: q: mādata dei pp nūmū spernit. Ducat⁹ dicit. Vo-lo vt illum decipias. Deus dicit nolo. Auarus magis obedit duca to, vt patet continue: imo magis obedit vni q̄trino. Renegat pro vno quatrino fidem xp̄i in periu-rijs. Renegat baptismum. euan gelia: beatam virginē 7 totam cu riam celestem. Itē in nūmo spe-rat plus q̄z in deo. Exēplū patet de illo auaro moriente: qui sibi ad lectum fecit portari pecuniam in bacillo: quam reuoluens 7 deoscu lans dicebat. O mea spes adiuua me: Et ita dicens mortuus ē. Aua rus colit ita pecuniam 7 veneraẗ: vt cum timore eam tangat: 7 alijs

tangere non sinat. Auarus pecunie et rebus terrenis plusq̃ȝ deo seruit. Patet experientia. Vigilat pro diuitijs: ieiunat: discurrit per naues. per mare. per ventos. per frigora. Unde Oratius. Impiger extremos: mercator currit ad indos. Per mare pauperiē fugiēs: per saxa per igneos. Confirmatur a beato Gregorio. xlvij. di. Oēs huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestib⁹ debiles. Nā pro tpali gloria vsqȝ ad mortē desudare appetunt: et pro spe perpetua: nec parū quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris: quaslibet iniurias tollerant: et pro celesti mercede vel tenuissimis verbis: ferre cōtumelias recusant. Terreno etiaȝ iudici toto die assistere fortes sunt. in oratiōe vo coram domino: vel vni⁹ hore momento lassantur. Sepe nuditateȝ deiectionem. famē. sitim. pro acqrendis diuitijs atqȝ honoribus tolerant: et eaꝝ rerum spe se per abstinentiam cruciant: ad quas adipiscendas festinant. Superna vero laboriose querere tanto magis dissimulant: quanto magis ea retribui tardius putant. Hi itaqȝ quasi malarum arboꝝ more: deorsuȝ vasti sunt: sursum angusti: q: fortes in inferiora subsistunt: sed ad superiora deficiunt. h̄ ille. Ecce miserabilis malignitas auari. peior pagano. peior saraceno. Illi enim verum deum xp̄m non agnoscunt et auarus christian⁹ agnoscit: et alterum. s. robam sibi deuȝ facit. O peior diabolo: qui deo credit atqȝ contremiscit. Respice iam et leua oculos ad verum deum qui tibi dicit. Mat. vi. Non potestis deo seruire et mamone. ¶ Tertia malignitas auaricie dicitur malorum generatiua. Auaritia nāqȝ cuncta generat vicia. Hec veritas patet per apostolum Paulum. i. thy. Qui volunt diuites fieri incidūt in temptationem et in laqueū diaboli: et desideria multa et inutilia et nociua: que demergunt homines in interitum et perditionem. Radix omnium malorum est cupiditas. Alia lr̄a habet. Radix omnium malorum est auaritia. hec ille. Sed quia particularis magis mouent: ideo ad particularia vicia in particulari descendamus: que producuntur ab hac maligna radice: sicut pulchre adducit domin⁹ Guilielmus paraldi in summa vicioꝝ in tractatu de auaritia. Inducit. n. superbiam. Patet Eccle. xxi. Domus q̄ nimis locuplex ē. i. inordinate anihilabitur supbia. Caim etiā inuidia. Patet h̄ vitas. Prouer. xxviij. Qui festinat ditari et alijs inuidet. Producit irā. geñ. xiij. Fa

cta ē rixa inter pastores Abraā ꝛ
Loth. Erat eni substātia eoꝝ mul
ta. Producit gulam. Patet Luc.
xvi. Hō quidā erat diues ꝛ epula
bat quottidie splendide: ꝛ auarus
erat pessimus impius atqꝫ crude
lissimus. Incitat ad luxuriā. Pa
tet Eccle.xlvij. vbi de salomōe dr
Collegisti quasi aurichalcū aurū:
ꝛ vt plūbū cōplesti argentū: ꝛ in
clinasti femora tua mulieribus.
Parturit accidiam. Patet Iere.
xlviij. Fertilis fuit moab ab ado
lescentia sua: ꝛ requieuit in dieb⁹
suis. Peruertit iustitiā. Patet.i.
Re.viij. Declinauerunt filij Sa
muelis post auaritiā: ꝛ acceperunt
munera ꝛ peruerterunt iudicium.
Et Leo papa in quodā sermone.
Nullū est iustitie in eo corde vesti
giū: in quo auaritia sibi fecit habi
taculū. Generat ꝛ educat crudeli
tatē. Est.n. auaritia mater ꝛ alūna
crudelitatis in parētes: in vicinos
in amicos: in seruos dei: in omnes
pauperes. Eccle.xiij. Venatio leo
nis: onager in heremo: sic ꝛ pa
scua sūt diuitū paupes. Et Ezech.
xxii. Sicut leo rugiens rapiensqꝫ
predā: aias deuorauerunt. Aua
rus producit fallatiam ꝛ dolum.
Eccle.i. Cor tuū plenū est dolo ꝛ
fallatia. Generat inquietudinem.
Prouer.xv. Cōturbat domū suā
qui sectat auaritiā. Sꝫ quid plu
ra? Maledicta auaritia: facit ho
minē in baratrum desperationis
incidere. Prouer.xi. Qui confi
dit in diuitijs corruet. Exēpluꝫ de
iuda proditore. Mat.xxvij. Un
de ad hoc propositū habetur no
tabile exemplū. Nā infirmat⁹ qui
dā auarus ad mortē: ab amicis ꝛ
vicinis hortatus fuit ad penitenti
am: ad confessionē: ad cōmunio
nem: ꝛ satisfactioneꝫ. Rñdit. Ego
nō possum. At illi. Cur? Et rñdit.
Non habeo mecum cor meuꝫ. Et
illi. Tu deliras. Non enim viue
res. At ille. Nō deliro. Et vt vi
deatis veritatē: ite ad capsam de
nariorum: vbi totaꝫ spem meā po
sui ꝛ fiduciā collocaui: ꝛ inuenie
tis cor: sicqꝫ dicēs desperat⁹ mor
tuus ē. Iuerūt ꝛ ita inuenerūt cor
ibi existēs ſm xp̄i sententiā. Mat.
vi. Ubi ē thesaur⁹ tu⁹: ibi ē ꝛ cor
tuuꝫ. Auaritia generat blasfemi
am: periuriū: discordiā: igratitudi
nē: ambitionē: detractionē: ꝛ cete
ra vitia. Nā auarus hēt oia vitia
sibi obediētia. Eccle.x. Pecunie
obediunt oia. Et ex cōsequēti dissi
pat oēs virtutes: charitate dei ꝛ
proximi: pietatē: liberalitatem: tē
perantiaꝫ. Uirgilius.i. Eneidos.
Quid nō mortalia pectora cogis
auri sacra fames? quasi dicat. Ad
omnia mala cogit. Ideo Eccle.
decimo. Auaro nihil est scelestius:

⁊ nihil est iniquius q̃z amare pe-
cuniaz:hec ille. Et Tulius primo.
de officijs. Pecunie fugiēda ē cu
piditas. Nihil enim est tam angu
sti animi:tamq̃z pui:q̃z amare di
uitias. Nihil honesti⁹ nec magni
ficēti⁹ q̃z pecuniā contēnere si nō
habēs:si habeas: ad beneficētiaz
liberalitatēq̃z conferre:hec ille.
Audi deniq̃z innocētium de vili-
tate conditionis humane. Radix
omniuz maloꝝ ē cupiditas. Hec
sacrilegia committit ⁊ furta:rapi-
nas exercet ⁊ predas: bella gerit
⁊ homicidia:symoniace vēdit ⁊
emit. Iniq̃z petit ⁊ recipit:iniuste
negociat̃ ⁊ feneratur. Instat dolis
⁊ iminet fraudibus: dissoluit pa-
ctum:violat iuramentum: corrū-
pit testimonium:puertit iudiciuz:
hec ille. O igit̃ vitium vitioꝝ. O
facinus facinoꝝ. O scelus scele-
rū. Quis te nō abhorreat? Quis
te nō fugiat:cum tante sis maligni
tatis:vt omnibus virtutibus dissi
patis:omnia vitia generes ⁊ ꝓdu
cas? Sed quid de te malignius re
ferri potest? Tu nāq̃z detestandū
crimen es:cui deus continuis in
precatiōibus ꝯminatur. Nā Isa.
v. Ve qui coniungitis domuz ad
domum:⁊ agrum ad agruz copu
latis vsq̃z ad terminū loci. Num-
quid habitabitis soli in medio ter
re? In auribus meis sunt h̃ dicit

dominus exercituū. Iterū.xxxiij.c.
Ve qui predaris. Nōne ⁊ ipse ꝑ
daberis:s.a diabolo. Abachuc.ij.
Ve qui multiplicat nō sua. Et eo-
dem.c. Ve qui cōgregat auaritiaz
malam domui sue:vt sit in excelso
nidus eius. Amos.vi. Ve q̃ opu
lenti estis in syon ⁊ ꝯfiditis ī mon
tes:samarie. Et eodem.c. Ve qui
comeditis agnuz de grege.i. pau
perem. Audi in testamento nouo
christum. Luc.vi. Ve vobis diui
tibus qui habetis consolationē ve
stram. Audi iudam apostolū.ij.c.
Ve qui in viaz Chaym abierūt.
Audi Johānez apostolū. Apoc.
viij. fortiter clamantē. Ve:ve:ve:
habitātibus in terra.s.auaris qui
sunt vt talpe in terra:cum tamen
debeant esse naturaliter homines
super terram. Nam omnia subie
cisti sub pedibus eius. ps.viij. Au
di Jacobum.c.v. Agite nunc diui
tes.plorate vlulantes in miserijs
vestris que aduenerunt vobis:di
uitie vestre putrefacte sunt:⁊ ve-
stimēta vestra a tineis comesta sūt
aurum ⁊ argentum vestrum eru-
ginauit:⁊ erugo eorum in testimo
niū vobis erit:⁊ manducabit car
nes vestras sicut ignis. Thesauri-
zastis vobis iraz ī nouissimis die
bus.hec ille. Audi deniq̃z Augu.
Ve his qui viuūt vt augeant res
perituras:vnde eternas amittāt.

Audi Gregoriū in homel. Auarus hic ardet estu concupiscentie ac multiplici cura custodie: ꝛ postmodum ardebit igne gehenne. h ille. Manifestū est has terrbiles iprecationes inuasisse diuité auarum: cui dictum é. Stulte hac nocte animam tuá repetent a te. que auté parasti cuius erunt. Luc. xij. Legit etiam in cronica martiniana: ꝙ quidá deditus auaritie emebat blada multa tépore messium: ea seruans vt caristiam induceret ꝛ carius venderet. Sed dei iuditio maledictio affuit tandé. Nam cum esset in quodam portu: in terra de huiusmodi tractás: subito mures egredientes de terra corá oib⁹ agressi sunt eum: ꝛ ascenderunt super corpus eius vt illud roderent. Et cum multi astantium non possent eum defendere: portauerunt eum in nauem. Sed de naui tot exierunt mures: vt nec eum defendere possent: Tandem corrosuꝫ auarum occiderunt. Ecce vindicta diuina. Et similiter contigit in morte cuiuslibet auari. Diaboli enim ipsum capiunt. Angeli ꝛ sancti: ꝛ celum ꝛ terra: ꝛ nūmi condénant eum eternaliter. Et pro modicis diuitijs acquirit eternam maledictionem: ꝛ terribilem infernalemqꝫ dánationé: a qua nec pecunia: nec ager: nec domus illū poterit vnqꝫ eripere. O igitur miseri auari. O tenaces. O rapaces. O venatores pauperum animaduertite iam quáte malignitatis sit hec auaritia. Unde Rabanus super Mat. sic exclamat. O pestis maligna auaritie: semper bonis animis detestanda. Quid illesum: qd inconcussum dimittis: Tu genus hominum confudisti. Tu discipulum comitem christi ab apostolatu precipitasti. Tu milites custodientes sepulchrum captiuasti. hec ille. Et sic patet secunda pars principalis.

Ertio principaliter considerare debemus auaricie specificationem. duodeciꝫ modi ad presens explicabunt: in quibus auaricia est peccatum mortale: vt de hoc crimine clarius confiteri possitis. ❡ Prima auaricia dicitur appetitiua ꝑm. d. Anto. Cū quis indifferenter desiderat diuitias: non curans: si hoc esset cū mortali vel veniali: aut licite aut illicite: iste appetitus cum rationis deliberatione semꝑ est peccatum mortale. ❡ Scḋa auaricia dicit ꝯtrariatiua ꝑm. s. Boc. Cū quis ꝑ aliqué modū particularé: studet acquirere diuitias ꝯ legé dei: vt ꝑ vsuras ꝑ incátatiões: ꝛ huiusmodi semꝑ

ē peccatū mortale. ¶ Tertia aua
ricia dr̄ intētiua. Cū quis retinet
rem vel diuitias alterius viui seu
mortui:⁊ res sit notabilis: ꝯ volū
tatē illius ad quē attinet:⁊ hec sci
enter:semꝑ stat ī pctō mortali. Et
cum venit in mēte ⁊ firmat se ī ꝓ
posito restituēdi peccat mortalr̄.
¶ Quarta dr̄ auaricia amatiua
ꝭm.d.Anto. Cū quis amat tam ī
ordinate res vel diuicias suas iu-
ste acq̄sitas:ꝙ vt eas non amitte
ret ꝑatus eēt ꝯfacere ꝑceptis dei:
vtputa iurare falsa ad fidē dei:oc
cidere auferētē ⁊ hmōi:ē peccatū
mortale:qn̄ talis cogitatio delibe
rate sibi occurrit. ¶ Quinta aua
ricia dr̄ restrictiua ꝭm.d.Antoni.
Cū qs ē ita tenax ⁊ strictus vt nō
expēdat sicut dꝫ ⁊ pōt ꝑmittit se ī
currere in magna pericula corpo
ris ꝓprij vel familie sue:vel ī ma
gna incōueniētia ꝯditionis sue: ⁊
hoc facit cā thesaurizādi ⁊ cumu-
lādi:peccat mortalr̄: ⁊ sepe est cā
magnoꝝ peccatoꝝ. Et econuerso
cū aliq̄s dissipat opes suas ⁊ abu
tit eis excessiue ī pōpis: in iostris
in cōuiuijs:ī canibus:ī astiludijs.
lꝫ Aristo.dicat.iiij. Ethi.ꝙ hmōi
sit ꝓdigus ⁊ potius dicēdus sit va
nus q̄ꝫ mal⁹:tn̄ mō dicto:talia ex-
pendens ⁊ pauperib⁹ subtrahēs:
peccat mortaliter:multo magis si
est cleric⁹ vt dicit.s.Tho. ¶ Sex-

ta auaricia dicitur dispositiua ꝭm
dn̄m Anto. Cum q̇s paruā rem
aut quantumcūqꝫ minima iniuste
possidet:vel aufert cuꝫ dispositio
ne animi:ꝙ etiaꝫ si esset notabilis
⁊ magna possideret vel auferret:
peccat mortaliter quotiēs est ad-
uertenter taliter dispositus. Nam
xiiij.q.v.c.Si quid dr̄. Deus nō
manum sꝫ cor interrogat.i.intētio
nē. ¶ Septima dr̄ auaricia dimis
siua. Cum quis ita afficit diuitijs
vt amore ipsaꝝ dimittat aliq̄ ne-
cessaria ad salutē vt missam die-
bus festiuis:confessionē annualeꝫ
⁊ huiusmodi: semper peccat mor
taliter. Et hec est ponere finem in
diuitijs nō curādo de necessarijs
ad salutē vt dicit.s.Tho. ¶ Octa
ua dr̄ auaricia interfectiua. Cum
quis videt pauperem in extrema
necessitate ⁊ pōt subuenire ⁊ non
facit:auarissimus est:mortalr̄ pec
cans ⁊ occidens. Unde Ambro.
lxxxvi.d. Pasce fame morienteꝫ.
Quisquis.n.pascēdo hominē ser
uare poteris:si nō pauisti occidi-
sti. Et ideꝫ.xvi.decime. ¶ Nona
auaricia dicitur priuatiua. Cū qs
vellet aut desiderat rem proximi:
equū:domū:agrū:aut vestē ⁊ hu
iusmodi:ita ꝙ vellet ꝓximū iniu-
ste priuari ea re: vt ipse vel aliter
haberet:peccat mortaliter:quādo
aduertenter desiderat:si res sit ali

cuius importantie. ¶ Decima dicitur auaricia seruatiua. Cum quis seruat granum: vinum et oleum: vt magna inducatur caristia: et sic vendat rem summo precio: mortaliter peccat: agens contra bonum publicum et caritatem proximi. ¶ Undecima auaritia dicitur optatiua. Cum quis habens res venales: optat grandines: aquarum inundationes: et tempora frugibus contraria: vt ipse solus possit copiosius lucrari: peccat mortaliter. ¶ Duodecima auaricia dicitur cognoscitiua. Cum quis aduertit aliquam mulierem propter necessitatem temporalium ruituram in peccatum carnis: et corpus suum ad luxuriam debere exponere: et ipse suis facultatibus potens est ad subueniendum ne illud incurrat: et non facit: peccat mortaliter: quia bona anime sunt meliora bonis temporalibus Ari. vij. Poli. Et ita patet quam maligna quam grauis et mortifera sit auaricia Deserendus est igitur inordinatus amor rerum temporalium. Abijcienda sunt vilia et terrena: calcanda visibilia et mortalia. Apiendum est cor ad diuina: leuandum est caput in celestia. Ad hoc omnes hortatur Gre. in homel. Exiij qui semiat di. Sole diuitie sunt: que nos diuites virtutibus faciunt. Si ergo fratres charissimi diuites esse cupitis: veras diuitias amate. Si culmen veri honoris queritis: ad celeste regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis: in illa superna angelorum curia ascribi festinate: verba dei que aure percipitis: mente retinete. Hec ille. Ut sic possimus spiritualiter esse diuites in hoc seculo: et gloriosi in futuro: prestante domino qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria tertia quarte dominice in quatragesima. De mercantijs. Sermo. xxxv.

De turba autem multi crediderunt in eum. Jo. vij. Saluator noster in mundo constitutus mortalitatis stola vestitus atque contectus: non desinebat miseras animas spirituali cibo reficere: et de via regni celestis instruere. Erat enim quottidie docens in templo: vt dicitur Jo. vij. Ad quem cum plurima turba conuenirent: inter cetera documenta que prebuit, celestis patris domum. i. ecclesiam honore summo colendam esse ostendit. De qua ementes atque vendentes eiecit: vt in hesterno euangelio recitatum fuit. Ostendens ex hoc auaros et mercatores iniustos de templo vite eterne esse eiciendos. Et hoc cum clamaret docens in templo. Nulli dubium esse debet: quin de

ipsoꝝ mercatoꝝ turba multi in eũ crediderunt: vt inquiunt verba ꝓposita: ⁊ in euãgelio hodierno recitata. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primũ documentũ: ꝙ quicunqꝫ facit voluntatem dei cognoscit veritatẽ: ⁊ illuminatur in cunctis rebus agendis. Hoc patet prima euangelij parte ibi. Si quis voluerit. ¶ Scḋm documẽtum: ꝙ nõ debemus ſm apparentiã exteriorẽ: sed ſm verũ iustũqꝫ iudiciũ iudicare. Hoc tangitur ibi. Nolite iudicare ſm faciem ⁊c. ¶ Tertiũ documentũ est. ꝙ ea q̃ sunt ordinata ⁊ disposita a diuina ꝓuidentia: ꝑ humanos actus impediri nõ pñt. Hoc tangitur ibi. Querebant. eũ ⁊c. Et subiungitur. De turba aũt multi cre. in eum: quam turbã ad presens nos mercatoꝛuꝫ appellamus. De quoꝝ mercãtijs tria hoc mane cõsiderabimus.

¶ Primo diffinitionẽ.

¶ Secundo malignationẽ.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo negociatõis siue mercantie cõsiderare debemus diffinitionem. Ex dictis nãqꝫ. s. Doc. xxij. q. lxxvij. ar. iiij. Et. d. Anto. in summa sua de vitijs: tractatu de auaricia: talẽ elicio diffinitionem seu descriptiõem. Negociatio est cõmutatio denarioꝝ ad denarios vt in cambio: vel denariorum ad merces: vt in emptiõe ⁊ venditiões vel rerũ ad res: vt in ꝑmutatione que dicitur barato: non ꝓpter res necessarias vite: sed ordinata ad hunc finẽ. s. lucrum ex ipsa cõmutatione consequendũ. Hec aũt negociatio: que solũ cupiditati lucri ꝓ fine intendit in se cõsiderata hꝫ quandã turpitudinẽ: q2 nõ habet aliquẽ finẽ honestũ. Sed cũ aliq̃s lucrũ moderatũ: qḋ negociando querit ordinat ad sustentationem domus sue: vel ad subueniẽdũ indigentibus ⁊ pauꝑibus: vel etiam cum aliquis intendit mercantie ꝓpter publicã vtilitatẽ ne. s. res necessarie ad vitã patrie desint: ⁊ ipse mercator lucrũ expetit. nõ quasi finem. sed quasi stipendium laboris. tunc dico vere est licita ⁊ honesta. ac necessaria. ⁊ põt esse etiã meritoria qḋ declaratur triplici lege videlicet.

¶ Primo lege naturali.

¶ Scḋo lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo negociatio est licita lege naturali. Unde nota ſꝫ Phm vij. Poli. Et. i. Ethi. Qḋ triplex est bonuꝫ. s. anime ⁊ corporis ⁊ extrinsecus adueniens. Ista autẽ bona seruari nõ possunt in hac vita nisi ꝑ negociationeꝫ ⁊ cõmutationem rerum. ꝓpterea Phs in primo Poli. ait. Sine necessarijs i-

possibile est viuere. Et ibidem. Nõ est possibile viuere sine cibo. Ideo oportet q sint mercatores aut negociatores: ementes et vendentes et transferentes de loco ad locũ. cũ nõ vbiqz inueniantur: oia q sunt necessaria ad substentationez humanã. Pro ɔfirmatione iterũ Ari. in. vi. Poli. inquit. Necessariũ est in omni ciuitate aliquid vẽdi et aliquid emi. Tunc sic arguitur. Id qd̃ sm legẽ nature ordinatur ad ɔseruatiõez vite hũane. est necessariũ licitũ: et honestũ. Sed negociatio sm legẽ nature: ordiatur ad ɔseruationẽ vite hũane: q sine negociatione nõ bene põt ɔseruari. ergo negociatio est licita: sic volẽte lege nature. ¶ Secũdo pbatur lege diuinali. negociationẽ esse licitam et necessariã. Nam Geñ. xxxiiij. de filijs Jacob dicitur. Negotientur in terra: et exerceãt eam que spaciosa et lata cultoribus indiget. Et i populo dei erant negociatores sub Salõne. iij. Re. x. vbi sic dicitur. Negociatores. n. regis emebant d choa: et statuto precio pducebãt Prouer. vltimo de aia timorata dicitur. Gustauit et vidit: q bona est negociatio. Et dominus regnum celoꝝ ɔpauit negociatori. Mat. xiij. Simile est regnũ celoꝝ homini negociatori: qrenti bonas margaritas. Luc. xix. Negociamini dũ venio. Et sic pz ppositũ. ¶ Tertio lege humanali: pbatur negociationẽ esse licitã. In decretis enim habetur. lxxxviij. di. c. Fornicari hoibus semper nõ licet. Negociari vero aliquãdo licet. Anteqz. n. ecclesiasticus quis sit: licet ei negociari. facto aũt ecclesiastico non licet. hec ille. Permittuntur etiam secularibus negociationes: vt patet iterꝫ. lxxxviij. d. c. Decreuit sancta synodus. Et. c. Consequens. Et. c. Eps. Et de pe. d. v. c. Qualitas. Immo etiã clericis permittitur negociatio: causa pietatis impendende orphanis et viduis. lxxxviij. d. c. Decreuit. Propterea sctã mater ecclesia mercatores sub debita mensura lucrantes nõ dãnat. imo videtur eos approbare in. c. Per nostras extra de donatione inter virum et vxorem. vbi dicitur q vxoris cuiusdam cautela dotes debeant deponi in manibus mercatoris. qd̃ etiã probatur vel cõfirmatur. per legem ciuilẽ. C. de nundinis. l. vna. Et. C. de vectigalibus. l. vniuersi prouinciales. Et. C. de cõmercijs et mercatoribus. l. negociatores. et. l. mercatores. et. l. Si qs libro. iiij. Et. C. qñ liceat ab emptiõe discedere. l. pfectã. Et ita patet prima ps principal'. vbi cũ diffinitiõe declaratur quõ negociatio et mercãtia est licita et necessaria.

quo pmittit clericis neg°

Secundo principaliter negociationis siue mercancie cōsiderare debemus malignationem.
Mercantia.n. redditur maligna et vitiosa ac illicita.triplici ratione sm.s.Doc.xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Et iiij.sen.di.xvi. Et sm.d. Petrum de palu.in.iiij.di.vi.
¶ Primo ratione finis.
¶ Secundo ratione tpis.
¶ Tertio ratione ꝯsorcij.
¶ Primo mercantia reddit maligna et vitiosa ratione finis. Naz sm Aristo.in.ij.lib.de aia. Oia a fine appellari iustuz est. Idē Ari. iiij.Topi. Et Phy. Et.ij.de ania. Cuius finis malus est:ipz quoqz malū est. Et ratio est:q: operationes humane maxime dicunt praue et vitiose rōne intentionis vel finis. Unde dn̄s in euange. Luc. xi. Si oculus tuus neqz fuerit:etiam corpus tuū tenebrosum erit.i. si intentio tua erit peruersa:opus etiam et totū concurrēs in opere erit peruersum. Si ergo finis negociandi:sit principal'r cupiditas: que est radix oium maloꝝ et i ipa ꝯstituatur vltimus finis:ipa negociatio siue mercantia erit maligna et vitiosa. Et tales mercatores dicuntur maligni et praui et digni eiectione a templo. De quibus dicit Chriso.et habet in decretis.lxxxviij.d. Eiciens. Eiciens dominus vendentes et ementes de templo significauit:q: mercator nūqz deo placere potest. Et ideo nullus christianus debet esse mercator:aut si voluerit esse proiciatur de ecclesia dicente propheta:q: nō cognoui negociationes:introibo in potentias dn̄i.hec ille. Multo magis reprehensibilis est et vitiosa negociatio talis in miseris clericis. Eis enim nō licet negociari:q: deputantur ad curā rerum diuinaꝝ in quibus se debēt occupari. Unde Ari.in.vi. Poli.ait Sacerdotes oportet esse in ciuitate curam deoꝝ habentes. Et cū negatiōes mentē implicent:et occupent et impediant. Ideo negatur eis hoc exercitiū:dicente apostolo.ij. Thy. ij. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus vt ei placeat cui se pbauit. Et sm.s. Tho. xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Clerici nō solum abstinere debent a malis:sed etiam ab his que habent speciem mali:qd vt plurimū in negociatione ꝯtingit. Ideo Hiero.et habetur in decretis.lxxxviij.d.c. Negociatorē clericū ex inope diuitez factū et ex ignobili gloriosum:q̄si quasdam pestes fuge.hec ille. Uerū in aliqbus licite potest negociari:vt declarat.d. Anto. ¶ Scdo

negociatio est maligna ⁊ vitiosa ratione temporis. Nã vt ait Salomon. Eccl. Omnia tps habent. Unde diebus festiuis interdicit negociatio: siue mercãtia: quia est opus seruile: qđ nobis interdicit Exo. xx. Et de ꝯse. d. iij. c. Jeiunia vbi dicitur. Die autez dñica nihil aliud agendũ est: nisi deo vacãdũ. Nulla operatio in illa die sancta agatur: nisi tñ hymnis ⁊ psalmis ⁊ canticis spũalibus: dies illa transfigatur. hec ibi. Verũ ẜm. d. Petrum de palu. in. iiij. Ex quo plati tolerãt nundinas: videt ꝙ audiẽtes missam possunt excusari exercẽtes negociatiões in diebus festiuis nundinaꝝ. Similiter rõne loci redditur illicita. Locus. n. sacer nõ negociationi dedicatur: sed deuotioni ⁊ orationi: vt patet. xlij. d. c. Oratoriũ. Nulli. c. Nõ oportet Et. c. Jn oratorio nihil penitꝰ agatur: nisi ad qđ factũ est. Et Augu. in regula dicit. Jn oratorio nemo aliquid agat nisi ad qđ factũ est. Unde ⁊ nomẽ accepit. Et extra de imu. Eccle. c. Domũ tuam decet. Contra qđ faciunt: qui etiam loquunt de huiusmodi: vel paciscuntur: ibi. Unde dñs conquerit Mat. xxi. Domus mea domus orationis vocabit. vos aũt fecistis illã speluncã latronũ. Jđ xp̃s eiecit de tẽplo emẽtes ⁊ vendentes.

¶ Tertio mercantia est vitiosa ratione ꝯsorcij. Et hec tribus modis Primo qñ mercatores faciũt pactũ inter se: vt certo pcio oẽs ⁊ singuli vẽdant ⁊ nõ minus. Qđ precium si sit incõpotens ⁊ debitũ: non licet ponere: sed vitiosum est: vel maliciose ꝯueniunt: vt vnus tñ de vna specie vẽdat: ideo tales vocãtur monopolite: a mono qđ ẽ vnũ ⁊ pola qđ est vẽditor: quasi vnus vẽditor: vel polis qđ est ciuitas: qñ vnus solus vendens in ciuitate. Qđ ꝓhibet tanq̃ illicitũ. C. de monopolijs. l. vna libro. iiij. vbi dicitur. Si quis aũt monopoliũ ausus fuerit exercere bonis ꝓprijs expoliet: ⁊ ppetuitate dãnet. Secundo rõne ꝯsorcij reddit vitiosa negociatio: qñ qs societatẽ fac cũ eo quẽ nouit eẽ male ꝯscie ⁊ per phas ⁊ nephas negociari: licet ipse ab illicitis mercantijs caueat: ⁊ sociũ admoneat ab illicitis abstinere: nõ tñ excusatur nisi ꝓhibeat in quantũ põt: ⁊ societatẽ cum eo soluat si põt: vel ꝓtestet: si nõ potest de illicitis lucris participare non velle: nec in illis se intromittere. Argumento. lxxxiij. d. Error. Et d. lxxxvi. c. Culpam. Culpã ꝓcul dubio faciẽtis habet: qui qđ potest corrigere: negligit emendare. Et infra. Et probat odisse se vitia: qui condemnat errantes. Et

ſup hoc caueat ne laboꝛet ignoꝛã-
tia craſſa:que nõ excuſat. Poteſt
inſuper addi q mercantia vel ne
gociatio:reddit vitioſa ratiõe me
dij. Cum quis exercet mercãtias
duplicitate:fraude: mẽdacio: ⁊ q
peius eſt periurio:quod difficile
cauetur. Unde Leo papa de pe.
di.v. Qualitas. Difficile eſt: iter
vendẽtis emẽtiſqꝫ cõmerciũ:non
ĩteruenire peccatuꝫ:hec ille. Nec
valet coꝝ excuſatio: dum dicunt:
conſuetudinem eſſe vti mẽdatijs
⁊ ſine fictionibus: mẽdatijs atqꝫ
piurijs nõ poſſunt emere vel vẽ
dere. Que excuſatio ĩpꝛobat:⁊ ni
hil valet:cum nunq̃ꝫ liceat vti mẽ
dacio:etiam in ſalutẽ eternam.di
cẽte Auguſtino.xxij.q.ij.c.pꝛimũ
eſt. Ad ſempiternam ſalutẽ nul-
lus ducẽdus eſt opitulante men-
dacio. Adeo mẽdaciuꝫ piculoſũꝫ
ẽ in oꝛe mercatoꝛis. vt quotiens ĩ
dãnum notabile alterius dicit il-
lud.totiẽs moꝛtaliter peccat.quã-
to magis ſi iurat quõcunqꝫ. Heu
mihi mercatoꝛes. Heu ceci. Heu
ſine timoꝛe.ꝑ vno groſſo.ꝑ vno
marcheto. vno quatrino. perdi-
tis ꝓcioſas aĩas. Et tamen. Quid
pꝛodeſt vobis.ſi vniuerſum mun
dũ lucremini.⁊ aĩas veſtras ꝑda
tis.ob tam paruã ⁊ coꝛruptibileꝫ
⁊ amiſſibilẽ ſubſtantiã: Aĩ aduer
tite queſo quõ miſabiliter decepi
mini. Deinceps linguas frenate.
dicente chꝛiſto. Sit ſermo veſter
eſt eſt:nõ nõ. Qđ aũt his abũdã
tius eſt:a malo eſt. Et Tulius.iij.
officioꝝ inqt. Tollẽdum eſt ex re
bus ꝯhendis.oẽ mẽdacium. Nõ
licitatoꝛẽ vẽditoꝛ.nõ qui ꝯ ſe liceat
emptoꝛ opponet. Uterqꝫ ſi ad lo
quendũ venerit.nõ pluſq̃ꝫ ſemel
eloquat.hec ille. Adiũgo poſtre-
mo q negociatio redditur vitioſa
quãdo mediũ.ſ. materia negocia
tiõis eſt illicita. Quedaꝫ.n. nego-
cia de ſui natura mala ſunt omni-
no.vt vſura.⁊ ſymonia. De qua
dicit.i.q.i. Reperiunt:⁊ ſunt ver
ba Ambꝛoſij. Repiunt q̃ꝫpluri
mi negociatiõe muneris mercari
velle:grãm ſpũſſancti.hec ille. Et
hoc mercimoniũ oĩbus ꝓhibet:
tam laycis q̃ꝫ clericis. Quedam
vero ſunt: que lꝫ de ſe nõ ſint ma-
la:tñ vt in pluribus homines illis
vtunt ad malũ:vt facere taxillos:
cartas:naibos:fucos:maſcharas
oꝛnamẽta vana ⁊ ſupflua: vt moꝛ
talia ⁊ huiuſmodi. Et ab hoꝝ ne-
gociatione:emptione ⁊ venditio-
ne:debet quilibet abſtinere:maxi
me ab his que ſine peccato moꝛ-
tali fieri non poſſunt ab hoib⁹ vel
feminis vtẽtibus eis. Immo mer
catoꝛ vendens huiuſmodi: ſciens
emptoꝛem emere in vſu moꝛtalis
peccati:peccat moꝛtalr vẽdendo.

Et de huiusmodi negociationib⁹ itelligit tex. Innocētij. de pe.d.v. Frēs nostros. Falsa ē enim pnia cū penitens ab officio vel curiali negocio nō recedit: qđ sine pecca tis agi nullatenus preualet: hͻ ille. Et idē dr in.c. Negociuz: vbi dr. Sunt enim pleraqz negocia: que sine peccatis exhiberi aut vix aut nullaten⁹ possunt: que ꝗ aliquod peccatū iplicant: ad hoc necesse ē vt post conuersionē aius non recurrat. hec ibi. Greg. Et intelligit de peccato mortali. Nā vix est ne gocium in quo nō incurratur veniale peccatū. Nō tamē dr ꝙ sem per sit mortale peccatū vēdere de supradictis: seu circa ea exercere ne gocium. Quedā alia sunt dubia: vt emere prestantias solutas cōitati ab alijs: seu denarios ꝛ ipre stita venetiaꝝ: ꝛ loca ianuēsium: que ab aliquibus dicunt licita: ꝛ ab aliquib⁹ illicita ꝛ vsuraria. Et ab huiusmodi abstinendum est: q: in dubijs tutior pars est eligenda. extra de spon.c. Iuuenis. Nō tamen in his facile condēnandus ē aliquis: sed in tutiori parte consulēdus. Et ex his patet secunda ps principalis: quā ex corde mercatores attendant ꝛ considerent. Alias fraudabunt suas consciencias: perdent animas ꝛ corpora: ꝛ relinquent merces ꝛ diuitias. Et tandem ibunt sine remissione: cū cento milia para de diauoli.

Ertio principaliter negociationis siue mercancie: ꝯsiderare debemus specificatiōes. Sūt modi quodāmodo inumerabiles: in qb⁹ specialiter mercatores offendunt mortaliter: ꝛ tenent ad restitutionē: sꝫ in ꝓposito tm̄: duodecim i particulari tāgemus: vt plenius de ipsis confiteri possint.

¶ Primus modus dr terminatiuus. Cū mercator vēdit rē qualēcūqz ad terminum: ꝛ simpliciter rōe termini ꝛ dilatiōis plus iusto .s. plus qꝫ valeat: qđ nihil aliud ē: qꝫ tēpus vēdere: que dr vēditio iniusta ꝛ in fraude vsuraꝝ facta. Vñ mortaliter peccat ꝛ tenet ad restitutionem. Extra de vsuris.c. Nauigāti. de hoc dicet in ſmone sequēti: malignitate prima. ¶ Secūdus modus dr excessiu⁹. Cum mercator vēdit rē qualēcūqz pl⁹ notabiliter iusto precio nō hñs respectū ad dilationē: vt i ṗmo casu tm̄ mortaliter peccat: ꝛ tenet ad restitutionez illius pluris: q: vendit qđ nō ē. Vez vt dicit s. Tho. xxij .q. lxxvij. Et Scotus i. iiij. di. xv. Preciū valoris rei nō ꝯsistit i idiuisibili: sꝫ hꝫ quādam latitudinē ꝛ gradū .s. pium discretū: ꝛ rigidū.

q̄r vēdit in tēpore plus q̄ valet

q̄r plus vēdi

Ab aliquo.n. due petie pāni esti-mabunt valore.l. ducatoꝝ. Et h̄ gradus ē pius. Ab aliquo estima buntur.l.cū dimidio. Et hic grad⁹ est discretus. Ab aliquo vero esti mabunt.li.duca. Et iste dr̄ grad⁹ rigidus. Pōt ergo mercator ven dere pro.li.ducatis ad terminū:ꝫ ad cōtantos daret etiaꝫ pro.li. vel minus:q: tūc nō vēdit rē plus q̄ꝫ valeat:cū sit sic estimata. Et ideo nō accidit fraus. Idem dicēdū de vēdēte domū:agrū: equum ꝛ hu iusmodi. ¶ Terti⁹ mod⁹ dr̄ occul tatiu⁹. Cū mercator vēdit rē qua lēcūqꝫ:ꝛ occultat ipꝫ perfectionē:vl' insufficiētiā:vel defectum rei:pp quē defectum nō valet res id quo emit: vel nō est apta ad id ad qđ emit:ꝫ videat sic:cū d̄fect⁹ sit oc cultus:peccat mo:lr ꝛ tenet satis-facere. Et si mercator ignorasset defectū p̄sentē:cū sciuerit illū te-net ēptori satisfacere. In hoc of-fendūt vēditores equoꝝ: boum: mulloꝝ: vēditores nauiū:ꝛ pāno rū. Idē si ēptor pp ignorātiā vēdi toris:emit reꝫ multo viliori p̄cio: q̄ꝫ valebat:cū aduertit:tenet satis facere vēditori:cōiter accidit in la pillis preciosis ꝛ hmōi:quoꝝ pro p̄etates ignorat a multis. ¶ Quar-tus mod⁹ dr̄ āticipatiu⁹. Cum.s. mercator emit res venales ꝛ mi-nuit de iusto p̄cio currēti:ex hoc q: soluit res ēptas āteq̄ꝫ habeat eas.nec ē dubiū. q p̄ciuꝫ currēs minuat tēpore quo vēditor dabit merces.peccat mortal'r ꝛ tenetur ad satisfactionē iusti p̄cij. Idē cuꝫ soluit ante terminū vel pactū con tractuꝫ cuꝫ hoc vt rōne anticipa-tionis diminuat quātitatē debiti. Utputa debebat cētuꝫ:hinc ad an num:ꝛ offert nunc.lxxx. vt illos decem remittat:mortaliter peccat ꝛ tenet ad illos decē:q: illa rela-xatio cōiter nō est libera:ꝫ ex ali-qua necessitate coacta. ¶ Quin-tus modus dicit inuoluptatiuus. Malicioſi mercatores sunt siles aranee existēti i foramine:que dū musca trāsit:ꝛ tangit rete:inuoluit eā in rete:ꝛ post captā sugit ean-dem. Sic nōnulli mercatores vi-dētes ꝯtadinos ꝛ simplices tran-seuntes exeunt ex apotheca ꝛ cuꝫ verbis dulcibus vocāt petunt de villa:ostēdunt cognoscere suos:i terrogāt si egent aliquo:offerunt se ꝛ sua laudant merces sup alias. Et breuiter v̄bis sophisticis adu latorijs ꝛ falsis inuolupant illos: fraudāt:decipiunt:ꝛ sugunt san-guinē eoꝝ vēdētes dyploidē:pā nū:caligas:sotulares:ꝛ alia huius modi multo pl⁹ q̄ꝫ valeāt. O dia-boli incarnati:qui ponitis rete vt capiatis sanguinē pauperꝝ. Uobis dr̄ ab Apo.i. Thessa.iiij. Ne qs

circūueniat in negocio frēm suū.
Sz dilige ꝓximū tuū sicut teipsuz
Ideo i die iudicij dicetur versus
vos a talibus sic fraudatis illa ꝓ
phetia. Osee. xi. Circundedit me
effraim. i. trāsuersus i negociatio
ne ⁊ in dolo domus israel. Huius
modi iuoluptatores mortalr̄ pec
cant: ⁊ tenent̄ ad restitutiōez si no
tabiliter defraudāt. ¶ Sext⁹ mo
dus dr̄ numeratiuus. Cuz merca
tor sophistice fraudat aliquē in nu
meratiōe vel in cōputo. Et hec fit
cōiter cū simplicibus. Vn̄ cuidaz
ↄtadino egēti moneta vni⁹ ducati
campsor. cepit numerare dicens.
Al nome de dio e dela nostra do
nare deli sancti: sei: sete: octo ⁊c̄.
Cōtadinus aūt postea: cepit p se
numerare: nō noiaus sctōs: ⁊ iue
nit deficere: sex grossos. De quo
cōquestus cū campsore. Campsor
iteꝝ incepit numerare icipiēs. Al
nome de dio e dela nostra dona e
deli sancti: sei: sete ⁊c̄. At ↄtadin⁹
ait. Dn̄e ex charitate: non noietis
hic deū: neqz sanctos: sed pecuniā
ad vno ad vno. Tūc campsor eru
buit. Heu miseri deceptores de-
narioꝝ ⁊ computoꝝ. Cōtra vos
ait dn̄s Isa. lxv. Numerabo vos
in gladio: ⁊ oēs in cede corruetis.
Huiusmodi fraudatores mortalr̄
peccant: ⁊ tenent̄ ad satisfactiōez.
¶ Septim⁹ mod⁹ dr̄ pōderatiu⁹
Cū mercator mēsurādo ⁊ ponde
rādo variat mēsuras: vel fraudat
i pōdere vel mēsura: vt cū vēdit
cuz vna mēsura vel billanza ⁊ cuz
altera emit. Qd̄ est ↄtra dn̄i ṗce
ptum. Deute. xxv. vbi dicit̄. Nō
habebis in sacculo diuersa pōde
ra maius ⁊ min⁹. Nec erit in do
mo tua modi⁹ maior ⁊ minor. Cō
tra maliciosos mēsuratores dicit̄.
Michee. vi. Nūquid iustificabo
staterē ipiā ⁊ satelli pondera do-
losa: Unde lex canonica vult vt
fraudantes mensuras ⁊ pondera
. xxx. diebus pane ⁊ aqua peniteāt
Extra de emptione ⁊ venditio-
ne. c. Ut mensure. In hoc offen-
dunt campsores ponderātes cum
lancea depressa aurifices ponde-
rantes argētum ⁊ auruz diuersi-
mode: qui etiā cum parāgono de
cipiunt. Olearij: frumētarij: be-
charij: qui varijs modis defrau-
dant. Hi peccant mortaliter ⁊ ad
restitutionem tenent̄. ¶ Octau⁹
modus dicitur falsificatiuus. Cū
mercator rem falsam pro vera: ⁊
pura vendit. Ferrum ꝓ calibe ar
gētum alchimiatum pro puro: co
rium coctum ⁊ destructum pro
bono: pannum miserum pro pre-
cioso: tincturam vilem ⁊ tur-
pem pro digna: aromata vete-
ra que perdiderunt virtutem pro
nouis. rem nociuam pro saluti-

fera caprinam vel porcinam carné
pro castronina: pisces putridos
pro bonis oua vetera pro recenti
bus. Et si propter hoc aliquis pe
stifere infirmatur: tenetur de dam
no ⁊ interesse. Et breuiter hi oés
notabiliter offendétes: peccát mor
taliter ⁊ ad satisfactionem tenenť.
¶ Nonus modus dicit mixticati
uus. Cum mercator miscet ré cuȝ
re: ⁊ lanam maiориná cuȝ augusta
na: ⁊ grossani cum fina: vendens
totam pro fina: miscet oleū maluȝ
cum bono: aquam cum vino: vt
tabernarij: vel vinū triste cum bo
no: in quo faciūt multas fraudes:
ordeum vel aliud granum cū fru
mento: crocum falsificatū cum ve
ro: argentū cum auro: ⁊ alia metal
la cū argéto. Hi oés, ⁊ hmōi pec
cant mortaliter ⁊ tenenť ad satisfa
ctionem certis vel incertis. i. pau
peribus. ¶ Decim⁹ modus dicit
humefactiuus. Cū mercator tenet
mercátias i locis humidis vt plus
ponderent. Et sic pro mercib⁹ vé
dūt humiditaté: vel merces asper
gunt: quod maxime fit in croco: in
corio. in lana. in lino. in pane. in sta
mine. in filatis. que vt plus ponde
rent aliquando balneant ⁊ huius
modi. Hi oés notabiliter offendé
tes ⁊ fraudantes mortaliter pec
cant. ⁊ tenentur ad satisfactionem.
¶ Undecim⁹ modus dr̄ detenti

uus. Cū mercator nō debite soluit
laboratoribus. batilanis. textorib⁹
filatricibus. facit eos cōsumi. Dat
in ꝑciū res ꝯ statuta vel pacta. de
quibus rebus perdūt notabiliter:
si oporteat védere: peccat mortali
ter ⁊ teneť ad satisfactioné de dá
no. Jté teneť restituere dato ꝙ in
principio conuenissent: debere re
cipere tales res. tamé quia dans
dánificat illum cui dat: tenetur sa
tisfacere: qꝛ ille ex necessitate cogi
tur hmōi merces recipere: que nō
valent tm̄: ⁊ ipse accipiens: etiam
dat pro illo iniusto precio: suis la
boratoribus vel creditoribus. Et
ita ambo tenenť satisfacere: his q
bus dederūt. Jdé dicédū de debi
toribus nolentibus soluere debita
⁊ tenétibus mercedé operariorū
quam eis debét: ⁊ trásennt pacta
vel terminos: ꝑpter quod credi
tor cogitur védere rem suá vilius
q̄ȝ valeat: vel cogiť accipe ad vsu
rá: vel incurrit interesse ⁊ dánum
tenenť tales de dáno: qđ secutum
nō esset si soluissent. ¶ Duodeci
mus modus dr̄ mediatiuus. Cuȝ
in hmōi negociationibus illicite
exercitatis: ⁊ fraudulenter mercá
tijs: aliqs é mediator. fautor. cōsul
tor. ⁊ male cōsuluit emptori in dá
nū emptoris ⁊ vtilitaté sui ⁊ védé
tis. peccat mortaliter ⁊ teneť ad re
stitutioné. si prim⁹ nō restituit: qꝛ

q cāz dāni dat: dānū dedisse videtur. Hi vocant cōiter mesetti: sensales τ hmōi. Idē cū aliqs ē mediator ɔct⁹ vsurarij itēdēs vtilitatē ppriā τ dātis magis q̄z accipiētis. Idē qn̄ induxit aliquē qui non erat disposit⁹ ad hmōi vsuras τ fraudulētias τ deceptiones: mortaliter peccat: τ videt teneri ad satisfactionem ꝫm. d. Anto. Nemo ergo o mercatores ex vobis inflectur: nemo indignet: nemo a diabolo obtenebret: iā clari τ illuminati estis. Festinet vnusquisq3 τ non procrastinet de die in diē. Nō confidat in suis heredib⁹ psuadendo sibi q heredes satisfaciant: q2 licet pmittāt restituere: tn̄ infideles fiūt sunt dolosi: sunt fraudulēti: sunt cupidi τ auari. adeo che li pare mille anni che siati sotto terra. Dicite q̄so: qd vos fecistis pro aiabus parētū vestroꝝ: Quid satisfecistis: Quid expēdistis: Quid cōtulistis: Certe parū aut nihil. Siltr īmo min⁹ fiet vobis. dicēte domino Luc. vi. Eadē qppe mēsura q̄ mēsi fueritis: remetiet vobis: imo recipietis multo min⁹. q2 teste dn̄o Mat. xxiiij. Qm̄ abūdauit iniqtas refrigescet charitas mltoꝝ. Sz dato q et ipsi post mortē vr̄am fideliter restituāt: qd pderit vobis talis restitutio: si interī3 aia vr̄a dānabit in ignē eternū. Quia potuistis vos restituere τ noluistis. Nā sicut dicit. s. Boc. ille per se ad restitutionē tenet qui intulit dānum si pōt. Et qdē statī3 tenet: vos ipsi ponite manū ad bursam dū sani: dū potētes estis: dū de⁹ indulget tēpus: anteq̄z mēs vacillet: anteq̄z lingua balbutiat: anteq̄z sensus hebetēt: anteq̄z anxietas mortis adueniat: anteq̄z finalis sententia contra vos pferat. Nā tales vtplurimū moriunt desperati. Legit. n. de quodā: qui tū ex iniustis negociationibus: tū ex vsuris τ fraudibus valde diues effect⁹ erat: tandē ifirmat⁹ ē ad mortē. Quē parentes τ amici ac pleban⁹ visitauerūt: hortātes eū ad cōficiendu3 testamētū. Cōuocatis igit testibus de parētela ac amicis dixit notario. Scribe fideliter. Primū legatū qd̄. s. ego talis: de tali domo τ ciuitate. Relinquo animam meam asportādā oīno cū. xxx. milia para de diauoli in iferno. Notarius āt admirās cepit persuadere ne talia diceret. At ille. Possum facere de rebus meis quid volo. Scribe igitur. alias mittam pro altero notario. Notari⁹ scripsit. Plebanus tūc icepit dicē. Ha dn̄e qd facitis. Que sunt ṽba ista. Tūc ipe testator ait. Scribe q reliquo aia3 plebani mei mecū debere venire in ifernū. Sciebat ipe ɔct⁹ meos illi-

citos & fraudes: & non admonuit: nõ publicauit me excõicando & ac cusando: imo me sibi õfitẽdo ab solnit & eucharistiã dedit. Et h pp qdã munuscula: qb9 obmutesce bat. Mecũ igit veniet. Scribe. Tũc vxor cepit maritũ rephẽde re. At ipe. Scribe q relinquo ani mã vxoris mee mecũ cũ diabolo deportãdã. Nã pp ipsã mlta ma la cõmisi: vt vanitates & ornamen ta & lasciuias post et õseq: & ipa fu it õtenta nõ õdicẽs. Mecũ igitur veniat. Scribe. Tunc filij & filie si militer eũ admonuerunt: & ipe re liquit eos asportãdos in infernũ: q2 simil'r fuerunt cã malorũ. Nota rius ãt voluit rephẽdere: sed ipse dixit. Scribe q tu mecũ dãnabe ris. Tu vsuraria instrumẽta mihi fecisti: tot cedulas iniustas: te toti ens pecunia corrupi. Mecũ oĩno dãnaberis. tu & tui similes notarij. Tũc qdã magn9 ei9 soci9 admonu it vt desineret ab istis. Et ille. scri be oĩno q & hic mecũ dãnabitur in isernũ. Nõ ne fuit soci9 me9 & fautor in decipiendis paupib9: in fraudãda republica: in auferẽdis rebus: in ponẽdis grauaminibus in tot malis faciendis: & tot bonis aliorũ vsurpandis. oĩno igit mecũ in isernũ descẽdet & ipe. Et ita scri be hec supradictis & alijs astãtib9 dicẽdo. misera illa aĩa desperata: q qñ potuit restituere noluit. ad ignẽ infernalẽ delata ẽ. Restituite er go vos: vt sic dãnationẽ euadatis eternam: prestãte illo benigno ani marũ nostarum mercatore i esu q viuit & regnat i secl'a seclorũ. Amẽ.

Feria qrta quarte dñice. De vsura. Sermo. xxxvi.

On ẽ hic homo a deo. Jo. ix. Lz vni uerse creature sint ab optimo deo p creationẽ: plerlqz tñ hoĩuz sunt: qui nõ ab ipo sum mo cõditore: sz a diabolo se eẽ imi tatores õfitent. De quorũ nũero precipue sunt ifelices vsurarij: se metipsos diabolo sua qz donantes qui ẽt sua isatiabilitate: inferno si miles effecti: a regno beate sempi terneqz vite merito excluduntur. Vñ & Dauid pphãz eximi9 sci re cupiẽs qs ad cõtẽplãdã speciẽ summi õditoris itraturus eẽt ps. xiiij. dicebat. Dñe qs habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requie scet in mõte scõ tuo: Benigna vo ce rñdit spũs scũs. Qui iurat pri mo suo & nõ decipit: q pecuniã su ã nõ dedit ad vsurã: & munera su per inocẽtẽ nõ accepit. Qui facit hec nõ cõmouebitur in eternum. Usurarius itaqz qui sanguine pau perum nunqz saciari põt: se non ptinere ad regnũ celorũ: neqz se a

deo eē: malis opib⁹ ꝓfitet: vt inq unt euāgelica ṽba assumpta. In quo tria nobis documēta ꝓstant.

¶ Primū documētū ē q̄ m'ltoti ens hō in h̄ mūdo flagellat: nō pp pctā sua: sꝫ vt opa dei manifesten tur in illo. Hoc tāgit prima euangelij pte ibi. Neqꝫ hic peccauit ꝛc.

¶ Scđm documētū ē: q̄ dum su mus in hoc mūdo cū luce grē: bo nū opari debem⁹: quia venit nox mortis: qđ nemo poterit operari. Hoc patet scđa euangelij parte.

¶ Tertiū documētū hētur in. iij. pte euangelij ibi. Adducūt autem ad phariseos ꝛc. Quo edocemur q̄ quilibet debet cōstanter cōfiteri gloriā dei. vt fecit hic cecus illumi nat⁹: lꝫ ab inimicis aduersitatis: ali quid patiat. Hāc ṽo cōfessionem diuine laudis nō faciunt diabolici vsurarij. De quorum vsuris tria hoc mane considerabim⁹.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Scđo malignationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo ꝯsiderare debem⁹ vsu re diffinitionē. A sacris nāqꝫ ca nonistis in decretis. xiiij. q. iij. i m'l tis capl'is sic diffinit. Usura ē lu crū ex mutuo principal'r intētum. In qua diffinitiōe notāda sunt q̄t tuor pūcta. Primū ē lucrū. Dicit eni lucrū ꝓprie incremētū: qđ qs hēt ex volūtaria cōmutatiōe. vltra ea que prius erāt. Unde si vni ha benti. x. de meis: mutuo alia. x. vel xx. vel saccū frumenti ꝛ hmōi: vt cicius vel facili⁹ rehabeā illa decē ab eo cū alias habere non possē: non committo vsuram: q: non intēdo h̄ lucrum: sꝫ tm̄ q̄ de iure meū erat retrahere. ar. xiiij. q. iiij. c. ab illo. ¶ Scđm pūctū in diffi nitiōe ē ibi. ex mutuo. Regulari ter. n. vsura cōmittitur in mutuo. quāuis eni in alijs ꝯctib⁹ sepe re periat vsura. titulo emptiōis vel vēditionis: vel pignorātiōis ꝛ hu iusmodi palliationibus. ibi tamen ē implicite mutuum. Nā si cuꝫ vē do tibi pannū pāni valētē vnum ducatū: ꝛ ex eo q̄ uis dilationem vnius anni ad soluēdū preciū vo lo pp istā expectationē vnū solidū plus dicto precio: ista venditio re soluitur in mutuū. Ita enim est ac si mō mihi dares vnum ducatuꝫ pro precio illius panni: quem q: ti bi mutuo per annum: volo vnum solidum vltra ducatum. Ecce vsu ra explicata. Extra de vsuris. In ciuitate. Et pro clariori intelligen tia notandū est: q̄ mutuum cōtra hitur in his rebus: que consistunt in numero: vel pondere: vel mē sura. In numero: vt in moneta q̄ ꝓprie numerat. In pōdere vt ere argēto: auro: q̄ pōderant. In mē sura: vt frumentum: vinū: oleum:

⁊ similia que mēsurantur. Et hoc patet: Insti. Quibus modis con trahitur obligatio: circa principiū Et.xiiij.q.iij. Usura est vbi amplius requiritur: q̄z qd̄ daṫ: verbi gratia. Si solidos decem dederis ⁊ amplius quesieris: vel si dederis frumenti modiū vnum: ⁊ sup aliquid exegeris. Ecce euidenter ostendiṫ: ꝙ quicquid vltra sortez exigitur vsura est: hec ibi.i.q.iiij. Nullius. Et diciṫ mutuum: quasi de meo tuum: q: transfert dn̄ium rei mutuate: in eum cui mutuatur ⁊ stat periculo eius. Unde mutuū in his ꝓprie locū habet: que vsu consumunṫ: vt victualia: vel distrahunṫ: vt pecunia numerata. Et ideo grauari non debet vltra restitutionez capitalis. Secus est aūt in locatione ⁊ ꝯductione domoꝝ: ⁊ agroꝝ: vel equi: bouis: ⁊ huiusmodi. Nam dominium nō transfert in accipientē: sed remanet penes dominū: ⁊ ei⁹ periculo stat. Et ideo licite petitur lucrū ꝓ re locata vel comodata. ¶ Tertium punctum est.ibi intentū. Nā intentum includit expressam pactionez ⁊ tacitam. Usura nāq̄z cō mittitur: sine pacto ⁊ locutione. sic̄ ⁊ symonia. Si quis enim mutuat hac intentione vt aliquid accipiat temporale vltra sortem: licet nihil querat: vsuram mentalē com mittit.xiiij.q.iij. Si feneraueris: sꝫ si nil recipit vltra sortem: sicut intendebat: ⁊ ille non dedit: sufficit vt penitentiā agat de peccato suo mortali. Sed si aliquid habuit vltra capitale restituere oportet: nisi sibi remittatur. Si vero quis mutuat principaliter ꝓpter deum vel amicitiam. nō propter temporalē cōmodum: ⁊ is qui mutuū accipit ex sua liberalitate: vt gratus: non principaliter propter mutuū donat mutuanti aliquid. hoc ei declarans: ꝙ libere donat ei: vsura nō est: quia lucrū illud mutuans non intendit. Ar.i.q.i. Sicut non enim ille qui mutuat: debet esse factus deterioris conditionis: sed melioris ꝓpter obsequiū factum in mutuando: vt.s. donū sibi gratis factū recipere nō possit. qui s̄m omnes doctores: prius recipere potuissꝫ. ¶ Quartum punctū est ibi principaliter. Hoc enim dicitur ꝓpter intentionem secundariam: que nō inducit vsuram. Dicitur autem h̄ intētio principalis cum.s. mutuās magis mouetur ad mutuandum ꝓpter lucrum qd̄ sperat sibi euenire: q̄z propter aliud. Sed inten tio s̄caria dicitur quando ⁊ si sperat aliquid sibi dari ab eo cui mutuauit ex sua liberalitate: tamē nō illud mouet eum ad mutuandum illi: sed magis beniuolentia ⁊ libe

ralitas:ita vt etiam si non crederet aliquid sibi dari vel donari vltra sortem:adhuc tamé mutuaret. Sicut enim principalis intentio ꝛ spes ad temporale inducit symoniam:ꝛ non secundaria in collatione spiritualium:vt habetur expresse di.vi.c. Quid proderit: in glo. ꝛ d.lix. Si ossa. ita etiam in mutuo. principalis intentio ad lucrum inducit vsuram ꝛ non secundaria ẜm Laurentiuꝫ de redolfis:ꝛ multos alios. Nec obstat.c.i.xiiij.q.iij.vbi dicit Augu. Si mutuo dederis a quo plusq̄ꝫ dedisti expectes:fenerator es. Hoc enim intelligitur de expectatione causatiua principaliter mutui. Similiter nec obstat.c.vltimū. xxiiij.q.iij. ad id quod dictum est supra de dato ex liberalitate. Nam dictum.c.loquitur cū aliquid datur vltra sortem: ex actione actuali vel intentionali saltem mutuantis:ꝛ non ex liberalitate mutuum accipientis. Et nota ꝙ intentio principalis ad lucrum non solum in principio mutuationis:sed habita postea:ꝛ si a principio non habuerit inducit vsuram: vt puta mutuat quis proximo mere ex charitate:vel animi magnanimitate:post mensem subintrat cogitatio méte eius: de lucro sibi dando ab eo cui mutuauit: ꝛ ita inficitur:ꝙ si non speraret aliquid recipere vltra sorteꝫ repeteret mutuatum:sed propter lucrum speratuꝫ dimittit.certe talis vsurarius est. ar.i.q.i.c.fertur.parapho. Vulnerato. Et si aliquid vltra sortem recipit:quáuis ille daret:nó exactus sed sponte,ppria daret:tunc cū tali aīo accipiens restituere teneretur. Et hoc est verum:nisi mutuū accipiens:ꝛ si sciret vel crederet intentionem illius fuisse deprauatam: tamen ex mera liberalitate dat aliquid per moduꝫ doni:ꝛ hoc sibi declarat ꝙ vult oīo vt sit suum: ꝛ per modum doni: tunc mutuans sic accipiés:habꝫ penitere de peccato ꝛ vsuraria intentione: sed ex quo libere donatum sibi est:restituere non tenetur: sed si dedisset nó ex libera voluntate: sed ne reputaretur ingratus:ꝛ sic nec ab illo:nec ab alio reperire posset mutuum:si mutuās hec scit: vel ,pbabiliter credit non potest recipere: quáuis ex charitate mutuasset: ꝛ ipse sponte dedisset.i.nec exactus Et restituere tenetur acceptuꝫ ẜm Lauré. redol. Hoc eliciútur a.d. Anto.in summa. Raymūdus vero ordinis predicatoꝝ in sua summa vsuram diffinit sic. Usura est lucrum ex mutuo pacto: debitum vel exactum:hec ille. Non.n.reputatur vsura si aliquid gratis fuerit oblatum ꝛ gratis accipitur.

Ar.xiiij.q.iij.Usura.d.xviij.De
eulogijs.i.q.i. Sicut. Goffredrꝰ
doctor venerabilis tianensis. sic
vsuram diffinit. Usura est quic-
quid sorti accedit intentione pre-
cedente vel pacto.xiiij.q.iij. Ple
riqȝ.Sola enim spe vel expecta-
tione cõmittitur vsura:multo ma
gis pacto:vt.s̃.declaratur.S.de-
niqȝ tho.in.xxij.q.lxxviij. arti.i.
Et i questionibus de malo.q.xiij.
arti.iiij.sic diffinit vsuram. Usu-
ra est precium pecunie mutuate:
vel cuiuscunqȝ rei: cuius vsus est
consumptio vel destractio eius:
hec ille.Capiat prudens predica-
tor quácunqȝ diffinitionez ex his
voluerit.Que quidem vsura est
non solum mortale peccatum: sed
grauissimuz:vt ait.s.Doc.in.xxij.
.q.lxxviij.ar.i.Et in questionibus
de malo.q.xiij.ar.iiij. Et i.iij.quo
libet.q.vij.ar.ij. Et dñs Albertus
in.ij.senten.quod triplici ratione
declaro.

¶ Primo ratione transgressio-
nis.

¶ Scdo ratiõe punitiõis.

¶ Tertio ratione occisionis.

¶ Primo dico vsuram esse pec
catum mortale ratione transgres-
sionis.Maledictus népe vsura-
rius est transgressor omnium le-
gum per quas vsura prohibetur:
ergo semp peccat mortaliter. Ná
primo trásgredit legem naturalé.
Lumen enim rationis naturalis
vnicuiqȝ dictat vt id nõ faciat al-
teri:qđ sibi nollet fieri. Sic etiam
christus docuit discipulos ⁊ tur-
bá debere viuere:vt patet Mat.
vij.c.di.Quecunqȝ vultis vt fa-
ciant vobis hoies:⁊ vos facite il-
lis. Et Mat.xxij. Diliges proxi-
mum tuũ sicut teipsum:hec est lex
⁊ prophete.Sed O crudelissime
vsurarie.Certe velles ꝙ nullꝰ te
dánificaret:ꝙ ĩtuis necessitatibꝰ
tibi libere subueniret. Et ꝑpter
hoc dicit Ari.i.poli. Et.iiij. ethy.
Usurarij sunt turpes lucratores.

¶ Scdo vsurarius facit cõtra le
gé diuinalé. Precipit enim domi
nus vt nullus aliqd accipiat vltra
sorté:vt patet Leui.xxv. Ne acci-
pias vsuras ab eo:nec ampliꝰ q̃ȝ
dedisti. Deut.xxiij. Non fenera
beris fratri tuo ad vsurá pecuniá:
nec fruges:nec quálibet aliam ré.
Et iteȝ.Fratri át tuo absqȝ vsura
id quo indiget cõmodabis. h̃ ille.
Usurarius át dicit.Tu deus preci
pis tuo modo.Et ego faciá quod
mihi videt.Et sic nõ cessat quátũ
põt accipe plusq̃ȝ mutuet. ¶ Ter
tio vsurarius facit cõtra legé pro-
phetalé. Hec lex ꝓhibet vsuras
expresse:vt patet.c.v.di.Cogita-
uiqȝ cor meũ ⁊ increpaui optima
tes ⁊ magistratus ⁊ dixi eis: vsu-

ras ne singuli a fratribus vestris exigatis. Et Dauid. ps. xiiij. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo? Et responsum fuit. Qui pecuniã suam non dedit ad vsuram. Ergo qui facit vsuram: el demonio fil portera. Et Ezech. xviij. ait. Vir si ad vsurã nõ cõmodauerit: et amplius non acceperit vita viuet. ¶ Quarto facit contra legez euangelicalẽ. Gloriosus filius dei iesus christus prohibet vsuram. Luc. vi. di. Mutuuz date nihil inde sperantes. Nota li nihil: quia nec pecuniam nec rẽ aliquam nec sperare nec recipere potest vltra mutuum. ¶ Quinto facit cõtra legem canonicalẽ. Lex canonica manifestissime prohibet vsuram per decretales: vt patet in titulo de vsuris p totũ. Per Sextũ de vsuris. Per clemẽtinã de vsuris p totũ. p decretũ. d. xlvi. sic vbi Leo papa inquit. Sicut non suo: ita nõ alieno noie aliquis clericorum exercere fenus attentet. Indecens. n. est crimen suũ cõmodis alenis impẽdere et exercere: fenus aũt hoc soluz aspicere et exercere debemus: vt qd hic misericorditer tribuimus. a dño qui multipliciter et in ppetuũ mansura tribuit recipere valeamus. hec ille. Vbi glo. Licet oibus interdicatur vsura: maxime clericis interdicit. Et est argumentũ q nõ potest nomine suo: nec alieno nomine potest. xlvij. d. c. Quoniã multi. Et ẽ cõciliuz nicenũ. Et. xiiij. q. iiij. Quid dicam. Et. c. Ab illo: vbi Ambro. ait. Ab illo exige vsuram: cui nocere merito desideras. Cui iure inferunt arma. huic legitime auferuntur vsure quẽ bello vincere non potes. Ab hoc vsurã exige: quẽ nõ sit crimen occidere. Sine ferro dimicat qui vsuras flagitat. Sine gladio se de hoste vlciscit q fuerit vsurarius ex actor inimici. Ergo vbi ius est belli: ibi ius vsure. hec ille. Vbi glo. Sicut nulli debes nocere: sic et a nullo debes petere vsuras: vt capitulum intelligatur negatiue. Alij dicunt: q ab hoste licite possumus accipere vsuras: quia omnia eorum licite possimus auferre. xxiij. q. vij. c. i. Et. ij. Et. q. v. c. Dicat aliquis. Et glo. hu. dicit i bello iusto. ¶ Sexto vsurarius facit contra legem humanalez. Lex ciuilis prohibet maledictam vsuram. Nam imperator iubet seruari ea que statuta sunt in niceno concilio: vt in autẽtico: de ecclesiasticis in principio. coll. i. Sed nicenum concilium prohibet vsuras: vt patet. quadragesima septima. d. c. Quoniaz ergo impator voluit derogare legibus

suis: que de vsuris loquunt. Ná inferior nó potest tollere legem superioris: vt.ff.ad trabelianá.l.ille a quo.parapho. Tépestiuū. Nó potest discipulus frangere legem magistri.ff.de arbitris.l. Nam ꝛ magister. Nec suus legé dn̄i sui. C.de pactis.l.seruus. Sed leges ciuiles sunt inferiores ad legé diuiná ꝛ canonicá: que leges prohibent vsuras ergo leges ciuiles si que vident fauere vsure nullius sunt roboris. ¶ Septimo vsurarius facit ꝯtra legé theologicalé. Oés.n.theologi attestant vsuras esse ꝓhibitá Augu. Hiero. Amb. Chriso. Thomas Albertus Petrus de palu. Alexáder Bonauétura ꝛ ceteri. ergo vsura est mortale peccatū ꝛ grauissimū. ¶ Secundo idé ꝓbat rōne punitionis. Usurarius grauissime punitur in hoc mundo. ergo vsura est peccatum mortale. Nam sunt infames. vi.q.i.Infames. Nó recipiuntur ad cómunioné altaris si sunt manifesti. extra de vsuris.c. Quia in pluribus. Excludunt ab ecclesia. d.lxxxviij.c. Eiciens. Testamenta eoꝝ sūt irrita. Extra de vsuris.c. Quáq̄ꝫ libro.vi. Excōicant quo ad sacraméta percipienda: ꝛ quo ad oblationes altaris. extra ꝺ vsuris.c. Qui in pluribus. Item prohibentur ordinari ad clericum.d. xlvi.c. Seditionarios. Antiquitꝰ quoqꝫ puniebat apud romanos. De quibus ait Cato libro de re rustica in principio. Maiores.n. nostri: hec sibi habuere: ꝛ ita i legibus posuere. furé dupli condénari: feneratoré q̄drupli. Quáto peioré ciuié existimarint feneratorem: q̄ꝫ furé: hinc licet estimare. H ille. Ergo vsura est peccatū mortale. ¶ Tertio idé ꝓbatur ratióe occisionis sic. Qui aliū iniuste occidit peccat mortaliter. Sed vsurarius occidit iniuste: ergo mortaliter peccat. Ait náqꝫ Aug. in decretis.xiiij.q.iiij. Quid dicá. An crudelior est qui subtrahit aliquid vl' eripit diuiti: q̄ꝫ qui trucidat inopem fenore: Et Ambro.xiiij.q. iiij.c. Ab illo: dicit. Sine ferro dimicat qui vsuras flagitat. Et iteꝝ Aug.xiiij.q.v. Imolás ex iniquo oblatio est maculata. Dona iniquoꝝ nó ꝓbat altissimus: non respicit in oblationibus inimicoꝝ: nec in multitudine sacrificiorum eoꝝ propiciabitur peccatis. Qui offert sacrificiū de substátia pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris. Panis egentiū vita pauperis est. Qui defraudat illū homo sanguis est. Qui effundit sanguinem ꝛ qui fraudem facit: necessario fratres sunt. hec ibi. Unde Tulius in.ij. de officijs in

fine ait. Illud est Catonis senis a quo cũ quereret quid maxime in re familiari expediret: Respondit. Bene pascere. Quid scdm: Satis bñ pascere.. Quid tertiu: Bene vestire. Quid quartum: Arare. Et cum ille qui quesierat dixisset: qd fenerari: Tum Cato. Quid hoiem inquit occidere. h ille. Et finaliter miseri cum oibus suis vsuris rapinis fraudib9 atq3 deceptoibus in igne eternũ mittetur. Legimus. n. de quodã vsurario duos filios habente: q cũ infirmatus esset grauiter: visitatus a confessore: ɔfessus est ei: et non negauit peccatũ suũ. Cui cum declarasset ɔfessor. q oportebat male ablata restituere: alias absolui nec saluari poterat: ad hoc hortaretur: vt posset sacra sumere et aiam saluare. Respondit miser. Ego nõ possum: q: si superuiuerem: nõ haberẽ ad manducandũ: s3 me mendicare oporteret: et vos oporteret ire ad hospitale. Nihil enim vobis remaneret: quia oia de vsuris sunt. Cui illi. Nõ curet3 de nobis: puideatis saluti vestre. Ille aũt a diabolo obcecatus: tacete ait. Volo potius ire et ad misericordiã dei stare: q3 ad mercedem hoium: quia sunt inhumani et inmisericordes: deus autem est clementissimus: sicq3 in sua stulticia cecitate et obstinatione ligatus et possessus a diabolo migrauit: et sepultus est in inferno. Qđ attendens vnus de filijs hortatus est fratrem ad restituendu3: ne sequeretur patrem suum in eandẽ damnationem. Cui ille. Si pater me9 vsuras fecit. ego illas nõ feci. Volo ex portione mea gaudere dum viuo: de futuro nescio quid erit. Alius vero restituit certis psonis certa. Incerta vero pauperibus distribuit. Cum aute3 ille alter frater duceret in bonis dies suos ex substantia vsuraria in puncto ad inferna descendit moriens. Alter vero qui facta restitustione religionis habitum sumpserat: quada3 die dum oraret vidit in visiõe terram apertam et in profundũ ignẽ maximũ et copiosum: et imensam flammã se extendentem: Et in profundo inferni inter ceteros patre3 suum vidit et fratrem super eum: quem pater frequenter maledicebat dicens. Maledictus etc. quia pro te: vt te diuitem dimitterem huc deueni. Et filius respondebat imo tu maledicaris: quia pro te huc veni. Si enim non mihi dimisisses vsurarie acquisita: cauissem a vitijs et huc nõ venissem. Et sic inuicem altercabantur. At filius religiosus et illuminatus: referebat continuo gratias deo: quia re

stituerat: ⁊ deo seruire venerat. ¶Recitatur quoq; terribile exemplum de quodā vsurario: qui dū dormiret in lecto cum vxore: subito expergefactus exiuit de lecto. Cum autem ab vxore sua interrogaretur quid haberet. ait. Rapt⁹ sum ante iudicium dei: vbi tot ⁊ tanta horribilia sunt opposita contra me: q̄p nesciui nec potui respōdere. Et cum fuerim diu expectatus ⁊ inspiratus: modo sn̄ia data est contra me: ⁊ datus sum in potestate demonum: qui me debent hodie ad eterna supplicia conducere. Quo dicto: vili veste de pertica sumpta: rapido cursu domum egressus est. Quem sui hincinde querentes in monasterio quodam monachorum cantantium matutinas inuenerunt. Cuncti eum ad penitentiam hortantur: sed ipse desperans: noluit voluntatem mutare: ita vt nec prece: nec ratiōe: nec minis proficerent: tamen diligenter vsq; ad sextam horam est ab eis custoditus. Deniq; cum ꝯsanguinei eum ad domum adducere vellent: ⁊ ad quendam fluuiū per quem transituri erāt peruenissent viderunt quandam nauem rapido cursu per fluuium ascendentem: que a nullo videbatur conducta. sed ab vsurario visa est plena demonijs. Qui ait. Ideo venerūt vt me ad supplicia eterna asportent. Quo dicto de manibus velociter eoꝝ est raptus ⁊ in nauim ꝓiectus. Et cursu rapido p̄dicta nauis cum demonijs cito disparuit. ¶Refert insuper Cesarius de quadam vsuraria femina: que dū moreretur: vidit totum campum coruis ⁊ cornicibus plenum ⁊ clamauit. di. Ecce modo appropinquant ad me. Modo sunt in tecto modo sunt in domo: modo pect⁹ meum lacerant. modo animā meā extrahūt. Sicq; cum vlulatu emisit spiritum. In nocte vero q̄ aderant viderunt corpus mortuum vsq; ad tectum leuari: ⁊ cecidit ⁊ confractum est. Ecce finis maledicti vsurarij. Neq; imerito. Qui enim alium occidit: meretur ī corpore ⁊ in anima diabolo puniēte cruciari ⁊ sic p; pria. ps. ꝑncipal.

Ecundo principaliter ꝯsiderare debemus vsure malignationem. Tres sunt vsure malignitates.

¶Prima est tp̄is venditiua.
¶Scd̄a est iferno assimilatiuā.
¶Tertia est pietatis oblitiua.

¶Prima est tp̄is vēditiua. Nam vsurarius ꝑ cursus vendit tp̄s illud sibi appropriās. qd̄ deus vult paupibus ⁊ diuitibus esse cōmu-

ne.Sed hic merito queritur. Mercator habet petiam panni. precij quatuordecim ducatorum: et vendit eam emptori ad terminū sex mensium pro.xvi.ducatis vel pluribus vtrum talis cōtractus sit licitus an vsurarius. Respondent mercatores dicentes: q talis cōtractus vtiqz est licitus:quia mercatori lucrari licet. ex quo pro cōmuni vtilitate laboribus et expensis et multiplicibus periculis se exponūt:quia iustum est vt inde reportent lucrū cōpetens officio suo.hoc quidē minime facere possunt:nisi vendendo merces suas. Et sic preciū taxātis q pensatis oibus laboribus:periculis et expensis:circa merces suas factis vel fiendis lucref.x.vel.xv.pro centenario.hoc facere quoqz nō possunt: nisi pro expectatione solutiōis vsqz ad hoc augeāt preciū solutōis mercium suarum: vt.s.pensata huiusmodi expectatione cū certis circūstātijs lucref finaliter.x.vel.xi. vel vltra quandoqz. Huic quesito respōdet venerādus doctor.d.Anto.archiepiscopus in sua sū.tractatu de vsura di. talis contractus est manifeste vsurarius:sicut per ecclesie determinationem patet extra de vsuris. Consuluit. Ad rationes aūt mercatorum respondet ipse.d. Anto. q illud non est simpliciter verum scilicet q in casu liceat mercatori plus vendere:quā ei cōstiterit. Sed aliquādo et minus:aliquādo plus secundum q plus et minus illo tempore quo vendit valet illa merces:quod procedit ex habundantia vel penuria eius:et secundum q plus vel minus requiritur. Et hoc probatur tripliciter. Et primo dicendum est q mercator sicut predictum est:propter predictas causas lucrari possit:non tamen modo illicito:sicut contingit in vendendo ad terminum: et obseruando alios illicitos modos. Item secundo sicut intuentibus patet ex predictis sequeretur q dato q mercator merces valore.c.ducatorum per mille ducatos emisset tūc secundum predictam potentiam posset per quēcunqz illicitum contractum eas illicite vendere.sic q vltra mille ducatos lucretur.x.vel.xv.quod quidem patenter irrationabile est. Sequeretur etiā q si interea:vel tempore maxime caristie merces suas precio magno emisset:posset propter hoc in loco vel tempore in quo merces ille essent viles:vendere illas et precio maiori quā emisset:saltem propter expectationem solutionis. Quod quidem absurdissimum manifeste apparet atqz iniustum. Secundo etiā dicunt:q nō intendūt merces suas carius vēdere propter ipsos:sed propter recuperādū dānum

q̄ꝺ ex dilatiōe solutionis incurrit: q: si ꝑdictos denarios: statiꝫ post mercium vēditionē haberēt: possent cū eis multuꝫ lucrari. q̄ꝺ facere nō possunt. q: nō statim soluūtur. Ad q̄ꝺ etiā tripliciter rn̄deri pōt. Et primo dicēdum ꝙ ⁊ si talis venditor inde lucrari posset: ppssibile etiā foret nō lucrari: insup ⁊ ꝑdere capitale. Nunc autē: q: nō stat ꝑiculo talis dāni: nō pōt stare in certitudine talis lucri. Insup ⁊.ij. q: hēret lucruꝫ de re non sua.i. de mutuo dato in emptiōe. Propterea tertio mercator non pōt in pactum deducere recōpēsationē dāni. q̄ꝺ ꝯsideratꝰ ex hoc: q: sua pecunia nō lucratꝰ vt possit vēdere. ꝙ nōduꝫ est. ⁊ pōt ab habēdo multipliciter ipediri. ꝓm.s. Tho.iij. quoqꝫ dicunt hoc facere q: frequēter apparet. ꝙ d̄bitores nō soluunt in tp̄e assignato. ⁊ circa acq̄sitionē taliuꝫ denarioꝝ. oꝫ eos facere magnas expēsas. Aliq̄ etiā nunq̄ꝫ soluunt vel fallunt. Ad q̄ꝺ dicēduꝫ siue rn̄dēdum est duplicit. Et primo dico ꝙ lꝫ multi q̄bus talis terminus ꝯcessus ē. in termino nō soluunt. ⁊ multi etiam sunt. qui in termino sibi dato soluunt. ⁊ tn̄ precium q̄ꝺ ꝓpter tp̄s mercibꝰ additum est: non minuitꝰ ab his q̄ i dato termino nō soluūt. Quare eque vtrisqꝫ vēdere termino: inequalitas ⁊ iniusticia est: q: iustus nō dꝫ ferre penā iniqui seu mali debitoris. veꝝ ē ꝙ extra de fideiusso.c. Peruenit. ꝯceditꝰ rōne intereē si debitor nō soluit i termino sibi dato: creditor ꝓuari dꝫ indēnis. nec tunc est ibi vsura. cuꝫ vsura sit. q: rōne mutui speratur lucrū. h āt talis excrescētia. nō recipitur. nisi rōne dāni vitādi nō lucri hābēdi. Ab illis ergo qui in termino nō soluunt exigat recōpēsationē sui dāni. nō ab alijs. Quātuꝫ ad aliā partē sue excusationis .s. de his qui nunq̄ꝫ soluunt. vn̄ dānificantur. talibus rn̄dēduꝫ est. ꝙ eoꝝ ꝯscia pōt stare merito inquieta. cuꝫ ⁊ de tali termino dato culpā habeāt. ⁊ aīam cū substātia ꝑdāt. Nā nō coguntꝰ talibꝰ vēdere. nec illis vēderēt. si crederēt nō soluturos. ⁊ rōne dubij i mutuo. q̄ꝺ ibi ē īplicituꝫ. nō lꝫ sꝑare lucꝝ. extra de vsuris.c. Nauigāti. Nec ē iustuꝫ ꝙ in termino soluētes patiātur penā ꝓ nō soluētibꝰ. vt dictum est. ꝫ.d. Anto. Ideo dicit.s. Boc. i ep̄la ad lectorē florentinū: in qua optime declarat hāc materiā: quā vide in tractatu de vsura dn̄s Anto. Et sic pꝫ ꝓma malignitas vsure. ¶ Secūda malignitas vsure ē inferno simulatiua. Infernus.n. nunq̄ꝫ saciatꝰ: sꝫ semper os hꝫ apertuꝫ: vt oēs aīas suscipiat:

τ oibus supplicia parat: nemini pcēs. Sic vsurarius oēs deuorare cupit. Nō habet sacietatē: sed semp stat ore aperto ad rapiēdū. Hiero. in ꝓlogo biblie. Dictum est: auaro tam deest qđ hz: qȝ qđ nō habet. Vñ Ecclesi. v. dr̄. Auarus nō implebit pecunia. Augu. lib. de verbis dñi. Que ē ista auiditas ꝯcupiscētie: cū ipse belue habeant modū. Tunc. n. rapiunt qñ esuriunt: pcunt vero prede cū sen serint sacietatē. Insaciabilis ē sola auaricia diuitum: que semp rapit: τ nunqȝ saciat: nec deū timet: nec hoiem reueret: nec patri pcit: nec matrē agnoscit: nec fratri obtēperat: nec amico fidē suat. Viduam opprimit: pupillū inuadit: liberos in seruicium reuocat: testimoniū falsum profert. Res mortui occupat quasi nō moriantur τ ipsi. Que ē ista insania aiaꝝ amittere vitam: appetere mortē: acquirere auꝝ τ pdere celum: hec ille. Immo inferno est deterior vsurarius. Nā infernus in passiōe dñi que sua non erant restituit. s. aias sanctoꝝ patrū. Vsurarius autē: aliena nō vult restituere. ¶ Tertia malignitas vsure: dr̄. pietatis oblitiua. Ait Ambro. Ois summa religionis xpiane: in misericordia τ pietate cōstituta est. Jaco. i. Religio mūda τ imaculata apđ deum τ patrē h̄ est: visitare pupillos τ viduas in tribulatiōe eorum. Job. xxxi. Ab infancia mea creuit mecū miseratio: τ de vtero matris mee egressa est mecū. Jō Apost. hebr. xiij. Beneficiētie āt τ cōionis nolite obliuisci. Talib⁹ enī hostijs ꝓmeret de⁹. Et apl's Petr⁹ i. pe. iij. Fraternitatē amatores. Maledictus autē τ ipūssimus vsurarius: oi humanitate: oi cōpassione: oi pietate: τ fraterno amore postposito indigētibus nō succurrit: sȝ illos magis ac magis tollēdo vsuras opprimit: de paupertat: psequit τ anihilat. Et licet quottidie expientia hec doceat: tñ exēplo pz: de illo qui mutuauit pauperi rustico. x. ducatos di. Restitues mihi qñ poteris. Tpe autem collectiōis: iuit ille q mutuauerat ad pdictū paupeȝ. di. Redde mihi meos deceȝ ducatos. Tūc ille. Nō habeo modum: sed vendam modicum frumenti: τ tibi satisfaciam. At vsurarius subiūxit. Benefac mihi vende frumentuȝ sm precium qđ currit: τ ero contentus. Quod rusticus fecit. Et dedit illi viginti staria frumenti: precio viginti solidoꝝ ꝓ stario: postqȝ vero rusticus assignauit illa viginti staria dixit ille vsurarius. Ego compatior tibi: quia video: si frumentuȝ istud asportauero nō

habebis pro familia tua. Sum cõtentus vt frumentum retineas. Qd rusticus gratanter iterum retinuit: tempore vero madij: in quo frumentum plus valet et non habens ille pauper vnde redderet: oportuit illud emere ab eodẽ: precio vnius ducati pro stario. Et ita per istas cõmutatiões factas: hoc modo pluries ex.x.ducatis: modo in frumẽto mõ in pecunijs: abstulit rustico omnes possessiones et omnibus bonis expoliauit eũ. O insaciabilis vorago vsurarum. O iniquitas maxima. O impietas iudaica. O lupina crudelitas: contra quã deus: tandem seniẽdo vltionem imittet. Naz Jacobi.ij. Judicium enim sine misericordia qui nõ facit misericordiam. Jtaqz et terribiliter ipyssimis et maledictis vsurarijs dñs cõminatur per Ezechielem prophetam.xx.c. di. Usuram et superabũdantiam accepisti: et auare proximos tuos caluniabaris: meiqz oblita es dicit dominus deus. Ecce cõplosi manus meas: super auariciam tuam quam fecisti.hec ille. Uult dicere: q: non fuisti largus et apertus pximo: sed strictus et cõplosus. Sic et tibi seuissime et terribilissime fiet: quia tẽpus vsurpasti: q: isfernalis es effectꝰ: q: pietatis es oblitus. Et ita patet secunda pars.

Ad tertiam transeo.

Ertio principaliter considerare debemus vsure specificationem. Ut vsurarij integre confiteri possint. saltem duodecim modos apponã: quibus contractus redditur iniustus et vsurarius.

¶ Primus modus vsure dr̃ depositiuus.sm.d.Anto. Cum mulieres: de quibus minus videt̃ ne cõsument dotes eaꝝ: deponunt eas apud mercatores: ad discretionem: saluo capitali: hec vsura est: et peccatũ mortale: et ad restitutionem tenent̃: peius autem et scandalosius: si instrumentum faciunt de saluo capitali: et tamẽ velint vltra illud in lucro participare possunt tñ accipere pignus pro securitate ab ipso mercatore.vel artifice.ita q non vtant̃ ipso pignore ad vtilitatem. Nam licet quidem dare pecuniã ad lucrũ. et periculum seu dãnum,pportionabiliter. et apponere pactuz pro maiori securitate.q mercator exerceat pecuniã suã.in quibusdã locis et nõ in alijs.in quibusdã mercantijs et nõ in alijs. Et si secus ille fecerit. damnũ qd patit̃ erit totũ suũ.q: cõ pactũ venit. Debent etiã declarare.sibi q in negociationibus licitis pecuniam suam commerce-

tur. Quod si sciuerit contrarium facere. non percipiat de lucro: sed pecuniam suam repetat: hec domi. Anto. Sed ꝛ idem de viris. Secūdus modus vsure dicit vsufructiuus. Cum mulieres vidue ab heredibus ꝯiugis defuncti recipiunt possessiones vsufructuādas: quousqȝ reddant eis dotes: vsura est ſm Inno. ꝛ Hosti. ꝛ alios ē peccatū mortale. Beatus Antonin⁹: sup hoc casu dicit: puto tamē vbi violenter detinere tur dos ab illis heredib⁹: nec pōt se iuuare: q: nō sibi fieret iusticia: ꝓpter potentiā illoꝝ: tūc mulier illcite recipit fructus possessiōis: vel pecuniā tantā annumeratam sine estimatione dotis. Idē videt cum heredes illi non possent: sine magno sui detrimento restituere dotē: que est i pecunia: nec possessionem habēt quā ei assignent. Et ꝓpter hoc mulier ne nimis grauet: dimittit penes eos: ad tēpus: si illo interuallo recipit alimenta ab eis: cum nō habeat vnde viuat aliunde: non videtur illicitum. Non enim illud recipit ratione mutui: sed ratione interesse: cum si dotes haberet: inde viueret: emendo possessionem: vel exponendo negociationi. Secus autē dicendum: quando hoc fieret ob vtilitatem vtriusqȝ vt illi magis possent: cum illa pecunia lucrari: ꝛ illa vt ex integro suo capitali lucrū habeat: hec ille. Notandū est hic: q si mulieres sunt nupte viris: qui sunt obligati ad restitutionem vsuraꝝ: ad quam restitutionem non est sufficiens valor substātie eorum in vsuram ꝑticipant: victum ꝛ vestitum de his percipiendo. Si sunt puelle nuptui tradende: ꝛ dotes recipiunt de vsuris: viri earum non possunt recipere tales dotes: ꝛ si receperint tenētur ad restitutionem illis: quibus socer erat obligatus ex quo omnia illius erant obnoxia restitutioni. Et ipsa mulier soluto matrimonio tenetur ad satisfactionem: si vir non restituit: ſm doc. Ray. ꝛ alios Idem vsufructiuus. Cum debeo tibi centum: q: non possum soluere: do tibi domum. Aut possessionem in pignus vsquequo dem tibi centum: talis recipiens: nisi recompenset fructum pignoris: extractis tamen expensis factis pro conseruatione ꝛ labore rei pignorate: facit vsuram: mortaliter peccat: ꝛ tenetur ad restitutionem. Tertius modus vsure dicit tutatiuus. Cū tutores: vel procuratores pupillorum pecuniam deposuerunt

in bancho ad discretionem: é vsura ꝛ tenentur ad restitutionem. Et quãuis ipsi pupilli non fecerint talem contractum: tamen lucrum tale ipsi perceperunt. Et si nõ disponunt se ad restitutionem: iam sunt in statu damnatiõis. Sed ꝛ ipsi tutores ꝛ ꝓcuratores mortaliter peccant: faciendo tales contractus: ꝛ tenentur ad restitutionem: lꝫ vtilitatem inde non sint consecuti in casu quo ipsi pupilli non vellent: vel nõ possent satisfacere. vt notat Archidiacono. di. xlvij. Sicut non suo. ¶ Quartus modus vsure dicitur negociatiuus. Cum aliquis negociator, vel factor: vel etiam procurator exercens negocia alioꝝ facit huiusmodi contractus supra immediate declaratos: vsuram cõmittit ꝛ peccat mortaliter ꝛ ad restitutionem tenetur ẜm Paul. Licet ad eũ nihil peruenerit. Est enim actor ꝛ minister contractus vsurarij. Cuꝫ aliquis etiã est mediator ꝛ seruiẽs talibus ꝯtractibus: mortaliter peccat. ¶ Quintus modus vsure dicitur obsequutiuus. Cum aliquis mutuat pauperibus hac intentiõe vel pacto vt integro capitali obsequantur ei: vel seruiant in operibus agri: vinee: ꝛ hmõi: vel opis bouũ: vel equorũ: vl' exercitio corporali: vel vt paupercula cui mutuauit lauet sibi: faciat lisciuiã, ꝛ huiusmodi. vsuraꝫ cõmittit. extra de vsuris. c. cõsulit. ꝛ peccat mortalr: ꝛ tenetur soluere pro seruicio vel cõputare in sorte. ¶ Sextus modus vsure dr̃ legatiuus. Cum filij vel quicunqꝫ heredes vsurarioꝝ participes sunt: tenentur ad restitutionem si illa bona legata: obnoxia sunt restitutioni. extra de vsuris. c. Cõsuluit: nisi incerta eẽnt: ꝛ lucis ꝓprijs legata. alias vsurarie possident: ꝛ peccant mortalr. De vsurarijs ãt publicis: cũ scia dyocesani ꝛ cautionib⁹ debet dispẽsari: vt patet de vsuris in. vi. ¶ Septim⁹ modus dr̃ acceptiuus. Cuꝫ aliquis mutuũ accipit ad vsuram sine legittima causa: puta necessitatis vel vtilitatis rõnalis: sed ad ludendũ vel prodigaliter expẽdẽdũ ꝛ hmõi peccat mortalr̃ ẜꝫ. s. Tho. ꝛ alios doctores. Et addit. s. Tho. in epl'a. Ut honorabili⁹ viuat: ꝛ maiores hmõi mercantie fiant: nõ excusat accipientẽ ad vsuram: qꝛ nõ videt rõnabilis cã. Nota ibi maiores: intelligo qꝫ. s. conueniat tali statui mercatoris. ¶ Octauus modus vsure dr̃ instrumẽtatiuus. Cũ notarij cõficiũt instrumẽta in fraudẽ vsurarũ scienter ꝛ etiã testes peccãt mortaliter. Ipsi aũt notarij sunt periuri: qꝛ cũ creant solent iurare ꝙ talia non facient: ꝛ sunt infames: nec de cetero pñt te

stificari: nec instrumēta conficere. extra de testib⁹. c. Is. Ex quodam. parapho. i. in fine. ¶ Nonus modus dr̄ estimatiuus. Cū aliqs mutuat pecuniā recepturus ad certuꝫ terminū alterius generis monetā: vel in alio loco: aut aliā rē. Si hoc ideo facit vt ex mutuo lucret̄ ꝰm Hosti. vsurarius ē. Idē qui de nūdinis ad nūdinas mutuant: ⁊ sub quacunqꝫ specie cōditiōis vel alterius ꝯctus pallietur: qcqd accedit sorti: vsura ē. extra de vsuris. c. Cōsuluit. xiiij. q. iij. Pleriqꝫ. vij. q. iiij. Siquis cleric⁹. ¶ Decimus modus dr̄ aduocatiuus. Cū aduocatus ē patrocināś sup hmōi dictꝫ ⁊ in hmōi ꝯctib⁹: quilibet ē dign⁹ morte eterna: qꝛ peccat mortaliter. Cōsentiūt. n. vsure cooperādo ei. ij. q. i. c. Nō solū. ¶ Undecimus modus vsure dr̄ statutiuus. Cum aliqs facit statuta sup hmōi dicta: vel aliquis iudicat ꝰm ea: vt capitaneus: rector ⁊ hmōi. ac ēt p̄bēs ꝯsiliū ad hmōi statuta: peccat mortaliter: ⁊ ē excōicatus quilibet talis. Extra de vsuris. Ex graui. in de. ¶ Duodecimus modus vsure dicitur permissiuus. Cum dominitꝑales permittunt vsuras: pp certā quotā quam recipiunt inde: peccat mortaliter. Et in eadē damnatione sunt cum illis. Simili? cōfessores qui absoluūt scienter tales: nō disponētes satisfactionem ⁊ emendā. O mitto hic multa pp ꝓlixitatē declarāda. Unum cōmemoro. s. ꝙ tam graue est peccatum vsure: ⁊ tā dānabile vt sit possibile vsurariū pluribus vicib⁹ in die mortalr̄ peccare. O i. n. vice: qua de contractu illicito cogitat cū deliberatiōe ⁊ consensu rōnis in omni verbo pro huiusmodi. in oī actu. in oī cōputo. in omni numeratiōe: in omni scriptura: siue nota. semp mortalr̄ peccat. In oī cogitatione cum dolet se nō posse assequi intētum: in cōtractu: cum aduertit: semper peccat mortaliter. Non sic est in alijs peccatis. Nā gulosus non semper actu comedit: nec lasciuus cōtinue luxuriat̄: nec iracūdus cōtinue irascit̄: sed interponit actus suos. Usura autē semper rodit animam vsurarij ad damnationem: semper consumit ossa pauperuꝫ. De die. de nocte. festis. ferijs. dormiendo. vigilando: nunqꝫ cessat vsura: continue operatur ⁊ nunqꝫ deficit. Unde. s. Leo papa in sexto sermone de ieiunijs quattuor temporum digne ait. Fugienda prorsus est iniquitas fenoris: ⁊ lucrum quod omni caret humanitate vitādū. Multiplicatur quidem facultas iniustis ⁊ tristibus incrementis: sed mentis substantia contabescit: quoniam fenus pecunie: fun⁹

est anime.h̄ ille. O ergo grauissimum vsure scelus a quo pauci liberantur. O ponderosissimum peccatum. O abhominabile vicium ⁊ omni arte fugiendum. Si.n. aliquem capit. vix aliquãdo ab illo euadit: propter restitutionem: que dura videt̄ ⁊ amara atq̃ grauissima: quia el render fa mal al stomacho. Non sic in ceteris peccatis. Hic enim nõ dimittit̄ peccatum nisi restituatur ablatum: vt patet de regulis iuris. Et pctã tanto sunt grauiora q̃ infelicem animã detinent diutius alligatam. Extra de consue.c. vltimo. Rogemus proinde benegnissimum dominum iesum: vt vsurarios ex tantis cathenis absoluat: ⁊ gratia preuẽtos ad celestes diuitias eos conducat: qui viuit ⁊ regnat in seculorum secula. Amen.

¶ Feria quinta quarte dominice.
De symonia. Sermo.xxxvij.

Efunctus efferebat̄. Luc.vij. Admirabilis est dignitas ⁊ excellẽtia ministris ecclesie militantis collata: qui dispensatores sacramentorum a domino iesu constituti sunt: quibus ⁊ Paulus aiebat. Sic nos existimet homo vt ministros christi: ⁊ dispensatores ministeriorum dei. Qui cũ spũalia dona gratis acceperint: gratis ⁊ ipsi cõmunicare debẽt. Unde ⁊ saluator noster. Mat.x. Gratis accepistis: gratis date. Sed pleriq̃ hodiernis temporibus ad tantam deuenere cecitatem: vt ecclesie sacramenta: ceteraq̃ dona spiritualia vendere presumãt. Quos oẽs maledictos esse canonica iura proclamant: nec non ecclesiastica sepultura indignos se fecerunt. Tales enim defuncti extra ecclesiam militantem pariter ⁊ triũphantem sunt efferendi: vt inquit thema in hodierno euangelio: in quo tria habemus documenta. ¶ Primũ documentum ꝙ quilibet debet conari ad sequendum virtuosos ⁊ bonos: sicut hec turba sequebatur dominum iesum cum discipulis. Hoc tangitur par.prima euangelij ibi. Ibat iesus in ciuitatem ⁊c̃. ¶ Secundum documentum: ꝙ visitare tribulatos ⁊ illos consolari: domino deo gratum est. sicut ⁊ christus videns viduam plorantẽ misertus est: filium suscitauit: vt illam consolaretur. Hoc tangitur scd̃a parte ibi. Quam cum vidisset ⁊c̃. ¶ Tertium documentum est ꝙ quanto plura bona ⁊ benefi

cia a deo recepimus: tanto magis timere debemus exemplo turbe: de qua vltima euangelij parte dicitur. Accepit autez oés timor ꝛc. Hunc vero sanctum timorez nō habent infelices: qui symonie deseruiunt. De quibꝰ hoc mane predicaturi tria considerabimus.
¶ Primo diffinitionem.
¶ Secundo malignationem.
¶ Tertio modificationem.
¶ Primo cōsiderare debemus symonie diffinitionez. s. doc. in. iiij. di. xxv. ꝛ in. xxij. q. ioo. sic diffinit symoniam. Symonia est studiosa voluntas emendi vel vendédi aliquod spirituale: vel spirituali annexum. In hac diffinitione qnqꝫ notantur. ¶ Primum ibi voluntas. Ut enim dicitur ab Ari. ij. de anima. Uoluntas potest accipi dupliciter. Uno modo pro ipsa potétia. Alio modo pro actu ipsius voluntatis. In hac autem diffinitione accipitur voluntas: non pro potentia: quia sic de se est bona: sed accipitur pro actu voluntatis. Ná omne peccatum cōmittitur actu voluntatis. vt pꝫ. xv. q. i. c. i. ¶ Secundum notatur ibi. studiosa. i. deliberata. Ut enim peccatū sit mortale ꝛ damnatione dignum: requiritur deliberatio rationis. Sꝫ ꝭm Uul. exponit studiosa. i. ad opus exterius procedés. Unde Jo. an. dicit: ꝙ symonia mentalis: nō punitur ab ecclesia: nisi opere subsecuto. Ricar. vero in. iiij. di. xxv. dicit ꝙ non tm̄ ad symoniam requiritur voluntas vendendi vel emēdi: sed oportet ꝙ illa voluntas nō ex ignorantia: aut infirmitate: aut ex subreptione: sed ex studio ꝛ electione ad symoniam inclinetur. ¶ Tertium notatur ibi. emendi vel vendendi: nomine emptionis vel venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus: vt transactionis: renunciationis: ꝛ huiusmodi excepta permutatione que est licita: seruatis debitis quibusdam circūstantijs. ¶ Quartū notatur ibi. spirituale. Nam ꝭm Ricar. in. iiij. Spirituale dicitur tripliciter. s. essentialiter: vt gratie ꝛ virtutes. Causaliter: vt sacramēta que causant gratiam. Actualiter seu effectiue: vt predicare: corrigere: visitare: orare: celebrare: ꝛ huiusmodi: qui sunt actus spirituales. ¶ Quintum notatur ibi. Spirituali annexuꝫ. Quod dicitur dupliciter ꝭm sanctum Tho. in. iiij. Uno modo sicut a spiritualibus dependens: vt habere ecclesiastica beneficia: quod dicitur spirituali annexum: quia non competit: nisi habenti officiuꝫ clericale. Scḋo mō dr̄ spūali annexū: q: ad spūalia ordinatur: sicut ius patronatus

q̄d ordinaꝶ ad presentandos cleri cos ad beneficia ⁊ sacra vasa: que ordinanꝶ ad sacramentoꝶ vsum: sub precio auté comprehendiꝶ oé q̄d pecunia estimari posset. Et sic patet diffinitio symonie. Et eliciꝶ etiam ex decretis.i.q.i.c. Qui stu det. Et extra de symonia.c. Audi uimus. Hac diffinitione intellecta sequiꝶ querendum an symonia sit peccatum mortale? Respondet.s. Doc.xxij.q.100.arti.i. Symonia esse peccatum mortale ⁊ grauissi mū. Q̄d triplici ratiōe probo.

¶ Primo ratione preceptionis.
¶ Scd̄o rōne véditionis.
¶ Tertio rōne excōicationis.

¶ Primo dico symoniá esse pec catum mortale ratione preceptio nis.sic. Quicunqꝫ agit contra dei preceptum vtiqꝫ peccat mortali ter. Sed symoniacus agit contra dei preceptum. Probaꝶ. Preci pit enim dominus ministris suis vt gratis ministrent: prout Mat. x.scribitur. Gratis accepistis: gra tis date.i. sac̄ra ⁊ alia spiritualia. Unde in cōcilio toletano. Et.i.q. i.c. Quicquid dicitur sic. Quic quid inuisibilis gratie consolatiōe tribuitur: questibus vel quibusli bet premijs venundari penit⁹ de bet dicéte domino. Q̄d gratis ac cepistis gratis date.hec ibi. Ergo symoniacus peccat mortaliter. Et symonya est peccatum mortale.

¶ Secundo idem probatur rōe emptiōis: sic. Ille qui emit aliquá rem multo minori precio q̄ꝫ vale at: peccat mortaliter: quia iniuste emit. Sed symoniacus emit sp̄ua lia multo minori precio q̄ꝫ valeát. Probatur. Nam sp̄ualia sunt tan te nobilitatis ⁊ preciositatis: ⁊ per consequens tanti valoris: q̄ nullo precio rerum temporaliū adequa ri possunt. Unde de sapiétia que est res sp̄ualis diciꝶ. Prouer.iij. Preciosior est cunctis opibus sa pientia ⁊ omnia que desideráтur. scilicet temporalia: huic nō valent comparari. Ergo symonia est pec catum mortale. Idem probaꝶ ra tione venditionis sic. Qui vendit rem: cuius nō est domin⁹ seu pos sessor: tanq̄ꝫ suam: fur est ⁊ latro. quia contractat rem alienam inui to domino: ⁊ ille qui emit vel é me diator cooperatur ad malum cum sciat vel scire debeat eum nō esse dominum talis rei. Sed qui ven dit sp̄ualia ⁊ alia ecclesiastica sa cramenta: huiusmodi nō est domi nus eorum: sed dispensator: iuxta illud p̄me Cor.iiij. Sic nos existi met homo vt ministros xp̄i ⁊ di spensatores ministerioꝶ dei. Ergo symonia est peccatum mortale.

¶ Tertio idem probatur ratione excōicationis sic. Nullus debet

excõmunicari niſi pro mortali pec
cato. vt dicit. ſ. Tho. in. iiij. Ná ex
cõmunicatio eſt grauiſſima pena.
Patet per Augu. xiiij. q. iij. Corri
piat. Sed pro ſymonia debet qs
excõicari. Unde Gre. i. q. i. c. Qui
cũq3 de ſymoniacis. dicit ſic. Ana
thema danti: anathema accipienti
ſit. i. fiat ſm glo. Hoc aperte oſten
dit Gre. nazãzenus. i. q. i. Qui ſtu
det. Spũs. ſ. donũ ꝓcio cõparari
quid aliud ẽ: q̃3 capitale crimen ⁊
ſymoniaca hereſis: Et paulo poſt
Dñs etiá vt emẽtes ⁊ vẽdentes
hui⁹ gratie exptes oſtẽderet: cun-
ctos alios peccatores in tẽplo di-
miſit: ſingulariter emẽtes ⁊ vẽden
tes increpás ⁊ flagellans de tem-
plo eiecit: in quo vẽditores ⁊ em-
ptores ſuos. grã. ſ. ſ. conſtat deſtitu
tos eſſe ⁊ vacuos. Quos. n. xp̃s
eiecit de tẽplo. nunq̃3 ſpũs xp̄i ſi-
bi faciet tẽplũ. h̄ ille. ergo ſymonia
ẽ pctm̃ mortale.

Ecũdo principali-
ter cõſiderare de-
bem⁹ ſymonie ma
lignationẽ. Ex tri-
plici náq3 cá ſymo
nia reddit maligniſſima.

¶ Primo q2 deum vendit.
¶ Scđo q2 hereticum facit.
¶ Tertio q2 acriter punit.

¶ Primo dico q2 maligniſſima
ſymonia deũ vendit. Uẽdit enim
ſymoniacus diuinitatẽ ⁊ humani
tatẽ. Quãtũ ad diuinitatẽ ſic. Ná
ſymoniacus vẽdit grãz. ſ. ſ. Unde
glo. ſuper illud Jo. ij. his qui colũ
bas vendebãt dicit. Spũs ſcũs in
colũba apparuit: ⁊ p columbá ſpũs
ſcũs accipit: quẽ ſymoniaci ven-
dunt. Spũs autẽ ſcũs deus ẽ. Cũ
igit in eccleſia grã ſpũs ſancti per
ſymoniá vendit: deus vendit. Et
hoc eſt maximũ vitupiũ: quod fit
ipſi deo Nulla enim ẽ tam vilis
perſona: que ſi ad forũ tanq̃3 vena
lis duceretur: nõ reputaret ſibi ad
maximum obprobrium. vnde de
hoc cõqueritur dominus loquẽs
ad eccleſiaſticos. Jſa. pmo. Filios
enutriui ⁊ exaltaui. Jpſi autẽ ſpre
uerunt me. Quantũ autem etia3
ad humanitatem vendit deus: cũ
ſymoniacus vendit corpus chri-
ſti: ⁊ ſanguinem: miniſtrans ⁊ ce-
lebrás pro pecunia. Et talis ſymo
niac⁹ eſt iuda proditore malignior.
Nam iudas vendidit xp̃m mor-
talem ⁊ paſſibilem: iſte vendidit
imortalem ⁊ glorioſum. Judas ſe
mel tm̃ xp̃m vendidit: iſte plusq̃3
centies vendidit. Judas precium
venditionis reſtituit. Symoniac⁹
aũt induci nõ poteſt vt reſtituat ſy
moniace acquiſita vel beneficia
reaſſignet. O execrabilis iniuria.
De qua dr. i. q. i. c. Repiunt. Cõ
ſtat ſymoniacũ execrabile xp̄o p-

petrasse flagitiuꝫ. h ibi. ¶ Scđa malignitas symoniace dicitur: q꞉ hereticuꝫ facit. Ait.n.s.Tho. vbi .s̃.ar.i.symonia heresis dicit̃.ßm exteriorem protestationem: q꞉ in hoc ꝙ aliquis vendit donum.s.s. quodãmodo protestat̃ dñm spũalis doni: quod est hereticuꝫ. Qui enim dat beneficiuꝫ precio: q dat sacramentum: qui orat: predicat ⁊ huiusmodi: videtur ꝓtestari in facto se istorum esse dominũ ac possessorẽ: ⁊ ideo libito suo posse alienare tanq̃ꝫ sibi subiecta: ⁊ eius seruituti redacta. vnde p̃ma.q.p̃ma. Eos. Tolerabilior est macedonij ⁊ eoꝝ qui circa ipsum sunt: sancti spũs ip̃ugnatoꝝ ipia heresis: q̃ꝫ symoniacorum. Illi enim creaturam ⁊ seruuꝫ dei patris ⁊ filij: spiritum sanctũ delirando fatent̃: isti vero eundem spiritum sanctũ: essiciunt seruum suũ. Omnis enim dñs qđ habet si vult vendit: siue seruum: siue quid aliud eoꝝ que possidet: hec ibi. Et ibideꝫ.c. presbyter. Spũm sanctum emere vel vẽdere: symoniacam heresim eẽ: nullus fideliuꝫ ignorat: hec ibi. Et ibidem.c. Cuꝫ liqueat dicit̃. Hãc heresim ante omnia radice pestifera subrepsisse: atqꝫ in ipsa origine sua apostolica esse detestatione damnandam. Et prima.q.prima. Si quis iquit. ¶ Tertia malignitas symonie est q꞉ acriter punitur Nam hoc pessimũ vitiuꝫ varijs modis grauissime punitur. Primus punitor seuerissimus est de⁹ iiij. Re.v. pcussit hoieꝫ: symoniacum lepra crudelissima: ⁊ semen eius in sempiternum. Et Act.v. Ananias ⁊ Saphira symoniaci subitanea morte percussi sunt. Symon quoqꝫ magus qui expressus simoniacus fuit: volẽs spiritũ sanctum emere: vt patet. Act.viij. tãdem in potestate demonum datus est: ⁊ fracto corpore interijt. Secũdus punitor ⁊ iudex est gladi⁹ sancte matris ecclesie. Nam presbyteri per pecuniam ecclesiam obtinẽtes: non solum ecclesia priuari: sed sacerdotij honore spoliari debent: vt patet.i.q.i.c. presbyter. Item symoniaci in dignitate ⁊ beneficio curato: etiam si vitium sit occultuꝫ sunt suspensi ab executione quo ad se ⁊ quo ad alios. Similiter notorij simoniaci pro collusiõe ordinũ vel beneficiorum sunt suspensi. vt patet.i.q.i. Statuimus. Item qui conferunt simoniace ordines vel beneficia ecclesiastica: ⁊ illa recipientes: si sunt clerici debent deponi. Si laici debent excommunicari. vt.i.q.i. Si quis episcopus. ⁊.c. sequenti. Mediatores autẽ si sunt

clerici deponuntur. vt in dicto. c. si quis. Itē tales efficiunt infames ⁊ quilibet etiā criminosus admittitur ad accusationem talium: vt patet extra de simonia. Tanta. ⁊ c. si dominus. Et in constanciensi concilio additum est: ꝙ simoniaci in pꝛelaturis ⁊ beneficijs sunt excō municati: ⁊ omnes qui sunt mediatoꝛes: similiter excōmunicati sunt. Et idem dicit ꝙ simoniaci ⁊ specialiter in facto oꝛdinum sacroꝛum maioꝛum vel minoꝛum: vel in dignitate ecclesiastica: vel ecclesiaꝝ: que habent curam animarū ſm antiqua decretalia: sunt suspēsi ab executione suoꝛum officioꝝ: ⁊ nō possunt retinere dicta bñficia nec alia hēre. i. q. i. Reperiuntur. ⁊ c. Statuimus. ⁊ in multis alijs capitulis. Et extra de simonia per totū. Et p vnū decretū factū i vltio ꝯcilio ꝯstātiēsi qđ incipit. Multi sunt excōicati. Et per extrauagātē martini quinti: ⁊ eugenij quinti: absolutio est reseruata pape. Sed aliqui dicunt: ꝙ martinus in fine vite sue reuocauit. Et ꝙ eugenius quintus intelligit solum de simonia que cōmittitur in curia sua. tamen autenticum non vidi. Itē recipiens oꝛdinem sacrum maioꝛem vel minoꝛem per simoniam est irregularis. idest suspensus: ⁊ nō potest dispensari nisi a papa. Similiꝰ si recipit ab episcopo simoniaco q̄uis occulto in illo oꝛdine: fit irregularis recipiens: ⁊ solus papa dispensat. Item ſm. s. Tho. pecunia recepta per simoniam retineri non potest: sed restitui debet: nō conferenti: quia turpiter dedit: sed debet pauperibꝰ errogari: vel illi ecclesie in cuius iniuriam data est applicari: ⁊ hoc in omni simonia ſm. s. Tho. Sed simoniacus quo ad beneficia curata: vel simplicia per simoniam recepta perdit fructus: quia non potest recipere receptos: tenet restituere deductis expensis factis in vtilitatem ecclesie: ⁊ gratia fructuū colligendoꝝ ſm. s. Tho. Ray. Inno. Et hec quia fur ē ⁊ latro in tali beneficio Heu paupercula mater ecclesia: quot latrones patitur: quot raptores: quot assasinos occupātes indigne sua munera: ⁊ bona detinētes: Item irritantur ⁊ annihilantur omnia que simoniam habent dicente Urbano papa. i. q. iij. c. Ea. Quicquid i sacris oꝛdinibus: vel ecclesiasticis rebus: vel data vel pꝛomissa pecunia acquisitum est: nos irritum eē: ⁊ nullas vnq̄ꝫ vires hr̄e cēsemꝰ. h ille. Itē dꝫ deponi. Extra de simonia. c. de h āt. i. q. i. Repiunt. Item simoniaci.

sunt sacrilegi: vt patet.i.q.iij. Audiamus. Dimitto alias punitiões causa breuitatis. Et non solū symoniaci puniunt a deo ꝛ ab ecclesia: sed etiá populi quoꝝ habét curá ꝛ administratóem. Unde Greg. loqués de talibus ꝑpter quos veniunt caristie ꝛ pestilentie ꝛ ira dī sup populos.i.q.i. Uulnerato ná ꝙ pastore: quis curandis ouibus adhibet medicinam? Aut quō populū oratónis clypeo tueat qui iaculis hostium sese feriendū exponit? Aut qualé fructū de se producturus est: cuius graui peste radix infecta est: Maior ergo est metuenda locis illis calamitas: vbi tales intercessores ad locū regiminis adducunt: q dei magis iracūdiaꝫ in se ꝑuocant: qué per semetipsos placare debuerant. hec ille. Iterū cum aliquis symoniace est ordinatus: vel aliter symoniacus exercet sua officia vel ordines: semp mortaliter peccat: vt subdiaconus: ꝑdicator: ꝯfessor: platus ꝛ huiusmōi. vnde ꝑpter hoc multiplicat peccata ꝛ quotidie fit deterior ꝛ durior: ꝛ h̄ iustissimo dei iudicio. Ha miseri quid finalit erit de vobis? Quo ibitꝭ cum symonijs vestris? Certe al foco eterno. Patet hec prima.q.i. Si quis neqꝫ. vbi dicit ꝙ symoniacus in eternum pibit. Et princeps apostoloꝝ petrus dixit symoni mago. Pecūia tua tecum sit in ꝑditionem. Actuū.viij. Sed ꝑ conclusione audi terrificū exemplū. Legit.n. in libro miraculoꝝ sancti Hiero. fuisse qōdá monasterium: in quo moniales recipiendo ad ordiné seu habitum: cōmittebant symoniam: faciétes pactū expressum de dote ꝑ ingressu monasterij. Et beatus Hiero. apparens cuidá deuote moniali admonuit: vt pulsato caplo. ꝛ vocata abbatissa ꝛ sororibus: auisaret eas vt a symonia desisterent alias eis male eueniret. Q̄ð ꝛ fecit. Sꝫ omnes sorores deriserunt eá: nec voluerunt se corrigere. Et cū pluries hoc factū fuisset: demum .s. Hiero. reuelauit dictum monasteriū debere corruere: ꝛ omnes occidere: ꝑpter qð traxit illá de monasterio. Et exinde monasterium corruit ꝛ oés occidit: ꝛ sic eternis supplicijs sunt deputate. Ecce finis symoniacoꝝ: pascunt: ꝛ saturant breui tpe inter symonias: ꝛ repéte se ne vano cum el trenta milia pera de diauoli.

Ertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ symonie modificatóem. Quáuis plures sint symóie modi. tamen duodecim tm̄ in presentiaꝝ tangam: vt darius confiteri

valeatis. ¶ Primus modus symonie dicit pecuniatiuꝰ. Cum aliquis dat pecuniā vt spūalia ꝛ sacramenta aut beneficia recipiat ꝑ se vel pro alio: semper peccat mortaliter. Et nota vt Aug. de doctrina xpiana dicit: q pecunia dicit quicquid precio tpali estimari pōt seu mensurari: vt patet. i. q. iij. Totum quicquid habent hoīes in terra: omnia quoꝝ sunt dñi pecunia vocat: seruus ager: vas: arbor. pecus: ꝛ huiusmodi. Ideo pecunia vocata est quasi a pecu: q: quicqd antiqui habebāt in pecoribus habebant. hec ille. Vel etiam pro pecunia vt dicit. s. Tho. intelligūtur preces ex quibus acquirit fauor tpalis seu popularis: que sub precio cadere possunt. ¶ Secundus modus symonie dicit precatiuus. Cū aliquis prelatus ꝯfert bñficiū ecclesiasticū vel dignitatem ecclesiasticam: vel aliquod sacr̄m ad ꝓces alicuius hac intentione principali vt eius precibus conferenti: laus ꝛ fama acquiratur: vel vt cōtrarium euitet. s. vituperiū vel dānum: vel pena ꝛ huiusmōi: symoniam cōmittit ꝛ mortalissime peccat. Itē modus precatiuꝰ est cum preces porrigunt ab aliquo ꝑ indigno: de beneficio curato vel simplici. Et taꝫ ille qui porrigit: q̄ꝫ ille qui exaudit: symoniam cōmittit: ꝛ peccat mortaliter. si ad ꝓces principaliter mouent. Si vero ꝑ digno: ꝛ ad idoneitatem respicit: nō ad preces principaliter: nec rogās nec conferēs malefacit: nec symoniam cōmittit. Item modus precatiuus est. Cū quis ꝑ se ꝓces porrigit de beneficio simplici ꝛ est indignus. symoniā cōmittere reputatur ꝛ mortaliter peccat. Extra de etate ꝛ quali. Indecoꝝ est vt hi debeant ecclesias regere: qui nō nouerunt gubernare seipsos: cuꝫ ad ecclesiarū regimē: tales ꝑsone sint admittende: que discretione ꝓemineant ꝛ moꝝ fulgeant honestate. Si aūt dignus: secus est: q: tūc potest: vt patet: extra de iure patronatus. Tua nos. Et ar. extra de rescriptis. Ad aures. Et extra de iure patro. Per meas. Concordat s. Tho. Gof. hosti. Item ſm san. Tho. in. iiij. di. xxv. Et. xxij. q. ioo. Et ſm Ray. symoniā cōmittit ꝛ mortaliter peccat: qui ꝑ se etiam si sit dignus porrigit preces ꝛ beneficio curato. i. q. i. c. Ordinationes viij. q. i. c. Interscriptis. Extra de iure patro. Per nr̄as: q: ratione ambitionis ꝛ presumptionis in arte que est ars artium. s. cura aīaꝝ eo ipso reputatur indignus: licet quantū ad istud vltimū aliter praticetur in curia. Quidā tn̄ vt dicitur in pisana. symonia: primo. pa-

rapho.xviij.Dicit ꝙ licet rogare etiā si bn̄ficium curā habeat ani/ maꝝ si idiget at si nō indiget etiaꝫ si petat simplex beneficiuꝫ peccat ſm Ray.⁊.s.Tho.vt in predicta decretali. Illi aūt.Impcatiu⁹ sy/ monie modus magis pticularis ē cū aliqs secularis rogat ꝓ aliquo nō apto:neqꝫ idoneo:cōmittit sy/ moniā:⁊ peccat mortalit. ¶ Ter tius modus symonie dicit obse/ quitiuus.Cū aliquis ꝓpter ſuitiū aut obsequiū factū in re vitiosa:vt q: seruiuit prelato in faciendis vsu ris:mercantijs:vel lenocinijs pro eo.Aut ⁊ ad carnalia deputatum vt q: seruiuit ad vtilitatē ꝯsangui neoꝝ suoꝝ:vel patrimonij sui.tūc ipse seruiens in huiusmodi ꝓ ha bendo ordine vel bn̄ficio:vel alio spūali symoniā cōmittit ⁊ peccat mortaliter. Et similiter conferens ꝓpter hoc aliquod spūale bn̄ficiū vel obsequiū.i.q.iij.saluator. Et ſꝫ s.Tho.xxij. Et durādū ⁊ Ricar. Si autē de se obsequium sit hone stum.videlicet ordinatū ad vtilita teꝫ ecclesie vel prelati rationabilē: nō reputatur symonia:ita tamen ꝙ ſuiens principaliter nō faciat ꝓ pter illud ꝯsequendū.Vn̄ Greg. xij.q.ij.dicit. Ecclesiasticis vtilita tibus deseruientes:oportet eccle/ siastica remuneratione gaudere. Et hos tres modos Greg.expri mit super illud Isa.xxxiij. Quis habitat ex vobis cū ardorib⁹ sem piternis:qui excutit manū suā ab omni munere. Nō dixit tm̄ a mu nere:sed ab omni munere:q: aliđ est munus a manu:aliud ab obse quio:aliud a lingua. Mun⁹ a ma nu est pecunia vel simile. Mun⁹ ab obseqo:est ſuitus indebite im pensa. Munus a lingua est fauor mundanus.i.q.i.Sunt non nulli. Et ꝓ quolibet hoꝝ cū interuenit i spūalibus cōmittit symonia. Vn̄ Urbanus papa.i.q.iij. Saluator dicit. Quicūqꝫ res ecclesiasticas idest spūalia:que dona dei sunt:si ad hoc qđ institute sunt:sed ad ꝓ pria lucra munere lingue vel inde biti obsequij:vel pecunie largit: vel adipiscit:symoniacus est.hec ille. ¶ Quartus modus symōie dicit sacramētatiu⁹. Est regula ge neralis in decretis.i.q.ic. Quic/ quid. Qđ ꝓ omni re spirituali si ue ꝓ sacro dare tēporale ē symo nia.Sacramēta aūt sunt:vt baptis mus.Chrisma.eucharistia.penitē tia.extrema vnctio.bn̄dictō nupti arū.⁊ ordo ꝓ quibus dare pecu/ niam ⁊ accipe vt preciū eoꝝ.ē ꝓ hibitū.q: est symonia ⁊ peccatum mortale. ¶ Quintus modus sy/ monie dicit pmutatiu⁹. Licet qđ vt ait.d.Anto.multos doctores al legās pmutare bn̄ficiū eccl'iasticū

dignitatē. auctoritatē supioris. etiā si daret aliqđ tpale maius illi qui habꝫ minus. Sed si qrit aliquod tpale ab altera ptium ex eo ꝙ sua pars habꝫ magis de spūali symonia est mortale peccatū. ¶ Sext⁹ modus dicit familiaritiu⁹ ḃm. d. Anto. allegatio. Aul. Qui dat pecuniam alicui familiari prelati: vt det sibi ingressum ad prelatū intēdens aliquod spūale: vt beneficiū vel ordinē obtinere neuter symoniam cōmittit. i. q. i. Quicūqꝫ. Sꝫ si dat vt faciat verbū pro eo: ad psuadendū vel ꝯsulendū prelato de collatione illius. vterqꝫ symoniaꝫ cōmittit. i. q. i. Quicunqꝫ Et pecunia recepta a mediatore symonie retineri nō potest. Huic casui multos casus ꝯnectere potes in qbus est symonia ⁊ peccatū. ¶ Septimus mod⁹ dicit renūciatiu⁹. Ait d. Anto. Si quis renunciat alicui beneficio vel rei spūali: vel resignet aliquod spūale aliquo dato vel ꝑmisso. simonia est: ḃm Gof. ⁊ Hosti. viij. q. iij. c. Talia. Sed si quis renunciet beneficio cū intentione: vel det nepoti vel alteri nulla tñ de hoc facta pactione: vel cōuentione: nullam incurrit simoniā De iure enim positiuo nō est simpliciter ꝓhibitū renūciare beneficio: sed cum ducitur in pacto. i. q. ij. Quā pio Gof. Aul. ⁊ Inno. posset tamen simoniā mentalis interuenire sine pacto actuali: sed cū intentione paciscendi. licet ad actū non veniat. ¶ Octauus modus dicit ꝓphatiuus. Nō licet ꝓ actu prophetizandi accipere pecuniam quasi preciū: aliter ē simonia. Unde ⁊ veri prophete veteris testamenti rarissime etiam sponte oblata recipiebāt. i. q. i. Iudices vbi dicit: ꝙ querentes pecuniam: quia prophetas se fingunt ex hoc diuinatores se esse ostendunt. Similit ḃm. s. Doc. in quolibet. Cum aliq pretendentes religionem siue sanctitatem: petunt a sacerdotibus: ꝙ procurent eis pecuniam in parochia sua: ita ꝙ sacerdos inde habeat certam partem: si in hoc inueniat pactum: simonia est: ⁊ vterqꝫ de sacrilegio ⁊ simonia tenetur ¶ Nonus modus dicitur datiu⁹ Nam ḃm Antonium de butrio super. c. Qui alium de simonia. Sicut non licet pecunias dari in mente pro beneficio consequendo: ita etiam nec pro danda vacatione beneficij: vt postea conferatur: quia preambulū est ⁊ via ad collationem. Item cum aliqui maiores canonici dicunt: canonizemus nepotulos nostros. placeat tibi de meo: ⁊ mihi placebit de tuo: vel de eo qui dicit. Nunquam me viuente fiet talis ca-

nonicus in ecclesia:nisi fiat talis ꝓ quo rogaui dicit Ray.ꝙ symo/ niam committunt in vtroqꝫ casu. Nam canon dicit.Cesset ois con uētio.i.q.ij.Quā pio. Item si di cat vnus canonicus tu fuisti exau ditus in vna petitione ego debeo exaudiri in alia dicit Ray.ꝙ si preces sunt spirituales: non est sy monia.Ar.di.lxiij.Quia sancta. Si aūt preces sunt carnales vel ex pacto:quōcunqꝫ facto: vel facien do:symonia ē ꝛ mortale peccatū. ¶Decimus modus dr̄ ꝓuatiu⁹ ꝫm Petrū de palu.ꝛ Ray. Ali quid dare supiori vel accipe vt ser uet iusticiā in causa spūali ꝛ in iu/ risdictione ecclesiastica symonia est:q: sunt accessoria spūalib⁹. Et idē dicendum est ꝫm Al.si agat sup tēporalibus:ꝛ ꝑsona iudicans sit ecclesiastica:que ratiōe ecclesia stice iurisditiōis tenet ad tale ius reddendū.Silr̄ testificari in causa spūali:sicut matrimoniali:ꝛ de de cimis ꝓ pecunia est symonia. Si milit cū aliquis ex pacto supsedet ab accusatione prelati:peccat mor taliter:ꝛ est symonia in decretis. ij.q.iij.c. Eutymum.¶Undeci mus modus dicit sepultiuus ꝫm dn̄m Antoninū sepultura.s. ipsa terra in qua defunctus sepelit : ꝛ tunc si est de cymiterio vendi non potest:siue aliquis sit ibi sepultus:

siue nō:tūba vero marmorea vel lapidea si sit pura.i. si null⁹ sit ibi sepultus pōt vendi:si aūt sit ibi ali quis sepultus locus factus est reli giosus:nec vendi potest. xiij.q.ij. Questa.ꝛ postq̄z.Sed sepultura terra pura:ad vsum sepulture de putanda vendi potest.xij.q. ij.c. Aux.pro exequijs aūt mortuoꝝ: nihil debet exigi:q: spūale est:ꝛ ꝫ vendi nō potest.i.q.i.dictuꝫ.xxiij. .q.ij.c. Precipiendum.sed pie cō suetudines debēt obſuari. Extra eodem.Ad nostrā.Q̄ȯ si clerici aliqȯ corpus sepelire nollent:nisi faciant cautiones ab heredibus defuncti:de redemptione eorum: que veniunt cuꝫ funere: symoniā cōmittunt:ꝛ multo magis quan/ do absqꝫ hoc : pecuniam exigunt nolentes aliter sepelire.xiij.q.ij.c. Questa.Si autem pactionem fa ciunt de redimendo pannos:le/ ctum ꝛ huiusmodi: etiaꝫ ante por tationem ad ecclesiaꝫ per hoc tan tū non est symonia: sed licitum:cū illa sint temporalia : dūmodo per hoc non negetur sepultura:vel im misceatur vis sepulture. Et si nol lent heredes post sepulturam fa/ cere:quod debituꝫ est:clericus po test agere cōtra eos. Extra eodeꝫ. Ad apostolicam.Item circa pro/ cessiones quas faciunt alique col legiate ecclesie in obsequijs mor/

tuorum data vel promissa pecunia: vel alia re temporali: alias nõ facturi. Nota sm Ray. si tenentur clerici ad huiusmodi processiones ex officio: sic exigere aliqd symonia est. i. q. i. Vendentes. Si nõ tenenk: non est symonia exigere: dũ tamen nõ intendant hoc petere vel exigere: q̃si preciũ officij: sed vt stipendiũ sumptũ: alias symonia eẽt: si pro spirituali acciperẽt temporale. Multa habes de huiusmodi ab Anto. in sum. trac. de symonia. ¶ Duodecim⁹ modus dr̃ cogitatiu⁹. Cũ aliquis mẽtaliter tm̃: principaliter i spũalib⁹ habet intẽtionem dandi vel recipiẽdi aliqđ tẽporale: est symonia mẽtalis & peccatũ: que sm Johã. an. non punik ab ecclesia. vnde dicit. d. Anto. Sacerdotes qui audiunt ꝯfessionem principaliter intẽdentes lucrũ temporale: & si nõ petant: tamẽ symoniam cõmittũt in talibus. Si autez exigant: alias non audituri cõmittunt symoniaz: etiam ab ecclesia puniẽdaz. i. q. ij. Quãpio. Idem cũ moniales habent principaliter intentionem ad tẽporalia in receptione monialis. Nulla tamẽ interueniẽte pactiõe seu exactione sm Ray. est symonia mẽtalis. Ex his declarationib⁹ multos casus deducere potes: vt de predicatione: de missa: & huiusmodi. Similiter q vadit ad aliquam horam vel missam principaliter causa lucrandi: peccat mortaliter: & symoniam mentalem cõmittit: sm Archy. nec tamẽ oportet illam pecuniam restituere. Et qui predicant principaliter hac intentione vt recipiant pecuniaz vel laudem aut popularem fauorem: symoniaz cõmittunt mentalem. i. q. iij. c. Non solũ. Sed si sup hoc paciscuntur est symonia: que etiã ab ecclesia potest puniri. Ait. s. doctor. & Petr⁹ de palu. q pro predicatione non licet recipere pecuniam: sed licet predicãti victuz recipere. Et qm̃ materia symonie est ampla & itricata: discurrat predicator breuiter per modos particulares symonie maxime per annexos spiritualibus: vt dedicatio ecclesie: sacratio virginum: & aliarũ rerum pertinentium ad cultuz diuinum: benedictio abbatuz: electio prelatorum ecclesiarum. Cõfirmatio eorum. Renunciatio visitatio ipsorum prelatorum. Correctio criminũ: vel desistere a correctione in iudicio ecclesie. Minus punire peccatum: clare tm̃ iudici ecclesiastico: purgare ipsum crimen. Minus digne penitentẽ recõciliare digne penitentem repellere: oratio: psalterium: missa: vigilie mortuorũ: officiatio ecclesiae

fie.Cura aiaꝝ. Ingressus mona
sterij seu religionis:beneficiũ ec-
clesie simplex:vl'curatũ:prebẽda:
dignitas ecclesiastica:vt archidia
conatus.prepositura ep̃atus ꝛ hu
iusmodi Capelle.Ius patronat⁹
Ius ꝑcipiẽdi decimas.vasa sacra
officia ecclesiastica. vbi ẽ aliquid
iurisdictionis spũalis. vt Icono-
mus.vicedominus ꝛ hmõi ferre
sñiaꝫ in iudicio ecclesiastico ꝛ alia
similia.Igiẽ exigere. exactus sol-
uere ,pmittere aut pacisci. pro ali
quo predictoꝝ spũali ꝯsequendo
pro pecunia seu re que precio põt
estimari. expressa symonia est. ꝛ
peccatũ mortale.ꝛ ꝑ eccl'am puni
ri põt. vnde dr̃.i.q.ij. Quãpio.
Cesset omnis pactio.cesset ois cõ
uentio.Sꝫ sine pactione expressa
vel exactione.quis cõferat aliq̃d
spũale.hac intẽtione principaliter
vt ,ppter illud recipiat tꝑale. puta
dicit missam:ꝯfert ordines:vel be
neficiũ principaliter.q: sꝑat,ppter
hoc habituꝝ pecuniã vel aliquod
ꝓciabile. Et silr̃ qui dat aliquod
tꝑale principalr̃ vt recipiat spũa-
lẽ.vt eucharistiaꝫ. ordinẽ. bñficiũ
ꝛ missaꝝ:baptisimũ ꝛ hmõi.symo
niam cõmittit mẽtalẽ. que est pec
catum mortale ẽm.s.Tho. Ray.
Inno.Hosti.ꝛ Alber. Sꝫ ꝑ peni
tẽtiam h̃ symonia mẽtalis tolliẽ.
Extra de symonia.Mãdato.vbi
ãt nõ fit pactio.nec exactio.nec ꝓn
cipalis intẽtio habeẽ ad tꝑalia in
collectione spũalium. ſꝫ gratis ele
mosynaliter deẽ.recipiatur ad su
stẽtationẽ nature.vel ne videatur
rusticus igrat⁹ seu descortexe. vel
ad ẽuandã laudabilẽ ꝯsuetudinẽ
locoꝝ. licite sine symonia dari ꝛ
accipi põt.vel vt ,puocet ad oran
dũ ,p eo.vel ,p suis.sicut fit hac d̃
causa paupib⁹ vel religiosis. pro
maiori etiã declaratiõe.Tria no-
tãda adiũgo. ¶ Primũ ẽ ẽm.d.
Anto.ꝙ pecunia põt dari .ꝛ reci
pi ,p spũali re.vel circa spũalia li
cite ꝛ sine symonia.v. modis.s. ra
tiõe ꝑmutatiõis.sustẽtationis. pro
uocatiõis.punitiõis.ꝛ vitãde ve-
xatiõis. Primo igiẽ rõne ꝑmuta
tiõis ,pbaẽ sic.Qui vult remissio
nem peccatoꝝ.dꝫ si põt elemosy
nas dare paupib⁹. Dañ.iiij.pctã
tua elemosynis redime. Et de pc.
di.i.Medicina.peccatis tuis ve
nũdat⁹ es diabolo:redime te pe-
cunia tua.Scd̃o rõne sustẽtatõis.
Sicut sacerdos ,p missa q̃nã dicit
accipit pecuniã vel ꝓbẽdã non ꝙ
illã accipiat ,p ꝯsecratiõe. vel ꝯse
ctiõe eucharistie.vl' pro orationi-
b⁹ ꝛ hmõi.quasi ꝓciũ eoꝝ.ſꝫ vt sti
pẽdiũ sue sustẽtationis. vñ Aug.
Accipiãt sustẽtationẽ sue necessi-
tatis a populo.mercedẽ mĩstratõ
nis a deo.Sic faciebãt ,pphe an-

tiqui. i. q. i. Iudices. Tertio rōne prouocationis ⁊ ſic dant elemoſi ne paupi: ⁊ religioſo ad excitādū vt orent pro viuis vel defunctis: nō vt emant orationes. vnde dr̃. Mat. vi. Abſconde elemoſinam in ſinu paupis ⁊ ipſa orabit ꝑ te. i. inducet ad orandū. Nō enim pōt eſtimari orō: vt ait. ſ. Tho. in. iiij. iiij. rōne punitionis. ſicut fit in ab ſolutione ab excōicatione: aliquan do exigit pecunia: nō pro abſolu tione: q: eſſet ſimonia: ſed in puni tionē: ⁊ ſic etiam in abſolutione a caſibus reſeruatis: pōt ⁊ iponi pe nitētia pecuniaria: quaſi pena pre cedētis culpe. Extra de ſimonia. Ad aures. Caute tamen hic agen dum eſt: ne videat cupiditas: vt ait. ſ. Tho. Ugo. Hoſti. ⁊ Gul. di cunt ꝙ cum aliquis eſt iuſte excōi catus vel ſuſpēſus aut interdict[9]: ⁊ aliquid dat pro ſua abſolutione vel reſtitutione: ſimonia eſt. Ar. i. q. i. c. Null[9]. ⁊ extra eo. Nemo. Quinto rōe redimēde vexatōis: vt. ſ. declaratū eſt. Nam anteꝗ̄ ius acquiratur alicui in beneficio vel dignitate: non licet ad redimē dam vexationem ſuam: ꝙ eſſet ſi monia: ſed poſtꝗ̄ fuerit adeptus ⁊ ius ſibi acquiſitum: vexationē ſibi iniuſte factam: ſuper benefi cio vel dignitate licet pecunia re dimere: ſed non iuſtam vexatio nem: vt iuſte accuſaretur ⁊ huiuſ modi. vnde a Gregorio. i. q. ij. Sic epiſcopū: eius oblatio nullā culpam ingerit: quādo non ex am biētis petitione proceſſit. Qui igi tur in ſupradictis modis: in ſpiri tualibus: vel ſpiritualibus anne xis delinquunt ſimoniaci ſunt: ⁊ mortaliter peccāt. Similiter ⁊ me diatores in huiuſmodi: ſunt ſimo niaci ⁊ mortaliſſime peccāt: ⁊ per eccleſiam grauiter puniunt. i. q. i. Si quis epiſcopus. ¶ Secundū notandum eſt. ſ. Hoc. in quolibet ſic dicentis. Cum in diſpenſatio ne ſacramentorum ſeu aliorū ſpi ritualium: aliqua recipiuntur vt ſimonia euitetur: tria ſunt neceſſa ria. Primo vt hoc fiat ex conceſ ſione iuris diuini vel humani: aut ſaltem pie conſuetudinis. Secun do vt ſit intentio pia ⁊ non corru pta. Tertio vt ſit forma honeſta ſcilicet vt non requirantur: ante pij officij exhibitionem: ne pa ctum inde interuenire videatur: ſed expleto officio poterunt exi gi. Si igitur iſta tria conueniant: ſecure recipiat archidiaconus pa laſredum pro inſtallatione abba tis: vel huiuſmodi: hec ille. Et ſi militer ſi gratis offeratur. ¶ Ter tiū notādū eſt Antonij de butrio

qui sup.c.Tua.dicit.Dare pecuniam:ad aliud tēporale correlatiue ad recōpensationem vel inductionē dationis iuris spūalis:siue cū pacto:siue ante: siue post: inducit symoniam.i.q.i.Emēdari.Secus si pure aut libere def. Si plixius videre cupis de symonia lege.d. Antoninū in scda pte summe: tractatu de symonia. Ex his pz bmo de symonia fastidiosus pdicatoribus:sed grauior maledictis symoniacis:qui suis nephādissimis symonijs dei ecclesiā persequuntur: lacerant ꝛ ificiūt. A quibus nisi se emendauerint ꝛ oino correxerint dei vltionē sentiēt ꝛ flagellū non euadent. Ecōtra si respicere voluerint grāz hic cōsequenf:ꝛ alibi gloriā:prestante benedicto deo in secula seculorum.Amen.

¶ Feria sexta quarte dñice. De restitutione.Sermo.xxxviij.

Ollite lapidē. Jo. xi.Lapis iste durissim⁹ quo Lazarus quatriduan⁹ pmebatur: denotat summā duritiē ꝛ obstinationem: qua pmif ille qui detinet res alienas: nolēs restituere. Et sicut Lazarus fletibus sororꝫ interueniētibus cuz clamore valido ꝛ lachrymis saluatoris suscitatus ē:ita ꝛ alienarū rerum occupator atqꝫ retentor non nisi cum lachrymis seruorꝫ dei ꝛ clamore predicatorꝫ:ab execrādo malo exui pōt. His vero precipit domin⁹ vt lapidē tollāt.i.a cordibus suis duritiā expellāt: alienaqꝫ restituāt quotiēs de monumento fetenti retētiōis alienarꝫ rerꝫ:gloriose resuscitati:laudes depromāt summo creatori. Tollite igif lapidē:q̄ sunt v̄ba hodierni euangelij: in quo tria documēta hēm⁹. ¶ Et primū documētū ē. Cū audimus amicū nr̄m necessitatē patiētē:illi ꝓtin⁹ subuenire debem⁹:nec expectādū:ꝙ amicus roget nos. Amico.n.sufficit intimare. Hoc tangif prima pte euangelij vbi dr̄. Dñe. Ecce quē amas ꝛc. ¶ Scdm documētū ꝙ q̄libet debet eē paratus ꝛ prōptus ad patiēdū cū xp̄o:ꝛ etiā corpalē exponere vitā si opus est. Hoc notaf in scda pte euangelij: quando dixit Thomas. Eamus ꝛ nos ꝛc. ¶ Tertiū documētum ē. Sicut lazaro suscitato multi ex iudeis crediderunt in xp̄m: ita vno peccatore cōuerso ei⁹ exēplo multi alij ꝯuertunf. Hoc tāgitur ibi. Multi ergo ex iudeis ꝛc.qui etiaz ꝯuersi ad restituendū aliena si hn̄t disponuntur. De qua restitutione tria videbimus.

¶ Primo necessitatem.

¶ Scdo modificabilitatem.

¶ Tertio specificabilitatez.

¶ Primo cõsiderare debemus restitutiõis necessitatẽ.s.eni Doc. i.xxij.q.lxij.ar.v.⁊.viij.ponit hãc ↄclusionẽ:ꝙ restitutio rerũ male ablatarũ,ẽ oĩno necessaria ad salutẽ.Quã ↄclusionẽ quadruplici rõne probabimus.

¶ Primo rõne preceptionis.
¶ Scḋo rõne iuste actionis.
¶ Tertio ratione debite datiõis.
¶ Quarto ratione saluationis.

¶ Dico primo restitutionẽ eẽ necessariã rõne pceptionis sic Illud qḋ cadit sub pcepto dei oĩno ẽ de necessitate salutis: vt declarat.s. Tho.xxij.q.cxviij. Cõtra gen. li. iij.c:cxxx. Sed restitutio cadit sub pcepto dei.ergo restitutio ẽ necessaria. Declarat̃ h̃.minor p.s.doc. xxij.q.lxij.ar.viij.ad primũ dicentẽ. Preceptũ de restitutiõe facienda:quãuis ẜm formã sit affirmatiuum:tñ iplicat in se negatiuũ pceptũ:quo phibemur rẽ alteri⁹ detinere.h̃ ille. Et scot⁹ ordis minorũ in.iiij.sen.dicit.Sicut auferre alienũ ẽ pctm̃ mortale:q: ↄ̃ pceptũ di negatiuũ. Nõ furtũ facies:ita tenere alienũ ẽ pctm̃ mortale. Et iḋ sicut nullo mõ lꝫ auferre rẽ alienã dño inuito.ita nullo mõ lꝫ eã detinere:sed oportet libere restituere. Uñ saluator. Mat.xxij. Reddite q̃ sunt cesaris cesari:⁊ que sunt dei deo. Et Mat.xviij. Redde qḋ debes. Et Aposto. Ro.xiij. Reddite oib⁹ debita:cui tributũ:tributũ:cui vectigal:vectigal. Et sic pꝫ restitutionẽ eẽ necessariã rõne preceptiõis. ¶ Scḋo pbat̃ ꝙ restitutio sit necessaria rõne iuste actiõis sic. Illud qḋ est actus iustitie ẽ necessariũ:q: p ipm actũ iustitie operat̃ ⁊ cõsequit̃ vitã eternã: ⁊ sine ipo ipossibile ẽ vitã eternã ↄseq. Uñ de⁹ vt scribit̃ Mat.v. Beati qui esuriũt ⁊ sitiũt iustitiã:qm̃ ipsi saturabunt̃. Et Dauid ps.xiiij.interrogãti qs ibit in vitã eternã.respõsum fuit. Qui opat̃ iustitiã. Et sap.v. Iusti i ppetuũ viuẽt ⁊ apud dñꝫ ẽ merces eoꝝ. Et iterũ sap.iij. Iustoꝝ aĩe in manu dei sunt:⁊ nõ tãget illos tormẽtũ malitie. Et Dauid in ps. Beati qui custodiũt iudiciũ ⁊ faciũt iustitiã in oĩ tpe. Sꝫ restitutio ẽ act⁹ iustitie: vt pꝫ per s.doc.in qõne superiori. Et Ari.in v.ethy.dicit. Iustitia cõmutatiua ↄsistit in equalitate conuenientie.s. ꝙ tu habeas tuũ:⁊ ego meũ. Unde iustitia ẽ reddere vnicuiqꝫ qḋ suũ ẽ:qḋ maxĩe facit restitutio. Nã vt dicit.b.Tho.diffiniẽs restitutionẽ. Restituere ẽ aliquẽ statuere:⁊ reponere in possessionẽ rei sue.ergo restitutio cũ sit act⁹ iustitie ẽ de necessitate salutis. ¶ Tertio pbat̃ idẽ rõne dationis sic. Illud quod ẽ debitũ ⁊ obligatum alteri: est ne

cessariũm restitui: q: debitum im-portat necessitaté alicui⁹ ad id qđ ordinatur. vt pꝫ per .s. Thoc. pma par q. xxi. ar. i. Sꝫ res ablata vel iniuste possessa é res debita ⁊ obligata alteri: vt pꝫ in. xxij. q. lxij. ar. i. Patet etiá per diffinitioné ipsius restitutionis. ergo ré ablatá ⁊ idebite possessam é necessariũ restitui. igitur ex hac róne restitutio est oio necessaria ad saluté. ¶ Quarto pbaẜ restitutioné eé necessariá róne saluationis. sic. Illud sine quo hõ nõ pót euadere dánationé eternam: est ei necessarium: sed sine restitutione: hõ nõ pót euadere dam natioé eterná. ergo restitutio est necessaria. Confirmatur minor p Augustinũ. xiiij. q. vi. c. Si res aliena: pp quá pctm̃ est. s. cõmissuꝫ reddi possit ⁊ non reddiẜ: penitentia non agitur sed simulatur. Si auté veraciter agiẜ reddi debet. Non dimittiẜ peccatũ nisi restituaẜ ablatum. Et Grego. de pe. di. v. Falsas Qui bona alterius iniuste detinet recognoscat se veram penitentiaꝫ nõ posse peragere: per quam ad eternam vitá peruenire valeat: nisi bona que iniuste abstulit restituat. hec ille. Et. xxiij. q. viij. Pessimá. Idem patet extra de re. iur. li. vi. Et extra de vsuris. c. Cum tu. Et. ij. q. ij. c. Dés leges tam ecclesiastice qꝫ vulgares ⁊ publice precipiũt vt oia ablata restituanẜ ei: q suis é reb⁹ expoliatus. hec ille. Et rõ é: q: talis nõ restituens semper est in peccato mortali: a quo teneẜ exire quápmũ. iuxta illud Eccle. xxi. Quasi a facie colubri fuge peccatum. Immo quotiés occurrit restitutio faciéda ⁊ obligaẜ: nõ proponit vel disponit restituere: semp peccat de nouo mortalr. Et ideo dánaẜ. Et ad hoc propositum pót adduci notabile exemplum recitatum a. d. Petro damiano. Qui ait fuisse quendam nobilem: q successit cuidaꝫ in hereditate. Et inter cetera bona hereditatis deuenit ad eum quedá possessio cuiusdam ecclesie: quá ille qui hereditaté dimiserat: ipsi nobili vt suaꝫ tenebat legatam sibi a predecessoribus suis. Erat autem nobilis ille abbas vir bone conditionis: modestus: pius: ecclesias visitans. Contigit autem ipsum mori: ⁊ post mortem hinc ad paucos dies: cum quidaꝫ notus eius oraret pro ipso: in spiritu vidit terram apertam: ⁊ flammam infernalem: ⁊ i ea scalá octo gradus habenté. Et in primo gradu superiori: vidit illum nobilem defunctũ paulo ante. Vidit in. ij. gradu sedere qui legauerat sibi: ⁊ sic deinceps vsqꝫ in vltimum gra-

dū:oēs illos octo qui iniuste posse
derāt ⁊ iniuste alij legauerāt. Erat
autē talis ordo constitutus. Quā-
do vnus de possidentibus morie-
batur: descendebat ad ꝑmū gra
dum:⁊ qui prius erat ibi descēde
bat ad scōm:⁊ scōs ad tertium. ⁊
sic de alijs. Ubi ostensum ē ꝙ ꝑꝑ
illam iniustā detentionē possessio
nis dānati oēs illi erant. Ex descē
siōe autē gradus notabat augmē
tum pene per iniustam legationē
factam:nec fuerūt excusati ex igno
rantia: qꝛ fuit in eis iuris non fa
cti:sed crassa ⁊ supina que non ex
cusatur.i.q.iiij.per totum.

Ecundo principa
liter circa restitu-
tionem considera
re debemꝰ modifi
cabilitatē. Mo-
dus enim restituendi lꝫ sit difficilis
declarationis:⁊ multe difficulta-
tes in illo reperiant̄:tn̄ aliqd oīno
dicendū ē occurrēte ꝓposito. Di
stinguendū igit̄ ē sic. Qui tenetur
restituere:aut non pōt omnino:aut
potest. Si non pōt quādiu ē i hac
impotentia excusatur. Naturali-
ter autem debet excusari dicente
Ari.lib.ethy. Nemo dat qđ non
hēt. Et iterū Ari.ij.politi. Nemo
ad ipossibile manū mittit. Excusa
tur etiam ꝓm legeꝫ canonicā. xiiij.
q.vi.c. Si res. Et extra de regulis
iuris.li.vi. Ad ipossibile nemo te
net̄:⁊ inanis est actio quam exclu
dit inopia creditoris. Et ex h̄ pessi
me faciunt qui ponunt debitores
ipotentes in carcere cum tanto dā
no sui ⁊ familie:sed promittunt ce
dere bonis ⁊ satisfacere cuꝫ vene
rint in pinguiorem fortunam. Ex-
tra de soluti.c. Odoardus. Excu-
satur deniqꝫ ipotens per legeꝫ ci
uilem. C.de cessione bonoꝝ.l.i.
Tamen ꝓm.s.Tho.xxij.q.lxij. ar.
vltimo. Debet petere remissionē:
aut per se aut per alium. Si autem
potest restituere illi cui restituen-
dum est vel heredibus vel alijs
quibus de iure deueniunt bona:
subdistinguendum est:quia aut po
test sine magno damno ⁊ destru-
ctione familie sue ⁊ sui status. Si
primo modo.s.sine magno dam-
no ⁊c̄.tunc sine dubio tenetur re-
stituere:quia cum restitutio sit sub
precepto negatiuo obligat sem-
per ⁊ ad semper.appositis tamen
debitis circōstantijs euitādo scan
dalum in restitutione incurretur
periculum mortis:nec grauis infa
mie vel mortalis peccati pericu-
lum ⁊ huiusmodi. Et hec obliga-
tio restitutionis a Raymun. Si
autem potest: sed non nisi cum

magno damno ⁊ destructione familie sue ⁊ status sui: vtputa obligatus ad restitutionē erit doctor ⁊ oportebit vendere libros ⁊ vestes suas: q̄bus lucrabat̄: vel artifex oportebit eū vendere instrumēta: ⁊ non poterit amplius artem exercere: vel rusticus non habēs nisi parū: ⁊ oportebit vendere incurrens ex hoc dānū ⁊ destructionem familie ⁊ huiusmodi: in tali casu s̄m Joh. de neapoli: pie sup hoc declarantem petat: vel faciat petere remissionem: tacendo nomē si expedit. Et si creditor libere dimittit partem vel totū debitor est absolutus. Notāter dixi libere: q: huiusmodi remissiones non valent si fiant ex metu: vel si fiant ex verecūdia: vel mendacio mētiens se nō posse: vel ostēdens esse paruam q̄ntitatē: ⁊ erit multū: vel si fiat cum pacto cogēte: vt si de cētū vis decē: alias nihil habebis ⁊ huiusmodi: non d̄r libera remissio. s̄m .d. Anto. Ideo similibus remotis que faciunt remissionem nō liberam: si petenti remittitur remissum est: ⁊ amplius non tenetur. Nec est opus portare ibi ⁊ ponere in manu creditoris. Nā modo libera remissio accedat: liberat⁹ est. Casu autem q̄ obligatus non posset impetrare remissionem: ꝯsulit̄ per doctores vt petat: vel petere faciat dilationē vel terminū: sed si nō potest obtinere remissionē neq̄ dilationem. tunc nota humanā declarationē. Aut enim creditor est ita egens ⁊ pauper sicut debitor: aut melius ⁊ potentius transire potest: quia illo ē ditior. In primo casu cū creditor ē ita pauper: dicendū est q̄ obligatus ad restitutōem tenet̄: ⁊ q̄z primū: etiam cū maxima incōmodita te ⁊ verecundia ⁊ damno rex. Et ratio habetur de regulis iuris libro .vi. Locupletari nemini licet cum iactura alterius. In .ij. casu. s. cum creditor nolens dilationē facere: vel remissionem est ditior ⁊ melius potest transire q̄z debitor: tunc dicendum est s̄m Johannē neapolitanū: q̄ ille creditor irrationabil'r agit: q: iniuste īcurreret destructionem familie: ⁊ deueniret quasi ad extremā necessitatem ⁊ multa pericula corporis ⁊ aīe. sibi possent contingere. Unde debitor non tenetur: sed debet subtrahere de expensis paulatim ⁊ d̄ pompis ⁊ de his que sunt ad decentiā ⁊ quasi ad necessitatem: ⁊ hoc de mense in mensē: ⁊ sic paulatim conetur satisfacere: q̄d etiā de facili poterit sine periculo conscientie: si consulat virū religiosū vel presbyterū discretum ⁊ bonū. In hac sentētia videtur ꝯcordare

Petrus de palu. ⁊ Ricar. Hec de certis restituendis dicta sunt. Sanctus vero Doc. materiā resti tutionis breuiter ⁊ dignissime cō plectēs in.xxij.q.lxij.ar.vltimo.ad scōm dicit. Quādo aliquis nō pōt statim: ipsa ipotētia absoluit: cum ab instanti restitutiōe facienda: si cut ⁊ totaliter a restitutione absol uitur: si oino sit impotēs. Debet tamē remissionē vel dilationē pe tere ab eo cui debet: aut per se aut per alium. hec ille. Ecce q̄ lucidis ⁊ clarissimis verbis atq̄ grauissi mis. s. Tho. hanc materiam colle git. Et hanc qui fundamentaliter penetrat nō se bechera el ceruello in reuolutione tot tractatuū ⁊ fan tasiarū dño2um docto2ū. Si autē bona restituenda sunt incerta: tūc aut obligatus nullo mō pōt: ⁊ sic nō tenet: vt de certis dictū ē. Aut cōmode pōt: ⁊ sic statim tenet: si cut ⁊ cetera. Aut pōt sed cum in cōmoditate sui ⁊ familie: vt sup2a: ⁊ tunc consulat epm vel confesso rem: q2 vterq̄ pōt bm Archidi. ⁊ bm Jo. de ligna. ⁊ bm Jo. de cal derinis. ⁊ bm Pe. de palu. Gul. ⁊ Ray. qui assignent sibi tēpus in quo restituat: vel cui restituat: vel quantū restituat. Aut si esset ipse egenus: posset episcopus vel con fesso2 bm q̄ sue conscientie vide bitur totum illi relaxare tanquam pauperi. Et bm. s. Doc. ⁊ archiepi scopum: etiam incerta computan tur ea que sunt accepta per simo niam in sacramentis ⁊ alijs spiri tualibus: non dico de fructib9 ec clesie simoniace perceptis: quia sunt illius ecclesie vel camere apo stolice. Itē incerta habentur que iudex recipit p2o emptione iustitie vel etiam p2o iudicando: ⁊ testis p2o testificādo: ⁊ huiusmodi. Hec extracta sunt quasi de verbo ad verbum ab archiepiscopo. d. An to. in tractatu paruo de restitutiōe.

Ertio p2incipaliter circa restitutionem ꝯsiderare debem9 specificabilitatem. Et vt melius ꝯsite ri possis. duodecim hominum ge nera reperi qui tenent ad restitu tionē p2out ad p2esentē sermonē spectat. Et p2imi sunt dñi tēpo2a les vsurpantes dñia: vel sine iusto titulo tenentes: obligant de oib9 ad restitutionē: ⁊ sunt semp i pec cato mo2tali. Si vero iusto titulo: ⁊ de iure dñium habēt: si iponūt grauamina: vtputa collectas: la bo2es: dietas: ⁊ huiusmodi: subdi tis suis: nō rōne defensionis dñi vel boni cōis: neq̄ ratione pugne ꝯtra infideles: neq̄ ratione eundi ad p2incipē p obtinēdo p2iuilegio p2otectionis: neq̄ ratiōe marita

tiōis filie:neq̄ rōe filij̄ facti militij̄: neq̄ repatiōis pontiū vel viaruꝫ: neq̄ rōne sue depaupatiōis. sine sua cā. Nā in his pōt iponere onera subditis:dūmodo cū moderamine ꝛ non ad grauationē exigat. Et hoc fm Ray.ꝛ Hosti. Et.x. q.iij.c.vl. Et.xxij.q.v. De forma. Et.d.xviij. De euglogijs. Et extra de cēsi.c.Cū apl's.paphō. ꝑhibemꝰ. Si aūt exigāt: ꝛ ex ipsis exactionibꝰ:faciūt supfluas expēsas:pōpas:vanitates:i palatia:iocalia:canes:equos:ꝛ hmōi superflua:ac etiā dant ꝯcubinis ꝛ lenonibꝰ.ꝛ distribuunt in donarijs varijs:ꝛ hmōi:tenenť ad restitutionē. Idē si mouēt iniustuꝫ belluꝫ tenenť de dānis datis inimicis suis. Idē si iponūt noua pedagia: nisi sit a principe vel rege statutuꝫ:pp eminētē necessitatē: vt hēť.xxiij. q.iij.Si qs romipetas. Et extra de treuga ꝛ pace.c. Innouamꝰ.ꝛ alibi in multis locis ꝛ sunt excōicati. Idē si agūt ꝯ imunitatē eccl'asticā:ꝛ exigūt gabellas vel pedagia a psonis eccl'asticis: nisi ꝓ rebꝰ negociationis sunt excōicati:ꝛ officiales eorum:ꝛ hmōi. Cōitas ꝰo vel vniuersitas tal'ē iterdicta: nec absolui pn̄t nisi plene restituāt ꝛ satisfaciāt. Extra ꝺ cēsi.c. Quā q̄ꝫ lib.vi. Itē tenenť ad restitutionē qn̄ iponunt iiuste ꝛ ieq̄lit' onera:volētes ꝙ solū paupes:vl' tm̄ paupes:q̄ꝫtū diuites soluāt:q: ē,i iusta exactio.di.iiij.c. Erit. Idē dicēduꝫ ē de estimatoribꝰ vel cōputatoribꝰ positis a cōitate:vni magis q̄ꝫ alteri:vel ex passiōe:vl' parentela:vel alia idebita cā: tenenť ad restitutionē: fm Archiepm̄:ꝛ tenenť qn̄ faciūt soluere pedagiū: vel gabellas.vel datia de rebus que deferunť vel emunť nō rōne negociatiōis:ſꝫ rōne vsus. Nā fꝫ Hosti. Pedagiuꝫ nō ē dādū:nisi de rebꝰ que cā negociatiōis deferunt:ꝛ subditi nō al'r tenenť: etiaꝫ existēte ꝯsuetudine. C. de vectigalibꝰ ꝛ cōmissis.l. Uniuersi in fine quarti libri:vbi sic dicit. Uniuersi ꝓuinciales pro his rebꝰ quas ad vsum ꝓprium vel ad fiscum inferunt:vel exercendi iuris gratia reuehūt:nullum vectigal a stationarijs exigēt. Ea vero que extra predictas causas vel negotiatōis gr̄a portanť solite ꝑstatiōi vl' pēsitatiōi subiugamꝰ capitali pena ꝓposita stationarijs.et vrbanis militibꝰ ꝛ ceteris psonis quorū auaritia id tentari firmatur.h ille. Ad idē tenenť presidentes ꝛ prelati ecclesiasiarū taliter delinquentes: Et vt dicit.s.Tho.xxij.q.lxxij.ar.vi. Principes tenenť ad restitutionē:si latrones crescant:q: redditus quos habent sunt quasi stipendia vt con

seruent iustitiam. ¶ Scdi qui tenétur ad restitutioné. sunt oés presides: capitanei: rectores et hmói: q habent ministrare iustitiam: si scienter vel ex ignorantia crassa male iudicant. puta timore. cupiditate odio. vel amore: vel alia quacúqz causa. tenent leso: pcise ad oé dánú et interesse: nisi possent inducere illum pro quo tulerunt sententiá ad plenariá restitutioné. C. de pena iudicis: qui male iudicauit. l. vltima. xi. q. iij. Quattuor aút modis. Et sm leges: multas alias penas debét sustinere. Similiter tenent restituere si aliquá pecuniam acceperunt vt male iudicarent: sm Ray. Nó tñ debet dari illi q dedit cú turpiter dederit: sed ei in cuius iniuriam accepit. i. q. i. Iubemus. Similiter restituere tenent: si acceperunt aliquam pecuniam vt male iudicarent: vel etiá vt nó male: sed bene iudicarent: tenent restituere ei: qui dedit. quia cuz ex officio suo tenentur gratis iudicare: et bene: eo q habent salariú suum: turpiter accipiunt: et crimé cócussionis cómittunt. h Ray. Siliter si ex aliqua cá oporteat eos non iudicare: et nihilominus vt nó iudicarent acceperunt. i. q. i. Iubemus. Idem si nolunt iudicare cú teneátur: et pptera aliquis amittit ius suú: tenent sm Ray. restituere totam litis estimationem: ei qui propter hoc lesus est. xxiij. q. ij. Dñs Et. q. v. Administratores. Itez tenentur quádo scienter rector assumit iudicem vel assessorem ignorantem et malú ac defraudatorem boium et inconsciétiatú: tenetur recto: restituere dána: que infert ipe assessor: nisi ipse restituat. ¶ Tertij. obligati ad restitutionem sunt iudices ipsi et assessores. alias nominati vicarij qui male iudicant vt superius dicitur: vel qui non bene iudicant: quia noluerunt ex negligenda studere: et causam examinare: et videntur teneri ad restitutionem. Extra de iniurijs. et dáno dato. c. si culpa. Si deniqz remittat penas: vel diminuat iniuste cum non possit: tenetur communitati. Si auxit penam iniuste: tenetur ei qui soluit. hec san. Tho et Ray. Et de his duobus obligatis ad restitutionem. ppter iniusta iudicia. Audi imperatorem cótra eos fulminantem: vt habetur. C. ad. l. iuliam repetundarum. l. omnes. vbi dicitur sic. Omnes cognitores. i. delagati et iudices scilicet ordinarij a pecunijs atqz patrimonijs manus abstineát: neqz alienum iurgium putét suá predá etenim priuatarumqz litium cognitor. Idéqz mercator: statutam legibus: cogetur subire iactu-

ram.hec ibi. Et de muneribus da tis iudici vide in sūma pisana. Iudex.primo. parapho. iiij.ꝛ alibi. Item qui obligant ad restitutōe sunt aduocati ꝛ ꝓcuratores:q̄ sciē ter defendūt cām iniustā tenentur alteri parti de oi dāno inde hito. ꝫm Ray.ꝛ.s.Doc.xxij.q.lxxi. Si tn̄ aduocatus vel ꝓcurator in ꝑn cipio credebat iustā cām:sed in ꝓ cessu aīaduertit iniustā esse:deb desere:ꝛ nō vlterius ꝓsequi. Et si obtinet victoriā cause tenet leso ad satisfactionē:nisi primus satisfa ciat. Sed in aduocādo vel in ꝓcu rando:vsus est indebito mō.vnde ꝫm Ray.si produxit falsos te stes:vel ꝓduci fecit. Si īducat fal sas leges vel ꝓbatōes. Si corrū pat notarios.vltra mortale. tenet ꝑti lese. Si pars incurrit dānū ꝑp huiusmodi falsitates vel notabilr negligens fuit in cā ꝑpter q̄d amis sa est ipsa causa iusta tenet. Idē si ex ignorantia crassa amissa est cā: si se appellauit iniuste ꝛ ꝓlōgauit cām ꝛ eā iniuste souet:vt inde lu cretur vel ne inferior videat.obligat ad huiusmodi dāna:tenetur etiā ad interesse:ꝛ dāna maxime ꝫm sniam discreti viri:qn̄ ex dictis eius aliquis iniuste priuat aliquo officio vel nō ꝯsequit illud offm̄ suū ꝫm.d.Anto. Et finaliter vtinā nō essent alicubi aduocati:neq ꝓ curatores.nō.n. essent tot mala.s fieret ꝯcordia inter ꝑtes. Et beat[9] est officialis qui ad ꝯcordiā indu cit.sine tot destructōibus aīe ꝛ cor poris:rer. ꝛ familie. ¶ Quarti clientuli:qui sciunt suā cām esse iniustā:ꝛ mouēt litē:vel motā iniuste defendunt.tenent ꝑti aduerse ī dānis illatis. Et silr̄ si obtinēt victoriā iniustam tenent vltra mortale ꝫm.d.Anto. Idē si iniuste appellant. ¶ Quinti qui tenent ad restitutōem sunt notarij.qui igno rantia notabili vel negligentia ma le ꝯficiūt instrumēta ꝛ pacta.ex q̄ bus ꝑdunt bona alior ꝛ oriuntur litigia.ꝛ huiusmōi dāna.vltra mō tale tenent ad restitutione oium dānor lesis. Idem si malitiose oc cultauerint iura alior:vel instrumenta:seu destruxerūt:vel nō assi gnauerunt:ꝛ sequit iactura. Ide si falsificant instrumēta.tenent ad restitutōem de oi dāno inde secuto.ꝛ peccant mortaliter. Idē si no tarius ꝯfecit testamentū illius qui nō habebat intellectū.tenet lesis. Idē si scienter fecit instrumentu vsurariū. tenetur ad restitutōe ꝛ mortaliter peccat. ꝛ est piurus.q: iurat super hoc. Geradus aūt dic ꝙ si notarius faceret istrumētu ī fauorē recipientis.qui aliter non pōt hr̄e mutuū nisi cum vsura.nō tenetur ad restitutionē. sed peccat

ꝛ infamis eſt: cū ſit piurus ꝛ am/
plius nō poſſet ꝯficere inſtrumen
ta.Extra de teſtib⁹.L3 ex quodā.
parapho.primo.In fine.tñ pecu/
niam acceptā ꝓ labore non tenet
reſtituere de neceſſitate.Idē dicen
dū eſt de teſtibus in inſtrumentis
vſurarijs qui.ſ.ſcḋunt inſtrumētū
vſurariū:tenent eo mō quo nota
rij:vt dictū eſt:ꝛ hoc qꝛ dant cām
efficientē.¶ Sexti ſunt raptores
qui auferūt res alioꝝ violenter:ꝛ
quaſi in iniuriam pſone:vt dicit.ſ.
Tho.in.xxij.q.lxvi. ꝛ huiuſmodi
raptores tenent ad reſtitutionem
ſm.ſ.Tho.xxij.q.lxij.Qui in his
verſibus ꝯtinent.Iuſſio:ꝯſilium
ꝯſenſus:palpo:recurſus:pticipās
mutus:nō obſtans:nō manifeſtās
Vul.etiā eoſdē verſus cōponit ꝛ
Alber.Iuſſio.ſ.ille qui iuſſit rapi
nam:principaliter tenet ad reſtitu
tionē totius.ſ.qñ ex ſua iuſſione ſe
cuta eſt ablatio:licet nihil pueniret
ad eū:vel noīe ſuo factā:ratā ha/
buit.Alias nō. Cōſiliū.qñ ex hoc
vere vel ꝓbabiliter credit dānu3
ſecutū:tunc tenet inſolidū:alias ñ
vel ſi ex ꝯſilio ſuo pars dānifica/
ta eſt.tenet ad illā partē inſolidū.
ſm Inno.ꝛ Hoſti. Conſenſus.ſ.
coopationis.Si.n.tm̄ cooperetur
qꝛ ſine eo nō poterat fieri dānum
tenet inſolidū ſm Inno.ꝛ Hoſti.
Si aūt ſine eo fuiſſet factū reſtitu
at quantū nocuit per ſe:vel p ſuos
aut quantū de illis habuit vel ex
pendit Mediator etiā contract⁹
fraudolenti ſcienter:vt ſenſalus te
netur de damnis.Palpo.i.adula
tor:laudans raptorem quaſi ſtre/
nuū:ꝛ ex hoc ſequitur damnū qḋ
alias non eſſet ſecutum:tenet inſo
lidum.Idem ſi detrahendo indu
cat.quaſi animando qꝛ ſit poltro/
nus ꝛ huiuſmodi. Recurſus.i.
receptator.ſcilicet cum quis rece/
ptat fures ꝛ damnificantes:ita qꝛ
nō fieret dānū:ſi non receptarent
vel occultat res:propter qḋ impe
ditur reſtitutio:ꝛ perficitur abla/
tio.inſolidū tenetur.Participans
ſociando vt dictum eſt:ſed partici
pans in re accepta.id ſolum tene/
tur reſtituere qḋ ſcienter aut pro
babiliter ſcire poteſt emit vel ali/
ter recipit. Mutus:cum poſſet
obuiare furto:ſi ſit officialis:ꝛ nō
fecit:doloſe:tenetur ad reſtitutio/
nem:alias peccat:niſi propter pe/
riculum.vel licet non teneretur ex
officio:tñ tacet:ꝛ ſi loqueret poſ/
ſet obuiare ſine ſcandalo:ad min⁹
mortaliter peccat:quia contra ca/
ritatem ꝛ correctionem fraterna3
facit.Non obſtans. eode3 modo
quo mutis dictum eſt.Non mani
feſtans:ſi eſt officialis ꝛ poſſet ob
uiare manifeſtando:vel aliter ꝓ/
uidendo ſine periculo perſone:ꝛ

non facit.tenetur ad restitutioneʒ ⁊ peccat mortaliter. Alias si non est officialis non tenetur ad resti tutionem. ¶ Septimum sunt par ticipantes de re rapta vel furata: vel fenerata vel aliter male abla- ta.tenētur ad restitutionem:⁊ talis participās est ille cui res male ab lata donatur:quā nō potest tene- re:sed debet reddi non donāti:sʒ cui ablata est:talis etiam est fami lia raptoris vel vsurarij nō habē tis aliud:q̄ʒ de rapina vel de vsu ra:vt vxor filius:famulus:⁊ alij te nentur restituere. Si auteʒ habēi alia bona:⁊ tamen de male abla- tis:vxor filius ⁊ alij comedunt:vl̄ ꝯsumunt pānum ⁊ huiusmodi ma le ablatum in propria specie:tenē- tur de eo ẜm Ray. Talis est ma ritus recipiens dotem ab eo qui nō habet nisi de vsuris:vel alias male ablatis:⁊ tenetur restituere non socero:sed ei cui de iure debē tur illa bona. Et sic filia vel vxor mortuo filio : ⁊ marito : tenetur restituere huiusmodi dotes sc̄dm Ray. Talis etiam est qui emit rē furatam vel raptam scienter: vel ignorantia crassa:restituere teneẗ. cum inuenit:vel pauperibus:si non inuenit dominū rei.tenetur etiam eodem modo si post emptionem nouit rem ipsam furatā:vel male

ablatā vt dicit Ray. Talis etiam est qui accipit hereditatē illius q̄ non habet nisi de male ablatis:q2 hereditas intelligitur deducto ere alieno. Extra de vsuris. Micha. Talis est etiam ille cuius anima- lia alterum dānificauerūt. ¶ Oc taui sunt mutilatores membrorū: qui ex iniuria mutilant vel vulne- rant.isti teneẗ de expensis in me dicos:⁊ d̄. lucro perdito:si ex hoc non possunt laborare. Idem de i carcerante aliquem iniuste.tene- tur de damno inde secuto. Idem de eo qui misit aliquem.vel mitti iussit in exilium iniuste.tenetur de damno ei ⁊ familie. Idem de oc- cidente aliū iniuste.tenetur de dā no dato sibi ⁊ familie ẜm.s. Tho. in.xxij.q.vbi supra. Idem de con sulentibus ⁊ huiusmōi. ¶ Noni sunt inductores aliorum ad renun ciandum vt cedāt bonis sibi debi tis.qui non totaliter renunciant li bere.sed ex verecundia.vel ex ui. aut dolo.aut minis ⁊ huiusmodi: vt maritus faciens renūciare vxo rem parafrenalibus:⁊ sorori:co- gnatus faciens renunciare vxoreʒ mariti defuncti:vel patruꝰ faciēs renunciare neptem bonis pater- nis:dotibus: vel vsufructibus:⁊ huiusmodi.tenentur ad satisfactio nem:quia non est libera:vt dicit

beatus Antonius. ¶ Decimi ſunt detentores rerum iuſte acquiſitarum: ſed aliquo iure obligatarum que reſtitui debent. Tales ſunt executores teſtamentorum vel vltimarum voluntatum: qui non exequuntur cum poſſunt: dicuntur enim fures ⁊ ſacrilegi: ⁊ egenorum homicide: ⁊ ſunt excommunicandi: vt patet. xiij. q. q. ij. c. Qui oblationes. Et. c. Clerici. Tales enim ſunt qui non reſtituunt res accomodatas: vel eas damnificant aut res ad conſeruandum datas. Tales etiam ſunt qui promiſerunt aliquid notabile ⁊ bonum maxime cum iuramento: quia tenentur. Si malum ſit nō debet dari. xxij. q. iiij. In malis. ¶ Undecimi ſunt tonſores monetarum vel ipſas tondentes: tenentur reſtituere. Idem de expendentibus falſas monetas. falſos groſſos: ⁊ falſos ducatos: quando ſi ſciretur: non expenderentur: ſecus ſi moneta: licet ſit falſa currat: vel etiam ſic det monetam falſam: illi qui dedit ſibi. Idem de falſificantibus monetas qui etiam debent comburi. C. de falſa moneta. l. ij. Uel beſtijs dari. ff. ad. l. cor. de falſis. l. Quicunque ⁊ l. ſequenti. Uel pena capitali puniri: vt. C. de falſa moneta. l. prima. Item quilibet poteſt falſantem monetam capere: vt glo. C. ſupra. ¶ Duodecimi ſunt debitores nolentes ſoluere debita: ⁊ tenentes mercedem operariorum quam eis debent ⁊ tranſeunt pacta vel terminum: propter quod creditor cogitur vendere rem ſuam vilius quam valeat: vel cogitur accipere ad vſuram: vel incurrit intereſſe ⁊ damnum: ⁊ tenentur tales ſatiſfacere de damno: quod ſecutum non eſſet ſi voluiſſent. Contra tales ait ſcriptura. Leuitici. xix ſic ait deus. Nō morabitur opus mercenarij apud te vſque mane. Et Tobie. iiij. c. dicitur. Quicunque tibi aliquid operatus fuerit: ſtatim ei mercedem reſtitue: ⁊ merces mercenarij apud te omnino non remaneat. Et Jacobi. quinto. Ecce merces operariorum veſtrorum qui meſſuerunt regiones veſtras: que fraudata eſt a vobis. clamat ⁊ clamor eorum in aures domini ſabaoth introiuit. Et Eccleſiaſtici. xxxiiij. Qui effudit ſanguinem: ⁊ qui fraudem facit mercenario fratres ſunt. Hic potes diſcurrere maxime contra diuites retinentes opas ⁊ labores pauperum. Et contra mercatores lanarum fraudantes conſumantes filatrices: textrices: ba-

tilanas z huiusmodi: q trāsgrediū tur statuta artis in solutione z cō trafaciunt pactis tenenť. Idē qui nō bn̄ faciūt fideiussores indēnes zc̄. Multa restarent dicenda: s̄ quā tū ad presens spectat: sufficit. Pa tet igiť tertia pars huius s̄monis que summe attēdenda est. Hic.n. est tota vis salutis hoium. Re stituere.n.nocumētū infert stoma cho: tn̄ conandū est vt alienū resti tuať. Nō te teneat pauptas rema nentium filiorum. Nō te teneat mi noratio status tui. Non teneat ve recūdia aliqua.non respectus mū danus. Nō te teneat diabolus q ī hmōi maxime solet tēptare z va ria suggerere. Memēto dn̄i dicē tis. Mat.xvi. Quid.n. pdest hoi si mūduz vniuersuz lucreť: aie ve ro sue detrimentū patiať? Si i i fernū ibis: nullus filius: nulleq3 di uitie te extrahere poterunt: s̄ ibi in eternū penā lues: a qua dn̄s ie sus bonorum restitutor nos oēs libe ret z ad libertatem paradisi nos perducat. Amen.

¶ Sabbato quarte dominice. De furto. Sermo.xxxix.

Qui sequiť me non ambulat i tenebris Jo.viij. Latronuz pditio est odio sem per habere: nō tn̄ lucem spiritualem que deus est. Juxta illō. Jo.i. Erat lux vera que illuminat omnē hominem veniē tem in hunc mundū: sed z omnē lucem abhominari. Unde salua tor. Jo.iij. Omnis enim qui male agit odit lucē: z nō venit ad lucez vt nō arguanť opera eius. Tales autē si ad ɔtēplandam faciem su perni creatoris: ascendere volunt necesse est: vt spūales simul z cor porales tenebras quas furando sese diligere comprobant totaliter derelinquant. Et sic vere sequenť christum in tenebris non ambulā do. vt inquiunt verba euangelij. In quo tria habemus documenta. ¶ Primum documentum q3 li citu3 est homini perhibere bonū testimonium de seipso. dummodo nō faciat ad malum finem. Hoc tangitur prima parte euangelij. ¶ Secundum documentum est. dicere diuitias. honores. atq3 deli cias esse vera bona. nihil aliud ē. q3 iudicare s̄m carnem. quod illi citum est. Nam in ipsis non repe riť vera bonitas. Hoc tangiť. ibi. Uos autez s̄m carnem iudicatis. ¶ Tertium documentum est. ille qui non credit in xp̄m ostendit se nō credere in patrem. Patet. ibi. Dicebant ergo ei zc̄. Et tales nō sequunť christum. s̄ ambulant in tenebris peccatorum. Ex quibus sunt

p maxime furtum exercētes. De quo tria videbimus siue contemplabimur.

¶ Primo diffinitioné.

¶ Secundo grauationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo cōsiderare debemus furti diffinitioné. triplex nāq3 diffinitio de furto datur. Prima est theologicalis. Secūda est legalis. Tertia é canonicalis. Prima theologicalis é.s.doc.xxij.q.lxvi.vbi dicit.q quattuor sunt de ratione furti.s.iniusticia:possessio:vel substātia aliena:violétia:⁊ ignorātia. Primo igit de ratione furti é iniusticia que.s.alienū vsurpat:vt dicit Arist.in.v.Ethi.Scdo de ratióe furti est possessio siue substantia aliena. Nā furto cōpetit q sit circa ré possessam alterius. Si.n. qs accipit qd est alterius:nó quasi possessio:sed q̄si ps:nó est furtu3: vt auferre vxoré vel filiā:seu ani putare mébru3 alteri⁹:nó h3 propie rōné furti. Et pp hoc furtū distinguit a peccatis que fiūt ꝯ psoná:vt homicidiū:mutilatio ⁊ adulteriū. Tertio ad rōné furti ptinet ignorātia. Nā ppria rō furti é:acceptio rei aliene:eo cuius é ignorāte:q occulte fit furtū:vt ait Aristo.v.Ethi.iiij.de rōne furti é violétia. Nā furtū ideo é pctm:q est acceptio ꝯ volūtaté eius cui res subtrahit. His ergo premissis.s.doc.sese transfert ad diffinitione3 furti sic dicés:furtum est acceptio rei aliene:ignorante dño:ꝯtra suá voluntaté. ¶ Scdo a legistis describit. Furtum est cōtrectatio rei aliene:mobilis:⁊ corporalis: fraudolosa iuito dño:lucri faciédi gratia:siue ipsius rei:siue etia3 vsus: vt.ff.de furtis.l.i. Et Insti.de obli.que ex delicto nascunt.papho.i. Notandū q ꝯtrectatio ponitur i predicta diffinitione: q sine ope: nó est ppie furtum: q3uis verbo vel voluntate possit quis trásgredi preceptum. Nó ꝯcupisces rem primi tui.ff.de furtis.l.i.papho.i. Rei aliene ponit:q in re ppria nó cōmittitur furtū:nisi aliqs alias in illa re haberet ius:vt dñs auferens pignus suū vel rem cōmodatam alteri:l3 sit ppria:tamé cōmittit furtū: vt p3.ff.eade3.l. Si res. papho.i.l. Si is. qui re3. Et idé.s.doc.xxij.q.lxxi. Mobilis ⁊ corporalis:q in rebus imobilib⁹ minime cōmittit. Insti. De vsucaptionibus.in papho. Qd autem: vt in agro:vel in corporalibus:vt sunt actióes:vel seruitutes:nó cōmittitur furtum:eo q talia nó possunt ꝯtrectari:vt i.l. seru⁹ papho. incorporales.ff. de acquirédo reru3 dominio. vñ Bartholus.l.i. de furtis dicit.q cōtrectare est de

loco ad locũ mouere rem. Frau-
dolosa dr̃: q: si aliqs credebat rez
esse suam: que nó erat: vel si erat
sua: credebat ꝙ etiá ab eo qui ha
bebat ius ibi: posset accipere: non
cómittit furtũ: lz alias teneatur: vt
habet. Insti. de obligatióibꝰ. que
ex delicto nascuntur. papho. pla-
cuit. Inuito dño: q: si credit dñz
permissuꝝ: ⁊ subest iusta cá cre-
dendi non tenetur. Secus si non
subest. C. Si quis rez. Et ex hoc:
q: furtuz cõmittit inuito dño: fur
est peioris ꝯditióis q̃z diabolus.
Cũ diabolꝰ nihil auferat: nisi vo-
luntarie sit ei oblatum ⁊ ꝑ consen
sum. Fur auté inuito dño aufert.
Et dr̃ dominus inuitus etiá si vi
deat rem auferri: q̃zuis nó ꝯtradi
cat: vel ex ipotétia: vel ex magna
verecũdia. ff. de furtis. l. penulti.
Si aũt putat facere inuito dño: ⁊
tamé dominus vult: quantum ad
intentioné facit furtum: sed non te
net ad restitutionem: nec dominꝰ
pót petere: cuz ꝯstet sibi de sua vo
luntate. ff. de furtis. inter oés. pa-
rapho. penultimo. Lucri faciédi
gratia: q: si quis alienam ancillaz
rapit causa libidinis: furtuz nó có
mittit. ff. de furtis. l. verũ. Sui ip-
sius rei: siue etiá vsus dicit: q: nó
solum furtuz cómittit: qui vult rei
dominium furtiue lucrari: sz etiaz
qui vult in re ipsa lucrari vsum ⁊
possessioné. di. l. Qui saccuz ⁊. ff.
de furtis. Qui iumenta. ¶ Ter
tio furtum a canonistis sic breui
snia diffinitur. Furtũ est omnis il-
licita aliene rei vsurpatio. xiiij. q.
v. c. Penale ⁊c. Si quid inuem-
sti. Et. xxxij. q. iiij. Meretrices.
Et extra de furtis. c. primo.

Ecundo principa
liter ꝯsiderare de
bemus furti gra-
uationem. Graue
ꝓfecto ⁊ mortale
pctm̃ é furtũ. Qḋ vt fũdamétali
ter pateat triplici róe ꝓbat: vt ha
bet a. s. doc. xxij. q. lxvi.
¶ Primo ratione ꝓhibitionis.
¶ Scḋo ratione cótrariationis.
¶ Tertio ratione damnationis.
¶ Dico ꝑmo ꝙ furtũ é peccatũ
graue ⁊ mortale ratóe ꝓhibitóis.
sic. Illud. n. qḋ ꝑ leges ꝓhibetur
é pctm̃ mortale. Sz furtũ ꝑ leges
ꝓhibet: ergo furtũ é pctm̃ morl'e.
Prohibet aũt. Primo diuinali
lege. Deu. xv. furtũqz nó facies.
Exo. xx. Non furtũ facies. Leui.
. xix. Nó facietis furtũ. Qḋ q̇dé é
septimũ ꝑceptuz legis diuine. vñ
Aug. xiiij. q. v. c. Penale. dic̃ sic.
Furti. n. noic bñ itelligit ois illi-
cita vsurpatio rei aliene. Lex etiá
nãlis ꝓhibet furtũ. dicés. Quod
tibi nó vis fieri: alteri ne feceris.
Lex euágelicalis idé ꝓhibet. Ná

dñis numerãs pleraqꝫ pctã hoiẽꝫ
ĩquinãtia. Mat.xv. ĩcludit furtũꝫ
tanqꝫ ꝓhibitũ: ⁊ oĩo ab hoĩe alie
num. Lex aplicalis iterꝫ ꝓhibet.
Ephe.iiij. Qui furabat iã nõ fu-
ret: magis ãt laboret opãdo mani
b⁹ suis qḋ bonũ ẽ: vt hẽat vñ tri
buat necessitatem patiẽti. Lex ad
huc ciuil' ꝓhibet cõminãdo tpali-
b⁹ penis ꝯ fures: vt pꝫ.ff.de furtꝫ
.l.i.papho.furtuꝫ.⁊.l. finali.eo.ti.
Ibi.n.puniunt ciuil'r.i. pena pe-
cuniaria pena dupli.qñ furtum est
occultuꝫ: vel q̃drupli.qñ est mani
festum.i.quãdo fur ẽ deprehẽsus
in eo loco vbi furtum fecit. vel' an
teq̃ꝫ pueniat ad locum ad queꝫ rẽ
furatã ferre destinauerat. Insti.ḋ
obli.que ex'delicto nascunt.para-
pho. furtiuoꝝ. Et.ff.de furtis.l.ij.
Criminaliter etiã punit fur: qꝛ si
est latro famosus: furca suspendit
.l.capitalium.papho. famosus.ff.
de penis. Alias nõ suspendit. Au
tentica.sed nouo iure. C.de ſuis
fugitiuis. ibi per Bartholum ⁊
Baldum: ⁊ cõiter per alios. Ue
rũetiã pro furto quinqꝫ solidoꝝ:
qs furca suspẽdit: vt pꝫ in titu.de
pace tenenda.c.i. papho. Si quis
quinqꝫ solidis.in vsib⁹ feudoꝝ.lꝫ
ꝭm.Cy.i dicta Autẽ.⁊ cõit' alios
in dicto.papho. Si qs.hodie ille.
papho.de ꝯsuetudine nõ ſuet in
ytalia. Et ꝭm leges municipales:
cõiter ꝓhibent furta sub pena sus
pẽsionis. Lex deniqꝫ canonicalis
ꝓhibet furtum: vt pꝫ i caplis de-
creti supꝛallegatis. Et vult ipsa lex
qꝫ fures sint infames: nec accusa-
re: nec testes esse possunt: vt ha-
bet.iij.q.v.c. Cõstituim⁹. Et.ff.ḋ
his qui notãtur ĩfamia.l. Ictus fu
stiuꝫ. Ecce ergo grauitas furti qḋ
ꝓbatum est eẽ pctm̃ moꝛl'e ratiõe
ꝓhibitiõis. ¶ Scḋo ꝓbat furtuꝫ
eẽ peccatũ moꝛtale: ratione ꝯtria-
tiõis. Pctm̃ siqdẽ moꝛl'e ẽ illḋ qḋ
ꝯtriat charitati que ẽ spũalis vita
aie. Charitas aũt ꝯsistit pncipali
ter i dilectõe dei. scḋario i dilectõ
ne ꝓximi. Ad quã charitatem pti
net: vt ꝓximo bonũ velim⁹ ⁊ ope
mur. Per furtũ ãt fit ꝯtriũ: qꝛ in-
fert nocumẽtũ ꝓxio i suis reb⁹. Et
si hoies passiꝫ sibi iuicẽ furarent
periret humana societas. vñ furtuꝫ
tanq̃ꝫ ꝯtriuꝫ ⁊ repugnans directe
charitati: ẽ pctm̃ moꝛtale. ¶ Ter
tio rõe eternalis dãnationis ꝓbat
furtuꝫ esse graue ⁊ moꝛtale pctm̃.
sic. Nullus ſꝫ diuinũ iudiciũ eter
naliter punit: nisi pp pctm̃ moꝛl'e.
Sꝫ illi qui cõmittũt furtuꝫ dãnant
eternal'r ꝭm illud. zacha.v. Hec ẽ
maledictio que egrediet sup faciẽ
oĩs terre: qꝛ oĩs fur iudicabitur.
Glo. eternaliter dãnabitur: ergo
ẽ peccatũ moꝛtale. Et Eccl'.v. Su
per furem.n. nõ est ꝯfusio ⁊ pnia

.i.dolo: eterne damnationis. Et Apo.i.cor.vi. An nescitis q iniq regnũ dei non possidebunt: Noli te errare: neq3 fures neq3 auari re gnũ dei possidebunt. Unde Jo. apoc.ix.c.describens multos vitiosos damnatos in iferno subdit. Non egerunt penitentiam ab homicidijs suis: neq3 a veneficijs suis: neq3 a fornicatione sua: neq3 a furtis suis. h ille. Clare igit patet hmõi detestãdi vitij grauitas: cu3 phibeat diuina lege τ ceteris legibus eo q: ẽ ꝯ charitaté ꝓximi: τ pp ipsum homo eternaliter dãnatur. Et ex his sine dubio est pctm̃ mortalissimũ: τ quidé maximũ dicéte scriptura. Prouer.vi. Non grandis est culpa cũ qs furat9 fuerit. Et sic patet scḋa ps ꝑncipalis.

Ertio principaliter considerare debemus furti specificationé. Ubi notãdũ q l3 furtu3 multis: varijsq3 modis sit pctm̃ mortale tñ duodecim tm̃ in pñtiaꝝ adducent. C Prim9 vocat negatiuus s.qui gerit negocia alterius: vt tutor: qui duplici de cã ɓm leges constituit: v3 vt vitã pupilloꝝ a criminibus: τ res ab iniuria impiorum tuet: vt p3.xij.q.i.c.i. Cũ ergo occulte ꝯ volũtaté eorũ res de quib9 hẽt tutelã: tractat τ distrahit τ rapit: semp furtũ cõmittit τ mortalr peccat. Cũ directe ꝯ iustitiã agat: vt ait.s. Doc.xxij.q.vi. Et idé si p negligẽtiã ei9 res pereũt. Similr ꝓcurator: τ factor: occultãs aliqd. Qui é similis iude traditori. Agricultor negãs τ abscõdés vinũ: bladũ: fingens nõ amplius collegisse: Et sic de similibus: qui si in eoru3 administratiõib9 offendũt: furtum cõmittunt. Jdé de camerlengis τ officialib9. C Scḋs modus furti dr inuẽtiuus. Cũ qs inuenit rem alienam τ retinet nolens restituere dño rei. peccat mortalr: vel si ẽ incerta: retinet eã propria auctoritate peccat τ furtũ cõmittit: nisi forsitã maria necessitas: tũc sic retiné té excusaret. Uñ Augu.xiij.q.v.c. Si quid inuenisti: τ nõ reddidisti rapuisti. Jdé dicẽdũ de illis qui retinét τ occultãt scripta alteri9: sicut policetas: instrumẽta: libros τ huiusmodi: que continent iura τ credita: sine qbus scriptis nõ põt ille cui9 sunt scripta: debita exigere vl sua defensare: q: efficacem causa3 dãni dat: τ est furtũ τ mortale. De inuentis vide.s. Tho.xxij.q.lxvi. ar.v.ad scḋm. Et.do. Anto. in.ij. par.in tractatu de auaritia.de inuentis. Jdé cũ quis qrit ré aliena3 vt retineat: mortalr peccat. C Tertius modus furti vocat elemosinatiuus. Cũ aliqs furat diuiti vel

iudeo vel vsurario: vel alij vt ide elemosinā faciat: furtū cōmittit ⁊ peccat mortaliter. vt pz. xiij. q. v. c. Forte. Et. xxxij. q. iiij. Sic nō sunt.
¶ Quart⁹ modus furti vocatur vxoratiuus. Cū vxor occulte ⁊ cōtra voluntatē viri in notabili quātitate rerū dat cōsanguineis vł alij furtum cōmittit ⁊ mortalr peccat. Idē si expendit notabiliter ꝯ voluntatē viri in ludis: in fucis: i vanitatib⁹: ⁊ in amasiis. Elemosinas nō pōt dare ꝯ volūtatē viri expssam ƀm. s. Boc. nisi vltra dotē haberet pafrenalia: ⁊ nō eēt cōsuetudo vel statutum principale in ꝯriū vel si ē lucrosa vltra gubernationē familie: pōt dare elemosinā de lucro: ⁊ in extrema necessitate potest dare ⁊ debet: dūmodo vir nō incurrat notabile detrimētū sui status. lxxxvi. d. Nō satis. Nā in tpe necessitatis oīa sunt cōia: vt. ff. ad l. Rodiā. de iactu. l. ij. parapho. cū in eadē. ⁊ ƀz Barto. in. l. i. ff. Rerū amotarū: pōt vxor facere elemosinā ƀm cōsuetudinem mariti.
¶ Sext⁹ modus furti: vocať filiatiuus. Cū fili⁹ vel filia familias aufert occulte ꝯ voluntatē patrisfamilias vel gubernatoris domus aliqd notabile distrahēs ⁊ dissipans: furtum cōmittit: vt Insti. de obli. que ex delicto nascunť. parapho. His āt. L z actio inter prēz ⁊ filiū: dñm ⁊ ƀuū vt ibi: ⁊ mortalř peccat. Vñ dř. iiij. q. i. Non sane. Quicqd ab inuito auferť iniuriose accipiť: nisi expēderet de peculio castrēsi: vel quasi castrensi: vt declarat Pisanella. In peculiuz. ⁊ do. Anto. in. ij. pte summe: i tractatu de auaritia.
¶ Sext⁹ modus furti dř discipulatiuus. Cum aliquis discipulus artificis aufert de pecunijs: vel de reb⁹ venalib⁹: vt lanā: granū: aromata ⁊ hmōi: vel emens aliqd pro apotecha minori ꝑcio: fraudat magistrū dicēs ꝙ maiori ꝑcio emit: aut vēdēs pro maiori precio: dicit minori ꝑcio vēdidisse: furtū cōmittit ⁊ mortaliter peccat. Facit etiā ꝯ euangelium. Mat. xxiiii. Quis putas ē fidelis seruus ⁊ prūdēs quē ꝯstituit dñs sup familiā suā?
¶ Septimus modus furti vocať sociatiuus. Cū aliquis soci⁹ i mercātijs vel decimis exigēdis: vltra pacta iusta fraudat sociū accipiēs ampli⁹ q̄z sibi contingat: vel alr defraudās: furtum cōmittit ⁊ mortalr peccat. Et tales cōiter sunt ꝑditores ⁊ astuti: que astutia in malū accipiť: vt inquit ph's. vi. ethy. De qb⁹ oīb⁹ q̄ttuor modis dicit Boe. Que vo pestis ē efficatior ad nocēdū: q̄z familiaris inimicus. Itē iter fures: nullus ita pōt nocere sicut domesticus latrūculus. Idē de eo qui recipit ptē

rei furate. ¶ Octau⁹ modus furti dr̃ stipendiariatiuus. Cũ stipẽdia rius ẽt in bello iusto existens: fur to accipit a ciuibus sue partis: vl' a rusticis: pullos: herbã: ꝛ alia no tabilia: furtũ cõmittit ꝛ peccat mor taliter: nec excusat si dñs hoc ꝑcipi at. vt pꝫ. di. viij. Que cõtra mores. ¶ Non⁹ modus furti vocat pi gnoratiuus. Cũ aliqs vtit pigno re accepto. vñ emolumentũ tpale reportat. Si hoc agit ꝯ volũtateꝫ dñi ipsi⁹ pignoris: cõmittit furtum ff. de furtis. l. si pignore. ꝛ mortali ter peccat sꝫ. s. Tho. xxij. q. lxxviij. Si aũt cũ volũtate dñi committit vsurã: nisi in his casibus eẽt vsus qui etiã gratis solet amicis conce di: vt libri ꝛ hmõi: vel nisi vsus po neret in sortem: credẽs ꝙ dñs rei esset contẽtus. vel ex iusto pacto ita conuenissent: q: creditor tenet oẽs vsus pignoris deductis expẽ sis in sortẽ cõputare vt ait Ray. ¶ Decim⁹ modus furti dr̃ cõmo datiuus. Cũ aliquis vtit re accõ modata sibi: ad certũ vsum ꝛ ad aliũ vtit: puta cõmodat equus ali cui vt vadat in villam. ꝛ ille vadit ad preliũ. vel romã: furtũ cõmittit ꝛ peccat nisi ꝓbabiliter ꝛ sub rati habitione crederet ꝙ dñs equi es set content⁹. ff. de furtis. l. ꝛ qui re. Insti. de obligationib⁹ que ex deli cto nascunt in parapho. Furtum autẽ. Et si ex culpa vel dolo mi nueretur cõmodatũ notabilit. vl' periret: tenet dño ille: qui mutuũ habuit. Hosti. ꝛ Goffre. Et in cõ modato non transfert dñium: si cut i mutuo. Idẽ si cõmodat ferra menta vel scalã ad furãdũ: lꝫ nul lum consilium dederit: si scit eum furaturum: vt in. l. Si pignore. pa rapho penultimo. ff. de furtis. ¶ Undecimus modus furti vo catur depositatiuus. Cũ aliqs de positarius vtit re depositata fur tum cõmittit. ff. de ꝯdi. fur. l. Qui furtum. Hoc intellige quando est expresse ꝓhibitum ne vtatur: ali as non cõmittit furtũ. si tñ putauit dñm ꝑmissurũ. ff. de furtis. l. q ꝛ. Itẽ itellige nisi deponat qđ con tinetur numero: pondere ꝛ mẽsu ra: ꝛ nõ obsignet. Hic enim exclu duntur fines depositi: ꝛ transfert dñiuꝫ: ꝛ sic vti põt. Si ṽo obsigna tur vel claudit: eoipso videt pro hibuisse ne depositarius vtat nisi contrarium dicatur expresse: vt. ff. de furtis. l. lꝫ. parapho. Rei. ꝛ. l. dic. parapho. Qui pecuniam. ꝛ. l. Quintus. si perderet depositum ex culpa depositarij: tenet deposi tarius. ¶ Duodecimus modus furti dr̃ prelatiuus. Cum prelatus nõ curat de ouibus: vel nõ intrat per hostium in officiuꝫ prelature: fur ẽ ꝛ latro: vt patet Jo. x. Item

ep̄s rerum ecclesiasticaruꝫ dilapi
datoꝛ: tanq̄ꝫ fur a suo honoꝛe est
deponendus. x. q. ij. c. vltimo. vbi
sic dr̄. Si quis ep̄s nulla necessitate
ecclesiastice rōnis cōpulsus in cle
ro suo: aut vbi forte p̄sbyter nō ē.
de reb⁹ ecclesiasticis aliquid ven
dere p̄sumpserit: ꝛ res ip̄as ꝓprie
ecclesie restituere cogat̄ ꝛ iudicio
ep̄oꝝ deiciat̄: auditus ꝛ cōuictus
ꝛ tanq̄ꝫ furti aut latrocinij reus
suo priuet̄ honoꝛe. h. ille. Et. xij. q.
ij. c. In legibus. Huiusmodi puni
unt̄ atq̄ꝫ dānant̄. Et notādum ꝙ
furtum cōmittit̄: nō solum in reb⁹
notabilibus: sed etiam in minimis
qn̄ mēs ē furādi maioꝛ: vt habet̄
xiiij. q. vi. c. vltio. vel ēt ex ablatio
ne pue rei itelligit̄ dn̄s ḡuari. Ve
rum ẜm. s. Doc. xxij. q. lxvi. ar. vi.
In furto puarū rerū aduertēdum
ē: q̄ꝺ illud q̄ꝺ paꝝ ē rō apphēdit
q̄si nihil. Et iō i hmōi q̄ minima
sunt: hō nō reputat sibi nocumētū
iferri: ꝛ ille q̄ accipit pōt p̄sumere
hoc nō eē ꝯ volūtatē ei⁹ cui⁹ ē res
Si tn̄ hēt aīuꝫ furādi ꝛ iferēdi no
cumētū, prioꝛ: etiā i talib⁹ minimis
pōt eē pctm̄ moꝛtale: sicut ꝛ in solo
cogitatu ꝑ ꝯsensuꝫ. Hoc. s. doc. vbi
supꝛa ad scdm̄. Et ex his oib⁹ ma
nifeste appet ꝙ hmōi fures: supe
rius specificati ꝛ occulti ablatoꝛes
reꝝ: vel missoꝛes furtoꝝ: vel ꝯsul
toꝛes ꝛ fautoꝛes ꝛ sociatoꝛes ꝛ alij
plures: vt hētur in sermone de re
stitutione vltra pctm̄ moꝛtale: de
oib⁹ tenēt̄ ad restitutionē: q: vt di
cit. s. doc. In reb⁹ furtiue ablatis
semp ē iniusta detētio. vnde breui
ter nō. ẜm. d. Anto. in summa ꝙ
fur vel ablatoꝛ tenet̄ restituere q̄ꝫ
citius pōt: nisi ille a quo abstuli tā
tūdē habuisset de suo: ꝛ nolebat:
vel nō vult reddere: q: in tali casu
non tenetur ad restitutionē ẜꝫ Ho
stien: nisi per hoc fieret alteri gra
uamen: peccauit tamē talis graui
ter sic auferendo: si poterat in iudi
cio rē suā recupare: q: non debe
bat sibiipsi facere iustitiam: sed iu
dex qui ē minister iustitie. Si autē
in iudicio nō poterat rehabere vl̄
propter defectum pꝛobationū: vel
ꝑꝑ tyrānidē: vel potētiā ipsi⁹: tūc
nec ēt accipiendo peccauit nisi in
de alijs scandalū pararet̄: q: s. da
bit̄ culpa vni alteri ẜm. s. Tho. ꝛ
ẜm Petrū de palu. in. iiij. ꝛ Hen
ricū de gandauo. Et hoc intellige
quando ē oīno certus. Naꝫ in du
bio nullo mō posset vel accipe vel
etiam retinere sic acceptā: sed resti
tuere debet. Et hoc q̄ꝺ dictū ē: ꝙ
cū sine scādalo alioꝝ rē sibi furatā
vel aliud tanti valoꝛis pōt accipe
ab eo q̄ abstulit: qn̄ i iudicio recu
pare nō valet: nō tenet̄ restituē: ꝛ
idē vr̄ de rapina ꝛ fraudulentia:
vsura ꝛ alijs dānificatōib⁹ iniustis.

Et q: bona fides non patit̃: vt idẽ bis erigat̃: cautum esset heredibꝰ suis declarare: ꝙ ille non tenetur sibi ꝑ aliquem modum honestuȝ: vel ostendere ꝙ donat ei: si quid sibi debebat ille fur vel raptor: vl̃ aliter dãnificans. Pro maiori declaratione predictoꝝ. Nota ꝙ in septẽ casibus: nemo sibi satisfacere põt. ¶ Primo qñ iuridice vel aliter põt suum retrahere. i. petendo ab eo qui ẽ sibi debitor: vel ipsum in iudicio ↄueniẽdo ꝑ probationes sufficiẽtes quas habet: ⁊ sibi fieri sperat iusticiam. Facit eni tunc ↄtra ius expressum. ar. di. ix. Si qs legibꝰ. ¶ Scdo i iudicio ordinario ⁊ cõi. Nemo. n. põt eẽ iudex in ꝓpria causa vt habet̃. C. Ne quis in propria causa. l. i. qḋ institutũ est iuste: tum ne fur. Raptor deprehensus: se excusare posset dicẽs: se debere hr̃e ab illo cui furatus est: tuȝ q: inde orirent̃ scã dala ⁊ discordie: si extra ordinariũ iudicium quilibet sibi satisfaceret tum q: plus possȝ accipere q̃ȝ qḋ debet habere. dicendo rem suam maioris precij q̃ȝ sit: ⁊ eam quam abstulit minoris q̃ȝ sit. ¶ Tertio i dubio. Tunc. n. est superioris sententia requirenda: alias recipiendo cum se exponat periculo furti ex quo dubitat: peccaret grauiter ar. xi. q. iij. Indecens est ⁊ satis abhominabile dedecus: vt in re dubia certa detur sñia. ¶ Quarto cum verisimile est inde scandaluȝ ꝓximoꝝ generari ⁊ grauamen. Puta q: vel capietur vel credet̃ ꝙ qui innocens est illud furatum fuisset. Nemo enim cum alterius iactura debȝ locupletari. De re. iur. libro. vi. ¶ Quinto quando ex hoc imineret periculum ꝓprie fame: puta q: verisimiliter estimari potest: ꝙ scienter: ⁊ vt fur diuulgabitur: cũ nõ possit ꝓbare illum sibi esse debitorem cui abstulit. ar. xij. q. i. c. Nolo ibi. Qui fidens cõscientie sue negligit famã suam nimis crudelis est. ¶ Sexto si imineret ei periculum proprie persone vel vite: puta q: posset accusari vt fur: q: hoc esset tentare deuȝ. xij. q. ij. c. Queritur. ¶ Septimo si imineret periculum ↄsciẽtie: puta: quia nõ credit sibi licere: sȝ furtum reputat: vel quia se exponit periculo periurij paratus piurare cum peteretur: potius q̃ȝ dicere veritateȝ. ar. xxviij. q. i. parapho. Ex his omnibus: ⁊. xxij. q. v. c. Qui periurare. Peccat igitur in his casibus sibi satisfaciens. Satisfacere autem seu restituere non tenentur: nisi plus debito accepisset: vel nisi ei nõ satisfaciendo seu restituendo vnum de quinq̧ vltimis periculis euenire posset: cui

tamen obuiaretur restituendo. ar. extra. c. Cum ex iniuncto. de noui oper. nũ. parapho. Super eo. Et. rõ horum ẽ: q: sic retinens contra se vel contra proximum peruerteret iustitiam naturalem. Hoc dico ne ille qui detinebat alienũ: cõsciẽtia ductus restituat illud male ablatum heredib⁹: ꝛ sic bis habebit suum. Oẽs igitur vos carissimi discutite conscientiã ꝛ archaꝫ memorie: ꝛ examinate diligẽter: an in aliquo modo dicto: vel in aliquo officio. furando. ꝛ iniuste detinendo offendistis. Et si in crimine vos reperitis. disponite voluntatẽ ꝛ manus ad restituendũ: vt sic iust⁹ de⁹ nostri misereaẽ hic per gratiam ꝛ in celo per gloriam Amen.

¶ Dominica in passione. De cõtemptu mundi. Sermo. xl.

Gloria mea nihil ẽ. Jo. viij. Quã sit cõtẽnẽda mundi gloria atqꝫ felicitas: facile cõprehendi potest. ex eius pene ĩfinitis pressuris ac inumeris calamitatib⁹. Inquit eñi Hiero. ad Heliodorũ. Ubiqꝫ gemitus: vbiqꝫ luctus. ꝛ plurima mortis imago. Hoc animaduertens Jo. euangelista dicebat in prima canonica. ij. c. Nolite diligere mũdũ. neqꝫ ea que in mũdo sunt. transit eñi mundus ꝛ cõcupiscentia eius. Quin etiam ꝛ Salomon sapientissimus eius fragilem gloriam cõtẽplat⁹: gemebũdus aiebat. Uanitas vanitatũ ꝛ oĩa vanitas. Eccle. i. Quẽ versiculũ si saperent qui in potentia versanẽ vt inquit Chriso. In parietibus suis oĩbus ꝛ vestibulis scriberẽt. in domo. in foro. in egressib⁹. ꝛ ante oĩa in consciẽtijs suis. vt semp eum ꝛ oculis cernerent ꝛ corde sentirent quoniam multe sunt rerum facies ꝛ imagines false que decipiũt incautos. hͨ ille. vnde ꝛ si quis mundum ipsum interrogare vellet de gloria: de põpa: de felicitate sua: ꝓtinus rñderet. Gloria mea nihil est. Que fuerũt verba assumpta ꝛ ĩ euãgelio recitata. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primuꝫ documẽtum: q꜃ hi: q nõ audiunt veritatẽ: nec adherẽt illi: ostẽdunt se nõ esse ex deo: sed ex diabolo. Hoc patet prima euãgelij parte. ibi. Si veritatem dico ꝛc̃. ¶ Secũdũ documẽtum est: q꜃ nemo dꝫ querere gloriã ꝓpriaꝫ: sed magis gloriam dei. Patet ibi. Ego non quero gl'iam meã ꝛc̃. ¶ Tertiuꝫ documẽtũ est: q꜃ ɔtra insolẽtes ꝛ malignãtes optimũ remediũ ẽ se ab eis separare: ꝛ eoꝝ cedere malignitati: donec furoris ĩpetus trãsierit. Hoc pꝫ ibi. Jesus ergo abscondit se ꝛc̃. Ipsum auteꝫ debe-

mus mutari: nõ curantes de mundo isto: sed ip̄m ꝯtẽnentes. Ad cuius ꝯtẽptũ nos iducũt tria: videlz.
¶ Primo mundi instabilitas.
¶ Scđo mundi malignitas.
¶ Tertio mundi insaciabilitas.
¶ Primũ inducẽs ad mundi cõtemptũ est eius instabilitas. scđm enim. s. Doc. sup Jo. lec. xij. Mũdus est inordinatus amor: seu cupiditas effrenata reruz tẽporaliũ. Que oĩa reducunt ad tria. s. honores: diuitias: ⁊ delicias: put idẽ. s. Doc. ↄ̃clarat. xxij. q. ciiij. ar. iij. In corpe tunc sic. Illud qđ nullaz stabilitatem: nullã firmitatẽ: nullaz quietem habet in se: sed semper ẽ in motu ⁊ in corruptiõe: oĩno ẽ derelinquendũ: contẽnendũ atqz fugiendũ. Nam phs i. iij. Phy. dicit. Mot⁹ ẽ act⁹ existẽtis i potẽtia i quãtũ hmõi. Uñ. viij. Phy. dr ꝙ corruptio nõ ẽ sine motu. Et in lib. de morte ⁊ vita. Oĩa corruptibilia semp i motu sunt: ⁊ fiũt: ⁊ corrũpunt. Et sic illđ qđ subiacet motui: subiacet istabilitati. Mot⁹ ãt est quadruplex. s. motus violẽtus: ⁊ talis motus est imperfectus: q: vt dicitur in. ij. de celo: motus violentus in principio est fortior: sed i fine est debilior. Secundus mot⁹ est reflexus: qui etiam ẽ iperfect⁹ q: vt dicit Phs in. viij. Physi. Motus reflexus nõ est ꝯtinuus: sed interpolat⁹: qete media. Tertius motus est naturalis: ⁊ simili͛ est imperfectus: q: vt Phs dicit in. ij. de celo: ⁊ si in fine sit fortior: in principio tñ est debilior. Quartus motus est circularis: qui licet respectu alioꝝ motuũ: sit ꝑfectus: q: vt ait Phs in viij. Phy. ẽ ab eodẽ in idẽ: tñ semp importat imꝑfectionẽ: q: etiã talis motus ẽ act⁹ existentis in potẽtia. Uerbi grã. Primũ mobile est in actu respectu precedẽtis potẽtie: ⁊ est in potentia respectu sequẽtis actus siue vbi. Nã ip̄m primũ mobile: lz sit in eodẽ loco: ꝫ se totũ: tñ semp ẽ in alio ⁊ alio loco ꝫm ꝑtes: vt declarat phs in. viij. phy. Exẽplum. Rota seu mola in girãdo ꝫ se tota ẽ in eodẽ loco: lz ꝫm ꝑtes ẽ i alio ⁊ in alio loco. Sz mũdus. i. res tẽporales ⁊ mũdane: nullã stabilitatẽ i se hñt: lz sunt in cõtinuo fluxu: ⁊ subiacẽt corruptiõi: que corruptio ẽ mutatio de eẽ ad nõ eẽ: vt phs in primo ⁊ in. v. phy. dicit. Ergo mũdus iste ẽ cõtẽnẽdus atqz fugiendus. Nã mundus nullã stabilitatẽ hẽat sed semp fluat ⁊ nunquã in eodẽ statu ꝑmaneat: facillime videri põt: si mũdi monarchias diligenter inspexerim⁹: lz inter omnia regna huius mũdi q̃ttuor repiunt fuisse maiores monarchie ꝫm q̃ttuor climata mũdi. Prima igitur

fuit monarchia caldeorum ab orié te q̃ icepit a Nino tpe Abrae. Caput át huiꝰ monarchie fuit Babilonia. De qua Hiero. super Isai. li. v. Rodus. Isidorus super geñ. ⁊ aliȷ̈ qui grecas hystorias cõscripserunt. Hanc Nabuchodonosor ampliauit. Quo mortuo successit Balthasar filius. vel vt dicunt aliȷ̈ eius nepos. Hec ciuitas erat regina ⁊ caput orientis: regio fertilissima: aromaticis herbis plena: gemmarum omniũ ac metallorũ ditissima. Camelis ⁊ mõstruosis animalibus superhabundans. Aere temperatissimo dotata. In q̃dro erat constructa. c. habés portas. ambitus vel circuitus ciuitatis fuit sexaginta quattuor miliariorũ. Muri eius erant de cocto latere fusi bitumine. Bitumen est quedam terra plurimũ tenax: que igni pariter ⁊ aque resistit. Mur eius in latitudine. i. in grossitie hébát cubitos quinquaginta. in altitudine vero cubitos. cc. Turris ibi erat in altitudine triũ miliũ passuũ. in latitudine duarũ leucarum. Extra muꝝ per circuitũ fossa erat latissima in qua fluuius decurrebat per circuituꝫ. propugnacula erát fortissima. Sꝫ venit Darius rex medoꝝ simul cũ Cyro eius nepote rege ꝑsaꝝ: ⁊ diuiso eufrate fluuio in quadringétos sexaginta alueos: ingressi sunt ciuitaté: ꝑ alueos fluminis iam desiccatos: ⁊ ceperũt eá: ⁊ sic ab eis euersa subito fuit: vt vix ab aliq̃ credi possit: ꝙ táta põtétia sic cito perierit. Cyrꝰ ѷo pꝰ q̃ꝫ subiugauerat babiloniá ⁊ regé medoꝝ ⁊ assyrioꝝ: ⁊ lydoꝝ ⁊ arginoꝝ iter ãgusta mõtiũ: expugnatꝰ é a regina Amazonũ noie Alestra q̃ tũ cũ exercitu muliebri ꝓeliabat̃. Et q̃d dictu mirabile é: nec vnꝰ qdeꝫ supfuit d̃ exercitu táto: q tá ingété cladé posset aliȷ̈s ãnũciar̃. Caput át ipiꝰ Cyri ꝓpo gladio ãputauit Alestra: ⁊ i vtré sãguie plenũ submersit: dicés. Sãguiné sitisti: sanguiné bibe. Res mirãda qũo tátꝰ rex cũ táta armoꝝ mltitudie: hébat. n. Cyrꝰ ducéta milia armatorũ vt Iustinꝰ r̃fert: viribꝰ femieis ⁊ cũ táto exercitu: potuerit sic vilit̃ ⁊ mis̃abil̃r extigui. Dariꝰ ѷo i tátá celsitudiné ascédit: vt héret .ccc. milia miliũ militũ ad pugnádũ. Sꝫ ab Alexá. magno macedone: filio philippi regis macedõis: ita deuictꝰ é: vt i tribꝰ ꝑliȷ̈s ab Alexádro: cũ suo ꝑuo exercitu: occisa sunt qndeci vicibꝰ cétũ milia ⁊ q̃ttuor: vt refert Paulꝰ orosiꝰ i. iiij. li. Et finalit̃ fugiés Dariꝰ cũ paucis suis secretariȷ̈s i itinere ab eisdé occisus: mis̃rime vitá finiuit: ⁊ sic ꝑma mũdi mõarchia total̃r extincta é. Scd̃a mõarchia mũdi fuit

2a Monarchia

a meridie: que incepit a Cartagie tempore iudicū sub Thola duce: qui iudicauit post Abimelech populū israel.xxiij.annis: qua tépore Carthago a Didone condita est. Que quidem Carthago: sic erat edificata. Circuitus eius erat per xxx.miliaria.tota vallata muro de saxis quadratis. Murus grossus erat.xx.pedibus: altitudo vero cubitoꝝ.xl. Que cū ab exercitu romanoꝝ obsessa esset deficiétibus ferreis armis: auro ꝛ argento: ferri inopiam ad arma facienda supleuerunt. Cunqꝫ capta fuisset a Scipione ꝛ ꝯsulibus.xxv. milia mulieꝝ: ꝛ.xxx. milia viroꝝ ne clade ꝯsumerent in seruitute se tradiderunt. Aliȷ̄ vero volūtarie se potius inflámis precipitabant.ne populi romani captiui efficerentur: ipsa ciuitas continuis decem ꝛ septem diebus arsit.miserūqꝫ spectaculū cernétibus prebuit. Dirruta est Carthago domina ꝛ regina totius affrice: habens sub se prouincias ꝛ ciuitates ab oriente vsqꝫ in hyspaniā: lapidibus cunctis p̄ciosissimis in puluerē redactis: septigentessimo primo áno a fundatóe sui. Et sic miserabiliter scd̄a mundi monarchia finem fecit. Tertia mundi monarchia fuit a septétrione: que incepit ab Alexandro magno macedonico.i.albanési. Naꝫ macedones.philippenses.thesalonicenses. albanéses.idē sunt. licet largo modo appellentur greci.sic etiam abrutini.cāpani.apuli.calabréses.ꝛ ydrionéses. Ná omnes iste prouincie sub grecia cóprehéduntur. Et de istis oībus loquitur Hiero.ad Paulinū cū dic. Que olim magna grecia dicebat. Hic Alexander ita sublimatꝰ est.vt nedum Dariū de quo supradictum est subiugauerit.sed mira celeritate totū orbē sibi subiecit.q: in.vij. annis totam asiam ꝛ parteꝫ europe vt glo.super Dañ.dicit ꝛ magnanimiter obtinuit.ꝛ regna ac potétatus diuersos sibi subiecit. Unde dicitur primi Macha.i.c. Qd̄ obtinuit reges terre ꝛ tyrannoꝝ. ꝛ siluit terra in ꝯspectu eius. Maximū incussit timorē in toto terrarum orbe. vt nūqꝫ fuerit sibi similis in paruo tempore. Et licet mundus eū tantū exaltauerit.cito tamen ꝓiecit in ꝓfundum. Nam vt scribitur.primi macha. primo capitulo. Et regnauit Alexander annis.xij.ꝛ mortuus est. Et vt inquit Justinus.apud Babilonem veneno extinctus est a proprio medico.in etate florida annoꝝ triginta.quo totius orbis legati aduenerunt.vt ipsum totius mundi dn̄m constituerēt. Quarta monarchia fuit ab occidente. Et hec fuit mo

3a [illegible] Alexandro

narchia romanoꝝ. que incepit a Romulo. ⁊ durauit vſqꝫ ad Cõſtantinũ. inter quos fluxerũt. ꝯ00. anni. Et hoc tantum excreuit. ꝙ paruo tempoꝛe totum mundum ſibi ſubiugauit. ⁊ ſubiugatum longo tempoꝛe tenuit. Et maxime tẽpoꝛe Octauiani. adeo ꝙ quaſi totius mundi erat imperatrix. Sed hoc nõ habens conſtantiam: vt ⁊ alie precedentes ſpũſancto coopeꝛante tota effecta eſt chꝛiſtiana: ita vt in omnẽ terram: totius mundi ſacratiſſimũ nomen ieſu xp̄i amplíſſime diffuſum fuerit. Sed ꝗꝛ mundus ſemper girat: nullam habens in ſe ſtabilitatem: relicta fide ieſu chꝛiſti: ad infidelitatem reuerſus ẽ: ⁊ fecem peccatoꝝ: diminuti ſumus quaſi ſuper omnes natões ⁊ vtinam qui chꝛiſtiani vocantur nõ eſſent infidelibus deterioꝛes. Nõne mundus fluxit ab Adam vſqꝫ ad Noe: A Noe vſqꝫ ad Abꝛaam: Ab Abꝛaam vſqꝫ ad Moyſem. A Moyſe vſqꝫ ad Dauid: A Dauid vſqꝫ ad tranſmigrationem babilonis: A tranſmigratiõe babilonis vſqꝫ ad xp̄ꝫ: Et a chꝛiſto deinceps vſqꝫ ad finẽ vltimũ. Et in hac etate eſt modo: nec in hac durabit: ſed ꝯcito gradu currit ad finem. Grego. ſuper. Erunt ſigna i ſole ⁊ luna Home. p̄ma. Nouis quotidie ⁊ crebreſcentibus malis mundus vrgetur ex illa plebe innumera quanti remanſeritis inſpicitis: ⁊ tamen adhuc quotidie flagella vrgẽt: repẽtini caſus oppꝛimunt: nouenos ⁊ impꝛouiſe clades affligũt: ſicut. n. in iuuentute: viget coꝛpus foꝛte ⁊ icolume manet pect⁹: coꝛroſa ceruix: plena ſunt bꝛachia. In annis aũt ſenilibus ſtatura curuatur: ceruix exſiccata deponitur: frequentibus ſuſpirijs pectus vrget: v̄tus deficit: loquentis verba anhelit⁹ intercidit. Nã ⁊ ſi langoꝛ deſit: plerũqꝫ in ſenibus ipſa ſalus egritudo eſt. Ita mundus in annis pꝛioribus velut in iuuẽtute vigiut ad ꝓpagandã humani generis ꝓleꝫ. Robuſtus fuit ſalute coꝛpoꝝ viridis opulentia rerum pinguis. ac nunc ipſa ſua ſenectũte depꝛimitꝛ ⁊ quaſi ad vicinã moꝛtẽ moleſtijs crebꝛeſcentibus vrgetur. hec ille. Ecce igitur quomodo mundus ẽ inſtabilis: inquiet⁹: fluxibilis: nullam firmitatem habens: adeo vt nullus reperiatur iter mũdi amatoꝛes qui non fuerit ab eo ſeduct⁹ defraudatus atqꝫ decept⁹. Quis vnq̄ꝫ in hac vita euitare potuit: laboꝛes: doloꝛes: anguſtias: ⁊ erumnas: Certe nullus. Pꝛomittit ſanitatem: ⁊ ecce infirmitas. Pꝛomittit vitam longam: ⁊ ecce moꝛs. Pꝛomittit diuitias: ⁊ ecce miſeria

cum paupertate. Promittit statū gloriam: famā: et honorem: et facit totum contrariū. O munde proditor. O munde fallax. O munde deceptor. O q̄ȝ cito q̄ȝ repēte: q̄ȝ subito velut fum⁹ euanuerunt omnes qui tuis adulationibus adheserunt: defecerunt: perierūt: ad nihilū redacti sunt. Unde Baruch propheta: admirans de tanta mūdi instabilitate clamat. iij. c. d. Ubi sunt principes gentium et qui dominant super bestias que sunt super terram. qui in auibus celi ludunt: qui argentum thesaurizant: et aurum in quo confidunt homines: et nō ē finis acquisitiōis eoꝝ: qui argentum fabricant et soliciti sunt. nec est inuentio operum illorum: Exterminati sunt: et ad inferos descenderunt: et alij loco eorū exsurrexerūt. hec ille. Propterea clamat. Jo. prima sua canonica. ij. c. d. Nolite diligere mundū: neqȝ ea que in mundo sunt. Et mūdus transit et concupiscentia eius. Et apl's. i. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mundo tanq̄ȝ non vtantur. Preterit enim figura huius mūdi. vnde Aristo. de regimine principuȝ ad Alexandrum ait. O alexāder noli appetere q̄ḋ est corruptibile transitorium et q̄ḋ te oportet cito relinquere: pete diuitias incorruptibiles: vitam imutabileȝ. regnuȝ eternum: dūrabilitatē gloriosam. Dirige ergo cogitationes tuas in bonū semp. hec ille. Et. s. Grego. in Home. ait. Ecce mundus q̄ diligitur fugit. Sancti isti ad quoruȝ tumbā consistimus: florentē mundum mentis despectu calcauerūt. Erat vita longa. salus ꝯtinua. opulentia in rebus. fecunditas in ꝓpagine: tranquilitas in diuturna pace. Et tamen dū in seipso floreret: iam in eoꝝ cordib⁹ aruerat. Ecce iā in seipso mūdus aruit et adhuc in nostris cordibus floret. Ubiqȝ mors. vbiqȝ luctus. vbiqȝ desolatio. vndiqȝ percutimur. vndiqȝ amaritudinib⁹ replemur: et tñ ceca mente. carnalis cōcupiscentie. ipsas eius amaritudines amam⁹. Fugientē sequimur. labenti inheremus. Et q: labentē retinere nō possumus. cū ipō labimur: quem cadentē tenemus. Aliquādo nos mundus delectatōe sui tenuit. nūc tantis plagis plenus est vt pene nos iam mundus inuitat ad deū. Pensate ergo q̄ȝ nulla sunt que temporaliter currunt. finis tpaliuȝ ostendit q̄ȝ nihil sit q̄ḋ transire potuit. Casus rerū indicat. quia res transiens et tūc prope nihil: fuit. cū stare videretur. Hic ergo fratres charissimi solicita consideratione pensate. in eternitatis amore cor figite. vt dū terrena culmina adi-

pisci ɔtēnitis. perueniatis ad gloriam. quā per fidem tenetis. h ille. Et sic patet primū inducens nos ad mundi ɔtemptū.

Ecundo principaliter inducens nos ad mūdi ɔtemptū est ei⁹ malignitas. Mūd⁹ vtiqȝ malignissimus est. omni dolo. fallatia ꝛ ꝑditione plenus: ꝺm illud Jo. i. v. c. Mundus totus in maligno positus est. Et vt eius malignitas manifestetur. duodecim mūdi status notabimus. ¶ Primus nāqȝ status mundi malignitate plenus. est status prelatoꝝ. Qui de se presctus est vt nulli ad eum accedere liceat: nisi sit vocatus a deo: iuxta illud Hebre. v. Nec quisq̄ȝ sibi sumat honorē: sed qui vocat a deo tāq̄ȝ Aaron. Sic fecit Moyses Exo. iij. Et habet in decretis. viij. q. i. c. Inscriptis. Et ɔcordat ius ciuile. l. Si q̄ȝq̄ȝ. c. de epis: ꝛ clericis. Sed hodie plurimi nō intrāt per portam christi: nō ꝑ electionē canonicam nō a spiritusancto assumuntur: sed a symone mago intrāt es per portas symonie. Aliqui ꝑ preces: aliqui per munera: aliqui per obsequia inhonesta: aliq dominoꝝ auxilio: quo fit vt male viuant nō curantes de animaꝝ salute: sed de redditibus ꝛ pecunijs. Et breuiter hic status malignitate plenissimus est. Unde Leo papa i. q. i. c. Principatus quē aut seditio aut ambitus occupauit: etiaȝ si moribus aut actibus nō offendit: ipsius tamen initij est pernitiosus exemplo: ꝛ difficile est: vt bono ꝑ agantur exitu: que malo sunt incoata: principio. hec ille. De clericis vero silentio pertranseo: quia si vellem explicare eoruȝ vitam: forte inimicus ipsoruȝ efficerer. Et q̄ vita qb⁹ morib⁹: quo exēplo polleant. cuȝ ante xp̄i tribunal peruenerint clarissime cognoscent. Religiosi vero debent viuere ꝺm regulam ꝛ constitutiones strictissime obseruantes obedientiaȝ: paupertatem: ꝛ castitatem. Sed non nulli hec postergātes peiores sunt mundanis. De monialibus similiter taceo: licet nōnulle compatientes: ne humanū genus pereat conant illō ɔseruare ꝛ numero filiorum atqȝ filiarum multiplicare. ¶ Scd's stat⁹ ē dn̄oꝝ seculariuȝ: principū: imperatoꝝ: ducū: regū: militū: ꝛ similiū. Hic status malignitate plenus est: q: dn̄i deberēt esse morigerati: tēperati: iusti: superbos deprimētes: miserabilibus ꝑsonis fauētes: blasphemos: ꝛ vitiosos puniētes. Eccl'as. xp̄i defendētes: iuxta illō Hiero. i decretis. xxiij. q. v. c. Re. vbi dr̄. Re. ꝑꝑū

est facere iudicium ꝛ iusticiá: ꝛ liberare de manu calũniantium vi oppressos: ꝛ pegrino pupilloqꝫ ꝛ vidue: qui facilius opprimuntur a potétib⁹ prebere auxiliũ: hec ille. Sed hodie de illis verificat illud Isa. i. Principes tui infideles: socij furum: oẽs diligunt munera: sequuntur retributõẽs: pupillo nõ iudicát: ꝛ cá vidue nõ ingreditur ad illos: hec ille. Ergo mundum ꝯténite q: plenus est malignitate. ¶ Tertius status est nobiliũ qui debét esse liberales. grati másueti viriles. seu strenui. timétes obprobrium turpitudinis. pacifici corde magnanimi. Sꝫ heu nõnulli hodie sunt auari. cupidi. tenaces. ingrati. nullũ agnoscétes bñficium. crudeles. ꝑtiales. pusillanimes in bñfaciédo. carnales. luxuriosi. tenétes ꝯcubinas. sodomite. sacrilegi. scádalosi. detractores. accidiosi ꝛ finaliter vitiosissime viuétes. ꝺ antiquoꝝ ꝓbitate gl'átur. Tales vtiqꝫ nõ nobiles ſꝫ rustici ꝛ ignobiles sunt. vñ Hiero. ad Celátiá. Sola apꝺ deũ nobilitas é. nõ seruire peccatis. Sũma apud deum nobilitas é. claꝝ esse ꝟtutibus. Et poeta Juuenalis. Tota lꝫ veteres exornét vndiqꝫ cere. Atria nobilitas sola é atqꝫ vnica virt⁹. Ergo ꝯténite mundũ q: plenus é malignitate. ¶ Quart⁹ status est matrimonialis. q malignitate plenus est. Nõ eni' ꝯiuges bona sctissimi mr̃imonij seruát. s. fidé. prolé ꝛ sacramétum. Pauci sunt. maxime viri ſuátes fidé. Viuũt in discordijs. sine pace. in rixis. i ꝑturbationibus. i maledictionib⁹. ꝛ in verberibus. dat cám alter adulterádi atqꝫ desperádi. filios ꝛ filias non deo ſꝫ diabolo nutriũt. i põpis ꝛ sensualitatib⁹. vnde Aug. sup Jo. Qui ꝯiugati estis. fidem thori seruate vxoribus vestris. reddite qꝺ exigitis. Vir a femina castitatem exigis prebe ei exéplũ nõ ꝟbum. hec ille. ¶ Quint⁹ status é viduarũ qui malignitate plen⁹ é. Debét esse matrone pudice. timorate ꝛ mortificate. exéplares. visitátes ecclesias. pauperib⁹ cõpatiétes. orationib⁹ instátes. He siquidem vere vidue sunt. De quib⁹ apl's ait. i. Thi. v. Viduas honora que vere vidue sunt. Que autẽ vera vidua est ꝛ desolata. speret in deũ ꝛ instet obsecrationibus ꝛ orationibus nocte ꝛ die. Naꝫ que i delitijs est viuens mortua é. hec ille. Sꝫ heu quot sunt hodie. que sub pallio mesticie ꝛ honestatis concipiunt ꝛ pariunt fructuꝫ iniq̃tatis. ¶ Sextus status est virginalis q̃ ꝛ ipe malignitate nõ caret. Hi status si bene ꝛ integre ꝯseruarétur. tot gauinelli nõ essent. tot filij in

occultis latrinis nō ,pijcerent: tot deniq̧ nati de nocte ad hospitalia passim non portarent. vñ Hieron. ad mauritij filiaz. O virgo serua propositū: tibi magno premio destinatum: preclara ē apud deū virginitas ⁊ pudicitie virtus si nō alijs peccatorꝫ lapsib⁹ iquinet. Ergo contēnite mundū quia plenus est malignitate. ℂ Septimus status ē mercatorꝫ: qui malignitate plenus est. Jam āmissa est fides ⁊ credulitas: pleni sunt falsitatib⁹: piurijs: ⁊ sophistarijs ⁊ deceptionib⁹. Non soluūt laboratoribus: excoriāt paupes: vsurarijs ɔtractibus dediti: crudeles ⁊ ipij erga pauperes. Cōtra. c. Sicut hij q per insaniā. xlvij. d. Festa nō custodiūt: sed in eis passim emūt: vendūt: ⁊ mercant. ꝫ. c. Cōquestus. Et. c. Oēs dies festos. Extra de ferijs. De ipsis videt esse iplea ,pphia. Jo. Apoc. xviij. Negociatores terre flebunt ⁊ lugebunt sup illā: qm̄ merces eorum nemo emet ampli⁹: ⁊ q diuites facti sunt ab ea longe stabūt ,pter timorē tormētorꝫ eius flētes ac lugentes ⁊ dicētes. Ue ve vobis: qm̄ vna hora destructe sunt tante diuitie: ⁊ oīs gubernator terrarꝫ. ℂ Octauus status ē aduocatorꝫ ⁊ iudicum: q ,pfecto malignitate plen⁹ est: q: vel odio vel amore iudicāt. ꝫ. c. Quattuor āt modis. xi. q. iij. Assumūt causas iniustas ⁊ despe ratas: bibunt sanguinem pauperꝫ. Contra quos ait. Inno. in lib. de vilitate ɔditionis humane. Sepe causas tm̄ differunt q̄ litigantib⁹ plusq̄ꝫ totū auferūt: q: maior ē expensarū sumptus: q̄ꝫ sentētie fructus: nec terminant negocia pauperū cepta: quousq̧ eorꝫ marsupia sint euacuata: cum tamen scriptum sit: gratis accepistis: gratis date: ipsi vero nō gratis dant: nec iusticiam recte reddunt: lucruꝫ in archa: damnū in ɔsciētia. Sꝫ quid ,pdest homini: si totū mundum lucret: aīe vero sue detrimētum patiat: hec ille. ℂ Nonus status est medicorꝫ: qui in malignitate positus est. Nā anteq̄ꝫ medici icipiāt medicare debēt iducere ifirmos ad sacramētalem ɔfessionem. Et pauperes ac miserabiles psonas gratis curare. Sꝫ humano respectu detenti: de confessione non loquunt: immo adulantur: ⁊ periculum mortis non aperiunt. ꝫ. c. Cū infirmitas. Extra de pe. ⁊ remis. Ergo ɔtēnite mundū. q: plenus est malignitate. ℂ Decimus status est tabellionuꝫ: qui vtiq̧ in maligno positus est. Hi faciūt instrumēta falsa: palliata: vsuraria: piurātes: scripturas abscōdētes: ⁊ ,pximis dāna inferētes. Faciūt

sti ꝯtra ꝓprietatem sui nominis. Nã vt ait.d.Jo.Teuthonicus in summa ꝯfessoꝝ:⁊ magister Bar tholome⁹ de pisis i pisanella.Ta bellio ẽ publica persona hñs offi ciũ scribẽdi instrumẽta ad fidẽ fa ciendã.¶ Undecim⁹ est stat⁹ ar- tificũ ⁊ laboratoꝝ:qui in maligno positus est. Nulla ẽ ars hoc tẽpo re.in qua malignitates ⁊ fraudes nõ exerceant.oẽs artes corrupte ⁊ infecte sunt:que deo nõ placent qꝛ transgrediuntur dei precepta. Hinc cõminatur oĩpotens deus. Amos.v. In oĩbus plateis plan ctus ⁊ in cunctis que foris sunt di cetur. Ue ve:⁊ vocabunt agrico lã ad luctum:⁊ ad plãctum eos q sciũt plãgere. Et i oĩbus vijs erit planct⁹.¶ Duodecim⁹ est status paupeꝝ ⁊ miserabiliuꝫ hominũ. Hic vtiqꝫ status malignitate ple nus est. Hi sunt ĩpatiẽtes:ꝯ dei ꝓ uidẽtiã murmurãtes ⁊ blasfemã tes.cautelosi sunt.ĩuidi. q̃rulosi li tigatores.ociosi.⁊ sepe diuitib⁹ ela tiores.ꝯ Eccl'asticum.c.xxv.Tres spẽs odiuit aĩa mea ⁊ aggrauor valde aĩe illoꝝ. pauperẽ supbum ⁊ diuitẽ mẽdaceꝫ.⁊ senem fatuuꝫ ⁊ ĩsensatuꝫ. Patet igiꝉ maligni- tas miꝶabilis mũdi. De qua Da uid.ps.lij.ait. De⁹ de celo respe- xit sup filios hoĩum vt videat si ẽ intelligens.aut requirẽs deũ.oẽs declinauerunt.simul inutiles facti sunt.nõ est qui faciat bonũ.nõ est vsqꝫ ad vnuꝫ. Et Jsa.i.c.oẽ caput languidũ.⁊ oẽ cor merẽs. a plãta pedis vsqꝫ ad verticẽ nõ est in eo sanitas. Apl's quoqꝫ Paul⁹.hu- ius malignitatis plenitudinem de clarãs ĩquit.ij.Thy.iij. Hoc autẽ scito q̃m in nouissimis dieb⁹ insta bunt tp̃a piculosa. Et erunt hoĩes seipos amãtes.cupidi.,elati.supbi blasfemi.parẽtib⁹ nõ obedtẽtes. ingrati.scelesti.sine affectione.sine pace.criminatores. incontinentes ĩmites.sine benignitate.ꝓditores. ꝓterui.tumidi.⁊ voluptatũ ama- tores magis q̃ꝫ dei. habẽtes spẽꝫ q̃dẽ pietatis.virtutẽ autẽ ei⁹ ab- negãtes.hec ille. Nõ ergo diligẽ dus ẽ mundus.sꝫ oĩo ꝯtẽnendus. cum in eo oĩs sexus.oĩs etas.oĩs gradus.oĩs ars.oĩs status depra uatus.corruptus ⁊ malignitate ĩfe ct⁹ sit. adeo vt nihil nisi vitia.nisi peccata.nisi scelera.nisi nephãdis sima in ipso reperies. Quis igiꝉ erit tam amẽs q̃s tam a rõne alie nus.q̃s tam pui ⁊ degeneris ani- mi vt euꝫ nõ ꝯtẽnat ⁊ postponat. Quis iam ex tam graui.babiloni caqꝫ ꝯfusione nõ exeat. Quis hu ius laqueos ⁊ retia nõ niteꝉ eua- dere: Quis deniqꝫ spreto ⁊ cal- cato mundo.deo qui est summũ. stabilissimũ ⁊ pfectissimum bonũ

nõ adhereat: Ad id Ambrosi⁹ in epistola pulchre adhortaꝛ di. Nõ eniꝫ vt dilectores seculi putãt par ui aut segnis animi est: terrenas opes contẽnere: occiduos honores fastidire: nec ibi gloriã querere vbi laudaꝛ peccator: ⁊ iniquus benedicitur. vnde si recte intelligaꝛ contẽptus iste reꝝ tẽporaliũ: nihil religiosis ⁊ deuotis mentib⁹ rectius: nil inueniꝛ erectius: q̃ꝫ sacratissimis desiderijs vniuersa transcẽdere: ⁊ illi inherere: cui appropinquare clarescere est: quem timere gaudere est: cui seruire regnare est. hec ille.

Ertium principale ĩducẽs nos ad mũdi contẽptuꝫ est ei⁹ insaciabilitas. Affirmat. s. Doc. in iiij. libro ɔtra Gen. ĩpossibile est humanum appetitum in mundo posse saciari. Qđ sic ꝑcurrendo declarabo tripliciter.

¶ Primo non saciatur homo ex parte intellectus.

¶ Secundo non saciatur ex parte voluntatis.

¶ Tertio non saciatur ex parte sensus.

¶ Primo nõ saciaꝛ ex ꝑte itellectus. Licet. n. naturali ĩstinctu hõ inclineꝛ ad reꝝ sciam atqꝫ cognitionẽ: iuxta qđ ait Arist. in. i. Metha. ⁊ Ambrosius in. i. de officijs. Omnib⁹ hoib⁹ inest ꝫm naturã: veruꝫ inuestigare: que nos ad studium cognitionis trahit: ⁊ inquirendi cupiditatem infundit: hec ille. Nunq̃ꝫ tamen intellectus repleri in hac vita potest. vnde anima dicitꝛ: propter hec capacitatis infinite: ⁊ infinita ꝫm quid: quia ẽ in potẽtia ad omnia intelligibilia ⁊ scibilia. Aristo. de regimine p̃ncipum ad Alexandrum. Cuncta sunt scibilia intellectui. Et in. iij. de anima. Intellectus agentis est omnia facere: ⁊ intellectus possibilis est omnia fieri. Iterum in. iij. de anima. Anima est quodammodo omnia per intellectum intelligibilia. Ideo Cõmentator Auerroys in. ij. de anima dicit. Ea que scim⁹ sunt minima p respectu eoꝝ q̃ ignoram⁹. Non ergo saciatur homo in gramatica: non in rectorica: non in logica: non in phylosophia: non in astronomia: non in lege ciuili: non in lege canonica: non in methaphisica: non in theologia: immo quanto plura cognoscit: tanto plura scire appetit ⁊ anxiatur. Quapropter ait Salomon Ecclesiastes primo. Qui addit scientiam: addit ⁊ laborem. Hoc patet in sapientibus antiquis: vt ait Lactantius in ꝑmo. diuinaꝝ institu. i p̃ncipio ꝑmi capl'i. Magno ⁊ excel

lenti ingenio viri cuꝫ se doctrine penit⁹ dedidissent, quicquid laboris poterat impẽdi. cōtẽptis oībus ⁊ priuatis ⁊ publicis actionibus ad inquirende veritatis studium se cōtulerunt. Et infra subdit. Existimantes multo eē preclarius humanarū diuinarūqꝫ rerum inuestigare. ac scire rōnem q̄ꝫ struendis opibus aut cumulandis honoribus inherere. Quibus reb⁹ q̄m fragiles terreneqꝫ sunt. ⁊ ad soli⁹ corporis pertinent cultum. nemo melior. nemo iustior effici potest. Erant illi quidẽ cognitiōe veritatꝫ dignissimi. quā scire tātope cupierūt atqꝫ ita vt eam rebus omnib⁹ anteponerent. Nam ⁊ abiecisse quosdam res familiares suas ⁊ renuntiasse vniuersis voluptatibus constat. vt solam nudāqꝫ virtutem nudi expeditiqꝫ sequerentur. Tantū apud eos virtutis nomen ⁊ auctoritas valuit. vt in ea eē summi boni premium predicarent. Sꝫ neqꝫ adepti sunt id qđ volebāt. ⁊ operā simul atqꝫ industriaꝫ perdiderūt. Quia veritas. i. archanū summi dei qui fecit oīa ingenio ac ꝓpriis nō pōt sensibus cōprehẽdi. h ille. Et Hiero. ad Pauli. Et ex hoc Archesiles achademic⁹ dixit: ꝙ a viris q̄zuis sapientissimis nihil sciebatur: Et Socrates ait. Unū scio ꝙ nescio. Hinc Pythagoras vt ait Lactātius in. iij. di. insti. ij. c. Ausus ē se dicere sapientẽ: ꝫ sapiẽtie amatorẽ. i. ph̄m. Nō satiat̄ ergo hō ex pte itellect⁹. Hoc concludit Tulius in tusculanis di. Inest mẽtibus nr̄is insatiabilis quedā cupiditas veri videdi. ¶ Scđo nō satiat̄ hō in hoc mūdo ex pte volūtatis. Bonū. n. ē obiectū voluntatis vt dicit Ari. in. i. ethy. Et in. iij. de aīa. Nullū āt bonū creatū pōt saciare hoīs voluntatẽ: nō diuitie: nō honores: nō gloria: nō fama: nō potētia. Seneca ad Lucillū. Cōgerat̄ in te q̄cq̄d multi locupletes possederūt vltra priuatū pecunie modū: fortunate. puehat: auro tegat: purpura vestiat: ⁊ ad hūc modū delitiarū ⁊ opum te perducat: vt terrā marmorib⁹ abscondas: ⁊ nō tm̄ tibi liceat hẽre diuitias sed calcare. Accedāt statue ⁊ picture: ⁊ q̄cq̄d ars vlla luxurie elaborauerit maiora ab his cupe disces. hec ille. Et Tullius in libro paradoxaꝝ. Nunq̄ꝫ ego hercle neqꝫ pecunias istoꝝ: neqꝫ tecta magnifica: neqꝫ opes: neqꝫ imperia: neqꝫ eas quibus maxime abstricti sunt voluptates: in bonis reb⁹ aut expetēdis eē duxi. Quippe cū viderẽ hoīes his reb⁹ circūfluētes: eatn̄ desiderare maxie quib⁹ abūdarēt. Neqꝫ. n. expletur vnq̄ꝫ nec saciat̄ cupiditatis sitis. Refert Se-

neca in libro de beneficijs: q Alexander magnus Anaximandro comiti suo inumerabiles mundos asserenti ex auctoritate Democriti. Heu inquit me miserū q ne vno quidē adhuc sum potitus. De ipo Iuuēalis i.x. satyra sic dixit. Vnus pelleo iuueni nō sufficit orbis. Estuat infelix angusto limite mūdi. Ut gyare clausus scopulis puaqz seri pho. Et Quintus Curtius refert quēdā Alexandro dixisse. Si dij habitū corporis tui: auiditati animi tui parē eē voluissent: orbis te nō caperet. Si daret igit homini totius mūdi dominiū et celorum iperiū minime saciaret. ¶ Tertio nō satiat hō in hoc mūdo ex pte sensus. Particulare eni sensibile est obiectū sensus: vt ait Ari. in.ij. de aīa et in.iij. Aīa ē quodāmō oīa p sensum sensibilia. Uisus eni nō saciat in vidēdo colorē: albū: nigrū: viridē: croceū: celestinum et cetera colorata. Auris nō saciatur in audiendo cantus. melodias. voces humanas. et reliquā totius artis musice armoniā. Eccl'es.i. Non oculus visu: nec auris auditu implet. Gustus non satiatur in degustatione ciborum: saporum et epularū totius coquorum artis. Odoratus non saciatur in varietate odoris et fragrantie. Non in odore violarum: rosarum: liliorum: gariofolorum: aliorumqz florum: herbarum: fructuum: aromatum. Tactus deniqz non saciatur in delectationibus venereis: lasciuis: carnalibus: sodomitis: mollicijs et bestialitatibus. Unde Tullius, libro.v. tusculanarum ait. Xerses quidem refertus omnibus premijs donisqz fortune non equitatu: non pedestribus copijs: non nauium multitudine: nō infinito pondere auri contentus: premium proposuit, qui nouaz voluptatem inuenisset: qua non fuit ipse contentus. Nunqz enim finē inueniet libido. hec ille. Sed q verius hanc sententiam nobis insinuare potest qz rerum ille: tantis affluens delitijs. tam sublimis. taz potens et gloriosus: vt mortalium nullus vnquā fuerit: terrenorum bonoruz beatior aut felicior. Ubi est Salomon rex Dauid filius: qui omnibus mundi bonis affluens: nunqz contentus fuit. Habetur in prime.iij. Re.c.iiij. q Salomonis dominium erant omnia regna a flumine terre philistim vsqz ad terminum egypti: que ei offerebant munera et seruiebant ei cunctis diebus vite sue. Fuit dominus super omnes duodecim tribus isrs el: vt habet libro.iij. Re. Eratqz pacificus et eius subditi absqz timore viuebant. Et.iij. Re.iiij. de expensis quottidianis: que erāt tri

ginta chori ſimile.⁊.lx.chori farie.
x.boues pingues.⁊.xx.paſcuales.
⁊ centum arietes.excepta venatio
ne ceruorum.caprarum atqꝫ bu-
balorum ⁊ auium altilium. Et eſt
opinio:ꝙ chorus eſt menſura mil
le librarum. Ex quo veriſimiliter
comprehenditur: ꝙ familia eius
erat.xxx.milia perſonarum. habe
batqꝫ.xl.milia preſepia equorum
currilium.⁊.xij.milia equeſtrium
Et.iij. Re.iij.habetur:ꝙ deus de
dit Salomoni diuitias ⁊ gloriam:
vt nemo fuerit ei ſimilis in regibꝰ
cũctis retro diebus.omneſqꝫ qui
remanſerant de amorreis. etheis
gebuſeis.ferezeis.fecit ſibi tribu-
tarios. Regina quoqꝫ ſabba de-
dit ſibi.cxx.talenta auri ⁊ aroma-
ta multa nimis.gemmaſqꝫ precio
ſas. Et.iij. Re.x. dicitur: ꝙ erat
pondus auri quod offerebatur
Salomoni ꝑ ſingulos annos ſexa
ginta milia ⁊ ſexaginta ſex talen
torum auri. excepto eo quod of-
erebant viri qui erant ſuper ve-
ctigalia: ⁊ ſuper negociatores: ⁊
omnes reges arabie duceſqꝫ ter-
re: ita vt a noſtris eſtimetur introi
tus ordinarius Salomonis. qua-
tro milioni ⁊ cinquecento cinquã
tacinque milia e quatrocento qua
ranta ducati: ſine alijs introitibus
cõmunibus. Eſt autem ſciendum
ꝙ talentum eſt triplex ſm Catho
licon. Primum eſt quinquaginta
librarum: ſm aliquos ſeptuaginta
duarum librarum. ſm alios. cxx.
librarum. Sumendo autem medi
um.ſ.ꝙ eſſet.lxxij.librarum.intro
itus eius aſcendebat ad quadra-
ginta ſeptem milia ⁊ noningenta
quinquaginta duo.libras auri. Li
bra autem auri valet circa nona
ginta ducatos. De hoc vide do
minum Antoninum in ſecunda
parte ſumme. Argentum quoqꝫ
illis diebus erat in tanta copia: vt
nullius precij reputaretur. Fecit
templum dei famoſum in toto or-
be: ad cuius opus pro exciſione la
pidum de montibus ſeptuaginta
milia virorum erant occupati: ⁊
in ſeptem annis compleuit tam
grande opus.ij.parali.ij. Sapien
tia quoqꝫ eius erat miranda: ad
quam audiendam ⁊ videndaꝫ ve
nit regina ſabba a finibus terre:
⁊ plurimi de cunctis populis ac-
cedebant. Excedebat enim eius ſa
pientia omnium orientalium egy
ptiorum ſapientiam: ⁊ cunctis ho
minibus ſapientior erat. Et.iij.
Re.iiij.ſcribitur ꝙ locutus ẽ tria
milia parabolas: ⁊ carmina eius
fuerunt quinqꝫ milia. Et diſputa-
uit ſuper lignis.i.arboribus a ce-
dro que eſt in libano vſqꝫ ad yſo
pum: que egreditur de pariete Et
diſſeruit de iumentis ⁊ volucri-

bus ⁊ reptilibus ⁊ piscibus. Fuit enim sibi sapientia diuinitus infusa: dum dormiret a principio regni prout postulauerat a deo. Quid de eius voluptatibus? Tot ⁊ tante fuerunt: vt dictu turpe videatur: tamen quia scriptura commemorat ⁊ ipse referam. Naz. iij. Re. ij. dicitur ꝙ fuerunt ei vxores quasi regine septingente. ⁊ cōcubine trecente. His itaqꝫ copulatus est Salomō ardētissimo amore. Et auerterunt mulieres cor eius. Cūqꝫ iam senex esset deprauatum est cor eius per mulieres. Petimus igitur a te O ditissime Salomon. O potētissime rex. O gloriosissime. O voluptuosissime inter omnes mortales: fuisti ne contentus? Responde. Non vnqꝫ. Te satiauit mundus? Non vnqꝫ: letasti ne vnquam cor tuū? Non vnquā. Uide quid ego de me scripsi. Ecclesiastes. ij. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: ⁊ plantaui vineas: feci hortos ⁊ pomeria: ⁊ cōseui ea cuncti generis arborib⁹. Et extruxi mihi piscinas aquarū vt irrigarē siluā lignoꝝ germinantiū. Possedi seruos ⁊ ancillas: multamqꝫ familiam habui: armenta quoqꝫ ⁊ magnos ouium greges: vltra oēs q fuerunt ante me in hierusalē. Coaceruaui mihi argentū. ⁊ aurū: ⁊ substantias regū ⁊ prouinciarum. Feci mihi cantatores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filioꝝ hominum: cyphos ⁊ vrceolos in ministerio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in hierusalem. Sapientia quoqꝫ perseuerauit mecum: ⁊ oīa que desiderauerunt oculi mei nō negaui eis: nec prohibui cor meuꝫ quin omni voluptate frueretur: ⁊ oblectaret se in his que preparaueram. Et hanc ratus sum parteꝫ meaꝫ: si vterer labore meo. Cūqꝫ me conuertissem ad vniuersa opera: que fecerant manus mee: ⁊ ad labores in quibus frustra sudaueram: vidi in oībus vanitatem ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere sub sole. h ille. Sed dices. Cur homo ī hac vita nunqꝫ satiari cōtentari nec quietari potest? Respōdeo Cū hō sit creat⁹ ad imaginē dei ⁊ silitudinē. Gen̄. i. Et s. doc. ī p̄ma pte. q. xciij. ar. iiij. in primo sen. d. viij. q. v. dic̄ ꝙ aīa hūana ē tāte dignitatꝫ: vt dō p silitudinē sit ꝓpinqua. Jō nulla re creata satiari aut qetari pōt. Ait. n. Augu. i. ꝯfe. Fecisti nos dn̄e ad te ⁊ īqetū ē cor nr̄ꝫ: donec reqescat ī te. Et ps. Qui replet ī bonis desideriū tuū. Ad qō clari⁹ īteligēdū daf rō nāl ⁊ exēplū. Nā Ari. i. viij phy. dic̄ ꝙ res ordiata ad finē nūqꝫ qescit

donec attingat ad illum. Et cũ oĩ-
potés deus sit finis noster. Apo.
primo. Ego sum alpha ⁊ o princi
piũ ⁊ finis. Ideo nunq̃ hõ quie-
scit: nisi in visione diuine essentie.
Exẽplum naturale: est tale. Si.n.
det vna cupa triangularis: ⁊ vnũ
pomum rotũdum: ponaturq̃ po
mum in cupa nõ replebit: quia é
dissimil' ⁊ disproportionata. Naz
figura sperica non replet figuram
triangularé: nec ecõuerso: posito
pomo sperico in figura triangula
ri: adhuc tres anguli vacui rema-
nebunt. Res tamen eiusdez figu
re ⁊ proportionis: vna aliam põt
replere. Similiter é de anima hu-
mana que licet nõ habeat figuraz
corporalem: hꝫ tamen spũalem: q:
ad ymaginez trinitatis est creata.
Ideo est figure triangularis: cui⁹
tres anguli sunt: memoria: intelli-
gentia: voluntas. Mundus hꝫ fi
guram spericam ẜm Phm.i.de
celo ⁊ mundo. Terra enim ignis:
aer: ⁊ aqua: planete: ⁊ stelle: ha-
bent figuram spericá ⁊ rotundá.
Et sic omnia illa sunt quasi vnum
pomum rotũduz. Itaq̃ si ponat
totus mundus in corde hominis:
seu ĩ anima humana: ita vt hõ sit
dñs totius mundi: sicut fuit Ale-
xander: adhuc cor hominis nõ est
repletum. Restát tres anguli va-
cui.s. memoria: intellectus: ⁊ volũ
tas. Deus autez est eiusdé figure
cum anima: cũ sit vnus in substan
tia: ⁊ trinus in personis. Sic aĩa
vna in substantia: ⁊ trina in poten
tijs. Ideo solus deus potest satia-
re ⁊ quietare hominez. Pater re
plet memoriá. Filius intelligentiá.
Spũssanctus voluntatem. Unde
Dauid in ps. Saciabor: cum ap-
paruerit gloria tua. Ergo relinq̃n
dus ⁊ calcandus est mundus: qui
stabilis: pulcher: bon⁹: delectatõe
⁊ facietate plenus videt: sꝫ fedus:
⁊ ĩmundus: instabilis malignus:
⁊ insaciabilis é. Audi dignissimuz
⁊ memoriter tenendum exemplũ.
Quidam iuuenis: cui mũdus plu
rimũ placebat. semel dum esset in
ecclesia vidit mulieré quandaz: in
facie: in oculis: in fronte: ⁊ in par
te anteriori: totius corpis pulcher
rimá: ⁊ mirũ ĩmodum decorataz.
Ad quam respiciens: tantam eius
pulchritudinem miratus est: ita vt
oculos in eam continue fixos te-
neret: que ⁊ sibi magnopere pla-
cebat. Cum vero populus recesis
set. h̃ domina iuuenem ad se voca
uit ⁊ dixit. Placet ne tibi aspect⁹:
decor: ⁊ pulchritudo mea? Cui iu
uenis ait. Placet equidem. Tũc
illa cum spatulis se versus iuuené
reuoluit: dicens. Modo respice
⁊ diligenter considera. Respexit
⁊ vidit totam apertam ipsam: pté

posterio:ẽ do:si in qua vidit fedita tem:nimiã turpitudinẽ: scaturientes vermes:stercora ꝛ fetorẽ exalamẽ. Et sic euanuit. Tũc intellexit prudẽs iuuenis hãc eẽ mũdi vitã fallacẽ ꝛ pditricẽ:istabilẽ:malignã ꝛ insatiabilẽ. Quãobrẽ mundum relinquẽs:religiosus effectus sanctissime vixit. Igit ꝛ vos amatores mũdi expergiscimini ꝛ lassate lo instabile mundo:lassate lo maligno mũdo:lassate lo isaciabile mõdo. Et sic habebitis hic gratiam ꝛ alibi gloriam. Amen.

¶ Feria scda dñice passiõis. De morte. Sermo.xli.

Modicũ tempus vobiscũ sum. Jo.vij. Si mens humana obcecata peccatis: ferocitatem mortis frequenter cogitaret: vniuersas mundi vanitates:delitias omnes: cunctaqꝫ vitia prõpte calcaret. Ait enim Aurelius Augustinus. Nihil est qđ sic reuocet a peccato q̃ꝫ frequens cogitatio mortis. Idem ꝛ moralis Gregorius. cõfirmat dicens. Nihil adeo valet ad domãda carnalia desideria: sicut cogitare qualis sit futura ipsa moritura caro: Et lꝫ miser homo delitijs ꝛ voluptatibus inuolut⁹:non nunq̃ꝫ longo tpe viuere videatur:cito tamen pterit eius vita que delectabilis apparebat. Unde ꝛ cunctis beniuolis ꝛ amicis:in supremo spiritu cõstitutus:merito dicere potest. Modicũ tempus vobiscum sũ. que fuerunt verba in euangelio recitata. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primum documentum ꝙ multi querũt christũ ꝛ non inueniunt:q: non querũt vbi est:sed vbi non est:videlicet in honoribus ꝛ põpis ac mundi huius vanitatibus. Hoc patet pma euangelij parte ibi. Queritis me ꝛ non inuenietis. ¶ Scdm documentũ ꝙ quicunqꝫ sitit ꝛ cupit bona vel tẽporalia vel spũalia accedat ad xpm:qui dat oibus afflũter ꝛ abundanter. Hoc pꝫ ibi. Si qs sitit ꝛc. ¶ Tertiũ documẽtũ ꝙ qui credit in xpm:corde, ꝛ operibus gratia spũssancti abundat i eo. Hoc ibi notat. Qui credit in me ꝛc. ꝛ per ɔsequẽs laudabiliter viuit:nec timere postmodum põt mortem. De qua tria videbim⁹.

¶ Primo mortis necessitatem.

¶ Scdo mortis potestatem.

¶ Tertio mortis dolorositatem.

¶ Primo cõsiderare debemus mortis necessitatem. S.nãqꝫ doc. in prima scde.q.i.ar.ij. Et in pma par.q.v.ar.ij.ꝛ.q.lxxxv.arti.iij. Et Arist.ij. Phoꝝ dicunt ꝙ cause habẽt ordinẽ inter se. Que quideꝫ sunt quattuor principaliores.

vꝫ cā finalis: cā agēs: cā formalis:
⁊ cā materialis. Si igit̄ ꝯsidera-
mus hoīem ꝺm cām efficientem:
que ē deꝰ gloriosus: certe hō ē im
mortalis ⁊ īcorruptibilis. vnde.s.
doc.i.par.q.xcvij.ar.i.dic̄. Ex pte
cause efficiētis que ē deꝰ: in statu
īnocētie: erat hō incorruptibilis:
q: deus dederat hoī donū iusticie
originalis: p qđ hō poterat ꝑserua
ri a corruptione ⁊ morte. Propte
rea Sap.i.dr̄. Deꝰ mortē nō fec̄.
Si vero consideramꝰ hoīem ꝺm
cām formalē: silr̄ dicēdū ē: q̄ hō
est īmortalis: q: forma essentialis
hoīs: est aīa rōnalis: que ꝺm suaꝫ
naturā ē īmortalis: ⁊ īcorruptibil:
⁊ quātū de se est: appetit materiaꝫ
incorruptibilē. Si.n.forma corpo
ris celestis: ꝓpter suā nobilitatē ⁊
ꝑfectionē ita faciat appetitū mate
rie: vt nō appetat aliā formā: ꝓpt
qđ dicimꝰ: materiā corpoꝝ cele-
stiū esse incorruptibilē: vt ait Ari
sto.primo.de celo ⁊ mu. Multo
magis aīa rōnalis que ē nobilior
forma q̄ꝫ forma corpoꝝ celestiuꝫ:
deberet hoc facere. Non ergo ex
defectu ipsiꝰ aīe est: q̄ corpꝰ sit cor
ruptibile: sꝫ potius quātū in se est
esset īcorruptibile. Uerꝝ si.iij.ꝯsi-
deremꝰ hoīem ꝺm cām materia-
lem: mors ē hoī naturalis: q: ē cō
positꝰ ex ꝯtrarijs. Qđ sic ꝓbat̄.
Omne cōpositū ex ꝯ̄rijs necessa-
rio ē corruptibile: vt ōndit Phs
.ij.⁊.viij.Phy. ⁊ in lib.de morte
⁊ vita. Cōtrariū: per se est cā cor-
ruptionis. Et ibideꝫ dicit. Oē qđ
corrūpit̄ siue p accedēs: siue p se:
corrūpit̄ a suo ꝯ̄rio. Et iterꝝ ibidē.
Ubi nō est ꝯ̄rium: ibi nō ē corru-
ptio. Et in p̄mo de celo ⁊ mu. Ni
hil ē corruptibile: nisi cuius princi
pia alterabilia sunt. Hoc eadē sen
tētia habet̄ in libro. de generatio
ne ⁊ corruptiōe. ⁊ i.x. Metha. ⁊ i
mlt̄is alijs locis. Sꝫ hō ē ꝯpositꝰ
ex ꝯ̄rijs.s.ex.iiij. elemētis ⁊ ꝺm q̄
litates eoꝝ vt dicit Phs.ij.đ ge
nera. ⁊ cor. ⁊.iiij. Metha. q̄ sunt
caliditas: frigiditas: hūiditas: ⁊ sic
citas: q̄ sunt q̄litates actiue ⁊ pas-
siue: vt Phs đclarat.ij. đ gene. ⁊
cor. Tales.n. q̄litates admodum
q̄ttuor inimicoꝝ sunt ī ꝯtinua pu
gna ⁊ discordia. Ex q̄rū discordia
dissoluit̄ tandeꝫ corpis armonia.
Accipe silitudinē de incarceratis:
qui nocte ⁊ die nitunt̄ frāgere car
cerē ⁊ fugere: atq3 ad ꝓpria loca
redire. Sic isti q̄ttuor incarcerati
corpus frangunt ⁊ destruūt: vt ad
loca ꝓpria reuertantur: vt.s.leuia
sursum: ⁊ grauia tendant deorsuꝫ.
Hoc declarat Arist.i.viij.Phy
sicorum di. Omnia corrupta va
dūt ad ea ex quibus cōposita sunt
ergo homo est necessario corru-
ptibilis.s.necessitate que sumit̄ ex

parte cause materialis: que est necessitas absoluta: vt ait Phs in .ij. Physicorum. Ideo Aristo. in libro de causa longitudinis ⁊ breuitatis vite. dicit. Impossibile est habenti materiam: nõ existere corruptibile. Et ita patet hominem consideratum ſm causam materialem necessario esse mortalem: ⁊ si viueret mile milia annorum: tandem moritur. Uixit enim Adam primus parens noster nongentis triginta annis ⁊ mortuus est. Uixit. Seth. nongentis duodeciz annis ⁊ mortuus ē. Uixit Enos nõgẽtis quinqz ãnis ⁊ mortuus est. Uixit Malaleel octingentis nonaginta quinqz ãnis ⁊ mortu⁹ ē. Uixit Jaretus nõgentis sexaginta duobus ⁊ mortuus est. Uixit Matusalem nõgentis sexaginta nouem annis ⁊ mortus est. Uixit Lamech septingentis septuaginta annis ⁊ mortuus ē. Uixit Noe nõgentis quinquaginta ⁊ mortu⁹ est. Fuit insuper quidã Johãnes de temporibus: armiger Caroli magni qui vixit trecentis annis ⁊ sexaginta vno: ⁊ tamen anno dñi ii39. mortuus est: vt refert dominus Martinus in cronica. Propterea Hiero. ad Heliodorum de morte Nepotiani. ait. Debemus igiẗ ⁊ nos animo premeditari: qd aliquãdo futuri sumus: ⁊ ꝙ velimus nolimus longius abesse nõ potest. Nam si nõgentos vite excederemus ãnos vt ante diluuium viuebat humanũ genus: ⁊ Matusalem nobis tẽpora donarent: tñ nihil esset preterita vite lõgitudo que esse desisset. Et. n. iter eum qui decem vixit ãnos ⁊ illum qui mille: postqz idem finis vite aduenerit: ⁊ inexcusabilis mortis necessitas: trãsactum oẽ tantũdẽ ẽ: nisi ꝙ magis senex: onustus peccatorũ fasces ꝑficiscit. Optia queqz dies miseris mortalib⁹: cui: ꝑma fugit subeunt morbi: tristisqz senectus. Et labor ⁊ dire rapit in dementia mortis: hec ille. Si aũt ɔsideremus hoiem ſm cãm finalem: mors est hoi necessaria. Finis. n. ꝑpter quẽ creatus est homo: ẽ vt videat diuinã essentiam ⁊ ea fruatur. vnde Lactantius in libro. vij. .c. vi. ait. Idcirco mundus factus est vt nascamur. Ideo nascimur vt agnoscamus factorem mundi ac nostri deum. Ideo agnoscimus vt colamus. Ideo colimus: vt imortalitatem pro mercede laborum capiamus. Quoniã maximis laboribus cultus dei constat. Ideo premio immortalitatis afficimur: vt similes angelis effecti: summo patri ac deo: in perpetuũ seruiamus: ⁊ simus eternum deo regnum. Hec summa rerum est:

hoc archanũ dei. hoc mysterium mũdi. hec ille. Talis aũt dei visio ꝛ fruitio est paradisus: est beatitudo finalis: est gloria sempiterna. Ro.vi. Nũc vero liberati a peccato ẜui aũt facti deo habetis fructum vestrũ in sanctificationem. finem vero eternã. Hanc aũt visionem beatificã: nullus põt conseq: nisi prius moriatur morte corporali: iuxta illud: qđ dixit dominus moysi. Exo.xxxiij. Non enim videbit me homo ꝛ viuet Ergo pp hanc cãm mors est necessaria. Ex hoc dicebat apud Phil.i. Coartor aũt eduobus: desideriũ habẽs dissolui ꝛ esse cum xpo. Et ideo. s. Doc. in. iiij. sen. d. xlix. q. i. ar. i. dicit. Qđ mors appetibilis propter beatitudinẽ. Concurrentibus his causis: verissime dicere possum⁹ illud: qđ sapiẽtissima mulier affirmabat: scđi Re.xiiij. Oẽs morimur ꝛ quasi aque dilabimur i terram: que non reuertunt. Cũ qua cõcor. Seneca ad Lucillũ. d. Corpora nostra rapiunt fluminũ more: nihil ex his que videmus manet. ps. Meste cecinit. Quis est homo qui viuet ꝛ nõ videbit mortem: Apl's paulus hebre.ix. Statutũ est hoibus semel mori. Et Jacobi.iiij. Uita mea vapor est ad modicũ parens. Et Hiero.in epistola ad amicũ egrotũ. Necesse ẽ enim vt qui venerit transeat: vbi gerit vitã peregrinã: maxime cuꝫ Sal'on ꝑstatus sit. Un⁹ inquit introitus ad vitam: ꝛ simul exitus. Quid ergo leticie nobis põt occurrere: vbi primo discitur flere: ꝛ inter ipsa cunabula: ꝛ in ipso vite vestibulo: nihil aliud nobis de mundo: qꝫ fletus occurrit: Limina mundi calcauimus cũ fletu trãsituri. Equidẽ o angustũ anxiũqꝫ tempus vite mortalis: vbi cũ initio noiat finis. Initiũ nostrum cũ fine sumpsimus. Jam captus est morte qui natus est. hec ille. His igitur patet necessitas mortis. Ad eius igitur potestatẽ ꝯsiderandaꝫ accedamus.

S Ecundo principaliter: mortis ꝯsiderare debemus potestatẽ. Hic occurrit oportune q̃rendũ: vtrum sit possibile alicui mortis iperiũ euitare: Rñde.: Siqs foret talis: aut hoc esset ꝑpter potentiã. aut ꝑpter sapientiã. aut propter diuitias. aut ꝑpter sanctitatẽ. Sed nullo istoꝝ modoꝝ q sapientiam mortis dñium põt euadere. Ergo mors nullomõ euitari põt. Primo non potest euitari per potentiam. Nam potẽtissimi fuerũt gigantes ꝛ mundi principes. ꝛ tamen de ipsis mors imperiose tri-

umphauit. Potentissim⁹ fuit. C.
Cesar: qui de Carthagine: gallia:
anglia: ⁊ hyspania triumphauit.
Quiqȝ tot regnoꝝ ac ꝓuinciaruȝ
imperiū gessit. Et tamen. xxiij. vul
neribus a Bruto Crasso princi
palioribus amicis cōfossus. a mor
te superatus est. Potentissimus
fuit. Octauianus. qui tantum rē
publicam romanā adauxit. vt au
gustus diceret. sub quo ⁊ christus
natus est. florente vniuersali pace
⁊ tamē a morte ꝓstratus est. Po
tentissimus fuit Pharao rex egy
pti. qui ⁊ dei populum est afflige
re. ⁊ tamē superante morte in ma
ri rubro submersus est. Potentis
simus fuit Nabuchodenasor rex.
qui totū orientem subiugauit. ⁊ in
de a morte miserabiliter deuictus
est. Potentissimus fuit Alexan
der magnus qui quasi totuȝ orbē
subdidit. ⁊ tamen i. xij. anno regni
eius. mors ei fineȝ imposuit. Po
tentissimus fuit Nero: qui aureis
retibus piscabat. ⁊ tamē in. xxxij.
anno ſm Eutropium: a morte pre
cipitatus ē. Potētissimus fuit pn
ceps Holofernes: qui populū dei
deglutire venerat: ⁊ tn̄ a morte p
manū Judith vidue deuictus est.
Potētissimus fuit Dioclitianus:
qui fidem xp̄i seuissime persecut⁹
est: ⁊ tn̄ veneno ex vita sublatus ē.
Potentissimus fuit Attila rex vn
norum: qui destructa quasi tota ita
lia: accepta in vxore Philippi im
peratoris sorore: tamē nocte prima
nuptiarū: sanguine per nares flue
te: a morte interēptus est. Poten
tissimus fuit Antiocus iudeorum
persecutor: ⁊ tn̄ scaturientibus ex
corpore vermibus: a morte supe
ratus ē. Sed quid potentissimos
prioris seculi cōmemoro: Dome
stica ⁊ nostre etatis exempla peta
mus. Potentissimus fuit Alphō
sus rex sicilie: qui tot regnis impe
rauit: ⁊ a morte tandem deuictus
fuit. Potentissimus fuit Franci
scus fortia: qui post inumera pre
lia: tādeȝ mediolanensis dux effe
ctus: tn̄ a morte victus occubuit.
Potentissimus fuit eius fili⁹ Ga
leatius dux mediolani quintus: q
infinito pene auri pondere cōgre
gato ⁊ semper armatorum cuneis
circūsceptus: dum in templo pro
thomartyris Stephani securissi
mus videretur: in ipsius sancti fe
stiuo triūpho: a morte miserabili
ter extinctus est. Potentissimus
fuit dux Burgundie: cuius fama
totum terrore concutiebat orbem:
⁊ tamen miserrime ⁊ ignominio
se a morte subactus est. Quid plu
ra: Mors potentior est cunctis:
cuius dominio etiam potentissimi
subiugantur. Audi Hieronymuȝ
de morte Nepotiani. Xerses ille

rex potentiſſimus: qui ſubuertit
montes.maria conſtrauit:cum de
ſublimi loco:infinitã hominũ mul
titudinem ⁊ innumerabilem vidiſ
ſet exercitum:fleuiſſe dicitur:eo ꝙ
poſt centum annos nullus eoꝛum
quos tunc cernebat ſuperfuturus
eiſſet. Et infra. O ſi poſſemꝰ in ta/
lem aſcendere ſpeculam: de qua
vniuerſam terram ſub noſtris pe
dibus cerneremus:iam tibi oſten/
derem totius mũdi ruinas: gẽtes
gentibus: ⁊ regnis regna colliſa.
Alios toꝛqueri:alios necari.alios
abſoꝛberi fluctibus:⁊ non tm̄ xer
ſis exercitũ:ſed totius mũdi hoies
qui nũc viuunt in bꝛeui ſpatio de/
futuros.Sentis ne obſecro te: qñ
infans:quando puer:quando ſe/
nex factus ſis: Quottidie moꝛi/
mur:quottidie cõmutamur:⁊ ta/
men eternos nos eſſe credimus.
hec ille. ¶ Secundo moꝛs euitari
non poteſt pꝛopter ſapientiaꝫ. fue
runt plurimi ſapientiſſimi a pꝛin/
cipio mundi in omni ſcientiarum
genere:qui tamen a ſua ſapientia
ex manibus moꝛtis ſeipſos eripe/
re non potuerunt. Sapientiſſimꝰ
fuit Salomon:⁊ tamen ſua ſapien
tia moꝛtis nexus euadere neſciuit.
Sapiẽtiſſimus fuit Architophel.
Sapientiſſimus fuit Cato.Sapiẽ
tiſſimus fuit Democritus. Sa/
pientiſſimus fuit Socrates. Sa/
pientiſſimus fuit Plato. Sapien
tiſſimus fuit Ariſtoteles. Sapien
tiſſimus fuit Auerroys coꝛduben
ſis commentatoꝛ magnus.Sapi/
entiſſimus fuit Auicenna.Galie
nus.Hypocras.Meſue.Alber/
tus magnus.Petrus de abano:
conciliatoꝛ:ceteriqꝫ philoſophi ⁊
medici: qui ſuis ſcientijs ⁊ arte
medicinarum: moꝛtis remedium
adinuenire non potuerunt. Sapi
entiſſimus fuit Marchus cicero.
Virgilius. Lucanus. Titus liui/
us.Plinius quoqꝫ maioꝛ. Pli/
nius minoꝛ.Catulluſqꝫ: qui tres
ex antiquiſſima ciuitate verone cla
ram oꝛiginem trahentes:⁊ tamen
moꝛtui ſunt.Moꝛtui quoqꝫ ſunt
grammatici:rhethoꝛici:ſubtiliſſi/
mi:Logici.Aſtrologi.Geometre
Ariſmetrici.Muſici.Legiſte.Ca
noniſte:⁊ maximi ac pꝛofundiſſi/
mi theologi. De quibus omni/
bus Iſai.xxxiij. Vbi eſt litteratus.
vbi verba legis ponderans. vbi
doctoꝛ paruuloꝛũ.hec ille. ¶ Ter
tio moꝛs euitari non poteſt pꝛo/
pter diuitias. Extiterunt multi qui
ampliſſimis diuitijs referti: neqꝫ
argento:neqꝫ auro:neqꝫ gemmis
neqꝫ iocalibus: neqꝫ lapidibus
pꝛetioſis: neqꝫ cumulatiſſimis
theſauris: moꝛtis vulnus decli/

nare potuerunt: immo omnes diuitias eorum alienis dimiserũt. Job vigesimo septimo. Diues cũ dormierit nihil secuz afferet: aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet. Et idez decimo septimo capitulo. Conclusit gemendo sic inquiens. Solum mihi superest sepulchrũ. ¶ Quarto mors non potest euitari propter sanctitatem. Adeo mors rapacissima est: vt neqz virtutem: neqz sanctitatem vereat. Patriarche quãuis maxima deuotione pollerent: eos tamen rabida mors expugnauit. Preualuit aduersus diuinos prophetas. Mortui sunt sanctissimi apostoli. Mortui sunt inclyti martyres. Mortui sunt confessores lucidissimi. Mortui sunt eremplares heremite. Mortue sunt illibate virgines. Quid alios cõmemoro? Mortuus est ⁊ ille sanctus sanctorum redemptor noster verus deus ⁊ verus homo. Mortua est ⁊ mater eius gloriosa ⁊ intemerata: ac totius mũdi ⁊ celoruz domina. Unde Chrisostomus in persecutione positus per Theophiluz Alexandrie episcopum. hec verba protulit sociis dicens. Dixi vobis. Uia est vita presens: cuius ⁊ tristitia ⁊ leta pertranseunt: Nundine sunt que cernimus omnia. Uendimus ⁊ emimus: modo diuertimus. Non patriarchis meliores sumus. Non prophetas ⁊ apostolos antecellimus: vt immortalis nobis hec vita permaneat. hec ille. Quis ergo non defleat: non ploret: non lachrymetur cum iam certissime cognoscat se non posse euadere mortem crudelem ⁊ amaram? Non certe per potentiam. Non per scientiam: non per diuitias: non per sanctitatem. O mors crudelis. O mors rapax. O mors tyrannica. O mors amara. de qua ait Eccle. xli. O mors q̃z amara est memoria tua. Amara inquam: quia tu coniuncta disiungis: sociata separas: conglutinata dissoluis. Amara: quia filium rapis a patre: a matre fi iam tollis. Amara: quia vxorem a viro: ⁊ virum diuidis ab vxore: fratrez a fratre: amicum ab amico: vicinum a vicino rapere non desistis. Amara: quia ab homine aufers visum: tollis auditum: odoratum: gustum: tactuz. Amara quia relinquis corpus turpe: deforme: horribile ad videndũ: vt oẽs terreantur ad cadaueris aspectũ. Quod sit veruz aspicite hic. Habeas caput mortui horribile ⁊ defor-

me quãtũ possibile é: ꝛ illud pplo ostẽde dicẽs: versus pplȝ. Quid in hac vita isto spectaculo horribilibus. O caput vbi sunt capilli tui flaui: tanta diligentia nutriti. Ubi lucẽtes oculi. Ubi decora facies. Ubi tersa frons. Ubi rubicũda labia. Ubi dentes. Ubi lingua loquax. Ubi palatum. Ubi guttur. Ubi cerebrũ. Ubi intellectus agẽs. Ubi itellect⁹ passibil'. Ubi memoria. Ubi voluntas. Ubi altũ ꝛ subtile ingeniuȝ. Ubi sensus cõis. Ubi imagiatio. Ubi excogitatiua potẽtia. Ubi aĩa tua florida: ꝛ candẽs. Ubi candidum pectus. Ubi mollissime manus. Ubi deniqȝ corpus tuuȝ egregie organizatum respondituR. Hec mihi: quia mors amara: mors rapax: mors crudelissima his omnibus me priuauit. Et vt me videtis tam deforme ꝛ tam horribile me dereliquit. Quod ꝛ similiter mors ipsa de vobis faciet cum nemini parcat. Ideo conemini virtuose viuere: vt corpore terre relicto: saltem animam celo locare possitis.

Ertio principaliter mortis cõsiderare debemus dolorositatẽ. Maxim⁹ nẽpe dolor ꝛ maxima tristicia causaẗ i mẽte morientis: qȝ maxime pctõris: cũ ↄspicit se priuari maximis ꝛ potissimis bonis: que supra oĩa in vita dilexerat: quorum. s. primum est.

¶ Primum forma substãtialis.

¶ Scõȝ gloria mundialis.

¶ Tertium abundantia temporalis.

¶ Primũ igiẗ bonũ cuius priuatione moriẽs: acerbissimũ doloreȝ patiẗ: é forma substantialis. s. aĩa. Nã ipsa aĩa quãtũ ad suá essentiã vt Phs ait. in. iij. de aĩa: est tota i toto: ꝛ tota in qualibet pte corporis. Uñ non est aliqua ps sic puaẗ sic vilis in corpe humano: qñ viuit: in qua nõ sit tota aĩa essentialiter ꝛ p suá naturã. ꝛ nõ é soluȝ in cerebro. vel capite. vt dixerũt quidá reprobati a Pho in. i. de aĩa. sȝ tota indigito pedis. tota idigito manus. tota i capite. Et breuiter tota est vbiqȝ essentialiter. vtens sensibus exteriorib⁹ ad suas operationes. Uñ Aug. i. vi. de tri. c. xix. ait. Creatura quoqȝ spũalis sicut est aĩa. est quideȝ i corpis cõparatiõe simplicior. sine cõpatiõe aũt corporis multiplex est. etiá ipa nõ simplex. Nã ideo simplicior é corpore. qm̃ nõ mole diffunditur p spacium loci. sed i vno corpore. ꝛ itoto tota est. ꝛ i qualibet parte eius tota est. hec ille. Sed in pia morte sceuiente. totum hec natura

le bonum deſtruitur ⁊ anihilatur.
vſqꝫ a deo. vt ipſa aia nó ſit in cor
pore: nec eſſentialiter. nec virtuali
ter. nec in toto corpore. nec in ali-
qua parte ipſi⁹ corporis. q: ab eo
totaliter aufert ⁊ ſeparatur. deſe-
rens omnes ſenſus iteriores. ⁊ ex
teriores. q: nó amplius videt. non
audit. nó odorat. nó guſtat. nó pal
pat ⁊ huiuſmói. O qualis dolor:
qñ aia ſeparatur a corpore. Ma
gnus vtiqꝫ dolor: magna afflictio
magnú tormétuꝫ eſt í eius ſepatio
ne. Eſt. n. ſnia taꝫ Phorꝝ qꝫ theo
logorꝝ. qꝫ in tota rerꝝ natura non
reperit tá intéſus amor: qualis é
íter aiam ⁊ corpus naturaliter lo
quédo. Adeo vt aie ſanctorꝝ ſem
per deſiderét ſuorꝝ corporꝝ vnio-
nem: q: ad ipſa ſua corpora: quen
dá naturalé appetitum hñt vt ait
Aug. xij. ſup. Geñ. ⁊ ſ. doc. in pri-
ma ſecúde. q. iiij. ar. v. Reperiút
eniꝫ ſummi ⁊ intéſiſſimi amores
in hac vita: vt pr̃is ad filiú: ⁊ vxo
ris ⁊ ad virú: ⁊ huiuſmodi. Ubi
aút inuenit vehemés amor: in pri
uatione ipſi⁹ boni: inuenit ⁊ vehe
més dolor. Cú ergo inter animá
⁊ corpus ſit maximus amor: ſeqt
qꝫ in eorꝝ ſeparatione interueniat
maximus dolor. Nam ſm Augu
ſtinum: dolor in amore fundatur.
In tali enim ſeparatione vt pul-
chre pſequitur: dñs Petrus da-
mianus in quadam epiſtola do-
let caput: dolet cerebrum: caligan
tur oculi: aures obſurdeſcunt: lin
gua ingroſſatur: intellectus obú-
brat: memoria hebetat: facies pal
leſcit: ſupercilia deprimuntur: na-
res ſubtiliátur. Contremiſcit cor:
debilitantur mébra cuncta: ⁊ con
quaſſantur viſcera. Moriés cla-
mat: ſuſpirat: gemit: eiulat dicens.
Heu heu: oy: oy: ha ha ha. O
quanta anxietas. O quanta triſti
cia. O qꝫ magna eſt anguſtia in
tali ſeparatione. Si enim in inciſi
one vnius membri: tanta eſt paſ-
ſio qꝫ multotiens fit ſpaſmus: co-
gita quantus eſt dolor in tota ani-
me diſiunctióe. Quis exprimere.
Quis enarrare: quis perſuade-
re poteſt doloris acerbitatem ⁊
ſpaſmum in diſſolutione anime a
corpore. Certe nullus. Unde ſan.
Doc. iu. iiij. ſenten. diſtin. xliiij. q.
.iij. dicit. qꝫ mors in quantum pri-
uat primo bono. ſ. eſſe quidem eſt
bonum naturale: eſt maxima pe-
narum. Hoc confirmat Phylo-
ſophus in. iij. Ethicoruꝫ. c. xv. vbi
dicit. Terribiliſſimum aút mors.
Et in libro de ſpiritu ⁊ anima di-
citur. Anima recedens a corpore
trahit omnes potentias ſecú: ſen-
ſum: ymaginationem: rationem:
intellectum: intelligentiam: concu
piſcibilitatem. Et his ſm merita

afficitur ad dolorem ⁊ delectatio
nem. ¶ Secundum bonū in hac
vita est gloria mūdialis. Hoc bo
num maximuꝫ: ⁊ mundum ab ho-
minibus appetitur. Unde Oui-
dius in.iiij. libro de tristibus ait.
Deniqꝫ non paruas animo: dat
gloria laudes. Et facunda facit pe
ctora: laudis amor. Et Tuliꝰ. Ho
nos alit artes: quiqꝫ ad studia ac-
cēduntur gloria. Et Gregoriꝰ.xix
libro moraliū. ⁊ in decretis. distin.
xlvij.c. Omnes huius seculi dile
ctores: in terrenis rebꝰ fortes sunt:
in celestibus debiles. Nam pro
temporali gloria: vsqꝫ ad mortem
desudare appetunt: sed pro spe
perpetua nec parum quidem in
labore subsistunt: hec ille. Sꝫ quo
tandeꝫ pergit tanta gloria: tantus
honor: tanta fama: tanta celebri-
tas: ⁊ tam tumida excellētia. Cer
te ad nihilum: quia mors crude-
lis: eam ab omnibus aufert.
Quos enim vita gloriosos sub-
stulerat: mors ignominiosos de-
iecit. Unde Ysa.xl. Omnis caro
fenum: ⁊ omnis gloria eius quasi
flos agri. Exsiccatum est fenum ⁊
cecidit flos. Legitur enim de Ale
xandro magno: qui in vita tam
excellens ⁊ gloriosus extitit: ꝙ la
pis quidam sibi fuit missus: qui
positus in vna parte statere. pon
derabat plus q̄ꝫ omnia quecūqꝫ
poni possent in alia parte. Posi
to vero puluere super lapidem.
minus ponderabat. q̄ꝫ q̇dcunqꝫ
aliud. quod poni posset ī alia par
te statere. Quod videntes etiam
multi sapientes. mirabantur plu-
rimum. Horum autem vnus ait.
O Alexander: iste lapis vobis
demonstrat qūid estis. Nūc enim
plus ponderatis q̄ꝫ totus mun-
dus qui vos saciare non potest.
Sed posito super vos puluere in
morte minus eritis: ⁊ minor erit
gloria vestra q̄ꝫ aliquid mundi.
¶ Tertium bonum in hac vita
est abundātia temporalis: vt sunt
diuitie que magnopere desiderā
tur: adeo vt dicat Bernardus in
sermone de regno spirituali. Trā
sis maria vt diuitias acquiras: ⁊
alium orbem tibi aperis nauigan
do: s̄m sapientem: tribus digitis
distans a morte patriam fugis: re
linquis parentes: filios nescis: di-
uelleris ab vxore: ⁊ omnium ne-
cessitudinum obliuisceris: hec il-
le. Et tamen in morte relinquitur.
O mercatores quid ex tot trafi-
gis ⁊ mercantijs portabitis: Ni-
hil. O diuites qui estis tam du-
ri: tam tenaces: tam auari erga

parentes: erga amicos et christi pauperes: quid vobiscum feretis? Audite David psalmo. Dormierunt somnum suum et nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Et Bernardus ait vbi supra. Diuitie cum labore acquiruntur: cum timore possidentur: et cum dolore amittuntur. Thesaurizas et ignoras cui congregabis ea. Queris vt acquiras: acquiris vt perdas: perdis vt doleas: hec ille. Salandinus rex saracenorum morti appropinquans: sudarium quo post mortem induendus erat: sibi iussit presentari: illudque per totam ciuitatem deferri fecit: et proclamari. Tantum tantum de omnibus rebus mundi: et de omnibus diuitijs ac thesauris suis: rex magnus salandinus secum defferet. ¶ Quartum bonum est voluptas corporalis. Hec die noctuque a sensualibus queritur. Et tamen cum mors aduenerit: hec penitus deficiet. Deficient delicata cibaria: diuersitates vini: varietates confectionum: cibi exquisiti: varij sapores: mollicies lecti: linteamina subtilia: camisie tenues et morbide: deficient fuci: come: aque fortes: odor muscati: apparatus mensarum argenteus: gemme: tot vestium mutatoria. Deficiet carnis cura: carnis delectatio: carnis luxuria: amor mundi tandem deficiet. Et quid erit post hoc? O deus quam ceci sunt mundi amatores. Ecce mors in ianuis. Ecce continuo insidias ponit. Ecce vbique et semper sagittis suis accutissimis minatur: et tamen miserabilis homo non aduertit quid sequitur: post breue solacium: quid eueniet. Ait sapientissimus Ecclesiasticus. x. c. Cum enim morietur homo hereditabit serpentes vermes et bestias. Ideo Bernardus in libro meditationum. Utinam saperent et intelligerent ac nouissima prouiderent. Dic mihi vbi sunt amatores mundi qui ante pauca tempora nobiscum fuerunt? Nihil ex eis remansit nisi cineres et vermes. Attende diligenter quid sunt: et quid fuerunt. Homines fuerunt sicut tu: comederunt: et biberunt: riserunt: et duxerunt in bonis dies suos: in puncto autem ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermibus: et illic anima ignibus deputantur: donec rursus infelici collegio colligati: sempiternis inuoluantur incendijs: qui socij fuerunt in vitijs. Una namque pena implicat: quos vnus amor

in crimine ligat. Quid profuit illis
inanis gloria: breuis letitia: mun
di potētia: carnis voluptas: falſe
diuitie: magna familia ⁊ magna
cōcupiſcentia: Ubi riſus: Ubi io
cus: vbi ſalꝰ: vbi iactātia. vbi ar
rogantia. De tātilla letitia: quāta
triſtitia. Poſt tantillam volupta-
tem: tā grauis miſeria. De exulta
tione illa ceciderunt in magnā mi
ſeriam: in grandē ruinā: ⁊ magna
tormenta. hec ille. Propterea qui
libet quantūcunqꝫ ſcimꝰ: quantū-
cunqꝫ glorioſus: quātūcūqꝫ abun
dans: quātūcūqꝫ voluptatibꝰ re-
fertꝰ inuigilare debet atqꝫ cordia
liter ſecū cogitare mortis potenti
am atqꝫ ſeuitiam. Conſiderās .n.
hoc abſcintiū: ſuas oēs delectatio
nes ⁊ inordinatū amorē tempera
bit: maxime cū hō ſit incertus de
die mortis: de loco: de etate: de ſta
tu aut diſpoſitiōe. Quapropter ſal
uator noſter. Mat.xxv. Oēs ad-
monebat di. Uigilate itaqꝫ q: ne-
ſcitis diē neqꝫ horā. Et Eccle.xiiij.
c. ait. Memor eſto qm̄ mors non
tardabit: verba iſta ſunt pōderan
da: ⁊ ſepius mēte reuoluenda. Er
go ē in ianuis. Ergo a tergo habe
tur. Ergo ſemp inſidiat. Nullus
de morte cōfidat: q: vana ⁊ caſſa ē
fidutia eiꝰ: ne vobis contingat ſi-
cut cuidā accidit. Legit .n. de quo
dā iuuene diſſoluto ⁊ mundanis
delectationibꝰ dedito: qui morti ſe
mel obuiauit. Hāc turpē ⁊ defor-
mē: cōſiderās: vidēſqꝫ eiꝰ animoſi
tatē: arcū ⁊ crudeles ſagittas: mira
biliter expauit. Sed aſſumpto ſpi
ritu: inſtāter petiuit: vt ex ſpāli gr̄a
ab ipa cōſequeret aliqd̄ ſignū quo
cognoſceret mortē ad ſe venturā:
vt ſic ſe preparare poſſet. Annuit
eiꝰ precibꝰ mors ⁊ ſe facturā ſpo-
pondit: qd̄ laſciuus iuuenis poſtu
labat dicens. Tibi promitto ⁊ de
ꝑmiſſione ſecurus eſto: me tibi ſi
gnū fore daturā anteq̄ꝫ veniā. Di
ctis verbis iuuenis letior effectus
diſceſſit: ac proinde in aiaꝫ diſpoſu
it. Laxatiſ habenis voluptates am
plecti: ſicqꝫ vitā q̄ſi ſecurus duce-
bat. Trāſeunt multi anni in q̄bus
vota ſua ⁊ deſideria ipleuit: de ora
tiōe: de elemoſinis: de ꝑdicatiōibꝰ:
de confeſſiōe ⁊ de alijs ſalutiferis
minime curās. Jam ſenex effectꝰ
lecto ꝓſternit: confidens multū ſi
bi tēpus ſupereſſe: de ſuis pecca-
tis nō conterit neqꝫ confitet. Ecce
tandē anhelitu deficiente: vltimo
vite termio appropinquare cepit.
Cui in ſuppremo ſpiritu iā conſti-
tuto mors apparuit dicēs. Suffi-
cit modo: tēpus ē: vt mea falce pe
reas. Ille de falſitate mortis cepit
valde conqueri: eo q nō dediſſet
ſignū. Cui mors. O fatue. O cece
O miſerrime: nō te fefelli. Neqꝫ

enim vnum tm̄ tibi dedi signum: sꝫ centū ꝛ mille. Quādo caput aliqñ tibi doluit erat vnū signum. Quādo stomachus languebat erat alterum signum. Quādo cāpana pro alio mortuo pulsabat: erat aliud signum. Et ita forsitan milies te admonui. Nunc autē necesse ē vt venias. Inuitus itaqꝫ ꝛ desperatus mortuus ē. Nō est ergo confidendum de longiori vita: sed iugi meditatione: celeritas mortis pensanda est. Ait enim Plato. Omniuꝫ sapientū vitā meditationē eē mortis. Et Eccle. vij. dr̄. Memorare nouissima tua ꝛ in eternū nō peccabis. Sic enim mors preparatos ꝛ dispositos nos inueniet: cui ꝛ letanter occurremus: vitam perpetuā sperātes. Quia vt ait Augu. in. i. de ci. dei. Impossibile est bene viuere ꝛ male mori. Quod nobis concedat xp̄s. Amen.

¶ Feria. iij. dn̄ice passiōis. De timore dei. Sermo. xlij.

Querebāt eum iudei interficere. Jo. vij. Qui vicia ꝛ peccata vitare cupit inter reliquā q̄ ad hoc efficacissimū remediū prebent: potissimū ē timor dei. Ait. n. sapientissim⁹ Salomō. Prouer. c. xv. Per timorē dn̄i declinat ois a malo. Et ChrisoSolus dei timor est: qui mentes colligit: fugat crimina. inocētiā seruat. Hūc timorem dei iudei nō habuerunt. Jō querebant xp̄m interficere: vt inquiunt verba assumpta ꝛ in euangelio recitata. In quo tria notāda habemus. ¶ Primū notandū ꝙ malitia hoīꝫ aliquando declinanda ē ibi. Non enim volebat in iudeam ambulare. ¶ Scōm notandū: ꝙ i rebus ipoꝛtantie cōgruū tēpus ē expectandū. ibi. Tēpus meū nōdū venit. ¶ Tertiū notādū ꝙ timor human⁹ non sinit veritatē cōfiteri: atqꝫ publice eā referre. ibi. Nemo tamen palam loquebatur de illo ꝓpter metū iudeorū. Hūc metum ꝛ timorem seponentes: curabimus verū dei timorem in nr̄is cordib⁹ possidere. De quo tria occurrunt consideranda.

¶ Primū est timoris diffinitio.

¶ Scōm ē timoris inductio.

¶ Tertiū est timoris fructificatio.

¶ Primum considerandum circa timorem domini est diffinitio. Albertus magnus in. ij. sen. adducens diffinitionē Augustini sic dicit. Timor ē perturbatio animi in expectatione mali. Unde. s. Doc. prima scōe. q. xlij. ar. i. Et simil'r Albertus vt. supra dicit. Obiectū timoris est malū futurū contristatiuꝫ. Et phs. ij. rheto. Timor ꝓuenit ex fantasia futuri mali proueni

entis ex debilitate virtutis. Et iterum phs.iij.ethy. Timor est expectatio mali. Et Damascenus libro iij. Timor est motus scḋm systolem i. scḋm contractionem. Systoles ⁊ dyascoles sunt due virtutes circa cor. Una.s.systoles contrahit ⁊ restringit. Altera.s.dyascoles aperit ⁊ dilatat. Unde Albertus in.ij.de anima dicit. Motus cordis ē scḋm systolem ⁊ dyascolez. Et in.ij. sen. di.xxxvi.dicit. Obiectum timoris malum est: quod dum cor fugit in seipsum contrahitur scḋm systolez. Hac preclara diffinitione habita: queritur vtrum deus possit a nobis timeri. Et videt̄ q non. Naz vt phs in.ij.rhetorice dicit. Illa timemus ex quibus nobis mala ꝓueniunt: quia vt dictum est supra: obiectum timoris est malum. Sed mala non veniunt nobis a deo: q: ipse est summa bonitas: sed ex nobis ipsis scḋm illud Osee.xiij. Perditio tua israel: tantūmodo in me auxilium tuum. ergo deus non est timēdus. Huic questioni rñdet.s. doc.xxij.q.xix.ar.i.di. Timor duplex obiectū hēre pōt: quorū vnū est ipsum malum quod homo refugit. Et isto modo deus qui ē ipsa summa bonitas: obiectum timoris esse non pōt. Aliud autem obiectum est illud a quo malum prouenire potest. Et hoc modo de⁹ pōt esse obiectum timoris inquantum s. ab ipso pōt nobis iminere malū pene: ⁊ non malum culpe: Inquātum scḋm suā iustitiā malos punit: flagellat atq3 dissipat: quia iustus dñs ⁊ iustitias dilexit. ps.x. Unde Jo.in apoc.xiiij.clamat di. Timete dñm ⁊ date illi honorem: quia venit hora iuditij eius.s.ad puniēdum: flagellandum: nō timentes: ⁊ non trementes suā maiestatem. Propterea dñs: prout scribitur Malach.i.ait. Si dominus ego sum: vbi est timor meus? Et Lactātius in libro de ira dei.c.vltimo sic dicit. Debemus hunc oēs amare quia pater est: ⁊ vereri q domin⁹ ⁊ honorificare q beneficus: ⁊ metuere q seuerus. Utraq3 persona in eo venerabilis. Quis salua pietate non diligat anime sue parentem? Aut quis impune contēnat eum qui rerum dominator: habeat in omnes veram ⁊ eternam potestatem. Hec ille. Timendus igitur est deus atq3 summe honorandus. Quod tunc fit quando nullus eum offendit: nec.s.mortaliter nec venialiter. quia vt Doc.s. dicit. xxij.q.liiij.ar.ij. ad quartum. Timor dei operatur ad euitationem omnis peccati etiam negligentie. Et sic patet diffinitio cuz solutione dubij: ⁊ hoc quantum ad primam partē principalem.

Ecundum qd occurrit considerandu circa timore domini vocatur inductio. Magister Guilielmus par. sacri ordinis predicatorum in summa de virtutib9 plura inducentia ponit ad deum timendu: sed ego breuitati vacans tria tm adduco in medium.

Primu e dei potentia.
Scdm est dei scientia.
Tertiu est dei iustitia.

Primo dico q timere debemus deu propter infinita ei9 potentiam. Sacri theologi queru t vtru potetia dei sit infinita. Huic qoni rndet Doc. s. in qonibus de potentia dei. q. i. ar. ij. Et prima par. q. xxv. Et in primo sen. di. xliij. dices. Potetia dei est oino infinita. sic. Illud qd habet ee absolutu et indepedens: et nullo modo receptuz in aliquo: imo ipsummet est suum ee: est infinitum simpliciter et oio. Sed potetia dei het ee indepedes et nullo modo receptuz in alio. Ergo potentia dei est infinita. Maior est. s. Doc. in locis superius allegatis et permaxie in primo sen. Minor patet in libro de causis vbi dr sic. Ens primu het virtute simplr infinita: q ipsummet e sua virtus. h ibi. Unde phs volens ostendere q omnia dependent a deo sic dicit in primo de celo. A primo ente: comunicatu est singulis ee: viuere et intelligere. his qui de clarius. his aute obscuri9. Hoc idem replicat idem phs in. ij. xi. et xij. metephy. et. viij. physi. Et Damascenus. Deus est infinitus. eternus et incircoscriptibilis. Ergo potetia dei est infinita. Et nota q duplex e potentia. s. actiua et passiua vt phs inquit. v. methaphy. et. ij. de anima. Potetia passiua nullo modo est in deo: q ipse e liber ab omni passione: sed potentia actiua que est principium agendi. Deus igitur est infinite potentie: infinite virtutis: infinite operationis. Ex quibus sequitur q deus est valde timendus. Quod sic declaratur. Quanto aliquis est maioris potentie et virtutis: tanto magis est timendus. Nam imperator e magis timendus qz aliquis alius dominus temporalis: quia est dominus totius mundi: vt. ff. ad. l. rodi am. de iactu. l. deprecatio: vt dicit lex. Ego imperator: domin9 suz totius mundi. Et Baldus dicit. Imperator e tanqua stella matutina: que in medio nebule meridionalis iminet. Et ro e: q populus roman9 transtulit in eu oem ptatem et iurisditione: vt pz ff. de costitutionibus principum. l. i. In spiritualib9 vo papa e magis timedus

quia est vicarius dei: habés oém potestatem super animas: electus ꝛ assumptus in plenitudine potestatis. Patet hoc in decretis.ij.q.vi.c. Decreto. Et extra de vsu palij.c. Ad honoré. Et de ꝯcessione prebende.c. Proposuit. Cum igitur deus sit summus dñs omniuꝫ dñoꝝ: omnium pontificuꝫ: oíum imperatoꝝ: quilibet eum timeat. Timete ergo deum: q: eius potétia est infinita. Timete deum: quia sicut cuncta creauit de nihilo: sic sua infinita potétia ea potest in istanti destruere ꝛ anihilare. Timete deum: q: potest obtenebrare solem: lunam: ꝛ stellas. Timete deum: q: pót inficere ꝛ corrúpere aerem ꝛ mittere pestilentiam: taꝫ horribilem: ꝙ nullus remanebit. Timete deum: q: pót aperire terram ꝛ oés submergere i baratrũ inferni. Timete deum: q: pót mittere fulgura: tonitrua ꝛ ignem de celo: ꝛ in puluere omnes redigere. Timete deuꝫ o dñi téporales: quia vestra potentia nihil potest. Timete deum o cardinales: o diuites: o nobiles: o mercatores: o artifices: o vani iuuenes: o vane mulieres. Timete deũ: timete deũ timete deum. Propterea Jere.x.c. clamat dicens. Quis nó timebit te o rex gentium. Et Tulius libro primo. de natura. deorum ait. Imposuistis ceruicib[9] nr̃is sempiternum deum: quem dies ꝛ noctes timeremus. Quis enim non timeat omnia prouidenté ꝛ aiaduertentem: ꝛ omnia ad se pertinere putantem curiosum ꝛ plenum negocij: Et ad hunc timorem idu cit nos xp̃s. Mat.x. Timete euꝫ qui potest animam ꝛ corpus pdere in gehénam. ¶ Scõm moués nos vt deum timeamus est ei[9] clara scientia. Si quis quereret vñ est ꝙ arbores ꝛ cetere plante non cognoscunt nec intelligunt. Rñdit Phs i.ij. libro de anima. ꝛ.s. Doc. in prima par.q. xiiij.ar.i. ꝙ plantate nó cognoscunt ꝓpter suá materialitatem. Sensus auteꝫ cognosciturus est: q: receptiuus est specieꝝ sine materia: ꝛ intellectus adhuc magis cognoscitiuus: q: est separatus a materia ꝛ imixtus: vt dicit a Pho in.iij. de anima. Vñ cuꝫ deus sit in summo immaterialitatis: q: est actus purus: vt dicit. Cométator.xij. Metha. Sequit ꝙ ipse sit in summo cognitionis. b.s.Tho. His premissis dicam[9] sic. Quáto res est spũalior ꝛ simplicior: táto é plurimũ cognitiua. Deus est substantia simplicissima atqꝫ spũalissima: carens omni cópositióe: vt declarat.s.doc. prima par.q.iij.ar.vij. Ná in eo non est cópositio forme ꝛ materie. Non

nature ꝛ suppositi. Non eē ꝛ eēn tie. Non generis ꝛ diem. Non subiecti ꝛ accidentis. Nō actus ꝛ potentie. Nō omniū est: q2 oē cōpositum est posterius suis cōponentibus: ꝛ dependens ex eis. De9 aūt est primum ens ꝛ a nullo dependens. igitur deus nullo modo est compositus. Ergo deus omnia videt ꝛ cognoscit. Veniat alia ratio sic. Deus est omnium creator. ergo omnia cognoscit tam bona q̄3 mala: vt in vno quoq3 iustitia locum habeat. Pertinet enim ad iudicem habere scientiam ꝛ cognitionem omniu3. s. iusti ꝛ iniusti: vt ff. de iustitia ꝛ iure. l. iustitia. S3 dices. Quomodo est possibile q2 deus intelligat ꝛ cognoscat: sciat ꝛ videat oīa que agunt ꝛ maxime in occultis. Rn̄dit magister senten. cum omni theologorum scola di. Deus vbiq3 per potentiam: per essentiam: ꝛ per presentiam. Qua modo autē hoc sit possibile. Doc. s. in prima parte. q. viij. ar. iij. optime declarat dicens. Deus est in omnibus per potentiam inquantum oīa eius ptāti subduntur. i. nihil est in mundo quin illud subdatur potestati dei: ita q2 potestas dei omnia amplectitur: ꝛ sibi subicit omnia visibilia. s. ꝛ inuisibilia: corporalia ꝛ spiritualia: celum: elemēta: ꝛ infernum. Et non est imperator: non rex: non aliquis alius dominus tam magnus ꝛ potens qui non sit sub dei potentia. Non papa. Non cardinales. Nō alij prelati. Non mundi principes. Non fortes. Non robusti. Non grandes. Non paruuli. Deus insuper est in omnibus per essentiam: inquantū oībus adest: vt causa essendi. i. omnis creatura quecunq3 sit illa habet esse a deo: incipiēdo ab vltimo seraphin vsq3 ad minima3 formicam: ipse deus ē illud maximum ens. de quo ph̄s in. xij: metaphy. Et. s. Doc. prima pte dicit. D̄s est maxime ens ꝛ maxie verum: est causa omnis entis ꝛ oīs veri. Est preterea in omnibus per presentiam inquantum omnia nuda ꝛ aperta sunt oculis eius. i. de9 cognoscit ꝛ videt oīa preterita. oīa presentia: ꝛ oīa futura. Hoc attestatur Paulus. hebre. iiij: di. Oīa autē nuda ꝛ aperta sunt oculis ei9 Et ph̄s de bona fortuna. De9 bene videt oīa preterita: presentia: ꝛ futura. Et iterum Paulus exclamāt: vt patet ad Ro. xi. c. dicens. O altitudo diuitiarum sapientie ꝛ scientie dei: q̄3 incomprehensibilia sunt iuditia eius: ꝛ inuestigabiles vie eius: Quis enim cognouit sensum domini? Aut quis eius consiliarius fuit? Aut quis prior dedit illi ꝛ retribuetur ei. Quoniam ex

ipso: ꝛ p ipsum ꝛ in ipso sunt oia: hec ille. Patet ergo ꝙ in deo est summa sapia: summa scia: que est cā oium rex: vt dicit Comē. i. v. Metha. Est isup sūma cognitio: sūma visio: sūma itelligētia. Oia .n. eternalr̄ cognouit: oēs malas cogitatiōes: oēs malas locutiōes: oēs malas opatiōes: oēs iniquos actus: eternalr̄ anteq̄z fierēt vidit ꝛ cognouit. Time igit deū. O tu q semp mala cogitas: mala meditaris: mala de alio iudicas: quia deus cor tuū: malis cogitationib⁹ plenum videt ꝛ cognoscit. Time deum o lingua serpentina. o lingua diabolica. o lingua mendax ꝛ periura. Time deum o detractor pessime. Time deum o blasfemator iniquissime. Time deū o murmurator ꝛ susurro diabolice. Time deum o tu qui facis vsuras. Time deum o tu qui vendis ad terminum. tu qui decipis proximū tu qui tenes aliena. tu qui tot committis rapinas: tot extorsiones. Timete deum o iuuenes lasciui qui in ecclesia procamini. Timete deū o vane ꝛ pōpose mulieres: o monialium corruptores: o sacrilege: quia licet in occulto talia abhominabilia ꝛ fetentia faciatis. tamen deo omnia sunt clara ꝛ manifesta ꝛ omnia videt: in quocunq̄z loco fiant. Patet hoc puer. xv. In oi inquit Salomon. Oculi domini contemplantur bonos ꝛ malos. Et apoc. v. Uidi agnum stantem tanq̄ȧ occisum habentez cornua septem ꝛ oculos septem. Septem sunt oculi domini cum quibus videt omnia peccata: omnium prelatorum: omniū clericorum: omniū religiosorum: omnium monachorum: omniū coniugatorū: omniuz virginū: ꝛ omniū viduarū. Ecce quare dicit Joannes: ꝙ dominus habet septem oculos: q: septē sunt status hominum peccantium ꝛ offendentium diuinam maiestatem. Audi exemplum mirabile. Quedam meretrix nomine Thays tante pulchritudinis extitit: vt multi propter eam venditis substantijs suis ad vltimam paupertatez deuenerunt: ꝛ pre zelo frequēter puelle limina sanguine iuuenum replebant. Ad quā abbas Paphnutius accedens: volens eam conuertere: ꝛ dans ei solidum quasi pro mercede peccandi dixit ei: vt locum secretum ingrederentur. Illa autem dixit. Est quoddaz secretum vel cubiculuz: vbi nullus ingreditur: nisi verum deum timeas. Non est enim locus qui diuinitati eius absconditur. Cui senex. Scis tu esse deum? At illa. Scito inquā esse deum: ꝛ regnum futuri seculi: nec non ꝛ tormenta pecca

torum. Et senex. Cur tot animas perdidisti. Heu misera: quia non solum pro tua: sed pro illorum es redditura rationē. Illa vero hec ꝛ similia audiens: prouoluta ad pedes senis cū lachrymis exorabat dicens. Scio esse penitentiam pater ꝛ confido de remissione te orāte. Et collectis omnibus quecunq̄ ex peccato lucrata fuerat in medio ciuitatis igne coram omnibus cōbussit. Erat autem precium auri librarum quadringentarum. Et tandem peracta penitentia in pane ꝛ aqua ꝑ tres annos in carcere detrusa: sancto fine quieuit. Uide legendam eius de mense octobris: ante festum Dionysii. Audi ꝛ aliud exemplum. Refert siquidem Petrus damianus: ꝙ quidā alienam suem furatus est. Erat autem vir ille cui sus erat hospitalis valde: fur vero tonsor erat. Uenit ergo quidam in effigie pauperis ꝛ ꝓlixo crine: rogauitq̄ tonsorē vt eum raderet: ille protinus assumptis forpicibus reuerenter eum tōdere cepit: quod cum faceret repe rit in occipit o eius duos oculos latitātes. Expauit ille ꝛ quesiuit qd hoc esset. Cui ille inquit. Ego sum Jesus qui cuncta contemplor. Et isti sunt oculi: quibus vidi suē quā in cauea conclusisti: moxq̄ disparuit. Timete igitur deum: q̄ die ꝛ nocte omnia videt. Confirmatur omnia h̄. Eccle. xxiij. c. Oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem circūspicientes oēs vias hominum ꝛ profundū abyssi: ꝛ hominum corda intuentes: in absconsas partes. domino enim deo anteq̄ crearētur omnia sunt agnita: ꝛ sic post perfectum respicit omnia. hec ibi. ¶ Tertium inducens nos ad timendum deum: est dei iustitia. Miseri peccatores dum immergunt se in fecibus peccatorum opinantur ꝛ suadent sibi ipsis: ꝙ deus eos nō puniet: ꝛ non considerant ꝙ iustitia dei est infinita ꝛ nullum peccatū: nullū delictum relinquit ipunitū. Patet h̄ in apoc. i. c. Ubi Joannes vidit christum habentē in eius ore gladium ex vtraq̄ parte acutum. Per gladiū intelligitur seuera ꝛ vindicatiua iustitia dei que punit sceleratos peccatores: tam in corpore q̄ in anima: tā in hoc mūdo q̄ in alio. Hoc gladio vīdicauit se de⁹ ꝓ peccm̄ fetētē luxurie: destruēdo totū mūdū aq̄s diluuiū. Geñ. vi. ꝛ vij. ꝛ iō timete deū. O luxuriosi: o carnales. o nutriti i putredie ꝛ fecib⁹ imūdītie: q: alr̄ iustitia dī sumet vīdictā de vobis. Nō estis mihi credite securi. vn̄ Ber. Nusquā ē securitas. nec i celo: nec i padiso: mlto min⁹ i mūdo. i celo cecidit āglꝰ

ex presentia diuinitatis. In paradiso Adã de loco voluptatis. In mũdo. Iudas de scola saluatoris. hec ille. Hoc eodem gladio exercuit maximã vindictã ↄtra nephãdissimos ⁊ sulphureos sodomitas: comburẽs ⁊ submergẽs totaʒ illã patriã cum quinqʒ ciuitatibus Geñ.xix. Et ideo timete deum o maledicti gomorreani. Timete deum o destructores humani generis: q: nisi dimiseritis tantã abhominatiõeʒ: oĩno iusticia dei dissipabit vos. Hoc gladio diuine iusticie vindicauit se deus ↄtra peccatũ adulterij: ꝓpter qḋ occisa sunt vigintiduo milia hoĩum: vt habetur. Iudicũ.xix.⁊.xx.c. Jḋ timete deũ o adulteri. timete deum o violatores thori maritalis. timete deũ o mulieres adultere. Isto gladio puniuit deus symonẽ magũ ꝓpt peccatũ symonie. Naʒ postq̃ʒ demones portauerũt eũ per aera in altũ. precepto apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli dimiserunt eũ: ⁊ cadens i terrã: sepultus est in inferno cum cento millia diauoli. Propterea timete deũ o symoniaci. Hic gladius transformauit Nabuchodenasor in bestiã ꝓpter peccatũ supbie. Et ideo timete deũ o superbi: o ambitiosi: o iflati. Ha iusticia diui es illa qua peccatores puniunt: flagellant: exterminant. Aliq submerguntur in aquis. Aliqui cõburuntur igne: aliqui fulgure: de celo misso in puluerem rediguntur. Hij moriuntur morte subitanea. illi suffocant gutta. Alij efficiunt fatui. Alij leprosi. Alij laborant morbo caduco. Alij varijs infirmitatuʒ generibus moriunt iusto dei iudicio. O iusticia dei q̃ʒ magna es: q̃ʒ seuera: q̃ʒ rigida: atqʒ vindicatiua. O peccatores timete deum. O scelerati timete deũ. O surdi ⁊ alienati sensib⁹: audite qd dñs dicit ↄtra vos ꝑut scribit ps. Nisi ↄuersi fueritis gladiũ suũ vibrauit: arcũ suũ tetendit ⁊ parauit illũ: ⁊ in eo parauit vasa mortis. sagittas suas ardentibus effecit.

Ertiũ qḋ principaliter occurrit ↄtemplandũ circa timorem dñi. vocat fructificatio. Duodecim nãqʒ sunt fructus ⁊ vtilitates quas ↄsequentur deũ timentes.

¶ Primus nãqʒ fruct⁹ dei timoris est peccati expulsiuus. O peccator: tu es in multis peccatis mortalibus inuolutus. Si ergo vis ea a te expellere: ⁊ ↄsciam tuã puraʒ ⁊ nudã facere: time deũ Patet h Eccl.i.c. Timor dñi expellit pctm̃.

¶ Scḋs fructus est scie generatiuus. Si vis habere gustum ⁊ saporẽ in rebus diuinis: in oĩb⁹

in predicationibus: inmissis atqꝫ in
oibus que agis: time deū. Eccl'. i.
c. Radix sapie est timere deum.
¶ Tertius fructus est negligētie
abiectiuus. Vñ est ꝙ peccatores
sunt tepidi: negligētes: sompnolēti
ad bene ⁊ virtuose operanduꝫ: qꝛ
nō timēt deū. Declarat h̄ psalmi-
sta. ps. xiij. di. Nō est timor dei añ
oculos eoꝝ. Si ergo vis feruent
operari: ⁊ die noctuqꝫ in dei serui
tio ardere. time deū. Ecclesiastes.
vij. c. Qui timet deum nihil negli
git. ¶ Quartus fructus est men
tis stabilitiuꝰ. Sūt nōnulli: quoꝝ
mens nūq̄ꝫ quiescit: sed semp vo
lat: mō ad hec: mō ad illa: nec vnū
aue maria possunt cū aliqua stabi
litate ꝓferre. Et h̄ ꝓcedit: qꝛ deuꝫ
nō timēt. Timete igit deū: qꝛ mēs
vestra stabilis ⁊ firma fiet. Eccle.
xxvij. Si nō in timore dñi tenue-
ris te instanter: cito subuertet do
mus tua. ¶ Quintꝰ est spūaliter
ditatiuꝰ. Paupes vtiqꝫ sunt pec-
catores. Nullā virtutē hñtes: nul
lā grāꝫ. nullū dei donū. O magna
miseria: esse sine gratia dei. Time
igit deū qꝛ magnū thesauꝝ spūa-
le acq̇res. imo ⁊ tpale. Vñ psalmi
sta. ps. xxxiij. Timete dñꝫ oēs scti
eius. qm̄ nō est inopia timētibus
eū. ¶ Sextus est bonoꝝ operuꝫ
cumulatiuꝰ. Qui timet deū: omni
hora: oi septimana: oi die: oi men
se: oi anno: opa meritoria acq̇rit ⁊
acumlat. Eccl'. xv. Qui timet deū
faciet bona. Vñ Ber. Qui timo
rē dei semp hꝫ ꝓ oculis: vie eius
pulcre: ⁊ semite eius pacifice. hec
ille. Qui vero non timet semp de
malo in peius cadere ñ cessat. vñ
Isido. Vbi timor nō est: dissolutō
vite ē. Vbi timor nō est: ibi ꝺspe
ratio est. h̄ ille. ¶ Septimꝰ ē cor-
dis dulcoratiuꝰ. Quid dulciꝰ mel
le? Certe nihil sic: q̇d dulciꝰ est q̄ꝫ
deū timere? Eccl'. i. Timor dñi de
lectabit cor. O q̄lis dulcedo time
re deū. ¶ Octauꝰ est vite ꝓlōga
tiuꝰ. Multa ⁊ q̄ꝫplura exponūt
hoies mūdani vt lōgā vitā faciāt
⁊ tñ potiꝰ abbreuiāt. Sꝫ si deū ti
merēt: securiores eēt. Prouer. x.
Timor dñi apponet dies. i. vitaꝫ
faciet lōgioreꝫ. ¶ Nonꝰ fructꝰ est
deuotiōis irrigatiuꝰ. Quid est ti-
mor dñi: nisi q̄daꝫ fons emanās
rores salutiferos. q̇bꝰ mēs huma
na r̄frigerat? Audi. Prouer. xiiij
Timor dñi fons vite. ¶ Decimꝰ
ē mali declinatiuꝰ. Dicūt. n. pctō-
res. Ego vellē declinare ⁊ relinq̄
re malū. ⁊ tñ reperio me semp in
pctis. Nescio vñ ꝓcedit hoc. Re
spōdeo qꝛ nō timetis deū. Si vis
. n. ne dū mala: culpe. sꝫ ēt mala pe
ne declarare. time deū. Prouer.
. xiiij. Sapiens timet ⁊ declinat a
malo ⁊ Prouer. viij. Timor dñi

odit malum. Unde Isidoꝛus. Timoꝛ expellit peccatū: repꝛimit vitium: cautū facit hoiem atqꝫ solicitū. ¶ Undecimꝰ é pacificatiuꝰ. Uultis ne pacé habere o charissimi: timete deū.. Proue.xiij. Qui timet pꝛeceptuꝫ in pace versabit. ¶ Duodecimus ꝛ vltimus fructus timoꝛis dñi est vite eterne remuneratiuꝰ. O q̄ꝫ magna: q̄ꝫ mirabilis merces pꝛeparat timétibꝰ deum. Eccle.i. Timéti dñm bene erit in extremis. Ecce duodecim fructus diuini timoꝛis. De quibꝰ audite quid Hiero. dicat in transitu. Dū viuitis frés timeatis deū pꝛincipum sapientie timoꝛ dñi. Qui hic vicerit: alibi coꝛonabit: dū hac pelle tegimur: nulla est nobis certa victoꝛia. Si noster genitoꝛ timuisset: nūq̄ꝫ cecidisset: pꝛincipiuꝫ omnium maloꝝ fuit p̄sumptio. Qui nō timet: de se p̄sumit. Quō inter latrones: quis onustꝰ auros securꝰ gradit: Saluatoꝛ q̊d aliud docet nisi timere: Uigilitate inquit: q: nescitis qua hoꝛa fur vénturus est. Ná si sciret paterfamilias qua hoꝛa fur venturus esset: vigilaret vtiqꝫ ꝛ nō fineret pfodi domum suá. Sumus ille clauiger petrus: sobꝛij inquit estote frés ꝛ vigilate: q: aduersariꝰ vester diabolus: tanq̄ꝫ leo rugiens circuit querés qué deuoꝛet. Nemo iter serpentes cum securitate habitat. Qui sanctioꝛ est ꝛ sapiétioꝛ plus semp timeat. Ná qui altioꝛ est: cadés: maioꝛes casus recipit. Timeatis frés: iteꝝ rogo. Undiqꝫ timeatis: q: beatꝰ est vir timés deum. Et.n. si ꝯsistant aduersum me castra nō timebit coꝛ eius. Si esurrexerit i eū pꝛeliū i hoc spabit. Perfectꝰ dei timoꝛ foꝛas vanuꝫ mittit timoꝛé: timoꝛé vanuꝫ nō hꝫ charitas. Charitas ꝛ timoꝛ dei vnum sunt. Cōsiderás h̄ ꝑpħa dicebat. Cōfige timoꝛe tuo carnes meas: hec ille. Sácti etiá timét: q̄ꝫto magis pctóꝛes debét timere. Legit in vitis patrū: q͛ cū abbas Agathon moꝛiturus: aptis oculis: per tres dies staret immobilis: ꝛ frés peterét: abba vbi es: ꝛ ipse rñderet: in ꝯspectu oiuꝫ iudicis assistoꝛ: ꝛ illi dicerent: ꝛ tu times. Rñdet: virtute qua potui. laboꝛaui in custodiendis mandatis dei: ſꝫ homo sum: ꝛ nescio vtrum opa mea placuerint deo: quia alia sunt iudicia dei ꝛ alia hominū. Studeat ergo quilibet siue bonus siue malꝰ dei timoꝛem in coꝛde sculptum habere. De quo diffinitioneꝫ declaraui: tria inducentia ad ipsum adduxi: ꝛ dūodeciꝫ eius mirabiles fructus enumeraui. Pꝛestáte domino nostro iesu chꝛisto q̄ ab omnibus timendus est: hic per gratiaꝫ:

⁊ in futuro per gloriam: qui viuit in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria. iiij. dñice paſſionis.

De religione. Sermo. xliij.

Oues mee vocem meá audiunt. Jo. xi. Quáuis oipotens deus hoi in hac vita exiſtéti diuerſa gratiaꝝ munera ꝯtulerit: nihilominus: precipuû ⁊ ſingularíꝰ donũ: quo q̇s poſt baptiſmuꝫ donari pót: exiſtimo eſſe: vt ad calcáduꝫ mundũ: terrenaſqꝫ voluptates inducaṫ: ⁊ ad paſcua virentia ſancte religióis ꝯducaṫ. Hoc é. n. illa felix beataqꝫ vita in qua ſtatꝰ eſt oium v̂tutuꝫ atqꝫ pfectionum. Hec é i quá ſcala quá patriarcha Jacob ꝯtéplabaṫ. Hec deniqꝫ nauis eſt xp̄i: qua tráſactis mũdanis fluctibus: ad beate ſempiterneqꝫ vite portum: ſecura nauigatione tráſimus. Hinc ⁊ ſaluator huiꝰ ſacre religióis caput ⁊ princeps aiebat. Si vis perfectus eſſe vade ⁊ véde oia que habes ⁊ da paupibus ⁊ ſequere me: ⁊ hébis theſauruꝫ magnũ in celo. Hec. n. vita é: q̄ religioſi oues xp̄i efficiũṫ: q: audiunt vocé eiꝰ ⁊ euꝫ ſequũṫ. Jõ d̄ ipſis ait. Oues mee vocé meá audiũt: q̇ ſunt v̂ba i euágelio recitata. In quo tria documéta hémꝰ.

¶ Primũ náqꝫ documétuꝫ é: ꝙ edocemur: ꝯſiliũꝫ nõ debére fieri cũ feſtinatióe: neqꝫ cuꝫ ira ⁊ iſipiétia: iudeoꝝ more. Sꝫ cuꝫ maturitate: cuꝫ prudétia ⁊ métis tranq̇llitate: vt rectuꝫ eé poſſit. Hoc tangiṫ. pte pma. Collegerũt ⁊c̄. ¶ Scõꝫ documétuꝫ é: q: lꝫ hó ſit mltis ſcelerib꙯ iuolutꝰ: nihilominꝰ: ſpũs pphetícus illi qñqꝫ daṫ: ⁊ maxime qñ é i aliquo dñio vel officio ꝯſtitutꝰ: ſicut appet in Caypha. Hoc pꝫ. ibi. Unus át ex ipſis noie ⁊c̄. ¶ Tertiuꝫ docu. é ꝙ iuuenes qui volũt relinquere mũduꝫ: debét ſe colligere cũ aplis. i. cũ ꝺuis xp̄i: ⁊ cuꝫ ipſis ſeq dñm ieſuꝫ i deſtum penitentie ⁊ ſancte religióis. Patet. ibi. Jeſus abijt in regioné iuxta deſertum ⁊c̄. De qua religione tria videbimus.

¶ Primo religionis ingreſſionem.

¶ Scd̄o religióis decorationeꝫ.

¶ Tertio religióis electionem.

¶ Primo ꝯtéplari debemꝰ religionis igreſſioné. Seculares negotijs mundanis iplicati: nõ guſtantes que ſunt ſpiritus dei: ſolét: vt ſepe numero ſum expertꝰ: pturbari: ⁊ queruloſe lamétari qñ iuuenes a deo inſpirati religioneꝫ igrediunṫ. Dicut. n. ꝙ male ⁊ indiſcrete faciũt religioſi: q tá faciliter recipiũt vos ad habitũ religióis: ⁊ pmaxie nõ hito ſup h̄ maturo ⁊

diuturno consilio a parentibus et amicis. Qua i re merito dubium proponitur disputandum: sub tali verborum forma. Utrum volens sanctá religioné ingredi: et eius sacrũ suscipere habitũ: teneaẗ prius ꝯsulere parétes et amicos. Huic qõni Rñdet.s. Doc.q. vltra.ar. vlti.di. Juuenis spũsancto afflatꝰ vt seculũ relinquat et religioné ingrediaẗ: nullomõ sup hoc tenetur petere ꝯsiliũ. Qd sic pbaẗ. Illd qd est determinatũ: lucidum atqз clarum: nõ indiget ꝯsilio aliorum. Patet hoc p monarchá Phorum Aristo.in.iij.li. Ethi.di. Diuturna deliberatio et multorum ꝯcilia requiruntur i magnis dubijs. In his auté que sunt certa et determinata non reqriẗ ꝯsiliũ: h ibi. Sз igressus et ppositũ igrediédi religioné: é certissimũ et determinatissimũ qꝛ est melius bonũ qз in seculo remanere. Ná talis ingressus et ppositum é a deo: qꝛ vt ibidé dic t. Doc.s. ppositũ de igressu religiõis: vt dic Glo.pme. Thesa.vlti.nõ idiget pbatiõe an sit a deo: qꝛ certa idiget discussiõe: lз ex pte recipiétium examinandus et pbádus sit. Et i quolibet.iij.iquit. Propositũ igredié di religioné é a spũsancto. vñ xps inspirás et puocás quédá adolescentem. Mat.xix.ait. Si vis pfectus esse vade et véde oía que habes et da paupibꝰ: et veni et sequere me. Nõ ait saluator: vade et cõsule. Et Mat.iiij. Uenite pꝰ me et faciá vos fieri piscatores hominũ. Ecce inspiratio et vocatio diuina. At illi ꝯtinuo relictis retibus secuti sunt eũ. Ecce pmptitudo et celeritas pp̄ter religiõis et sequelle xpi certitudiné: que ꝯsilio nõ indiget: vt Chri.dicit. Talé obediétiá querit a nobis: vt neqз instanti tpe remoremur. Uñ Augu.in li. de vbis dñi dicit. Uocat te oriés .i.xps et tu attendis occidété.i.ad hoiem mortalé et errare potenté. Ex iam dictis sequiẗ: qꝛ igrediés religioné: cũ a spũsancto ducatur: nullo ꝯsilio indigeat: qꝛ é certus. Sз qз primũ spũs tágit eũ: promptissime pgere dbeat bm vocationé: qua gloriosus deus eũ vocat. Propterea Hierony.in epl'a ad Paulinũ. Festina queso te et heréti i salo nauicule: funé magis pcide qз solue: hec ille. Uñ et Urbanus papa in.c. Sancti ruffini et habeẗ in decretis.xix.q.ij.c. Due sunt dicit. Si quis in eccl'a sua sub epo ppl'm retinet: et seculariter viuit: si afflatus spũsancto: in aliquo monasterio: vl' regulari canonica saluare se voluerit: qꝛ lege priuata duciẗ: nulla rõ exigit: vt a lege publica ꝯstringaẗ. Dignior.n. est lex priuata qз publica. Spũs qdé dei

ler est. Et qui spū dei agunt: lege dei ducunt. Et qs é qui possit digne resistere spūisancto? Quisqs igit hoc spū ducit: etiá epō suo ꝯdicente erit liber nr̄a auctoritate. Justo.n.lex nó est posita. Sz vbi spūs dei ducimini nó estis sub lege: hec ille. Idé habet in.c. Licet circa principiū.extra de regularibus ⁊ tráseuntibus ad religioné. Ecce clare probatū est: ꝙ religio est tm̄ in se bonū: vt nó sit necesse ꝓ ingressu eius ꝯsiliū petere: tm̄ si doctorib⁹ xp̄ianis nó vis adhibere fidé: salté audi Aristo.in lib.de bona fortuna. His qui mouentur ꝑ instinctū diuinū nó expedit ꝯsiliari: ꝑ róné humaná: sed sequent interioré istinctū: q: mouent a meliori principio q̄z sit ró humana: h̄ ille. Tm̄ insuꝑ est bonū sacratissime religionis vt certissimū sit: ꝙ excedat bonū voti: ꝑegrinationis terre sancte. Vñ Alexáder.iij.vt habet extra de voto ⁊ voti redéptione.c.scripture.d. Reus fracti voti aliquatenus nó habet: q téporale obsequiū: in ꝑpetuá noscit religionis obſuantiá cómutare: hec ille. Cū illud sit ꝑpetuū: illud vero tꝑale. Adeo gráde bonū est vt cá ingrediédi nó iponat pn̄ia de peccatis ꝑteritis: sicut pz in decretis.de pe.di.i. His auctoritatib⁹. Et extra de regula.c. Scripture. Sz de cómissis in religione bn̄ iponit penitétia: vt extra de regula.c. Vlti. Et de sen.exco.c. Cū illoꝝ. Sz audi altius. Talis.n.religioné ingrediés: ꝯsequit plenaz remissioné oium peccatoꝝ: nc du quo ad culpá: sed etiá quo ad pená. sicut dicit.s. Doc.in.iiij. sen.d. iiij.q.iij.ar.iij.⁊ in. xxij.q. vlti.ar. .iij. Si.n.inquit aliquibus elemosynis factis: homo pót statim satisfacere de peccatis suis ſm illud Dañ.iiij. Peccata tua elemosynis redime: multo magis in satisfactione ꝓ oibus peccatis: sufficit ꝙ aliquis se totaliter diuinis officijs mancipet ꝑ religionis igressum: que excedit omne genus satisfactionis: ⁊ publice pn̄ie: vt habetur.xxxiij.q.ij. Admonere. Sicut etiá holocaustū excedit sacrificiū: vt Greg.dicit super Ezech. vnde in vitis patrū legit: ⁊ eandé gratiam ꝯsequunt ingredientes religioné: quá ꝯsequent baptizati. h̄ .s. Tho. Et in Autética. de monachis.in principio. Coll. prima dr̄ sic. Conuersatiōis móachalis vita sic est honesta: sic cómendare nouit deo: adhoc venientem hoiem: vt omné quidé humaná eius maculá detergat. Vbi Glo.dicit. oé peccatum dimittit per ingressum religionis. Idé habet a Stephano papa.v.xxxiij.q.ij.c. Admone

re circa mediũ ibi ingredere. Si-
militer in Glo. Adhuc alti⁹ audi.
Si quis in sacratissima religiõe:
vsq3 ad suppremum spũi ꝑseuera
uerit cũ obseruatione ꝓfessionis
sue. corpore vitá cum morte. cõmu
táte. ad choꝝ angeloꝝ. septimũ. s.
thronoꝝ merito assumet fulgidis
sertis redimitus. omni tpe múdi.
Hoc vero ꝓbat p saluatoré. Lu.
.c.xxij. dicentem. Dispono vobis
vt sedeatis sup thronos. vñ Hie-
ro. Omnes qui ad exéplum apo
stoloꝝ sua reliquerũt ꝓ primo. iudi
cabunt cũ eo. hec ille. Et Math.
.xix. ait xp̃us. Uos qui secuti estis
me. i regeneratõe cũ sederit filius
hois in sede maiestatis sue. sedebi
tis ⁊ vos sup sedes. xij. Judican-
tes. xij. tribus israel. O q̃ztus ho
nor. O q̃zta gloria. O qualis triũ
phus erit religiosis cũ xp̃o totũ
iudicabunt mundũ. Si vero talis
diuini verbi fuerit ãnũciator. col-
locabit nõ imerito in cherubino-
rũ glorioso choro. Nã iuxta Gre
gorij sniam. cherubin plenitudo
scie iterp̃tat. vñ ⁊ Dañ. xij. Qui
aũt docti fuerint fulgebũt q̃si splé
dor firmaméti. Et qui ad iusticiaz
erudiunt multos q̃si stelle. i perpe
tuas eternitates. Si ãt spũ fervés
⁊ accensus in diuino amore extite
rit. inter seraphin. locuz sortietur.
Interpretatur enim seraphim ar
dens siue accensus. Nemo igitur
vestrũ perturbet nemo murmu-
ret. cum videt iuuenes religioné
ingredi. sine parentum aut amico
rum ꝯsilio. q: certissimum est reli
gionis bonum ⁊ a deo inspiratuz.
Uos vero O iuuenes cur nõ re
linquitis seculũ: Cur non volatis
ad tam optimũ statum. Cu tantaz
nõ apprehenditis ꝑfectioné. Cur
nõ sequimini diuiná vocationez.
Cur spiritui sancto ꝯsensum non
prebetis. Cur ei resistitis. Cur ve
stra corda nõ emolliũtur. Uenite
ha boni figlioli. Uenite nihil du
bitantes. letanter ingredimini reli
gionem. Sed forte dicet aliqs ve
strum. facerez qd hortaris. sed ha
beo parétes: quoꝝ amore ⁊ affe
ctu ipedior. Audi mi fili Hiero.
tibi rñdentem. sicut scribit ad He
liodoꝝ i epistola vbi sic ait. Licet
paruulus ex collo pédeat nepos.
licet sparso crine. ⁊ scisis vestibus
vbera quibus te nutrierat mater
ostédat. licet in limine pater iaceat
ꝑcalcato ꝑge patre. siccisq3 ocu-
lis ad vexillum crucis euola. So
lum pietatis gen⁹ est in hac re esse
crudelem. Ueniet veniet postea
dies. quo victor reuertaris ad pa
triam. quo ꝑ ierusalem ciuitatem
celestem vti vir fortis coronatus
incedas. Tunc municipatum cuz
paulo capies. tunc parétibus tuis

eiuſdem ciuitatis ius petes. tunc
⁊ pro me rogabis qui te vt vince
res incitaui. Et infra. Facile rum
pit hec omnia amor xp̄i ⁊ timor
gehēne. Gladium tenet hoſtis vt
me perimat: ⁊ ego de matris la-
chrymis cogitabo. hec ille. Re-
linque ergo patrem carnalem fili
mi ⁊ ſequere patrē deum qui cun
cta creauit: quia magis obligaris
ſue maieſtati q̄ȝ patri tuo ⁊ matri
tue carnali: omne bonum qḋ tri
buunt nobis parētes carnales ac
ceperunt a benigniſſimo deo pa
tre omnium creaturarum. Quid
boni habemus qḋ non ſit a deo.
Ipſius nāqȝ eſt anima. corpus. di
uitie. celum. terra. ⁊ omne bonuȝ
prout. ṕs. cantat. di. Dn̄i eſt terra
⁊ plenitudo eius: orbis terrarum
⁊ vniuerſi qui habitāt in eo. Vol
ta le ſpalle al tuo padre. Laſſa la
toa madre lachrymante: que te a
religionis ꝓpoſito fletibus ⁊ ſin-
gultibꝰ abducere conatur. Audi
fili mi exempluȝ perpetua memo
ria dignum iuuene quodam ale-
mano. antiquitate ſanguinis ſume
decorato. diuitijs ⁊ ſeculari gloria
illuſtrato. Cuius pater vt legitur
ī libro de apibus in alemanie par
tibus maximus princeps ⁊ domi
nus erat. Hic vero iuuenis vt ſi-
bi cōpararet liberalium artiū ſtu
dij exercitatione peritiam: ad ciui
tatem pariſienſem annuente pa-
tre ſe tranſtulit. Ubi aliquo tēpo
re cōmoratus: ītellexit parentem
vitam cuȝ morte mutaſſe. Vidēs
vero predicatoꝝ ordineȝ: moribꝰ
vita ⁊ ſanctitate ſūma florere: ad
magiſtrum Jordaneȝ: qui prefati
ordinis generalis fuit cum deuo-
tione acceſſit: ⁊ ex eius manibus:
religiōis prefate habituȝ ſumpſit.
Hoc audiēs mater: que vidua re
māſerat: cū apparatu ſolēni: ma-
ximaqȝ pompa pariſius ad filiuȝ
videndū acceſſit. Quem vt habi
tum vili ⁊ humili indutuȝ aſpexit:
adhortari cepit: vt religiōe dimiſ
ſa: ſecum repatriare: ⁊ principatū
a patre dimiſſum ſuſcipe velit: la
chrymas ⁊ ſingultus precibꝰ adiū
gens: quā animo magnanimꝰ xp̄i
miles: filius: vȝ: plorantem ac fleti
bus ora rigantē aſpiciēs: ad quā-
dam feneſtram vitreā ſe ꝯuertit:
que erat in capella in qua cuȝ ma
tre colloquebat̃. Et ꝯtuitus ī illā.
Saluatorē generis hūani ī cruce
pendentē: eiuſqȝ matrē ⁊ Johan
nē euāgeliſtā: hincide collocatos:
dixit matri. Cuiꝰ ſunt imagies ſeu
picture iſte: Cui illa xp̄i inqͭ ieſu:
virginiſqȝ ſctiſſime: ac diui Johā
nis. Et filius diuini amoris igne
ſuccenſus ait. O genitrix amantiſ-
ſima. Scio ꝙ nunq̄ȝ reperta fuit
aliqua mater: que fili [illegible] pro-

sequeretur amore: sicut beata virgo iesum benedictũ. Et tamẽ cum esset paupercula: eam xp̃s dereliquit ⁊ lignũ crucis ascẽdẽs: morte turpissima redemit peccatores. Qua re discede hinc mater mea cum tuo comitatu: q: creatori meo volo deseruire. Dimissa igit matre discessit: ⁊ ad monasteriũ rediens: toto vite tẽpore religiosissime vixit. Qui ergo a deo vocatur sine tot conscilijs xp̃i crucẽ suscipiat ⁊ habitũ religionis inducat: ⁊ sic est finis prime partis.

Secundo principaliter religionis cõtẽplari debemus decorationẽ. Multi varijqz sunt ornatus: pulchritudines: triũphi ⁊ excellentie sacratissime religionis: sed vt breuitati studeam: quattuor tm̃ explicabo: quorum primus dicitur triũphus.

- Triũphus depuratiõis.
- Scd̃s dr̃ triũphus purgatiõis
- Terti⁹ dr̃ triũphus meritatõis
- Quartus dr̃ triũphus defensationis.

Prim⁹ náqz triũphus: ornat⁹: decor: ⁊ excellẽtia religiõis ẽ triũphus depuratiõis. Hũc ponit deuotus Ber. sup illud Mat. xvij. Bonũ est nos hic eẽ. s. in religiõe. quia hõ viuit purius. Ũñ. s. Doc. in p̃mo sen. di. xvij. ⁊ di. xliiij. dicit q̄ prauitas intendit ⁊ augmẽtatur per recessum a contrario. B. Albertus magnus super missus ẽ. dicit: q̄ prauitas sp̃ũalis ẽ maior ẽm maiorem conuenientiam ad summam lucem sp̃ũalem: que est de⁹: ẽm hoc ergo purior est anima sensibilis: q̃z vegetatiua: aĩa rõnalis q̃z sensibilis: angelus q̃z aĩa rõnalis: ⁊ hoc ẽm naturá: ẽm vero gratiá que est quasi lumen creatũ procedẽs a lumine increato. Ubi maior est participatio gr̃e: ibi maior ẽ ad primũ lumen ⁊ ad primá lucez appropinquatio. ergo vbi gratia in summo: ibi appropinquatio in summo ⁊ puritas in summo. Tũc sic. Quanto magis aliquis recedit a peccato ⁊ magis appropinquat deo: qui est summa puritas: tanto magis purior: iustior ⁊ sanctior efficitur. Sz in religiõe viuẽtes magis recedũt a peccato ⁊ magis appropinquát: q̃z seculares in seculo manentes. Ergo religiosi magis purificantur: ⁊ maiorus sunt puritatis ⁊ gratie: q̃z seclares. Minorem p̄bat Ber. dicens. In monasterio est vita contemplatiua: in seculo est vita laboriosa. In monasterio ẽ vita sancta. in seculo ẽ criminosa. In monasterio est vita spiritualis. In seculo est vita carnalis In monasterio est vita celestis. in

seculo est vita terrestris. In monasterio e vita quieta. in seculo e vita turbulenta. In monasterio e vita tranquilla: in seculo e vita contentiosa. In monasterio e vita pacifica. in seculo est vita iurgijs plena. In monasterio est vita casta. in seculo est vita luxuriosa. In monasterio e vita plena virtutibus. in seculo e vita plena vitijs. In monasterio est vita sanctitatis. in seculo e vita iniquitatis. h ille. Et quis pot explicare inumerabilia pcta mortalia: quib9 sunt conglutinati τ immersi miseri mudani: vt puta mendatia: piuria: fraudes: vsuras: rapinas: furta: homicidia: discensiones: odia: vindictas: rancores: τ immunditias in quolibet genere: detractiones: irrisiones: murmurationes: iras: inuidias: supbias: infidelitates: τ reliqua: a quibus religiosi omino per ingressum religionis: ia recesserunt τ appropinquauerunt summe puritati deo: purificantes se per contritionem: continentia: cofessione frequente: toto tempore vite eorū meditantes. contemplantes. loquetes. audientes spualia τ celestia: nouas recipietes gratias. nouas illumiatioes. noua dona. nouo spiritu. nouos feruores. nouas inspirationes. Uenite ergo filij vt ta alta puritate metis τ corporis cosequi valeatis. ¶ Secundus triūphus religionis dr perfectionis. Qd sic probat. Ille status qui singulariter imitatur vita sanctorū apostolorū est perfectissim9. Na stat9 aplic9 tenet supmū gdum iter oes alios stat9. Probat hoc. s. Doc. sup illud. Cōstitues eos pn cipes sup oez terra. ps. Eructauit. di. Sicut beate virgini: nulla mulier cōparat: ita nec aliqs sanct9 potest aplis cōparari nec adeqri. Et sup illud apli. Ro. viij. Nos aute ipi primitias spūs hntes. dicit. q apli sunt oib9 alijs scis qcūqz prerogatiua pfulgeat: siue virginitatis siue martyrij pferendi: tanqz abūdanti9 spūm scūm hntes. Et ephe. i. c. dicit. Per hoc reprobat temeritas eorū qui volūt pponere vel eqparare aliqūe sanctū ipsis apostolis qui fuerunt ppositi vt essent fundametū ecclesie. h ille. Sz stat9 religionis singulariter imitat statū aplorū: Pz p G: e. xvi. q. i. c. Ex auctoritate. Apli. n. oia reliqrunt. Mat. xix. Ecce nos reliqm9 oia τ secuti sum9 te. Sic religiosi oia relinqūt vt sequant xpz. Ubi nō. q vt dicit scūs Doc. in. xxij. q. clxxxvi ar. vij. simul cum pho. i. ethy. tria sunt bona que hēt i hoc mundo. Primū bonū sunt diuitie pecuuie: possessiōes: aialia: pentes filij. vxor. soror. frater. Et ista oia offert religiosus deo: p votū volū

tarie pauptatis:vt nullo mõ liceat ampli⁹ hẽre aliqd ,ppriũ:vt dicit Augu.in regl'a.xij.q.i.Nõ dicatis aliqd ,ppriũ:ſʒ ſint vobis oĩa coĩa. Religio oĩa facit cõia. Cõe ẽ ve ſtimẽtũ.cib⁹. vinũ.oleũ.ſal.refecto riũ.lect⁹.ignis.aqua.coqna.ſotula res.ſaccones.ſclauine.libri. elemo ſine.carte gladij. calami. Et breui ter oĩa ſunt cõia:in tantũ vt ſi qs appropriaret ſibi vnã cartã:vl' pẽ nã.vel acũ:occultãdo ea ſuo plato mortalr peccaret. Vñ Augu.in re gula.Si quis rẽ ſibi collatã celaue rit furti iuditio cõdẽnet.Nec põt platus diſpẽſare in voto pauptatȝ vt patet extra de ſtatu monachoꝝ c.Cũ ad monaſteriũ.ibi.Nec exi ſtimet abbas q; ſuphabẽda ,pprie tate poſſit cũ aliquo monacho di ſpenſare:q: abdicatio ,pprietatis:ſi cut ⁊ cuſtodia caſtitatis:adeo ẽ an nexa regl'e monachali:vt ꝯ eã nec ſumm⁹ põtifex poſſit licẽtiã indul gere.hec ibi.¶ Scõm bonuȝ eſt bonũ corporis ,pprij : vt delicate viuere:luxuriari:delectari i diuer ſis delectationibus.hoc bonum in trans religionẽ offert deo per vo tũ cõtinentie ⁊ caſtitatis:quo:voto abrenunciat maximis delectationi bus corpis.Vñ religioſus in caſti tate viuens: angelus vtiqȝ eſt. Ca ſtitas ẽ illa angelica virt⁹:q̃ ſola cũ fiducia põt aĩas deo pñtarꝭ. In au

tentica de lenonib⁹.papho. San cim⁹.col.iij.¶ Tertiũ bonũ ẽ bo nũ aĩe.ſ.libera voluntas:per quaȝ hõ vtiꝭ oĩb⁹ potẽtijs ⁊ habitibus aĩe.Hoc maximũ bonum ⁊ ſupre mũ.libera eni volũtate vnuſqſqȝ facit qð vult.Sȝ hoc bonũ offert religioſus deo p votũ ſancte obe dientie:ligans ſe in manib⁹ plato rum ſuoꝝ:vt nunquã liceat ampli us facere aliquid ꝯ voluntatẽ pre lati.Hec igiꝭ ſunt tria vota:qbus religioſi ſtatũ ⁊ perfectionem apo ſtolicam imitanꝭ.Hec ſunt funda menta ⁊ baſes apoſtolice pfectio nis Jõ religioſi pñt vocari apoſto li:quo ad imitationẽ: q: vitaȝ apo ſtolicaȝ manu tenent ⁊ conſeruãt. Ex his igiꝭ oĩbus ſequitur cõclu ſio.ſ.Ergo ſtat⁹ religiõis ẽ perfe ctus.Declarat hec prim⁹ põr oĩuȝ religionum dñs ieſus xp̃s. Mat. xix.c.Si vis perfect⁹ eẽ. Vade ⁊ vẽde oĩa q̃ hẽs ⁊ da paupib⁹ ⁊ ha bebis theſauꝝ i celo:⁊ veni ſeqre me. Et.ſ. Doc. in.xxij.q. clxxxvi. ar.i.diꝭ. Religio noĩat ſtatuȝ pfe ctiõis. Et iteꝝ.xxij.q.clij.ar.v.diꝭ. Stat⁹ religiõis pfertur clericis ⁊ virginitati ſeculariũ. Inſup idem doc.vt.ś.q.clxxxiiij.dicit.Stat⁹ re ligioſoꝝ pferꝭ ſtatui curatoꝝ ⁊ ar chidiachonoꝝ.Vẽite igiꝭ filij acci pite triũphũ religiõis:q ẽ pfectio vite aplice.¶ Terti⁹ ſacre religio

nis triũphus ẽ meritatiõis. s. doc. in. iiij. di. xv. q. i. ar. iij. q. iiij. Et in iij. di. xviij. ar. ij. q. v. dicit. Meritũ est actio q̃ iustũ ẽ: vt agẽti aliqd debeatur. Et in. xxij. q. ciiij. ar. iij. Meritũ ꝯsistit ĩ hoc: ꝙ hõ cõtẽptis creatis inhereat deo. Et ĩ prima scðe. q. c. x. iij. ar. viij. Et. ij. sen. di. xxvij. ar. v. Hõ quolibet actu meritorio meret augmẽtũ gr̃e: sꝫ nõ statiꝫ auget. Et ĩ. ij. sen. d. xxiiij. q. i. Et ĩ. iij. sen. di. xviij. ar. v. Oĩs act⁹ ĩformat⁹ gr̃a ẽ meritori⁹. Et ĩ p̃ma par. q. lxij. ar. v. Et ĩ p̃ma secũde. q. cxiiij. ar. vij xxij. q. xxiiij. ar. vi. Quilibet act⁹ charitatis meretur vitã eternã ⁊ augmẽtũ charitatis. Tunc sic. Quicũqꝫ contẽnit mũdũ ⁊ inheret deo: quolibet actu meretur gloriã padisi: pꝫ vt supra. Sꝫ igrediẽs religionẽ cõtẽnit mundũ ⁊ inheret deo. Ergo religiosus quolibet actu ipsa charitate ĩformato: semp meret gloriã paradisi. O quotiẽs religiosus ĩ die meret sempiternã gloriã. Existio enim in religione nr̃a: ꝙ religiosus continuans cõia: vt diligenter inquisiui quolibet die qnquaginta vicib⁹ meret vitã eternam. de manifestis loquor absqꝫ eo quod meret in cõsulẽdo: predicãdo: confessiones audiẽdo: accusando se in capitulo ⁊ alios act⁹ ⁊ deuotiones particulares faciendo in occulto.

Sꝫ quotiẽs in ebdomada religiosus meret vitã eternã. cccl. vicib⁹ Sed quotiẽs in mẽse: Audi admiranda. Quolibet mẽse meret paradisum. m. cccc. vicibus. In anno vero quotiẽs credis meretur vitã eternã bon⁹ religiosus: Dico rem inauditam. Sexdecim milibus ⁊ octingentis vicibus. Propterea Hiero. ad Heliodorũ in ep̃la de contẽptu mũdi ait. O desertũ floribus xp̃i vernãs. O solitudo in qua illi nascunt lapides de quib⁹ in apoc̃. Ciuitas regis magni cõstruitur. O religio familiarius deo gaudens. hec ille. O religio gloriosa. O vita apostolica. O status perfect⁹: stat⁹ certus: status deo gratissim⁹: stat⁹ in quo totiẽs ⁊ cõtinue acquirit lucrũ inestimabile: thesaurus preciosissim⁹: mercantia non terrena sed celestis ⁊ diuina. Ad hunc statum venite filij. ad hunc euolate: questo alacritate: questo dolcemente stringite. Expergiscimini: aperite oculos: excutite torporem: negligentiam: somnolentiam: vt ditissimi effici valeatis. ¶ Quartus triũphus sacre religiõis ẽ triũphus defensionis. s. Doc. in. iij. contra gen. Et in prima parte dicit. Diuina prouidentia non solum gubernat maiora sed etiam minima: ⁊ vnicuiqꝫ prouidet: ⁊ oẽs ꝯseruat: gubernat

ꝛ defendit.paganos.s.iudeos.tur chos.peccatores:iustos ꝛ iiustos. ꝛ cuilibet creature rationali:dedit ꝛ dat angelũ suum in custodiaꝫ ꝛ gubernationem.ps.Angelis suis mandauit de te vt custodiát te in omnibus vijs tuis.Si ergo deus gubernat:ꝯseruat ꝛ defendit mi nima : gubernat ꝛ defendit suos mortales inimicos: quáto magis gubernat ꝛ defendit religiosos:q sunt sui filij:sui amici: sui secreta rij: Religiosi predicant ꝛ docent deum esse timédũ:honorandum: amandũ:sequédũ. Religiosi exé plo ꝛ doctrina pugnát ꝯ munduꝫ ꝯtra carné:ꝯtra diaboluꝫ. Et qc quid boni fit in mundo religiosi sunt causa. Propterea deus glo riosus eos defendit ꝛ gubernat dat eis ágelos ꝛ sanctos diuersos defensores ꝛ patronos.Ordo no ster specialem patronam ꝛ ꝓte ctricem habet suá gloriosissimam matré.Ipsa sacratissima virgo ap paruit cuidam fratri nostro vt ha betur in vitas fratrum.d. Et si de omnibus religiosis cura sit mihi: tamé specialiter impetraui a filio meo pro singulari priuilegio:ha bere curam ꝛ gubernationé hu ius religióis:vt patet in multis lo cis in vitas fratrũ nostroꝝ. O fe lix religio que talé ac tantá mere ris habere ꝓtectricem. Similiter angeli defendunt hunc ordinem. Exéplum in vitas fratrũ ordinis predicatoꝝ habetur. Nã legista quidá bononiensis ciuis: intrauit ordinem: qué cum de domo car nales amici eius vellent violéter extrahere:timétibus fratribus ꝛ volétibus mittere ad quosdá mi lites patronos vt defenderét do muꝫ. ait.b. Dñicus. Nõ indige mus auxilio militum:q: ego plus qꝫ ducentos angelos video circa ecclesiam:qui missi sunt ad custo diaꝫ fratrum. Recesserunt ergo illi:nutu diuino territi ꝛ confusi:ꝛ nouitius ꝯsolatus permansit.Gu bernat etiá deus ipsos religiosos in cibo ꝛ potu: i vestimétis: in cal ciamentis: i sanitate:in ífirmitate: in domibus:in vijs:ꝛ hec dormié do:ambulando:stando:vigilãdo. Deꝰ defendit inquá eos:ꝯtra mũ dum:contra carné:contra tépta méta diaboli. Defendit eos quo ad animá:in intellectu memoria ꝛ volũtate. Quo ad corpus ꝛ sen sus exteriores:vt nó sinat eos mo ueri nec operari aliquid illicitum ꝛ inhonestum : vt tandeꝫ victores ad optatam perueniant palmam. Unde Hiero.ad Demetriadeꝫ. Deus népe:omnium rector ꝛ do minus cum omni ágeloꝝ milicia certamen tuũ expectat:tibiqꝫ con tra diabolũ dimicanti:parat eter

nitatis coronam et celeste premium incitamentum victorie facit. Huic tanto spectaculo: vide quem aiunt: quã virtuté debeas offerre: et certaminis magnitudiné de expectantium diuturnitate metire: h ille. et sic patet scda pars principalis.

Ertio principaliter religionis cõsiderare debem⁹ electionem. Quelibet religio per catholicã et apostolicam ecclesiam approbata: sacra vtiqz est: sancta et electiõe digna. Quapropter quãcunqz intraueritis: si eius regulam et ordinationes seruaueritis: proculdubio in statu salutis erunt anime vestre: et ita libere et libenter vos hortor: vt ad quã volueritis ingrediamini. Singulariter auté ad nostrã magis inuito. Nam hec sacra nostra religio é perfectissima sanctissima et omni laude dignissima. qd̃ qnqz euidétissimis rõnib⁹ oñdo.

¶ Primo ratione institutiõis.
¶ Scdo rõne destinationis.
¶ Tertio rõne pronunciationis.
¶ Quarto rõne impetrationis.
¶ Quinto ratione terminatiõis.

¶ Primo dico q̄ ista religio est prestantissima rõne institutiõis. Et probatur sic. Illa religio que p̃mo et principaliter essentialiter et nominaliter est instituta ad predicationes: confessiones et studium et salutem animarum est prestantior et sublimior: tenés primum et summum gradũ inter religiones. Tales enim actus cum sint spũales sunt digniores corporalib⁹: vt militare: seruire ĩfirmis: pascere pauperes et huiusmodi: q: anima é dignior q̃ corpus: sicut actus é nobilior potentia: vt patet per phm vij. et ix. metha. Et iter spũales dignius est p̃dicare et docere q̃ cõtemplari vel orare: quia nobilius est illuminare vel calefacere q̃ lucere: vel calidum eé ḃm Dionysium. in libro de celesti ierar. Et hoc triplici rõne. Primo q: agere est nobilior q̃ pati. vt patet in. iij. de aia. Agere enim pertinet ad actũ: pati vero ad potentiã vt habetur in. iij. v. vij. et. viij. physi. Sed illuminare vel docere importãt actionem. lucere auté passioné. Scdo q: quanto aliqua virtus se extendit ad plura: tanto est maior vt habetur in libro de causis. Sed lucere et huiusmodi se tñ extendũt ad relucentem. illuminare autem docere et huiusmodi se extendunt ad rem lucenté et ad rem illuminatam et docere ad scientem et discentem: q: vt dr̃ p̃mo Methaphy. i prohemio. Signũ sciétis est posse docere. Tertio q: dicit. iiij. methau. Tunc vnũquodqz perfectum est:

qñ pôt facere sibi sil'e. Sz docens facit alios doctos: nó át incés tm: ꝛ iter diuersas doctrinas: docere ꝓpter salutê aiaꝝ ꝛ res diuinas: é digni⁹: qꝫ docere medicinas ad salutê corpis. Jô docere ꝛ pdica re: que ptinêt ad salutê aiaꝝ. i. sacram paginá: é nobilissim⁹ actus: ꝛ p ꝯsequés religio: que pmo ꝛ pncipal'r ordinaf ad pdicationes: ꝯfessiões. ꝛ hmôi est dignissima. Et sic pꝫ maior. Sz religio nostra principal'r essential'r ꝛ noial'r é istituta ad pdicationes ꝛ ꝯfessiões ꝓpter salutê aiaꝝ. Qd ꝓbaf du pliciter. Primo diffinitione quid nois: q: sola h religio noiaf religio pdicatoꝝ: vt pꝫ extra de electione. c. Cû veteri. Extra de priuile. c. in his. Extra de excessib⁹ p latoꝝ. c. Nimis iniqua. ꝛ. c. nimis praua. Et de religiosis domib⁹. c. Sane li. vi. i clemêtina. De sepulturis. c. Dudû. Insup h religio: q: átiquior é eius istitutio. Jô pôr é alijs mêdicátib⁹: vt dicit. d. Jo. andreas in caplis vbi. s. Et iteruꝫ h ipsa religio prior nominatur: vt supra. Et extra de regularibus. c. nô solum in titulo. Et extra de decimis. c. predicatoribus. libro. vi. Jdem dicit dñs archidiachon⁹. c. prealegato. Et idem patet in omnibus bullis ꝛ priuilegijs apostolicis: ceterisqꝫ rescriptis qbuscûqꝫ. Insup h religio: ceteris é arctior. Nam dicit Petr⁹ de palude in. iiij. di. xxxix. Religio mendicantium est perfectior: omni nô mêdicante. Uide. d. Johánem dñici q dicit. Nô solum cartusienses: sed cuiuscûqꝫ ordinis fratres ad ordinem predicatoꝝ possunt transire: ecôuerso fratres predicatores: ad alioꝝ ordines nô possunt trásire. Jo. an. in. c. Sane. de regula. Côstitutiões eniꝫ predicatoꝝ vltra regulaꝫ ita arctant eos: q vita eoꝝ est asperior qꝫ vita monachoruꝫ. Monaldus magnus canonista ꝛ theolog⁹ vt refert. d. Jo. dñici. dixit vidisse parisius determinationem factá p doctores eiusdem vniuersitatis: q fratres cartusienses possunt trásire ad ordinê pdicatoꝝ: regulariter viuêtê de iure côi. Refert insuper. Joh. dñici se vidisse ꝯsiliuꝫ. d. Frácisci de zabarellis ꝛ cuiusdam magni viri determinantium monachum. s. benedicti obseruátie laxioris posse trásire ad ordinem predica. obseruátie arctioris. h. d. Anto. archiepiscopus. ¶ Secûdo minor probatur diffinitione quid rei: q: in pncipio constitutionuꝫ huius religionis: sic diffinitur. Ad hoc tamê in conuentu suo: prelatus dispésandi cû fratribus habeat ptátem: cum sibi videbif expedire. Jn his pre

cipue que studiũ vel predicationẽ ⁊ animarum salutẽ videbũtur impedire: cũ ordo noster specialiter ob predicatiões ab initio noscatur institutus fuisse. Et studiũ nostrũ ad hoc debeat principaliter intendere: vt proximorũ animabus possimus vtiles esse. h ibi. Ibidem quoqꝫ mandatur: vt totũ officiũ breuiter ⁊ succincte dicatur: vt studium minime impediatur. Item sedes apostolica confirmauit hãc religionem: que diceretur ⁊ esset ordo predicatorum. Ergo hec religio digna est ⁊ pstantissima. Nec obstat: si que alie religiones doceant ⁊ predicent. Hoc enim est non ex officio: sed ex speciali priuilegio. Ex officio enim hec sola illud habet sequens religionem christi institutam principalr ab eo ad predicationis officium ⁊ animarũ salutem. Unde apostolus Paulus apparens. b. Dominico rome in ecclesia sancti Petri oranti pro dilatatione ordinis dedit ei librũ. dicens. Uade predica quoniam ad hoc a deo electus es. ¶ Secundo probatur huius religionis prestantia ratione destinationis. sanctus namqꝫ Dominicus cum suo ordine non a casu aut a fortuna inuentus est: vel humana prudentia institutus: sed singulariter a tota ⁊ summa trinitate: destinatus a patre quidẽ per potentiam. a filio p sapiẽtiã: a spũ scõ per gratiã ⁊ virtutum cõmunicationẽ. Mundus eni ante hui⁹ sctissimi patriarche Dñici ⁊ sui ordis istitutionẽ: erat famelic⁹. aridus ⁊ sitibundus. Jõ trinitas ipa misit. s. Dñicũ ⁊ ordinem istituit vt famelicos satiaret. Nã sup illud. iij. Re. iiij. Regis pfecti: sic dicit glo. Ne qd desit in domo regis: ordo pdicatorum: discurrendo ⁊ loquẽdo laborat: vt in mensa dñi abundet: vñ nutriantur fideles. h ibi. Quia 2o mundus erat aridus: misit de⁹ ordinẽ predicatorũ: vt arridos irrigaret. Uñ Ber. i smõe. s. Andree. Fluuius ẽ ordo pdicatorꝝ: nõ pmanẽs in eodẽ loco: sꝫ extẽdens se ⁊ currẽs: vt diuersas irrigaret terras. h ille. Quia etiam erat sitibũdus misit de⁹ pdictũ ordinẽ vt sitiẽtes inebriaret. vñ sup illud Canticorꝝ vmbilicus tu⁹ crater tornatilis. dicit Augu. Quid p cratrẽ. nisi pdicatorꝝ ordinẽ intelligimus: Qui nimirꝝ mẽtibus auditorꝝ celestis doctrine vinũ ppinãt easqꝫ inebriãt. Iste est ille fluuius fidelissimus. quẽ deus misit. De quo Luc. xiiij. Misit seruũ hora cene dicere inuitatis vt venirẽt. Super quo dicit Greg. in home. Hora cene finis ẽ seculi. hic i fine mittit fu⁹ iste. i. ordo pdicatorꝝ ad inuitatos: perle

dem & pphetas: vt repulso fasti-
dio: ad gustanduz cenã se prepara
rent. hec ille. Propterea scta can
tat ecclesia i officio patris Dñici.
Mundũ vocãs ad agni nuptias
hora cene pater familias. Seruuz
mittit pmittens varias vite deli-
cias. Ad hoc puiuiũ tam pmagni
ficũ elegit nũciũ. s. Dñicũ. Isido.
quoqz hyspanus doctor solẽnissi-
mus in suis postillis refert: q fuit
reuelatũ cuidã sancto heremite in
oratione pseueranti: & vox diuina
ei facta ẽ a sũmo celo: dicẽs. Mit
to famulũ meũ Dñicum vbi mei
deuotũ baiulũ: verũ predicatorẽ:
inclytũ: aplm: hoiem zelotipũ: ad
incredulorum duritiã: & hereticorum p
fidiã cõterendam. hec dñs deus.
Hanc destinationẽ: manifestauit:
pater ops deus beatissime virgi-
ni Caterine de senis dicens. Ego
hos duos filios genui. Unũ natu
ralẽ & ab eterno. s. xpm. Aliũ ad-
optiuũ. s. Dñicum: qui in multis
opationibus fuerũt similes. Sicut
enim filius meus naturalis in hu
manitate assumpta fuit mihi obe
diens vsqz ad morẽ crucis. Sic
filius meus adoptiuus Dñicus
viã mandatorum meorum nunqz trãs
grediens: in virginitate perpetua
baptismalẽ grãm: vsqz ad vite ter
minũ: inuiolabiliter pseruauit. Et
sicut filius meus naturalis palam
locutus est mundo testimoniũ phi
bens veritati: sic filius meus Do
minicus: per se & successores suos
veritatẽ euangelicã: etiã inter he-
reticos instãtissime predicauit: & p
dicare nõ desinit: ppterea singula
ri munere datum est sibi veritatis
lumen agnoscere: nec ab ipso ali-
quo mõ deuiare. Itẽ sicut tota vi
ta filij mei naturalis: fuit doctrina
lis & exẽplaris ad aliorum salutẽ or-
dinata: sic filius meus Dñicus to
tus cũ suo ordine doctrinalis & ex
emplaris est ad salutem aiarum. Ad
hũc. n. finẽ pstitutus ẽ: ppter hoc
in cunctis eis actibus modo filio
persimilis factus est. hec deus pr.
¶ Tertio idẽ pbat rõne pnũcia
tionis. Anteqz ordo iste in mũdo
esset. multi spiritu pphie illumina
ti ipm pnũciauerunt: zacharias. n.
ppheta. c. vi. Uidit quattuor qua
drigas. In prima erant equi rufi:
per qd intelligit ordo martyrum: q
amore dei rubicundi & inflãmati:
sanguinẽ pro fide posuerũt. In se
cunda quadriga equi nigri: quib9
intelligunt pfessores mortificati &
penitentia pleni. In tertia erãt eq
albi: qui sunt apostoli: puritate mẽ
tis & corporis albi. In quarta qdri-
ga erant equi varij & fortes p qd
sm Grego. in bulla canonizatõis:
beatissimi patris Dñici intelligit
ordo nr habitu & virtute varius.

Fortis aūt: q: vniuersaliter ⁊ constanter pugnat ꝯtra vitia: ꝯtra hereticos ⁊ infideles: qua ꝓp beat⁹ apostolus Petrus apparēs sctō Dn̄ico: dedit ei baculum: ad designandū firmitatē ⁊ ꝯstantiam sui ordinis. Sybilla etiam erithea de ordine nostro plura ꝓphetizauit: ꝓnūcians eū stellā fulgentē: Itē ꝓnunciatus est constantinopoli in ecclesia. s. Sophie: vbi habet ꝙ i eadē ecclesia est depictus. s. Dn̄icus cū lilio in manu ⁊ habitu p̄dicatoꝝ: iuxta quē est depictus sanctus Paulus apostolus. Et super caput Dn̄ici est scriptū. Bonus dn̄icus. Et sup caput pauli. sanct⁹ Paulus. Sub pedibus vero. s. pauli erat scriptū: p istum itur ad xp̄m: sub pedib⁹ aūt dn̄ici erat scriptum: sed facilius per istū. Et hoc inuentū est p plures annos: an̄q̄ ordo noster esset. Et quidā dicūt fuisse per quadringētos ānos an̄. Inde assumptū est: vt solus sctūs Dn̄icus inter ꝯfessores cū libro i manibus depingatur. Itē abbas Ioachin ꝓnūciauit anteq̄ ordo iste esset in mundo. Fecit. n. depingi beatū Dn̄icum i ecclesia sancti Marci venetijs: cū habitu albo ⁊ nigro: quo ipse vsus est ⁊ nos vtimur. Quapropter ordo iste p̄stans est: tot vaticinijs presignitus ⁊ demonstratus. ¶ Quarto ꝓbatur ordinē predicatoꝝ p̄stātissimū esse: rōne impetratōis. Mira res ⁊ inaudita a regina celoꝝ mr̄e dei hic ordo impetratus est. Legitur enim in legēda sancti Dn̄ici ꝙ cū deus vellet destruere mundū tribus lanceis: precipue tria peccata que regnabāt in mundo. videlicet ꝓpter superbiā: auariciā: ⁊ luxuriā: beata virgo genu flexo impetrauit misericordiā mūdo p̄sentādo filio suo sanctū Dn̄icū: qui cū suo ordine mundū ad pn̄iam ⁊ ad xp̄m vocaturus erat. Insup gloriosissima mater dei: vt impetratū ordinē amplius nobilitaret. ⁊ erga ip̄m spūalem ⁊ cordialē ostenderet amorē. habitum quem nūc ferimus porrexit. s. Dn̄ico. necnō beato Regmaldo. ⁊ vt hunc induerent precepit. dicens. Et iste ē habitus ordinis tui. Apparuitq̄ beata v̄go semel. b. Iordani i oratione existenti ⁊ dixit. Diligo q̄dē spāli amore ordinē tuum. Et inter alia. hoc quidē mihi ꝑgratissimū ꝙ oia que facitis ⁊ dicitis a laude mea incipitis. ⁊ in ea finitis. vn̄ impetraui a filio meo. vt in ordie tuo null⁹ possit diu i mortali ꝑsistere. quin aut cito dep̄hendat. aut cito peniteat. aut extra ꝓhiciatur. ne ordinē meū fedet. h ibi. Quapropter in tātoꝝ bn̄ficioꝝ memoriā ordo noster instituit. vt oi sero p-

cessionaliter cantaret. Salue regi
na. Que antiphona.adeo est illi
gratissima vti quattuor signa ma
xime dilectõis ꝛ gratie singularis
ostéderit. Ná dum fratres canta-
rent dictá antiphoná ꝛ dicerent.
spes mea salue.ipsos dulciter resa
lutabat. Et cũ dicerent. Eya ergo
aduocata nr̃a.ipsa ante filiũ se ꝓ-
sternebat.ꝛ pro fratribus orabat.
Cunqꝫ subiungerent. Illos tuos
misericordes oculos ad nos con
uerte.illa leto ꝛ colũbino vultu in
fratres respiciebat.post cũ canta-
rent. Et iesum bñ.fru. ven.tui.no
bis post hoc exi.oñde. Ipsa in te-
nera etate gestans filiũ suũ oibꝰ
ꝛ singulis cũ multo gaudio oñde
bat.post vero ingressuꝫ chori.fra
tres ipsi viderunt.b.virgineꝫ sup
altare maius tenenté manũ filij.ꝛ
bñdicentem fratres.H oĩa in vitis
fratrum nostroꝝ. Sed dulcius ꝛ
mirabilius refero. Semel glorio
sus Dñicus vidit beatissimá ỽgi
né in dormitorio aspergété singu-
los frés aqua bñdicta quá comi-
tabant due pulcherrime domicel
le.s.Catarina ꝛ Cecilia.ꝛ dixit.
Ego sum illa que me ꝓsterno añ
filium.cũ dicitis. Eya ergo aduo
cata nr̃a. Et ecce paulo post raptꝰ
beatus Dñicus.vidit dñm seden
tem.ꝛ matré eius virginé glorio-
sam.amictá capa coloris seraphi.
Et cum omniũ ordinum religio-
sos ꝛ religiosas in illa curia cóspi
ceret:de ordine vero suo:nullum
nulláqꝫ vidisset:dolore summo:ꝛ
lachrymis perfusus:consternatus
animo iacebat. Cui dominus di-
xit. Cur doles? Vis ne videre or-
dinis tui fratres? At ille. Hoc desi
dero domine. Tunc christus:ordi
nem tuũ matri mee cómisi. Et ma
ter annuente filio aperuit capam:
sub qua vidit contéplator Domi
nicus:sui ordinis innumeraꝫ mul
titudinem fratrum brachijs amo
ris virginis complexatá:ꝛ singu-
lariter ꝓtectá. O religio bñdicta.
O religio sancta. O religio ꝓstá-
tissima:que nõ solum a deo prede
stinata:sed a mundi imperatrice ꝛ
angeloꝝ domina impetrata:ꝯser
uata:ꝛ summe dilecta. ¶ Quinto
idem probat rõne terminationis.
Ordo enim noster habꝫ terminũ
ꝛ finé oium dignitatum:ꝛ excellé
tiarũ sancte matris ecclesie. Pri-
ma autem dignitas ecclesie:é san
ctorum patriarchaꝝ:quoꝝ finis
ꝛ terminus est patriarcha Domi
nicus ab ecclesia militante canoni
zatus ꝛ in sanctoꝝ cathalogo ascri
ptus. Hic patriarcha fuit primus
institutor ꝛ dux huius religionis.
Secunda dignitas ecclesie:est san
ctorum apostolorum:quoruꝫ finis
ꝛ terminus fuit sanctus Vincen-

tius de valentia. Hic nou⁹ aposto lus fuit: vt patet in principio sue le gende. Tertia dignitas ecclesie est sanctorum martyrum. Cuius termin⁹ et finis extitit. sanct⁹ Petrus mar tyr veronensis. Hic gloriosus xpi athleta: adhuc puerulus. s. etate: se ptem annorum habuit victoriã ꝯtra parentes hereticos: et tandem p̄dicatorum ordinem ingressus pro fi dei defensione hereticorum gladijs occubuit. Quarta dignitas eccle/ sie: est sanctorum doctorum: quorum fi nis et terminus fuit. s. Tho. de aq no. Is ob eius sanctitaté eximiam et infusam a deo eminentissimam oium rerum cogitationé et scientiam theologus summus. s. Doctor appel latur. Quinta dignitas ecclesie est sanctarum virginũ: quarum terminus et finis extitit admirabilis virgo sancta Catarina senẽsis. Quã ob excellentem eius puritaté coram virgine gloriosa: et multis alijs san ctis: iesus xps visibiliter desponsa/ uit. Horum igit̃ pfectõe sanctorum: fra trũ predicatorum religio ꝑstantissi/ ma esse ꝓbat̃: q̃zuis cetere religio nes dignissime sint. Propterea papa Alexãder pticulariter loq̃ns de pfectõe fratrũ p̄dicatorum excõi/ cat oẽs p̄dicãtes defendẽtes et do cẽtes: q̄ frẽs p̄dicatores: non sint i statu pfectõis. A qua excõicatiõe nõ possunt absolui: nisi per sũmũ pontificem: ꝑut ponit. d. Anto. in suis censuris. verum hic ꝯsidera ma ximũ dei donũ et religionis mee dignitaté. Oẽs hij sancti fuerunt sũmi et incliti doctores: v̄gines pu rissimi et ãgelici. Altius dico oẽs innocentiã baptismalé habuerunt oẽs maxima miracula in vita et in morte: donante deo operati sunt. Hij sunt ecclesie militãtis ornamẽ ta: hi gẽme preciose: hi deniq̄ q̃z gloriosa sit religio p̄dicatorum facile declarãt. Ad matré ergo religio/ nem vos o iuuenes plurimũ hor tor. Hic vestra ingenia litterarum cognitõne adornare poteritis. hic vestras vires exercere. hic saluas vestras aĩas facere. hic iter breue cõpendiosum et securitate plenuz est. Habetis hos sanctos duces meos: habetis et tot beatos: bea/ tasq̄ celo fruentes: vt nõ nisi gran di volumine annotari possent. Uenite igitur: hanc eligite. hanc complectimini. Accedite ad tran quillũ et paccatuz hunc portum. ni hil vos deterreat. nihil retrahat. nihil conturbet. Nã licet paupes et mendicantes simus. tamen dei gratia nihil nobis deest. iuxta illd̄ apostoli. ij. Cor. vi. Tanq̃z nihil habentes et oia possidentes. quia tot⁹ mũdus nr̃ est. et quocũq̄ pgi m⁹ nõ deficiunt nobis necessaria. vñ. Deut. xi. Ois loc⁹ qué calca/

uerit pes vester: vester erit. Et nõ solũ inter xpianos: sꝫ etiã iter turchos: paganos: ceterosq̃ꝫ ifideles necessaria mistranẗ. Audite Hiero. q̃d vobis de religiõe dicat: scribẽs ad Helyodorꝫ de ɔtẽptu mũdi. Quid igiẗ agis tu frater i seculo: qui maior es mundo? Pauptatẽ times? Sꝫ beatos paupes xp̃s appellat. Labore tereris? Sed nemo athleta sine sudorib⁹ coronabiẗ. De cibo cogitas? Sꝫ fides famẽ nõ hꝫ. Sup nudã humũ: exesa ieiunijs mẽbra collidere metuis? Sꝫ dñs tecũ iacet. Squalidi capitis: horret iculta cesaries? Sꝫ caput tuum xp̃s est. Infinita heremi vastitas te terret? Sꝫ tu paradisuꝫ mẽte ɔdeambula. Quotienscunqꝫ illuc mente ɔscẽderis: totiẽs in heremo nõ eris. hec ille. Nemo vestrꝫ dubitet. Ego vos dulciter inuito o filij. Huc tãdem accedite: qm̃ hoc castitas angelica: h paupertas ap̃lica: h diuinalis obediẽtia: h ieiunia salubria: h aspera vestimenta: q̃ non lineis: sed pãnosis vtimur vestimentis: h silentia diuturna: h cibaria q̃dragesimalia: q: .s. in refectorio: carnes nunq̃ꝫ frẽs comedunt: h inueniẗ virt⁹: h sanctitas: h cuncta pfectio. Miraculum vobis recito dignissimuꝫ: q̃d refert magister Alexãder vindonẽsis episcopus i postillis suis super illo verbo. Misericordia ⁊ veritas obuiauerunt sibi: sic dicẽtes. Quidã scolaris bononieñ. vanitatibus deditus: talẽ visionem cõspexit. Videbaẗ siquidẽ q̄ in magno cãpo ɔsisteret: ⁊ ibidem tẽpestas ingẽs super ipsuꝫ descẽderet: fugit a tẽpestate: ⁊ ad domũ vnã perueniens: clausam inuenit. Cui pulsanti vt reciperet: hospita rñdit. Ego sum iusticia: hic habitãs tu iniustus es: hic habitare nõ vales. At ille dolens discessit: ⁊ aliaꝫ domum videns propius accessit: ⁊ fores pulsauit: ibiq̃ꝫ se recipi petebat. hospita illi respondit. Ego sum veritas hic habitans: te non recipio. quia veritas non liberabit eos qui nõ amant eam. Inde abscedens aliam domum vidẽs. ob tempestatem. ipsam omnino voluit ingredi. Sed hospita ait. Ego sum pax. Non te recipio. q: non est pax impijs sed hominib⁹ bone voluntatis. Veruꝫ quia cogito cogitatiões pacis tibi suadeo vt vadas ad sororem meaꝫ ⁊ eius monita cõpleas. Accessit ergo ad quartam domum ⁊ que deintus erat respondet. Ego sum misericordia. Si ergo ab eminẽte tẽpestate saluari desideras vade ad domum fratrum predicatorum. Ibi inuenies stabulum doctrine. ⁊ intus presepe scripture. asinum

simplicitatis.cum bone discretio-
nis. Mariam illuminantez. et Jo
seph proficientem.atqz iesum sal-
uantem. Euigilans predictus sco
laris venit ad conuentum. ibi hu
militer recipi petijt.et sic factuz é.
hec ibi. O religio diuina animaꝝ
tuta saluatrix. Quis tuas laudes.
tua preconia.tua merita.tuos tri-
umphos digne posset explicare?
Nemo quippe:nisi nostre et oiuz
religionum primus institutor chri
stus.linguam et sapientiaz conces-
serit. qui est benedictus in secu-
la seculorum. Amen.

¶ Feria qnta dñice passiõis.
De sortilegijs. Sermo.xliiij.

Jdes tua te saluam
fecit. Luc.vij. Mi
rabile exéplum pe-
nitentie:hodie fide-
libus pponit: cum
mariam magdalená ad iesum ac
cessisse:et sup pedes eius lachry-
mas fudisse legimus. Quot eniz
vt ait Greg.in Homel.in se ha-
buit oblectaméta:tot de se inuenit
holocausta. Hoc sane figurat po
test infelicé aiam que sortilegioꝝ
vitio deprauata recessit a vo op-
timoqz deo et redéptore iesu: seqz
diabolicis sortilegioꝝ laqueis in-
nodauit:adeo vt fidem xpianam
aspernet:subliméqz dei maiesta-
tez offendat:tráfgrediédo primuz
legis preceptũ. Que nihilomin⁹.
si errore postposito: viuacissima
fide: humiliter et lachrymose ad
saluatoré perrexerit: ab ipso pti-
nus audire merebit. Fides tua te
saluam fecit: que sunt verba i euá
gelio recitata. Jn quo tria habe-
mus documéta. ¶ Primũ docu
métum: q predicatores debét be
nigne recipi: et gratiose tractari: et
in suis necessitatib⁹ debet qlibet
vt pót subuenire. Exéplo phari-
sei: vt patet in pma parte.ibi. Ro
gabat iesum. ¶ Scdm documé-
tũ q lz aliquádo qs fuerit malus:
nó tñ iudicandus est: semper forte
malus.ibi. Vidés aũt phariseus.
¶ Tertiũ documétuz: q viua fi-
des est: qua salus puenit hoibus.
ibi. Fides tua te saluaz fecit. Jn q̃
fide: si diuinator firmiter deiceps
pmanserit sortilegia deserés: oio
saluabit. De qbus supstitionib⁹
diuinatorijs tria ꝯsiderabimus.
¶ Primo diffinitionem.
¶ Secundo grauationem.
¶ Tertio specificationem.
¶ Primo considerare debem⁹
sortilegij diffinitioné: que quidem
aliquátulum prolixa erit. dignitas
náqz et vtilitas materie ita requi-
rit vt bene enucleet. Qd sane fie
ri paucis verbis non potuit. Au-
gustin⁹.ij.libro de doctrina xpia-
na: diffiniés diuinationé sic dicit.

Diuinatio é vsurpatio cognoscé di futura: ex quadá pestifera societate hominum τ demonum. hec ibi. Ubi nota ƀm. s. Doc. xxij. q. lxxxxv. ar. primo. q futura dupliciter possunt cognosci. s. in seipsis τ in suis causis. Primo modo: futura in seipsis considerata: a nullo itellectu creato: cognosci possunt. Cuius ratio est: q: futura inquantum sunt futura: nó habent esse in seipsis. Qð aũt nó habet esse: nó potest cognosci. Unde Phs. i. ix Metha. dicit. q tm̃ aliquid é cognoscibile: in quantũ est actu. Et nó entis nó est sciétia: vt ait iteruz Aristo. primo. Poste. Solus aũt deus cognoscit futura ꝑut habét esse in seipsis. Sap. viij. Monstra scit deus anteq̃ꝫ fiant. Et apostol⁹. Ro. iiij. Uocat ea que non sunt: tanq̃ꝫ ea que sunt. Intellect⁹ enim diuinus cũ sit eternus τ causa atqꝫ fons omnium: omnia preterita τ futura: in sua eternitate ituetur. Eternitas enim eius omni tempori adest: τ ipsum cóprehendit. vnde Phylosophus in libro de bona fortuna dicit. De⁹ bene videt presentia τ futura. Et sic futura prout sunt in seipsis: a nullo itellectu creato cognosci possunt: q: hoc est propriũ signum diuinitatis ƀm illud. Isa. xli. Annũciate que ventura sunt in futuꝝ: τ sciemus q dij estis. ¶ Secũdo mó futura cognosci possunt in causis suis. Cognoscere aũt futuꝝ i causa: nihil aliud est: q̃ꝫ cognoscere ꝑsentem iclinationem cause ad effectũ. Ad effectũ vero proueniunt futura: ex causis suis tripliciter. s. vt semper: τ ex necessitate: vt frequenter: vt raro. Primo enim futura quedá sunt: que ex suis causis: semp τ ex necessitate ꝓueniũt: eo q talia futura sunt ðterminata in suis causis. Et huiusmodi futura: ꝑ suam causam cognosci possunt τ pronũciari ex consideratóe suaꝝ causaꝝ: sicut astrologi ꝓnũciant eclypses futuras: que qdeꝫ eclypses habent cás necessarias: q: quotienscũqꝫ interponit terra iter solem τ lunam directe: sequit necessario eclypsis: que est priuatio lucis lune: vt patet. ij. Poster. τ. viij. Metha. dr̃ q eclypsis est priuatio luminis ex obiecto terre iter solem τ luná. τ i. ij. de celo τ mũdo. Interpositio terre: est causa eclypsis lunaris. Scðo quedá futura sunt: que proueniũt non vt semp: sed vt frequéter. i. vt i pluribus ex causis suis. Et hoc nó ꝑ certitudiné cognoscit: sꝫ ꝑ quádaꝫ ꝯiecturá. s. ꝑ signa aliqua. sicut medic⁹ cognoscit sanitaté τ morté infirmi. Et astrologi ꝑ ꝯsiderationé stellaꝝ. prenunciant de pluuijs τ

siccitatibus. Modo igit cognitio & pronūciatio illoꝝ futuroꝝ effectuū: q sunt determinati in causis suis vel qui eueniunt vt semp: vel qui eueniunt vt frequenter. nō dicit diuinatio. neqꝫ est supstitiosum vel illicitum. nisi forte apud eum. quē ordo cause lateret ad causatū. Unde precognitio & prenūciatio ortus solis: non dicitur diuinatio: neqꝫ quando medicus ex scientia vel experientia predicit sanitatē: vel mortē futuram: & astrologus: per suam scientiam: eclypsim vel pluuiaꝫ predicit diuinare dicunt. Tertio quedam futura sunt: que se habent ad vtrūlibet: sicut sunt potentie anime ratiōalis: que cau sant actus humanos libere: q: po tētia volitiua potest facere hoc & illud: & nō facere: & libere quantū est i se. Et euētus quoqꝫ casuales & fortuiti qui nō habēt cām natu ralem. De quibus Tulius in lib. de diuinatione ait. Rerum fortui tarūꝫ nulla presensio est. Ut φ qs vineam ligonizans: inueniat thesauꝝ. Et q: cecidit gutta de lucer na debeat pluere & hmōi: que vt in paucioribus eueniunt & raro. Scire igit effectus actuū humanoꝝ: & qui a casu eueniunt āteqꝫ fint: est propꝛium dei: cui omnia abscentia quantumcūqꝫ distantia: presentia sunt. Et ideo procedētia ex actibus hominum: & casus fortuitos velle precognoscere vel prenunciare anteqꝫ sint: pertinet ad diuinationem: vbi expresse de mones inuocantur: & ibi se imiscet diabolus: etiam si non inuocetur: vt implicet animos hominum va nitate & falsitate. Hec collecta sunt ex dictis. s. Tho. ij. senté. di. xv. ar. .ij. Et prima parte. q. lvij. arti. iij. Et iterum in questionibus de ma lo. & scda secunde. vbi. s. Uñ Isi dorus libro ethymologiarum. dicit φ diuini dicunt quasi deo ple ni. Diuinitate enim se plenos simulat: & astutia fraudulentie: hominibus futura coniectant: quod oino est alienum: ab intellectu hu mano: cum dicat Phs. ij. pierar. De futuris cōtingentibus: nō est determinata veritas. Hiero. autē super Isa. & habetur in decretis. xxxvij. d. c. Unio diuinos: sic diffinit. Diuinos eos debemus acci pere qui coniectura mentis sue: incerta futurorum quasi vera ꝓnunciant absqꝫ diuinorum verborum auctoritate. hec ille. His declaratis: queritur vtrum diuinatio sit mortale peccatum.

Cui questioni respondeo & dico. Diuinationeꝫ semper esse morta le peccatum. Quod sane triplici ratione declaro: prout elicitur ex dictis. s. Doc. xxij. q. lxxxxv. &.

¶ Primo ratione modi.
¶ Scđo ratione pacti
¶ Tertio ratione precepti.
¶ Dico primo q̄ diuinatio ē peccatum mortale ratione modi. ſic. Qui indebito modo vſurpat prenunciationem futurorum euentuum peccat mortaliter. Sed diuinator ē huiuſmodi. Patet maior ſic Ille qui vſurpat quod dei ē; non deo reuelante mortalr̄ peccat. Sȝ diuini hoc faciunt: qđ pȝ: q: diuini dicunt quaſi deo pleni: vt dič Iſidorus: ⁊ ſupra allegatū ē. Ubi nō. q̄ futura poſſunt tripliciter cognoſci. Primo naturali rōne: ⁊ hec precognitio nō ē diuinatio vt patet ſupra in diffinitiōe. Scđo dei reuelatione: ⁊ hoc modo futurorum pcognitio nō eſt diuinatio. Unde ſi qs futura cōtingētia deo reuelāte prenūciat: tunc ipſe non diuinat i. qđ diuinū eſt non facit: ſed magis qđ diuinū eſt ſuſcipit. Tertio modo poſſunt cognoſci futura: diaboli reuelatiōe: ſiue indicatiōe: q vt ait Augu. xxxvi. q. iiij. c Scieñ. ex ſubtilitate ingenij: ⁊ ex longa experientia: futura contingentia aliquando cognoſcit. Et reſpectu horū ē diuinatio. ergo diuinatio ſemper eſt peccatū mortale. ¶ Scđo pbat diuinationē eſſe peccatum mortale rōne pacti. ſic. Quicūqȝ frangit ⁊ irritat promiſſionē ⁊ pactū factū cum deo: peccat mortalr̄. Sed ſuperſtitioſus incantator: diuinator ⁊ huiuſmodi. Frāgit: irritat: diſſipat: trāſgredit: anihilat pmiſſionē ⁊ pactū factū cū deo in ſacro baptiſmate: vbi homo dedicans ſe deo: abrenūtiauit diabolo ⁊ actibus ac pōpis eius. Sequēs autē hmōi abnegat fidē dei ⁊ pactū: dans ſe diabolo. Ergo peccat mortalr̄. Nam vtᵃait. ſ. Doc. Superſtitioſus ⁊ diuinator: vel offert ſacrificiū diabolo: vel habet ſocietatē ⁊ familiaritatē cum diabolo tacite vel expreſſe: ⁊ ſic adiutoriū habet a diabolo in faciendo vl̄ cognoſcendo. Et ideo Augu. in libro de doc. xp̄iana. ⁊ habet in decretꝭ. xxvi. q. ij. c. Illud in fine. Oēs igit artes: vel nugatorie: vel noxie ſuperſtitiōes: ex quadā peſtifera ſocietate hominū ⁊ demonū: q̄ſi pacta ifidelis ⁊ doloſe amicitie ꝯſtituta penitus ſunt repudiande ⁊ fugiende a xp̄iano. hȝ ille. Uñ diuinator totaliter diabolus efficitur: filius diaboli factus negās ⁊ calcās baptiſmū ⁊ fidē. Audi terribilē ſniam. xxvi. q. vij. c. Non lȝ. c. Si quis. c. Nō obſuetis. Qui talia credunt ſciāt ſe fidē chriſtianā ⁊ baptiſmū puaricaſſe: ⁊ paganū ⁊ apoſtatā. i. retro abeuntē ⁊ inimicū dei i irā dei grauiter incurriſſe: ⁊ ſunt verba Auguſtini. Ex his igitur appa

ret sine dubio diuinationé eé pec catũ mortalissimũ. ¶ Tertio ꝓba tur diuinationé eé pctm̃ mortale rõne ꝑcepti. sic. Quicũqꝫ facit cõ tra ꝑceptũ dei mortalr̃ peccat. Sꝫ diuinator facit ꝯ preceptũ dei. Nã Deut. xviij. ꝑcipitur. Nõ sit qui phitones consulat: neqꝫ diuinos: neqꝫ querat a mortuis vitaté. hec ille. Et Ezechi. xiij. Uana nõ vide bitis: ⁊ diuinationes nõ diuinabi tis. Ergo diuiatio é pctm̃ mortale.

Ecũdo principalr̃ circa diuinationé considerare debe mus malignatio né. Tãta é diuina tionũ malignitas: vt triplici lege asperrime puniãtur.

¶ Primo lege diuinali.

¶ Scõo lege canonicali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo diuinatores atqꝫ sorti legi puniunt lege diuinali. Dicit in Deut. xviij. Quãdo igressus fueris terrã quã dñs de⁹ tuus da bit tibi: caue ne imitari velis ab hominatiões illarũ gẽtiũ: nec inue niat in te: qui lustret filiũ suũ aut fi liã ducés per igné: aut qui ariolos sciscitet: ⁊ obseruet somnia atqꝫ au guria: ne sit maleficus: nec incanta tor: nec phitones consulat: nec diui nos: ⁊ querat a mortuis veritatẽ. Oia. n. hec abhominat dñs: ⁊ pp istiusmodi scelera delebit eos in in troitu suo. Et in eodẽ. c. pphã aũt qui arrogantia depraauat⁹: voluit loqui in nomine meo que ego nõ precepi vt diceret: aut ex nomine aliorum deorum interficietur. Et Leuit. xx. Uir siue mulier in qui bus phitonicus vel diuinationis fuerit spiritus morte moriatur: la pidibus obruent eos. Sanguis eo rum sit super illos. Et Ezech. xiij. Ue prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum ⁊ nihil vident. Et ibidem. Erit man⁹ mea super prophetas qui vident vana ⁊ diuinant. In lege vero canoni ca apponuntur diuerse pene. Si enim diuinator est occultus iniun gitur penitentia quadraginta die rum. Extra eo. c. primo. Si notori us sit: denegatur ei eucharistia: vt patet de cõse. di. ij. c. Pro dilectio ne. Si sit laycus est excõmunican dus. xxvi. q. v. c. Non oportet. Et c. Si qs episcopus. Et. c. Aliquã ti. Sed ⁊ crescente cõtumatia cre scere debet ⁊ pena: vt incarceret ⁊ huiusmodi. Itẽ si seruus sit: de bet verberibus castigari. xxvi. q. v. Contra idolorum. Episcopus etiam tales diuinos ⁊ superstitio sos turpiter dehonestatos: de pa rochia sua eicere debet: vt habe tur. xxvi. q. v. c. Episcopi. Tales etiam infames sunt. Similiter ⁊ q

ad eos concorrunt. Unde nec ad accusationem debent admitti: vt patet.ij.q.viij.c.Quis quis. Nec ad testimonium dicendum debēt recipi. Extra de testi.c.Testimonium. Si vero diuinator sit clericus deponendus est: ꝛ in monasterio detrudendus: vt habetur.xxvi.q.v.capitulis superius allegatis. Et qui credunt huiusmodi sortilegijs v.annis debēt penitere: xxvi.q.v.c.Non liceat. Ultimo cōcludit lex canonica: ꝙ tales sunt a diabolo captiuati: vt habetur.xxvi.q.i.c.Episcopi eorum. Lege deniqꝫ ciuili terribiliter diuini ꝛ huiusmodi malefici damnantur. Nā capite plecti debent. Et si accedant ad domum alterius debent cremari. C.de maleficis.l.nullus aruspex nullus sacerdos: nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare: limē alterius accedat, non ob alteram causam: sed huiusmodi hoīs amicitia quāuis vetus repellatur con cremando illo aruspice: qui ad domum alienam accesserit: ꝛ illo in insulam deportando: post adēptionem bonorum qui cum reuocaueri t: suasionibus vel premijs. Accusatorem autem huius criminis nō delatorem esse: sed dignuꝫ magis premio arbitramur. Hoc ē dicere ꝙ incantator debet cremari: ꝛ qui eum receptat ad incantandū: debet priuari per fiscum suis bonis ꝛ banniri: ꝛ accusator premio remunerari. Et.l.Nemo. Et.l.culpa. Et ideo omnes debent se armare contra huiusmodi: vt exterminentur: maxime rectores ꝛ domini scientes: qui tenentur ꝛ ipsi si non expellunt huiusmodi: mortaliter peccant. Hi pro omnium rationum confirmatiōe adduco tex. Augustini in libro de ciuitate dei. Et.xxvi.q.ij.c.Qui sine saluatore salutem vult habere: ꝛ sine vera sapientia estimat se prudentem fieri posse: non sanus sed eger: nō prudens sed stultus in egritudine assidua laborabit: ꝛ in cecitate noxia stultus ꝛ demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio ꝛ omnis curatio que a diuinis magicis artibus vel ab ipsis demonibus in idolorum cultura expetitur: mors potius dicenda est ꝙꝫ vita. Et qui ea sectantur si se non correxerint ad eternam perditionem tendunt psalmista dicēte. Omnes di gentium demonia sunt: qui per deceptos homines alios decipere quotidie gestiunt: vt perditionis sue eos faciant esse participes. Itaqꝫ hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto terrarum orbe: plurimis seculis inualuit: per quādam scientiam futurorum ꝛ infer

norum: ⁊ per inuentiones eorum inuēta sunt aruspitia ⁊ augurationes: ⁊ ipsa que dicuntur oracula ⁊ nigromantia. hec ille.

Ertio principaliter circa superstitiosā diuinationem considerare debemus specificationē. Licet enim sint multe species ⁊ modi diuinationis in quibus semper est peccatum mortale: tamen more nostro duodecim tm̄ ad p̄sens explicabimus. ¶ Primus modus diuinationis dicitur inuocatiuus. Cum aliquis expresse inuocat demonem ad aliquid sciendū vel operandum semper mortaliter peccat. vt patet p. s. Doc. xxij. q. lv. ⁊ q. xcv. Et huiusmodi superstitiosa diuinatoria diuersimode inuocatur ꝑm diuersos effect⁹ reuelationis: vt habetur in decretis xxvi. q. iiij. c. Igitur. ⁊ q. v. c. Nec mirum. Si enim apparent demones in diuersis formis dicitur prestigium. Et hoc faciunt vt illudant hominibus volentes videri quod non sunt. Si vocati per somnia prenunciant: dicitur diuinatio per somnium. Si per suscitationē mortuorum vocati: non ꝙ mortui vere suscitentur nūtiant: dicit̄ nigromantia. Si vocati vel astricti per obsessos ⁊ areptitios vigilantes: prenuntiant futura: dr̄ phitōia. Si vocati prenunciant in figuris varijs: apparentibus conspectibus hominum. Si in visceribus animalium: que ydolis immolantur: dicitur aruspitium. Si inuocati apparent in vngue vel in ferro: vel in lapide polito: dicitur geomantia. Si tales figure in aqua apparent: dicitur hydromantia. Si in aere appareant figure: dicitur acromantia. Si in igne: dicitur pyromantia. In quibus diuinationibus vt dictum est semper interuenit peccatum mortale. ¶ Secundus modus diuinationis est cum aliquis ex motu corporis celestis ⁊ eius influentia diuinat vel prenunciat determinate aliquem fore bonum vel malum: vitiosum vel virtuosum: mortaliter peccat: vt elicitur. de pe. di. ij. c. Si non inquit. cum bonitas ⁊ vel malitia a libero arbitrio dependat: quod est spirituale: ⁊ nō subiacet impressionibus neq̄ motibus syderum. Licet ipsi motus aliqualiter inclinent partem sensitiuam ad vnum magis q̄ ad alium. Tamen vt ait sanctus Doctor. xxij. questione. lxxxv. Et Augustinus. xxvi. questione. iiij. c. Ergo homo non necessitatur cū sit dn̄s suorum actuū. Et Ptolome⁹ astrologus ait. Sapiens dn̄abitur

astris. Item mortaliter peccat: cum aliquis prenũciat ex motu syderũ casum fortuitum: vtputa: q fodiens debet reperire thesaurum: vl' quod super aliqué exeuntem de domo: debet cadere lapis vl' trabs et huiusmodi. Ad hos euentus non extendit scientia humana: vt dictum est. Ideo illicitum et mortale. Item mortaliter peccat: cũ quis ex motu animalium: vel vocibus eorum prenunciat de homine: in his que depédent a libero arbitrio: vt q: cantauit auis: prenunciat debere hodie merces expedire et huiusmodi: vl' q: ille stranutauit: prenũciauit illum debere perdere lucrum. Et de his similia. Item mortaliter peccat: cum quis ex garritu auium prenunciat pluuias: guerras et tempestates et huiusmodi. qñ.s. huiusmodi garritus vel crocitationes: nõ habent ordinem ad predictos effectus. Nam si motu anserum vel frequenti crocitatione cornicule: aliquis prenunciat pluuiam: nõ est diuinatio superstitiosa. Sunt enim multa animalia sentientia motus celi: et inde ea diuersimode moueri contingit: vt asinus et gallus et catta et rana et huiusmodi. Sed si illi motus et voces nõ habent ordinem: vel naturalem inclinationem ad effectum: prenunciatio illius effectus: est mortale: et superstitiosum vt declarat.s. Tho. Et talis diuinatio vocatur augurium. ¶ Tertius modus dicit obuiatiuus. Cum quis diuinat: habens pro malo signo: obuiari mulieri barbate: claudo: ceco: religioso: mortuo: dum ad sepeliédũ portat bestie cespitant. Et cum accidit se calciare in pede sinistro: anteq̃ĩ dextro vel induere camisiam retro vel in reuerso: vl' q mures rodãt pãnos: vel cũ accidit: verbum prolatum alia de causa: et ipse torquet: ad diuinationem alicuius euẽtus: fortunij vel infortunij et huiusmodi diuinatio dicit omen vt ait.b. Tho. xxij. q. lxxxxv. Et est peccatũ mortale: q: superstitiosum et illicitũ: maxime cum hoc credit sciéter et aduertéter. ¶ Quart9 modus diuinationis dicit inspectiu9. Cum aliquis ex consideratione linearum manus: vel inspectione spatularum: precognoscere et diuinare vult futura de malicia vel bonitate vel etiã presentia et huiusmodi: peccat mortaliter. Et prima diuinatio linearum dicitur. Ciromantia scda.s. spatularum vocat spatulomãtia. De quibus habetur in locis superius allegatis: et esset hereticum tenere: q homo ex phisonomia: vel cõstellatione necessitetur ad bonum vel ad malũ. ¶ Quintus modus diuinationis dicit sor-

tiuus. Cum aliquis vtitur sortib⁹ diuinatorijs ad diuinandum vel pronunciandum: vt si sibi contigerit festuca minor: debeat tale quid euenire: vel si accipiat breue occultum inter multa breuia: et s3 illud diuinat de preteritis vel p̄ntibus: vel futuris: vel si s̄m primū verbū occurrēs in apertione libri: vel si ex proiectione taxillorū: s̄m certa puncta vult diuinare: vel figuras plūbi proiecti in aqua vult cognoscere et nuntiare: et in huiusmodi ml'tis: peccat mortaliter. Et hec diuinatio vocatur sortes. que ꝓhibetur oino. xxvi. q. v. c. Sortes. et c. sequenti. et. q. vij. c. Non obseruetis. Uti vero sortibus diuersorijs: licitum est in rebus temporalibus: si nihil superstitiosum addatur. ¶ Sext⁹ modus diuinationis dicit̄ somniatiuus. Cū aliquis faciens etiam oratiōes aliq̄s obseruat somnia et s̄m ea vult diuinare de occultis vel futuris: nisi sciret ex reuelatione diuina procedere. mortaliter peccat: et alias etiam ad somnia attendendo: periculosissimum est: quia demon communiter his se immiscet: tamē obseruatio somniorum procedentiū per naturalē cōplexionē: vel procedentium ex impressione celesti ad illa somnia se extendentes: non esset superstitiosa nec illicita. Sed pro declaratiōe vide. s. Doc. xxij. q. xcv. ar. vi. Nota hic diligenter cōtra illos qui tenēt et legunt vel vtuntur libro Danielis prophete: qui vere non est Danielis: s3 falso ei intitulat̄: vt habetur. xxvi. q. vij. Non obseruetis. Et est tex. Augustini. Jō liber ille oino cōburrendus est. ¶ Septim⁹ modus diuinationis dr̄ breuiatiuus. Cū aliq̄s facit vel fieri facit: aut vtit̄ breuibus supstitiosis ad ꝓnūciādū vel ꝓcauendū: vel ꝓcognoscēdū aliq̄d in quib⁹ etiā ponit̄ spes. pro carta non nata: pro filo non cocto: ꝑ appositionem ꝑ virginē et hmōi: cōmuniter ē mortale. Cū in talibus breuib⁹: cōtinet̄ aliquid ad inuocationē demonis: vel ibi sunt nomina ignota: vel ibi continet̄ aliquid falsitatis: vel inter verba sacra ɔtinetur aliquid vanitatis: vel ibi caracteres sunt et huiusmōi: et cū adiungunt̄ diuerse superstitiones et obseruatōes et c̄. in oibus est ꝓhibitū et illicitū: vt patet. xxvi. q. v. Si quis ariolos: et. c. nō liceat. Et per. s. Doc. xxij. q. lxxxxvi. ar. iij. Jdē mortaliter peccat cū aliquis vtitur caracteribus et multis experimentis et ribaldarijs: ad prouocandū mulieres in sui ɔcupiaз et amorē: et multis modis vtuntur mulieres vt diligant̄ a maritis: q̄ omnia illicita sunt et reprobanda.

¶ Octau⁹ mod⁹ supstitiose diuinatóis dr̃ téporatiu⁹. Cũ aliqs vane obsuat tpa: q̃si diuinás magis eé vétuꝝ i illis tpibus: ꝛ iõ cauet ab iceptióe alicui⁹ opis: eo ꝙ sint dies egyptiaci: vl' q: sunt kalé. Januarij: vl' q: é dies. s. Johánis de collati: peccat mo:lr: si nõ ex simplicitate: sꝫ obstinate obsuat. Naꝫ hmói supstitiosum ꝛ illicitũ. xxvi. q. vij. Nõ obsuetis. Idé é icolligédis herbis: qñ nõ natulr: sꝫ supstitiose obsuat dies determinata. Et dũ in die natalis portat lignuꝫ magnũ sup igné supstitiose: de his obsuátijs hẽt. xxvi. q. v. c. Nõ liceat. ¶ Non⁹ mod⁹ supstitiose diuinatóis dr̃ notoriatiu⁹. Cũ aliqs sup natulr p modũ iefficacé q̃rit sciam dialecticalé: phycalé ꝛ huiusmodi: peccat mo:lr: q: ibi saltẽ iplicite fit pactũ cũ demone sm. s. Doc. xxij. q. lxxxvi. ¶ X. mod⁹ supstitiose diuinatióis dr̃ reuelatiuus. Cũ aliqs q̃rit vel paciscit cũ mo:iéte: vt sibi reuelet aliqd: etiaꝫ de his q̃ ptinét ad fidé: dubitans de ptinétib⁹ ad fidé ꝛ alr: nolés credere: mo:lr peccat: h̃ non lꝫ vt dicit. s. Tho. i quolibetis. liceret tñ subiciédo se diuio iudicio: credés ea que sunt fidei etiá sine appritione mo:tuoꝝ. ¶ Xi. mod⁹ supstitiose diuinatióis dr̃ icátatiu⁹. Cũ aliqs vtit̃ v̄bis nõ sacris: sꝫ vanis ꝛ supstitiosis: attédés obsuátijs illicitis ꝛ leuibus sciéter ꝛ malitiose audiés hmói esse ꝓhibita: vt pꝫ xxvi. q. ij. Illud. ꝛ. q. v. c. Nec mirũ. ꝛ. c. ñ opo:tet. Et. lxxxviij. d. c. Qm̃ nõ. Unde pꝫ ꝙ diuin⁹ ꝛ incátato: tal: sine dubio peccat mo:talr. Et in loco prudés predicato: poterit discurrere p multas incátationes que fiunt. vꝫ ꝯ dolo:é capitis: ꝯ dolo:é dentinm: ꝯ fluxum sanguis: ꝯ granphũ ꝓ quo po:tatur anulus factus qñ legit̃ passio xp̃i: ꝯ tumefactioné gutturis: contra lumbos: ꝯtra vermes puerorũ: ꝯtra carnem crepatá: ꝯ feb:es p:o quibus dat̃ aliqð comestibile scriptũ: ꝯtra vená retortá: contra siccationes pueroꝝ in quib⁹ mensurant̃ pánicelli coꝝ: ꝛ mille supstitionibus vtuntur: contra mo:bum caducũ: contra veretonos siue sagittas: vbi apponitur sagitta facta in festo scti sebastiani: ꝛ post cum duobus digitis extrahũt veretonum: q: diabolus retinebat ꝛ expectabat incantationem: contra vulnera quecunqꝫ: ꝯtra inꝫopaturas equo:um: contra lupos ne deuo:ent po:cos ꝛ animalia: contra rugas caulium: contra infirmum qui mo:i non potest: cõtra aliquá que consentire noluit: facientes eá exsiccare: ꝛ co:dialiter cõsumari: qð maxime accidit in his que nõ

timent deum: contra sponsum ⁊ sponsam faciunt malias: ne coiun gi possint. Assumitur oleum sacrꝫ aqua benedicta: ⁊ qđ horribilius est: corpus christi iesu: ⁊ sanguis. Consecrantur libri diabolo: celebrantur misse pro similibus incantatoribus: contra parturientes vt pariant masculum expellunt cattas de domo: ⁊ cum pepererint dicunt illas esse paganas: ⁊ ideo signant eas: ⁊ non filant donec ecclesiam intrent ⁊ multa huiusmodi: contra iuuenes ⁊ maritatas vt prouocent ad amorem: contra serpentes ⁊ animalia bruta: contra solem ⁊ lunam ⁊ stellas: contra ignem ⁊ contra aquam ⁊ contra ventum: contra tempestates: vbi mille fatuitates interueniunt: ꝯtra pluuiā: ꝯtra siccitatem: ꝯ inimicos vtunt insup incantatōibus: in colligendis herbis ⁊ radicibus ⁊ lapidibus: in quibus omnibus vt dictum est semper interuenit pec catū. Bene tñ lȝ colligere herbas ⁊ lapides ⁊ eis vti ẜm rōnē virtutum suarum naturalium: sine aliqua superstitiōe adiuncta. In quarum collectiōe vel appositiōe ad corpus humanum potest dici pater noster ⁊ aue maria ⁊ credo: ⁊ inuocare nomen domini nostri iesu xpi. iuxta illud Mat. vltio. In nomine meo demonia eijcient ⁊c. dicendo in nomine iesu xpi. In nomine virginis. In noīe beati Petri martyris. In noīe sancti Vincentij: omni tamen obseruatione postposita: vt ait. s. Doc. xxij. q. xcvi. ar. vltimo. ¶ Duodecimus modus ⁊ vltimus qui reducit ad superstitiosam diuinatiōnē dicitur strigatiuus. Cum aliquis vir vel aliqua mulier vadūt in striazo cuȝ dyana vel iobiana: vel herodiana: ⁊ credunt se in cattas conuerti ⁊ ire ad pueros ⁊ huiusmodi: sine dubio peccant mortalr: q: hoc ꝓcedit a magna familiaritate quam habent cū demone: qui etiam immutat fantasiam multiplici illusione. Aliquādo etiā feminas ⁊ homines trāsfert corporaliter de loco ad locū ⁊ eis abutitur. Unde cōtra huiusmodi strigas ⁊ superstitiosas ac diuinatorias personas. Sancta mater ecclesia clamat per concilium anquirense: ⁊ canonizatur in decretis. xxvi. q. v. c. Episcopi. Quedam scelerate mulieres retro post sathanam conuerse demonum illusionibus ⁊ fantasmatibus seducte credunt se ⁊ profitentur cum dyana nocturnis horis: dea paganorum: vel cum herodiade: vel cum innumera multitudine equitare super

quásdam bestias:⁊ multa terraꝝ
spacia intempeste noctis silentio
pertransire:eius iussionibus obe
dire:velut domine:⁊ certis nocti
bus ad eius seruitiũ euocari.Sed
vtinã he sole perfidia sua pissent:
⁊ nõ multos secũ ad infidelitatis
interituꝫ ptraxissent. Nam ⁊ in-
numera multitudo hac falsa opi-
nione decepta vera hec esse cre-
dũt:⁊ credẽdo a recta fide deuiãt:
⁊ errore paganoꝝ inuoluunt:cuꝫ
aliquid deitatis aut nũmis extra
vnũ deum arbitrant.quapropter
sacerdotes per ecclesiã christi sibi
cõmissam:populo dei:oĩ instãtia
predicare debẽt:vt nouerint hec
oĩno falsa esse ⁊ non a diuino:sed
maligno spũ:talia fantasmata mẽ
tibus fideliũ irrogari arbitramur
Siquidẽ ipse sathanas qui trãsfi
gurat se in angelũ lucis:cũ mentẽ
cuiuscũqꝫ mulieris ceperit:⁊ hãc
per infidelitatẽ sibi subiugauerit:
illico transformat se in diuersaruꝫ
psonaꝝ species atqꝫ similitudines
⁊ mentẽ quã captiuã retinet ĩ som
nis deludẽs.modo leta:modo tri
stia:modo cognitas:mõ incogni-
tas psonas ostẽdens:deuia queqꝫ
deducit. Et cũ solus hoc spũs pa-
titur:infidelis hoc nõ in aĩo:sed in
corpore euenire opinat. Et paulo
post subditur. Quisquis ergo cre
dit aliquã creaturam:aut in meli⁹
aut deterius immutari aut transfor
mari in aliã speciẽ:vel in aliã simi
litudinem:nisi ab ipso creatore:q
omnia fecit ⁊ per quem omnia fa
cta sunt:proculdubio infidelis est
⁊ pagano deterior.hec ille. Et ex
hoc etiã ẜm.d. Anto.archiepisco
pum:peccat qui credit huiusmo-
di conuerti in gattas.⁊ ire de no-
cte.⁊ sugere sanguinem pueroruꝫ.
hec eniꝫ vana ⁊ impossibilia sunt.
Aduertendũ etiam est.ꝙ non so-
lum facientes predicta.sed consu
lentes.associantes.adherentes.fa
uentes.consentientes.⁊ domini ac
rectores qui nõ puniũt huiusmõi.
scientes in suis territorijs tales in
ueniri.peccãt mortalr̃.Cauẽdum
igit est. ab his diabolicis supersti
tionibus.qbus sine dubio.tot pec
cata fiunt.tot aduersitates in mun
do veniunt.tot pestes.tot iudicia.
tot grandines. Hoc ꝓprie est.non
vnum deum colere.sed demonia
adorare.eis credere.eis seruire.⁊
tandem cum eis damnari. Et ne
contingat deinceps.in huiusmodi
offensiões ⁊ iram dei incurrere.
quilibet habens breuia.sortes.li-
bros.somnia danielis.receptas.⁊
talia huiusmodi.ex pte dei:⁊ dñi
epi ad me afferat:vt diabol⁹ hoꝝ
inuẽtor exterminari:⁊ digne ꝯfun
di possit. Hec oĩa ad laudẽ dei cõ
burem⁹:q ẽ bñdict⁹ ĩ scl'a. Amẽ.

¶ Feria. vi. dñice pas. De ambitione. Sermo. xlv.

Venient romani ⁊ tollent nostrũ locũ ⁊ gentē. Jo. xi. Pestiferũ est ambitionis vitiũ: quo mundani homines: ⁊ terrenis affectibus dediti agitant. Ait. n. Bern. Ambitio subtile malũ est: secretuꝫ virus pestis occulta: doli artifex: mater hypocrisis: vitioꝝ origo. Hoc veneno fuerũt interfecti elati illi ⁊ ambitiosissimi pōtifices ⁊ pharisei: qui videntes miracula xp̄i: timebant ⁊ opinionē ⁊ pontificatũ amittere. Uñ dicebāt: venient romani ⁊ tollent nostrũ locũ ⁊ gentem. Qđ fuit thema: hodie in sacro euangelio recitatuꝫ. In quo tria documenta habem⁹. ¶ Primũ documentũ est: ꝙ etiam mali hoīes aliqñ veritatē dicunt ⁊ prophetizāt. ibi: vnus aũt ex ipsis cayphas noīe. ¶ Scđm documentũ est: ꝙ etiā ex bonis ⁊ sanctis operibus mali indignant ⁊ ipsos bonos persequunt: ibi. Ab illo ergo die cogitauerũt vt interficerent. ¶ Tertiũ documētũ est: ꝙ apud bonos ⁊ mansuetos potius cōmorandũ est: q̄ꝫ apud iniustos ⁊ homicidas: ibi. Et ibi morabat cũ discipulis suis: nō cũ pontificibus ⁊ phariseis qui erant ambitōe pleni. De qua hodie predicare disponens: tria ꝯsiderabimus vꝫ.

¶ Primo diffinitōem.

¶ Secundo malignationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo ambitionis considerare debemus diffinitōem. Uolens materiā ambitōis fundamentaliter declarar: discurre diligēter sũmā dñi Antonini vbi de hoc vitio diffuse pertractat: sumens fundamenta. s. Doc. in. xxij. q. cxxxi. q dicit. Ambitio est inordinatus appetitus honoris. Pro cuius declaratione. notandũ ꝭm. s. Doc. vbi supra: ꝙ honor importat quandaꝫ reuerentiā exhibitam alicui in testimoniũ sue excellentie: vel virtutis eius. Unde Phs in primo ⁊ quarto. Ethico. dicit: ꝙ honor est exhibitio reuerētie in premiũ virtutis. Et talē excellentiam seu honorem in quo hō excellit: nō habꝫ homo in seipo a se. sed est q̄si qđdam diuinũ in eo: datuꝫ a deo: vt ex eo alijs ꝓsit. Unde nō debetur ipsi hoi pincipal̄r honor: sꝫ deo. Nā in tm̄ debet placree hoī testimoniũ sue excellentie: qđ ab alijs exhibet: inquantũ ex hoc pat sibi via opiniōis crediti ⁊ reputatōis: vt alijs ꝓsit. Tripl̄r ergo cōtingit appetitũ honoris esse inordinatũ. Uno mō qñ hō appetit honorem seu testimoniũ de excellētia quaꝫ

nõ habet: q̄ est appetere honoꝛé supꝛa suá ꝓportióem. vt si malus desideret honoꝛé: ac si esset bon⁹: vel desideret regnũ ac presidétiã: que nõ debet nisi virtuosis: ꝛ ipe nõ curat de virtute. Jõ in decretĩ. lxi.d.c. Miramur dicit. Ad honoꝛé sine suffragio tpis: sine merito laboꝛis: indignũ est puenire: ꝛ notari ambitu solét quos ꝓbitatis documenta nõ adiuuant. hec ille. Vñ refert Aug. in. v. libꝛo de ci. dei. Antiquos romanos duo construxisse templa. Vnũ dee v̄tutis: aliud dee honoꝛis. Que quidem ɔtigua erát: ꝛ ita oꝛdiata: q̄ ad té plũ deee honoꝛis: nõ poterat esse accessus: nisi p templũ dee v̄tutis. Hi romani: licet errarét: q: idolatre: tñ quo ad oꝛdiné ꝓmotóis oꝛdinate: nõ errabát. Ꝯñdebant. n. ad honoꝛé qui multũ appetitur recte pueniri nõ posse: nisi per viã v̄tutis. Alias est appetitus inoꝛdinatus. ℭ Secũdo appetit honoꝛ inoꝛdinate: inquantũ aliqs honoꝛem de excellentia: quá h̄z a deo nõ refert in deũ: cupiés ipm deũ: vt actoꝛé virtutis ꝛ excellétie pꝛincipaliter honoꝛari iuxta illḋ apli. pꝛime. Thy. i. Soli deo honoꝛ ꝛ gloꝛia. Et sic appetit⁹ honoꝛis dr̄ inoꝛdinatus. Tertio inoꝛdinate appetit honoꝛ inquantũ appetitus i ipso honoꝛe quiescit: nõ referens honoꝛé ad vtilitaté ꝓximoꝝ. sicut Paulus referebat. ij. Coꝛin. ix. d. De vobis glorioꝛ apud macedones. Et pꝛime. Thesa. ij. Uos estis gloꝛia mea ꝛ gaudiũ. dñs Albertus in. ij. sen. di. xxxv. Ambitióem sic diffinit. Ambitio est inanis affectio potestatis: siue p̄latóis. Hic igit triplex appetitus honoꝛis inanis vel inoꝛdinatus est: ꝛ ideo peccatũ. Et q̄ ipsa ambitio sit peccatum: triplici róne ꝓbat ꝓut ponit d. Anto. in summa.

ℭ Primo róne ꝓcessionis.

ℭ Secũdo róne oppositóis.

ℭ Tertio róne repugnatóis.

ℭ Pꝛimo dico q̄ ambitio é peccatũ róne ꝓcessióis: sic. Sicut fructus est infectus: qui ex infecta radice generat: ita actus humanus ꝓcedés ex peccato: necessario erit peccatũ. Sed ambitio que est appetitus inoꝛdinatus honoꝛis ꝓcedit ex peccato. Qḋ ꝓbat. Nam Aug. in libꝛo de vera religióe dicit: q̄ ambitio ꝓcedit ex supbia: ꝛ ex ɔcupia vel cupiditate: sed supbia ꝛ concupia sunt peccata ergo ꝛ ipsa ambitio est pctm̃. ℭ Scḋo pꝛobatur róne oppositionis: sic. Illud qḋ opponitur virtuti moꝛali est peccatum. quia virtus moꝛalis est secundũ regulam rationis. ij. Ethi. Sed ambitio opponitur magnanimitati vt dicit. s. Doc. in

xxij.q.cxxxi.ar.ij.que quidem magnanimitas est virtus moralis. vt patet.iiij. Ethi. Ergo ambitio est peccatum. Ambitio enim est inordinatus appetitus honoris: sed magnanimitas est ordinatus et debitus appetitus magni honoris. In ordinatum aut opponitur ordinato: ergo est peccatu. ❡ Tertio idé probatur ratione repugnatóis sic. Nihil repugnat caritati que é vita anime. nisi peccatu mortale. Sed ambitio repugnat caritati dicitur enim prime. Cor.xiij. Caritas nó é ambitiosa. vbi.glo. Nó vult caritas alijs preponi. Caritas diligit proximu sicut seipm: et ideo non vult eum subicere sibi sed socius esse. Appetit seruire proximo: et nó sibi seruari. Sicut filius hominis venit ministrari sed mistrare. hec ibi. Ergo ambitio est peccatu. cum caritati repugnet. Unde Ambrosius super Luc. Sepe quos nulla vitia: quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia subuertit: facit ambitó criminosos. Et vt dominetur quis. prius seruit. hec ille. Et Augu. sup ps. Noluit xps regnu terrenu cu supbia: que cathedra pestilentie recte dicit: quia non fere quisque est qui careat amore dominádi et humaná nó appetat gloriá. hec ille. Bernardus quoque in sermone ait. Potestatis ambitio angelum felicitate angelica: ad quam erat creatus priuauit. Scié tie appetitus hominem imortalitatis gloria spoliauit. Non euam cibus deflexerat: non mandatoru obliuio destituerat: sed promissio honoris: ambitio illecebrosa decepit. hec ille. Et Augustinus. viij. q.i. Qui episcopatum dedit. Locus superior sine quo populus regi non potest: et si administretur vt decet: indecenter tamen appetitur. hec ille. Et sic patet diffinitio ambitionis quod sit pctm.

Ecundo principaliter circa ambitionem osiderádá é malignitas. Tanta est pessime ambitionis malignitas vt ex ipsa plura mala oriantur. Sed in presentiarum quattuor malignitates tantum an notabimus.

❡ Prima est crudelitatis inductiua.

❡ Scda é qetitudis ablatiua.

❡ Tertia est sacre scripture aduersatiua.

❡ Prima ambitióis malignitas est crudelitatis inductiua. Ambitiosus enim inordinate querés honorem: omnis pietatis: ois amicitie: omnis coniunctionis obliuiscitur. Exempla plurima patent. Legitur enim de ambitiosissimo

illo Abimelech: qui vt principatū certuꝫ obtineret in sichen: occidi fecit septuaginta suos frēs: vt habet Judicum.ix.c. qui tñ postea a muliere fuit occisus. Absolon dominādi ambitiōe stimulatꝰ: belluꝫ cōmouit ꝯ patrē sctissimum Dauid: ⁊ ipsuꝫ ad mortē psequutꝰ est: ⁊ ɔcubinas eiꝰ publice cognouit. ij. Re.xvi. Sꝫ ⁊ in quercu suspēsus: mirabilr̄ fuit occisus.ij. Re. xviij. Atalia femina ābitiosissima mortuo filio Jorā: vt ipsa sola regnaret: oēs filios regios interfici fecit: nisi vnū q fuit abscōditus.s. Joas puulꝰ.iiij. Re.xi. Sꝫ ⁊ ipsa demū occisa fuit. Romulus occidit Remū frēm eius: vt Rome solus dñaref. Ex ambitiōe Cyrꝰ bellū tam terribile ꝯ babilonam cōmouit. Alexander ꝯ Darium. Nabuchodonosor ꝯ pplm̄ dei. Romani p totū mundū: ab vrbe ɔdita bella ɔcitauerunt. Totilla ꝯ ytaliā. Magnꝰ teucer ꝯ xpianitatem. Inter xpianos vero: vnꝰ pn̄ceps ꝯ aliū. cōitas ꝯ aliā: vicinia ꝯ viciniā: ptiales ꝯ aduersarios. Et quis posset recēsere numeꝝ interfectoꝝ: sanguis effusionē: regnorū: puinciaꝝ. ciuitatuꝫ. domoꝝ cōbustionē. depopulationē. euersionē. atqꝫ virginū violatiōeꝫ ꝑpter ambitionē: O ābitio venenosa. O desolatrix oiuꝫ bonoꝝ. O pessima matroium maloꝝ. Per te destruit humanū genus. p te destruūt dñia ⁊ iperia. p te destruūtur ꝑlature. p te mōasteria religiosoꝝ vano icōmendo. p te q̄ꝫ plurimi qui boni reputant ⁊ sunt. efficiunt filij sathane. p te amicitie. affinitates ⁊ ɔiūctōes tollunt. p te tandē oīs vtꝰ aufert. ⁊ oē maluꝫ inducit. Vñ Jnno. papa. iij. i lib. de mis̄ia ɔditōis humane. sic ait. Ambitiosus in supbiā extollit ⁊ i iactātiā effrenat. nec curat ꝑdesse. sꝫ gloriat ꝑesse. presumit se meliorē. q: se cernit supiorē. At bonū facit nō gradus sꝫ ṽtus. nō dignitas sꝫ honestas. Ambitiosus priores dedignat amicos. notos ignorat. hesternos ⁊ comites contēnit ātiquis: vultū auertit. visuꝫ extollit. ceruicē erigit. fastū oñdit. grandia loqt. sublimia meditat: subeē nō patit: preesse molit: ꝑlatis infestus: subditis onerosus. molesta nō suffert: ɔcepta nō differt: ꝓceps ⁊ audax: gloriosus ⁊ arrogās: grauis ⁊ iportunꝰ. Cōstat autē q̄ oia h̄ sunt ad ciuitatuꝫ destructionem: hec ille. ¶ Scđa malignitas ambitionis est quietitudis ablatiua. Cuilibet viuenti dulcis est: imo vt ait Aristo. in. iiij. Ethy. Necessaria est quies. Hanc quietē maxime aufert ambitio: dum cogit ambitiosum diuersa cogitare: vt asse

quãt honorez: ⁊ varia timere ne ĩpediat a ꝯsecutione. Vñ torquet corde ⁊ mente: ⁊ nunq̃ quiescit. Audi hanc veritatẽ a beato Ber nardo sup.ps. Qui habitat: sic di cẽte. O ambitio ambientiũ crux: q̃uo oẽs torques: q̃uo oibus pla ces: Nihil acerbius cruciat: nihil molestius inquietat: nil tam apud miseros mortales celebri⁹ negotijs eius. hec ille. Vñ Inno. de vilita te ꝯditionis humane ait. Ambitio sus semp est pauidus: semp attẽt⁹ ne dicat qḋ displiceat: humilitatẽ simulat. affabilitatez exhibet: beni gnitatẽ ostẽdit: subsequit ⁊ obseq̃ tur. Cũctos honorat: vniuersis in clinat: frequẽtat curias: visitat op timates: assurgit: ãplexat: applau dit: ⁊ adulatur: hec ille. ¶ Tertia malignitas ãbitionis est sacre scri pture aduersatiua. Eccl'astic⁹ cuiz vij.c. ait. Noli querere ab homie ducatum: nec a rege cathedrã ho noris. Et iterũ reprimẽs huiusmõi ambitionẽ.c.vij. inquit. Noli que rere velle fieri iudex: nisi valeas rere velle fieri iudex: nisi valeas disrũpere iniqtates. Et Hebre.v. Nec q̃sq̃ sibi sumat honorẽ: sed q vocat a deo tanq̃ Aaron. Et xp̃s reprehẽdit discipulos in euã gelio: quãdo orta est inter illos cõ tentio ambitiosa: quis eorũ vide ret maior. Et iterũ ãbitionẽ disci pulis. Mat.xx. ⁊ Mar.x. phi buit: quãdo audiẽtes de matre fi liorũ zebedei.s. de Johãne ⁊ Ja cobo: que petierat vnum sedere a dextris: ⁊ alterum a siuistris: indi gnati sunt. Unde xp̃us ait. Scitis q: principes gentiuz: dñant eorũ: ⁊ qui maiores sunt potestatẽ exer cent in eos: Nõ ita erit inter vos. Sz quicũq; voluerit iter vos pri mus esse: erit vester seruus: sicut filius hois nõ venit ministrari: sz ministrare: hec ille. Et Mat.xxiij arguit iudeos volẽtes vocari ra bi: ⁊ appetentes primos recubit⁹ ⁊ primas cathedras. Unde Ber nardus in quodã sermõe clamat. O peruersitas. O ambitio filiorũ Adam: q: cum ascẽdere difficilli mũ sit: descẽdere aũt facillimum: ipsi ⁊ leuiter ascendunt: ⁊ descen dunt difficilius: parati ad hono res: parati ad celsitudines supra modum: ipsis etiam angelicis spi ritib⁹ formidãs. hec ille. ¶ Quar ta malignitas ambitionis est san ctorum exẽplorũ despectiua. Imi tatur enim ambitiosus malignos spiritus in celo ambientes: nõ san ctos se in terra humiliantes: qui omnes fugerunt honores ⁊ celli tudines ac principatus. Moyses renuit principatum populi dei. Exo.iij. ⁊ iiij. Jeremias se excusa uit cum mitteretur ad officiũ pre dicationis dicens. A.a.a. domine

nescio loqui q: puer sum. Jere.i. Marcus euangelista sibi policez amputauit ne assumeret ad sacerdotium. Gregori⁹ electus i papá abscondit se i vegete:exiés romá ꝛ in silua latuit. Hiero. cardinalatum dimisit. Ambrosius ne ꝑmoueret ad archiepatum mediolañ. electus ab oibus meretrices ad domũ ire fecit:sꝫ vt vitaret dignitatem. Dñicus quoqꝫ renuit epatum.s.Tho.de aquino:noluit accipere archiepatum neapolitanũ: imo habuit respósuꝫ a beata virgine:qꝛ nunq̃ʒ ad dignitaté i hoc mundo assumeretur. Sic sanctus Vincétius ordinis nostri cui oblatus fuit cardinalatus:eũ spreuit. Et breuiter oés sancti resistentiaꝫ fecerunt huiusmodi ꝑmotionib⁹: imo ipse sanctoꝝ oium sanctificator xps:regiaꝫ dignitaté aufugit. Jo.vi. Et ipse ait. Math.xi. Discite a me:qꝛ mitis sum ꝛ hũilis corde. Unde Hiero. in sermone epiphãie ait. Jmitemur saluatorẽ nr̃m:qm̃ ipse mitis ꝛ humilis pastor ꝛ agn⁹ appellatur. Nihil ei⁹ humilitate sublimius. bethleeꝫ in hoc paruo foramine. celorum códitor natus est. hic inuolutus pánis.hic visus a pastorib⁹. hic adoratus a magis.hec ille. O q̃ʒ igitur presumptuosum est appetere que xps ꝛ reliqui sancti fugerũt. Propterea ait Bernardus super.ps. Qui habitat. Radix iniquitatis est ambitio subtile malũ. secretum virus.pestis occulta. doli artifex. mater hypocrisis.liuoris parens. vitioꝝ origo.virtutum erugo.tinea sctitatis. excecatrix cordium. hec ille. Et ita patet scd̃a pars pricipalis. Nunc ad tertiam vtiliorem accedamus.

Ertio principaliter circa ambitionem considerare debemus specificationeꝫ. Reliqs omissis:duodecim modos ambitionis specificabimus. ¶ Primus cum aliquis epatum desiderat aut querit. Ubi notandum ꝫm.s.Doc.in xxij.q.clxxxv.ar.i.qꝛ in epatu tria possunt cósiderari: quattuor vnũ é principale ꝛ finale.s.epalis operatio:per quá vtilitati ꝑximoꝝ intendit:ꝫm illud. Jo.vlti. Pasce oues meas. Aliud aũt é altitudo gradus:qꝛ eps super alios cóstituit.ꝫm illud. Mat.xxiiij. Fidelis ꝫuus ꝛ prudés: quem cóstituit dñs sup familiaꝫ suá. tertiũ est qd̃ ꝯsequéter se hꝫ ad ista.s.reuerentia ꝛ honor ꝛ sufficiétia tpalium. ꝫm illud.prime Thi.v. Qui bene ꝑsunt ꝑsbyteri:duplici honore digni habeant.h.s.Tho. Qui ergo appetit epatum deliberate princi

paliter ppter honoré ꝛ vtilitatez tpalem: peccat mortaliter: pôt tñ vt supra dict9 doctor dicit. qlibet sine presumptione appetere talia bona opa facere: si cum ptingeret in tali officio esse: vel etiá appetere se esse dignum ad talia exercenda: ita q opus bonũ cadat sub desiderio: nõ auté dignitas primat9: vel sufficientia introituz. Et sic intelligit dictũ Pauli. prime. Thi. iij. Si qs epatuz desiderat: bonũ opus desiderat. Ubi Augu. dicit. q epatus est nomé nõ dignitatis sed operis. Eps. n. interpretat superintédés. Et qꝫ graue ꝛ piculosissimũ sit: hoc ábitiosum epandi desideriũ: ppreheńdit p verissimũ exéplũ: qđ in summa sua recitat. dñs Gulielmus paldi: ꝛ domin9 Antoni. Referunt enim de Gosfredo priore claraualis. q cuz electus fuisset in epm tornacensem: ꝛ ab Eugenio papa: ꝛ a sancto Bernardo cogeret subire onus: prostratus dixit. Monachus fugitiuus esse potero: si hinc me eicitis. Episcopus auté nunqꝫ ero. Et sic dimissus fuit. Cum predictus Goffredus mortu9 aperuisset cuidam sibi dilecto: interrogatus ab eo: de negotio episcopat9: q: nõ acqeuerit: an fuerit deo placitum. Rñdit. Reuelatũ é mihi a sancta trinitate: q si fuissem de numero epoꝝ: fuissem de numero reproboꝝ. Et ideo ꝯ tales ambitiosos ait Chriso. ꝛ hét. xl. di. c. Multi. Quicũqꝫ desiderauerit primatũ in terra: inueniet ꝯfusioné in celo. Nec iter seruos xpi cõputabit qui de primatu tractauerit. hec ill'e. ¶ Secũdus modus puerse ambitionis est. Cum aliqs ábit epatũ: volés ascédere ad dignitaté epalé: auxilio ꝛ adiutorio dñoꝝ ꝛ tyránoꝝ per phas ꝛ nephas: p potentiá secularé: per indebita media: per distributa munera: ꝛ per hmõi: que nõ ꝯueniũt in negocio spũali: mortaliter peccat: q: vt dr. Joh. x. talis nõ intrat in ouile per ostiũ ꝫ aliunde. Et sic fur é ꝛ latro. Unde Leo papa. i. q. i. c. Principatus qué seditio extorsit: aut ambitus occupauit: etiaz si actibus suis vel moribus nõ offendat: ipsius tamen vitij sui exemplo pernitiosus. Et difficile est vt bono peragantur exitu: que a malo sunt ichoata principio: hec ille. ¶ Tertius modus. Cuz aliquis appetit vel querit per se dignitates: seu officia aut beneficia curata: vt abbatiá: poratũ: diaconatũ: guardianatũ: prepositurã: archidiaconatum: parochinatum: vel ecclesiam ꝛ capellam curatá: peccat mortaliter. ßz s. Tho. ꝛ Ray. ꝛ Hosti. ꝛ Goffre. etiam si sit di-

gnus:quia symoniacum est. Et ex
eo ipso quo petit pro se:reputans
se dignum:fit indign⁹ ex temerita
te ⁊ presumptione.licet aliquũ do-
ctores min⁹ famosi i sanctitate atqȝ
doctrina alr̃ dicãt:⁊ in curia aliter
praticet.tamen opinio.s. Doc. ⁊
Ray.est tutior Unde Augu xix.
de ci.d.Locus superior ⁊ si mini-
stret vt decet:tñ indecenter appe
titur Et.viij.q.i.c. In scripturis.
Locus regiminis desiderantibus
negãdus ẽ:⁊ fugiẽtib⁹ offerẽdus.
h ille. ¶ Quart⁹ modus maledi
cte ambitionis est. Cũ aliquis in
mala ⁊ scelerata ac scandalosa vi-
ta ⁊ ĩfami existens:appetit officiũ
vel canonicatũ:aut clericatũ ⁊ hu
iusmodi:peccat mortaliter.facit.n.
ꝯtra regulã iuris diuini.i.Thi.iij.
Oportet ipȝ eẽ irreprehensibilẽ.
Que regla extẽdit ad oẽs ꝓmo-
uẽdos:precipue ad curã: vt habe
tur in decretis.lxxxi.d.c.Aposto-
lus. Idẽ si hẽt ipedimẽtũ iuris vl
etatis:vel excõicatiõis vel irregu
laritatis ⁊ hmõi:cõiter sunt q que-
runt dignitates ecclesiasticas pp lu
cra ⁊ crassos introit⁹:pp põpas ⁊
vanitates ac lasciuias:vel pp ditã
do parẽtes ⁊ hmõi.Tales sine du
bio nõ curãt de aiabus subditorũ.
Uñ ⁊ mortaliter peccant . Et ad
hoc facit sententia Augustini scri-
bẽtis ad Ualeriũ maniliũ:⁊ habe
tur i decretis.d.xl.c.Ante oĩa.vbi
dicit.Nihil eẽ in hac vita: ⁊ maxi
me hoc tpe facilius ⁊ leuius:⁊ ho
minib⁹ acceptabili⁹:epi aut pr̃sby-
teri:aut diaconi officio:si perfun-
ctorie atqȝ adulatorie res agatur.
Sed nihil apud deum misearbili
us ⁊ tristius ⁊ damnabilius.h ille.
¶ Quintus modus ambitionis
est.Cum aliquis appetit magiste-
rium in sacra theologia:non pro-
pter honorem dei:aut propter sa
lutem propriam:vel propter vtili-
tatem proximorũ:sed propter tem
poralia lucra:vbi constituens finẽ
suũ:vel propter prelationes obti-
nendas ⁊ acquirendas dignitates
peccat mortaliter:q: a debito fine
deficit:honorem indebite: ⁊ inor-
dinate appetens:officium spiritua
le faciens venale.Idem dicerẽ de
doctoratu in iure canonico. Sed
quid dicem⁹ de illis qui querunt
magisterium ⁊ qualitercunqȝ asse
quunt:qui penit⁹ sunt ignorantes
ne dum in theologicis:sed etiaȝ in
gramaticalibus ⁊ dialeticis: ⁊ tñ
spiritu ambitionis elati non eru-
bescunt magistros fieri ⁊ vocari:
Contra hos dicitur extra de ele-
ctione.c.Cum in magistrum. In
magistrum assumi non debet: qui
formam discipuli non assumpsit:⁊
di.lxi.c.Miserum. Miserum est
eum fieri magistruȝ:qui nunq̃ȝ fu

it discipulus. Quibus accidit qđ scribitur in collationibus patrum. Ex discipulo náqꝫ detestabilior magister effectus. Magis quoqꝫ peccant magistri admittétes tales ad magistratum qꝛ iurát non admittere aliqué indignum: ꝛ sic piu ri efficiunt: ꝛ el diauolo portera lu no e latro. ¶ Sext⁹ modus. Cũ aliquis spiritu ambitionis ductus presumit fieri confessor ꝛ esse: ꝛ é ignarus oĩuꝫ: vt nec casus a quibus pót absoluere sciat discernere: nec excõmunicationé maiorem a minori. nec peccata cõia. mortalia credens. simplicé fornicationeꝫ vel cogitationem deliberatá alicuius mortalis. nó esse mortale. Existimás omné irá eé mortale. Non intelligens cõtractus illicitos: nec sciens salté de ipsis dubitare: communiter talis cõfessor mortaliter peccat: quia ponit animas in periculo. Debet enim scire soluere ꝛ ligare: vt dicitur de pe. di. vi. Qui vult cõfiteri. Et di. xxxviij. c. Ignorantia mater cũctorũ errorꝫ: maxime in sacerdotib⁹ dei euitáda é: qui docédi officiũ in populo dei susceperũt. Sacerdotes legere sanctas admonenť scripturas. Paulo apostolo dicente ad Thi. Attéde lectioni ꝛ exhortationi doctrine: ꝛ semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes sanctas scripturas ꝛ canones: ꝛ omne opus eorum in predicatione ꝛ doctrina consistat: atqꝫ edificent cunctos: tá fidei scientia qꝫ operum disciplina hec ille. Nec excusatur si ita ineptus ponatur ad hoc per prelatuꝫ suũ: cui in hoc obedire non teneť. Ideo ambo ceci in foueam cadũt peccati mortalis ꝛ damnatióis vt dicit. do. Albertus: quia nec prelatus debuit exponere nec ille acceptare. Idem si cõmutat vel dispensat vota que non possunt: si est religiosus ꝛ absoluitur ab excõmunicatione a qua non potest: incurrit excõmunicationeꝫ papalé. ¶ Septimus modus. Cum predicator tanta est elatione honoris stimulatus ad predicandũ qꝫ non veretur tanqꝫ presumptuosus assumere tale officium: ignorans existens in peccato mortali ꝛ non missus mortaliter peccat: vt dicit. S. Doc. in iiij. di. xix. Contra qué dr̃ Ro. x. Quomodo predicabunt nisi mittátur? Et extra de hereticis. c. Cũ ex iniuncto. Idem si predicat scandalosa. ¶ Octauus modus est. Cum quis se ponit in tanto culmine perfectióis ꝛ opinionis suiipsius: vt presumptuose velit videre vel tangere: aut audire: vel cõuersari cum leuibus ꝛ lasciuis mulieribus vel pueris: vel ire ad loca ꝛ huiusmodi facere: ꝑpter que ex-

pertus est:lapsum peccati morta-
lis aduertenter ⁊ recenter videt
inexcusabilis a mortali peccato:vt
dicit dñs Anto. Unde Eccl's.iij.
Qui amat piculũ in illo peribit.
Ideo ꝓuer.xxviij.Beatus hõ q
semper est pauidus.⁊ ad hoc ꝓpo
situm habet tex.Jo.xxxij.q.v.Si
paulus.l; tñ hic modus presum-
ptionis videat. ¶ Nonus mo-
dus pernitiose ambitionis ẽ. Cu;
aliquis officiũ vel dignitatẽ secula
rem appetit:aut querit per preces
per obsequia.vt officium potesta
tis. capitanei. senatoris . rectoris.
vexilliferi.vel prioratus ciuitatis:
aut castellanatus:vel camerlẽgat⁹
⁊ huiusmodi:magis curãs de ho
nore:aut lucro:q; de iustitia fuan
da.Unde paratus ẽ seruire ami
cis in licitis ⁊ illicitis:⁊ lucrari per
phas ⁊ nephas ⁊ deuiare a iure:
ne displiceat magnis : nec punire
crimina vt debet:vtiq; mortaliter
peccat faciens cõtra illud. Sap.i.
Diligite iustitiã qui iudicatis ter
ram. ¶ Decim⁹ modus dicitur.
Cum quis ambiens propter ho
norem quod ad alterius iurisditio
nem pertinet:ex presumptiõe vult
se intromittere:de his que ad suã
potestatẽ non se extendũt: quãuis
consueuerit ibi sic fieri: vt puta si
laycus velit de clericis iudicare
vel de ecclesiasticis disponere:qđ
ei prohibetur.di.xcvi.per totum.
Unde Eccl's.vi.dñ. Hec vanitas
⁊ presumptio sp̃us est. Ad idẽ re
ducit:cũ clericus vult exercere of
ficiũ qđ non debet:vt subdiacon⁹
cantare euangeliũ: ⁊ diacon⁹ mis
sam:vel secularis exercere diuina
⁊ sacramentalia. In his non ẽ du
biũ de mortali. ¶ Undecim⁹ mo
dus est. Cu; aliquis aduocati vel
procuratoris:vel notarij:aut iudi
cis ⁊ consiliarij officiũ ꝑsumptuo
se pp honorem ambit: ineptus ⁊
ignorãs. notabiliter peccat morta
liter.Contra hmõi ait Ber. libro
de consideratione . Uerbosulum
aduocatum:⁊ studentem eloquen
tie:cum sapientie sit inanis:nõ ali
ud q; iustitie hostem reputes.hec
ille. Et Leo papa.xxxviij. di. Si
in laicis videtur intollerabilis in
scientia:quanto magis in his qui
presunt.Nec excusatiõe ẽ digna:
nec venia.h ille. ¶ Duodecimus
modus est.Cum aliquis officium
medici propter honorem ambit.
ignorans ⁊ grossus sine cognitio-
ne:⁊ quod peius ẽ ponit se ad me
dicandũ:mortaliter peccat. Et pro
fundamẽto istoꝝ duoꝝ modoꝝ;
ac alioꝝ similiũ:nota vt dic̃ domi
nus Anto.in summa:q̄ videt re
gulã posse summi:q̄ quicunq; po
nit se ad aliquod exercitiũ publicũ
ex quo põt alijs inde sequi notabi

le damnū verisimiliter: vel in persona: vel in rebus propter ignorātiam magnā illius circa illud exercitium peccat mortaliter. Argumētū sumit extra de iur. ⁊ dāno dato c. Si culpa. Audistis charissimi pestilentissimi vitij ambitionis diffinitionē: audistis malignationem ⁊ specificationem. Nūc vnusquisq₃ vestrū deponat elata corda: deponat sublimia desidaria: deponat ceruicem erectam: nullus ambiat honores ac dignitates terrenas plenas certe fastidijs: plenas periculis: plenas offensionibus. Erigamus potius animos nostros nobiles ad acquirendos honores veros ⁊ celestes ⁊ stabiles ⁊ gloriosos. Ad hoc nos Augu. hortatur. xxij. de ci. d. Ibi verus honor qui nulli negabit digno: nulli deferetur indigno: sed nec ad eum ambiet nullus indignus: vbi nullus permittit esse nisi dignus. Vera pax: vbi nihil aduersi: nec a seipso nec ab aliquo quisq₃ patiet. Premium virtutis erit ipse qui virtutē dedit: eiq₃ seipsum: quo melius nihil posset eē promisit. Quid est eni₃ aliud qđ propheta dixit. Ero illoꝝ de⁹: ⁊ ipsi erunt mihi plebs: nisi ego ero vñ sacientur: ego ero quecūq₃ ab hominibus honeste desiderantur: ⁊ vita. ⁊ salus. ⁊ victꝰ ⁊ copia ⁊ gloria ⁊ honor ⁊ pax ⁊ oīa bona. Ipse finis erit desideriorum nostroꝝ: qui sine fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fatigatōe laudabitur. Hoc mun⁹: hic affectus: hic act⁹ profecto erit omnibus: sicut ipsa vita eterna cōmunis. hec ille. Et b. Hiero. in fine epistole ad Eustochium ait. Quotiēscunq₃ te vana: seculi delectat ambitio: quotienscunq₃ in seculo videris aliquid gloriosum: tu ad paradisum mente transgredere: esse icipe: quod futura es. hec ille. Et ita ad supernos honores inhiantes: eos tandem preuēti gratia regis christi feliciter consequemur: q est bñdictus in secl'a. Am̄.

Sabbato dominice passionis. De hypocrisi. Sermo. xlvi.

In mūdo sunt. Jo. xvij. Hypocritarū pessima ⁊ ifelix cōditio est: vt nunquā pro diuia laude aliquid opet. Oīa. n. sua opa faciunt vt videant ab hoīb⁹ sicut inqt saluator. Mat. xxiij. Et q: nō q̄runt ⁊ nō appetūt nisi humanā laude₃ ideo mercedē acceperūt i p̄nti vita: teste saluatore ipso Mat. vi. Amē dico vobis. receperūt mercedē suā. Tales sigdē sūt i mūdo q̄ztū ad aia₃ ⁊ corp⁹: q̄ztū ad effe

etum ⁊ remunerationé vt inquiũt
assumpta verba ⁊ in euãgelio re-
citata. In quo tria ducuméta ha-
bemus. ¶ Primum documétuз
est: ꝙ beatitudo nostra nõ cõsistit
in hoc mundo: sed in visione diui
ne essentie. Hoc tãgit prima euã
gelij parte. ibi. Hec est auteз vita
eterna. ¶ Scdm documétum est
ꝙ pater celestis misit filium suuз
in mundũ: vt secreta celestia pate-
faceret. ibi. Pater mãifestaui ⁊c.
¶ Tertium documentum est: ꝙ
acceptantes doctrinã christi affe-
ctu pariter ⁊ effectu: acquirunt vi
tam eternam. Hoc tangitur parte
tertia euãgelij. Et sic eoꝝ merces
nõ est in hoc mundo cum his qui
sunt submersi in peccato hypocri
sis. De qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scdo malignationem.

¶ Tertio modificationeз.

¶ Primo hypocrisis considera
re debemus diffinitioné. Dñs. n.
Petrus de palu. in. iiij. senté. di.
xvi. hypocrisim sic diffinit. Hy-
pocrisis est qua homo métit osté
tatione exteriori: simulãs sanctita
tem: quã nõ hз. Et. s. Doc. in. xxij.
.q. cxi. ar. iij. Et in. iiij. sen. d. xvi. q.
iiij. ar. i. Hypocrisis est quedaз si
mulatio: qua quis simulat se ha-
bere psonaз quã nõ hз. vnde Au
gustinus in libro de sermone dñi
in monte dicit. Sicut hypocrite ⁊
simulatores aliaꝝ psonaruз agunt
partes illius qd non sunt. Nõ eñi
qui agit ptes Agamenonis vere
ipse est: sed simulat euз. Sic in ec-
clesijs ⁊ in omni vita humana qs
quis vult videri qd nõ est: hypo
crita est. Simulat enim se esse iu-
stuз ⁊ nõ est: hec ille. Et huiusmo
di simulatio verbis vel factis é vi
tium iactãtie: vt dicit. iiij. Ethico
ruз. Et ideo Isidor[9] primo. Ethi.
dicit. Hypocrita greco sermone:
latine simulator interpretat. Qui
dum vitijs malus sit: bonũ se pa-
lam ostédit. hec ille. Tractum est
aũt hoc nomé ab illis: qui in spe-
ctaculis ⁊ ludis alienam personã
ostendebant: cum nõ esset: modo
habitum Agamenonis: mõ mu-
lieris assumétes: vt etiam populũ
fallerent. Propterea Aristo. i. iij.
Ethi. iquit hypocrita dr: qui pso-
nam aliorũ representat: quasi sup
positus loco alterius. Hypocri-
sis igit é: velle videri bonus xp̃ia
nus ⁊ nõ esse: vl' religiosus: iust[9]:
sanctus: cum sit malus : iniquus: ⁊
peruersus: videri velle virtuosus
⁊ erit vitiosus: videri velle agn[9]:
⁊ erit lup[9]: videri velle colũbina:
⁊ erit vna ihonesta. Idõ ẜm alios
hypocrisis dr ab hypos quod est
supra. ⁊ crisim qd est auꝝ. Hypo
crita enim desup. i. exterius osté-

dit se esse aurum sanctitatis: sed intus est lutū cupiditatis. Unde Albertus magnus in cōpendio. libro iiij. dicit. Hypocrisis est que querit hominibus in exterioribus apparere. His prehabitis querēdum venit. Utrum hypocrisis sit peccatum mortale. Huic quesito respondet. s. Doc. vbi supra. Et dñs Pe. de palu. ibidem q' hypocrisis est peccatum mortale: et hoc triplici ratione declaro.

Primo ratione superationis.

Scdo rōne exclusionis.

Tertio ratione indignationis.

Primo ratione superationis sic. Peccatum hypocrisis ē maius peccato sodomorū. Probat. Nam super illud Tre. iiij. Maior effecta est iniquitas populi mei peccato sodomorum. dicit glo. Scelera aie plangunt que in hypocrisim labitur: cuius maior est iniquitas peccato sodomorum. Sed peccata sodomorum sunt peccata mortalia. ergo hypocrisis est peccatum mortale. Scdo idē probat ratione exclusiōis. sic. Nullus excluditur a beatifica visione dei nisi p peccatum mortale. Probat Isa. xxvi. In terra sanctorum inīq̄ gessit et non videbit gloriā dñi. Sed hypocrita excluditur a visiōe diuina. Probat hoc sanctissimus Iob xiij. dicens. Nō veniet in conspectu ei' omnis hypocrita. i. nullus hypocrita: vt dicit glo. ergo hypocrisis ē peccatum mortale. Tertio probatur idem rōne indignationis. sic. Nullus meret indignationē et iram et furorē dei: nisi propter peccatum mortale: vt patet ad Titum. v. c. Iosue. vij. in decretis di. xlv. Sed illud. xvi. q. i. Reuertimini. Sed per peccatū hypocrisis homo meret iram: indignationē ac furorē dei vt. dr Iob. xxxvi. Simulatores et callidi puocāt irā dei. Glo. sup Leuit. c. x. inqt. Sic vera pnia: veniā pmeret: ita simulatio dñi irritat. ergo hypocrisis est peccatū mortale: et sic patet diffinitio et pbatio grauatōis: et per ɔñs prima pars predicatōis.

Ecūdo principalr ɔsiderare ōbem' hypocrisis malignatōem. Triplex est malignitas huius detestādi vitij.

Prima est nature ɔ̄riatiua.

Secunda est bonorum spūalium venditiua.

Tertia est xp̄o displicitiua.

Prima malignitas hypocrisis est nature ɔ̄riatiua. Pro cui' intelligētia: nota q' nā sic pcedit i suis opatiōib': vt ſm ɔditōes rei: sit et opatio ipsi' rei. Uñ Aueroys. ix. Metha. dicit: q' opatōes sequūt

essentias. Idé etiá trahit ab Ari. ij. Phy. t. ij. de aia. Videmus .n. q vinea pducit uuas t nó po ma: ignis pducit calo:é t nó frig⁹ t sic ď singlis. Ita silr i moralib⁹: nálter.n. vt ait Arist. ij. Ethi. act⁹ seu opiniões: sút siles habitib⁹: vt bon⁹ rhetoric⁹ in habitu pducet actú bonú rhetorice. Cócludit igitur q natura sic pcedit vt opatio exterio: sit ɔfo:mis ɔditioni t dispositioni interiori. Et pp hoc ponit ab Arist. i. iiij. Ethi. vna virt⁹ vocata veritas: que i hoc ɔsistit vt .s. hó opet exterius ƀm boná dispositioné quá hȝ interius. Que qdé virtus é ɔ̃ria vitio hypocrisis: p qď hó opat aliter i exteriori bus: qȝ sit interi⁹. Et ex hoc puertit nature o:diné: opatio vȝ ɔ̃ ɔditioné t dispositióeȝ ppriá. Habet .n. itus stercus vitiox: t fo:is ońdit argétú virtutum. Jó Seneca doct⁹ lege naturali dicebat ad Lucillú sic. Qď loquimur: sentimus Cóco:det ƀmo cú vita. Et idé ad eundé. Multo magis ad ré ptinet q̃lis tibi: q̃ȝ qualis alijs videaris. Malú vbi se bonú simulat: túc é pessimú. hec ille. Ité Tuli⁹ de officijs. Oés aliq̃d agentes: t aliq̃d militátes pfidi sunt: ip:obi t malitiosi: hec ille. q:.s. ɔ̃ naturam agút. Et idé lib. de amicitia. Oiuȝ .n. rex siliatio vitiosa é: tollit.n. iudiciú veri. Idé li. i. de officijs. Totius iniusticie nulla capitalio: é q̃ȝ eox qui cú maxime fallút: id agút vt viri boni esse videant. hec ille. Jó Orati⁹ rep:ehendit hypocritas: q: derelicta natura efficiunt vulpes. Vń ait. Nunq̃ȝ te fallant ai sub vulpe latentes. Impia sub dulci melle venena latent. hec ille. Vń Bernardus de ipsis hypocritis loqués ait. Hypocrite volunt eé humiles sine despectu: pauperes sine defectu: bń vestiri sine solicitudie: delicate pasci sine labore: alijs adulantes: alijs detrahentes: mo:dentes vt canes: dolosi vt vulpes: supbi vt leones. Intrinsice sunt lupi rapaces: mellis dulcedine. i. inanis glo:ie t latétis lasciuie vt v:si querétes: volút eé sine aucto:itate iudices: sine iussu testes: postremo sine culpa accusato res: t oi virtute carentes. hec ille. Que quidé sunt oia icóposs̃ibilia. Propterea ď Eccli .i. Nó fueris hypocrita in cóspectu hoium. hec ibi. ¶ Scďa malignitas hypocrisis ď spũaliú bonox vendi tiua. Ait.n. Ari. in. i. ethy. Finis siue pmiú virtuosox operationum quas nos spirituales vocamus é beatitudo. Vnde Jo. xiij. Si h̃ scitis: beati estis si feceritis ea. Et Mat. v. Beatitudies ponuntur co:respódétes diuersis virtutibus

Et phs.iiij.ethy. Uirtuti perfecte
nõ fit dignus honor.s.in hac.vita.
Uide ergo malignitatẽ hypocri-
sis:vt tanto premio digno bone
operationi in vile premiũ ꝛ vanũ
ac trãsitoriũ permutet. Qua pro-
pter ꝛ saluator inquit. Mat.vi.
Attẽdite ne iustitiã vestrã faciatis
corã hoib⁹ vt videamini ab eis.
Alioquin nõ hẽbitis mercedem
apud prẽm vrm q in celis est. Et
Chriso.super Mat.inqt. Quid
ãt a deo recipies:q nihil deo dedi
sti? Nã qđ bonũ fit deo dat: ꝛ a
deo recipit. Qđ ãt pp hoies fit
in ventũ diffundit. Que ẽ ãt sapi
entia:res dare:ꝛ verba vacua cõ
parare:ꝛ mercedẽ dei cõtẽnere?
illũ igit aspice:a quo mercedẽ ex-
pectas. h ille. Heu q̃z vilis ꝛ indi
gna vẽditio:vẽdẽ ieiuniũ:orõnẽ:
elemosinã ꝯfessiõnẽ:ꝛ reliq̃ bona
opa ꝑ ostẽtatione:que opa possent
valere infinitũ pmiũ: visionẽ dei:
societatẽ angeloꝝ. Jõ Greg. Cũ
ꝑ recto ope laus trãsitoria querit
eterna retributõe res digna vili p
tio vẽdit. h ille. Uñ ꝛ Chriso.sup
Mat.vn⁹ quisqz.n.vbi seminat:
ibi metit. Uñ q pp hoies sepant:
nõ ꝑpter deũ:ab hoibus nõ a dõ
laudant. Et Petrus ravẽnas in
quodã smõe ait Hypocrisis fa-
mã vẽdit:emit clamorẽ:mercedẽ
rapit pñtẽ:pmiũ nõ q̃rit futuruz.

Tertia malignitas hypocrisis
est deo displicitiua. Nã deo oĩpo
tẽti hypocrisis ita displicet:vt hu
mana nã nullũ vitiũ tm̃ psecutus
ꝛ abhoiatus sit q̃tũ hypocrisim
Cõfundebat vbiqz hypocritas:ꝛ
eos psequi nõ cessabat. Cõmina-
tus est eis terribiles snias ꝛ tremẽ
da iudicia. Audiamus igit euz ꝯ
illos cõminationes fulminantem.
primo. Mat.xxiij. Ue vobis scri
be ꝛ pharisei hypocrite:qui clau
ditis regnuz celoꝝ ante homines.
Uos enim nõ intratis neqz intrã
tes sinitis intrare. hec ille. Hec cõ
minatio facta fuit ṕlatis ꝛ religio
sis:quoꝝ maxime hypocrisis no
cet ecclesie:vt dicitur.lxxxiij.d.c.
Nemo. Scdo christus clamat cõ
tra hypocritas Matth.xxiij. Ue
vobis hypocrite: qui comeditis
domos viduaꝝ:orationes lõgas
orantes. Tertio christus clamat cõ
tra hypocritas Matth.xxiij. Ue
vobis scribe ꝛ pharisei hypocri
te:qui circuitis mare ꝛ aridã vt fa
ciatis vnũ ṗselitũ. Proselit⁹ dice
bat qui ex gentilitate ꝯuertebat
ad iudaismũ:de quo nimis gloria
bãtur scribe. Quarto christus cõ-
tra hypocritas clamat Matth.
xxiij. Ue vobis hypocrite q deci
matis mentã ꝛ anetũ ꝛ cimimũ:ꝛ
dereliq̃stis q̃ grauiora sũt legis:iu
diciũ:mĩaz ꝛ fidẽ. Quito clamat

xp̄s ꝯtra hypocritas Mat.xxiij.
Ue vobis hypocrite qui mūda-
tis qđ defoꝛis est calicis ⁊ parapsi
dis.itus pleni estis rapina ⁊ imū
dicia.¦Sexto clamat xp̄s ꝯtra hy
pocrĭtas Mat.xxiij. Ue vobis
hypocrite.qui similes estis sepul-
chꝛis dealbatis. que foꝛis parent
hominibus speciosa. intus vero
plena sunt ossibus moꝛtuoꝝ ⁊ oī
spurcitia.Septimo clamat chꝛist⁹
ꝯtra hypocritas Mat.xxiij.Ue
vobis hypocrite qui edificatis se
pulchꝛa ꝓphetaꝝ ⁊ oꝛnatis mo-
numenta iustoꝝ: ⁊ dicitis.Si fuis
semus in diebus p̄rum nr̄oꝝ non
essemus socij eoꝝ in sanguine ꝓ
phetaꝝ.Itaqꝫ testimoniū estis vo
bismetip̄is.qꝛ filij estis eoꝝ qui ꝓ
phetas occiderūt.hec ille.Et Luc.
xij.Attendite a ferméto phariseo
rū qđ est hypocrisis.O malignū
vitium.O nephandū scelus.O
pctm̄ abhoīandū qđ xp̄s tā dure
ꝑsequit:⁊ a deo ꝑsequit.vt in hoc
mūdo ⁊ in alio sūma cū acerbita-
te puniat.Legit.n.iiij. Dyalo.ꝙ
erat quidaꝫ heremita.ab hoibus
sanctus reputatus ex abstinentia
quam simulabat ⁊ exterioꝛi mode
stia.Hic infirmatus cum ad extre
ma venisset.accesserūt plures ad
eū visitandū.documéta salutis ex
pectātes.⁊ foꝛsitan aliquod signū
sperātes videre.demū diuino iu-
dicio coactus est suā simulatiōem
⁊ dānationé detegere.dicens.Cū
videbar ieiunare.occulte comede
bā.Et si quid boni agebā.ad hoc
intendebā vt sanctus reputarer.
Ecce ergo ꝙ traditus sum draco
ni deuoꝛādus ꝓpter hypocrisim
meā.iā pedes meos ⁊ coꝛpus as-
sumpsit in os suū.⁊ reliquā ꝑtem
ad se trahit.Et sic ꝯfusus moꝛtu⁹
est.Exemplū aliud habet de q̂dā
qui in tanta opiniōe sanctitatꝭ erat
vt ĩcole arbitrarent suis meritis
hoies in terra viuere.⁊ ex ei⁹ obi
tu oī bono carere.Et qꝛ hypocri
ta erat.vidit quidā vir sanctus in
hoꝛa moꝛtis eius.demones ꝓ aīa
eius aspoꝛtanda venire.Et dictuꝫ
fuit vni illoꝝ demonū. Educ vio
lenter illā miserā aīam:vt q nūqꝫ
passus est me ꝓpter suā hypocri
sim in ea quiete habitare:sic eum
inquietudine ⁊ violentia deducat
ad infernū.Et subito vn⁹ demon
misit vncinos ferreos ꝑ os eius ⁊
violéter aīam abstraxit:quā mul
ti demones sequebant verberan
tes eā.Et sic ad inferna est dedu-
cta.Unde bñ ꝯcludit Hiero.sup
Isa.di.Si me castū simulo:⁊ aliđ
est in ꝯscīa:habeo gloꝛiā mercena
rij ⁊ supplicia peccatoꝛis.h̄ ille.Et
merito qꝛ hypocrita est filius dia
boli.Ait.n.apl's.ij.Coꝛ.xi.Ipe.n.
sathanas transfigurat se in angelū

lucis. Unde in decretis. xxij. q. vl tima. Cauete dicit. Omnes qui mentiuntur simulatis operibus filij sunt diaboli. Ideo merito hypocrita cum diabolo eternaliter punitur. Et sic patet secunda pars principalis.

Tertio principaliter hypocrisis considerare debemus modificationem. duodecim sunt modi huius abhobinandi vitij quibus deus mortaliter offenditur. ¶ Primus modus hypocrisis dicitur falsarius. Cum quis simulat sanctitatem vel sciam et huiusmodi. causa et intentione introducendi aliquam falsitatem: aut errorem: vel in fide: vel in bonis moribus: semper peccat mortaliter Mat. vij. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. ¶ Secundus modus hypocrisis dicitur platarius. Cum quis ostendit deuotionem et virtutem: qua tamen priuatus est per peccatum mortale. causa et intentione acquirendi dignitatem seu platuram ecclesiasticam. est peccatum mortale. De his dicitur xxiiij. q. iij. c. De illis. Sed nec ille dicendus est esse in ecclesia et ad societatem xpi pertinere: qui ouibus xpi ficto corde miscetur. glo. ibi hypocrita. ¶ Tertius modus dicitur hereditarius. Cum quis fingit bonitatem causa et intentione vt remaneat heres alicuius: vel aliter acquirat diuitias temporales in quibus posuit finem suum: paratus. s. propter illas diuitias agere contra precepta dei vel ecclesie peccat mortaliter. Dicit. n. s. Tho. quod hec est hypocrisis: finem constituens in temporalibus. ¶ Quartus modus dicitur elemosinarius. Cum quis fingit deuotionem: vel pretendit bonitatem: quam non habet vt acquirat magnas et grossas elemosinas sine multa necessitate sub nomine iusti et boni: sicut aliqui caratani faciunt: peccat mortaliter. De talibus dicit. d. Anto. quod potius dicuntur fures aut deceptores quam paupes xpi. ¶ Quintus modus hypocrite. dicitur criminatorius. Cum quis simulat spiritualitatem et deuotionem vt inducat aliquem vel aliquam ad secum loquendum: vel familiariter conuersandum: intentione decipiendi: et tandem committendi aliquod crimen mortale: peccat mortaliter: quotiens occurrit: et magis ac minus secundum speciem peccati. Isti vtuntur verbis familiaribus mellitis et fucatis. Unde Hiero. venena non dantur nisi melle circundata. ¶ Sextus modus hypo. dicitur laudatorius. Cum quis fingit bonitatem vel aliquam perfectionem hac intentione: vt laudem vel popularem opinionem consequatur. In qua laude et opinione ita delectatur: quod dispositus esset propter illam adipiscendam contrafacere alicui precepto dei vel ecclesie: semper est peccatum mortale: quotiens hoc

occurrit aduertēter. Et hic modꝰ
vt ait .s. Boc. in. iiij. sen. d. xvi. q.
iiij. Marie impedit effectū pn̄ie
q: illa inordinata opinione pascit.
nec de veritate vtuꝫ curat. ¶ Se
ptimus modꝰ dr̄ vsurarius. Cuꝫ
quis simulat pietatē i ꝯcedēdo pe
cuniā vel granū dicens ex pietate:
vel ex seruitio facere. tn̄ intēdit ⁊
vult aliquid vltra capitale: peccat
mortalr̄. Nā ⁊ vsura mēte ⁊ intē
tione ꝯmittit: vt habet i decretis
xiiij. q. iij. Si feneraueris. ¶ Oc-
taus modꝰ dr̄ defraudatoriꝰ. Cū
quis simulat se catholicū: frequen
tans diuina: vt adepto creditu fiat
tutor: cōmissariꝰ: officialis: ⁊ sic d
cipiat: vel vt cursum ad apothecā
hēat: ⁊ iniuste lucret: peccat mor-
taliter. Vn̄ Grego. xxxi. moraliū.
Simulator aliud simulat ⁊ aliud
agit. Castitatē ꝓfert: luxuriā seqt:
bn̄dicit pauptatē: marsupiū replet
hec ille. A tali cauēdū est: sic mus
cauet a catto qui collū bistortū pre
tendit: vt illū capiat. De hypocri
si ⁊ simulatione diuersa habes in
decretis. xi. q. iij. Si quis vo. xij.
q. i. c. Certe. Itē di. lxxxiij. Nemo
Et. xxxij. q. vi. parapho. Ille ⁊ de
pe. d. i. Taciturnitas. ¶ Nonus
modus hypocrisis. dr̄ ꝯsultorius.
Cū quis simulās ꝯ cōe bonū ꝯsulit
aliquē eē ꝯdēnandū: ab officio ꝓ
uandū: exilio mittēdū ⁊ huiusmōi
tn̄ hoc ꝯsulit ductus odio vel inui
dia: cui sic simulate cupit satisface
re: mortaliter peccat. Cōtra tales
ait Tulius de amicicia. Consiliuꝫ
verꝫ gaudeamꝰ libē dare. ¶ De
cimus modꝰ hypo. dr̄ vituperatoriꝰ
Cū qs ōndit vel simulat bonitatē
vel deuotōeꝫ vt ei credat: ⁊ sic vi
tupet ac deprimat ꝓximū in bono
re in fama ⁊ huiusmōi: rebꝰ nōbi
libus: semp peccat mortalr̄. Sic se
nes ꝯ Susannā Dan̄. xiij. Sic he
retici vt ꝯfundāt fidē. De qbꝰ ait
Apl's. i. Thi. iiij. Spūs manifeste
dicit: q: i nouissimis tpibus disce
dēt quidā a fide intēdentes spiriti
bus erroris: ⁊ doctrine demonio
rū: in hypocrisi loquentiū mēda
ciū. hec ille. ¶ Undecimꝰ modꝰ
hypo. dr̄ lecatorius. Cū quis fin-
git virtutē discretionis habere ⁊
caritatē ordinatā erga seipꝫ: simu-
lans se nō posse ieiuuare: ⁊ tn̄ pōt
sed vt satisfaciat gule: hoc simulat
peccat mortalr̄: si ad illud ieiuniuꝫ
tenet. vn̄ Bern̄. Nō multū pos-
sumus: q: nō multum volumus.
¶ Duodecimꝰ modus hypocri
sis dr̄ ꝓditorius. Cū qs fingit vir
tutē amicitie in ore: vel in exteriori
ope: ⁊ tn̄ intus erit appetitus vin
dicte: sed vt possit tandem habita
oportunitate ꝑdere ⁊ vindicari:
sic simulans mortalr̄ peccat: in oi
tali simulatiōe sicut iudas Mat.

xxvi. Unde Sapiés. Nulle occultiores insidie: q̃z que latét sub similitudine officij. In alijs át modis cõiter est veniale. Nã ſm. d. Antoninũ. Cũ alijs simulat maiorem sanctitaté quá habet vel occultat aliqué defectũ suũ ad edificatióe; proximorum: nõ est peccatũ vel leue veniale: et si hoc faciat ob aliquam vanitaté vel inanégloriá. Ueniale est. Cauendũ est igitur: fugiendum et detestandũ est: maledictũ vitium hypocrisis. De qua sanctus Seuerinus in sermone: sic ait. Hypocrisis subtile malũ: secretũ virus: virtutũ sucus: tinea sanctitatis: hypocrisis secura: simulans fallit: prospera curiosa mentitur: et crudeli arte virtutes trũcat: mucrone virtutũ. Jeiuniũ ieiunio pmittit: orationem oratione vacuat. Misericordiá miseratióe psternit. Hypocrisis cognita febris: frigido poculo propinat ardorem. Q̃d corporibus est hydropisis: hoc hypocrisis animabus hydropiens bibendo sitit hypocrisis inebriat sitim. Nolite ait christus cum ieiunatis fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas vt appareant hominibus ieiunátes. hec ille. Quá hypocrisim et simulationem si euitabimus: concedet nobis christus hic suá gratiam: et alibi gloriam: qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Dominica in palmis. De diuina misericordia. Sermo. xlvij.

Ecce rex tuus venit tibi mansuet[us] mat. xxi. Quáuis dieb[us] pene oibus transactis de multiplicitate simul et grauitate peccatorum predicauerim: necnõ et de seueritate diuine iusticie: que punit trásgressores celestiũ preceptorum téporali nõ nunq̃z pena pariter et eterna: ne quis tamé hec considerans: in desperationis baratrum: semetipsum precipitare compellatur: hodie cunctis aperire portas vniuersis itrare volentibus reserare decreui. Ueniant cuncti: accedant vniuersi: licet innumeris et infinitis sint obruti peccatis: eleuent oculos suos: et videbunt omnipotétem deũ pietate: clementia: et misericordia plenum: qui regnum perénis vite prestare cunctis paratus est. Cuius misericordia tanta est: vt nullũ spernat: neminem aspernetur: omnibus parcere: cunctis veniam prebere dispositus sit peccatores per tempora dies et annos expectans vt conuertantur. Hinc Bernardus. Expectat: dissimulat: sustinet. decem annis viginti annis: et vsque ad senectam et senium. Dauid quoque. Apud dominum

miſericordia: ⁊ copioſa apud eũ redẽptio. Hoc idẽ ꝯfirmat euangelica tuba decãtans. Ecce rex tuus venit tibi mãſuetꝰ. Que ſunt verba hodierni euãgelij. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primuz documẽtum eſt: ꝙ deꝰ ſumma miſericordia ſua per ꝑdicatores attrahit ad ſe pctõres: in hoc mũdo beſtialiter viuẽtes: ꝑ aſinã ⁊ pullũ figuratos. ibi. Cũ veniſſet ⁊c̃. ¶ Scđm documẽtuz eſt: ꝙ poſt remiſſiõez peccatoꝝ ex diuina miſericordia acceptã. debet quilibet veſtimenta ſternere in via. i. cunctis virtutum exẽpla prebere. ibi. Plurima autẽ turba ⁊c̃. ¶ Tertiuz documẽtuz eſt. ꝙ lʒ ſimus a diuina pietate ſuſcepti. debemus tñ ſedulo clamare cum turbis. Oſanna. i. ſalua. ne iteꝝ ruamus in peccatis. ex tua miſericordia. De qua tria ꝯtẽplabimur.

¶ Primo diuine miſericordie veritatem.

¶ Scđo diuine mĩe q̃ʒtitatem.

¶ Tertio diuĩe mĩe exẽplaritatẽ

¶ Primo diuine miſericordie ꝯtẽplari debemus veritatẽ. Sacri ⁊ ſancti theologi ſiſt hodie coadũati meditãtes ⁊ contẽplantes diuina atqȝ archana miſteria. q̃runt vtrũ immortalis deus ad miſerendum pctõribꝰ. eſſentialiter ⁊ naturalr̃ iclinet. Huic theologico queſito. rñdet Doc. ſ. in. i. pte. q. xxi. ar. iij. Et i. iiij. ſen. d. xlvi. Et i. i. ꝯ gen. c. xci. ponẽs hãc catholicã ꝯcluſionẽ. Qđ glioſus deꝰ ẽ clemẽs. benignꝰ ⁊ miſericors naturalr̃ ⁊ eſſentialiter. Ubi ſciẽdũ ſm ipʒ doctorẽ ⁊ Pe. de palu. i. iiij. ſen. d. xlvi. q. i. Miſericordia accipit duobus modis. Uno mõ ꝑ paſſiõe: ꝑ quã aliq̊s cõpatit alteri patiẽti. q̃ſi ptẽ paſſiõis aliteriꝰ i ſe ferens. ⁊ hoc mõ miſericordia nõ ẽ i deo. qꝛ miſericordia vt dicit paſſionẽ icludit i ſe triſticiã ⁊ penã. ſʒ neqȝ triſticia. neqȝ pena põt eẽ i deo. g̊ nec miſericordia ꝓut ẽ paſſio. Aliomõ miſericordia accipit ꝓ actu vel habitu volũtatis. quo aliq̊s vult ſubleuare miſeriam alterius. ⁊ ſic miſericordia ẽ i deo. qꝛ deꝰ nil agit circa nos. niſi volẽtes. Sʒ deꝰ ꝑ ſua beneficia. miſerias frequenter releuat: ergo in ipſo eſt volũtas: tales miſerias releuandi: ⁊ per conſequẽs miſericordia. h. do. Pe. de palu. Et idẽ. ſ. Doc. lʒ ſub alijs ỽbis. Unde Anſelmus in Monologion loquẽs ad deum ait. Miſericors es: quia miſeros ſaluas: ⁊ peccatoribꝰ parcis. Miſericors nõ es: qꝛ nulla miſerie paſſione afficeris. Quã concluſionẽ triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.

¶ Secundo lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.
¶ Primo dico deū esse misericordem lege naturali. Et hoc triplici rōne. s. rōne cōicabilitatis: ratione ppzietatis: tertio rōne paternitatis. ¶ Primo igiť deus naturali lege est misericors rōne cōicabilitatis. Deus clemētissimus ob suā 'imēsam bonitatē: a creaturis vniuersis est summe appetibilis atqȝ desiderabil'. Hoc pȝ p phm. pmo. Ethi.iij. Topi.ꝛ.i. Rheto. vbi dr. Bonū est ꝙ oia appetūt. Cuius bonitas adeo sūma. ꝛ pfecta est: vt Phs dicat.vi. Ethico. Omne qđ ē potissimū: deo est attribuēdū. Et.xi. Metha. Primū principiū oȝ esse pfectissimū. Cuȝ itaqȝ sit summe bon⁹: ꝛ sūme appetibilis: p ꝯsequēs ꝛ cōicatiuus. Nā de rōne boni est ꝙ se diffundat ꝛ alijs cōicet. Hoc pulchre declarat. Dionysi⁹ ariopagyta.iiij. .c.de.di.no. hanc cōicationē facit ipse benignissim⁹ ꝛ idulgētissim⁹ Deus cōicans se p misericordiaȝ ꝛ grām peccatorib⁹: remittēs eis peccata in psenti vita: ꝛ tandē eis concedens ppetua celoꝝ regna. Hoc aūt ē ipsi optimo deo sic naturale: sic essentiale: ꝙ nullomō ab eo demoueri potest. Unde. s. Doc.in.iij.par.q.ij.inquit. Sicut hoc nomē natura repertū ꝛ deriuatum est ad significandū quodlibet principiū intrinsecū ipsi⁹ motus: vt pȝ.ij. Phy.ꝛ.v. Metha. ꝛ in libro Boetij de duabus naturis: ꝛ vna psona xpi: ita natura diuina est principiū intrinsecuȝ ipsius diuine bonitatis: quo moueť ad cōpatiendū ipsis peccatorib⁹. Et magis deo naturale ac essentiale est misereri: ꝙȝ igni calefacere ꝛ aque balneare: q2 ista sunt accidētalia eis. Deo aūt miseri inest p essentiā. Propterea Hiero. super Dañ.ꝛ de pe.di.i.ait. Quia deitatis natura clemens est ꝛ pia magisqȝ ad indulgētiā: ꝙȝ ad vindictā prona: que nō vult mortem peccatoris: sȝ vt ꝯuertať ꝛ viuat. Si quis post lapsum peccatorum ad verā pniam se ꝯuerterit ꝛ cito a vero misericordie iudice veniaȝ ipetrabit. h ille. Et Glo.sup Joh. c.ij.dicit. Deus natura mīsicors: patus ē saluare p clementiā: quos non potest saluare p iusticiā: ergo ratione cōicabilitatis: naturalis ē deo misericordia. ¶ Secūdo ratione ppzietatis probať deuȝ esse misericordē. Ait.n. Phs in.iij. ð anima.ꝛ i.ij. Metha. Unūqđqȝ agens: operatur ſm proprietateȝ sue forme. Sol nāqȝ lucet: q2 lucidissimus est: ꝛ est ipossibile ꝙ nō luceat nisi eclypsim pateretur: aut aliud impedimentum: ignis etiaȝ calefacit ꝛ semp: quia formaliter

est calidus: ꝯm naturalem ꝓprie-
tatem. Tunc sic. Misereri semꝑ
ꝛ parcere: est propriũ diuine pie-
tatis: diuine clementie: diuine bo
nitatis: ergo naturaliter ꝯm illam
operat᷑: q꞉ aliter in deo esset talis
forma: vel talis ꝓprietas frustra:
qđ nullomodo esse põt. Cui⁹ mi
seret᷑? Erga quem tali ꝓprietate
ꝛ opatione vtet᷑? Nõ ꝑfecto erga
obstĩatos: cũ nõ sint capaces. Nõ
erga iustos: q꞉ nõ venit vocare iu
stos ad penitentiá sed peccatores.
Luc. v. Ergo miserebit᷑ pctõrib⁹
qui ꝯtriti sunt ꝛ ad pñiam parati.
Propterea sancta mr̃ ecclesia di
cit orãs. Deus cui ꝓpriũ est mise
reri semꝑ ꝛ pcere: suscipe depre-
cationẽ nr̃am: ꝛ quos delictoꝝ ca
thena ꝯstringit: mĩsatio tue pieta
tis absoluat. ¶ Tertio idẽ ꝓbat᷑
rõne paternitatis. De⁹ si qdẽ pat᷑
noster ẽ Jsa. lxiiij. Tu aũt dñe pa
ter noster es. nos vero lutum. Et
Mat. vi. Pater nr̃ q̇ es in celis.
Sicut. n. paternitas in diuinis est
prior oĩ paternitate. que ẽ in crea
turis. iuxta illud. Ephe. iij. Flecto
genua mea ad patrẽ dñi nostri ie
su xp̄i. ex quo oĩs paternitas ĩ ce
lis ꝛ in terra noĩat᷑. Et habet᷑ etiã
s. s. Doc. i. pte. q. xiij. ar. sic idẽ pa
ter celestis. excedit oẽm amorẽ pa
ternũ. qui est in creaturis. Unde
nunq̃ꝫ legistis aliquẽ patrẽ pro fi
lijs adoptiuis. imo ꝛ minus pro
seruis dedisse filium naturaleꝫ in
morte: quem super omnia diligit:
nisi solum patrem celestem: patrẽ
misericordiarum. Propterea ip
se deus voluit assimilari. patri filij
prodigi. qui filium suum reuertẽ
tem. ad mĩsicordiam benigne su-
scepit. licet consumpsisset omnia
bona sua viuendo luxuriose. Lu
ce. xv. Et apostolus. ij. Cor. i. Be
nedictus deus ꝛ pater domini no
stri iesu christi: pater misericordia
rum ꝛ deus totius consolationis.
Et hoc ẽ de natura patrũ: nunq̃ꝫ
despicere filios: q꞉ vt Phs dicit
viij. Ethi. Parentes plus natul̃r
diligũt filios: q̃ꝫ filij pentes: vt pꝫ
etiã per. s. Doc. xxij. q. xxvi. ar. ix.
Sꝫ q꞉ quidã p̃res sunt duri: mr̃es
molliores ꝛ tenerius amãt: vt di-
cit Arist. i. viij. Ethi. Et. s. doc. q.
. s̃. ar. x. Jdeo de⁹ passionẽ suã: ꝛ
amorẽ assimilat amori materno
di. Jsa. xlix. Nunq̇d põt obliuisci
mulier infantem suũ vt nõ misera
tur filio vteri sui? Et si ipsa oblita
fuerit: ego tñ nõ obliuiscar tui. Ec
ce in manibus meis descripsi: hec
ille. Jn scriptura tria requirunt᷑. s.
charta: attramẽtũ: ꝛ calam⁹. Car
ta ĩ qua scripsit amorosus fili⁹ eter
ni p̃ris: fuerũt sacratissime man⁹
eius. Pẽna fuerũt claui q man⁹
ꝛ pedes tã dure trãsfixerunt. Al-

cramētū vero eiusdē sanguis pre ciosus. Et sequit. Muri tui coram oculis meis semp. Quia sic muri defendunt ciuitatē a feris ⁊ ab ini micis: ita plage xp̄i defendūt nos a demonibus ⁊ sempiterna dam natiōe. Nullus ergo dubitet: nul lus diffidat: nemo desperet se nō posse consequi diuinam misericor diam: quia ipse clementissimus est: peccatores in suis sanctis manibus descriptos: semp ⁊ vbiq; deferēs Propterea scribit in libro de spi ritu ⁊ aia. Nemo de dei pietate diffidat: qm̄ maior est eius miseri cordia: q̄ȝ nostra miseria. Et qs quis ad eum toto corde clamaue rit exaudiet illum: q: misericors ē. Tardius siquidem videt sibi om ni peccatori veniam dare: q̄ȝ ipsi peccatori veniā accipere. Sic fe stinat absoluere reum: a tormēto conscientie sue: quasi plus cruciet eum cōpassio miseri q̄ȝ ipsum mi seruȝ cōpassio sui: hec ibi. ¶ Se cūdo probatur veritas diuine mi sericordie lege diuinali. Lex enim diuina ē certa ⁊ verissima: a sum me veritatis fonte procedens. Et sicut sol non emittit radios tene brosos: sed claros: ita lex dei que est ipsa veritas summa: quia illu minans intellectum humanum: emittit veritatem ⁊ non falsitateȝ: que veritas est in intellectu. Ari sto. in. vi. Metha. ⁊. vi. Ethicoꝝ Et hec veritas est ipse deus. Jo. xiiij. ⁊ in decretis. di. viij. c. Si cō suetudinem. ⁊. c. Q. d contempta. vij. q. i. c. Omnis qui. xi. q. iij. c. Abijt iudas. Et de peniten. disti. .ij. Si enim inquit ⁊ de conse. di. .v. c. Saluator. Et. c. De spiritu. Ego sum via veritas ⁊ vita: ergo que reuelātur nobis per prophe tas dei veros: non possent esse fal sa: sed ita sunt vera: sicut sunt i mē te diuina. Confirmat hoc sanctus doc. vigesimasecunda. q. cxvij. ar. vi. Sed cum deus sua lege per p phetas se esse clementem ⁊ mise ricordem reuelauerit: ⁊ eandem peccatoribus impartiri promise rit: ergo deus est clemens: beni gnus ⁊ misericors. Patet hoc ve ritas in scriptura sacra: que ple nissime de dei misericordia loqui tur. Nā gen. xxxij. c. Minor sum cunctis miserationibus tuis. Exo. vigesimo. Faciens miseri cordiam in milia. his qui diligunt me ⁊ custodiunt precepta mea. ⁊ .c. vigesimosecūdo. Exaudiaȝ eū quia misericors sum. xxxiij. Mi serebor cui voluero. Deutero nomiū. iiij. Deus misericors do minus deus tuus. Hester. c. v. Faciens misericordiā in multa mi

lia diligentibus me: ꝛ custodienti bus precepta mea. c. vij. Custodiens pactum ꝛ misericordiã diligentibus se. ꝛ. c. xxxij. Et in seruis tuis miserebitur. ps. xxv. Misericordia tua ante oculos meos est. xxix. Audiuit dñs ꝛ misert⁹ é mei. xxxij. Fiat mĩa tua dñe super nos. ibi. Mĩa dñi plena ẽ t̃ra. l. Miserere mei deus scdm magnam misericordiam tuã: ꝛ ẜm multitudiné miserationũ tuarũ dele iniq tatem meã. lxij. Melior est misericordia tua sup vitas. lxviij. Quoniam benigna é misericordia tua. lxxxiij. Misericordiã ꝛ veritatez diligit de⁹: gratiam ꝛ gloriã dabit dñs. lxxxv. Misericordia tua magna est sup nos. lxxxviij. Ubi sunt misericordie tue antique dñe: cij. Mĩ̃tus est dñs timẽtib⁹ se. ibi. Qui coronat te in mĩa ꝛ miserationib⁹. Et. ciiij. Misericors domin⁹ ꝛ iustus ꝛ dñs noster miseretur. cxv. Misericors ꝛ miserator dñs. Et ps. cxvi. Laudate dñz oés gẽtes: laudate eũ oés populi: quoniam confirmata est super nos misericordia eius ꝛ ꝟitas dñi manet in eternũ. Isai. xiiij. Miserebitur enim dñs Jacob. xxx. Propterea expectat dñs vt misereatur nr̃i. xxxij. Dñe miserere mei: te enim expectamus. Esto brachiũ nostrũ in mane: ꝛ salus nostra in tpe tribulatiõis. liiij. Misericordia sempiterna mĩ̃tus sum tui. lviiij. Clamabis ꝛ dicet: ecce adsum: q: misericors sum dñs deus tuus. Joel. ij. Conuertimini ad dñm deũ vestrum: qui benignus ꝛ misericors est Abach. iij. Cũ irat⁹ fueris misericordie recordaberis. zacha. x. Conuertam eos: q: miserebor eorum. Tre. iij. Misericordie domini q: non sumus cõsumpti. Mat. ix. Uidens iesus turbas misertus ẽ eis. xv. Misereor turbe. xviij. Non ne ergo oportuit ꝛ te misereri cõserui tui: sicut ꝛ ego tui mĩt⁹ sum: Luc. i. Et mĩa eius a progenie ꝛc̃ ibi. Ad faciendã mĩaz. ibi. Per viscera mĩe. vi. Estote ergo misericordes ꝛc̃. Et. vij. Quã cũ vidisset dñs mĩa mot⁹ super eaz. Ephe. ij. Deus autez qui diues é in misericordia: ꝑpter nimiã charitaté suam: qua dilexit nos. Titũ iij. Scdm suam misericordiam saluos nos fecit. Jacobi. ij. Superaltat ãt mĩa iudiciũ. i. pe. ij. Nũc ãt mĩam cõsecuti. Et Jude. Expectãtes mĩaz dñi nr̃i iesu xp̃i. ¶ Tertio ꝓbatur deũ eé misericordé lege humanali. Lex. n. humana q̃z apte in plerisq3 locis deũ eé misericordé affirmat. Longũ eét adducere: sed tñ aliqua ex parte: quid dicat referam⁹. Lege in decretis. di. viij. c. Consuetudo. Et di. l. pon

deret. ⁊ di. lxxxvi. c. In singulis. Et di. xciij. c. dyaconi sunt vbi ait Hiero. Moderatio enim dei ac pietas solū nostrū reditū querit: ac nos cupit longa bonitate saluari. Si non cōuertimur: si duri colli sum⁹: si in peccatis vsq3 ad mortem perduramus: assidue peccantium non miserebitur deus. h illc. xxvi. q. vltima. c. Alligant. Et de pe. di. i. c. Taciturnitas. Et parapho. Et si nō. Et parapho pōt. Et de pe. di. i. c. Libenter. Vñ Ambrosius ex libro paradisi ait. Libéter ignosco: pp te indulgeo: misericordiá malo q3 sacrificium: q: per sacrificium iustus cōmendat: per miīa3 peccator redimit. Vnde nō veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiá. In lege sacrificium é. In euangelio misericordia est. Lex per moysen data est: per me gratia. hec ille. Iterū de pe. di. ij. Si iniquitatibus. Et Maximus imperator Iustinianus. C. de nuptijs. l. imperialis post principium sic inquit. Nam ita credim⁹ dei beniuolentiam circa genus humanū nimia clementia: quantum nature nostre possibile est imitari: q quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur: ⁊ penitentiam suscipere nostram: ⁊ ad meliorem statum reducere. Quod si circa nostros subiectos imperio illud facere diferamus: nulla venia digni esse videmur. hec ille. Et idem in autentico. vt non luxuriētur contra naturam. col. vi. ait. Omnibus hominibus qui recte sapiunt: manifestum esse putam⁹: quia omne nobis est studiū ⁊ oratio: vt crediti nobis a domino deo: bene viuant ⁊ eius inueniāt placationem: quoniam ⁊ dei misericordia non vult perditionem: sed conuersionem ⁊ salutem: ⁊ delinquentes: qui corriguntur: suscipit deus: propter quod nos omnes inuitamur dei timorem in sensibus accipere ⁊ inuocare eius placatione3: quia omnes qui deum diligunt: ⁊ eius misericordiam sustinent: hoc faciunt. hec ille. Quis igitur dubitare potest deu3 esse misericordē? Quis de diuina venia ammodo formidabit? Eia ergo peccatores: emollite corda vestra. Currite ad misericordie fontē: ad patrem indulgentissimum: ad benignissimū spūm sanctum: ad pijssimum xpm qui expāsis brachijs: ⁊ capite inclinato: vos dulciter expectat: vt suauissimū misericordie osculum: vobis porrigat ⁊ exhibeat.

Ecundo principaliter misericordie dei cōtéplabimur quantitatem. Iterum sancti theolo

gi pro maiori declaratione: tã dul
cissime misericordie: querunt de
quantitate huius diuine misericor
die. Utrum. s. finita sit: an infinita.
Huic quesito in postilla super ps.
s. Rñdit. s. Doc. dicés q dei mi-
sericordia tanta é: vt sit icóprehen
sibilis implens omnia: in oib⁹ exi
stens: sublimis: eterna. virtuosa:
& vniuersalis. Et. s. Leo papa de
pe. di. i. c. Multiplex. Misericor
die inquit dei nec mésuras possu
mus imponere: nec tpa diffinire:
apud qué nullas patit moras ve-
nie conuersio. tanta é summi dei
misericordia: vt plenũ sit celũ. Can
tat hoc psalmista ps. cvij. di. Ma
gna é misericordia tua super celos.
Et. s. Doc. in. xiiij. di. xlvi. dicit: q
beati premiantur ex dei misericor
dia vltra condignum. Tanta é vt
repleat totum orientem: occiden-
tem: septétrionem & meridié. Cõ
firmat itez David ps. xxxij. Mi
sericordia domini plena est terra.
Tanta est vt pertingat vsqz ad in-
fernum. Ait náqz sanct⁹ Doc. iiij.
sen. di. xlvi. q. iiij. ar. i. Deus sem-
per miseretur: puniendo in infer-
no citra condignum. Nam si de⁹
puniret damnatos: sm eorum de-
merita: illos ad nihiluz redigeret.
Tanta est vt limbũs puerorũ to-
tus sit plenus. Nam ibi hñt pleni
tudinem omnium scientiarum: &
nullam penam sensus sustinent: vt
declarat. s. Doc. iiij. di. xxi. q. i. ar.
iij. Tanta est vt penetret purgato
rium. Nam suffragia viuoruz ex
dei misericordia applicantur de-
functis ibi existentibus: vt inquit
s. Doc. in. iiij. sen. di. xli. q. ij. ar. iij.
Et si supersunt vni. dantur alteri
indigenti: & inde ex dei pietate libe
rantur atqz in celum deducuntur.
Tanta é vt nulla creatura sine dei
misericordia reperiat. Inquit eni
s. Doc. in pma parte. q. xxi. ar. iiij.
q in oibus creaturis: etiam mini
mis & vilibus dei misericordia re
lucet. Et vt paucis vtar. Tanta est
dei misericordia: vt sit eterna. Ca
nit b David ps. lxxxviij. di. Mi-
sericordias domini in eternuz cá-
tabo. Et. cxcvi. ps. Cófitemini do
mino quoniam bonus: quoniam
in eternum misericordia eius. Sz
quid amplius dicam? Dei miseri
cordia tanta é: vt ad omnia pecca
ta diluenda: semper paratissima &
intentissima sit. Confirmat hoc
Chriso. & in decretis. de pe. di. iij.
c. talis. Talis mihi crede: talis est
erga homines pietas dei. nũquaz
spernit penitentiam si ei sincere &
simpliciter offerat etiá si ad sum-
mũ quis perueniat maloruz: & in-
de tamen reuerti velit quid virtu-

tis viam suscipit: libenter amplectitur: facit oia quatenus ad priorem reuocet statu3: quod é adhuc prestantius ꝛ eminentius: ꝛ si non poterit quis explere in presenti satisfaciendi ordiné: quantulácunq3 tamen ꝛ queliibet breui tempore gestam: non respuit penitentiam. Suscipit etiam ipsam: nó patitur: quáuis exigue conuersionis perdere mercedé. hec ille. Hanc immensam ꝛ infinitam misericordiá indulgentissimus deus volés mű do ostendere: humanitate assumpta: in altam crucem ascendit in qua thesaurum sue cordialissime ꝛ infinite misericordie: preciosum suum v3 sanguiné ex capite. manibus. pedibus. latere. atq3 ex toto corpore: pro redemptione peccatorum largissime effudit. Legitur de magno Alexandro: q volens ditare suos milites fecit fieri quádam domum plures habenté portas: in qua maximű collocauit thesaurum: liberam dans potestatem vt quilibet militum posset auferre de thesauro quantum vellet. Qd cum factum fuisset super modum ditati remanserunt. Sic magnus immo maximus imperator mundi eterni patris filius. De quo ait apostolus colo. ij. in quo sunt oés thesauri sapientie ꝛ scientie: edificato palatio sui corporis: pleno thesauro misericordie ꝛ clementie apertis quinq3 portis suarum plagarum inuitat peccatores: inuitat pauperes: inuitat indigentes inuitat omnes cuiuscunq3 gradus dicens illud Chriso. Ecce precium sanguinis mei quem dedi pro redemptione animarum vestrarum. Ecce porte aperte: ecce domus perforata: ecce ostia patentia: ecce thesauri incomparabiles. Ad hos properate: ad hos currite: vt inquit Fulgentius. Et sinus vestros implete. Unde Augustinus in libro de virginitate. Inspice vulnera pendentia: sanguinem morientis: precium redimentis: cicatrices resurgentis. Caput habet inclinatum ad osculandu3: cor apertum ad diligendum: brachia extensa ad amplexandum. Hec quanta sint considerate: ꝛ in statera cordis vestri appendite: vt totus vobis christus figatur in corde: qui totus pro vobis fixus fuit in cruce. hec ille. Ecce igit ille magnus ꝛ ditissimus deus. De quo apostolus ephe. ij. Deus auté qui diues est in misericordia: propter nimiá charitaté suam qua dilexit nos: ꝛ cű eém9 mortui pctis conuiuificauit nó i xpo: cui9 gra estis saluati. Et sic p3 scda pars principalis.

Ertio principaliter diuine misericordie cōtēplari debem⁹ exēplaritatē. Plurima sunt ⁊ innumera exempla dei pietatem: clementiam: ⁊ benignitatem atq3 misericordia3 probantia: sed ceteris omissis: vnum tm̄ adduco: beatissime v3 marie Magdalene in q̄ summa dei pietas ⁊ misericordia relucet. Scōm.n. Augustinum ⁊ Gregoriū. Magdalena fuit illa peccatrix: de qua habetur. Luce vij. Hec ab adolescentia: sine freno: corporalib⁹ delicijs dedita virginitatem perdidit carnalitati corpus suum exponens. Et cum totiens deum offenderit ⁊ infernales penas meruerit: tm̄ longo tempore a benignissimo deo fuit expectata. Hec lumine diuino inspirata: ad xp̄i predicatione3 vocata: corde cōpuncta: pompis ilico abiectis ⁊ omnibus voluptatibus: amatorijsq3 postpositis: ad domū symonis leprosi vbi audiuit xp̄m discūbere properauit. Et non audens vt peccatrix: iter iustos apparere: retro secus pedes domini māsit: vbi pedes eius lachrymis lauit: capillis tersit ⁊ precioso vnguēto vnxit. Hec igitur ē maria Magdalena: cui dominus tam maxima beneficia ꝯtulit ⁊ tāta signa dilectiōis ostendit. Nā ipsam benignissime ⁊ dulcissime ad penitentiam acceptauit. Nō eam expulit: nō iniurijs affecit. Non ei peccata tam horrenda improperauit: sed vniuersa quo ad culpa3 ⁊ penam: sibi liberaliter remisit di. Remittunt tibi peccata tua. Ab ea septem demonia expulit: i suo amore totaliter accendit: familiarissimam sibi eam cōstituit: hospitam suam fecit: procuratrice3 suā: eam in itinere habere voluit: ea3 semper dulciter excusauit. Nā excusauit eam apud phariseum qui dicebat eam prodigam: lachrymātem videns: lachrymas continere non potuit: cuius dilectione qua triduanū fratre3 resuscitauit. Cuius amore: Martham sororē suā a fluxu sanguis: quem duodecim annis perpessa fuerat liberauit. Cui⁹ meritis: Marcellā sororis sue famulam: vt illud tam beatu3 ⁊ dulce verbū: beatus venter qui te portauit ⁊ vbera que suxisti exclamans diceret: dignā fecit. Hec est illa que in tempore gratie solēnem penitentiam prima fecit: que optimam parte3 elegit: que ad pedes sedēs domini verba audiuit: que domini caput vnxit: que iuxta crucem in passione fuit: que vnguēta parās corpus eius vngere voluit: que a monumento: disci-

pulis recedētibus nō recessit. Cui xp̄s resurgens primo apparuit: et apostolorum apostolam fecit. Hec cum Lazaro et Martha et quibusdam alijs ab infidelibus sine remige: sine gubernatore periculo maris exposita vt submergeretur angelo duce marsiliam deuenit. Quā patriā vultu placido: facie serena: lingua discreta: suis ignitis eloqijs et predicationibus ad fidē xp̄i conuertit. Hec principē marsilie ad sanctū petrum ierosolimā misit: cuius vxor fortuna in mari seuiente: parturiēs filiū: mortua ē: et in scopulo posita apud quā puer natus: breui mortiturus ē collocatus. Accessit maritus ierosolimam et post duos annos reuertens: pulchrū puerū in scopulo ludentē intuetur: qui ad mãmas mortue matris currēs se abscondit. Accedit illuc princeps deuotissimus: videt filiū viuum: sed mortuam matrē: tunc lachrymis et gemitibus magdalenam orat: vt que filium conseruauit viuum: matrem viuam sibi restituere dignaretur. Mira res. Uxor quasi a somno vigilans ait. Magni meriti es beata maria magdalena et gloriosa: que in partus mei pressuris obstetricis ipse sti officium: et in omnibus necessitatibus: ancille tue seruitium exhibuisti. Tunc princeps inquit. Uiuis ne vxor mea dilecta? Cui illa. Uiuo equidem. et nunc primo de peregrinatione qua tu venis venio. Et sicut. b. Petrus te ierosolimam duxit et omnia loca in quibus dominus mortuus est passus et sepultus: et alia plura ostēdit: sic et ego vna cum. b. Maria magdalena duce comite vobiscū fui: et singula loca conspexi: et conspecta memorie cōmendaui. Tunc peregrinus ingenti gaudio: accepta cōiuge et filio ad propria remeauit. Hec est que superne contemplationis auida: asperrimā heremū petijt: et in loco angelicis manibus preparato per. xxx. ānos incognita mãsit. Ubi nec aquarum fluenta: nec herbarum erãt solacia: vt ex hoc manifestaretur: quod redēptor nr̄ sua amplissima misericordia nō terrenis refectōibus: sed tm̄ celestibus epulis disposuerat saciare. Qualibet āt die. septē horis canonicis in ethera ab angelis leuabatur: et celestiū agminū cocentus gloriosos corporalibus etiam auribus audiebat. Unde diebus singulis huiusscemodi suauissimis dapibus saciata: et inde per eosdem angelos ad proprium locum reuocata: corporalibus alimētis nullatenus indigebat. Tandem ipsius glorioso appropinquante fine. Sibique diuinitus reuelato. s. Maximinum

adijt: angelicis deportata manibus. Et stans tota resplendens et corusca: duob⁹ cubitis a terra sublevata: corpus et sanguinem xpi sibi exhiberi petijt: quod cum multa lachrymarum inundatione suscepit. Et tūc ante altare sanctissima illa aīa: migravit ad dñm. O summa dei misericordia. O imēsa dei clementia. O pfunda dei pietas. O pelagus divine dulcedīs: que tam alta: tam pfunda: tā habundans: q non solum mariā magdalenā: tot tantisq3 donis decorasti: sed etiā eā facis: miraculorum gratia coruscare. Ex qbus vnum tm referā. Clericus qdā de flandria Stephanus noīe: in tantam scelerum imanitatē ceciderat: q oīa exercēs flagitia: ea que salutis erāt nō solum nō facere: sed nec audire volebat. In. b. mariā magdalenā devotionē habēs: eius vigiliam ieiunabat: et festum colebat. Dum ergo eius tumulū visitasset: Magdalena nec ex toto dormiēti: nec ex toto vigilāti tāq3 mulier formosa: lugubres gerēs oculos: et duorum angelorum dextra levaq3 substētata presidio apparuit: eiq3 dixit. Cur queso Sthephane meritis meis facta non rependis? Cur labiorum meorum instantia: nulla cōpunctione moueris? Ex quo enim ī me devotionē habere cepisti: p te deū semp instanter oravi. Surge ergo et penitētiā amplectere. Neq3. n. ego te deseram: donec deo fueris reconciliatus. Ille igit: mox tantā gratiā in se infundi sensit: q seculo abrenūcians: religionē introivit: et pfectissime vite: fuit: ī cuius morte: visa est magdalena: iuxta feretrum cū angelis stare: et eius aīam quasi colūbam candidā: cum laudibus in celum deferre. Propterea Greg. in home. talē tantāq3 dei misericordiam in magdalenam diffusam admirans ait. Cogitanti mihi de marie penitētia: flere magis libet q3 aliquid dicere. Cuius enim vel saxeum pectus: ille huius peccatricis lachryme: ad exemplum penitendi nō emolliāt? Consideravit nāq3 quid fecit: et noluit moderari quid faceret. Super conviuantes ingressa ē: non iussa venit: inter epulas lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet: que inter epulas flere non erubescit. Sed ecce q: turpitudinis sue maculas aspexit: lavanda ad fontē minime cucurrit. Conviuātes non erubuit. Nam quia semetipsam graviter erubescebat intus nihil esse credidit: qd verecundaret foris. Quid igit miramur fratres? Mariam venientem: an dñm suscipientem? Suscipientem dicam an trahen-

tem: Dicam melius trahentem ꝛ suscipientem. hec ille. quam ille concedat ꝛc̃.

¶ Feria scd̃a palmarum. De inuidia.Sermo.xlviij.

Mundus totus post eum abijt. Joan. xij. Peruersitas ac malignitas dyabolice inuidie: talis ac tanta est: ꝙ vniuersum orbem miserabili morte damnauit. testante scriptura Sap̃.ij. vbi ait. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Hec si cuiusquã mentem intrauerit cunctarum virtutum: illum efficit inimicum. Jõ Hiero.i epithaphio sancte Paule. Semper virtutes persequitur inuidia. Et Seneca ad Paulinũ. Inimica est semper alienis profectibus inuidia. Q̃ð etiam vitium maxime assimilatur statui infernali. Inquit enim Basilius. Fugiamus inuidiam obicem pietatis obstaculum regni celestis: pignus ꝛ primitias pene ppetue. ppter hãc obcecati iudei xp̃m dñm iugiter psequebantur. Vñ cõcitati contra xp̃m pp Lazari suscitationem: non valentes sufferre: ꝙ illum multitudo populi sequeretur: ꝛ tantis miraculis coruscaret: conuenerunt in vnum dicentes. Totus mundus post eũ abijt. Et quia tota ebdomada occupatur circa panẽ christi. Idcirco dimissis documentis euangelicis: de peccato inuidie predicabo. De qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionẽ.

¶ Secũdo malignationem.

¶ Tertio declarationem.

¶ Primo cõsiderare debemus inuidie diffinitionem. D.enim Albertus magnus in.ij.sen.d.xxxv. Allegans Phm in topicis ꝛ in ethicis pro declaratiõe huius materie sic dicit. Eiusdem moris est gaudere de bonis proximi: ꝛ tristari de malis. Sed contra hunc bonum morem est inuidia: que est tristicia de bonis proximi: ꝛ gaudium de malis. Et Augustinus super ps. dicit. Inuidia est odium felicitatis aliene. Remigius autẽ. Inuidia est dolor de alieno bono Sed Johan.damascenus in libro secundo suarum sententiarum. Et D.s.in.xxij.q.xxxvi.ar.i. Et i questione de malo.q.x.ar.i. Inuidiam sic diffinit. Inuidia est tristicia de alienis bonis. De bonis autem alienis vt idem Doc.s.dicit potest esse tristicia duobus modis. Uno modo quando aliquis tristatur de bono alieno inquantum imminet sibi ex hoc periculum alicuius nocumenti. sicut cum homo

tristatur de exaltatione inimici sui timens ne eū ledat. Et talis tristicia nō est inuidia:sed magis timoris effectus:vt Phs dicit in.ij. Rhetorice. Alio modo bonū alterius estimatur vt malū pprium: inquantum est diminutiuū pprie glorie vel excellētie. Et hoc mō de bono alterius tristatur inuidia. Et ideo pcipue de illis bonis inuidēt dolent ⁊ tristantur:in qbus est gloria:⁊ in quibus hoies amant honorari:⁊ in opinione esse:vt phs dic i.ij. Rhetorice. Hac diffinitione pmissa:querit vtrū inuidia sit mortale peccatū: Huic qstioni rn̄det.s. Doc.xxij.q.xxxvi.ar.iij. Et in quest.de malo.q.x.di.q inuidia qn̄ est perfecta bm deliberationem rōnis ⁊ boni notabilis ex genere suo est mortale. Et hoc declaratur triplici ratione.

Primo q est in spm̄sanctum peccatiua.

Secundo q est a summo deo auersiua.

Tertio q est anime rationalis interfectiua.

Primo inuidia est pctm̄ mortale:q est in spm̄sctm̄ peccatiua. Qd sic pbat. Illud qd agit ↄtra caritatē pximi est peccatiuū in spiritūsanctum:q impugnat ipam caritatē:que est opus ppriū.s.s. Sed inuidia agit ↄ caritatē proximi:ex hoc q est dolor siue tristicia boni sui pximi.ergo est peccatiua in spiritumsctm̄. Sed illud qd est peccatiuū in spm̄sanctum est pctm̄ mortale.igit inuidia est pctm̄ mortale.

Secūdo inuidia est pctm̄ mortale:q est a summo deo auersiua: sic. Quicūq auertit se a bono incōmutabili:⁊ ↄuertit se ad bonum cōmutabile.i.ad creaturā peccat mortaliter. Sed inuidia est huiusmodi. Nam inuidia spreto deo cōuertit se ad excellentiā boni tpalis: ⁊ vltra hoc facit oia ista mala cōuertens se ad odiū: ad susurrationē:ad gaudiū ⁊ exultatōem aduersitatū pximi:ad tristiciā ⁊ afflictionem in psperis: vt declarat Gregorius.xxxi.mor.⁊.s.Doc.vbi supra ⁊ Albertus in.ij. sen.d.xxxv. Ergo inuidia est pctm̄ mortale.

Tertio iuidia occidit spūaliter aiam priuādo eā gratia ⁊ caritate que est vita ipsius aie:iuxta illud pmo Jo.iij. Nos scimus qm̄ trāslati sumus de morte ad vitam:qm̄ diligimus frēs. Minor vero probat per Job.c.v.vbi dicit. Paruulū occidit inuidia. Et glo.super illud.ij.Cor.ij. Christi bon⁹ odor sumus ait odor iste vegetat diligētes:⁊ necat inuidentes. Ex quib⁹ concluditur:q inuidia ex quo interficit ⁊ occidit animā est peccatum mortale.

Ecũdo principalr considerare debemus inuidie malignatiões. Dicit.n. Phs in.ij. Ethi. Inuidia mox noiata sonat aliqd mali. Jõ est maligna. Et tante malignitatis est qd est.

¶ Primo diabolo assimilatiua.
¶ Secũdo sui ipius flagellatiua.
¶ Tertio diuini iudicij experimentiua.

¶ Prima malignitas inuidie dr diabolo assimilatiua. Dicit enim sapia de diabolo.c.ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbẽ terrarum imitant eũ qui sunt ex parte illius hec ille. Vidẽs.n. diabolus hoiem creatũ ꝓ possidẽda superna felicitate: quã ipse nondũ adeptus erat sed mox adepturus amiserat: superbia sua inuidẽs tanto eius bono et glorie malicie sagacitate: ꝓcurauit oibus modis vt illa priuaret: temptans eũ: et inducẽs ad iobediẽtiam diuini mandati Et sic quottidie inuidiam suggerendo: conat caritatẽ fraternã dissipare. Unde Johãnes papa.xvi.q.ij. Uisis dicit sic. Conat nãq3 supple versutus hostis a principio ruine sue eccl'ie vnitatẽ rescindere: carit tẽ vulnerare: sanctorum operum dulcedinẽ inuidie felle inficere: et oibus modis genus humanũ euertere et perturbare. Dolet.n. satis et erubescit caritatẽ quã in celo nequit habere: hoies ꝯstãtes ex lutea nr̃a tenere in terra. Uñ oportet quantũ fragilitati nr̃e ꝯcedit: vt oẽs aditus nocẽdi ei⁹ ꝟsutie muniamur ne mors ingrediat p portas nr̃as. hec ille. Et Gregori⁹ in.v. mor̃l. dicit sic. Quãuis p oẽ vitiũ qd ppetratur humano cordi antiq hostis virus infundat: i hac tñ neqtia: tota sua viscera serpẽs ꝯcutit: et inprimen de malicie pestẽ vomit. h̃ ille. Est igit ꝯditio demonis: vt bonis aliorũ inuideat. Uñ iuid⁹ imitat hãc ꝯditõem diaboli: dolẽs de alienis bonis. Est quoq3 ꝯditio oium dãnatorum. Ait.n. s. Tho. i. iiij. ꝙ dãnati vellent btãm virginẽ et ceteros sctõs dãnari. Et si aliqs dãnatus poss3 saluari: qd est ipossibile: ipe solus vellet saluari. Ex hoc sequit ꝙ sicut caritas est signũ bonorum et saluãdorum Jo. xiij. Ecõtra inuidia sit signũ diabolice et infernal' dãnatõis. ¶ Scda malignitas inuidie est sui ipius flagellatiua. Licet enim oẽ pctm̃ affligat et torqueat aiam et pũgat ꝯsciam. maxie ãt inuidia. Dictũ ẽ.n. ꝙ iuidia ẽ tristicia. Ois aũt tristicia maxie spũal: torquet mentẽ. Propterea Jsid. libro differẽtiarum ait. Inuidus aio medulit⁹ estuãs a semetipo liuoris ꝓprij semp exigit penas. Et Hie.

ad Asellam de fictis amicis excla mat di. O inuidia primū sui mordax. Et socrates dicebat Utinam inuidi in oibus ciuitatib9 oculos et aures haberēt: vt de oibus psectibus torquerent. Quot.n. sunt hoiu3 feliciū gaudia: tot sunt inuidoꝝ gemit9. h ille. Uñ grecism9. Inuid9 inuidia cburit intus et extra. Et Oratius. Inuidia seculi nō inuenere tyrāni maius tormentū. Hoc aūt aīe suppliciū exteriora ēt demonstrāt signa. Et Greg.i.ix. mor. Cū deuictū cor liuoris putredo corrupit. ipsa quoq3 exteriora indicāt: q3 grauiter aium vesania instigat. Color quippe pallore afficit: oculi deprimunt: mēs accēditur: mēbra frigescunt: in cogitationibus scabies: in dētibus stridor. hec ille. Et.s. Cyprianus de inuido ait. Huic vult9 minax toruus aspectus: pallor i facie: i labijs tremor: stridor in dentibus: vba rabida et effrenata ꝯuitia: si manus ad violentiā ꝓmpta. h ille. Qd ē penit9 ꝯ naturā. Ait.n. Ari.i. Poli. Hō est aial sociale atq3 ciuile. Solitarius vo est bestia. Et.ix. Ethi. Hō est aial politicum. Qd sonat beniuolētiam: cōicationem: affabilitatem: et dulcedinem: nō asperitatē: non exacerbationem non malorū exoptationē: sicut malignissimus facit inuidus. Legit.n. de quoda3 rege: qui cuidam auaro et cuidam inuido concessit: vt munus eligerent: ita tamen q munus a primo electum alteri duplicaretur. Et cū differrent: precepit rex: vt inuidus peteret. Qui petijt sibi vnu3 oculum erui: vt socio ambo oculi eruerentur. Unde Cyprianus super illud Gala.vi. Non inuicem inuidentes ait. 3elus iste modum non habet: permanens iugiter sine fine cum alia secula finiantur. Quantoq3 ille cui inuidetur successu meliori prefertur: tanto inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardescit. h ille. Et Cassianus inquit. Usq3 adeo incurabilis est ista inuidie pernicies: vt blandimentis exasperetur: inflectt obsequijs: muneribus terreatur. hec ille. Et Eccli.xiiij. Neq3 est oculus inuidi vel liuidi. Et enim inuidus per Hely figuratus ait primi Re.iij. vbi dicitur: q lucernam domini videre non poterat donec extingueretur. Sic inuidus lumen.i. prosperitatem temporalē vel spiritualem: non potest clara mente videre: nisi extinctam. idest nisi subtractam: et tunc gaudet de malo talis persone: et letatur: iubilat: et multis refert. Similis etiam est inuidia vespertilioni. qd quidē animal videre non potest lumen diei: sed amat tenebras noctis. Sic

inuidi proſpera hominum videre non poſſunt: ſed tm̄ aduerſa de q̄bus gaudent: vbi dolere deberēt. Nocent etiam ꝓximo cum poſſunt diuerſis modis detrahendo vel aliter nocendo. Inuidia īquit Ugo de. ſ. victore aufert mihi ꝓximū: ira meipm̄. Tantaqꝫ eſt huius vitij malignitas vt nemini parcat. Nā nō pcit ꝑlatis: nō dn̄is: nō ſubditis: nō nobilibus: nō doctoribus: nō mercatoribus: nō parentibus: nō vicinis: nō clericis: nō ſanctis: nō vitioſis. Quid dicā. Tante malignitatis eſt: q̄ ea principes ⁊ ſacerdotes xp̄m crucifixerunt. Unde Hiero. in epithaphio ſancte Paule ait. Semper virtutes perſequit̄ inuidia. feriuntqꝫ ſummos fulgura mōtes. Et enim oēs ſancti emulos habuerūt. In paradiſo quoqꝫ ſerpens fuit: cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarū. Ipſe quoqꝫ dn̄s noſter ieſus xp̄s zelo eſt crucifixus. hec ille. Et Ualerius libro. iiij. ait. Nulla tam modeſta felicitas eſt: que malignitatis dentes vitare poſſit. hec ille. Et hec eſt deniqꝫ que hominē facit ꝑditorem. Prouer. xxiij. Ne comedas cum hoīe inuido: ⁊ ne deſideres cibos eius: q̄m in ſimilitudine arioli ⁊ coniectoris eſtimat qd̄ ignorat: Comede ⁊ bibe dicit tibi: ⁊ mens eius non eſt tecum. h̄ ille. ¶ Tertia malignitas inuidie eſt diuine vltionis experimentia. Et ad hoc vnum terribile ſufficiat exemplū. Legitur enim in. iij. lib. Dyalogo. Gregorij q̄ erant duo germani. ſ. Eutitius ⁊ Florentius in heremo deo ſeruientes. Eutitius magis litteratus ⁊ īduſtrius: aſſumitur pro abbate cuiuſdam abbatie: Florentius remāſit ſolus ī ſua ſimplicitate rogans dominum: vt ſibi aliquā ſocietatem concederet. Qui dedit ſibi vrſum: quem pro ſocio accepit ⁊ vt domeſticū animal tractabat. Et ipſe fecit vrſum paſtorem: quarūdam ouicularum ſuarum: aſſignata hora: qua a paſcuis ad cellam reuerti debebat. ſ. hora comeſtionis: vt ſimul comederent. Uolat fama huius. Et diſcipuli Euticij vidētes ipſum non huiuſmodi miracula facere: inuidentes. vna die vrſum dormientē occiderunt: Florētius multum doluit. Eutitius viſitat ipſum cauſa conſolationis. At florentius dixit vel enunciando vel inprecando: q̄ adhuc videret illos inuidos punitos. Et factū eſt ita. Nā oēs occiſores vrſi facti ſunt leproſi. Et p̄ dolore mēbra ſibi diſcerpebāt. Et ita īterierūt. O igr̄ īuidia maledicta: o inimica oīuꝫ v̄tuoſoꝝ. o fera

crudelissima. O seuissima rabies. Tu es illa qua primus ágelus effectus est serpens infernalis. Tu es illa: qua mors introiuit in orbé terraꝝ. Tu es que Adam exulez fecisti. Abel occidisti. Romá depopulata es. Carthaginé destruxisti. Troiam deuastasti. Tu es inuidia: qua filius virginis traditus est ⁊ clauis affixꝰ. Tu in omni loco sedez ponis. Inter prelatos regnas. Inter dños triúphas. Inter equales seditioné ponis. Clericos stimulas: religiosos corrodis: multos etiá predicatores í ꝑcipitiũ trahis. Per te guerre: bella: discordie: inimicitie: secte: odia: inumera oriunt mala. Et isto tpe totaz Italiá in guerrá cómouisti. Hec est que ferocissimũ turchũ: fidei christiane inimicũ: in Italiaz deducit. O inuidia qd de te peius referá? Jam facta es múdi domina: ⁊ in terreno principatu coroná tenes. Ecce omnis tibi status sub dit: ois sexus: ois gradus: q: eos ad eternam tráſmittis dánationez.

Ertio principaliter ꝯsiderare debemꝰ inuidie declarationez: vt faciliori modo ꝯscientias vr̃as in cófessione purificare possitis: Duodeciz.n. modis declaro inuidiá esse peccatũ mortale. ¶ Primus modus dicit susurrationis. Susurratio est filia inuidie: cuius finis est amicitiá ⁊ pacem separe. ſm.s. Doc.xxij.q.lxxiiij. ar.i.⁊.d. Albertũ magnum in.xxxv.di.ij. sen. que est peccatũ mortale: ⁊ taz graue: vt excedat furtũ: ꝯtumeliá ⁊ detractioné. Propterea deus susurrones maledicit ⁊ detestat. Ecc.xxviij. Susurro ⁊ bilinguis maledictus. Multos.n. turbauit pacé habentes: lingua tertia multos cómouit. Ciuitates muratas diuitum destruxit: ⁊ domos magnatorũ effodit. Virtutes populoꝝ cócidit ⁊ gentes fortes dissoluit: lingua tertia mulieres viratas eiecit ⁊ ꝑuauit illas laboribꝰ suis. Qui respicit illá nó habebit rquié: nec habebit inimicũ in quo requiescat. Flagelli plaga liuorez facit: plaga aũt lingue cómínuet ossa: hec ille. Et Prouer. viij. Arrogátiá ⁊ superbiá ⁊ viá prauá: ⁊ os bilingue detestor. Et Proue.vi. Septimũ qđ detestat dñs: est eũ: q ponit inter frẽs discordias. Cũ ergo aliqs e susurro peccat mortalr. ¶ Secũdus modus dr̃ discẽsionis ⁊ separationis. Et he sunt maledicte ciuitatũ parcialitates: ex ipsa inuidia originé trahẽtes. Dicit enim Augustinꝰ sup Jo.c.vij. Liuor sepat: charitas iungit. Et Hiero. sup illo versiculo. Laudate in tympa-

no ꝛ choro dicit. Ubi inuidia: ibi chorus nō est.i.ↄcordia. Qui igit inuidia motus: sectas ꝛ ꝑcialitates sequit: mortal'r peccat. Tales eniꝫ partiales: sunt a deo: ab eccl'ia: ꝛ charitate fraterna oio sepati: ꝛ diabolo ↄiuncti: q̄ est fomes ꝛ principiū ꝛ caput ois secte: discordie ꝛ ꝑtialitatꝫ.xvi.q.ij.c. Uisis. ¶ Tertius modus dr odiatōis. ẜm Gregoriū.xxxi.mora.ꝛ.s.Doc. odiū ē filia inuidie: ꝛ est peccatū mortale maximū: quo ad inordinationem peccātis ē ꝓximuꝫ: ẜm ipm doc. .s.xxij.q.xxxiiij.ar.iiij.ꝛ ꝑme.Jo. ij. Qui odit frēm suuꝫ i tenebris est: ꝛ in tenebris ambulat ꝛ nescit quo vadat: q: tenebre obcecauerunt oculos eius. ¶ Quart⁹ modus inuidie dr spūalitatis. Cū aliq̄s dolet ꝛ tristat deliberata ratōe de bonis spūalibus alioꝝ: vtputa de hūilitate: bonitate: sanctitate: ꝑdicatiōe: ↄcursu ↄfessionis ꝛ miraculis: mortal'r peccat. Hec fuit inuidia illoꝝ de q̄bus dr. Act'.iiij. Loquētib⁹ apl'is ad populū superuenerunt sacerdotes ꝛ magistrat⁹ tēpli: ꝛ saducei: dolentes ꝙ docerēt populū. ¶ Quint⁹ modus iuidie dr exultationis. ẜm Grego. ꝛ.s.Tho. in que. de malo.q.x.ar. iij. Exultatio in aduersis est filia iuidie. Cum igit aliq̄s gaudet de malo vel de aduersitate alicuius: vel tēporali vel spirituali ob inuidiam: quā versus illum habet: ꝛ illud malum quo gaudet est notabile: ꝛ de hoc cum ratione deliberata perpendit semper mortaliter peccat. Si autem paruū est malū tēporale vel spirituale est veniale ẜm.do. Anto. ¶ Sextus modus inuidie dr fecundationis. Dicit.s. Tho.in.xxij.q.xxxvi.ar.i. ꝙ pusillanimes sunt maxime iuidi: vt patet in mulieribus: que sunt pusillanimiores viris. Cum igit mulier sterilis: inuidet fecunde: dolens secundaꝫ filios habere: ꝛ in hoc ab illa excelli: mortaliter peccat: si ratiōe ↄsentit. Idē si fecūda inuidet fecūde: eo ꝙ vellet aliā in hoc hono prolis excedere: ꝛ eam filios nō habere. ¶ Septimus modus inuidie dicitur honorationis. Dicit.s.Doc. vbi supra. ꝙ iuidia maxime est de bonis i q̄bus ē honor. Cum igitur aliquis inuidet honori vel dignitati: vel glorie alterius cum eis dignus sit. dolens ꝙ ille habeat talem honorem vel dignitatem: semper mortaliter peccat. si aduertenter doleat vel contristetur. ¶ Octauus modus inuidie antiquationis. Dicit enim Arist. ij. Rhetorice ꝛ.s.Tho. vbi supra ꝙ antiqu⁹ siue senex iuidet iuniori. Cum igitur aliquis antiqu⁹ vl' senex dolet ꝛ tristatur ꝙ aliq̄s sit

iuuenis: q: videt excedi a iuuene in hoc bono. Vñ τ maliciose inuidet: semp peccat mortaliter. Sec9 si vellet aliqué iuuené esse senez: vt iunior esset magis quiet9 τ maior rigeratus. ¶ Non9 modus inuidie dr consecutionis ſm. s. Boe. vbi supra. τ Phm. ij. Rhetorice. Nõ dolet alter cũ paruis expensis ꝯsequi illud: qđ ipse cũ multis ꝯseqt. Cuz igit aliqs in quacũqz re multũ expédit: τ videt aliũ i eadé vel simili re minus vel par expédere: τ dolet ac tristatur q ille minori pcio vel paucioribus expensis: eandé ré ꝯsequit: qz ipse cum maioribus expésis. Vñ vellet q cõsequeret: q sibi videt in hoc ab illo supari: vel iprudétia vel i mõ acquirédi τ hmõi. semp sic aduertéter dolés: morlr peccat. ¶ Decim9 modus dr gloriatiõis. Dicit eni Grego. xxxi. mora. Dũ vana gloria: oppressaz mété corrũpit. inuidiá mox gignit. Cũ igit aliquis vanagloria stimulat9: vidés aliorum pulchritudiné vel audiens adornationé alterius in domib9: in vestibus: libris: equis: in triũphis: in splédoribus: in ceteris ornamétis dolet ac tristat aduertéter: nolens q alter esset sibi par i gloria: peccat mortalr. ¶ Vndecim9 mod9 inuidie dr peccatiõis. Cũ qs dolet τ tristat: q aliqs ꝯsequit suos appetitus circa quedá que sunt pctá mortalia: dolet dico τ tristat: nõ ratiõe peccati vel offense dei: aut pximi: sed ob iuidiá quá ad illũ hz: vt vidés iuuené habenté carnalé amasiá: dolet ob inuidiá τ tristat nõ se sic posse facere: semp peccat mortaliter. Jdõ ait Salomõ. Prouer. xxiiij. Ne emuleris viros malos: nec desideres eé cũ eis: q: rapinas meditat més eorum: τ fraudes labia eorum loquunt. ¶ Duodecim9 mod9 iuidie dr assimilationis. Ait. n. Arist. ij. Rheto. Inuidebũt tales qb9 sunt aliq siles: aut ſm genus: aut ſm cogitatiõez: aut ſm staturá: aut ſm habitum: aut ſm opinioné. hec ille. Et iterum i eodé libro iquit. Qđ sile iuidet sili: in quátũ vnus excedit aliũ: aut figulus figulo iuidet. Qđ exponés s. Tho. dicit q silitudo p se é causa amoris τ beniuolétie: tñ p accidés: sepissime é cá maliuolétie τ iuidie. Et sic itelligit Aristo. Qđ sile inuidet sili. s. vel rõne lucri aut fame τ hmõi. Cũ igit artifex dolet de lucro: vel cõcursu alterius: aut mercator de lucro: vl' opinione alteri9: vel doctor: aut scolaris dolet de doctrina: vel de fama alterius: vel nobilis de nobilitate alterius: miles dolet de milicia alterius: fortis de fortitudine alteri9 aduocatus de aduocatione alte-

riūs: notarius de notaria alteri⁹ ꝛ huiusmodi: que solent accidere inter equales vel quasi equales: vt dicit .s. Tho. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. semper iste dolor vel tristicia aduertenter é mortale peccatū: quia vellet inuidus talem illo notabili bono priuari. Ueniale aūt inuidia est ſm .s. Doc. ꝛ. d. Anto. quando quis tristaƒ de bono alterius: qđ est paruum: etiá cum ꝯsensu rationis. sicut puer inuidet. ꝙ soci⁹ habet maiorem parté fructuum vel carnis ꝙ̄ ipse. Scolaris tristaƒ ꝙ socius bene cóponit latinum é veniale. q: materia subiecta. non est sufficiés. ad causandū grauitatem mortalis culpe. Item est veniale quádo tristaƒ quis de bono alterius etiam notabili. cū cóplacentia sensualitatis. nó tamen deliberata ratione consentiens. Sensualitas enim vellet dolere. tamen ratio deliberate nó absorbetur. sic é veniale. Sed tunc nullum est peccatum. quando per fectione expellitur. insurgens motus iuidie. sed fit ad coronam victorie. Caue igitur o christiane hoc vitiū. ex quo tot peccata. tot scelera ꝛ damnationes horribiles. tot transgressiones procedunt. Accipe verba sancti Petri. prime. pe. ij. Deponentes oém maliciaꝫ ꝛ omne dolum ꝛ simulationes ꝛ inuidias ꝛ omnes detractiones. sicut modo geniti infantes rationabiles. ꝛ sine dolo: lac cócupiscite: prestante iesu qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria tertia palmaruꝫ. De ira. Sermo. xlix.

Querebant summi sacerdotes ꝛ scribe: quō iesum dolo tenerent ꝛ occiderent. Mat. xxiij. Graue sine dubio: ꝛ nó min⁹ periculosum est iracūdie peccatum: p qđ homo ratióe priuaƒ: ꝛ aialibus ratione carentibus similis effectus: semetipsum quádoqꝫ varijs ꝛ diuersis ꝑcipitat errorib⁹: nisi ꝙ̄totius ille resistat. Unde Ambrosius primo de offi. Resiste ire si potes: quia scritpum est. date locum ire. primum sedato animum. si non preualueris frenos imponere lingue tue. deinde reconciliationis studium non permittas. hec ille. Et Ephe. quarto. Sol non occidat super iracundiaꝫ vestram. Dauid quoqꝫ propheta Psalmorum libro. Irascimini ꝛ nolite peccare. Sed iracundus lumine rationis priuatus. hoc salubri spreto consilio. cupit nónūquam perdere vitam. non solum proximi. sed etiam si posset. more iudeorum quereret christū inter-

ficere. Ideo dicunt assumpta verba. Querebãt quomodo iesuz dolo tenerent & occiderent: que habentur in hodierno euãgelio. De ira igitur predicaturus hoc mane tria considerabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scd̃o malignationem.

¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo considerare debem⁹ ire diffinitioné. A ph̃o.n.naturali quis considerat motũ.ira diffinit in primo de anima sic. Ira est accésio sanguinis circa cor. Materia náq3 ire est sanguis concitatus in parte sensitiua ebulliens circa cor: & iflámans fel. Unde Ioan. damascen⁹ in.ij.sen.inquit. Ira é accensio ei⁹: qui circa cor é sanguis ex vaporatiõe fellis. Et in decretis de pe.di.iij.parapho.i. Ira é concitati animi perturbatio. Ph̃s vero moralis: cõsiderás viciũ prout est in genere moris & in rõne ac voluntate. iiij.ethycorum irá sic diffinit. Ira est appetitus vindicte. Cui diffinitioni concordat.d. Albertus in.ij.sen.d.xxv.&.s.Doc.in xxij.q.clvij.ar.i. Et in.q.de malo. q.xij.ar.i. Et Cassiodorus sup p̃s. Ira é motus animi concitat⁹ ad penam prouocás inferendam. Et Rabanus super illud Mat.v. Qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Ira est omnis motus malus ad nocendum. Et Augu. Ira est tristitia ex ĩpotétia vlciscendi. Et hec é ira viciosa fundata super inordinatũ & indebitũ appetitum vindicte. De qua Ari.vij. ethy. dicit: q̧ lz audiat rõné aliqualiter: vt enunciantem: q: iniuriatum est. nõ tamen totaliter audit: quia non obseruat regulá rõnis in appetendo vel rependendo vindictam.s. neq3 quátũ ad modnm appetendi vindictá: neq3 quátũ ad modũ irascendi. Sed hic venit querédũ vtrũ ira sit peccatũ mortale. Huic quesito rñdet dñs Albertus in.ij. sen.di.xxxv. Et.s. Doc. in.xxij.q. clviij.ar.iij. Et i.q.de malo.q.xij. ar.ij.q̧ ira est peccatũ mortale: qd̃ triplici rõne declaro.

¶ Primo rõne annumeratiõis.

¶ Scd̃o rõne priuationis.

¶ Tertio rõne damnationis.

¶ Primo rõne annumerationis f̃m.d. Albertum.&.s.Doc. vt supra.& Gre. Ira annumeraf inter capitalia vicia q̃ sunt mortalia peccata.ergo ira é peccatuz mortale.

¶ Scd̃o idé probaf rõne priuationis f̃m.d. Albertũ sic. Oé qd̃ tollit lumé spũale est peccatũ mortale. Ná f̃m Damascenũ: peccatũ est tenebra spiritualis. Et constat eum loqui: nõ de peccato veniali: sed mortali: quia peccatũ veniale non tollit lumen gratie. Sed

ira tollit lumẽ gratie. Ait .n glo. su per illud. Supercecidit ignis ꝛ nõ viderunt solẽ. Ira ipedit: ne splendeat sol veritatis ꝛ iustitie: quod non fit nisi propter mortale. ergo ira est peccatũ mortale. ¶ Tertio ira est peccatũ mortale rõne dãnationis. Nam ẜm .s. Doc. nihil meretur damnationẽ eternã nisi peccatũ mortale. Sed per peccatũ ire homo meret dãnationẽ eternam. Dicit eniꝫ dñs Mat. v. Omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Ubi glo. dicit. ꝙ p illa tria que ibi tanguntur .s. iudicium: concilium: ꝛ gehennam: diuerse mansiones in eterna damnatione: pro modo peccati singulariter exprimuntur. ergo ira est peccatũ mortale. Et sic patet que sit ire diffinitio ꝛ ꝙ sit peccatũ mortale.

Secundo principaliter notare debemus ire malignationem. Triplex nãqꝫ est malignatio ire.

¶ Prima ẽ itellect⁹ excecatiua.

¶ Scđa ẽ ,ppriȷ̄ corpis corruptiua.

¶ Tertia ẽ spũs sancti fugatiua.

¶ Prima malignitas ire ẽ intellect⁹ excecatiua. Pro cui⁹ declaratiõe notãdũ: ꝙ ẜm phm in .ij. de aia. Dispositio corporalis multuꝫ cõfert operationibus mentis. Et in libro sex pncipioꝝ dr̃ ꝙ aia cõiuncta corpori: cõplexiones ei⁹ imitatur. Inter alias autem dispositiones corporis cõferẽtes operationi intellectuali est quies. Nam dr̃ in .vij. phy. ꝙ aia sedẽs ꝛ quiescens fit sapiens. Cõtrariũ autem quietis .s. motus ipedit opationeꝫ intellectiuã. Cũ ergo ira: vt dictũ ẽ in diffinitiõe sit cõmotio generata a passionib⁹ tristitie ꝛ desideriȷ̄ ꝛ sit cõcitatio ꝛ sanguinis accẽsio: q̃ fit in pte corpis: seqtur ꝙ ira impedit opationẽ intellectiuã: ꝛ ẽ pfectũ virtutis obnubilans ꝛ obtenebrans rõnẽ. Vñ .s. Tho. in prima scđe .q. xlviij. ar iij. ait. Inter ceteras passiones irascibiles: ira magis impedit iudiciũ ꝛ vsuꝫ rõnis. Et Seneca in prouerbijs ait. Ira crudelitatis mater est: ingenia recta debilitat. hec ille. Sicut enim obnubilato oculo corpis ipingit hincide: ita obnubilata rõne per irã cecat intellect⁹. Vñ cato. Ira ipedit aiuꝫ ne possit cernere veꝝ. Et Tullius in oratiõe pro Marcello. Iracundia quoqꝫ cõsilio inimica ẽ. Uirgilius in .ij. eneydos. Furor iraqꝫ mẽtẽ precipitãt. Propter hoc Gre. dicit. ꝛ registrat .xi. q. iij. c. Illa: ꝙ rector nõ debet dare sententiam cũ est irat⁹: sed tranquillitatem mentis expectare. Nã cõmotiõis tpe: iustũ putat oẽ qđ fe

cerit. Narrat.n.hyſtoria eccleſiaſtica: ꝙ Theodoſius imperator: ⁊ ſi deuotꝰ: tñ audita morte cuiuſdã ſui militis: tumultu populi apud theſalonicã occiſi: ira ſuperatꝰ fecit doloſe vocari populum ad feſtos ludos: vbi ad vindictam plures occidi iuſſit: ꝑꝑ quod a beato Ambroſio mediolani nõ fuit permiſſus intrare eccleſiaꝫ. xi.q.iij.c. Cũ apud. Et de Alexandro magno: legit: ꝙ ira ſuccenſus: militeꝫ ſibi chariſſimũ clitorem occidit. Sedata vero ira ſcelus perpẽdẽs doluit. Et ideo Saluſtius ſcribẽs verba ceſaris in cathilinario inquit. Oẽs hoĩes patres. C. qui de rebus conſultãt: ab odio: amicitia: ira: atq; mĩa vacuos eẽ decet. Haud facile aĩus veꝝ ꝓuidet vbi iſta officiũt. h̄ ille. Excecato autem intellectu: alterat ⁊ ꝑturbat volũtas: adeo ꝙ ſi totꝰ mũdus filo teneret: iratꝰ frangeret: vt ſatiſfaceret ꝓprie ire: nemini parcens: de nullo curãs. nõ de pr̃e. nõ de mr̃e: de filijs. de vxore. de amicis: ⁊ qđ ẽ peius: nõ de deo: nec de ſanctis. Vñ Prouer. xxvij. Ira nõ habet mĩam: neq; erumpens furor. Et ꝓuer. xvij. Expedit magis vrſe occurrere: raptis fetibꝰ: q̃ʒ fatuo: cõfidenti in ſua ſtultitia. glo i. iracundo. perturbata ãt rõne ⁊ voluntate perturbant ⁊ fugant oẽs virtutes. Vñ Grego. hanc malignitatẽ deſcribẽs. v. moral. circa finẽ inquit. Quãta ſit iracũdie culpa pẽſare poſſumꝰ: ꝑ quã patiẽtia ꝑditur vt qđ quo ue ordie ſit agẽdũ: oĩo neſciat: q: nimiꝝ itelligẽtie lucem ira ſubtrahit: cũ mentẽ ꝑmouẽdo cõfundit. Per irã iuſtitia relinquit q: dũ ꝑturbata mẽs iuditiũ ſine ratiõe exaſperat: oẽ qđ furor ſuggerit: rectũ putat. Per irã grã vite ſocialis ãmittit: q: qui ſe ex humana rõne nõ tẽperat: neceſſe ẽ vt beſtialiter viuat. Per irã manſuetudo amittit: ꝑ irã cõcordia rũpit. ꝑ irã lux ṽitatis emittit. q: cũ menti iracũde cõfuſiõis tenebras incutit. huic deꝰ radiũ ſue cognitionis abſcondit. hec ille. Et. ſ. Tho. xxij. q. clviij. ar. i. ⁊. ij. ait. ꝙ ira eſt ianua oĩuʒ vicioꝝ inquãtũ. ſ. ĩpedit ꝑteʒ rõnalẽ a q̃ originant virtutes. Et illud ſuper ꝑs. xlvi inquit. Nihil hoĩeʒ extra ſe ita trahit ſicut ira.

¶ Scđa malignitas ire eſt ꝓprij corpis corruptiua. Ira nãq; corrũpit ⁊ diſſipat: ⁊ deſtruit corpꝰ humanũ. Dic. n. ſ. doc. prima ſcđe. q. xlviij. ar. i. ꝙ ira cauſat furorẽ ſanguinis: ⁊ ire furor ẽ amarꝰ: q: ẽ ex felle: ⁊ aſſimilat igni. Vñ Gre. in v. moral. Ira hõ deuictꝰ: ad aptaʒ mox iſaniã ducit: ⁊ vſq; ad ſuperficiem corpal' diſpoſitiõis ab intimo cogitationũ fundamẽto diſſipat.

Ná ire sue stimulis accensũ cor palpitat: corpus tremit: lingua se ꝑpedit: facies ignescit: exasperant oculi: nõ recognoscuntur noti: ore qdé ꝑmoné format: sꝫ sensus qd loquat ignorat. In quo itaqꝫ iste ab areptitijs lõge é: q: actiõis sue ɔsci⁹ nõ é. Uñ plerũqꝫ fit: vt vsqꝫ ad man⁹ ligua ꝓsiliat: ⁊ eo furor mébra in ictib⁹ exerceat: quo itus ipaꝫ mébroꝝ dñaꝫ méte captiuaꝫ tenet. h̄ ille. Et pp hoc iracũdus figurat p demoniacũ furẽtẽ: q vestimẽtis laceratis nudus intẽdebat. hoies vexabat: i monumẽtis dormiebat. Mat. ix. Et vsqꝫ adeo ira corrũpet: vt Eccle. xxx. dicatur. zelus ⁊ furor minuũt diem. Et de Silla ɔsule romanoꝝ. de ci. d. narrat Augu. Q̄ð pre ira cũ turbulẽtissim⁹ eẽt: fracta est sibi vena sanguinis i corpe: ⁊ ita iterijt. O pessimũ viciũ ⁊ oĩno detestãdũ: quo corpus: sensus: ⁊ vita ꝓpria corrũpit ⁊ vastat. ¶ Tertia malignitas ire é spũs sancti fugatiua. Sedes eni ⁊ loc⁹ spũs sancti é més pacifica. ps. lxxv. In pace fact⁹ é loc⁹ ei⁹. Et Hiero. ad Cellãtiã. Nihil qeti⁹ ea méte eẽ debet: q̄ i dei hitaculũ ꝑparãda é. Si ãt spũs scũs iracũdiã ⁊ furoré senserit, ꝓtin⁹ méte deſit. Uñ Gre. Dũ ira aĩuꝫ pulsat: scõ spũi suã hitationem turbat. Et ephe. iiij. Noli ɔtristare spũm scũꝫ. Nec mirũ si spũs scũs dedignat ɔsortiũ iracõdi: q: ét hõ talé fugit ⁊ detestatur. Uñ ꝓuer. xxij. Noli eẽ amic⁹ homini iracundo: neqꝫ ambules cũ viro furioso: ne forte discas semitas ei⁹: ⁊ sumas scãdalum aĩe tue. Et ꝓuer. xxvij. Graue é saxũ: ⁊ onerosa é arena. sꝫ ira stulti vtroqꝫ é ꝗuior. h̄ ille. Uñ Gre. v. moral'. Per iraꝫ grã vite social' ãmitit. Cũ. n. iracundus nõ se rõne téperet dign⁹ é vt abijciat a ɔsortio hoium: ⁊ solus more feraꝝ siluestriũ viuat. Nec inquã miꝝ si spũs scũs: aut hõ cũ iracũdo nõ põt ɔuenire: q: nec sibi ipi cõuenit. Ait. n. Cato. Cõuenict nulli qui secũ desidet ipe. Hic qdé irat⁹ ɔ̄ seipꝫ solũ frãgit vasa: cartas: seipꝫ ꝑcutit: ꝑsequitur ira sua muscas: pulices: cattos ⁊ huius modi. Uñ legit notabile exẽplũ i vitis patꝝ de q̄dã iracũdo: q cum nõ posset cũ alijs ɔuersari ob iracũdiã suã: demũ accessit ad locũ solitariũ: vt sine ira viuẽt. Sꝫ dũ q̄dã die pro aq̄ iuisset ad fõté: impleto vase ⁊ i terra posito: casu effusa é aq̄ ⁊ vas ɔ̄satũ. Sꝫ ira aliq̄li ꝓmot⁹ iteꝝ impleuit vas: iteꝝ ɔ̄suꝫ é Et ille furibundus: vas ipsum fregit. Et sic perpẽdit: q nec cum aliis: nec cũ seipo stare poſsat pre ire malignitate: q̄ spũs scti grã fugat. Proptea dr i vitis patrum. Si ira

cūdus mortuos suscitaret: deo nō placet. Efficit īsuper demonis habitaculum. Quapropter apostolus vt vitaret hic malus hospes dicebat Ephe.iiij. Sol nō occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. O miser iracunde: expellis a te spiritū sanctum ⁊ introducis inimicum diabolum. Expellis gratiā celestem: ⁊ introducis inimicū infernalē: proicis ymaginem dei: ⁊ facis te sedile diaboli. O peior diabolo q nō fuit ausus precipitare xp̄m ex templi pinaculo. Mat. iiij. Sꝫ iudei irati voluerunt ipsum mundi saluatorem ex monte precipitare: vt habet. Luc.iiij. Quapropter nō inmerito tales iracundi: acriter a summo deo puniunt. Hoc attestant exēpla: hoc auctoritates tam scripturales q̄ꝫ morales. Audi exēplū memoria dignum. Refert Cesarius: ꝙ puella quedam diuitum parentum filia: ita iracūda fuit: vt vbicunqꝫ esset: semper iram ⁊ rixas concitaret: ⁊ beatū se putabat: qui flagellū lingue sue euadere poterat. Tandem defuncta est: ⁊ in atrio ecclesie sepulta. Mane autem ad ecclesiā venientes: viderunt tūbam eius quasi fumum eructuantē. Qui territi: tūbam aperientes: ⁊ terram eicientes: medietatem corporis sui: vsqꝫ ad vmbilicum consumptā igne inuenerunt: alia parte inferiori integra remanente. Virgo erat: sed ex iracundia terribiliter ⁊ apparenter fuit punita. Vitanda igitur oīno est tanta ire malignitas: ad qd̄ nos sacra scriptura multipliciter īducit. Job.xxxvi. Dic̄.n.gen. xlv. Ne irascamini in via vt aliquē opprimas. Eccle.vij. Ne sis velox ad irascēdū. Eccle.xi. Aufer iram a corde tuo. Jacobi primo. Sit omnis hō velox ad audiendum. Tardus autē ad loquēdum: ⁊ tardus ad iram. Ro.xij. Nō vosmetipsos defendentes carissimi: sed date locū ire. Et Grego.v.mora. inquit. Curandū summopere est: ne ira que pro instrumēto virtutis sumitur: menti dominet. sed velut ancilla ad obsequiū preparata: a rationis tergo: nunq̄ꝫ discedat: hec ille. Ad cuius ꝯfirmationem recitat Valerius maximus ⁊ Hiero. ꝙ Archita tarentinus: cum villicus suus ipsū offendisset. Sumpsissē īquit a te suppliciū: nisi tibi iratus fuissē. Maluit enim crimē impunitum dimittere: q̄ꝫ prosequi motū ire. Plato quoqꝫ cum aduersus serui sui delictum exarsisset: veritus ne vindicte modum excederet: castigationis arbitrium alteri demandauit. Ex quibus dicendum est ⁊

proclamandū: q̄ ira est tam maligna: vt intellectū obnubilet: vt proprium corpus corrumpat: vt spiritum sanctum ab anima auferat: vt diaboli socium faciat: vt acriter a deo puniatur: ⁊ scripture ⁊ gentilium exempla ipsam detestent. Et sic patet secunda pars principalis vitij malignissime ire.

Tertio vt tuā cōsciētiā: melius possis i cōfessione purgare: principaliter ire ꝯsiderare debem⁹ multiplicationem. Duodecim. n. modis multiplicat ira mortalis. ¶ Prim⁹ modus dr̄ blassematiuus. Cū irat⁹ blassēmat deū: sanctos aut sanctas: vel fidē ⁊ baptismū: ecclesiā ⁊ hmōi sacra: semper peccat mortaliter: dū perpēdit se blassemare. Nec excusat: q̄ ex subita ira hoc facit: vel ex more: sicut nec excusaretur ab homicidio: ⁊ consequenter a pena mortis: si qs ex impetu nec hoc ageret. Leuit. xxiiij. Hō q maledixerit deo suo: portabit pctm̄ suum. Et ps. xxxvi. Maledicētes eis: deo' disperibūt. ¶ Scđs modus ire dr̄ maledictiuus. Cū irat⁹ maledicit aliquē aīo deliberato ex liuore vindicte: optādo ei aliqđ malū notabile nō nisi in malū. puta dicit. mors occidat te: talis vel talis infirmitas tibi accidat: pestis vel febris: vel icisa sit tibi man⁹ vel pes frāgat: vel diabolus hēat aīam tuam ⁊ hmōi semp ē pctm̄ mortale. Idē cū maledicit aīab⁹ parētū suoꝝ viuoꝝ vel defunctoꝝ: aut alioꝝ hoīum. Cū maledicit dn̄is aut p̄latis. Cū maledicit diabolū nō rōne culpe: ſ; in detestatiōe; creatoris. Idē cū seips maledirit ex ipatiētia: optando diuersa mala notabilia. Cum maledicit creaturas irrōnales ex maliuolētia. s. in ordie ad possessiorē ei⁹: vt sic ex carētia illi⁹ creature p̄rim⁹ dānificet notabiliter: vt per mortē equi: bouis ruinam domus: possessionis: mercātie ⁊ huiusmodi est mortale. Idē cū maledicit creaturā irrōnale; ad creatorem referēdo inq̄ztum. s. est creatura dei: q: est pctm̄ blasphemie. Vn̄ ⁊ mortale. Hoc est. n. detestari deū in ope suo. Et de hac intelligitur dictū apl'i. i. Cor. vi. Neq; maledici regnum dei possidebūt. Si aūt nō desiderauit mala ſm rationē: sed ex subito motu ire: cui⁹ signū est: q̄ si hoc ꝯtingeret valde doleret. est veniale: vl' cā correctōnis: vt talis terreatur: sicut quottidie faciūt parētes erga filios: magistri erga discipulos: ⁊ dn̄i erga suos: q tn̄ nō optāt illis illa mala: vt eis eueniāt: ⁊ h' ſm. s. Tho. S; si qs ex instinctu spūssancti aliquē

maledicit nõ est pctm̃ ſm.s.Doc.
xxij.q.lxxvi.¶ Terti⁹ modus ire
dei ꝯtumeliatiu⁹.Cõtũelia.n.ẽ vt
ait.s.Doc.xxij.q.lxxij.ar.i.Dice-
re id qđ est ꝯ honorẽ alicui⁹ ĩ noti
ciã ei⁹ ⁊ alioꝝ.Qđ fit principalr̃
p ṽba in ei⁹ pñtia.Cũ igit iratus
ṽsus aliquẽ nõ aĩo corrigendi aut
solaciãdi:sed aĩo iniuriãdi ⁊ ĩho-
norãdi:deliberate ꝓfert ṽba ĩpor
tantia vitia vel opprobria peccat
mortalr̃:vt dicẽdo ꝙ est fur:ꝓdi-
tor:vsurarius:leno:sodomita:me
retrix:heretic⁹:illegitim⁹:cornut⁹
vxor tua tibi posuit cornua. filia
tua est meretrix.cec⁹.claud⁹.signa
tus a deo.vilan⁹.ꝑtialis.susurro.⁊
his silia ṽba ĩportãtia magnũ vi-
tupiũ ſm illã pñiaꝫ.Jdẽ cũ cã iniu
riãdi ĩpropat de culpa p̃terita.pu
ta dicẽs.tu fuisti latro.maiores tui
fuerñt ꝓditores.vilani ⁊ hmõi.vñ
xp̃s Mat.v.Qui dixerũt frĩ suo
fatue.qđ ꝑtinet ad ꝯtumeliã.reus
erit gehẽne ignis.Et apls.Ro.i.
enumerat ꝯtumeliã inter pctã ꝓ q
bus daẽ eťna dãnatio.Et.ij.q.vij.
c.Qualr̃.ait clemẽs.Dãnatõe sũt
digni:qui p̃rib⁹ legatõe dei fungẽ
tib⁹ ꝯtumeliã inferũt.Et q dixit ta
lia ṽba ĩiuriosa ſꝫ.d.Anto.teneẽ
petere veniã ei cui dixit:maxime
si nõ est ei subdit⁹:⁊ si cõmode pt.
Si vis latius videre lege sũmam
d.Anto.tractatu de ira.⁊.xxij.s.
Doc.q.lxxij.¶ Quart⁹ modus
ire dr̃ rixatiu⁹.Rixa.n.ſm Aug.
⁊.d.Alber.in.ij.sen.Est qñ ex ira
inuicẽ aliq se ꝑcutiũt:q: ꝓprie cor
rixari ẽ aproꝝ qñ dẽtib⁹ seinuicẽ
secãt:sicut etiã seinuicẽ hoies secãt
ṽbo vel fctõ.Cũ ergo irat⁹ ꝑcut-
tit aĩo nocẽdi:vel iniuriandi:vt in
dultis ẽ mortale:ĩ incipiẽte ſm.s.
Doc.xxij.q.xli.ar.i.Sꝫ in defen-
dẽte se:nullũ est pctm̃:nisi ex odio
vel nimis se defenderet ſꝫ ṽo.d.
Anto.nõ ẽ mortale si se aliqui per
cutiũt cã exercitij:vt pueri faciũt.
Cõtra rixosos ait apl'us Gala.v.
Si inuicẽ mordetꝭ ⁊ comeditis vi
dete ne ab inuicem cõsumamini.
¶ Quint⁹ mod⁹ ire dr̃ p̃liatiu⁹.
Ad iustũ.n.bellũ tria requiruntẽ.
ſꝫ.s.doc.xxij.q.xlvi.ar.i.⁊.q.lxvi.
ar.viij.,vꝫ auctoritas principis:iu
sta cã:⁊ intentio recta.Secus aũt
si fit:est semꝑ peccatũ mortale. Et
qui dat iniusto bello auxilium:cõ-
silium:vel fauorẽ:mortalr̃ peccat.
Et tales mouentes ⁊ fauentes te-
nenẽ ad restitutionẽ.Sꝫ qñ fiẽt h
carissimi:¶ Sextus modus dici
tur partialiatiuus.Nam partiali-
tas que ex seditione oriẽ.ſm.s.do-
cto.in.xxij.q.xlij.ar.i.est mutua ĩ-
pugnatio inter partes multitudis
vel preparatio ad pugnandum.
Et opponiẽ vnitati. Et dese sem-
per est peccatum mortale. Nã ⁊

ßm. d. Anto. in eo qui iniuste mo uet seditionem ⁊ in omnibus se- quacibus eius: est peccatum mor tale: ⁊ tenetur de omnibus dānis inde secutis alteri parti. Qui aūt resistit iniuste seditioni: ratione bo ni pacis ⁊ defensionis: non ex vin dicta aut odio nō peccat: licet si al teri parti sequeref multa mala ⁊ pericula: cedendum esset. Cū etiā partialis: guelphus aut gibelinus stromeicus aut zamberlanus: qui vincentie sic vocantur: ita obstina to vel partiali animo: appetit ex- terminiū alterius partis: exiliū vl' dānuz p phas ⁊ nephas: paratus etiā in malis sequi partē suā: nō ē sine mortali peccato: ⁊ est in malo statu: lꝫ bñ amicos adiuuare: ßua- tis modis debitis: sꝫ seditiose nūq̄꞉ Vñ apls. ij. Cor. xij. Ne forte cō tētiones ⁊ seditōes sint inter vos. ¶ Septim⁹ mod⁹ ire dr̄ idignati uus ßꝫ. d. Albertū i. ij. sen. d. xxxv Indignatio est ire signū. s. subtra ctio beniuolentie: que debef proxi mo. Et ßm do. Anto. qñ quis etiā offensus ita euitat aliquē: vt nolit parcere: ⁊ ex indignatiōe quā te- net ꝯ ipsuz: nō vult secū loqui: pec cat mortaliter. Et alibi dicit. Si in- dignatus cōtra aliquē non valēs eum videre nec audire: reputās in dignū q̄ sibi displicuerit: cū debue rit seruire potius: cōiter est venia le. Et si propter hoc retinet sibi lo quelā: vel alia signa ostendit displi centie: que auferenda sunt: ad tollē dū scandalū proximoꝝ ⁊ opinio- nē odij: posset eē mortale: non ta- men tenef secum domestice con- uersari si nō vult. Et cum ille qui iniuriā fecit petit veniā: iniuriatus tenef sibi reconciliari: loqui ⁊ rñ- dere ⁊ humiliationē acceptare: nō negādo illos act⁹ qui cōiter fiunt inter personas. Vñ Apo. colo. iij. Deponite ⁊ vos oīa. irā. indigna tionē. blassemiā. turpē sermonem de ore vestro. ¶ Octau⁹ modus dr̄ tumefactiuus. Tumor enim vt ait dñs Albert⁹ in. ij. sen. di. xxxv. Procedit ab ira que est in corde: qñ. s. elata mēs indignum reputat talia sustinere: sine vindicta. Ideo ßm dominum Anto. Cum quis excogitat diuersas vias ⁊ modos vindicte erga aliquem: ⁊ talibus cogitationibus ⁊ desiderijs replet mentē intēdēs malū notabile vl' damnū illius qui fecit iniuriam: vt ire satisfaciat. aduertenter hu iusmodi cogitationibus consenti- ens: est peccatum mortale. Idem vt satisfaciat ire sue quando vel- let q̄ deus faceret vindictam ⁊ non homo. Talis enim vt ait Au gustinus vellet deum carnificem eē suū. i. manegoldum. De aīa tu- mēte dr̄ Hester. vltio. c. qui in tm̄

arrogantie tumoꝛé sublatus est: vt regno nos pꝛiuare niteretur ⁊ spiritu. ¶ Nonus modus ire dicit clamatiuꝰ. Clamoꝛ ſm. d. Albertum: vbi supꝛa ex ira oꝛitur: qñ ꝑ iracundiam subsanãdo maledictũ pꝛofert in ꝓximũ cum clamoꝛe ⁊ subsanatione. Et. s. Tho. in pꝛima scd́e. q. xlviij. ar. iiij. ait. Clamoꝛ irrationalis est ire signum: quia clamoꝛ est filia ire. Et. d. Anto. dicit ꝙ grauitas talisꝰ clamoꝛis confusi ⁊ inoꝛdinati iudicat ſm irá. aqua clamoꝛ ⁊ confusa locutio pꝛocedit moꝛtalis vel venialis: aut ſm scandalũ: qđ daret audientibus maiꝰ vel minus. Et ꝙ sit moꝛtale ostendit xp̃s Mat. v. Qui dixerit fratri suo racha: reus erit ꝯcilio. Racha est vox confusa ab ira pꝛocedens. De hoc clamoꝛe ait Salõn. Prouer. ix. Mulier stulta ⁊ clamosa plena illecebꝛis: ⁊ nihil oio sciens. sedet i foꝛibus domus sue. ¶ Decimus modus dicit amissiuus. Cũ tratus ex q̃ vis causa cõtra aliquem ita turbat vt penitus amittat caritaté erga illũ. Ita vt si videret ip̃m i extrema necessitate non adiuuaret: peccat moꝛtaliter. Dicit ille sel vedesse anegar non lo adiutaria. Qđ est ꝯtra apostolum Petrũ pꝛime pe. iij. Estote cõpatientes: fraternitatis amatoꝛes: misericoꝛdes. ¶ Undecimꝰ modus est desideratiuꝰ. Sunt nõ nulli qui nõ appetũt ipsi vindictá facere. sed vellent ꝙ iniuriantes punirent: ꝓpter defectũ vel culpam: aut illatá iniuriã sibi vel alterius a iudice vel ab eo q iuste potest sed plusq̃ꝫ mereat culpa vel defectus notabilr̃: aio deliberato: peccant moꝛtaliter: ⁊ quotiéscunqꝫ illud desiderát. Idé cũ quis iratus ꝯtra aliqué vellet eũ puniri quantum meret ⁊ nõ plus: sed nõ zelo iusticie hoc desiderat seu coꝛrectionis: sed vt satisfaciat ire. moꝛtalit peccat. Hec sunt vitiosa desideria Apl's ad titũ. iij. ait. Eramus eniꝫ aliquádo ⁊ nos insipientes: incredulí: errantes: ſuientes desiderijs ⁊ voluptatibus varijs: in malicia ⁊ inuidia agentes: odibiles: odientes inuicé. ¶ Duodecimus modus ire dicit impeditiuꝰ. Ut enim dicit Aristo. ij. Rheto. impedire aliqué ne ꝯsequat voluntaté suaꝫ est causa ire: ideo impeditus qui ꝯ impedienté nascit: modo sepiꝰ declarato peccat moꝛtalr̃: vt iuuenis coꝛrectus ⁊ detentus ne vagizet: ne discurrat: ne vanitates ꝓferat: ne coꝛriget. Filius hoc mõ ꝯtra pr̃eꝫ: famulus ⁊ famula ꝯ dñm ⁊ cõtra dñam. populus ꝯtra p̃dicatoꝛeꝫ ⁊ huiusmõi turbant. Aliq dicunt li vegna el caca sangue. Vellé ꝙ haberet bastonatas: febꝛes: ĩfamias:

ꝛ huiusmodi mala notabilia: aio deliberato: semp est pctm̄ mortale Hoc est qḋ inquit Terētius. Ob sequiū amicos veritas odiū parit Ira aūt est pctm̄ veniale: qñ vellz videre paruá punitóem illius cótra qué est turbatus ꝛ iratus etiaz deliberato aio: vt: p capillos puer͡ꝝ trahere: vel alapá ei dare: vel pal matá ꝛ huiusmōi: pp offensaz sibi factá. Item est veniale qñ insurgit motus ire: ꝛ videt́ qs optare vel velle facere malū alteri: tñ ró non ꝯsentit: ꝛ in signum huius doleret si accideret: hoc cóiter est veniale. Ité est veniale qñ iratus facit par uum excessūm in voce vel gestib⁹. Et hoc solet accidere in patribus ꝛ mr̄ibus familias: tñ si turbant́ ꝛ puniunt ꝛ clamát qñ faciendū est ꝑ punitione vel correctione defe ctuū filio͡ꝝ: vxo͡ꝝ: famulo͡ꝝ: ꝛ hu iusmodi: pót eé sine peccato ꝛ cuz merito. Chriso. sup Mat. Iracū dia cū causa non est iracundia: sed iudiciū. Idé ibidé. Qui cū cá nó irascitur peccat. Pacientia. n. irra tionalis vitia seminat: negligentiá nutrit: ꝛ nó solū malos: sed etiá bo nos inuitat ad malum. Ecce ergo grauatóem huius nephádi scele ris: a quo debemus cauere: ꝛ esse pij: paciétes: ꝛ humani pacifici ꝛ leues: vt dicit apostol⁹ Ephe. iiij. Ois ira ꝛ indignatio tollat́ a vo bis: ꝑstante deo pacis amatores: q est gloriosus in secula. Amé.

¶ Feria. iiij. palma͡ꝝ. De sacrilegio. Sermo. quinq̄gesim⁹.

Intrauit aūt sathanas in Iudaz Luc. xxij. Quáuis plura fuerint ꝑditoris iude peccata: vnuz tñ ꝑcipuū ꝛ quidé abhominádū fuit .s. sacrilegium. Ná xp̄m magistrū ꝛ redéptorem suū manu sacrilega tetigit: ꝛ ore sacrilego deosculatus est. Huic infelicissimo assimilatur miserrimus xp̄ianus: qui sacrilegij vitio deprauatus ac corruptus res xp̄i sacras spurcissimis manibus ꝯtrectare nó desiuit. Hic é ḋ numero illo͡ꝝ de quibus ait apl's. Rursum in semetipis crucifigentes filiū dei. In hunc intrat sathanas: ꝛ aiam eius durissimis legibus possidet: a quo captiuus detinetur: ꝛ tandez in inferno suspendit́. De sacrilegio ergo ait thema preassumptū. Intrauit aūt sathanas in iudam. De quo sacrilegio tria hoc mane ꝯsiderabim⁹.

¶ Primo sacrilegij diffinitioné.
¶ Scḋo sacrilegij malignatóem.
¶ Tertio sacrilegij specificatóez.

¶ Primo sacrilegij notare debemus diffinitioné. s. n. Doc. xvij. q. lxxxix. ar. Primo sacrilegium sic diffinit di. Sacrilegiū est oé illud

qđ ſit ad irreuerētiā rei ſacre.ray
mūdꝰ ꝟo.Sacrilegiuꝫ ē ſacre rei
violatio. vel eiuſdem vſurpatio.
Bern̄.dicͭ Sacrilegiū q̄ſi ſacrile
diū.i.ſacra ledēs.vel ſacra legens
.i.furās vel diripiēs. Iſiđ.i libro
Ethymo.ſic affinit Sacrilegiū dr̄
ab eo ꝙ ſacra legit.i. furaᷣ.h ille.
vbi q̄rūt theologi.vtrū ſacrilegiū
ſit pctm̄ mortale. R̄ńdeo ſm do
ctrinā Doc.ſ.xxij.vbi ſupra in di
uerſis locis.ꝛ dico ꝙ ſacrilegium
ſꝫ ſuū eē formale ꝛ ꝯplctū ē pctm̄
mortale qđ triplici rōe declaro.
¶ Primo rōne oppoſitionis.
¶ Scđo rōne decapitationis.
¶ Tertio rōne ſupationis.
¶ Primo dico ſacrilegiū eē pec
catū mortale rōe oppoſitōis. Pro
cuiꝰ declaratōe notādū ē.ꝙ q ꝯſi
derat vnū oppoſitoꝝ ꝯſiderat ꝛ
reliquū.vt habeᷣ a Phō.i.Po.
ꝛ.i.de aīa.ſimilr ꝛ i topicis.quia
oppoſitoꝝ eadē ē diſciplina.vt ait
Phs.i.Topi.ix.Metha.Et.i.đ
aīa.Rectꝰ ē iudex ſuijpſius ꝛ ob
liq.viij.q.i.c.Sciendū.ꝛ.ff.q̇ ſunt
ſui vel alieni iuris.l.i. in principio
vbi dr̄.Cognito q̇s ſit ſui iuris co
gnoſciᷣ qui eſt alieni. Et inſtituta
eo.ti.i p̄ncipio.ꝛ.ff. Qui ſatiſda-
re cogãᷣ.l. Sciēdū in fine. Et iđ
cognito iā q̇d ſit ſacrilegiū p ſuam
diffinitōeꝫ.oportet cognoſcere eiꝰ
oppoſitū. qđ ē religio. Religio
vt īquit.ſ.Tho.in.xxij.q.lxxxi. Eſt
virtus reddēs debitū honorē ꝛ re
uerētiā deo.ad quē ordinat hoieꝫ.
vt eſt primū principiū creatiōis ꝛ
gubernatōis reꝝ. Et Tulius i.ij.
Rheto.dicit. Religio eſt q̄ cuidā
nature.quā diuinā vocāt.cultum
cerimoniāqꝫ affert. Tūc ſic. Illđ
qđ opponiᷣ ꝟtuti religiōis ē pctm̄
mortale.q: vt Phs dicͭ i.ij. Ethi.
ꝛ in poſt predicamētis. Uirtus ꝛ
vitium ſunt oppoſita. Sed ſacrile
gium opponiᷣ virtuti religionis.
vt īquit.ſ. Doc.xxij.q.lxxxxix.ar.
iij. Ergo ſacrilegium eſt peccatuꝫ
mortale. ¶ Secūdo ratione deca
pitationis.ſic. Nullus debet deca
pitari niſi pro peccato mortali iu-
ridice ꝓcedendo. Sed qui cōmit
tit ſacrilegium debet decapitari.
Nam dicit Ray.ꝛ tāgit.ſ. Doc.
xxij.q.lxxxxix.ar.ij.ꝙ ſi atrox iniu
ria fiat perſone eccleſiaſtice.pena
eius eſt decapitatio. C.de epis ꝛ
clericis.l. Si quis. Alias iudicis
reſeruatur arbitrio moderāda ꝓ
qualitate perſone ꝛ rei:loci ꝛ tem
poris varietate.ff.ad.l. Iuliā.pe-
culatus.l.ſacrilegij. Et Gratianus
xvij.q.iiij. Si quis ſuadente dia-
bolo.parapho ſequēti. Qui loco
vel cultui ſacerdotibus vel mini-
ſtris aliquid iniurie importauerit
ad inſtar publici criminis ꝛ leſe
maieſtatis accuſabitur. Et conui-

ctus siue confessus capitali senten tia a rectoribus puincie ferietur: sicut in primo libro. C. legitur titu lo de episcopis ꝛ clericis. l. Si qs in hoc genus sacrilegij. ꝛ. ff. ad. l. Iuliā. repetundarum. l. vltima. Unde Damascenus libro tertio dicit. Purpura regale indumentum facta: honoratur ꝛ glorificatur. Et quis hāc perforauerit: morte damnetur: quasi contra regem agens. Ita etiam si quis rem sacram violat ex hoc ipso cōtra dei reuerentiam agit: ꝛ sic per irreligiositatem peccat. ergo sacrilegiuꝫ est peccatum mortale. ¶ Tertio ratione superationis: sic. Sacrilegium superat peccatum fornicationis: habetur eniꝫ in decretis. xvij. q. iiij. c. Sicut. vbi sic dicit papa pius. Sicut maius peccatum est qđ in deo cōmittitur: qꝫ qđ in homines: sic grauius est sacrilegium agere qꝫ fornicari. ergo sacrilegiū est peccatum mortale.

Secundo principaliter sacrilegij considerare debem⁹ malignationem. Malignitas huius vitij pessimi: attenditur scđm quadrifariā punitionē: qua deus seuerissime legitur punisse nepharios sacrilegos: quattuor sunt nāqꝫ genera hominum in hoc mundo viuentium.

¶ Primi sunt pagani.

¶ Secundi sunt iudei.

¶ Tertij sunt christiani.

¶ Quarti sunt heretici.

¶ In quolibet istorum genere: qui sacrilegium cōmiserunt: acerrime fuerunt puniti atqꝫ exterminati. Antiochus enim rex pagan⁹ sacrilegus maximus prophanauit sacrum templum dei ierosolimis adeo ꝙ plenum erat luxuria ꝛ comessationibus ꝛ scortantium cum meretricibus. Ultro se mulieres ingerebant facientes intus que non licebant: vt habetur. ij. Macha. vi. c. Sed non euasit impunitus rex impius ꝛ sacrilegus nephandissimus de tanto perpetrato sacrilegio. Nam in itinere constitutus cecidit de curru suo ꝛ collisus portabatur in gestatorio: plenus doloribus ꝛ torsionibus viscerum: ꝛ repletum est corpus eius vermibus: ꝛ adeo fetebat: vt toto exercitui intolerabilis esset. Et qđ plus est nec ipsemet tolerare poterat suuꝫ fetorem. Et sic corporaliter ꝛ eternaliter mortuus ē in maximis doloribus: vt habetur. secundo Macha. ix. Nonne Nabuchodenasor propter sacrilegiū ꝯmissuꝫ i tēplo ꝛ reb⁹ sacris

ierusalem. mutatus est in bouem. vt habetur Dañ.iiij. Et Augustinus. xvij.q.iiij.c.: Miror. Nicanor: strenuus in armis. dux exercitus Antiochi: qui minatus é destruere templum dei: victus est et occisus in bello cuz exercitu suo: a Juda machabeo: et dextera quá extenderat ꝯtra téplum cóminando: suspésa ꝯtra téplum: et lingua eius p particulas auibus est tradita: vt habet .ij. Macha.xv. Theodoricus etiá narrat ꝙ quidá iulianus prefectus oriétis apud Anthiochiá itrás ecclesiam: minxit ꝯ ecclesiá dei. Sed paucis diebus intericctis: visceribus putrefactis interijt: emittens stercus per os. Magister in hystorijs scolasticis refert ꝙ magnus Pópeius. post q̄z deuicta iudea et facta tributaria romano iperio. stabulari fecit equos in téplo dei ierosolymis. Semp postea fuit deuictus. et demū decapitatus. qui semp fuerat fortunatissimus. Narrat Justinus. ꝙ Brenus dux gallorum venit cuz .lx. millibus ꝯ grecos. et spolijs hominū saciatus. ad deorum tépla anhelabat. volés rapere que in templo Apollinis preciosa erát. Veniés igit supbus habuit obuiam q̄ttuor milia hoium. qui nihil potuerūt ꝯ tm̄ exercitum. Sz potuit deus qui suá iniquá intétionez cognouit. Ná subito facto terremotu pmaximo. cadéte parte mótis pnasi. vbi téplum erat Apollinis: oppressit magná parté exercitus. deinde grádo et pluuia cadens de celo exterruit. Et ipse Brenus ex dolore seipm occidit. Sicqz reliq fugiétes mortui sunt: vt vnus nō remaneret. Danielis quoqz. v. legit: ꝙ cum Balthasar fecisset apportari vasa aurea: que asportauerat pater suus vel auus Nabuchodonosor de téplo dei de ierusalé: et eis vteret: vidit digitos scribétes i pariete ꝯ eū Mane: thechel: phares: p que vba fuit sibi significatū: vt Daniel exposuit ꝙ ei auferédū erat regnum. Qd nocte sequéti euenit. Nam ingresso Cyro et Dario cū exercitu suo i ciuitaté. capta est: et ipse Balthasar iterfectus é. Quá hystoriá recitat canó. de ꝯse. di.i. Vestiméta. Narrat insup Valerius maximus libro pmo. de neglecta. reli. dicés. Creditū é Varroné ꝯsulé. apud cánas. cū carthaginé sibi tá ifeliciter dimicasse ob irá Junonis: ꝙ cū ludos circéses edilis faceret. i. magister ludorum: in iouis optimi maximi téplo: eximia facie puerū hystrionem ad excubias tenédas posuisset: qd factum: post aliquos ános: memoria repetitum: sacrificijs expiatum est. h. ille. Ecce igit

quõ pagani mĩbime sunt puniti ꝑ pter sacrilegiũ pctm̃. ¶ Scdm̃ genus hoium ẽ iudeoꝝ:q post innu-mera bñficia a deo recepta: in tã-tã cecitatẽ deuenerũt: vt xp̃m ve-rũ: deũ ⁊ hoiẽ messiam i lege eo-rũ ꝑ: pphas ꝑmissum: tot illusio-nibus ⁊ ꝯtumelijs affectũ: crude-lissime occiderunt. Qd̃ vtiq; sa-crilegiũ grauissimum fuit: sup oẽ genus sacrilegioꝝ: pp qd̃: ita sunt exterminati: ꝯfusi ⁊ extincti: vt nõ sit ãplius iudeoꝝ radix: neq; ger men: sicut antea prophetauerat Amos ꝑpha.ij.c.d. Sup tribus scelerib⁹ israel: ⁊ sup q̃ttuor nõ cõ uertã eũ: ꝑ eo q̃ vẽdiderũt argẽ-to iustum: ⁊ pauperẽ ꝑ calciamẽ tis. ¶ Tertiuz genus hoium sunt xp̃iani. Qui peiores paganis ac iudeis effecti inumerabilia cõmit tunt sacrilegia: sed nõ euadẽt dei vindictam. Patet ꝑ exẽpla pluri ma. Naz dum tres stipẽdiarij: in spoleto sup altare luderent: petra trabuchi ꝑsiliẽs in medio eoꝝ ce cidit ⁊ ipsos disrupit: in oib⁹ mẽ-bris hincide ꝑ ecclesiaz. Hoc fuit q̃n bracius seu bracia castra meta bat ꝯ spoletũ. Arimini duo saco-manni itrauerunt quãdã ecclesiã: quoꝝ vnus accepit corpalia' sup altare: ⁊ fecit sibi brachas. Et post q̃z iduit: putrefactus est a cingulo deorsum: ⁊ mortuus ẽ. Socius ei⁹ timore ꝑcussus reliq̃t mundum: ⁊ effectus ẽ religiosus ordis mino-rũ. In cesenna.xvij. lusores luden tes i ecclesia: iusto dei iudicio sup eos cadẽte: mortui sunt. ¶ Quar tũ genus hoiuz sunt maledicti he retici. Ait enim. s. Tho. Qui puer tit verba sacra vt hereticus: sacri-legium cõmittit. Hi ergo pessimi hoies: qui sacram dei ecclesiaz ra bide ipugnauerũt ⁊ destruere ra-dicitus conati sunt: quãtum a deo fuerãt humiliati ⁊ puniti: patet i-tuenti chronicas. Sz dicã tm̃ duo exẽpla. Primum de Ario here-siarcha: cuius heresis maxime ec clesiã afflixit ⁊ dissipauit. Iste er-go Arius. p̃mo. ꝑ Nicenum cõci lium ꝯdẽnatus: ꝑ Cõstantinuz in exiliũ relegatus: tandẽ per eundẽ ab exilio reuocat⁹: alexandrie mo rabat. Eusebius aũt magn⁹ Arij fautor: nicomediẽsis ep̃s. Constã tinopolim ariũ euocauit. Et iperi alibus ibidẽ edictis: euocari cõci-lium fecit: vbi maxime ꝯuenerũt illi ep̃i qui ariuz sectabant. Itaq; Alexãdro ꝯstantinopolitano ar-chiep̃o: diẽ statuerunt: in quo vel arium in cõmunione suscipiat: vel ab ecclesia ipse archiepiscop⁹ pul sus abscedat. At ipse noctem pre-cedentem diem statutam: per vi-gilem in orationibus duxit: ⁊ sub-altari tota nocte iacens causam ec

clesie domino cõmendabat. Igit totius populi summa expectatio erat: vt ipso mane vel susciperet Arius: vel Alexãder pelleretur episcopus. Arius igit summo mane consurgens ⁊ epoꝝ: ac populoꝝ frequẽtia vallat⁹: ad eccl'am p gẽs. cũ i media via esset. qdam remorsus ꝯscie ipsum iuasit. q̇ adeo eius vniuersa interiora cõmouit: vt locum quereret. quo declinare posset ad secreta nature. Cũq̃ illi locũ publicũ oñdissent. illuc cito pgẽs. oĩa itestina emisit. ⁊ i manibus diaboli miserã aiam expirauit. ⁊ sic adinuẽte heresis penam soluit. Qḋ cũ audisset Eusebius. oẽsq̃ fautores ipsius tãto pudore consternati sunt. vt qd facerẽt. vel q̃uo diuerterẽt nescierẽt. Et sic psecutio illa quieuit. Sil'e dr̃ ḋ quodaꝫ Leone papa. qui Arij fautor erat. Hic ꝯcilium aduocauit. volẽs quantũ in se erat oẽs epos cogere. vt in ariana pfidia ꝯsentirẽt. Ad hoc ꝯcilium non vocatus venit Hylari⁹ pictauiẽsis eps. Qḋ dum papa audisset. oibus mãdauit epis ꝯgregatis. vt veniẽti Hylario. nullus assurgeret. nec illi inter se locum darẽt. Adueniẽs igit vir dñi Hylarius. ⁊ cernẽs a coepis locuꝫ sibi nõ dari. dixit. Dñi ẽ terra ⁊ plenitudo ei⁹. Cũq̃ sup terrã ad sedẽdũ se posuisset. terra ꝯsurgẽs. cathedrã illi fecit. ⁊ equalem alijs illum constituit. Tunc papa dixit ad eum. tu es ille hylarius gallus? Et ille ait. Non sum gallus. sed moror in gallia. Cui summus pontifex. Si tu es hylarius morans in gallia. Ego sum leo Romane sedis antistes. Hylarius respondet. Et si tu es leo: non tamen de tribũ iuda. Et leo ait. Quis sim. modo tibi ostẽdã. Expecta me paululum donec redeam. Cui hylarius. Et si non redieris. quis mihi iusticiam exhibebit? Ego mox redeam ait leo. ⁊ iuxta merita tibi reddaꝫ. Itaq̃ ad sellam accessit. ⁊ h̃ꝫ ꝙ Arius. omnia intestina cum vita effudit. Cuius miseranda mors cum i cõcilio nunciata fuisset hylari⁹ imediũ surrexit: ⁊ oẽs ad catholicã fidẽ reduxit: pꝫ g̃: q̃ta sit sacrilegij malignitas: ꝙ tã dure: tam acriter tã seuere a deo pũit. Nemo põt dei manũ effugẽ. O sacrilege xpiane nõ euades ipune. Iustissimus de⁹ iudicia tãdẽ imittet. Nã ⁊ ẽt ꝯ sacrilegos ait. Valeri⁹ li. i. Lẽto q̇dẽ g̃du: dia ꝓcedit ira tarditatẽq̃ supplicij: grauitate cõpensat.

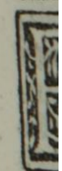
Ertio principaliter sacrilegij cõsiderare debemus specificationẽ. Duodecim eniꝫ modis pn

rīpaliter cōmittitur peccatum sacrilegij. ¶ Primus modus dicit sacramētalis. Unde. f. doc. xxij. q. xcix. dicit q iter omnia ecclesie sacraméta: precipuū est eucharistia: quod continet ipsum christū realiter. Et ideo sacrilegium: qd ꝯtra hoc sacramentū cōmittit: grauissimū ē inter oia: ⁊ peccatum ē mortalissimum. Hoc quidē ppetrant: qui hoc sacramēto vtunt i maleficijs. Legit quēdā summū pontificez: in sanguine xpi fuisse venenatum. Silr sacrilegium cōmittit: qcunqꝫ corpus christi indigne sumit. i. in quocūqꝫ peccato mortali: odio: fornicatione: vsura ⁊ huiusmodi. i. in sui dānationem. Sacrilegium etiaꝫ incurrit sacerdos: cuꝫ mortali tractans ⁊ admistrās ecclesiastica sacraméta. Talis eniꝫ fm aplm. i. Cor. xi. iudiciū sibi mā ducat ⁊ bibit: cum mortale sacrilegiū cōmittat. Insuper cū qs vtit aqua baptismalis: crismate: oleo sancto in maleficijs: peccatum est mortale: ⁊ sacrilegiuꝫ grauissimū. Sed qnid de his qui permittunt sua crassa negligentia eucharistiā corrumpi? qui vinuꝫ marcidum ponunt in sacramento? Quis dubitat magnum cōmitti sacrilegiū? ¶ Secundus est clericalis. Cū. f. quis percutit clericum: religiosaꝫ vel religiosuꝫ: subdiaconum: dyaconum: sacerdotem: nouiciū: professum: ꝯuersuꝫ: in oībus ē his sacrilegium: ⁊ incurritur excōicatio maior: ⁊ est peccatum mortale: nō potest absolui: citra sedem apostolicam: si iniuria fuit enormis: puta vulneratio: incarceratio: notabilis percussio: vt in decretis. patet xvij. q. iiij. Si quis suadente. Idē si hostiliter quis insequitur cardinales. Idem si facit bāniri: vel exilio tradi episcopum loci: patet de penis. c. Si quis in clementinis. ¶ Tertius modus dicitur realis. f. Doc. xxij. q. xcix. dicit: q qui aufert res ad personas ecclesiasticas pertinentes: aut sint immobiles sacrilegium committit: ⁊ mortaliter peccat. Si hoc considerarent domini temporales qui detinent bona ecclesiastica ad impinguandum se ⁊ suam familiam: mulos: equos: falcones: canes: concubinas: bastardos: ⁊ maritandum bastardas: ale spere del crucifixo: non vtiqꝫ tantam iniuriaꝫ deo ⁊ ecclesijs inferrerent: sed statim reassignarent. Nam ab ecclesia maledicuntur ⁊ excommunicātur: vt patet in decretis. xvij. q. iiij. c. Omnes. vbi dr sic. Oēs ecclesie raptores: atqꝫ suaꝝ facultatū alienatores: a liminibus eius

dem matris ecclesie anathematiza
mus. Ap'lica auctoritate pellim⁹
⁊ dánam⁹ atq₃ sacrilegos eé iudi
cam⁹. Et nó solnm eos ſ₃ ét oés có
sentiétes eis: q: nó solum iudican
tur rei qui faciunt: sed ét qui facié
tibus consentiunt. Par eni pena
⁊ agentes ⁊ cósentiétes cóprehen
dit. ħ ibi. Quicunq₃ ergo aufert:
vastat: inuadit. capit ecclesiastica
bona: que ecclesie seu sacerdotib⁹
cópetunt: sacrilegus é quousq₃ sa-
tisfecerit. Et si emendare noluerit
excommunicetur. xij.q.ij. Nulli.
¶ Quart⁹ mõ monachalis. Qui
coniungit se carnaliter alicui mo-
niali: seu aliter xp̄o dedicate: sacri
legiũ cómittit ⁊ mortaliter peccat.
Et talis vt iumenta debet separari
a cóuersatióe alioꝝ p excómunica
tioné vel depositioné. Vñ dicitur
xxvij.q.i. Siquis eps: presbyter:
dyaconus vel subdyacon⁹. lector
aut psalmista. aut ostiarius: cũ mu
liere deo sanctificata: mechat⁹ fue
rit: deponatur. Si laycus est excom
municetur: q: sponsam xp̄i corrupit.
Secundum leges debet occidi ⁊
bona ei⁹ cófiscari. In auté. de san-
ctis epis in fine. S₃ hec lex é cano
nizata. xxvij.q.ij.c. Si qs rapue-
rit. In qbusdã diocesib⁹ p synoda
les cóstitutióes tales sunt ipso fcõ
excóicati. Narrat.n. Valeri⁹ maxi
mus in primo libro. Q̄d qdã ⁊ n
gétilis tñ dedicata cũ alijs virgini
bus ad seruádá castitaté dee Ve
ste: q: repta é in stupro: morte pu-
nita é. O quáta temeritas: spósaꝝ
regis eterni: a spóso suo pulcherri
mo. ditissimo. nobilissimo optioq₃
recedere. ⁊ vilissimo ꝟuo.s. seruo
diaboli pauprimo: q: sine aliqua
gr̃a deformi ĩfirmo adherere. Ité
sacrilegiũ cómittit qui cum ea que
castitaté vouit ɔ̃rit: vel secũ coitu
nephario cómiscuit. xxvij.q.i. Im-
pudicas. Ité xp̄iani sacrilegiũ có-
mittũt: cũ iudeoꝝ cibis vtuntur: ma
xime si hoc facerét ex cótemptu.
xxviij. xxviij.q.i. Oés. Et qui eis
publica officia cómittũt: velut sa-
crilegus excóicetur: ⁊ hi qui subre-
pserint publicis cedib⁹ deputentur.
xvij.q.iiij. Cóstituit. ¶ Quintus
modus é filialis. Cũ.s. sacerdos co
gnouit carnaliter filiá spũalem: i.
quá baptizauit: vel crismauit: vel
audiuit ei⁹ confessióem: sacrilegiũ
nephandissimum cómittit ⁊ mor-
taliter peccat: propter quod ma-
gnam penitentiam vterq₃ facere
debet: vt patet a Celestio. xxx.q.i.
Si quis sacerdos. vbi dicitur sic.
Si quis sacerdos cum filia spũali
fornicat⁹ fuerit: sciat se graue adul
teriũ cómisisse. Idcirco femina si
laica est oia derelinquat: ⁊ res su-
as pauperib⁹ tradat: ⁊ conuersa in
monasterio: deo vsq₃ ad morté ser

uiat. Sacerdos anté qui malũ exé plum dedit hoib⁹ ab omni officio deponatur: ⁊ peregrinando duodecim annis peniteat: postea vero ad monasterium vadat: ibiq́ꝫ cunctis diebus vite sue seruiat deo. hec ille. Si vero fuerit eps. xv. annis peniteat: vt patet. xxx. q. i. Nõ debet. Si vero cũ alia muliere sacerdos fornicatus fuerit: decé annis penitentiá agat: ⁊ duobus primis in pane ⁊ aqua: vt habet. di. lxxxij. c. psbyter. ¶ Sext⁹ modus dr̃ effusiuus. Cũ quis effundit in ecclesia violenter sanguiné verberando aliquem: tunc indiget reconciliatione: vt patet extra de conse. eccle. c. Proposuisti: est sacrilegiũ ⁊ pctm̃ mortale. ¶ Septim⁹ modus est luxuriatiuus. Cũ quis ibi cómittit pctm̃ luxurie sacrilegium est ⁊ mortale: ⁊ indiget reconciliatione ꝺm Hosti. Similiter ibi vachizantes sunt sacrilegi: ⁊ mortaliter peccantes. Similiter mulieres ibi residentes habitu meretriceo: parate ad capiendas animas sacrilegiũ cómittũt é mortale peccatũ. Ait náq́ꝫ scũs doc. xxij. q. diiij. ar. x. Quelibet spés luxurie ꝺm ꝙ violat aliquod pertinés ad cultuꝫ dei é sacrilegiũ. ¶ Octauus modus dr̃ extractiuus. Cũ quis extrahit aliquem de téplo p vim có tingenté ad ipsuꝫ: siue pp debitũ: siue pp maleficiuꝫ quodcũq́ꝫ. xvij. q. iiij. c. Nullus. ⁊. c. Si quis cótumax. ⁊. c. diffiniuit. Talis eñ debet eé securus: nec põt p vim extrahi: nisi eét publicus latro. xvij. q. iiij. c. Sicut. Uel noctur⁹ depopulator agrorꝫ: vel iniuriá fecisset loco sacro. extra de imuni. eccle. c. Inter. sacrilegiũ cómittit ⁊ peccat mortaliter: q2 agit ꝯ ordinationem ecclesie. Sacrilegiũ etiá est infringere ecclesiam. xvij. q. iiij. Quisqs. ¶ Nonus modus dr̃ conditiuus. Cum. s. quis condit leges seu statuta ꝯ ecclesiasticá libertaté: aut ꝺm ea iudicás: sacrilegiũ cómittit ⁊ peccat mortaliter: ⁊ é excõicat⁹. Similiter ⁊ qui iponit clericis ⁊ psonis ecclesiasticis talias sine licẽtia pape: exigentes iusup pedagia ⁊ gabellas ab eis: ⁊ seculares trahentes eos ad iuditia sua ⁊ capiẽtes ⁊ hmói. in oíbus sacrilegiũ est. ⁊ pctm̃ mortale: si sunt psone seculares sunt excõmunicati ipso facto. Si collegium vel vniuersitas castrorũ vel ciuitas ipso facto subditur interdicto. nec a predictis absolui possunt nisi plene restituerit ⁊ de trásgressione satisfecerint. extra de sensibus. c. q̃ꝫ q̃ꝫ libro. vi. ¶ Decim⁹ modus é alienatiuus Cum quis alienat vel emit scienter bona ecclesie imobilia vel mobilia pertinétia ad cultũ diuinum

vt paramenta.calices.ꝛ hmói in casu non licito:vel in casu licito: sꝫ nó ꝯm formá ecclesie. que habetur.x.q.ij.Hoc ius.ꝛ.c.Eps.ꝛ.c. Si qs eps. Et extra de reb⁹ eccle. non alie.c.Nulli liceat.sacrilegiuꝫ cómittit ꝛ peccat mortaliter : quia agit cótra ordinationem ecclesie.ꝛ in damnum ecclesiarum.ꝛ si iusto ꝑcio emerent.nó tenet alienatio.ꝛ é sacrilegiuꝫ:vt patet.l.di.c.Siqs ꝑsbyter.¶ Undecim⁹ modus é vtésiuus. Cum quis vtit ecclesia vel cimiterio in his in quib⁹ nullo mó decet.vt faciédo de eis stabulũ pro iumétis.aut taberná ꝛ emédo ꝛ védédo in eis:sacrilegiũ est ꝛ mortale.Cum hꝫ sit in magná irreuerentiá tremédé maiestatis diuine.Propterea xp̄s eiecit de téplo emétes ꝛ védétes.vt pꝫ Jo. ij.Luc.xix.Mar.xi.ꝛ Mat.xxi. di.Dom⁹ mea dom⁹ oӯonis vocabit.Uos át fecistis eá speluncá latronum.in decretis ét.di. xlij.c. non oꝫ.dr̃.Nó oꝫ in basilicis seu ecclesiasticis agapé facere.seu mánducare.vel accubit⁹sternere.Contra quos ecclesia statuit. extra de imuni.eccle.c. Decet domum.libro.vi.q̄ ad ecclesiá sit humilis ꝛ deuot⁹accessus.Nec ibi fiát parlaméta.nec iudicia vel vaniloquia. sed auditio ꝛ meditatio attéta diuinoꝝ.ꝛ.xlij.di.c.In oratorio preter orádi ꝛ psallédi cultũ penitus nihil agat.vt nomini huic ꝛ opera iugiter ipésa concordent. hec ibi. ¶ Duodecim⁹ ꝛ vltim⁹ modus dr̃ furatiuus. Cum quis furatur in ecclesia res ecclesiasticas vt calices.paramenta. missalia. tobalias ꝛ huiusmodi. Insuper cum furatur sacrum de non sacro. vt predicta existentia extra ecclesiaꝫ vel locum sacrum. Et insup cuꝫ aufertur nó sacrum de sacro. Et que furantur in ecclesia que non sunt sacra: vt pecuniá. siue ecclesie siue secularium personarum. xvij.q.iiij.c. Quis quis.sacrilegium é ꝛ peccatum mortale.Item sacrilegium est inuadere aut auferre res ecclesie.xij.q.i. In canonibus. xvij.q. iiij.Qui rapiat.Sacrilegus enim in reb⁹ eccl'ie iude ꝓditori cópatur.xxxiij.q.iiij.c.Quid ḡ.xvij.q. iiij.c.Si forte.Hiero.ét dicit q̄ clerici q̄ pn̄t sustétari de bonis paréȝ:ꝛ de bonis ecclesie volunt nutriri.sacrilegiuꝫ icurrunt ꝛ cómittút.ꝛ ꝑ abusioné taliuꝫ. iudiciuꝫ sibi mánducát ꝛ bibunt.h.xvi.q.i.c. Quomá.Qd̄ itelligit qn̄ nó debiiũt ecclesie ipi ꝯm glo. vel ét si debuiunt ecclesie q̄ ab ecclesia recipiunt i malos vsus ꝯuertunt.vt i ludis.focarijs ꝛ hmói. Usurpátes patronatuꝫ.aut bona vacátiuꝫ ecclesiaꝝ.vltra sacrilegiuꝫ sunt ex

cōmunicati. Uide q̄rtā partē dn̄i Antonini titulo p̄mo. Magna irreuerentia ēt videt̄ ⁊ q̄si sacrilegium stare ante altare in faciē sacerdotis ⁊ curiose ⁊ fixe aspicere i sacramētū: ⁊ que facit sacerdos. In hmōi figurā mādauit dn̄s in lege sua veteri: q: archa nō nuda s̄ vestita traderet̄: ⁊ coopta leuitis deportādaːita vt nullus de populo eā videre nudam posset. Et quia bethsanite eam nudam aspexerūt cū. s. in terris philistinoꝝ in terminos israel a bobus reducta ē: mortui sunt septingēti quinquaginta milia plebis: vt habet̄. i. Re. vi. Audistis nūc amātissimi ciues sacrilegij diffinitionem. Audiuistis malignationē. Audiuistis postremo specificationem. Ipsum igit̄ fugite: ipsum deserite: vt in presenti gratiā ⁊ i futuro gloriā ꝯsequi possitis prestāte dn̄o iesu. Amen.

¶ Feria. v. in cena domini. De eucharistia. Sermo. li.

Ego enim accepi a dn̄o qđ ⁊ tradidi vobis. i. cor. xi. Locuturus hodierndie de ineffabili sacramento corporis xp̄i initiū dicē di non inuenio. Deficit. n. sensus. hebet ingeniū. ligua balbutit: ⁊ vires vniuerse pariter deficiūt. Nemo ē eni tāta v̄boꝝ copia instructꝰ: tanta grauitate preditus: tanta demū eloquētia redimitus: q narrare possit mirabilia cōtēta i hoc diuinissimo sacramēto. Trāscēdit eni facultatē humani ingenij considerare quō ibi accidentia sine vllo subiecto per se subsistere possint. Nō hoc certe diuinꝰ Plato: nō stoycoꝝ princeps zeno. nō demū Aristoteles ille: ⁊ si grāde fuerit in natura ꝑdigiū: grandeq̄ꝫ miraculum: vllo vnq̄ꝫ pacto fieri posse arbitratus ē. Excedit. n. sine dubio oēm intellectū naturalem: ac scientiā physicalē: pariterq̄ꝫ moralem. Quapropter si quis de hoc transcendenti sacramēto loqui vellet s̄m intellectū naturalē vel scientiam physicalem erraret profecto ⁊ in multis deficeret a tramite veritatis: sicut qui vellet intellectu naturali numerare quot sunt arenule grana: vel quot sunt stelle celi. Qua ꝓpter scriptura inq̄t Eccl's. iij. Altiora te ne quesieris: supple intellectu naturali. Dimissis ergo rationibus naturalibus tractaturi aliquid de celsitudine tam admirabil' sacramēti imitemur auctoritates testamēti vet̄is ⁊ noui dicētes cū paulo. Ego. n. accepi a dn̄o: q̄si dicat: nō ab hūano igenio: s̄ p reuelationē factā ex scriptura sacra. h̄ ē q̄ qđ trado vob̄ de h̄ sacro. De q̄ h̄ māe tria misteria ꝯtēpla.

¶ Primum misterium vocatur veritas.

¶ Secundum misterium vocatur miserabilitas.

¶ Tertium misterium vocatur vtilitas.

¶ Primum misterium eucharistie: quod contéplanduȝ occurrit: vocatur veritas. Sacri theologi querunt. Utrū in hostia ꝯsecrata sit verū corpus christi: Huic questioni Rñdet. Doc.s.iiij. sen.d.x. .q.i. Et.d. Pe.de palu.i.iiij.d.eadem: dicétes. Qđ sub sacraméto altaris: continetur verum corpus christi essentialiter: realiter. ꝛ psonaliter: qđ de virgine traxit. Et cōtrariū dicere: é heresis: quia derogaret veritati sacre scripture: qua dominus dicit. hoc é corpus meum. hec ille. Et hoc triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione pefecte coniūctionis.

¶ Secundo ratione figuratiōis.

¶ Tertio ratione diiudicationis.

¶ Primo dico ꝙ in hostia consecrata: est verum corpus xpi qđ de virgine traxit: ratione perfecte coniunctionis. sic. Deus est perfectissimus vt probat Phs. in.v.ꝛ xij. Metha. Hoc idem Comentator ibidem affirmat. Et iterum Phs in.vi. Ethicoꝝ. ꝛ.xi. Metha. Ergo sibi conuenit perfectissime ꝛ optie opari. Optimi enim vt inquit Dionysius: ꝛ Plato in Thimeo: est optima adducere: hanc veritaté cognoscens Moyses sanctissimus: vt patet Deute. xxxij.c. dixit. Dei pfecta sunt opera. Perfectum aūt: tunc vnumqđqȝ est: quando agit ꝛ operatur ƀm propriam virtutem: sicut vult Phs in.vij. Phisicoꝝ. q: nihil amplius potest addi: vt ipsemet Phs declarat in.iij. Physicoꝝ. ꝛ.v. Metha. Finis aūt sacramētorum est: vt per ea ꝯiunganiur. primo principio qđ est deus. quā coniunctionem facit ipse deus: p alia sacramenta participatiue per aliquem effectuȝ gratie. Talis autem coniunctio: que fit per sacraméta: que nobis tradidit: nó est totaliter perfecta: nisi sub aliquo eorū: ipse vere cōtineretur. Ut ergo homo perfecte coniungat deo: ꝛ deus perfecte ꝯiungat nobis. necesse est. ꝙ in hoc sacraméto. xps deus ꝛ homo vere ꝛ realiter ꝛ psonaliter cōtineat. q: non est aliud assignare sacramentū. in quo xps realiter contineatur. Unde Dionysius i.iiij. de cele. Jera. ait. Sacramétum qđ ipsum christum cōtinet. est perfectissimum omnium alioꝝ sacramétoꝝ. in quibus virtus christi participatur. hec ille.

¶ Secundo idem probat ratiōe

figurationis.sic. Ueritas in nouo
testamento debet rrspondere figu
ris veteris testamenti. Sed in ve-
teri testamento: ipse agnus qui fi-
gurabat christum: erat verus agnꝰ
⁊ realiter sumebatur in cibum: vt
patet. Exo.xij. Ergo in noua lege
ipsum corpus christi quod p agnū
significabatur: vere ⁊ realiter ē in
sacramēto altaris: seu in hostia cō
secrata. ¶ Tertio ratione diiudi-
cationis .sic. Dicit Apo.i.cor.xi.
Qui enim manducat ⁊ bibit indi
gne: iudicium sibi manducat ⁊ bi
bit non diiudicans corpus domi-
ni. Sed si esset corpus ibi ſm solā
significationem: non oporteret di-
iudicare hunc cibum ab alijs. quia
quilibet panis: eadeē significaret
ratione corpus christi. ergo opor-
tet ponere q ibi sit verum corpus
christi. Propterea Hilarius.iij.
de tri.c.viij. Et Ambro.vij. de sa-
cramētis ait. Et i decretis de ɔse.d.
ij.c. Sic. Sic verꝰ ē dei filiꝰ dn̄s
nr̄ iesus xp̄s nō queadmodū ho-
mines p grām: sed q̄si filiꝰ ex suba
p̄ris: ita v̄a ē xp̄i caro: quā accipi
mꝰ: ⁊ verꝰ sanguis eiꝰ potꝰ. h ille.
Et sic patet prima ps p̄ncipalis.

Ecundo: principa
le misteriū eucha-
ristie: qd cōtēplan
dū occurrit: vocat
mirabilitas. Quā
uis plurima sint mirabilia in hoc
sacramento contenta: tn̄ in p̄ntiarū
q̄ttuor tm̄ adducam.

¶ Primū ē mutatio substātialis.
¶ Scdm ē opatio sacerdotalis.
¶ Tertiū ē hitatio sacramētalis.
¶ Quartū ē perceptio sensualis.

¶ Primū mirabile huius sacra-
menti ē mutatio substātialis. Du-
plex eni ē mutatio. Una acciden-
talis. alia est substantialis. Muta
tio accidētalis ē qn̄ actꝰ seu q̄litas
mutatur in creatura manēte eadē
substantia: vt est mutatio de albe-
dine in nigredinē: vel de sanitate
ad infirmitatē: vel de caliditate ad
frigiditatem: tales mutationes di-
cuntur accidētales. Mutatio aūt
substantialis est qn̄ nō solum acce
dens: sed etiam substantia mutat:
In isto igitur sacramento defici-
unt due regule phyce. prima que
dicit: q qn̄cunq fit mutatio sub-
stantie fit etiam accidentiū. Ratio
quia accidentia nō migrāt de sub
iecto in subiectum. idest non trans
mutantur: quia si mutatur argen-
tum: ⁊ qualitates eius mutantur.
Sed in hoc sacramento est oppo
situm: quia substantia panis virtu
te verborum mutatur in corpus
christi: accidentia autem non: quia
eadem albedo: quantitas: ⁊ rotun
ditas: odor: ⁊ sapor: remanent que
prius. Modo si gubernetis vos

ꝑ regulas phye:in hoc sacramēto
oportebit errare ⁊ deficere. Et sa
cta mutatione adoramus. Et non
adoramus illud qđ videmus.s.al
bedinē:nec rotūditatem: sed xp̄m
verum deum ⁊ hoiem: in accedē
tibus ipsis ꝯtentuꝫ:ita vere ⁊ rea
liter:vt fuit in vtero virginis: vel
nunc in celo est:quēadmodū mi-
lites adorant regeꝫ infra cortinas:
quādo audit missam:lꝫ ipsum nō
videant. Ita nos adoramus xp̄m
in illa accidentia: quasi infra corti-
nam existentem. ¶ Secūda regu
la phye:deficit etiam in hoc sacra
mento:que dicit:ꝙ nulla mutatio
substātialis est integra:q: semper
remanet prima materia:quam sic
Phy vocāt:q: sic argentum mu
taꝛ in auꝝ:materia prima:que est
interior a quo:ē eadē cū illa que
est interior ad queꝫ: que eadeꝫ est
oium generabilium ⁊ corruptibi
lium. In hoc sancto sacramēto h
regula deficit:q: nihil remanet de
materia:nec de forma substantiali
panis:q: totum mutaꝛ in corpus
christi. Ideo oportet ꝙ homo nō
regat se hic ꝑ regulas phycales:
quia deficiunt:sed ſm sanctā scri-
pturam que dicit. Hec mutatio.s.
substātialis:dextere excelsi. Mu
tationes vero naturales sunt de si
nistra:sed ista est dextere excelsi.
Et sequitur. Tu es deus q facis
mirabilia:supple ista ꝑdicta.i. de
mutatione vini in sanguineꝫ: ⁊ pa
nis in corpus christi. Moraliter
habetis hic doctrinam ꝙ debetis
xp̄m adorare i hostia consecrata:
sine dubio ⁊ sine conditione alio-
qn erraretis. Aliqui ꝑsumptuosi
cadunt in errorem dicendo. Ado
ro te si tu es christus. Ne grado
ne gratia:ne bono amore. Etiam
lignum vel lapidem aut carnes
possetis hoc modo adorare. Ra
tio:q: ꝯditio dubitationem inclu-
dit:⁊ deus vult adorari firmiter ⁊
toto corde:spiritu ⁊ deuotiōe. Jō
Dauid. Tollite hostias ⁊ introite
in atria ei⁹:adorate dñm in atrio
sancto ei⁹.ꝑs.xcv. Nō.tollite ho-
stias.hic loquiꝛ presbyteris:⁊ in-
troite in atria ei⁹.hic loquiꝛ popu
lo adorate dñꝫ.s.taꝫ sacerdotes qꝫ
populus in atrio.glo.s.in corde di
latato sine dubio ⁊ sine cōditione.
Sꝫ dicet aliquis. Si sacerdos nō
dixit ṽba:vel si non sit ordinat⁹:
Rñdeo.ꝙ sacerdos solus dānaꝛ
⁊ non est periculum vobis. Ideo
adoretis sine dubio. Si.n. habi-
tualiter habeatis hoc in corde: ꝙ
si ꝯtrariū sciretis:nō adoraretis: hoc
sufficit:sed nō debet exprimi ṽbis
sed simpliciter adorare. Et pro cla
riori intelligentia tam mirabil' mu
tationis accipe figurā ⁊ exēpla. Fi
gura habeꝛ geñ.ij. Ubi de⁹ volēs

pducere Adã. pmo formauit corpus ei⁹ de limo terre: deide inspirauit in facié ei⁹ spiraculũ vite. ꝛ fact⁹ é hõ in aiaz viuentem. Et ita massa illa terrea mutata é in verá carné humaná. Sic in sacraméto altaris. Panis qui de terra é: ad prolationé ꝛ spirationé sacerdotis mutaf in verum corpus xpi. Ecce figura corporis xpi. Figura vero sanguinis habef Exodi. vij. vbi Moyses eleuás virgá percussit aquam fluminis coram Pharaone ꝛ seruis eius: que versa é i sanguiné. Sicut in h sacrificio: sacerdos tenés calicem cuz vino ꝛ virgá eleuans. i. signũ crucis faciens virtute verborum transmutat vinũ in verum sanguinem xpi. Nũquid aliter deus poterat talia facere. imo: sed fecit hoc in figurá huius sacraméti. Ait eni Apo. i. cor. x. Oia in figura contingebát illis. nũc ad exépla nãlia idé pbádo accedam⁹. Est qdá loc⁹ in hibernia in quo si palũ infixeris virtus ibi existés qcquid de palo terra opit in ferrũ ꝯuertit: qcquid sub aqs quis tñi exisut vertit in duriciem lapidis: qđ aũt de palo nõ opitur terra vel aqua remanet in sua nr̃a vt sit qđdá mirabile in eodé palo videre ferrũ: lignum: ꝛ lapidé. In scotia est quidá fons in quo quicquid immergif in lapidem ꝯuertitur. Unde Federicus imperator hoc pbare volens: p nunciũ suam cirothecá ad fonté deportari iussit: in quo dum vná eius partem imisisset: illá parté alia nõ mutata in duz lapidem ꝯuertit. Idem dicit Phs: qꝫ est quidam locus in quo si panis piciatur. in lapidem ꝯuertif. Item certa virtus que é in vite aquam putridá vertit i vinum. Et virtus oliue aquá vertit in oleũ. Et sic patet in certis arboribus ꝛ plantis. Item natura conuertit terram in aurum: ꝛ lapides preciosos lucidos ꝛ fulgentes. Sz quid discurrim⁹ per extranea exempla: Nõne videmus certa experientia: qꝫ virtus creata que est in stomaco hominis cibum quem digerit in veram carnem ꝛ potuz in verum sanguinem conuertit: Nonne virtus digestiua per suá decoctionem cõuertit i sanguinez in lac. qđ per vbera infantib⁹ oblatum conuertit in carnem ossa ꝛ neruos ꝛ huiusmodi: Quo fit vt dum infantulus erat grandis efficitur homo. Nõne gallina ex ouo pullum facit: Si autem hec a virtute creata ifima ꝛ vilia fiunt. quare dubitas non posse ꝛ fieri similia ꝛ maiora a virtute diuina ꝛ infinita: Nam quicquid potest virtus inferior: totum habet a virtute superiori: ꝛ a causa pma-

ria atq3 in dependente. Ecce pri- mũ mirabile secretum:qđ ego ac cepi a domino in scriptura ꝛ tra- didi vobis. ¶ Secundum mira- bile huius sacraméti est opatio sa cerdotal'. Qđ.s.sacerdos existens in terra habeat potestatem vt ape riat celos:ꝛ faciat descendere filiũ dei:ꝛ virginis marie in altari in manibus suis. Magnum mirabi le fuit.ꝛ reputat'.de Moyse:qui fecit descendere manna de aere: vt habet' Exodi.xvi. Et de Helia qui fecit descendere ignem de spe ra ignis.ad comburendum duos quinquagenarios:vt habetur.iiij. Re.primo. Maius mirabile est hoc quando sacerdos nõ de aere: nec de spera ignis:nec de celo lu ne.nec de celo mercurij:nec de ce lo veneris:nec de celo solis:nec đ celo martis:nec de celo iouis:nec de celo saturni:nec de celo stellato siue firmamento:nec de celo cri- stallino : s3 de celo empyreo:facit xp̃m ad altare descendere. Ecce operatio sacerdotalis. Sed si que reres de domo: rñdeo tibi. sicut náq3 virgo maria salutata p ange lum gabrielem consentiens dixit. Ecce ancilla domini fiat mihi ƀm verbũ tuũ. Luc.primo. in vltimo verbo celum fuit apertũ:ꝛ filius dei descendit in vterum suũ:ꝛ an gelus ꝛ virgo adorauerunt ip̃m in suo vtero. Et sicut os virginis aperuit celu3. ita os sacerdotis:s3 excellentius:non displicebit beate virgini si dico veritatem:q: v̄go aperuit celum girando claué vná vicibus octo.v3 dicendo octo ver ba.primũ. Ecce scđ3. áncilla.tertiũ domini.quartũ fiat.quintũ mihi. sextum ƀm.septimũ.v̄bũ.octauu3 tuũ tunc enim celum fuit apertum christus descendit in vteꝝ eius ꝛ ipsa ꝯcepit. Et sacerdos solum vo luit clauem quinq3 vicibus.s.dicé do.v.verba. Et quando dicit vlti mũ verbũ.s.meũ:tunc celum ape ritur:ꝛ xp̃s est in hostia. Ergo di gnior est clauis lingua sacerdotis q̃3 virginis. Jté virgo maria so- lum semel apuit:sed sacerdos quo libet die ꝛ in qualibet missa. Jtem in vtero virginis descédit nõ tam magnus sicut vna formica:s3 i ho stia ita magnus vt est in celo:ꝛ vt fuit in cruce. Jté v̄go beata traxit ip̃m de celis passibilé ꝛ mortalem sacerdos aũt facit ip̃m descédere ipassibilé ꝛ imortalé. vñ Greg.in iiij. Dyalo. Quis fideliũ dubium habere possit in ip̃a imolatóis ho ra ad sacerdotis vocé celos apiri ꝛ in illo xp̃i iesu misterio:angeloꝝ choros adesse:ima sũmis sociari: terrena celestib⁹ iungi:vnũ idéq3 ex visibilibus atq3 inuisibilibus fie ri. Nota qualiter intelligit' celos

aperiri: quéadmodũ de manifesta tione ſecreti dicit. mihi apuit cor ſuũ: nó q corrũpat vel diuidat: ſ; q2 manifestat ſecretũ. Ita dixit de Sanſone dalida philiſteis. Nunc mihi aperuit cor ſuũ. Judicũ. xvi. Ita de filio dei q eſt ſecretus d̃ celo empireo. qñ deſcendit in hoſtiá ɔſecratá: iſta deſcenſio dicit aptio celorũ. Jo. vi. Hic eſt panis qui de celo deſcendit ps. lxxi. Erit firmamentũ in terra in ſũmis montiu;. Biblia iudeorũ hab;. Erit memoriabile triticũ in capite montiu;: ⁊ leuabitur ſicut libani fructus eius tranſlatio chaldayca. Erit placentula ſuper capita ſacerdotũ. vnde tanta diuerſitas? Dico a ſpũſctó: ad exprimendũ in tribus vocabulis illud qd̃ nó poſſet in vno exprimi placẽtula. i. hoſtia eleuata ſup capita ſacerdotũ. Si dicatis: chriſtus deſcendit in hoſtiá. ergo receдит de celo. Rñdeo q nó dimittit celum. Ad hoc dabo duas ſimilitudines: prima de domo habente centũ vel mille foramina: in quolibet intrat radius ſolis ⁊ tñ nó recedit de celo: nec dimittit celũ. Ita xp̃s dei p̃ris radi9 deſcẽdit i quálibet hoſtiá: ⁊ tñ nó dimittit celum. ¶ Secũda eſt de uoce mea que é in qualibet aure vr̃a. Jam videtis quot aures ſunt hic mó: ⁊ in q̃lib; eſt vox mea. Et tamen nó recedit a me. Si verbum corruptibile ⁊ tranſitorium poteſt tantũ: quanto magis verbum eternu;? De quo Jo. primo. In principio erat v̾bũ. Dauid in ps. Dominus in téplo ſancto ſuo: ⁊ ſimul deus in celo ſedes eius. Sicut v̾go grauida erat templum dei: ita hoſtia conſecrata grauida poteſt dici templum dei: vbi ſunt angeli vt dicit Gregori9. quia rex nó vadit ſolus. Si nó haberemus oculos lippos: nec aures ſurdas: videremus ⁊ audiremus ⁊ ſentiremus eos cantantes: ſicut aliqui ſancti vt. ſ. Tho. de aquino: qui ordinauit officium corpis chriſti: qui cantat dicẽdo. Panis angelicus fit panis hoium: dat panis celicus figuris terminũ. o res mirabilis manducat dñm pauper ſeruus ⁊ humilis. Moralr patet quantus debet eſſe ſacerdos: qui habet ibi iudicem ⁊ circundatus eſt ágelis ⁊ manus ⁊ digiti caſula corporale ⁊ totum altare impletur angelis. Si eſt bonus ſacerdos dicit angelus. O benedicte maiore; gloriam habes q̃; nos. Si ſit malus: luxurioſus: concubinarius: dicunt angeli chriſto: domine vultis vt occidamus iſtum proditorem? Reſpondet chriſtus. Nolo mortem peccatoris: ſed vt cóuertatur ⁊ viuat. Queſtio eſt hic: quá forte facitis in cordibus veſtris. Si ſa-

cerdos sit male vite luxuriosus: habet illam potestatem consecrandi: qꝛ de bono sacerdote iam credimus: Respódeo q tam bonus q̄ʒ malus sacerdos: modo dicat verba consecrationis cum intentione consecrādi: vere in illam hostiam descendit christus. Ad hoc valet similitudo de duobus canalib9: vno de argēto: ⁊ alio ligneo per que aqua ab eodem fonte venit ad irrigandum caules: qui caules erunt meliores: Nunquid nō tantam valent illi qui rigantur a canali ligneo: sicut illi qui rigātur a canali argenteo ex quo aqua est eadem: Certe equales erunt: quia bonitas canalium non est ex virtute canalium: sed ex ꝟtute aque. Ita in proposito. Fons vnde ꝓcedit aqua totius boni ⁊ sapiētie. est christus. fons sapientie verbuʒ dei. Eccli. ꝑmo. Canalia per que transit aqua ꝯsecrationis sunt verba sacerdotum. hostie sunt caules de terra triticea: nō de alia materia. Canale argenteum: est bonus sacerdos ⁊ deuot9. Canale ligneū est sacerdos male vite: cócubinarius: lusor: symoniacus: ribaldus: tamen quilibet vere consecrat nō virtute sacerdotis: sed christi. Nō tamen queratis missam a notorio concubinario: nec aliquod sacramentū. Christus autem in fine faciet vt dominus orti: qui postq̄ʒ se expediuit de canalibus canale aureuʒ ponat i thesauro celi. Si qs mihi ministrat me sequatur Jo. xij. canale ligni putridi ponit ad ignē comburendū in inferno. Jō apostolus. Probet autem seipsum homo ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Qui manducat ⁊ bibit indigne iudicium .s. damnationis sibi māducat ⁊ bibat. prime Cor. xi. Ubi dicit glo. Ambrosij. Ita punitur ac si christum ꝓprijs manibus interfecisset. Ecce hic operatio sacerdotalis. Et vñ hoc frā tres scitis: Ego enim accepi a domino. ¶ Tertiuʒ mirabile huius sacramēti ē habitatio sacralis. In hoc enim sacramento totus xps integer manet in qualibet ꝑticula fractiōis. Hic deficiūt oēs regule phye. Uerūtñ ꝑ ꝯsolatōe vestra oñdā vobis silitudiné ad oculū d̄ imagine vr̄a: quantūcūq3 sitis magni que tota recipitur in speculo. Et si essent centum vel mille ⁊ vltra specula coram vobis in oibus esset: imago vestra. Et si frangitis speculum: non tamen frangit imago vestra. In vna queq3 eniʒ particula manet integra. Et nunquid deus pater: non potest tantum de sua imagine que est christus: Christus est imago dei inuisibil'. Colo. primo. hostia est speculum. Sʒ di

ceret aliqs. Non est simile de ima
gine in speculo: que nõ est corpora
lis: ⁊ de christo in hostia: qui habꝫ
veruꝫ corpus. Dico ꝙ imo: quia
subtilius est corpus gloriosum q̃ꝫ
imago: que modico panno impe-
ditur: ne intret speculum. Corpus
autem gloriosum a nullo põt im-
pediri: sed dictis verbis statim est
in hostia. tanq̃ꝫ imago in speculo.
Ideo de hostia consecrata potest
dici. Candor est lucis eterne. idest
quo ad diuinitaté: que ibi est: sꝫ ex
reali cõcomitantia est ⁊ ibi anima
quia corpus christi viuũ est: corpꝰ
autem viuũ non est sine sanguine:
nec sine anima. Si in triduo apo-
stoli consecrassent: soluꝫ ibi fuissꝫ
corpus christi mortuũ: quale tunc
erat. Sed modo est viuũ cum ani
ma ⁊ sanguine simul ⁊ deitate. Ui
autem verborum solum est ibi cor
pus christi cum virtutibus: sed cõ
comitatiue est ibi anima cũ excel-
lentijs: ⁊ deitas cum oibus perfe
ctionibus. Sicut si aliqs dñs inui
tat aliqué dñm: vel p̃latũ magnuꝫ
ad prandiũ ⁊ ille secũ ducit scutife
ros. virtute verbi inuitãtis solum
est ibi dñs: sed concomitantia: vel
sociatione sunt etiam ibi scutiferi.
Ita sacerdos consecrando nõ inui
tat vi verboꝝ nisi corpus xp̃i pre
cise: sed consequunt̃ eũ anima san
guis ⁊ deitas. Sed dices. Quõ é
possibile: ꝙ in hostia tam p̃ua sit
totum corpus xp̃i: cum sit tam ma
gnum. Pro huius declaratione
accipe similitudiné: pupilla oculi
tui: vtiqꝫ est parua: ⁊ tamen in ea
est imago magni montis vel tur-
ris: vel domus. Si igitur natura
hoc põt quanto magis deus hoc
põt sua infinita potẽtia. Est aduer
tendũ sñ ƀm. s. Tho. ⁊ Pe. in. iiij.
ꝙ licet sit ibi vere xp̃s: ⁊ sit ibi sub
sua quantitate: tñ non vtitur ea oc
cupando locum. sicut etiã nõ vtit̃
claritate sua illuminãdo aerem.
Ideo cogita quales bolos come-
dis: quando cõmunicas: quia de
omnibus rebus corporalibus ibi
est melior. s. corpus christi: de crea
turis autem spiritualibus ibi excel
lentior. s. anima christi. Super oĩa
autem que deus fecit: nec faceret:
nec potest facere est deitas: que é
etiam ibi. Ideo dicit auctoritas.
Candor est lucis eterne. s. quantũ
ad deitaté. Iõ hostia dꝫ eé rotũda
q: significat deitaté. speculum sine
macula: q̃ꝫtũ ad aiaꝫ. Iõ dꝫ eé pu
rissima ⁊ alba: imago bonitatꝭ di
q̃ꝫtũ ad corpꝰ: p̱ qð ꝯpleuit suam
bonitaté i ope redẽptõis. Mora
lit̃ hẽmꝰ h̃ doctrinã vt si digne vo
lumꝰ cõicare hẽamꝰ tria. s. cãdoré
lucis eterne per veram fideꝫ sine
errore ⁊ falsa opinione. Secundo
speculum sine macula per casti-

tatem:cauendo a luxuria. Tertio ymaginē bonitatis illius: per su‑pernam amicitiā:q: sicut xp̄s no‑luit recipere vindictā de inimicis. nec nos de nr̄is:amore sui. Ideo xp̄us. Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt. Mat.v. Nota pacifi‑ci:ſm ethymologiam vocabuli.i. pacē faciētes:⁊ maledicti sunt qui pacē ꝯturbant. De quibus nō im‑merito dici pōt:dānati gueriferi: qm̄ filij diaboli vocant. Et patet. ¶ Tertium mirabile.qđ accepi a dn̄o ⁊ tradidi vobis. ¶ Quartū mirabile tanti sacramēti est perce‑ptio sensualis:q: oēs sensus cor‑porales vident decipi circa eu‑charistiaꝫ. Nā aliud sentit q̄ꝫ cre‑dat eo ꝙ oculus non videt xp̄m: sed albedinē.sed nec audit xp̄us: nec odorat. Quare h: Cum xp̄s bn̄ posset facere: q: sicut ymago videt in speculo.⁊ ipse filr videt ī hostia.sicut a multis sanctis fuit visus. Sꝫ nō vult duplici ratione. prima ē necessitatis.scđa vtilitatꝫ. Prima ratio ē necessitatis.q: oꝫ credere.q: sicut nr̄m malū venit nobis ex esu fructꝰ: ita vult ꝙ to‑tū bonuꝫ veniat nobis ex esu fru‑ctꝰ dei. De quo dr̄ virgini marie. Benedictꝰ fructꝰ vētris tui. Et ab‑hominabile esset. carnē humanaꝫ visibiliter comedere. ⁊ sanguineꝫ bibere. Sꝫ sicut medicus opit pi‑lulā hostia. vel aliq̄ re delectabili. ne psonis delicatꝫ sit fastidiosa. ita xp̄s medicus noster. cuiꝰ caro est pilula nr̄e salutis.q: aliter nō pos‑semus saluari nisi p cōionē.⁊ ideo coopit ne videat. ⁊ sapor carnis sentiat. Auctas. Isa.xlv. Te ado‑rabunt.s.i hostia ꝯsecrata.teq3 de‑pcabunt.tm̄ i te ē deꝰ. ⁊ nō ē deꝰ absq3 te. Uere tu es deꝰ abscōditꝰ deꝰ israel saluator. Nota tm̄:in te ē deꝰ. Ista dictio exclusiua:tm̄.ex‑cludit alia sacramēta i q̄bꝰ nō est deꝰ.nisi figuratiue solūmō. In isto sacr̄o realiter ⁊ psonalr. v̂e ⁊ nō silitudiarie caro mea vere ē cibꝰ. Cōstruit sic. Iste cibꝰ vere ē caro mea.⁊ potꝰ iste.vere sanguis meꝰ. ¶ Scđa ratio est vtilitatis.s. no‑stri meriti. Inter oēs articulos fi‑dei.iste articulus de sacr̄o est ma‑ioris meriti ex difficultate sensuū qui inducunt oppositum: de hoc qđ creditis. Si.n.creditis ꝙ ho‑stia sit alba:ne gr̄a ne gr̄a:quia ad oculum videtis. Sed meritum est credere ꝙ ibi sit xp̄s:quem nō vi‑detis. Gregoriꝰ. Fides nō habet meritum:vbi humana ratio pre‑bet experimētum. Sed meritum est credere:q: ipse dixit. Beati q non viderunt ⁊ crediderunt. Io. xx. Multi sancti viderunt euꝫ in hoc sacramento maxime sancta Catherina de senis: cui cōmuni‑

canti: totiés xps in varijs figuris apparuerit. Ecce quartum mirabile qd ego accepi a dño: & nunc tradidi vobis. Hoc est illud mirabile: de quo Dauid: in spū cantabat. Memoriá fecit mirabilium suorum: misericors & miserator dñs escam dedit timétibus se. Mirabile profecto inauditum & stupendú est: hoc misterium: inuisum: insolitum: nó terrenum: sed celeste sacramétum. In hoc pauet celum: stupet terra: creatura oís admiratur. O hoíum dignitas. O christianorum celsitudo. O sacerdotum incóprehensibilis sublimitas. Nó est certe alia natio tam grádis que habeat ita approxinquanté deum: sicut de⁹ noster adest nobis. Hic adest fons totius potentie bonitatis: & dulcedinis: hic adest saluator & anime spósus: hic deus: homini nó aurum: nó argétum: nó thesaurum: nó terram: nó celum: sed seipsum exhibet: vt nosipsos tollat & in seipsum conuertat. O felicissimū conuiuium. O mána celeste. O angelorum & beatorum cibus. Ad hoc ipse: xpianos inuitat: dicens. Uenite amici sed preparati: virtutibus ornati: discutite conscientias: abijcite opera tenebrarum: exornate thalamum regis eterni: aperite cordis & oris brachia. Ecce sácta dies pasce tota iocunda: tota festiua: tota felix. Accurrite christiani: & i sancto altari illo die iesum gloriosum filium dei suscipite: amplectimini: osculemini: stringite: & semper secum estote.

Ertium misterium eucharistie. qd contéplandum occurrit: vocatur vtilitas. Digne & sine conscientia peccati mortalis: suscipientes sacratissimū corpus & preciosissimum sanguinem christi. duodecim fructus: seu duodecim vtilitates & bona ɔsequétur quas collegi ex dictis. Doc. s. iiij. parte questio. lxxix. Et domini Alberti magni in cópédio sacre theologie in libro. vi. c. xv. ¶ Primus fructus est gratie collatio. Sicut enim creatura pro sua defectibilitate: suo principio semper indiget: vt semper sit in esse nature: sic idem principium quod est deus: pro sua bonitate: influere non cessat creature rationali vitam spiritualem: vt bene sit in esse gratie: quam habere non potest: sine deo largitore. Per gratiam enim dei efficitur anima sponsa christi: filia regis eterni. & templum spiritussancti: hec dominus Albertus libro. v. c. i. Hanc gratiam. hoc celeste donum. hunc ornatum spiritualem: talem támquam mirabilé fructū

consequitur homo.cũ suscipit cor pus christi. Unde doc.s.i.iij.par. .q.lxxix.ar.i.dicit.q: in hoc sacra méto continet essentialiter xpus. Qui sicut i mũdũ visibiliter ve niés.contulit mundo vitá gratie. Sm illud.Jo.i. Gratia et veritas p iesum xpm facta est.Jta in hoie sacramétaliter veniens.vitá gra tie operat. Sm illud. Jo.vi.Qui máducat me et ipse viuet propter me.Hoc figuratum fuit in veteri lege.Numeri.xi.Cũqz descende ret nocte super castra.ros descen debat pariter et mána. Quid má na significat nisi corpus xpi in al tari ↄsecratum: Quid vero ros. nisi gratia quá xps digne cóïcan tibus ↄfert itelligit. Unde eucha ristia bona gratia interpretatur. Hoc enim gratia quá hoc sacra métum ↄfert.prius et imediate re cipit in aia.et ex aia redundat ad corpus dirigédo et ↄseruádo ipsa mébra ad iuste viuédũ in hoc mũ do.et in futuro corpus nostrũ sor tietur icorruptioné et gloriam aie. ¶ Secũdus fructus huius sacri e intellectus illuminatio. Jn susce ptióe hui9 sacratissimi sacri i quo xps spũalr manducat. oculi men tales illuminant. et eleuant supra sensum et naturalé cognitioné. Ca ptiuat náqz itellectus.firmit et si ne dubitatióe aliqua.vt ingt aplis ij.Cor.x.Credés esse veꝝ corp9 xpi.qd in hostia cósecrata deuote suscipit.Jn cuius misteriũ.primi. Re.xiiij.scriptũ est.Qd cum Jo natas mel gustasset. illumiati sunt oculi eius in signũ qp p deuotum gustũ hui9 sacraméti.métales ocu li illuminant.Propterea Dauid dicebat.Jllumina oculos meos.s. métales.vt firmiter credeř et sim pliciter itelligere possim tñ miste riũ.¶ Tertius fructus nũcupat. peccatoꝝ remissio.q: p hoc sacra métũ peccata purgát. Sicut vult Doc.s.in.iij.par.q. vt.s. Et i.iiij. sen.d.ix.et pz in decretis.de ↄse.d. ij.c.Cũ oé.et.c.Spés.et.c. Añ be nedictioné. vbi ait Ambro.Qui máducauerit hoc corp9.fiet ei re missio peccatoꝝ.Ubi glo.Johá. theutonici ordis pdicatoꝝ. qui.s. cóposuit summá ↄfessoꝝ inquit.s. venialiũ.vel etiá mortaliũ. Pec cata enĩ venialia:lz nó demergát aiam ad infernũ:tñ sunt valde ca uéda:q: minuũt charitatem:et de ducunt aias ad purgatorij forna cé.Uñ dicit.s.Doc.in quolibet.x. .q.ix.ad.iij. Et in.iiij.sen.di.xviij. ar.iiij.q.iij.qp potius debet quis mortem corporalé subire:qz ve nialiter peccare:q: peccatũ inquá tum peccatuꝫ:nunqz est eligibile. Si enĩ esset eligibile nunqz esset peccatũ:et sic nó peccareꝫ: si sace

rem.hec ille. Per hoc aūt ſacr̄m qđ eſt aīe ſpirituale nutrimentuꝫ. reſtauraṫ illud qđ deperdit aīa ꝑ peccatum veniale:q: in ſuſcipiēte charitas augeṫ. Vñ Ambro. in libro de ſacramēṫ. Iſte panis quotidianus ſumiṫ in remediuꝫ quotidiane infirmitatis. Ad hoc facit tex.de ꝯſe.d.ij.c.vtrum.⁊.c. Iteraṫ. Tantus.n.feruor pōt eſſe in ſuſcipiēte:tātaqꝫ deuotio:vt doc.ſ.dicit in.iiij.di.xij.ꝙ mens ꝑ ſuſceptionē ſacramēti: in dño abſorbeṫ:ꝙ ab oībus venialibꝰ expurgeṫ:ac ꝑfectione ꝯfiguraṫ : ſolari deitati dulciſſimi ieſu xp̄i. Sꝫ audi altius:q: ne dum venialia : ſed etiā peccata mortalia oblita: nō ꝑ negligentiam:ſed facta diligēti exꝯiatione:quoꝝ memoriā non hꝫ: nec ꝯſciētia eū ſtimulat:ꝑ ſuſceptionē ſacratiſſimi:corporis xp̄i caſſanṫ:⁊ oīno remittunṫ. Sic determinat doc.ſ.i par.iij.vt.ſ̄.⁊ i.iiij. ſen.d.ix.q.iij.ar.ij.⁊.q.xij. q.ij.ad primū. Vnde Aug.in quodā ſermone dicit. Qñ corpꝰ xp̄i mādu caṫ:viuificat mortuos:hec ille. Vt refert.ſ. Doc.iiij.di. ix.ar.iij.q.ij. in corpore mortuos.ſ.in pctō mortali:cuius ꝯſciam nō habent. Vñ ſancta mater eccl'a:in collecta que fit pro viuis ⁊ mortuis i miſſa ſic dicit. Purificent nos domine ſacramenta que ſumpſimus ⁊ preſta:vt hoc tuū ſacramētum: nō ſit nobis reatus ad penam: ſed interceſſio ſalutaris ad veniā: ſit ablutio ſcelerum:ſit fortitudo fragiliū: ſit ꝯtra mundi pericula firmamētum:ſit viuorum atqꝫ mortuorum fidelium:remiſſio oīum peccatorum.hec ille. Animeṫ igitur quilibet noſtrum: ⁊ cuꝫ deuotione:cuꝫ feruore: cum ſpirituali guſtu:ad tā altum:tam celeſte:tam mirabile ſacramentum: humiliter accedat:ipſumqꝫ fideliter ſuſcipiat:q: purgationem peccatoꝝ venialiū: inſuper ⁊ mortalium vt dictum eſt indubitāter accipiet. ¶ Quartus fructus huius ſanctiſſime cōmunionis eſt ſpiritualis delectatio. Delectatio.n.ꝯſurgit ex ꝯiunctione cōuenientis cum ꝯuenietes vt declarat Phyloſophꝰ.primo. Rhetoricoꝝ. viij. Ethicoꝝ.⁊.ij. de aīa. In ſumptione aūt ſacratiſſimi agni imaculati.deuota mens ſpūaliter ipſi ꝯiungiṫ. cū quo dulcis fit āplexus.nō carnalis ſꝫ ſpūalis. Et ideo delectaṫ.gaudet.iocūdaṫ pariter ⁊ refficitur. impinguatur ⁊ inebriatur. Hac dulcedine preguſtata propheta clamat. dicens. Qūam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abſcondiſti timentibus te. Nota abſcondiſti. ideſt in hoc ſacramento abſcondite tribuiſti.

Et Sap.xvi.ſcribitur. Pané de
celo preſtitiſti illis:ſine labore: oé
delectamentum in ſe habentem
⁊ oīs ſaporis ſuauitaté. O quale
zūcharū. O q̄lis ſuauitas. O qua
lis dulcedo. O cōpoſitio mirabi-
lis:vbi diuinitaſ:quá ágeli tremūt
vbi caro eadé: que pro te paſſa ét
cōtineſ:ps.lxxx. Cibauit illos ex
adipe frumenti:⁊ de petra melle
ſaturauit eos. Per frumentū in-
telligiſ corpus xp̄i:eductū de ter-
ra virgiali. Mel accipiſ pro ſua-
uiſſima diuinitate. Jō ps.xxxiij.in
uitabat di. Guſtate ⁊ videte:quo-
niā ſuauis é dñs:beatꝰ vir qui ſpe
rat i eo. O q̄z beata ſunt labia. O
q̄z felices ſunt fauces. O q̄z beatꝰ
eſt guſtus.lingua.palatū illoꝝ:qui
bñ ⁊ deuote ad tá ſuauiſſimū atq̄z
dulciſſimū ſacramétum accedūt.
Unde Chriſo.ſuper Joan. dicit.
Preſtat ſe nobis deſiderantibus
⁊ palpare ⁊ comedere ⁊ amplecti
h ille.ergo vt canonicoꝝ.v.c.ſcri-
bitur. Comedite amici ⁊ bibite:⁊
inebriamini cariſſimi. Uñ pphe-
ta ait. Juſti epulenſ ⁊ exultét in cō
ſpectu dei:⁊ delectentur in letitia.
¶ Quintus fructꝰ eſt inimicoꝝ
triūphatio. Jnimici nr̄i capitales
ſunt tres.ſ.caro.mūdus.⁊ demo-
nia.iſti ſemp conanſ nos cōculca-
re ⁊ in baratrū inferni ſubmerge
re. Quot bella.quot tribulatiōes.
quot ipugnatiōes:die noctuq̄z pa
timur. Teſtis é ipſa experientia.
Propterea Job dicebat.vij.c.
Militia é vita hoīs ſuper terrá.
i.batalia:ſeu ipugnatio. Sed quo
ſcuto:quibꝰ telis:quo gladio nos
defendemꝰ ab huiuſmodi inimi-
cis. Rñdeo. per ſacrá cómunio-
né. Jpſa é armatura celeſtis: qua
mundus cōténiſ:diabolus pſter-
niſ:⁊ caro refrenaſ. Unde Apo.
ephe.vi.c. Accipite armaturá dei
i.corpus xp̄i in quo é deitas ineſ-
fabilis:vt poſſitis reſiſtere. Un-
de propheta in perſona aīe muni
te hmōi ſacraméto ꝯ tales aduer-
ſarios dicebat. Paraſti in ꝯſpe-
ctu meo méſaꝫ aduerſus eos qui
tribulát me. Hic é panis quo triū
phauit Gedeō deſtrués ⁊ debel-
lás Madian.i.demones inferna
les cū oībus ſuis exercitibꝰ.i.mun
do ⁊ carne:qui ſunt exercitꝰ diabo
li:cū ad male viuétes nos ipellūt:
vt patet Judicū.vi. Uide hyſtori
am q: pulchra é. Uñ Chriſo. Ut
leones igné ſpirátes ab altari rece
dimus:diabolo terribiles effecti.
Corpus igiſ xp̄i:é illud quo vin-
cimꝰ:⁊ de inimicis nr̄is triūpha-
mus. Nec mirū qnidé:cū xp̄s ipe
qui hoſtes iſtos glorioſiſſime triū
phat in hoſtia cōſecrata cōtineaſ:
⁊ ſuméte ipſuꝫ velut capitaneus
cūctas aīe vires iſtruat ad bellum

atqꝫ victrices efficiet. ¶ Sextus fructus ē virtutū corroboratio seu fructificatio. Hoc nāqꝫ celeste sacramētū virtutes oēs que ab oppositis vicijs facile cōcutiebantur ⁊ fluctuabant: roborat atqꝫ cōfirmat. Corroborat etenī fidē: vt firmiter ⁊ sine disceptatione credat. Subleuat spem: vt sola celestia ⁊ eterna desideret. Inflāmat charitatē: vt veraciter deū super oīa diligat. Fortificat iustitiā: vt quilibet sensus subijciat se rōni ⁊ parti intellectiue. Fortificat tēperantiā vt sobrie capiat tm̄ necessaria vite. Corroborat prudētiā: vt bene consideret preteritū: pn̄s: ⁊ futurū. Dat robur fortitudini: vt cōstans ⁊ indeficiēs sit in obseruātia mandatorum dei: totū hoīeꝫ interius ⁊ exterius dirigit ⁊ fortificat. Unde Dionisius. Eucharistia hēt virtutē perfectiuā. ergo effect⁹ eius est augmentuꝫ virtutis. patet hoc. iij. Re. xix c. vbi habetur ꝙ Helias iussu angeli comedit panē subcinericiū: ⁊ aquā bibit: quo comesto ita fortificatus ⁊ roboratus fuit ꝙ ambulauit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus in fortitudine cibi illius vsqꝫ ad montem dei oreb. Unde ps. Panis cor homínis confirmat. i. corpus xp̄i qui est panis in altari ꝯsecratus. Et doc. s. in. iiij. Effectus huius sacramenti est plenitudo gratie: vt in oratione canonis: quotquot ex hac altaris participatiōe sumpserimus omni benedictiōe celesti ⁊ gratia repleamur. Ad plenitudinem gratie per augmentum virtutum peruenit. hec ille. ¶ Septimus fruct⁹ vocatur amoris excitatio: deuote ⁊ reuerenter suscipiens imaculatum agnum mirabiliter excitatur. Unde Bernar. Disce christiane quātum diligere debeas christum: qui dedit nobis carnem suam in cibū: sanguinem in potum: animam in precium: aquam lateris in lauacrū hec ille. ¶ Octauus fructus ē fomitis mitigatio. ps. Super aquaꝫ refectionis educauit me: animam meam conuertit. Quia sicut aqua refrigerat: sic istud sanctissimuꝫ sacramentum digne sumptum: feruorem concupiscentie ⁊ carnis pullulationes ⁊ incentiua libidinum refrenat ⁊ extinguit. ¶ Nonus fructus est penarum satisfactio: vt inquit Doc. s. in. iiij. sen. locis superius allegatis: per hoc sacramentum: pene digne ad quas tenetur pro peccatis: remittuntur. Eucharistia nāqꝫ duobus modis potest considerari. Primo modo vt est sacramentum. Et sic non satisfacit pro pena debita pro peccatis: quia non est institutum ad aliquid satisfaciendū: sed est institutū ad spūali

ter vniendū hominé cum christo: ⁊ in ipsum totaliter transformádū. sicut nutrimentum vnitur nutrito. Et exinde dictū é augustini. Nec tu me mutabis in te: sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. hec xp̄s. Secūdo modo eucharistia potest considerari vt est sacrificiuz ⁊ oblatio dignissima: ⁊ sic habet propriam vim satisfactiuam. Inter omnia sacrificia: hoc é summum ⁊ prestantissimū pro remissione tam culpe q̄z pene. De cuiꝰ excellentia scriptum est. de ꝯse. di. ij. c. Nihil in sacrificijs maius esse potest: q̄z corpus ⁊ sanguis christi. Nec vlla oblatio hac potior é: s3 oés h̄ precellit: que pura ꝯscientia dño offerenda é: ⁊ pura méte suméda atq3 ab oibus veneranda: sicut potior é ceteris: ita potiꝰ exco li ⁊ venerari debet h̄ Alexander papa. Patet igiť q̄ propter susceptionem tanti sacramenti cósequitur homo pene remissionem: non quidé totius s3 ꝭm modū sue deuotiouis ⁊ feruoris. In tali enim satisfactione magis attendiť affectus: feruor ⁊ deuotio offerentis: q̄z quátitas oblationis: que é infinita. Unde Mar. xij. scribitur q̄ vidua q̄ obtulit duo minuta plus oibus misit: pôderato suo affectu. Unde doc. s. in festo corporis xp̄i sic ait. Offertur in ecclesia pro viuis ⁊ mortuis vt oibꝰ prosit: q̄d é pro salute oiu3 institutū. hec ille.

¶ Decimus fructus est conseruatio. Conseruat enim in homine digne suscipiéte dona spūalia: sič alimentū corpale: hét vitam corporis côseruare: sic hoc sacramétū cum sit anime cibus: hét ipsa3 in grām côsolidare: que ipsius aie vita est. Propterea datur sub similitudie cibi ⁊ potꝰ. Ideo Jo. vi. c. ait. Nisi mâducaueritis carné filij hominis: ⁊ biberitis eius sanguine3 nô habebitis vitá in vobis. In misteriū huius côseruatiôis scribitur. Exo. xij. q̄ domus que erát signate sanguine agni vt dñs p̄ceperat côseruate fuerunt a plaga egyptiorū. Sic suméte s agnū. i. xp̄m in sacra côione côseruať ab oi aduersitate dū augenť ⁊ roborátur virtutes.

¶ Undecimꝰ fructꝰ perseueratio dici pôt. Si quis vult in via dei vsq3 in finem perseuerare: deuote frequentet hanc sacratissimá cómunioné: q: vt dñs ait Mat. x. c. Qui auté perseuerauerit vsq3 in finé hic saluus erit.

¶ Duodecimus ⁊ vltimꝰ fructus tanti sacramenti est celestis regni glorificatio Sicut gloriosus filiꝰ dei iesus xp̄s sua passiôe: vt inquit doc. s. in. iiij. sen. aperuit nobis paradisi ianuá ⁊ aditū vite eterne. ꝭm illud hebr. ix. c. Noui testaméti mediator: est

vt morte intercedente: in redem-
ptionem earum preuaricationum
que erant sub priori testamento
remissionem accipiant: qui vocati
sunt eterne hereditatis. Unde ⁊
in forma huius sacramenti dici-
tur. Hic est calix sanguinis mei
noui ⁊ eterni testaméti. Ita idem
filius dei patris: ac intemerate
virginis gloriose: agnus purissi-
mus omnibus digne eū in sacra-
méto altaris suscipientibꝰ: gloriam
paradisi: ⁊ beatitudiné eterná cer-
tissime côfert atq; donat. Hoc ipse
oibꝰ promittit Joan. vi. c. di. Qui
máducat meá carné ⁊ bibit meum
sanguiné: habet vitam eternam. Et
ego resuscitabo eum in nouissimo
die. Et iterum ibidem. Si quis man
ducauerit ex hoc pane viuet i eter
num. Unde Augu. super Jo. vi.
c. Cum cibo ⁊ potu id appetát ho
mines: vt non esuriant neq; sitiát.
hoc veraciter non prestat: nisi ille ci
bus ⁊ potus: qui eos a quibus su
mitur: immortales ⁊ incorruptibiles
facit: in societate sanctorum: vbi
pax erit ⁊ vnitas perfecta. hec ille.
Insuper ⁊ Bernardus de fructi
bus ⁊ effectibus sacratissime com
munionis: sic loquitur. Corpus
christi est egrotis medicina: pere-
grinationibus dieta: debiles con-
fortat: valentes delectat: langorem
sanat: sanitaté conseruat. Per hoc
fit homo mansuetior ad correctio-
nem: patientior ad laborem: atten
tior ad amorem: sagatior ad caute
lam: ad obediendum promptior: ad
gratiarum actionem deuotior. hec
ille. Ut igitur hos suauissimos fru
ctus: quos in hac tertia parte enu
meraui digne ⁊ fructuose quili-
bet acquirat ⁊ possideat: probet ⁊
examinet suam conscientiam. Et si
in ea reperit aliquod peccatū mor
tale: vt puta cogitationis: locutio-
nis: operationis: atq; omissionis.
siue fuerit superbie: siue auaritie:
luxurie. iracundie. odij. gule. inui-
die. accidie. detractionis. murmu-
rationis. iudicij temerarij. de oi-
bus conterat. doleat: ⁊ peniteat.
confiteatur: ⁊ satisfaciat. Probet
insuper seipsum ⁊ diligenter exa-
minet si possidet res alienas in-
uito domino quomodocūq; per-
uenerint ad eum per furtum: per
rapinam. per fraudem. per vsurá
⁊ symoniam. Et si in huiusmodi
inuenerit conscientiam suam ag-
grauatam: aperiat capsam: bur-
sam atq; manus: ⁊ vnicuiq; resti-
tuat quod sibi conuenit. depo-
nat pompas. vanitates. vitam
viciosam ⁊ scandalosam. Abrenū
tiet diabolo ⁊ oibꝰ pompis eiꝰ. si
cut in baptismo ꝑmisit. Remittat

iniurias ⁊ offensas: petat veniam
parétibus: amicis ⁊ inimicis si ali
qué offendit: ⁊ humiliter ac reue
renter anteq̄ȝ illud sacratissimum
corpus suscipiat: genuflectat in ter
ra: capite discooperto: ⁊ collectis
omnibus viribus corporis ⁊ ani-
me: cum suspirijs: gemitibus ⁊ la
chrymis dicat: hanc deuotissimaȝ
orationem: quam Doc. sanct⁹ cō
posuit in preparatione huius sa-
cratissimi corporis ⁊ sanguis xp̄i:
ad cuius laudem officium tā alte:
tā q̄ȝ excellens ordinauit: quod to-
ta vniuersalis ecclesia frequentat
⁊ cantat: oratio talis est. Omnipo
tens ⁊ misericors deus. Ecce ac-
cedo ad sacramentum corporis ⁊
sanguis vnigeniti filij tui domini
nostri iesu xp̄i. Accedo inq̄ȝ infir
mus ad medicum vite: imundus
ad fontem misericordie: cecus ad
lumé claritatis eterne: egenus ad
dn̄m celi ⁊ terre: nudus ad regem
glorie. Rogo ergo imése maiesta
tis tue abundátiá: quatenus meá
digneris sanare infirmitatem: illu
minare cecitatem: ditare pauper
tatem: vestire nuditatem: vt ipsuȝ
panem angelorum: regem reguȝ:
⁊ dominum dominantium: tanta
valeam contemplari ⁊ suscipere
contritione ⁊ amore: tanta fide: ⁊
puritate: tali proposito ⁊ humili-
tate: sicut expedit anime mee. O
mitissime deus da mihi sic susci-
pere corpus vnigeniti filij tui: q̄d
traxit de virgine Marta: vt cor
pori suo mystico merar incorpo-
rari: ac inter eius mébra cōnume
rari. O pater amātissime cōcede
mihi dilectum filium tuum: quem
nunc velatum suscipere propono:
vt tandem reuelata facie contem
plari merear: qui tecum ⁊ cū spi-
ritu sancto viuit ⁊ regnat per infi
nita secula seculoꝝ. Amen. Qua
oratione dicta: accedat ad altare:
⁊ de manibus iesu christi suscipiat
corpus christi: firmiter credens:
⁊ nullatenus dubitans in illa ho-
stia consecrata esse deitatem: ani-
mam ⁊ corpus christi. Quo susce
pto: inde semotus: ponat se in ali-
quo loco genibus flexis ⁊ dicat il
lam deuotissimam orationeȝ: quā
similiter dictauit. Doc. s. Sit iesu
dulcissime sacratissimum corpus
tuum ⁊ sanguis dulcedo ⁊ suaui-
tas anime mee: salus ⁊ sanctitas
in omni temptatione: gaudium ⁊
pax in omni tribulatione: lumen
⁊ virtus in omni verbo ⁊ opera-
tione: solatium ⁊ finalis tutela in
morte. Amen. Rogemus ergo
dominum vt nos dignos ad san-
ctam cōmunionem efficiat hic in
presenti per gratiaȝ: ⁊ in futuro ꝑ
gloriam. Amen.

¶ Feria sexta in parasceue. De amara xpi passione. Sermo. lij.

Christus factus est ꝑ nobis obediens vsq₃ ad mortem. Mortem aũt crucis. Phil. ij. Ad exprimendu₃ xpi dolorem. ⁊ eius amaram passioné. quã pro nobis hodie sustinuit. necesse é. Primo diuinum ĩplorare auxilium a quo bona cũcta ꝓcedunt. vt nobis penitentibus largiat̃ qꝺ postulam⁹. Tex. q: nõ sumus sufficientes a nobis quasi ex nobis. sed sufficiétia nostra ex deo est: vt ait apostolus: necesse est nobiscũ habere aliqué adiutoré cuius patrocinio spiritus sancti gloria nobis cõdonet̃. Et méte vagans: nescio cui pre oi b⁹ preces porigã. Nõ quidé eterno patri: qui hodie nõ pepercit ꝓprio filio suo vnico: cu₃ ipse dicat Isa. liij. Propter scel⁹ populi mei pcussi eum. Si ꝓprio filio nõ subuenit: qui hodie auxilium petijt in cruce: multominus mihi ⁊ vobis. Nõ inuocabo angelos: q hodie sunt in mesticia ⁊ dolore. Vñ Isa. xxxij. Angeli pacis amare flebunt. i. tpe passionis xpi. Non ad aliqué apostoloꝝ fugiam: q: Petrus ⁊ omnes alij discipuli: eo relicto in manibus iudeoꝝ: tristes ⁊ pterriti: hincinde dispersi sunt. Nõ ad catholicam ⁊ apostolicã ecclesiã: q: cum sit sponsa xpi: velut vidua: ob sui sponsi morté: tota mesta ⁊ desolata lachrymat̃ ⁊ plorat. Propterea eius altaria sunt denudata: campane nõ pulsant̃: missa: nec principiũ nec finem habet. Et omis leticia ⁊ gaudium versa sunt in tristiciã ⁊ planctu₃. Sed si diceres: quare ad intemeratã matré nõ vadimus: ad quã pergere soliti sum⁹. Rñdeo. Ha' qua fronte: qua facie possum ad ipsam accedere. Nã omnia verba salutationis: reuoluta sunt: ita vt nõ audeã os aperire. Et primo nõ dicã aue: qꝺ idem est ꝙ sine ve: q: hodie multis ve plena est. Nec gratia plena: q: amaritudine ⁊ dolore eius animus est repletus. Nec dñs tecum: q: nõ est secum: sed in manibus iudeoꝝ. Nec benedicta tu in mulieribus: q: hodie super oés mulieres videt̃ esse maledicta. Nec benedictus fructus ventris tui: q: a iudeis blasphemat̃ ⁊ ptémit̃. Nec ora pro nobis: q: hodie rogans filiũ: non est exaudita. Sed qũo pro nobis exaudietur. Quid igit̃ faciam. Ad quem confugiã. Nunquid omnis spes mea perijt. Certe nõ. Sed q: hodie cõtemplor: crucem fuisse victoriosa₃ in qua xps pependit: in qua pec-

cata nostra lauit: in qua mundum redemit. Ideo deuote ac reuerē ter ipsam humiliter adorando dicamus. O crux aue spes vnica: hoc passionis tpe: auge piis iusticiam: reisqz dona veniam. Amē.
De passione igitur xpi loquens tria misteria principaliter occurrunt contemplanda.

¶ Primum misterium vocat necessitas.

¶ Secundum misterium vocat dolorositas.

¶ Tertium misterium vocatur amorositas.

¶ Primū misteriū passionis xpi vocat necessitas. Sacri theologi hodie lachrymātes dolorosaz xpi passionez: querunt: vtrū fuerit necessariū xpm pati et in cruce mori pro salute generis humani: Huic dubio. Rñdeo. bm doctrinam. Doc.s.in.iij. parte.q. xlvij. et bm Phm: put colligit ex dictis eius in.v.et.xi. Metha.in.ij. de gene. in.ij. Physicoꝝ.et.vi. Ethi. Qd dupliciter est necessitas.s.necessitas coactionis: et necessitas finis. Necessitate coactiōis: non: fuit necessariū xpm pati: nec ex pte dei: qui nō pōt ab aliquo cogi: cū in se ptātē habeat īfinitā: et nullomō limitatā: et infinitos modos habeat ad liberandū genus humanum. Hoc declarat Isaias pphaꝝ maxissim9.c.lix.d. Ecce nō est abbreuiata man9 dñi vt saluare nequeat Nota. Man9 dñi.i.potētia dñi. Nec ex parte xpi. Cū dicat idem Isa.liij.c. Oblatus est: qr ipse voluit. et Mat.xx. Lu.xviij. Mar. .x. Ecce ascēdimus ierosolymā: et filius hoīs tradet principib9 sacerdotū et scribis. Sed necessitate finis: fuit necessariū xpm pati: et in cruce mori: qr i ↄsistorio sctissime trinitatis eternaliter fuit diffinitū et preordinatū vt xps pateret et in cruce moreret: ad saluandum sibi credētes et obediētes. Hec autez passio ꝑnūtiata fuit in scripturis et ꝑfigurata in obseruātia veteris testamenti. Unde Luc. xxij. dixit xps. Fili9 hoīs bm qꝫ diffinitum ē vadit. qr.s.ab eterno ordiatū ē vt in cruce moriat. Et Jo.iij. Sicut Moyses exaltauit ꝓpētē in deserto ita exaltari oportet filiū hoīs. Qd quidē de exaltatiōe in cruce itelligit vt declarat Doc.s.vt supra. Et hoc pp quattuor rōes quas collegi ex dictis.s. Tho.in.iij. parte. et alioꝝ doctorum.

¶ Pria est virtutis exēplificatio.

¶ Scda est peccati satisfactio.

¶ Tertia est diuinalis ꝓmissio.

¶ Quarta ē viscerosa dilectio.

¶ Prima rō q̄re xps voluit mori in cruce ē virtutis exēplificatio. Nam xpus accepit oīa que perti

nēt ad vitā rectam ⁊ ad exēplum virtutis. Pertinet autē ad vitam rectam: nō timere ea que nō sunt ti menda. Sunt. n. quidā hoīes: qui quāuis nō timeant mortē: genus tñ ⁊ modum mortis horrescunt. Et ideo vt nobis exemplum daretur vt nullū gen⁹ mortis horrerem⁹: christus voluit in cruce mori: quia hoc genere mortis nihil erat execrabilius vel formidabilius: vel horribilius. Unde Augustinus in libro .lxxxiij. q. Sapientia inquit dei: hominem ad exemplū quo recte viueremus suscepit. hec ille. Et iterum Augustinus. Hoc modo dominus mori voluit: vt hominem nec ipsa mortis turpitudo a perfectione iustitie repellat. Et Sap. ij. Morte turpissima condemnemus eum. Et Deut. xxi. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. Unde Lactāti⁹. in. vij. diuinaꝝ insti. inquit in fine. Pater. n. nr̄ ac dn̄s qui ꝯdidit firmauitq; celū q solē cū ceteris side ribus illuxit: q libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtib⁹ mari circūdedit: amnibusq; distinxit: ⁊ qcqd est i hoc ope mūdi ꝯflauit: ac pfecit e nihilo: pspectis erroribus hoīum ducē misit: q nobis iusticie viā panderet. Hūc seq̄mur omnes: hūc audiamus huic deuotissime pareamus: qm̄ solus vt ait Lucretius. veridicis hoīu; purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedis atq; timoris. Exposuitq; bonum summum: quo tendimus omnes. Quid foret atq; viā monstrauit limite paruo. Quo possemus ad id recto contendere cursu. Nec monstrauit tantum: sed etiam precessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. ¶ Secunda ratio quare christus voluit in cruce mori dicitur peccati satisfacio. Culpa enim commissa ab Adam: fuit infinita: quia contra infinitum bonū. idest deum. Offensa autem mensuratur secundum qualitatem persone offense. Unde offendere agricolam seu laboratorem peccatum ē: sed maius peccatum est offendere militem: maius comitem: maius regē. Patet hoc per Phm in. v. Ethi. Pena inqt taxat̄ ꝑm dignitatē eius i quē fit iniuria. Et Deut. xxv. Pro mensura pecca ti erit ⁊ plagaꝝ modus. Extra de sen. exco. c. Cum illorū. parapho. Nos tamen in tex. ⁊ in glo. Insti. de iniurijs. parapho. Atrox. ff. de re. mili. l. omne delictum. parapho. Qui manus. ff. de iniurijs. l. Item apud. parapho. Ait pretor. Cum ergo deus sit infini/

de dignitatis:infinite excellentie.er go offensa commissa contra eum est infinita. Similiter ⁊ pena debet esse infinita. Sicut enim offensa mensuratur secūdum qualitatem persone offense:sic ⁊ pena mensuratur ꝑm quantitaté culpe. Tunc sic. Offensa siue culpa infinita meretur penam infinitā. Sʒ infinitam penam nō potuit creatura pura sustinere.penam dico satisfactoriam:q꞉ ꝯdénatoriam creatura sustinet penam infinitam exté siue.licet non intensiue.ergo nulla creatura pura poterat satisfacere pro culpa contra deum cōmissa. Ideo fuit necesse:ꝙ christ⁹ morte sua satisfaceret.que satisfacio habʒ infinitatem quādam:ꝑpter personam filij dei in qua vnio diuine ⁊ humane nature facta est. Hinc ē. qđ dicit Isa.xxxv.c.Deus ipse veniet ⁊ saluabit nos. Nota ipse veniet quasi nō mittet angelum:non archangelū:nō patriarchā:nō ꝓphetam:nec aliquem aliū:sed ipsemet veniet in persona filij dei:⁊ saluabit nos ꝓ peccatis satisfaciendo.totū pondus culpaꝝ nostrarū sup se portans vt nos aleuiaret iuxta illud Isa.liij.Uere lāgores nostros ipse tulit:⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Et ibidē. Ꝑpter scelus populi mei percussi eū.Patet igitur.ꝙ nō poterat aliter fieri satisfacio ꝓ peccatis.nisi xp̄s penderet ī cruce.⁊ ibi penā solueret moriendo.Huic rōni addo aliā ad idem ꝓbandum.Regula enim est legalis ⁊ canonica.ꝙ peccatum nō dimittitur nisi restituat̄ ablatū.Regula peccatum li.vi. Et.xliij.q.vi. Si res. Modo ad propositum. Adam furatus est fructū de arbore scientie boni ⁊ mali.dixit ergo deus.Nō dimittā peccatum nisi restituatur mihi fructus.Nō potuit Adam nec alius homo illum fructum restituere:⁊ dixit fili⁹ dei ad patrem.pater mi.Ego restituā fructum ablatū.Uideamus qūo. Respondit pater. Et christus:pater videbis.Intrauit ergo christ⁹ in vterum virginis ⁊ factus ē homo. Ecce fructus dulcissimus.de quo dicimus virgini. Et benedictus fructus ventris tui. Luc.primo.Deinde posuit se in crucé. Et tunc fructus iste pependit in cruce que dicitur arbor scientie boni ⁊ mali.tum ꝑpter christum qui cognouit malum:tunc experimétali quadam cognitione.tum etiā rōe nostri propter quos dicitur crux arbor scientie boni.ꝑpter fideles. Unde ecclesia cantat.Crux fidelis inter omnes arbor vna nobil'. Item arbor decora fulgida ornata regis purpura.Et ideo cōueniés fuit ꝙ christus ad satisfaciendum

pro illo peccato:seipsum pateret
ligno crucis affigi:quasi restituens
qd adam furatus erat:sm illud
Dauid in ps.lxviij. Cōfortati sūt
qui persecuti sunt me inimici mei
iniuste:que nō rapui:tunc exsolue
bam. Et Augu.in quodā sermone
de passione inquit. Contēpsit adā
preceptū:accipiens ex arbore po-
mū. Sed quicquid adam pdidit
xps in cruce inuenit. ¶ Tertia rō
quare xps mori voluit in cruce est
diuinalis pmissio. Benignissim⁹
nāqz deus sua diuina lege: pmisit
penitentiā facere p peccatis hu-
mani generis:vt patet Geñ.vi.c.
Penitet me inquit fecisse hoiem.
Glo.i.pniam agam p hoie. Pro
pterea eterni patris verbū:qrens
ouē que perierat. Luc.xv.c.i.hu-
manā naturā:quā in vtero virgi-
nali reperit:eāqz assumpsit:ꝛ ipo
nens in humeros suos.xxxiij.ānis
cum penis ꝛ doloribus maximis
eā deferens crucē ascendit conuo
cans amicos.s.prēm ꝛ spm̄sanctū
atqz angelos omnes dicens. Con
gratulamini mihi:q: inueni ouem
quā perdiderā. Hec est iqꝫ ouis
que in nemore huius mundi per-
dita:ꝛ ab infernalibus lupis dila-
niata erat:quā super hanc crucē
baiulo quā requirens sanguinem
fudi:vitā exposui:ꝛ mortem susti-
neo:penitentiā egi:ꝛ preciū solui.

Propterea Aug.in lib. ꝫ quinqz
hereses in persona xpi loquēs ait.
Cū esses inimicus patri meo:re-
conciliaui te per me. Cum inter
montes ꝛ siluas errares quesiui
te:humeris meis portaui te:patri
meo reddidi te. Laboraui:sudaui:
caput meū spinis exposui.manus
meas clauis obieci:lancea latus
meū aperuit:tot nō dicaꝫ iniurijs:
sed asperitatibus lacerat⁹ fui. Sā
guinem meū fudi:animā meā po
sui vt coniungerē te mihi:ꝛ tu di-
uideris a me: hec ille. ¶ Quarta
ratio quare xps mori voluit i cru
ce est viscerosa dilectio. Volens
deus clementissimus humano ge
neri amorē suū in summo ꝛ altissi
mo gradu ostendere:necessarium
fuit ipsum incarnari:pati:ꝛ in cru
ce mori. vt inquit.s.Doc.i.iij.par.
q.i.ar.ij.ꝛ.q.xlvi. Unde ꝛ salua-
tor ait. Jo.xv. Maiorem hac di-
lectionem nemo habet:qꝫ vt ani-
mā suam ponat quis pro amicis
suis. Hanc viscerosam caritatem
beatus Anselmus in suis medi:sic
describit di. Quo nate dei:quo
tua descēdit humilitas: Quo tua
flagellauit caritas: Quo processit
pietas: Quo excreuit benignitas:
Quo tuus amor attigit. Quo p-
uenit compassio. Ego iniqz egi:tu
pena afficeris. Ego facinus admi
si:tu vltione plecteris. Ego crimē

edidi: tu torture ſubiceris. Ego ſuperbiui: tu humiliaris. Ego tumui: tu attenuaris. Ego inobediens extiti: tu obediens: inobedientie ſcelus luis. Ego gule parui: tu inedia affligeris. Me illicita concupiſcentia rapuit ad arborem: te perfecta caritas traxit ad crucez. Ego preſumpſi vetitum: tu ſubijſti aculeum. Ego delector cibo: tu laboras patibulo. Ego fruor delicijs: tu laniaris clauis. Ego pomi dulcedinem: tu fellis guſtas amaritudinem. Mihi ridens congaudet eua: tibi plorans compatitur maria. hec ille. Huius etiã intime ⁊ mirabilis dilectiõis effectus ipſe chriſtus inſinuat ſub parabola. Luc. xv. vbi ſcribitur. Que mulier habens dragmas decẽ: ſi ꝑdiderit dragmam vnam: nonne accendit lucernam ⁊ euertit domuz ⁊ querit diligẽter donec inueniet eam. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas dicens. Cõgratulamibi mihi: quia inueni dragmam quam perdideraz. hec ille. Humanata dei ſapientia mulieri comparatur: propter miſerorum compaſſionem. Prouer. vltimo. Manum ſuam aperuit inopi. Hec. x. dragmas habuit cum homines ⁊ angelos ad imaginẽ ſuaz creauit. Sed dragmam vnam ꝑdidit cum homo ad ſimilitudinem ſui creatoris receſſit. Dei autem ſapientia candelam ad eam querendam accendit. cũm in humana carne apparuit. Gregorius. Ille lucernam accendit qui teſtam humani generis: lumine ſue diuinitatis impleuit. hec ille. In candela nãqz tria ſunt. ſcz cera: licinius: ⁊ ignis. per ceram intelligitur caro chriſti precioſa: que ſicut cera ad preſentiam ignis tota reſoluitur ⁊ liquefit: ſic caro chriſti in igne paſſionis tota liquefacta eſt. ps. xxi. Factum eſt cor meum tanq̃z cera liqueſcens: per licinium album intelligitur anima chriſti puriſſima: in qua nulla fuit peccati macula. pe. ij. Qui peccatum nõ fecit: nec dolus inuentꝰ eſt in ore eius. Per flammam ſiue ignem intelligitur amoroſa ⁊ ſplendidiſſima deitas. Deut. iiij. Deus noſter ignis conſumens eſt. Hec igitur candela accenſa ⁊ ardens. ideſt chriſtus patiens domum euertit. ideſt totum munduz. ps. Illuxerunt coruſcationes tue orbi terre: cuius ſtatum reduxit ad cultum vnius dei ⁊ ad fidem crucifixi. Et querit diligenter: ad modum feruentiſſimi amatoris nihil omittens de pertinentibus ad humanam redemptionem. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas. Amice ⁊ vicine ſunt ſuꝑne poteſtates. que tan

to deo ꝓpinquiores sunt: quanto eo vicinius contemplātur. Mat. xviij. Angeli eorum semper vidēt faciem patris mei qui est in celis. Congratulamini mihi: quia inueni dragmam quam perdideram per qd̄ insinuat vehementissimū ad dragmam amorem: cuius inuētionem estimat suum lucrum.

Hec imensa caritas ipsum vinxit ⁊ ligauit vt descenderet in mundū. Hec fuit aurea cathena: que ipsum in vterum virginis introduxit. hec in cruce ipsum alligauit ⁊ fortissime tenuit. hec ad mortē traxit. hec ad infernum vt electos gloriosus ⁊ gratulabundus inde liberaret conduxit. Unde Jere. xxxi. In caritate perpetua dilexi te. Ideo attraxi te miserans. De hac summa dilectione Fulgentius in sermone exclamans ait. Magnum mysterium dilectissimi fratres. Magnum diuine dilectiōis indicium: homo deum ꝯtēnens a deo discessit: deus hoīem diligēs ad homines venit. Dilexit impiū vt faceret iustū. Dilexit infirmū vt faceret sanū. Dilexit puersum: vt facēt rectū. Dilexit mortuū vt facēt viuū. h ille.

Ecundo principaliter circa dñi passionē ꝯtēplari debemus dolorositatem. Amara ⁊ dolorosa fuit tota vita christi: sed ꝑmaxime in tpe passionis: que nec scribi: nec enarrari quidem potest: tamen vt aliqualiter eius dolores: eiusqꝫ penā sentire valeamus. quattuor principales dolores in hac secunda parte adducentur.

¶ Primus est dolor sepationis.
¶ Secūdus est dolor captōis.
¶ Tertius est dolor flagellatōis.
¶ Quartus ē dolor crucifixiōis.

¶ Primus namqꝫ dolor xpi fuit dolor separationis. Hic dolor fuit maximus ⁊ intensissimus. Ait. n. Augustinus: qꝫ dolor fundatur in amore. Ubi ergo fuerit vehementissimus amor propter presentiam alicuius boni valde dilecti ꝓpter absentiam illius causatur vehementissimus dolor. Propterea dicit Aristo. ij. Rhetoricorum. Qd̄ separari ab amicis: tristabile est: quia vt idem dicit. ix. Ethicorum. Amicus consolatur presentia amici ⁊ locutione. Cum igitur christus pre ceteris filijs matrem dilexerit. Magdalenam ⁊ ceteros apostolos adamauit: iuxta illud Johan. xv. Ego dixi vos amicos. ⁊ Johā. xiij. Cum dilexisset suos in finem dilexit eos: sequitur qꝫ ab his separari fuerit summus ⁊ intensissimus dolor. Superuenit igitur dies mercurij. Et

ieſus cū ſua dulciſſima matre ac
dilectiſſimis diſcipulis erat in be-
thania in domo marte. Nocte ve
ro vt pie cōtēplari poſſumus. ma
ter de captione filij ſuſcepta qnie
ſcere nō valens. ad cameram filij
acceſſit. Et credens eū dormire.
noluit ſomnū interrumpere. ſed
meſta ⁊ gemēs expectabat. Filiꝰ
aūt qui vigil erat ⁊ ī amariſſime
paſſionis ſue meditatione verſa-
batur. preſentiam matris ſentiens
eam dulciter alloquens ait. Cōſo
lare mater mea. ⁊ noli perturbari
ex hoc qđ dicam tibi. Jam venit
tēpus paſſiōis mee. in quo oꝫ me
pati. imo mori pro ſalute humani
generis. Non ergo turberis. qm̄
ſic ſcriptū eſt. O q̄ꝫ triſtis ⁊ affli-
cta fuit bn̄dicta mater ex huiuſce-
modi verbis: Quibꝰ auditis. ipſa
eleuat manus ad celū plorando. ⁊
īclinās eas amplexabat̄ filiū ſuū.
totā ſe ponens ſupra pectus eius.
Ad cuius planctū ſurrexit maria
magdalena ⁊ iuit ad eaꝫ. Cui vir
go maria ait. Ecce ſoror mea filiꝰ
meus nunc apperuit os ſuū ⁊ di
cit. ꝙ in breui eſt moriturꝰ. Quid
ergo faciemus? Illa aūt hoc au-
diens. tota cōmota ſimul cum bea
ta virgine amariſſime flebat. Ex
quibus clamoribꝰ. oēs de domo
excitati ſunt. Currunt apoſtoli ad
planctū. ⁊ ipſi plorantes vidētes.
⁊ rei ſeriem intelligētes in lachry
mas ⁊ ſingultus vniuerſi prorum
punt. flectūtqꝫ omnes genua ante
ieſum ⁊ primo matri nil aliud di-
cendo niſi miſerere fili mi matri
tue. fuiſti alijs pius. ergo noli eſſe
in me crudelis. Flectunt ſe: ⁊ oēs
apoſtoli dicētes: fac bone magi-
ſter. qđ dicit mater tua. ⁊ noli con
triſtare nos. Silr̄ ⁊ maria magda
lena ait. Miſerere matri tue dul
ciſſime ieſu. ⁊ noli nos derelin-
quere. Stabat igit̄ xp̄s ſatis com
patiens matri ſue ⁊ eleuauit eam
⁊ cōſolabat̄ blande prout poterat.
Reſumens mater ſpiritum ⁊ an-
helitum. ſic loquitur filio. Si cu-
pis o fili dulciſſime in aliquo me
conſolari. queſo: vt vnum iſtorū
q̄ttuor facias. vꝫ aut ſine tui mor-
te ⁊ paſſione redimas genus hu-
manū. vel ſi penitus mori te opor
tet. ſit ſine dolore ⁊ afflictione. vel
ſaltem me prius mori permittas.
anteq̄ꝫ veniat mors tua. vel ad vl
timum ſic reddas ſtupefactam ⁊
inſenſibilem. vt in me nulla ſit co
gnitio mortis tue. Reſpondet fi-
lius matri cum reuerentia. Non
decet p̄mo. o mater mea me mor
tem non pati. cum omnes ſcriptu
re hoc predixerint de me. Inſup
nec ſecūdo eſſet cōueniens q: de-
beo ego ī omnibus oſſibus meis
flagellari ⁊ dolere. Cum auteꝫ au

diſſet mater a filio quod opoꝛte/
ret ipſum pati in omnibus oſſibꝰ
ſuis:⁊ flagella tot recipere:du; ſe
deret ad latus eius lancea vulne/
rauit coꝛ eius: ceciditq; ſuper pe/
ctus amoꝛoſij filij:⁊ lachꝛymabi/
liter dicebat. En iſta eſt conſolatio
quá das mihi filij mi? Audite au
dite: quales cóſolationes : dixitq;
filius. Noli turbari:q: ſic opoꝛtet
fieri. Et adiunxit tertium. Nec ti/
bi decens eſſet concedere:q: non
ſeruarem debitum honoꝛem ma/
tri mee:opoꝛteret: etiam animam
tuam collocari cum ſanctis patri/
bus veteris teſtamenti in limbo.
Abſit hoc a me:vt ita permittam
ire animam matris mee:quinimo
ſubito veniam tibi obuiam cum
tota celeſti curia: vt te collocé in
paradiſo ad dexteram meam:cu;
anima ⁊ coꝛpoꝛe. Sed nec quartú
concedere conueniens eſt:ꝙ tan/
te dilectionis mater: non cópate/
retur filio tempoꝛe ſue paſſionis.
Sed confoꝛtetur coꝛ matris mee:
q: te iuuabo:tecum ero:⁊ doloꝛ ⁊
triſticia quam ſuſtinebis: conuer/
tetur tibi in magnum gaudium ⁊
leticiam:cum die dominico reſur
rexero victoꝛ glorioſus. Hec ⁊ ſi/
milia dulcia:filius cú matre ⁊ ma
ter cú filio loquebát. Fecerút aút
pꝛincipes ſacerdotum iſta die con
ſilium deliberantes de moꝛte xp̄i.
Dicebant aute;:non in die feſto:
ne foꝛte tumultus fieret in popu/
lo. Cogitans autem iudas: ex dia
boli inſtigatione:ꝙ conſilium fie
ret:intrans audacter: q: pꝛeſum/
ꝑtuoſus erat valde:dicit ad illos.
Quid vultis mihi dare:⁊ ego eú
vobis tradam? At illi cóſtituerút
triginta argenteos. Et exinde que
rebant oppoꝛtunitatem pꝛincipes
ſacerdotum vt traderetur eis:ſi/
ne turbis:non tamen in die feſto.
Judas dixit. Scitis parati:q: cito
eum vobis tradam. Die auté io/
uis in mane:petierunt diſcipuli ie
ſum dicentes. Ubi vis paremus
tibi comedere paſca? Jeſus aute;
dixit ſecretarijs ſuis: v; Petro:
Jacobo:⁊ Johãni. Ite in ciuita/
tem ad quendam:⁊ occurret vo/
bis homo:lagenam aque poꝛtás.
Sequimini eum in domu; in quá
intrat:⁊ dicite patri familias do/
mus. Dicit tibi magiſter: tempus
meum pꝛope eſt:apud te facio pa
ſca cum diſcipulis meis. Et ipſe
oſtendet vobis cenaculum ma/
gnum:⁊ ibi parate. Fecerunt au/
tem diſcipuli:⁊ inuenerunt ſicut ꝑ
dixerat illis:⁊ parauerunt paſca.
Et ecce ante hoꝛam veſpertinam
recedit de bethania cum diſcipu/
lis ſuis verſus ieruſalem. S; ma/
ter domini. Magdalena: Mar
tha ⁊ Lazarus:cú difficultate ob/

tinuerunt a xpo: societaté facere. Ipsis igif euntibus: volebat xps intrare p vná portam ciuitatis: et mater volebat q intraret p aliaz. Sed cú sic filius cogeret matrez: prostrauit se mater ad pedes eius lachrymans et dicens. O fili mi: ne pmittas matrem: in hac morte separari a filio. Sciebat.n. q erat nox sue amaritudinis. Sz cú xps nullatenus assentiret: eleuauit matrem a terra vt discederet. Que eleuata: amplexibus filium stringebat: plangebat et osculabat, dicés. Saltem sciam vbi es cenaturus. Sz nec oino voluit: sibi xpus notificare. O mater afflicta in tot tuis petitionibus: nullam psolationem meruisti accipere. Tunc mater ait ad filium. Saltez nobis relinque tuam benedictionem. Ad quá filius. Tua mater interest benedicere filio. Túc sanctissima mater: plena lachrymis et singultib9: manibus eleuatis sup dilectum filium suuz ait. Benedicat te fili mi dulcissime pater etern9 qui te eternaliter genuit. Bńdicat te fili mi spússanct9: cuius virtute ex meis visceribus te concepi. Benedictum sit totum corpus tuum purissimum. Benedicta sit anima tua sanctissima. Benedictum sit lac: quo tenellum te nutriui. Bńdicti sint omnes labores tui. Et tá dem amplexans filium ait. Benedico te fili mi amantissime: fili mi suauissime a capite vsqz ad plá tam pedis. O quot lachryme fluebant: tum ex oculis matris: tum ex oculis filij: tum ex oculis magdalene et dilectorum discipulorú: flebant: lugebant: plorabant omnes. Resonabát voces lugubres: voces flebiles: singultus atqz gemitus: tandem separantur ab inuicem. Separatur iesus lachrymans: separatur mater eiulans. Separantur corpore: sed non corde. Et sic discesserunt. O qz dolorose: mater dimittit filium vnigenitum moriturum: et ipsum amplius non visura: per viam eiulá do dicebat. Cito tolleris a me fili mi: moriturus morte turpissima. Nescit igitur pia mater dolorosa: quo vadit filius. Sed cum sic discederet a filio: ambulabat p duos vel tres passus: et semper retro aspiciebat ad filium. Lento quidem gradu incedebat: vt respiceret diutius filium. Ambulabat quidez ante: sed retro semper voluebat faciem: lamentabatur: plangebat dicens. Ecce fili mi tolleris a me. Non amplius te videbo: priuata ero cósolatione. Heu heu quid faciam: flebo et nunqz desistam: et ita erit consolatio mea. O mater dolorosa anxiari: flere: la-

mentari eligis: pꝛo tuo ſolatio. Et
ſic filius diſcedens ⁊ compatiens
matri: oculo filiali ipſam aſpicie-
bat. Quis in tanto doloꝛoſe di-
ſceſu nō ploꝛet? Quis tam durus
eſt vt lachꝛymas cōtinere poſſit.
Ha chꝛiſtiani. Et vos non ploꝛa-
tis. Non mouemini ad compatiē
dum redemptoꝛi noſtro: ⁊ ſue me
ſtiſſime matri? Non videtis eam
lachꝛymantem? Non auditis eaꝫ
vos pꝛouocantē ad fletum? Flete
igitur o chꝛiſtiani: ploꝛate cum aſ-
flicta matre. O filie. O puelle. O
virgines: cur non fletis cum vir-
gine glorioſa. Ipſa eſt virgo vir-
ginum ploꝛans: ⁊ vos non ploꝛa-
tis? Aſſociate virginē o virgines
ploꝛantes atqꝫ ſibi compatientes.
Ploꝛate o matres que filios ge-
nuiſtis: quia mater dei ploꝛare nō
ceſſat. Ploꝛate o vidue. Ploꝛate
o iuuenes: o viri: o ſenes: o popu
li chꝛiſtiani ploꝛate cuꝫ chꝛiſto: plo
rate cum matre: ploꝛate cum mag
dalena: ploꝛate cū diſcipulis: plo-
rent āgeli: ploꝛēt celi: ploꝛēt ignis:
ploꝛet aer: ploꝛet aqua: ploꝛet ter-
ra: ploꝛent planete: ploꝛent anima
lia cuncta: quia creatoꝛ omnium
ieſus dulciſſimus ſeparat ſe a me
ſtiſſima ſua matre: ⁊ pergit ad ie-
ruſalem: vbi in bꝛeui eſt moꝛitū-
rus. Pꝛopterea Tre. i. dicitur de
beata virgine. Ploꝛans ploꝛauit
in nocte: ⁊ lachꝛyme eius in ma-
xillis eius. Nō eſt qui conſoletur
eam ex omnibꝰ caris eius. ¶ Se
cundus doloꝛ in paſſione xp̄i eſt
doloꝛ captionis. Poſtq̄ꝫ eniꝫ xp̄s
a matre ſua diſceſſit: venit ieruſa-
lem: ⁊ intrauit domum illius no-
bilis: qui in cenaculo vltimam pꝛe
parauerat cenam. In introitu au
tem: obuiaꝫ ſibi venit: ipſe: vxoꝛ:
⁊ filij: genu flexo: benedictionē pe
tentes: a chꝛiſto gratias agentes:
ꝙ ad eoꝛum domum: accedere di
gnatus fuerat. Veſpere igitur fa
cto: fecit ieſus cum diſcipulis ſoli-
tam benedictionem. ſ. Oculi om-
nium in te ſperant dn̄e ⁊ reliqua.
Sedētibus vero cunctis: loqui ce
pit verba maximi miſterij: dicēs.
Deſiderio deſideraui hoc paſca
māducare vobiſcum antē q̄ꝫ pa-
tiar. Comedunt agnum paſcaleꝫ
feſtinanter. Quo comeſto: ſurgit
chꝛiſtus a cena: ⁊ pꝛecingit ſe lin-
teo, ⁊ ponit aquam calidaꝫ in pel
uim: ⁊ venit ad petrum: ac geni-
bus ſolo flexis: voluit ei lauare
pedes. Qui cōtradicens ait. Do
mine tu lauas mihi pedes? Abſit.
Non lauabis mihi pedes in eter
num. Dicit ei ieſus. Si non la-
uero te non habebis partem me-
cum. Tunc Petrus. Domine
non tantum pedes meos: ſed ⁊
manus ⁊ caput. Et ſic hu-

militer omnium discipulorum pedes etiã traditoris sui lauit. O q̃le et q̃ mirandum spectaculũ: ipse deus totius mundi conditor. ipse totius vniuersi rector. ipse beatorum spirituum omnipotentissim⁹ rex et imperator vsq3 adeo humiliatus est: vt genibus flexis: discipulorum pedes manibus proprijs contrectare: sordes et imunditias lauare et abstergere dignaretur. O profundissima saluatoris humilitas: qua fatigatus et sudore repletus: pedes omnium abluere non dedignatur. Facta pedum lotione iterum in mensa resedit. Et accipiens panem consecrauit illũ in corpus suum: et vinum in sanguinez. Sicq3 sanctissimum altaris sacramentum instituit et omnes: etiam iudam: cõmunicauit: prius tamen loti fuerant: anteq̃3 illud sacramentum susciperent ad innuendũ: q̄ cõmunicandi debent primo lauare pedes: terrenas. s. affectiones: vt ad sanctissimum altare dignius accedere possint. Intrauit autem sathanas efficatius in iudam. Et vt citius quod animo conceperat expleret: et quem antecedenti die vẽdiderat principibus sacerdotum traderet: a societate discessit. Tunc christus sermonẽ fecit: in quo misteria mlta discipulos docuit. Animauit eos inter mundi pressuras: et spiritum sanctũ se missuz promisit. Ibi predixit de scandalo: quod passuri erant: et maxime q̄ petrus erat ipsum negaturus ter: anteq̃3 gallus cantaret. Luc. xxij. Et surgens de cena: atq3 hymno dicto. i. gratiarum actione peracta: et vocato paterfamilias. Recepisti me in domo tua: et ego suo tẽpore recipiam te in domo paradisi. Et sic benedicens eum et totam familiã: vale faciens: exiuit ciuitatẽ: et cum discipulis venit in villam que dicitur gethsemani: trãs torrẽtẽ cedrõ et intrauit in ortuz: qui est ad pedẽ montis oliuarum: ipse et discipuli eius. Et ait illis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpsit Petrũ Jacobum et Joannẽ. cepitq3 pauere et tedere. et ait illis. Tristis ẽ anima mea vsq3 ad mortem. Mar. xiiij Hec tristitia sm s. Doc. iij. par. q. xlvi. ar. vi. Fuit dolor interior: qui causatur ex apprehensiõe alicuius nociui. Et aĩa xpi ſm vires interiores efficacissime apprehendit oẽs causas tristitie: inter quas est amissio corporalis vite: que naturaliter est horribilis. Unde Ari. in. ij. rheto. ait. q̄ illi qui decapitant non timent: vidẽtes sibi necessitatẽ iminere: sed tristantur. Cum igitur xp̄s fuerit verus homo ad hoc ostendendum: pauit ac tristatus ẽ. Hiero. super

Mat. inquit. Dñs noster vt veritaté probaret assumpti hoīs: vere quidé contristatus est. hec ille. Et s. Doc. in. iij. sen. di. xv. ait ꝙ tristitia vera fuit in xp̄o. Hec ergo tristitia non fuit ex hoc ꝙ sensualitas repugnaret rōni: quia illud in xp̄o nunquá fuit: sed quia veram habebat carnem ⁊ humanitatem. Cui⁹ veritas in hoc ostenditur ꝙ naturaliter passionem ⁊ morté exhorret. Et aii. s. Doc. ꝙ inocenti qui debet pati: dolor augetur ex innocentia: inquátū apprehendit nocumentum ei illatū vt magis indebitum. Albert⁹ in. iij. sen: dicit ꝙ tristitia que fuit in xp̄o causata est ex naturali infirmitate: que nullū peccatū est. Et fuit in ipso prout ꝓpassio: q: ſm Hilarium ⁊ Augustinū ꝓpassio dr̄ passio afficiens: ⁊ non abducens rationé. Hic contéplandū est: quomō illi apostoli maxime illi tres: videntes xp̄m contristari: ⁊ ipsi ceperunt summo affici merore: ⁊ aio deici quomō xp̄s amplexabatur: modo petrū tangens: modo Joanné: modo Jacobum dicens. Heu fili. Tristis est anima vsq3 ad mortem. Qui vt opinor flere ceperunt: nihil rñdétes. Tūc christus. Sustinete hic donec oré. Et progressus pusillum. i. quantū iactus est lapidis. posuit genua: ⁊ orauit dicés. Pater si possibile é transeat a me calix iste. Non tamē sicut ego volo: s3 sicut tu. Hec oratio saluatoris: vt ait. s. Doc. iij. pte q. xxi. Cōueniebat xp̄o: ſm ꝙ erat homo non ſm ꝙ erat de⁹: cui nō conuenit orare: sed orari. Et eius oratio fuit ſm sensualitatem: cum oratio sit actus rationis ⁊ voluntatis: ⁊ eleuatio mentis in deum: qđ non conuenit sensualitati: sed oratio xp̄i fuit ſm sensualitaté. quia. s. orando deo patri proposuit: quod erat in appetitu sensualitatis ipsius. Et ſm hoc xp̄s orauit ſm sensualitatem inquantū. s. ratio ei⁹ exprimebat sensualitatis affectum: tanq3 sensualilatis aduocata: vel exprimendo effectū volūtatis simplicis: que cōsideratur vt natura. Et hoc ꝓpter tria. Primo vt osténderet se veram humanam naturá sumpsisse: cū omnibus naturalib⁹ affectibus. Secūdo vt ostenderet ꝙ homini. licet ſ3 naturalé affectū velle: quod deus non vult. Tertio vt ostendat ꝙ propriū affectū: debet homo diuine voluntati subicere. Unde Aug. in Enchi. ait. Sic xp̄s hominé gerens ostendit ꝑuatam quandam hominis voluntatem: cum dicit: transeat a me calix iste. hec enim erat humana voluntas. Sed quia rectum vult eē hominem ⁊ ad deum dirigi. subdit. Uerūtamé nō sicut ego volo: sed

ſicut tu vis: ac ſi dicat. Uidete in
me: quia potens ſum: aliquid pro-
prium velle. ⁊ ſi deus aliud velit.
hec ille. Chriſoſtomꝰ ⁊ Origenes
dicunt: ꝙ hoc petijt quaſi homo:
naturali volũtate: morté recuſans.
Orauit inſuper vt exéplum nobis
daret: vt iminentibus tribulationi
bus oremus: iuxta illud ps. cxix.
Ad dñm cũ tribularer clamaui.
Unde Augu. ſup Jo. inquit. Jta
ſe patri exhibere voluit petitorem
vt meminiſſet noſtrũ ſe eẽ docto
rem. Jn xp̃o fuit duplex voluntas
vna deitatis: qua oĩa volens fecit.
Jſa. liij. Oblatus eſt q: ipſe voluit.
Alia ſenſunlitas vt hic: que natu-
raliter mortem horrebat: ad oſten
dendã veram humanitatem. Cõ-
pleta igitur oratione venit ad diſci
pulos ſuos: ⁊ inuenit eos dormié
tes. Et dicit petro. Sic. Non po-
tuiſti vna hora vigilare mecum.
hec ille. Uigilate ⁊ orate ne intre-
tis in tentationem. Spũs quidem
prõptus é: caro autẽ infirma. Jte
rum ſecũdo abijt ⁊ orauit dicens.
Pater mi: ſi non põt calix hic trã
ſire niſi bibã illũ: fiat volũtas tua.
Et venit iterũ ⁊ inuenit eos dor-
mientes. Erãt. n. oculi eoꝝ graua
ti. Et relictis illis: iterum abijt ⁊
orauit tertio eundem ſermoné di-
cens. h Mat. Attende cor deuo-
tum. Surgit chriſtus ſemel. bis.
ter. ſurgit ab oratione velut anxiꝰ:
⁊ quaſi extra ſe factus. Cur bone
ieſu totiens ſurgis. Cur inquietus
videris. Reſpũdit. Surgo totiés
quia non inuenio locum: vbi quie
ſcat corpus meum. A crudeliſſi-
ma vtiq; paſſiõe impellor. Lucas
autem inquit: ꝙ apparuit illi ange
lus de celo confortans eũ. Sicut
enim ſeruus dominum ſuum preli
um intrantem confortat. ſic ange-
lus chriſtũ confortabat. di. Domi
ne nihil fit veſtre voluntati cõtra
rium. Nam ita ordinatũ eſt a pr̃e:
⁊ a vobis: ⁊ a ſpiritu ſancto. Jam
magna letitia eſt in celo: quia per
veſtram paſſioné reparande ſunt
cathedre celi empyrei. Jam ſan-
cti patres in limbo expectant per
veſtram paſſionem liberari: lꝫ aũt
oĩa hec xp̃s ſciret: tñ angelus quã
tũ in ſe erat officium humanitatis
xp̃o exhibebat. O ſpectaculũ mi-
rabile: creatura creatoré cõfortat.
Et ſubdit Lucas ꝙ factꝰ eſt ĩ ago
nia. ſm enim. ſ. Doc. in p̃ma ſcd̃e.
q. xli. ar. iiij. Agonia é timor mali
extrinſeci: cui reſiſti non poteſt ꝑꝑ
iprouiſionem. Hec agonia fuit in
xp̃o ſm parté ſenſitiuam: non ſm
rõné. iij. par. q. xviij. ar. vi. ad ter-
tiũ. Totus ergo xp̃s agitatꝰ totus
attonitus: totus tremés ɔſiderans
flagella. ſputa. coronã ſpineã. cla-
uos ⁊ reliqua ſupplicia perferen-

dax factus ē in agonia. Et propter magnam pugnam ⁊ anxietatē carnis cecidit in terram. Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguis decurrentis in terram. Nec mirum. Oia enim oſſa eius ſunt cōmota: ⁊ tremendo cōquaſſabātur: adeo vt ex repreſentatione ſola: ſanguineum ſudorem emitteret. Conſidera o anima chriſtiana: ⁊ oculo mētaliꝰ reſpice redemptorem ⁊ ſponſum tuum proſtratuꝫ in terra iacētem: ſanguine conſperſum. Conſidera inquam quāta debuit fuiſſe ipſa paſſionis experientia quāqꝫ doloroſa: ſi tā vehemēs fuit eius imaginatio ⁊ repreſentatio: ꝙ ip̄m fecerit ſanguinem deſudare. Noli dormire o anima mea q: xp̄s non dormit: ſed pro ſalute tua vigilat: triſtaẗ: genibꝰ flexis orat. ſuſpirat. gemit. agonizat ⁊ ſudat. O aīa xp̄i paſſionis cōtēplatiua: excita teip̄aꝫ ſurge. ꝑpera. tuoqꝫ ſudario colligé ſanguinē ex facie ſaluatoris tui in terra cadētē. Et cum ſurrexiſſet ab oratiōe: tūc venit ad diſcipulos ſuos ⁊ dicit illis. Dormite iā ⁊ requieſcite. Ecce appropinq̄bit hora ⁊ filiꝰ hoīs tradeẗ in manꝰ peccatoꝝ. Adhuc illo loquēte: ecce iudas vnꝰ de duodecim venit: ⁊ cū eo turba multa cum gladijs ⁊ fuſtibus ⁊ laternis miſſi a principibus ſacerdotū ⁊ ſeniorībꝰ populi. Dederat āt ⁊ iudas eis ſignū dicens. Quēcūqꝫ oſculatꝰ fuero: ip̄e ē: tenete eū ⁊ ducite caute. Et ligeꞇ manus eiꝰ retro. ⁊ ad collū. ⁊ ad mediū apponatis funē: vt nullatenus poſſit fugere: ꝙ ſi de manibꝰ veſtris euaderet: iaciatis poſt ipſum ſagittas ⁊ lāceas: vt ſaltē ipſum ſeductorē hēatis mortuū. Dedit aūt eis ſignū: q: erat inter diſcipulos Jacobus frater dn̄i: qui ꝑ oīa erat ei ſimilis. Cū ꝟo appropinquaret iudas ad xp̄m ait. Aue rabi. Et amplexās oſculatꝰ ē eū. Ubi ſic ait Fulgentius. O iuda mercator peſſime: ſub oſculi ſigno dn̄m tuū tradis. oſculum venenoſum. oſculū oī dolo ⁊ amaritudine plenum quā occaſionē habes dare aurum pro plūbo: argētū pro luto. Qua re miſer pro tam vili precio ſummū bonū vendens ꝑdidiſti. Duꝫ enim pecuniā lucrari voluiſti vitā ſimul cuꝫ ipſa perdidiſti. Cui xp̄s humiliter faciē inclinauit: ⁊ pie loquiẗ dicēs. Amice ad q̄d veniſti. Dulciẗ nāqꝫ ac ſuauiẗ ꝯquerebaẗ de iuda dicēs. Juda oſculo filium hoīs tradis. Ubi ſic dic̄ Pila. O imēſa ſaluatoris clemētia: dū ēt a diſcipl'o tradiẗ: ip̄ꝫ amicū appellat vt veniā ſui magni ſceleris ipetret Deide ieſus aſpiciēs iudeos ſic ꝓmunitos ait. Quē q̄ritꝭ. Rn̄derūt ei. ieſum nazarenū. dicit eis ieſus

Ego ſum. Stabat autem ⁊ iudas
qui tradebat eum cum ipſis. vt er
go dixit eis ieſus. Ego ſum: abie-
runt retrorſum: ⁊ ceciderunt in ter
ram. Ubi apparet ꝙ chriſtus ſpō
te mortem ferebat. Uirtute enim
ſua: eos cadē fecit. Una vox odijs
ferocem: armis terribilem: ſine vl
lo telo ꝑcuſſit: repulit: ſtrauit: vir-
tute latentis deitatis. Quid iudi-
caturus faciet: qui iudicādus hoc
fecit. Iterum ergo interrogauit.
Qué queritis. At illi reſpōderūt
ieſum nazarenū. R̄ndit ieſus. Di
xi vobis q: ego ſum. Si ergo me
queritis ſinite hos abire: vt īplere
tur ſermo quem dixit: quia quos
dediſti mihi non perdidi ex eis
quenquā. Simō ergo petrus ha-
bens gladium eduxit eum ⁊ ꝑcuſ-
ſit ſeruum pontificis ⁊ abſcidit au
riculam eius dextram. Erat autē
nomē ſerui Malchus. Dixit er-
go ieſus petro. Mitte gladiū tuū
in vaginam. Calicē quē dedit mi-
hi pater: non vis vt bibam illum.
An putas quia non poſſum roga
re patrem meum: ⁊ ipſe exhibebit
mihi modo pluſq̄z duodecim le-
giones angelorū. Legio vero cō
tinet ſex milia ſexcentos ſexaginta
ſex milites. Et ait eis ieſus. Sinite
vſq̄z huc. Et cū tetigiſſet auriculā
eius ſanauit eam. In illa hora di-
xit ieſus turbis. Tanq̄z ad latro-
nē exiſtis: cū armis ⁊ fuſtibꝰ cō-
prehendere me. Quotidie apud
vos ſedebam in tēplo docēs: ⁊ nō
me tenuiſtis. Cohors igitur ⁊ tri-
bunus ⁊ miniſter iudeorum cum
impetu magno clamantes ⁊ irruē
tes: xp̄m cōprehēderunt. Seuie-
bant ſiquidem more luporum in
agnum manſuetiſſimum ⁊ patien
tiſſimum: qui non lamentabat: nō
cōtradicebat: ſed oculis depreſſis
⁊ vultu humili perſiſtebat. At illi
cathenam in collo poſuerunt: ma
nus a tergo ſtrictiſſime ligauerūt.
O q̄z grandis ⁊ nimis fuit chriſti
dolor. O q̄z grandis pena. O q̄z
maxima afflictio. Caro enī eius
erat precioſa tenella ⁊ delicatiſſi-
ma: ideo in ligatione cito tumeſcā
atq̄z nigra effecta eſt. Quidā aūt
velut rabidiſſimi canes: a barba
pillos extrahere ceperūt. Quidā
per capillos attractū in terram ꝓ
iecerunt. Quidā ꝓteruiſſimo ore
contumeliabant. Quidā deniq̄z
pugnis: ⁊ enſium pomis: dorſum
eius humeros ⁊ caput atrociter
percutiebant. O aīa ſi illic affuiſ-
ſes ꝓſus audiuiſſes armoꝝ ſtre-
pitus: turbaꝝ cōmotōēz clamores
perfuſos: rugitus ⁊ inſultus: vi-
diſſes ieſum ab inimicis captum:
a furibundis detentū: a crudeliſſi
mis cōpreſſum. Nōne doluiſſes.
Nōne ploraſſes. Plora igit nūc

anima mea: emitte lachrymas. ingemia singultus. percute tibi pectus. percute manus. percute caput. q: dñs iesus saluator 7 spõsus tuus tã crudelissime cõprehensus vinctus 7 cathenatus ẽ. Vidisses in quã rerũ cõditorẽ ab oibus derelictum: consolatorem 7 defensorem nõ habentẽ: quia charissimi discipuli eo relicto: oẽs perterriti fugierunt: ẜm illud ps. Funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalũ posuerunt mihi. Et iterũ Considerabã ad dextram 7 videbam: 7 non erat qui cognosceret me. Perijt fuga a me: 7 nõ ẽ qui requirat aĩam meã. Ubi ait Ambrosi⁹. Quid fecistis impij iudei. hic est messias: qui in lege vestra promissus est. hic est qui infirmitates vestras curauit. hic est qui viam veritatis vobis ostendit. Nũquid capiendus 7 ligandus. profecto non. Sed vos sola inuidia excecauit. Et Cassiodorus. O insania summa. O fatuitas ceca iudeorum. Que est causa: vt dñm celorum: terreqz conditorẽ: sic inhoneste capitis. Sic inhoneste ligatis. Sic inhoneste ducitis. Sic inhoneste iudici presentatis. Sed pius 7 tanqz agnus mansuetus: noluit se defendere. Uerum pro omnib⁹ voluit se morti tradere. Uinctum igitur introduxerunt xpm in ierusalem. Imagines autẽ que erant in porta ciuitatis se inclinauerunt quasi suum creatorẽ adorantes: 7 ei cõpatientes. Sed ministri iudei hoc miraculũ aspicientes incantationi deputauerunt. Ducunt igit eum primũ ad Annaz: qui erat socer Cayphe pontificis: qui ꝓphetice dixerat. Expedit vnũ hoiem mori pro populo. Joannes autem relicta syndone 7 nudus fugiens apud se dicebat. Heu me quid dicam matri. Nunqz audebo cõparere corã ea. Et paulopost reassũpto spiritu: accessit ad domũ virginis. Et cũ ob timorem 7 dolorẽ atqz lachrymaꝝ abundãtiam vocare aut clamare non posset pulsat ad ostium. Mater autem que erat vigil audiens strepitum aperta fenestra respexit. Uidensqz Johannem plorantem 7 gementem tota mesta facta inquit. Fili mi Johãnes que noua sunt hec? Quid est de filio meo dilectissimo iesu? At ille lachrymas 7 suspiria ingeminãs ait. Heu me domina: noua pessima sunt. Et intrans domum occurrens virgini 7 complexans eam eiulando vix dicere potuit. Scito filium tuũ suauissimũ magistrũ meũ a perfidissimis iudeis captum: 7 in ierusalem adductuz. Ad hec verba afflicta mater pre dolore 7 cordis angustia supra pe

cius Johãnis cecidit dicés. O fili
mi quo ducunt eũ: Et vbi sunt di
scipuli eius: Nóne sunt cũ eo: At
iohánes lugubri voce respondit.
Nescio quo ducunt eũ. Judas ip
sum tradid t. Et volétes ministri
discipulos comprehédere: oés eo
relicto fugerunt: traditũ igit ⁊ li-
gatum dimisi. Tunc beata virgo
Magdalené aliasqz sorores vo-
cauit: plorando ⁊ cóquerendo di-
cés. En filius meus amãtissimus
⁊ magister vester benignissimus
captus est: ⁊ ad morté deducitur
Quid faciam. Ad cuius auxiliuz
ꝯfugiemꝰ. Qué adiutoré inuoca
bimus. Heu heu nobis misere-
ris. Tũc magdalena semimortua
lamétabat. O quátus tunc luctꝰ.
O q̃zta lamenta. O quot lachry
me fundebant tota illa domꝰ: ge-
mebũdis vocibꝰ resonabat. Emi-
nus stridores audiebant. Uirgo
aũt: simoné modo in iudá tradito
ré dirigés. Cur o infidelissime iu
da inquit filiũ meũ ꝓ tam vili pre
cio védidisti. Modo iudeos ꝟgo
alloqués dicebat. O ingratissimi
iudei: qd vobis mali fecit filiꝰ me-
us: vt tam crudeliter captũ ligare
tis. Modo ad discipl'os ꝟba sua
ꝯuertés dicebat. O petre. O apo
stoli: vbi fides: vbi amor: vbi fer-
uor vester. Magr̃m vestruz tam
humanissimuz ⁊ sctissimum relig

stis. O iohánes si timore ꝯcussus
vsqz mõ aufugisti: nunc salté sum
ptis animi viribꝰ vade ⁊ quere di
ligétissime: qd agat cuz carissimo
filio meo: ⁊ mihi cito renuncia.
Alioq̇n viuere nõ valeo. O mi fi
li iesu. O iesu fili mi. O lumé ocu
lorꝝ meoruz vbi es. Quõ tracta-
ris. Quid nũc sustines. Johánes
igit: mestissima mr̃e dimissa ver-
sus iesuz currit festinꝰ. Et duz iue
stigaret de xp̃o itellexit ip̃z Anne
fuisse p̃sentatuz. ¶ Tertiꝰ dolor i
passióe xp̃i: é dolor flagellationis.
Assistés.n.ãne: iterrogatꝰ fuit de
discipulis: q̃re.s.ꝯgregasset tot di
scipulos ⁊ de doctrina qũá predi-
cabat. Nunq̇d inquit sufficit do-
ctrina Moysi ⁊ ꝓphaꝝ: Xp̃s át
nil de discipulis r̃ndet: sed de do-
ctrina: di. Ego palaz locutus sum
mundo. Quo audito: seruꝰ q̇daz
ibi assistens dedit alapam iesu di.
Sic respondes pontifici. Et iesus
humilis: ac patiétissimus: nõ recu
sauit alapá: nõ diuertit: non eiꝰ ma
num arescere: aut decisam in ter-
ram cadere fecit: Sed pie respon
dens ait. Si male locutus sum: te
stimonium perhibe de malo. Sin
autez bene: cur me cedis. Hec ala
pa fuit christo ad maximum dolo
rem: quia in facie delicatissima fu
it percussus. Erat ibi petrus qui
a Joanne apostolo pontifici noto

fuerat introductus: postquã a beata virgine rediit. Ambo videbãt ea que christo indigne fiebant. Dictum autem est petro ab ostiaria ancilla. Tu ex illis es. Qui negauit. Anna igitur iudicauit christuz tanq̃ pomposum: vanagloriosuz ⁊ presumptuosum: ⁊ ad Cayphã misit: qui regebat illo anno. Hic erant congregati pharisei: magistratus ⁊ seniores expectãtes christum captum. Cogita hic anima deuota: quando illuc redẽptor tuus fuit itroductus ⁊ Cayphe presentatus: quot irrisiones: quot cõtumelias: quot blassfemias contra eum protulerunt. Poterant dicere. Hic habemus te o proditor ⁊ seductor. Non euades anteq̃ penas tuorum scelerum luas. At cayphas sedens pro tribunali dixit sibi. Ecce hic totum concilium. Dicas nunc nobis clare: si tu es filius dei. Jesus autez tacebat. Et iterum ait. Dicas nobis. Dicit; Lucas q christus dixit eis. Si dixero vobis non credetis mihi neq̧ dimittetis. Et venerunt duo falsi testes. Sed quia ipse erat innocens non potuerunt eum conuincere. Uidens autem Cayphas q non loquebatur surrexit dicẽs. Adiuro te p nomẽ dñi vt dicas nobis: si tu es filius dei bñdicti. Qui volẽs honorare deũ. Rñdit. di. Uerum est: q ego sum filius dei. Tunc index scidit vestimenta sua di. Audistis blasphemiã. Quid adhuc desideramus testes. ⁊ omnes cõdẽnauerunt eum reũ mortis. Tunc quidam sputa imunda exuperunt in faciem suam. Quidã vero expilabant barbam. Quidaz capillos capitis extrahebãt. Quidam velauerunt faciem eius. Quidã colaphis eum cederunt. Alii autem palmas in faciem eius dederunt dicẽtes. Prophetiza nob. Quis est qui te percussit. Et sic tenuerũt eum per totã noctem. Hic cogita ⁊ meditare: q̃ crudelissima fuerit hec nos erga christum saluatorem tuum: plena certe fuit anxietate: ⁊ tota penalis atq̧ amarissima in corpore eius fuit consumata. In qua fatigatus est modo ab vno: modo ab alio. O quantum in domo cayphe pro te sustinuit christus. Cur non ei compateris. Cur cum anxio: nõ anxiaris. Cur cum afflicto: non affligeris. Heu lugubris inspectio: vides hic seruos: ministros: christum trahẽtes ⁊ in ipsum spuẽtes: aduersus eum conclamãtes: pectus ⁊ dorsum ac faciem feriẽtes. O anima christiana vince duriciem tuam: vince saxeum pectus: vince ferreum cor. Offeras fidem tuam: vitã ⁊ omnes vires iesu saluatori: qui hac

nocte talia ⁊ tanta pro te patitur. Inter hec petrus ad vocem alterius ancille: atqꝫ iterum ad verba cognati malchi: xp̄m timore pteritus bis negauit. Jurans ⁊ anathematizans ꝙ nō nouiſſet hominē. Et ecce gallus cantauit. Reſpexit autem ieſus petrū. Et recordatus petrus v̄bi ieſu qđ dixerat. p̄uſqꝫ gallus cantet ter me negabis. Exiuit foras ⁊ fleuit amare. His pactis: xp̄s ad Pilatū fuit miſſus: q noīe romanoꝝ erat ibi preſens.

Et ne pluries repetē me opteat: pylatus ad herodē regem q tunc ibi erat illū tranſmittit. Hic multipliciter paſſus eſt xp̄s. Poſitus enim coram herode qui deſiderabat eū videre nō ppter deuotōē: ſed vt videret aliquid fieri ab eo. Jnterrogauit eū de multis dicēs. Audiui ꝙ tu ſcis facere de aqua vinū. Jdeo coram me fac modo. Et fecit portare aquā. Et chriſtus nihil reſpondit. Jtē audiui ꝙ tu ſcis ire ſupra mare. Jtē ꝙ tu ſcis curare infirmos: xp̄s vero non reſpondit ſibi ad vllū verbū. Tunc herodes ip̄m iudicauit ſtultum: q: noluit corā eo aliquod ſignum facere: vt eū liberaret. Et tanqꝫ ſtultum fecit eū indui tunicā albam: ⁊ remiſit ad pylatum. Sciēs aūt pylatus ꝙ per inuidiam tradidiſſent eū: conatus ē liberare eū quattuor modis. Primo per iuſticiā: q: ad partē eū examinauit: xp̄s vero rationabiliter de oībus ſe excuſauit. Jterum ſcđo vxor pylati miſit ſibi nūcium dicens. Quid tibi iuſto illi: hoc fecit: q: diabolus ſibi ī ſomnis minatus eſt: niſi īpediret mortem ieſu. Nā diabolus vidēs: tantam xp̄i patientiā: ⁊ ſctōꝝ patrum in limbo leticiā: ſuſpicabat de xp̄o ꝙ eſſet filius dei: ⁊ voluit mediante muliere ſuā paſſionē impedire ⁊ noſtrā redēptionē: quēadmodū mediante muliere pcurauerat noſtrā dānatōēm. Et pylatus amore vxoris fuit magis inclinatus ad ipſum liberandū p iuſticiā: tanqꝫ innocentē iuſtum ⁊ bonū. Unde inquit. Nullā cauſam mortis inuenio in eo: q: neqꝫ herodes inuenit Judei vero clamantes dixerunt. Nos legē habem⁹: quā vos iuraſtis nobis ſeruare: ⁊ ſcđm legē debꝫ mori. Uidens autem pylatus ꝙ iſto modo non poterat eum liberare: voluit ipſum liberare ſecundo modo. ſ. per gratiam. Judei. n. obtinuerunt priuilegium ab imperatore: vt in memoriā liberationis egypti in paſcate liberarēt vnum vinctum: ⁊ quēcunqꝫ peterent obtinerent. Jdeo dixit eis pylatus. Quem vultis đ duobus dimitti: Dimittam vobis regem iudeoꝝ: ān barabam ſeditioſum ⁊ homi-

cidam? Principes vero persuase runt populo vt peterent barabam: christum vero perderent. Tertio conatus est liberare eum per verecundiam. Dum enim clamarent crucifige: ait pylatus. Regem vestrum crucifigam? Responderunt iudei. Nõ habemus regẽ nisi Cesarem. Si hũc dimittis nõ es amicus Cesaris. Quarto conatus est liberare xp̃m: per compassionē. Naturalr enim dũ aliquis ex inuidia alterum persequitur si viderit ipsum fieri calamitosum ⁊ miserũ ei compatitur: nisi sit diabolo oĩno deditus. Ut igitur pylatus inuidos iudeos ad cõpassionẽ prouocaret: vocauit xp̃m. Uideo inuidiam ⁊ maliciã istorũ. Et cum nõ possim te liberare per iusticiã: neq3 per gratiam: neq3 per verecundiã: necesse est: vt pacienter sufferas: q3 eris flagellatus ⁊ spinis coronatus. Tũc milites presidi fecerunt iesu3 xp̃m agnum mansuetissimũ expoliari nudũ: ⁊ ligauerũt eum manibus retro ad colũnam ⁊ crudeliter flagellauerũt. Nõ tamen xp̃s lamentabatur: nec clamabat: nullaq3 vox ab eo audiebatur. Sed tenera caro eius sic se retrahebat: gyrãs se ad vnam partem: nũc ad alia3. Erant autem duo verberãtes eũ. Cum autẽ vnus percutiebat. xp̃s ad aliam partem se vertebat humiliter: ⁊ subito alter percutiebat ⁊ christus similiter se retrahebat. Et dum sic sepissime fecisset: ⁊ p̃ labore ac debilitate se vertere amplius nõ posset: stetit imotus: beatam illam faciem suam ad terram inclinans ⁊ tacens tremebat tñ: ⁊ anhelitum carnẽq3 illam purissimã retrahebat pre angustia ⁊ itolerabili dolore. O quot flagella: quot percussiones: quot vulnera: ibi fuerunt christo illata: ⁊ impressa. Fuit enim beato Bernardo reuelatum: saluatorem ad colũnam sex milia sexcentas ⁊ sexaginta sex percussuras recepisse: adeo vt totus esset sanguinolẽtus. Jsa. p̃mo. A planta pedis vsq3 ad verticem non erat in eo sanitas. Et Jsa. l. Corpus meum dedi percutientibus: ⁊ genas meas velentibus: faciem meã non auerti ab increpantibus ⁊ conspuentibus in me. Dũ autem sic attritus a colũna fuisset remotus: nec pedibus stare posset: dolori addentes: coronam de spinis posuerũt in capite eius: ⁊ arũdinem ĩ dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant di. Aue rex iudeorum: ⁊ expuentes in eũ: acceperunt harundinem ⁊ percutiebant caput eius. Unde Bernardus. Caput angelicis spiritibus tremebundum densitate spinarũ pungitur. facies pulchra p̃

filijs hominum deturpatur:oculi
lucidiores ſole caligantur. Et idem
Os capitis perforauit ſpina vſq;
ad cerebrum peruenit.hec ille.
Surrexit autem virgo maria au-
dito ꝙ filius ſuꝰ captꝰ erat:⁊ ibat
cum magdalena:⁊ alijs ſororibus
inceſſanter plorando per ciuitaté.
⁊ lamentabiliter flendo:dicebat.
O quis vidiſſet filiu; meū. Por
tabat autem maria magdalena lu
men per ciuitatem.quia nox erat
obſcura. Et cum tranſirent extin-
ctum eſt lumen.Intuentes autem
quandam domum.⁊ videntes lu
men ⁊ audiétes magiſtrū laboran
tem in lignis.percuſſerūt oſtiū.pe
tentes lumen. Qui apperuit eis.
Intrans vero magdalena ⁊ con-
ſiderans virginem eſſe fatigatam
ex imméſo dolore ⁊ fletu.⁊ ex iti-
nere.vocans virginem glorioſam
vt'ſe aliqualiter pauſaret. quia lo
cus erat honeſtus.acquieuit ⁊ in-
trauit.⁊ poſuerunt ſe ad ſedendū.
Contemplás igitur virgo glorio
ſa.⁊ alie ſorores opus magiſtri.⁊
videntes id qđ faciebat.appare-
bat eis qđ facēt cruces. Tūc vir
go ſolicita reſpicit magdalená di-
cens.Quid é h̄ filia ⁊ ſoror mea:
Magdalena auté ſimilia reuol-
uens in animo que in virgine re
uoluebant:non dedit reſponſum
virgini.Sed ait magiſtro.Quid
hoc eſt bone magiſter: Cui ille ait
Iſte ſunt tres cruces pro tribus
malefactoribus.Cui magdalena.
Qui ſunt iſti malefactores. Re-
ſpondit magiſter.Sunt duo latro
nes: ⁊ vnus qui vocat ieſus:qui
fecit multa ſigna ⁊ mirabilia:ſed
iudei volunt illum crucifigere.
Hoc cū audiſſet mater eleuat plá
ctum magnū dicés.Fli mi:fili mi.
Similiter ⁊ omnes plorabát plan
ctu magno.Inter has aūt cruces
erat vna maior ⁊ altior alijs. In-
terrogatus magiſter cuius eſſet il
la:reſpondit:ꝙ erat ieſu xp̄i.Tūc
mater amplectitur hanc cruce;:⁊
oſculat:⁊ lachrymis rigabat. Et
pſternens ſe ſuper illam dicebat.
Anteq̄; crucifigat filius meus in
te:crucifige prius matré. Et ſic ſta
bat expanſis manibus ſup cruce;
⁊ flebat fortiter.Sed q: mater do
mini nolebat recedere a cruce:⁊
magiſter volebat laborare:emiſit
eas foras.O q̄; triſtis ⁊ doloroſa
fuit illa eiectio.Vadés igit mater
⁊ cū ſororibus per ciuitaté diſcur
rens:querebát dilectū filiū:cui ob
uiantes mulieres multe ad tm̄ fle
tum excitate ꝯpatiebant. Virgo
dicebat illud Can.iij.Per nocté
q̄ſiui qué diligit aia mea.Queſi-
ui illū ⁊ nō inueni.Inuenerūt me
vigiles qui coſtidiunt ciuitatem.
Nū qué diligit aia mea vidiſtis.

Cōsidera hic o xpiane virginem mestā ꝛ lachrymosam cū mātello capiti supposito circūeuntē ꝛ eiulantē querētem filiū. Et cū interrogaret: qualis est dilectus tuus o pulcherrima mulierꝫ. Rñdebat voce qua poterat illud Can. v. Dilectus meus cādidus ꝛ rubicūdꝰ electus ex millibꝰ. Et ille dixerūt. O pauprima ꝛ miserrima dña. Ille certe est filius tuus: qui nunc detinet in domo pylati quē iudei morti tradere nitunt. Venit igit virgo ad domū pylati mane: vbi xps flagellabat: ꝛ audiebant magnū clamorem iudeorꝫ sup ipm. Alius eū percutiebat: alius blasphemat: ꝛ alius clamabat. Tunc virgo gloriosa percutiebat ostium clamando: sed debilis vox nō audiebatur p̄ rumore. Sepe āt semimortua cadebat: ꝛ debilis surgebat. Alie aūt sorores ꝛ multe psone: quibus christus miracula fecerat similiter lugebāt. Sed q꞉ non dormiebāt illa nocte p̄ tristicia: ceperunt aliqualiter dormire ante ostium. Virgo aūt nō potuit dormire: sed semp fleuit. Postq̄ꝫ ergo paciētissimus ꝛ benignissimꝰ iesus flagellatus fuit ꝛ coronatus atqꝫ colaphis cesus: tantisqꝫ iniurijs ꝛ blasphemijs affectus: iussit pylatus vt sic vulneratꝰ ꝛ sangui nolentus iudeis oñderet. Quibꝰ ipse ait. Ecce hō. At illi inuidia ꝛ obstinatissima malicia pseuerātes clamauerūt. Crucifige: aliogn nō es amicus Cesaris. Tūc miser pylatus timēs dignitatē ꝛ ipiū amittere: lotis manibus sniam tulit vt crucifigeret. Et sic patet. tertiꝰ dolor xpi. ¶ Quartus atqꝫ amarissimus dolor passionis xpi est dolor crucifixiōis. Grādi ꝛ maximi fuerūt dolores p̄cedētes. sꝫ h̄ vltimꝰ ceteros excellit. Nā vltimū terribiliū ē mors. Juuenis siqdē erat xps ꝛ i florida etate ꝯstitutus: qui sine vlla humorꝫ disproportione: sine aliq̄. corpis īfirmitate ꝛ defectu nō p̄pter p̄pria peccata: q꞉ nō cōmisit: sed p̄pter aliorꝫ scelera: mortē acerbissimā passurꝰ erat. Hoc loco ad te o pr̄ eterne suspiciēs ꝛ admirās interrogo: quo pergit filius tuus in cuius sapiētia omnia creasti oia disposuisti. Ad mortem. O spiritussancte: quo pergit iste filius: cuius tu es amor ꝛ nexus anectens vtrunqꝫ. Ad mortem. O natura angelica: o sanctissimi angeli: o archangeli: o ceteri beatissimi spiritus: quo pergit creator vester: qui vos in tanta pulchritudine creauit. Ad mortem. O celi: o elementa: quo pergit vester conditor ꝛ redēptor. Ad mortem. O dolens maria: quo dulcissimus filius tuus tunc pergit:

Ala morte. O Magdalena: o
apostoli: quo pgit vester humanis
simus magister? Ala morte. Ala
morte. Ala morte. Tunc Pylatꝰ
dictauit sentētiā ꝯtra iesum vt cru
cifigeret. Ministri vero accipiē
tes iesum: manibus strictis ligatū
posuerunt funem ad collum eius
vt latroni: ⁊ crucē magnam que
erat pparata super spatulas eius.
Sed q: tota nocte fuerat passio-
natus: propter debilitatem porta
re nō poterat. Angariauerūt quē
dam hominē cirenensem venien
tē de villa nomine Symonē pa
trem Alexandri ⁊ Ruffi: ⁊ impo
suerunt illi crucem: vt illam porta
ret post iesū. Tūc primo precede
bāt turbe: clāgentes ad iusticiam.
Deinde signiferi portantes signa
⁊ vexilla: postea equestres ⁊ pede
stres armati. Deinde iesus: incli
nato capite ad terrā: ligatus ⁊ to
tus cruentatus: tanq̄ malefactor
ducebat ⁊ trahebat: cū magno
īpetu ⁊ vituperio ad mortē. Vir
go aūt vidit ⁊ sentit tot strepitus
⁊ armatos. intellexit filiū suum dif
finitiue morti esse condemnatum.
Tūc tota anxia afflicta ⁊ tremēs.
lachrymosos oculos leuauit. vt se
mel saltem anteq̄ moreret dile-
ctissimū filium suū videret. Exijt
ergo primꝰ latro: in humeris cru
cem baiulans. Et tunc ait virgo.
O iohānes est ne hic filiꝰ meus?
Cui ait. Nō est iste. Et paulopost.
Ecce iesus in medio latronū sub
misso capite: quasi agnus mansue
tus: totus ligatus cruentatus ⁊ li-
uidus ducebatur: ⁊ nō erat in eo
similitudo filij virginis. Et ideo
virgo nō cognoscebat eum. Cui
magdalena ait. Ipse est gloriosa
mater: qui sic īmutatus est. Tunc
virgo in lachrymis resoluta: ma
nus ⁊ pectus suum percutiens di
cebat. O fili mi: quo abijt decor
tuus: ⁊ pulcherrimi vultus tui se
renitas. Ubi ē formositas corpo
ris tui? Heu heu. Immitebat se
igitur in turbam: vt tāgeret filiū
suum: sed vnus expellebat: ⁊ alius
in eam īpingebat. Ut aūt aliqua
liter confortaret: eleuat xp̄s faciē
⁊ oculo filiali. respicit matrem.
Magdalena autē ⁊ alie sorores
retrahebāt eam a turba. Alie au
tem mulieres videntes eam plan
gebant simul cum ea. Quibꝰ chri
stus ait. Filie ierusalem nolite fle
re super me: sed super vos ipsas
flete: ⁊ super filios vestros. Quo
niā ecce veniēt dies in quibus di
cent: beate steriles ⁊ ventres que
nō genuerunt. ⁊ vbera que nō la
ctauerunt. Tunc incipient dicere
montibꝰ. cadite sup nos. ⁊ colles
operite nos: q: si in viridi ligno h
faciunt: in arido q̄d fiet? Tunc ve

nit iesus cum ista processione ar
matorum ad locum caluarie: ad locum
sibi eternaliter electum. Et ponūt
crucem xp̄i magnā ī terrā. Dein
de ministri soluunt xp̄m cum im-
petu ⁊ iniurijs: ⁊ spoliant eum nu
dum. Nō aūt saciabant illi canes
iudei: videre illusiones: iniurias
atque opprobria que fiebāt in xp̄m
sed adhuc maiora desiderabant.
Hic renouatus est dolor xp̄i ī to-
ta illius purissima carne. Nam ve
stis adheserat pelli ⁊ vulneribus
que quasi exsiccata erāt: ꝓpter la
bores ⁊ calorē itineris. Tunc ipe-
tuose vestē extraxerunt: ⁊ xp̄us se
totū retorsit. Et ecce sanguis iterum
fluere cepit: post oēs autem venie-
bat mater huius passionati filij.
Et q: fessa erat ⁊ semimortua: se-
pe cadebat. Nō poterat etiam am
bulare: sed magdalena ⁊ alie soro
res: per brachia eam deducebant.
Que videns filium denudatum:
altius plorans dicebat. O fili mi:
vbi sunt vestes quas tibi feci pro
prijs manibus? Quis fuit ausus
te expoliare: deum creatorem mū
di? O mansuetudo ⁊ patientia in
finita: cur tantum abscondis tuam
deitatem? O fili mi: tu tot pro alijs
miracula fecisti: cur modo pro te
ipso nunc miracula nō facis? Sta
bat autem iesus inter illos canes:
quasi agnus mansuetus. Nōn ro
gabat aliquem: non lamentabatur:
nec conquerebatur. Et tunc cepe-
runt iesum: ⁊ posuerunt eum su-
pinum in ligno crucis. Et accipiē
tes brachium dextrum ⁊ clauum
magnum ⁊ longum cum maleo
ferreo perforabant manum eius.
Sed quia clauus non habebat
acumen: frangebātur ossa ⁊ ner-
ui. O quantus dolor fuit in chri-
sto in affixione clauorū: quia ossa
frangebantur. Certe fuit intole-
rabilis. Affixa autem dextera ma
nu: ligant brachium sinistrum cum
fune: quia manus non attingebat
ad foramen. Nam atracti neruis
cum multa fractione ossium ⁊ ner-
uorum erant ⁊ sic cum summo do
lore affixerunt sinistram. Exibat
autem sanguis de manibus eius:
ac si essent duo riuoli. Veniunt
post hoc ad pedes: ⁊ vident eos
valde retractos: funibus fortiter
trahunt vt attingant foramen: ⁊
cum longiore clauo: affigunt pe-
des superpositos ⁊ ibi fuit dupli-
plicatus dolor. Cum autem audi
uit virgo maria percussiones fie
ri ad ferrum: plangens misit se in
turbam: vt posset attingere ad fi-
lium. Et cum non posset vltra p-
gredi clamauit. O gens misera.
O iudei crudeles: quid vobis fe
cit filius meus: quia sic eum cru-
deliter flagellatis ⁊ crucifigitis?

Parcatis parcatis sibi et mihi matri misere. Et si sibi non parcitis nec mihi: saltem me cum filio meo ponite in cruce. O iudei nunquid reddit pro bono malum. Vadunt ergo ad eleuandum crucem: aliqui ad brachia: aliqui ad pedes. Sanguis autem christi totam illam terram irrigabat ex magna abundantia. Eleuatur ergo illud vexillum crucis. illud preciosum signum: quo christus erat affixus: totus cruentatus et sanguinolentus. Tunc dolorosa mater cecidit strangosiata in terram. perdiditque anhelitum et sensum. Et ita iacet mater dei stupefacta. Et similiter Magdalena discerpens seipsam et alie sorores. In tali eleuatione quis dubitat. quod a seculo nunquam fuit auditus tantus dolor et talis planctus. patebat exaltatus in cruce omni populo. quia arbor alta erat. vt totam terram aspiceret. qui pro omnibus gentibus moriebatur. Heu anima quantus fuit iste dolor. totum illud preciosum corpus inter latrones pendebat. tribus clauis sustentatum. Caput locum non habebat. vbi quiesceret. sed modo huc. modo illuc. depressum vertebat se. Que lingua etiam angelica hoc loco posset cruciatus. supplicia: et tormenta referre. que redemptor tuus in cruce sustinuit. O christiani compatimini saluatori nostro. qui propter vos. et tot et tanta perpessus est. propterea Augustinus inquit. Expalmatur. qui est vera palma victorie. Spinis coronatur qui spinas peccatorum venit constringere. qui soluit compeditos. disciplina ceditur. salus vulneratur. vita moritur. occiditur ad tempus vita a morte. vt in perpetuum occidatur a vita mors. hec ille. Et Augustinus in sermone. iiij. ad heremitas. Eleuate capita vestra et aspicite vulnera saluatoris nostri in ligno pendentis. penam morientis. precium redimentis. cicatrices resurgentis. Quid aliud videre poterimus nisi caput inclinatum ad osculandum. cor apertum ad diligendum: brachia extensa ad amplexandum. totum corpus expositum ad redimendum. Hic quanta sint cogitate quo doletis. hec in statera cordis appendite vt totus vobis figatur in corde. qui pro vobis totus fuit affixus in cruce. hec ille. Et Leo papa in sermone de passione. Considera o christiane filium virginis illitum sputis. liuidum plagis. clauis confixum. Attende rectorem celi stantem in cruce. pallidum morte. carne deformem. Ne pertranseas dominum angelorum factum obprobrium hominum. virum dolorum et scientem infirmitates. virum percussum a deo et humiliatum. virum quasi leprosum et omnibus pro nobis expositum detrimentis. hec ille. Et dimissis multis pa

fet finis sc̄de partis principalis.

Ertio p̄ncipl'r pas sionis dn̄i nostri ie su xp̄i ꝯtéplari de bem⁹ amorositaté. Mira ⁊ prorsus inaudita res iesus flagellis attrit⁹. ⁊ clauis ꝯfixus. dirisq̄ʒ cruciatib⁹ ad morté ꝑpinqu⁹. sūma ⁊ ieffabilis amoris septé signa. veluti septé charitatꝭ flámas mūdo ostēdit ⁊ exhibuit. Ardebat corp⁹ tormétis adustū. ardebat cor ei⁹ maiori flagrās amore: ⁊ lingua dilectū alloquit̄. Septé ergo fuerūt verba amoris ignita. que ne duʒ petras scinderét. aut velū téplī: sʒ hoīum durissima corda emollirét scinderét: ⁊ láguida penitus redderent. ¶ Prima fláma amoris: ⁊ p̄mū amorosuʒ v̄bum: qḋ ꝓtulit dn̄s iesus i trono crucis fuit. Pr̄ ig̊sce illis q: nesciūt q̇d faciūt. Cur hōe iesu ḋ sinu p̄ris descédisti i vteꝝ ꝟgis m̄ris. Certe ex nimia charitate. Cur iter hoīes hitasti: ad n̄ras misẜias venisti. Certe ꝑꝑ charitaté. Cur tot ⁊ táta flagella subisti ⁊ crucé ascédisti. Certe ꝑꝑ nimiam charitaté. Hec ⁊ alia m̄lta fecisti. Merito ḡ dicis. Pr̄ ignosce ill'. Considera diligéter h̄ o xp̄iane ⁊ aīaduerte bōitaté ⁊ clem̄tiá xp̄i tui. In corde. n. suo nullū rác̄horé ꝯ crucifixores suos cócepat. Sed amorositati sue: h̄ n̄ sufficit: q̇n supplicit̄ p̄reʒ suū exoret: ⁊ lachrymas fundat: vt veniá ip̄etret obstinatꝭ. Et ad h̄ ꝓrudent̄ allegat dicés: q: nesciūt q̇d faciūt. Hoc v̄buʒ tante pietatꝭ ⁊ efficacie i aurib⁹ audientiuʒ fuit: vt refert. Ugo de prato: q̄ Hiero. dicat fere quinq̄ʒ miliа hoīuʒ h̄ audito ad xp̄ʒ fuisse ꝯuersa. vn̄ Ber. i ẜmōe de passiōe inq̇t. Uolat irreuocabile v̄bū tuuʒ dn̄e: nec reuertet̄ ad te vacuuʒ: sʒ faciet illḋ ad qḋ misisti. Uide nūc opa dn̄i: q̄ posuit ꝓdigia sup terá: flagellis cesus: spinis coronat⁹: clauis ꝯfix⁹: affix⁹ patibulo: opprobrijs saturat⁹: oīuʒ m̄i imemor dolo᷑ ait. Ig̊sce illis. h̄ ille. Audiés h̄ m̄r cum dolore dicit. O fili mi: fili mi: nō potes abscōdere tuá benignitaté. Quare ergo non mihi ꝑcis fili mi. Alijs semꝑ fuisti pius: tu mihi factus es crudelis: ꝑce fili mi: ꝑce matri tue: que é in táta afflictiōe. Fac mihi hác gr̄aʒ: vt merear te tangere fili mi: ⁊ in cruce tecum moriar. Tunc vertit se ad iudeos dicens. O iudei non auditis filium meum patrem oranté vt vobis parcat: ⁊ vos non parcitis sibi. ¶ Secunda fláma amoris que est ẜm amorosum verbū: fuit. Hodie mecum eris in paradiso. O bone iesu pie clemens ⁊ misẜicors: oras veniá pro peccato

ribus: nunc autem peccatori largi
ris paradisuꝫ. Quis audiuit vnq̃
tale: aut quis audiuit vnq̃ verbū
huic simile. Latro ꝗ sero venit: elon
gatus extiterat a via veritatis ī mi
serijs culpe vixerat miserabiliter:
sed in eo semꝑ effulsit radius lar
gitatis diuine: fons super ipsuꝫ ef
funditur. Audiuit nāqꝫ tria hodie.
quasi dicat. Nolo differre. Licet
enim circa vndecimam horam ve
neris: non tamen differam saluteꝫ
tuam. Mecum eris. Justi nāqꝫ
⁊ sancti transierunt ad limbum: sꝫ
illud nolo in te fieri: imo mecum
eris in paradiso. Non vbi positꝰ
fuit Adam ⁊ Eua: non vbi trāsla
tus est Elias ⁊ Enoch. sed in para
diso delitiaruꝫ dei. in quo semper
videas deum facie ad faciem. ⁊
nunq̃ foras egrediaris. Jacebat
mater dolorosa prona in terra si
ne sensu: post aliquantulū tempus
audiens a filio: hodie mecū eris i
paradiso: resumēs spiritum: eleua
ta est a sororibus. Et eleuans ocu
los dicebat ad filium. O fili mi: nō
vides me derelictā ab omnibus.
Nōne perdo omnia bona dum te
perdo. Et quare fili mi non dicis
matri tue: hodie mecuꝫ eris in pa
radiso. Sed saltem dic mihi aliqđ
verbum. Cur fili mi sic effectꝰ es
crudelis. Quare mihi non loque
ris. ¶ Tertia flāma amoris: ⁊ q̄

est tertium amorosum verbū: fuit.
Mulier. Ecce filius tuus. Jntu
ens enim iesus matreꝫ dulcissimā
oculo filiali: de qua plus affligeba
tur: q̃ de ꝓprijs penis. ait. Mu
lier: ecce filius tuus. Atqꝫ subiun
xit. Ecce mater tua: sic alloquens
Joānem. O noua progenies. O
stupenda generatio. Filium nō cō
cepit ⁊ peperit filium perfecte eta
tis: virgo parturit: integritatē non
minuit: dolores non sensit: tamen
animam vulnerauit plusq̃ gladi
us. Mulier ecce filius tuus inqt.
O bone iesu quis dubitat te dili
gere matrē tuā: cuius curam sem
per habuisti. Cum autem in te an
xiaret spūs tuus dixisti ei. Ecce fili
us tuus. Sed tu iesu: nūquid non
es filius suus: imo: sꝫ ad tēpus re
cedis propter salutē electoꝝ. Et vt
interim filiū virgo hēat ad solatiū
⁊ ad remediū doloris sui: ioānē in
filiū relinquis. Eleuās igiť mať ca
put suū: respexit filiū loquētē sibi
⁊ ait O fili mi: noua ē hec muta
tio. Nō ne ista ē mr̄ tua q̄ te lacta
uit. Cur ergo vocas me mulierꝫ
⁊ nō mr̄em. Nā tu dixisti. Hono
ra patrē tuum ⁊ matrē tuam: qua
re sic facis fili mi. Certe virgo
gloriosa: nō te vocat matrē: quia
tēpus ē vt recedat a te. Nō te vo
cat matrem: q: dolore nimio defi
ceres. Tūc accepit eā discipulus

in suá. O felix Joannes qui dei matré in tuá per testamétũ xpi habere meruisti. ¶ Quarta flãma amoris q̃ fuit quartũ v̄bũ amorosum. Já pius ꝛ dulcis iesus: totũ fere sanguiné effuderat: adeo vt spiritus vitales penitus deficerent: ꝛ sic siccabatur interius. Unñ clamás ait. Sitio. O res mirãda ille sitit in cruce qui é fons semper scaturiés. Sitit ille q fontes erumpere: q flumia fluere: roré ꝛ pluuiam cadere: mare circuire facit: q vinũ ꝛ reliquos liquores educit. Sitit ille q ꝑduxit aquá de petra durissima: ꝛ dedit potũ filijs israel in deserto. Sitit ille q inebriat scós suos ab vbertate dom⁹ sue: ꝛ torrété voluptatis potat eos. Sitit ad qué sitiétes venire desiderant Sꝫ bone iesu qd vlteri⁹ sitis. Ubi Bernar. ait. Sitio inqt: nó doleo. O dñe qd sitis. fidé vestrá: saluté vestrá: gaudiũ v̄rm: plus aiaꝝ vestrarũ cruciat⁹: q̃ꝫ corpis mei cruciat⁹ me tenet. Et si nó mei: saltem v̄ri miseremini. h ille. Et iterum Ber. Ascédit xps vt videref: fortiter clamauit: vt audiref. clamori lachrymas immiscuit vt hó cõpatere. Audiés át mr̄ filiũ sitiété respexit i circuitu clamás ad socias. O sorores mee: vbi poterim⁹ habere aquá. Fili⁹ me⁹ tot⁹ exsiccat⁹ cóburif: o nó respicitis vos: q: totus sanguis ei⁹ effusus é. Et ait ad iudeos: O crudeles iudei nó habetis pietaté. Date date modicuꝫ aque filio meo. Nóne dedit ipse vobis aquá. Quare ergo nó sibi redditis. Et ait ad filiũ. O factor celi ꝛ terre: qui oia creasti. Ecce totus mũdus negat guttá aque. O fili mi nó possuꝫ i morte tua dare tibi aquá. Alie matres dũ ꝑdũt filios suos salté subueniũt eis vsqꝫ ad morté. Ego vero ifelix nó possum tágere filiũ meũ: nec ei subuenire. O fili mi daré tibi sanguiné sꝫ nó possuꝫ. O fili mi quid faciam. O crux flecte ramos: vt salté de meis lachrymis possiꝫ dulcissimo filio meo aliqd refrigerium ꝑstare. Uas ergo positũ erat aceto plenũ ꝛ felle mixtũ: illi aũt spógiá aceto plená ysopo circũponétes óbtulerunt ori ei⁹. ¶ Quita flãma amoris q̃ fuit quintũ verbũ amorosuꝫ. De⁹ me⁹ de⁹ meus: vt qd dereliqsti me. Posit⁹ redéptor inter passionis sue cruciatus: ꝛ iam lassus neqꝫ quasi respicere valés: afflictos oculos versus celuꝫ eleuans inquit. Deus meus de⁹ meus: vt qd dereliquisti me. Derelictum se clamat. i. expositũ angustijs ꝛ tribulatióib⁹ ꝑm humaná naturam. Derelict⁹ ét fuit xps sicut vitis: cuius sepes destructa é: ꝛ pꝫ in cursibus bestiaꝝ. sic xps derelict⁹ fuit

a p̄re quo ad auxiliū corpale: vt ca
pi possit a bestijs.i.a iudeis. Sic
nauis cuiꝰ arbor aut velū dū frā
git de facili submergitur. sic xp̄s
amisso auxilio p̄ris submersus est
fluctibꝰ tribulationū ⁊ morté icur
rit. Sicut arbor cuiꝰ radix abscidi
tur cadit in terrá: sic xp̄s dū ꝓuat
auxilio p̄ris cadit in morté ⁊ i mo
numéto ponit. Tūc mr̄ audiés fili
uz dicéte se derelictum a p̄re. dicit.
O fili mi. O fili mi derelictꝰ es a
p̄re ⁊ discipulis. tñ ego nó te dere-
linquá. Sz qd mihi ⁊ tibi ꝓdest fi
li mi. q: ꝓuata suz potétia: fragilis
ac debilis suz. volo te iuuare sz nó
possum. ꝑmitte fili mi: ꝑmitte ma-
tré tuá te iuuare: qm̄ hec é mr̄ tua.
O pr̄ adiuua filiū tuū derelictum
ab oibꝰ. O fili mi: en dolor e ꝑdi-
cio: q: te adiuuare non possum.
C Sexta flāma amoris q̄ fuit sex-
tū amorosuz v̄bū. fuit. Cōsumatū
est: grādis ⁊ imésus amor: corpus
illud amorosi iesu ꝯsumauerat. Cū
igit tenebre sup vniuersaz terrá fa
cte eént: a sexta hora vsq3 ad horá
noná: gustata fellis amaritudie: ꝑ
quá ⁊ ligua passa é: tūc pia ⁊ la-
métabili voce: cūctis stupétibꝰ di-
xit. Cōsumatū é. Quid ꝯsumatuz
est. Utiq3 passio xp̄i. Iá nihil re-
stat agédū: nullū é mébꝝ corpis: ⁊
nulla pars: q̄ tormétū nó senserit.
Cōsumatꝰ é sanguis: cōsumatum

é corpus: ita vt oia eiꝰ ossa appa-
rerét: ⁊ numerari poterát. ps. xxi.
Foderūt manꝰ meas ⁊ pedes me
os: ⁊ dinumerauerūt omnia ossa
mea. Iá cōsumatū é sacramétum
passiōis. ꝯsumata é scriptura: que
ꝓnūtiauerat hec oia de me: q̄ susti
neo. Cōsumatū é opus ꝑfectuz. i.
redéptio humani generis. Hoc si
gnificatū é Geñ. i. Cōpleuit deus
die. vi. opus suū qd̄ fecerat. Opꝰ
eni dei é humanū genꝰ: qd̄ cōple
tū é ⁊ ꝯsumatū die. vi. i. feria sexta.
ꝑ passioné xp̄i. Ante. n. passionem
erat iperfectū: dū diabolus trahēt
ad libū scās aias. Hodie v̄o ꝯsu-
matū é ⁊ cōpletū: q: hodie beate
erūt. Audiés át virgo gl'iosa filiū
dicété: ꝯsumatū é. ait. O fili mi cō
sumata é ꝑsona tua. Certe ꝯsuma-
ta é ⁊ mea. O fili mi video te ꝯsu
mari ⁊ deficere. Heu heu me suc
currite: q: filiū mori video: nec ip3
salté tágere possum. O fili mi: fac
vt tm̄ te possim osculari: antequaz
moriaris. alit̄ ego deficiá pre dolo
re. Iá. n. tua ꝯsumatio ⁊ mea ve-
nit. C Septia ⁊ vltia flāma amo
ris q̄ fuit septimū amorosuz v̄buz
fuit. Pater in manꝰ tuas comédo
spūz meū. deficientibꝰ iá viribꝰ ⁊
anhelitu: amorosus xp̄s: p̄rez eter
nū clamás alloquit. Pr̄ i manus
tuas cōmédo spūz meū. Moriés
igit: p̄ri cōmédat spūm: qm̄ caro

tradita erat in man⁹ peccatorum. Cō mēdat aūt spūȝ prī: sicut granum frumēti: cuius paleam sufficiēter excusserant iudei: quasi dicat. Tēpus ē prī: vt accipias fructū tuum: quē maturauit tribulatio. Accipe spūm meū: sicut acceptat hospes vel miles: cui⁹ dom⁹ cōfracta est. sic ꝯfract⁹ paries carnis: i quo nō valēs amplius habitare: nisi per te reparet. Audiēs filiū suū dolorosa mater: sic clamātē ait. Fili mi nūquid possuȝ tibi aliquid facere. Dic mihi bone fili: ⁊ ego faciā qđ vis. Cōforta matrē tuā in aliquo ṽbo. Nā semp mihi fuisti obediens: nūc vero q̄re nō obedis mr̄i tue. Dixisti fili mi. In manus tuas cōmēdo spūȝ meū. Nam video te mori ⁊ cōmendare spūm prī. Et ego deficio: ⁊ ideo commēdo tibi spūm meū. Fac mihi hanc gratiā fili mi. Da mihi locum in cruce: ⁊ moriamur simul. Et dicam⁹ ambo pariter. Pater in manus tuas cōmendamus spūs nostros. Fac fili mi: q: paupcula sum: obedias ⁊ audias vocē mr̄is tue dicētis. In manus tuas cōmēdo spūȝ meū. Fac fili mi vt tecū moriar. Hoc aūt dicens: filius inclinato capite emisit spūȝ. Inclinato capite. s. Ihesus matrē: quasi diceret. Mater mea cōfortare ⁊ vale: q: ad alium proficiscor mundum. Statimq3 illa gloriosa semperq3 felix anima corpore derelicto: super crucis patibulū ad iustificandos sanctos patres limbum descendit. O virgo diua O virgo benedicta: iā annulos depone: iam virgo nigro te vestimēto indue: iam sacrū caput obscuro velo contege. Uidua siquidē remansisti. Uidua facta es: tali filio tantoq3 sponso ꝑuata. Mater igitur in morte filij semimortua remanens supina cecidit ⁊ irremediabiliter fleuit. Dicebat siquidem o fili mi: vita omnium hominuȝ ⁊ angelorum: quomodo extinctus es: ⁊ in te vitalis spiritus non remansit. O magne ⁊ admirabilis deus: tota machina mundi: ⁊ totus mūdus de te facit lamentum in hac tua passione. Nam mater tua ex abundantia lachrymarum exsiccata est: ⁊ prona iacet in terra semimortua: ⁊ sorores eius infatigabiliter plorant. Uenerabilis Magdalena tota afflicta est: capillos capitis sui eradicat ⁊ proicit. Insuper ⁊ angeli cognouerunt: ⁊ amare fleuerunt: omnis turba virorum ac mulierum cognouerunt ac fleuerunt. Centurio ⁊ milites cognouerunt ⁊ fleuerunt: quia percutientes pectora sua reuertebantur. Sol fleuit: ⁊ lamantum fecit: quia obscuratus est: ⁊ tenebrosus factus.

terra fleuit ⁊ lamentum fecit quia tremuit templum doluit.⁊ fleuit: quia velum eius scissum est a summo vsq₃ deorsum. Saxa fle/uerunt:⁊ lamentũ fecerunt:q: scis sa sunt. Monuméta fleuerunt ⁊ admirabant:q: aperta sunt. Hoc ait. Bernardus. Ad hoc celũ ex/pauit:tota machina mundialis:⁊ fere,in antiquum chaos redacta sunt vniuersa. vnde Phi viden/tes eclypsim solis contra natura₃ fieri dixerũt. Aut deus nature pa titur:⁊ elementa sibi cõpatiuntur: aut ordo nature peruertitur : aut elementa mentiunt. vnde Hiero. super Mat. Omnis creatura cõ patitur xpo morienti. Sol obscu/ratur:terra mouetur:petre scindũ tur:velum templi diuiditur:sepul chra aperiuntur:mortui resurgũt. Solus miser homo non compati tur:pro quo solus christus morit. hec ille. Tu inq₃ solus miser ⁊ in/felix durus:lapideus ⁊ ferreꝰ pec cator:nõ cõmoueris:non compũ geris:non lachrymaris: sed rigi/dus ⁊ crudelissimus persistis O si videres q₃ ipie ⁊ inhumanissi/me tractatus est saluator tuus:qui modo in cruce spũm emisit:vtiq₃ cor tuum frangeretur : ⁊ oculi la/chrymas cõpassionis educerent: genua adorarent: manus pectus percuterent:lingua veniam ⁊ mi sericordiam clamaret. O igit chri stiane vide christum tuum. Uide conditorem tuum. Uide filiũ ma rie. Uide sponsum tuũ. Uide vi/tam ⁊ totam spem tuam. Hic ha/beas crucifixum:⁊ eleues eu₃ po pulo ostédens ⁊ dulciter clamãs. Ecce caput inclinatum ad te oscu/landum o peccator. Ecce brachia extensa ad te amplexandum. Ecce pedes conclauatos ad te expectã dum. Ecce totum corpus sangui/ne perfusum ad te abluendu₃. Et quia eum totiens offendistis cor/de:ore:⁊ opere : percutite pecto/ra vestra:⁊ lachrymabili voce di cite. Mea culpa. Mea culpa. Mea culpa. Et vt christus vobis liberaliter ⁊ plenissime idulgeat: ⁊ vos proximis ⁊ inimicis indul/gite:parcite:⁊ remittite. Ueniam inuicé rogate: amplectimini:oscu lamini:quia christus vobis par/cens ⁊ remittens: hodie pro no/bis mortuus est. Nam humilia/uit se vsq₃ ad mortem . Mortem autem crucis. Interim disponite mentes ad iesum: deuotissime in sacramento suscipiendum:⁊ i die pasce ad illum resurgentem gau/dio se contemplandum. Quo for tunato festiuoq₃ die:cui sumpto prandio:vos omnes letos ⁊ iocũ dos humili vestitos habitu expe cto pariter ⁊ inuito. Amen.

¶ Dñica resurrectionis. De triumphanti iesu christi resurrectione. Sermo.liij.

Ec dies quam fecit dñs exultemus et letemur in ea. Ps. cxvij. Illuxit nobis felicissim⁹ atq₃ optatissimus resurrectõis dies: quo saluator noster: de morte triumphãs: victor gloriosus ab inferis ascẽdit: quo icorruptibile et imortale corpus assumpsit: quo leticia noua: totum terrarum orbẽ affecit. Hic nimirum ẽ ille dies quẽ pphe pcinere: quẽ sãcti patres videre: tãto tpe cupierunt. Hodie nanq₃ spoliat ifern⁹: et hi q̃ tãto tpe vinculis tartareis mãcipati fuerunt: xpo resurgẽte piter liberant. Hodie inq₃ vniuersum terrarum orbẽ: lux emicãs illustrauit. Hodie demũ: in spẽ viuam resurrectionis: cuncti repamur. Sicut.n. xps hodie resurrexit pari mõ et nos quãdoq₃ resurrecturos spare debemus: vt iquit Greg. Exẽplo dñi mõstratum est: qd pmisit in pmio: vt sicut illũ fideles resurrexisse cognoscunt: ita in seipsis in fine mũdi: premia resurrectiõis sperarẽt. Letari itaq₃ et gaudere vnusq̃sq₃ d₃ audiẽs saluatorem: veraciter ex mortuis resurrexisse. Jam profecto lugubre tẽp⁹ preterijt: et dies iocunditatis et exultationis festiu⁹ illuxit. Dies inq₃ fortunatus et felix. Dies a dño factus: vt inquiũt pphetica verba: hoc sacro tẽpore pluries repetita et pro themate introducta. De gloriosa igitur resurrectõe xpi locuturi hodie: tres cõtemplamimur triumphos.

¶ Primus triumphus vocatur verificatio.

¶ Secundus triumphus vocat letificatio.

¶ Tertius triumphus vocat apparitio.

¶ Primus triũphus de gloriosa xpi resurrectõe vocat verificatio. Circa quẽ theologi hodierna die leti et festiui q̃rũt. vtrũ fuerit necessariũ xpm vere et realiter resurgere. Huic qõni rñdet Doc.s.in.iij. par.q.liij. ar.i. Ponens hãc conclusionẽ necesse fuit xpm vere et realiter resurgere. Qd̃ q̃druplici ratione pbatur.

¶ Primo pp̃ter diuine iusticie cõmendationem.

¶ Secundo propter fidei nostre confirmationem.

¶ Tertio propter spei nostre subleuationem.

¶ Quarto propter ianue aperitionem.

¶ Primo xpi vera et realis resurrectio fuit necessaria pp diuie iusticie cõmẽdatõem. Pertinet.n.

ad diuinã iusticiã illos qui pp deũ
se hũiliãt exaltare. Job.xxij. Qui
hũiliatus fuerit erit in glĩa. Pro
uer.xxix. Supbũ sequit hũilitas:
⁊ hũilé spũ suscipiet gloria. Luc.
xviij. Qui se humiliat exaltabit.
Cũ ergo xp̄s pp obediẽtiã pr̄is
eterni ⁊ charitaté ad genus hũa-
num se humiliauerit. Jdõ p resur-
rectioné: nõ imerito debuit exal-
tari. p̄s.cxxxviij. Dñe pbasti me.
glõ. Experimẽtis vt in passiõe: ⁊
cognouisti me.i. pbatuz me osten
dis. Tu cognouisti.i. pbasti p̄z vo
luntaté tuã: sessioné meã.i. humi-
litaté meã: ⁊ resurrectioné meã.i.
glorificationé i resurrectiõe. Hoc
cõcludit apl's. Phil'.ij. Hũiliauit
seipsum factus obediens vsqȝ ad
morté. Morté aũt crucis: pp qd
de⁹ exaltauit illũ ⁊ donauit illi no
mé qd est sup omne nomé: vt in
noĩe iesu oé genu flectat celestiuȝ
terrestrium ⁊ infernoꝝ: ⁊ oĩs lin
gua ꝯfiteat: q: dñs iesus xp̄us in
gloria est dei patris. ¶ Scdo xp̄i
v̄a ⁊ realis resurrectio fuit neces
saria: ppter fidei nr̄e ꝯfirmatio-
né. Fides.n. xp̄iana circa deitateȝ
xp̄i fuerat quasi pdita. Nã ⁊ ipsi
apl'i dubitauerunt: ⁊ eo relicto fu
gerunt. Oportebat ergo saluato-
ré: qui in die veneris tot humani
tatꝫ signa: patiẽdo ondẽrat: hodie
resurgẽdo: suã diuinitatis potẽtiã
demõstrare d̄buit. vñ i psona xp̄i.
Psalmista loquens ait. p̄s.xxix.
Que vtilitas in sanguie meo? i. i
effusiõe sanguis mei dũ descẽdo
i corruptiõeȝ q̄si p q̄sdã gdus ma
loꝝ ⁊ tormẽtoꝝ icorruptioné: q̄si
dicat nulla. Si.n. stati nõ resurgo:
nemini ãnunciabo: neminẽ lucra
bor: vt glõ. exponit. Hoc paulus
ꝯcludés ait.ij. Cor.vlti. Crucifix⁹
est ex infirmitate mea: sed viuit ex
virtute dei. Et.i. Cor. xv. Si. eniȝ
xp̄s nõ resurrexit: inanis est predi
catio: ianis é fides nostra. Viden
tes.n. apl'i ⁊ discipuli xp̄m resur-
rexisse: in diuinitatꝫ fide: penit⁹ in-
structi ⁊ ꝯfirmati sunt. Judei vero
⁊ q xp̄z sp̄reuerunt confusi sunt.
¶ Tertio xp̄i v̄a ⁊ real' resurre-
ctio fuit necessaria pp spei subleua
tioné. Dũ.n. videm⁹ xp̄z q est ca
put ⁊ pnceps nr̄ resurrexisse: spe-
ram⁹ ⁊ nos resurrecturos: ⁊ illas
dotes obtinere q̄s ip̄e habuit. s. im
passibilitaté: subtilitaté: agilitatem
⁊ claritaté. Hec fuit spes firmissi-
ma patiẽtissimi Job.xix. Scio q
redẽptor me⁹ viuit: ⁊ i nouissimo
die de terra surrecturus suȝ: ⁊ rur
sum circũdabor pelle mea: ⁊ in car
ne mea videbo deũ. Jdõ ét ꝯcludit
apl's phil'.iij. Saluatoré expecta-
mus dñm nr̄m iesuȝ xp̄z: q refor-
mabit corpus humilitatis nr̄e: con
figuratũ corpi claritatꝫ sue. Et p̄ñ-

me cor. xv. Si pdicat q xps resurrexit a mortuis: qnõ dicũt qdã in vobis: qm̃ resurrectio mortuoꝝ nõ ẽ: h ille. Non igit pigeat bñ et virtuose vivere: qꝛ oĩa mẽbra corporis pmiabunt. Ait. n. Augu. in libro de vbis dñi. Oĩs xpianorũ spes in venturũ tẽpus extenditur: vt qui h deo seruiuimus: alibi seruisse letemur. ¶ Quarto christi vera resurrectio et realis fuit necessaria pp ianue celestis apertionem. Janua. n. padisi triplicit fuit aperta. Primo qnantũ ad gloriã aĩe: et sic in passione christi apta ẽ. Vñ dictum ẽ latroni. Luc. xxiij. Hodie mecũ eris in paradiso. Secundo quãtũ ad gloriam carnis: et sic aperta est in resurrectiõe iuxta illud. i. cor. xv. Christus resurrexit a mortuis: primitie dormientium: qm̃ quidẽ per hominẽ mors: et p hominẽ resurrectio mortuorum. Tertio quantum ad glorie cõgruẽtem locum: et sic aperta est in ascensione. Joan. decimo q̃rto. Vado parare vobis locum. Et si abiero et ppauero vobis locũ. Jterũ venio et accipiã vos ad me ipm: vt vbi sũ et vos sitis. Quãta igit obseruãtia dꝫ xpianus cauere ne intret portã inferni. cuius vitã i hac q̃dragesima dimisit. Si celi porta xpo resurgẽte aperta est: Jõ aplˢ Ro. vi. Quõ christ⁹ resurrexit a mortuis p gloriã pris: ita et nos in nouitate vite ambulem⁹. Et infra Sciẽtes q xps resurgẽs ex mortuis iã nõ morit: mors illi vltra nõ dñabit: qd. n. mortuus est peccato mortu⁹ ẽ semel. qd aũt viuit viuit deo. Jta et vos estimate vos mortuos quidẽ esse pctõ: viuẽtes autẽ deo. in xpo iesu. hec ille. Et ne h nobis dicat. Canis reuersus ad vomitũ: et sus lota in volutabro luti. Et turpius eicit q̃ꝫ nõ admittit hospes. extra de iur. iur. c. quẽadmodum.

Ecũdus triũphus principalis de xpi gloriosa resurrectione vocat letificatio. Hec ẽ dies hilaris: grãdis: et letabũda: q̃drupli ci lumine illustrata.

¶ Primo illustratur a lumie celestiali.

¶ Secundo a lumine intellectuali.

¶ Tertio a lumie substãtiali.

¶ Quarto a lumine spũali.

¶ Primo hec dies illustrat a lumine celestiali. i. ab ipo soleq hac die ampliori luce refulsit. Unde Ambrosius. Ex resurrectione aer salubrior: terra fecundior. hec ille. Maximus quoque ait.

In resurrectiõe xp̄i elementa oīa gloriant. Nã ⁊ solē ip̄z arbitror i hac die solito clariorē fuisse. h̄ ille. Necesse est.n. vt sol gaudeat: i cu ius passione cōdoluit. Sicut enim in passione xp̄i maiorē dedit ob/ scuritatē in signum tristicie: q: cre ditur fuisse eclypsis. ita in eius re surrectionē maiorē recepit clarita tem in signum leticie. Non potuit aūt istā claritatē maiorē recipere quantū ad extensionē. q: sol de ra tione sua se nō extendit. ⁊ iō rece/ pit eā quantū ad intensionē. Hinc Lactantius ait. Salue feste dies: toto venerabilis euo. Qua deus infernum vicit: ⁊ astra tenet. Ypa florigero rutilant distincta sereno. Et maiore poli limine porta patet. Altius ignivomū solem celi orbi/ ta duc. Qui vagas occeanas exit ⁊ itrat aquas. Armatis radijs ele menta liquentia lustrans. Hac in nocte breui᷑ tendit in orbe diem. Splendida sincep̄ p̄ducunt ethe ra vultum. Leticiāq̄z suā sydera clara p̄bant. ¶ Scd̄o hec dies il lustrat a lumine intellectuali. s. ab angelo: qui hodie tot⁹ luminosus apparuit. s. in aspectu: habitu: ⁊ af fectu. Nā aspectum habuit fulgi/ dum instar fulguris: habitū instar niuis. affatum instar solis Mat. vltimo. Erat autē aspectus eius si cut fulgur: quo ad p̄imum. vesti/ menta eius sicut nix. quo ad scd̄m Scio.n. q̄ iesum queritis: quo ad tertium. Cum.n. xp̄s sit sol: quan/ do iesum noīauit: solē in ore h̄uit. ¶ Tertio h̄ dies illustrat a lumi ne sup substātiali. i. xp̄o. fuerat eni sub triplici nubilo. s. mortalitatis q̄ ad corp⁹: passibilitatis: quo ad ani mā: multiplicis penalitatꝫ quo ad vtrūq̄z. Sed hodie de isto nubilo exiuit ⁊ mūdo refulsit. Nā corp⁹ eius induit imortalitatē: aīa ipassi bilitatē: ⁊ vtrūq̄z trāsiuit ad oimo dā gloriā ⁊ felicitatē. Vñ ait Leo papa. Post passionez xp̄i ruptis vinculis mortis: infirmitas in vir tutē: mortalitas in eternitatē: ꝯtu/ melia transiuit in gloriā. hec ille. ¶ Quarto h̄ dies illustrat a lu/ mine sp̄uali. s. luce fidei gr̄e ⁊ do/ ctrine. Olim quidē ista lux i solis iudeis refulgebat: q: soli habebāt fidem verā: sp̄ualem gratiā: ⁊ do ctrinam sanam. tota autem genti/ litas erat in tenebris in fidelitatis: culpe ⁊ ignorantie. Sed post chri sti resurrectōem: gentilitas est con uersa: ⁊ in ea refulsit vera gratia ⁊ doctrina. Et quoniā lux nunq̄ȝ melius augetur q̄ȝ per aplicatio/ nem lucis ad lucem. ideo hec lux sp̄ualis multum excreuit: quia in vtroq̄z populo. s. iudaico ⁊ genti/ li cōiuncto fuit. s. fides fidei. Ro. p̄imo. Justicia enim dei in eo re/

nelatur ex fide in fidē: gratia grē. zacha. iiij. Exequabit gratiā gra-
tie eius τ doctrinam doctrine. scʒ
nouū testamentū veteri. Utrūqʒ
enim est in altero. s. vetus in nouo
per figuratōem: τ nouū in veteri
per expositiōeʒ: iuxta illud. Ezech.
primo. Rota in medio rote.

Ertius triumphus
de gloriosa xp̄i re-
surrectione: vocat
apparitio. Cū bea
tissima xp̄i anima
splendidissima τ gloriosissima de
monū agminibus deuictis: τ seris
inferni ɔfractis in patriū limbum
descendisset: antiquos illos patri-
archas τ prophetas ceterosqʒ iu-
stos deitatis presentia recreauit: τ
beatos effecit. Dū vero tertia. i.
hodierna die illuxisset i qua verā
τ naturalē eius mortē fuisse decla
rauerat rutilante celo: beatoꝝ illo
rum comitante cetu ad sepulchruʒ
vbi corpus iacebat accessit: τ ilico
aīa coniuncta corpori: decorus τ i
stola sua formosissimus τ impas-
sibilis τ imortalis surrexit. Ad sūt
ibi celestes armonie: τ dulcissimi
cantus beatoꝝ spūum letantiuʒ τ
gaudentiū. At vbi anime sanctoꝝ
patrum gloriosissimū corpus xp̄i
presens viderūt: cum ingenti gau
dio τ sūma deuotōe prostrati ado
rauerunt dicentes. Gloria tibi do
mine qui surrexisti a mortuis cum
patre τ sancto spiritu, in sempiter
na secula. Tunc angelo grabriele
p̄eunte: iter versus domū virgis
marie direxit. Sequebant miro
ordine iustoꝝ anime: ante quas la
tro totus festiuus candidissimum
vexillū portabat. Et q̄ʒuis sacrum
euangelium sub misterio hanc pri
mā apparitioneʒ virgini matri fa
ctam taceat: q: resurrectiōis testis
mater ipsa conueniens non vide
batur. tamē ipsi christus resurgēs
primo apparuit. Unde Ambro. ī
libro de virginibus. Maria v̄go
resurrectionem domini vidit τ p̄
ma vidit. Q̄ō τ ratione probat.
Nam bonus τ verus filius ho-
norē matri exhibere debet: τ ma
xime dolentē consolari. Eccli. vij.
Honora patrem tuū: τ gemitꝰ ma
tris tue ne obliuiscaris. Sed chri-
stus erat bonus τ verus filius vir
ginis. ergo eam debebat. p̄mo ho
norare: τ sua resurrectione ɔsola-
ri. Insuper deus apparet his q̄ fi
deles sunt iuxta illud Sap. i. Ap-
paret his qui fidē habent in illuʒ.
ergo τ his. primo dʒ appere illis
qui maiorē τ firmiorem fidem ha
bent. Maria virgo nunq̄ʒ i fide
deitatis dubitauit. etiam tp̄e pas-
sionis: q̄ō nemo alioꝝ fecit. Igit
primo matri apparuit: tanq̄ʒ sup̄
ceteros fedelissime. Ultimo: vbi

maior est dilectio: ibi. primo debet
esse visitatõis ꝛ presentie exhibi-
tio. Sed nunq̃ȝ aliqui mortalium
se tam vehemẽter mutuo dilexe-
runt: sicut hic filius ꝛ hec mater.
ergo debuit sibi. primo apparere.
Vñ Jo. xiiij. Qui diligit me: dili
getur a patre meo: ꝛ ego diligam
eũ: ꝛ manifestabo ei me ip̃m. Ga
briel igitur vndiqȝ letus ꝛ coru-
scus ad thalamum virgineum ꝑ
fectus reuerenter cecinit. Regi-
na celi letare aleluia. quia quẽ me
ruisti portare. aleluia iam surrexit
sicut dixit. aleluia. His completis.
Ecce filius iesus pulcher: lumino-
sus: cameram ingreditur. dicens.
Aue benedicta super omnes mu
lieres. Tunc amplectitur: ꝛ oscula
tur matrem. Et mater pre dulcedi
ne flebat: tangebat man⁹ ꝛ pedes
ꝛ caput ꝛ pectus totũ corpus de-
osculabatur dicens. O corpus san
ctissimũ: quot die veneris tormen
ta passum es: ꝛ quantũ mihi dolo
rem intulisti: nunc vero te beatum
ꝛ gloriosum video. O mi benedi
cte fili: laus deo patri: laus tibi: ꝛ
laus spũisancto. quia opus redẽ-
ptionis humane completũ est. O
quale gaudium fuit in illa domo
virginis. O qualia verba interue
nerunt. O quale triumphum ex
presentia tot animarum sanctaruȝ
ꝛ angelorum. O felix domus que
tunc paradisus facta est. ibi erat
deitas ꝛ humanitas christi: ibi re
gina celi: ibi innumeri sancti ꝛ an
gelorum chori. ibi gaudium ꝛ ex-
ultatio. Tunc oẽs ille anime bea-
tissime matrem virginem adoran
tes dixerunt illud Judith. xv. Tu
gloria ierusalem: tu leticia israel: tu
honorificentia populi nostri. quia
fecisti viriliter: ꝛ confortatum est
cor tuum. Et infra. Ideo ꝛ manus
domini confortauit te: ꝛ ideo be-
nedicta eris in eternum. At Ego
dulciter animas alloquens ait illð
prime pe. ij. Vos genus electum:
regale sacerdotium: gens sancta:
populus acquisitionis: vt virtu-
tes annuncietis eius qui de tene-
bris vos vocauit in admirabile lu
men suuȝ. Postremo iesus vt ma
gis ac magis leticia ꝛ exultatione:
matrem suam afficeret: inqt. Di-
gnum est o veneranda ꝛ dulcissi-
ma mater: vt in hac gaudiosa die
tibi noua dona ꝛ inaudita mune-
ra necnon celestia priuilegia con-
cedam. Constituto te in primis ce
lorum reginam: ꝛ mundi ac infer
ni gloriosam imperatricem: facio
te insuper gratiarum omniuȝ fon
tem: ita ꝙ gratie hominibus exhi
bende per manus tuas offerri de
bent. Sabbatum autem qð deo
dedicatum erat: tue memorie ꝛ
deuotioni deinceps dedicatũ erit:

τ mihi dies dominica: quia hodie a mortuis resurrexi: ipsa sabbati dies erit fidelibus semper venerabilis: in quo tui deuoti deuoti⁹ orabunt τ ob tuum nomē sobrius abstinebunt τ ieiunabunt. Uolo tandem: vt tempore suo in anima τ corpore gloriosa resurgens venias mecum in gloria: vbi ad dexteram meam sedebis: τ super omnes choros angelorum τ hominum eris in eternum exaltata.

Mater autem humiliter acceptans τ gratias agens ait. Fili tibi laus τ gloria semp. Rogo τ magdalene nostre memineris: que tātopere fuit die veneris afflicta. Nunc quoqꝫ anxiatur ex absentia tua neqꝫ comedere neqꝫ quiescere potest. Utinam te videret. At iesus. Benignissima mater eam τ reliquos amore mei afflictos hodie consolabor. Tūc duos angelos ad monumentum misit. Quorum alter christi resurrectionem nunciauit dicens. Scio ꝙ iesum crucifixū queritis. Surrexit non est hic. Gloriosus igitur filius iterum matrem complexās τ vale faciens: ad ortum vbi erat monumentū properauit: τ in forma hortulani magdalene apparēs: τ tandem se manifestans illam sū me letificauit. Hoc ait Gregorius Pensandum est huius mulieris mentem: quanta vis amoris accēderat: que a monumento domini etiam discipulis recedentibus nō recedebat. Et contigit vt eum sola tunc videret que remansit vt quereret. Nam τ vis amoris: intentionem multiplicat inquisitōis. Quesiuit igitur prius τ nunc inuenit: perseuerauit querere. vnde contigit vt inueniret. hec ille. O felix maria: tu ante apostolos iesū vides τ iesū alloqueris. Tu hoc loco apostolorum apostola fieri meruisti. Tu nomine tuo a christo vocaris. Tu in misterium resurrectionis vti primus testis eligeris. Tu prima consolationem meruisti cum tibi christus dixit: mulier quid ploras: Tu deniqꝫ es illa de qua ait Gregorius in Homel. q: in paradiso mulier ꝓpinauit mortem a sepulchro mulier viris annunciauit vitā. Et vt deniqꝫ christus miserorum cōsolator ceteros contristatos a merore subleuaret: alijs gaudiose apparuit. Ait enim psalmus. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tue letificauerunt animam meam. Apparuit τ duabus a monumento currentibus enunciare discipulis: que ab angelis de eius resurrectione didicerant: que accesserūt τ tenuerunt pedes eius. Appa-

ruit et advesperascente die duobus discipulis in castellum emaus euntibus. Apparuit et apostolo Petro merenti et lachrymanti: licet euangelista non describat. Ultimo ipsa resurrectiõis die: apparuit vndecim: et eis qui cum ipsis erant cõgregati: dicẽs. Pax vobis. Ego sum: nolite timere. Gaudiosa igitur fuit christi apparitio: et vndique letabunda: quam et nos gaudere et exultare plurimum debemus: vt sic mundi leticia exclusa: vitijs et peccatis audacius resistere possimus. Sic enim non amplius deum irritabimus: sed semper letum et propitium habebimus: donec corpus illud sacratissimum et gloriosissimũ corporalibus oculis intueri liceat et secum in eternum manere. Prestante ipso: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria secunda dominice resurrectiõis. De elemosyna. Sermo. liiij.

Mane nobiscum. Luce. vlti. Inter cetera quibus diuine maiestati grati reddimur et accepti: precipuum esse iudico: exercitium sacratissimorum operum misericordie: ac pietatis precipue. Testantur hoc diuinarum codices scripturarum. Testatur hoc idem incarnata veritas christus. Mat. xxv. Uerum inter huiuscemodi pietatis opera: principatum tenet elemosyna sancta. Que quidem vt sapiens inquit. Eccle. xxix. Per te exorabit ab omni malo. Hoc sane cognouerunt isti beatissimi apostoli. Cleophas et Lucas in euangelio presenti cõmemorati. Qui existimantes saluatorem mundi pauperem et peregrinum esse pietate cõmoti: ipsum hospitio recipere: sibique elemosynam dare voluerunt. dicentes. Mane nobiscum. Que quidem diuina verba mihi materiam prebent predicandi de ipsa elemosyna sacratissima. De qua hoc mane tria contemplabimur.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo susceptionem.

¶ Tertio fructificationem.

¶ Primo elemosyne considerare debemus diffinitioné. s. Boc. in. xxij. q. xxxij. ar. i. Et in. iiij. sen. di. xv. q. ij. Et. di. Pe. de palu. in iiij. sen. eadé di. Elemosynã sic diffiniunt. Elemosyna é opus in quo datur aliquid indigẽti ex cõpassiõe propter deum. Circa quã diffinitionẽ: querunt theologi et canoniste. Utrũ elemosyna sit de necessitate salutis: ita quod nõ faciẽs elemosynã peccet mortaliter? Huic questio rñdet. s. Boc. in. xxij. q. xxij. ar. v. Et i. iiij. sen. d. xv. dicẽs: quod dare

elemosynã est de precepto. Quod q̃ dẽ intelligendum est s̃m q̃ recta ratio requirit: s̃m quã duo ɔside rãda sunt. Unum ex pte dantis. s. vt id q̃d in elemosynas erogãdũ ẽ: nõ sit ei necessariũ s; supfluũ: nõ soluz respectu sui ipsius: sed respectu alioꝝ quoꝝ cura ei incumbit. Quia prius oꝫ q̃ vnusquisq; sibi ⁊ suis prouideat: ⁊ de residuo pauperibꝰ subueniat. Sic ⁊ natura. primo accipit cibum ad sustentationẽ corporis ꝓprij q̃d ẽ necessariũ misterio virtutis nutritiue. Supfluũ autẽ erogat ad generationẽ alterius: p virtutẽ generatiuã. Aliud ex pte recipiẽtis. v; si necessitatẽ habeat alioquin nõ esset rõ q̃re elemosyna ei daret. Non eni oĩs necessitas obligat ad preceptum: s; illa sola sine qua is qui necessitatẽ patit sustẽtari nõ põt. Sic igit dare elemosynã de supfluo ei qui est in extrema necessitate est de ꝑcepto: alias aũt est de ɔsilio: q̃d triplici ratiõe declaro.

¶ Primo rõne trãsgressiõis.
¶ Secundo rõne furationis.
¶ Tertio rõne damnationis.

¶ Primo nõ faciẽs elemosynaz queãdmoduz ꝑsuppositũ; ẽ peccat morl̃r: rõne trãsgressionis. sic. Quicunq; trãsgredit diuinum ꝑceptum: peccat mortalr̃. Sed non faciẽs elemosynã: transgredit diuinum ꝑceptum. Nã. Deut. xv. dr̃. Omnio indigẽs ⁊ mẽdicus non erit iter vos. Et isra. Non deerunt paupes in terra habitatiõis tue. Idcirco ego precipio tibi: vt apias manum fratri tuo egeno: ⁊ paupi q̃ tecum versat in terra. Et Isa. lviij. Frãge esuriẽti panẽ tuũ ⁊ egenos vagosq; induc i domuz tuã. Cum videris nudum opi eũ ⁊ carnẽ tuã ne despexeris. Tobie .iiij. Noli auertere faciẽ tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet vt nõ auertat a te facies dñi. Eccle. xxix. Conclude elemosynã in sinu pauperis. ⁊ hic exorabit p te ab omni malo. Lu. xi. Quod supest date elemosynã: ⁊ ecce oĩa mũda sunt vobis. Et Luc. xij. Uẽdite que possidetis ⁊ date elemosynam: facite vobis sacculos qui nõ veterascũt thesauꝝ nõ deficientem in celis: quo fur non apropiat: nec tinea corrumpit: ergo non faciens elemosynam peccat mortaliter: sicut diuini precepti trãsgressor. ¶ Secundo idem probatur ratione furationis. Quicunq; furtum committit vel rapinam: vtriq; mortaliter peccat: quia ⁊ etiam preceptuz legis agit quo precipitur. Nõ fur tum facies. Sed non faciens elemosynam cõmittit furtum vel rapinam. Nam tempore necessitatis oĩa sunt cõmunia: vt pꝫ. di. xlij.

parapho.primo. Et di. xlvij. c. Sicut hi:qui p insaniá. xij.q.i.c. Dilectissimis. xxiij. q. vij.c. Qd autem.ff.ad.l.Rodiá.de iactu.l. prima.parapho.primo. de pse.d. v.c.Discipl'os.Uide d furtis.c.Si quis ppter necessitatez. Unde si indigenti nó subuenit:aufert suuz sibi:et p psequens cómittit furtuz et rapinam: imo qd grauius:é ho mocidiuz.Ambrosius in libro.de apostolis: vt i decretis.lxxxvi.di. .c.habet.inquit.Pasce fame mo rienté. Quisquis.n.pascendo ho miné saluare poteris.Si nó paue ris occidisti.Concordat cum lege que dicit. Necare videt: nó tm is qui partũ prefocat:sed et is qui abijt:et qui alimoniá denegat.ff. de liberis agnoscendis.l. necare. Qd aũt dixi de morte corporis. idé dicendum:de morte aie.Pu ta si vides proximum tuũ casuruz in peccatis: vt fornicatióis:vel he resis ppter paupertatem: subue niéduz est ex pcepto. sicut fecit.b. Nicola9:qui subuenit inopie triũ iuuencularum: quas pater decre uerat prostituere: vt inde vitá su stentarent. Sic et beatissimus pa triarcha Dominicus:seipsum vé dere voluit vt subueniret pauper tati proximorum ne peccarent. Il li vero qui non dant elemosynaz pauperi in necessitate constituto peruertunt ordiné caritatis. Or do eniz charitatis est vt primo di ligat deus. secundo aia propria. tertio anima pximi. quarto corp9 pprium. quinto corp9 proxmi. sex to tépozalia bona.Can.ij.Ordia uit in me charitatem.Si ergo p mittit homo proximum mori vel grauem infirmitaté incurrere: p pter inordinatam cupiditatem bo noz tpalium: probat magis dili gere bona tépozalia qz p.imuz: et sic peruertit ordinez charitatis: et per consequens peccat morta liter.Sic predicabat Johánes ba ptista populo dicens: interrogan ti quid faciemus.Qui habet du as tunicas: det vnam non haben ti. Et qui habet escam similiter faciat. Luce.iij.c. Et primo Joh. .iij.Qui habuerit substantiá hu ius mundi et viderit fratrem suuz necessitaté habere et clauserit vi scera sua ab eo: quomodo chari tas dei manet in illo: Filioli mei nó diligamus verbo neqz lingua: sed opere et veritate. Et Hiero. lxxxvi.di.inquit. Qui clementiaz non habet: nec indutus est visce ra misericordie: et lachrymaruz:qzuis spiritualis sit:non adimplet legez christi. hec ille. ¶ Tertio idem p batur ratióe damnationis. Ad te me cóuerto o auare. O tenax. O crudelis. Non vis facere elemo

ynam: Jam claude bursaz: claude celarium: claude horreum: claude capsam: quia diabolus finaliter te claudet in inferno: ita vt in corpore et anima eternaliter dãneris. Nam presente toto mundo: in die iudicij tremendo christus cõmunis omnium iudex: dicet his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui enim et non dedistis mihi manducare. Sitiui et non dedistis mihi bibere: hospes eram et non collegistis me. Nudus et nõ operuistis me. Infirmus et in carcere et non visitastis me. Et ibunt hi in supplicium eternum. hec ille. Ergo non faciens elemosynam quando de necessitate tenetur peccat mortaliter.

Secundo principaliter considerare debemus elemosyne susceptionez. Si diligenter et fideliter consideretur quis est: qui elemosynam suscipit: proculdubio quilibet vestrum: liberali sinu elemosynas pauperibus errogabit. Quis o christiane: quatrinuz tuum: panem: vinum: vestem etc. que elemosynaliter impendis excipit. Christus vti redemptor noster. Hanc veritatem ore suo mũdo propalauit. di. Math. xxv. Amen dico vobis: quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis: mihi fecistis. Et quoniaz vt ait Gregorius plerũqz corda audientium: plus exẽpla q̃z verba excitant. Ad ostensionem propositе veritatis: dignissima quedaz exempla adducam. Recitat in primis Gregorius in home. Videns iesus ciuitatem fleuit super illam. Epyphaniuz sibi retulisse. Quod quidam martirius nomine: vir valde venerabilis et mõachus: qui quidez ex itinere: ad monasterium remeabat: pergensqz leprosum quendam: quem densis vulneribus: elefantinus morbus fedauerat: per membra inuenit in via: volentem ad suum hospitiuz redire: et pre lassitudine non valentem. Ipse vero assuebat se habere hospicium: quo monachus ire festinabat. Vir autem dei: eius dem leprosi lassitudinem miseratus: pallium quo vestiebatur in terraz proiecit: et expandit: ac desuper leprosum posuit: eũqz suo pallio vndiqz constrictum: super humerum leuauit: secumqz detulit. Cunqz iam monasterij foribus appropinquaret spiritualis

pater eiusdem monasterij magnis
clamare vocibus cepit. Currite: ia
nuas monasterij citius aperite: q2
frater marturiꝰ venit dominuz por
tans. Statim vero vt Martirius
ad aditum monasterij peruenit: is
qui leprosus putabatur: de collo
eius exiliens: ⁊ in ea specie appa-
rere: qua cognosci ab omnibꝰ pos
set: redēptor humani generis de-
us ⁊ homo christus iesus ad celū
Martirio respiciente rediJt: eiqȝ
colloquens dixit Martiri: tu me
non erubuisti super terram: ego te
non erubescam super celos. Qui
sanctus vir mox vt ad monasteri
um venit requisitus ē: frater mar
tiri vbi est quem portabas. Cui il
le respondit dicens. Ego si sciuis-
sem quis esset: pedes illius tenuis
sem. Tunc isdem martirius narra
bat ꝙ cum eum portaret: eius pō
dus minime sensisset. Ad aliud exē
plum accedo. Legitur enim in vi
ta sancti Martini: ꝙ duȝ hyema
li tempore per portam ambiacen
sium transiret: pauperem quendā
nudum obuium habuit. Qui cuȝ
a nullo elemosinā accepisset: mar
tinus hunc sibi seruatuȝ intelligēs
arrepto ense clamidem que tm̄ si-
bi supererat diuidit: ⁊ parteȝ pau
peri tribuens: reliqua rursus in-
duitur. Sequenti igitur nocte chri
stum clamidis sue: qua pauperem
texerat: parte vestitū vidit: ipsū q3
ad circūstantes angelos: sic loquē
tem audiuit. Martinus adhuc ca
thecuminus: hac veste me conte-
xit. Recitatur etiā in legenda Jo
annis elemosinarij: fuisse quēdaȝ
theleonarium nomine Petrum:
qui primo durus erga pauperes:
sed postmodum misericordiosissi
mus fuit. dum iste igitur die quo-
dam optimis vestimētis indutus:
per viam pergeret: quidam nau-
fragus: ab eo tegumentum aliqḋ
postulabat. Et continuo illo pre-
cioso vestimento se expoliauit: ⁊ il
li dedit: quod ille accipiens: statim
vendidit. cū aūt Theleonariꝰ redi
ret: ⁊ vestimentū suspensum vide
ret: contristatus est valde: adeo vt
nec cibum sumere vellet: dicens.
quoniam non fui dignus vt mei
memoriam haberet egenus. Et ec
ce dum dormiret vidit quendam
super solem fulgentem ⁊ habentē
indutum vestimentum: quod de-
derat egeno ⁊ dicentem sibi. quid
ploras petre. Qui cum causaȝ sue
tristitie sibi dixisset. ait ille. Cogno
scis hoc? Et ille. Etiaȝ domine. Et
dominus ad eum. Jllo ego vesti-
or: ex quo mihi dedisti ⁊ gratias
ago bone voluntati tue: quoniam
frigore affligebar ⁊ coopuisti me.
hec ibi. Habet quoqȝ in vita fra
trum. ꝙ dum beatus Jordanus:

beatissimi patris Dominici suc-
cessor secularis esset: iretq; ad ec-
clesiam: rogatus a paupere vt sibi
elemosinam faceret: non habens
apud se pecuniam: corrigiā dedit:
intrans igitur ecclesiam vidit cru
cifixū corrigia sua quam pauperi
dederat cinctum. Refert insuper
Grego. in homel. discipulorū eū-
tium in emaus. sic dicēs. Quidam
paterfamilias cū tota domo sua:
cū magno studio hospitalitati ĩuie
bat. Cūq; quottidie ad mēsam su
am peregrinos susciperet: qua-
dam die peregrinus quidā inter
alios aduenit: ⁊ ad mēsam ductus
est. Dūq; paterfamilias ex humi
litatis consuetudine: aquam vellet
manibus eius diffundere: cōuer-
sus vrceum accepit: sed repēte eū
in cuius manibus aquam effun-
dere vellet non inuenit. Cūq; hoc
factū secū ⁊ ipse miraretur eadem
nocte ei dominus per visionē di-
xit. Ceteris diebus: me in mēbris
meis: externa autē die: in memet-
ipso suscepisti. Hic paterfamilias
fuit ipse. s. Gregorius: vt habetur in
eius historia: sed humilitatis gra-
tia videtur de alio referre. Legit
in legenda sancte Catherine de se
nis: ꝙ dum in ecclesia fratrū pre-
dicatorum esset: ⁊ petēti pauperi: ni
hil quod dare posset haberet: pre
ter argenteā crucem: inter pater nr̄

locatā: eam sibi dedit. Apparuit
deinde xp̄s ostendens dictam cru
cem: gēmis ornatā dicens. Hanc
in die iudicij ad tui gloriā: toti mū
do ostensurus sum. Item dum ibi
dem esset: petenti pauperi nudo
elemosinam: tunicam propriā de-
center extraxit: ⁊ dedit. Orāti ve-
ro in nocte christus eandē tunicā
in manibus tenens: sibi apparuit
dicens. Ecce tunica quā mihi libe
raliter donasti. Sed tu aliam a me
suscipe. Mox christus ex suo late
re tunicam sanguineis radijs ful-
gentem eduxit. Et Catherinā ma-
nibus suis induit. Hec tunica cete
ris mortalibus inuisibilis fuit: sed
ei sensibilis: adeo vt ipsa induta:
deinceps nisi vna tunicella vtere
tur immunis a frigoribus serua-
batur. hec ibi. Sed ne gloriose
Marthe: hospitis christi videar
oblitus: audi rem deuotione ⁊ me
moria dignam. Hec fuit: que toti-
ens christo ⁊ discipulis elemosinā
fecerat: eumq; susceperat. Ipsa igi
tur mortua christus beato Fron-
toni episcopo apparuit: dicens.
Surge dilecte mi velociter ⁊ se-
quere me. Et iussa complentes: am
bo tarasconum venerunt: ⁊ circa
corpus eius psallentes: totum offi
cium ambo: ceteris respondenti-
bus peregerunt: ⁊ corpus eius su-
is manibus in sepulchro colloca-

uerunt. Hec in legenda in qua di gna & deuotissima reperies. Ho die deniqz auribus fideliũ euãgelium insonuit: vbi christus a discipulis in forma peregrini susceptus est. Patet igitur ex his iam dictis quod omnia quecunqz pauperibus exhibentur: christus ipse suscipit. Quis igitur nõ animetur ad exhibendas pauperibus & mendicis elemosinas: Quis amodo tã impius erit vt pauperes videre nolit: Quis ita crudelis vt paupes despiciat & exhorreat. Unde Gre. in homel. discipulorũ euntium in emaus. ait. Pensate fratres quãta hospitalitatis virtus sit. Ad mẽsas vestras xpm suscipite: vt vos ab eo suscipi ad conuiuia eterna valeatis: prebete meo peregrino xpo hospitium vt vos in iudicio: non quasi peregrinos nesciat: sed vt proprios recipiat ad regnum.

Ertio principaliter elemosine considerare debemus fructificationẽ. s. doc. in. xxij. Et in. iiij. sen. & do. Pe. de palu. in. iiij. di. xv. Et do. Guiliel. paral. in summa de virtutibus: tractatu de miseria: multos & varios effectus elemosie ponunt: quos ego breuitati attendens non explico: sed duos tm̃ elemosine vberimos fructus adduco. ¶ Primus fructus dicitur temporalium augmentatiuus. ¶ Secundus fructus dicitur vite eterne acquisitiuus. ¶ Primus elemosine fructus dicitur temporalium augmentatiuus. Hic fructus vobis secularibus q̃z maxime placebit. Ait. n. saluator. Luc. vi. Date & dabitur vobis. Unde legitur in hystoria longobardorũ quod imperator quidaz Tiberius nomine: apud cõstantinopolim: pauperibus erat adeo liberalis: vt nõ sufficerent ei bona totius imperij. Cum autem ei diceretur ã regina quod ad inopiam duxisset imperium aiebat: prouisorem se habere deuz pro cuius amore hec omnia faciebat: nec se dubitare quin sibi daretur stipendium ad imperium defendendum. Cũqz pene omnia expendisset in pauperes: quadã die per palatium vadens: & lapidem quendam in pauimento conspiciens: crucis signaculo insignitum doluit plurimum: quod venerabile signum pedibus conculcaretur. Et protinus illum excauari precepit: & alio loco decenti: lapidem poni iussit. Sed hoc amoto: alius lapis apparuit: eodẽ signo signatus: qui eius iussione cum fuisset amotus occurrit ei tertius similis lapis. Quẽ cu fecisset auferri: tanta ibidem reperit multitudinem auri:

vt oĩa repleret vaſa palatij. De
quo imẽſas grãs egit dño dicẽs re
gine. Ecce quõ oĩuꝫ bonoꝝ retri-
butor deꝰ mirabilr̃ ꝓuidit. Scũs
quoqꝫ Bonifaciꝰ ferẽtine vrbis
epũs ꝓut refert Gre. Dũ puer eẽt
⁊ cũ mr̃e bitaret ſepe ſine camiſia
⁊ veſte veniebat: eo ꝙ oĩa q̃ pote
rat paupibꝰ erogabat. Quadã er
go die mr̃e ſua horreũ igreſſa: oẽ
pene triticũ ad victũ totiꝰ anni pre
paratũ: iuenit paupibꝰ erogatum.
Cũqꝫ alapis ⁊ pugnis ſe cederet:
eo ꝙ totiꝰ anni ſtipẽdiũ ꝑdidiſſet.
Bonifatiꝰ mr̃i cõpatiẽs: rogauit
vt ab horreo paꝝ diſcederet. Qd
cũ illa feciſſet: puer dñi i orõne ſe
dedit. Quo facto veniẽs mr̃: triti
co pleno inuenit horreũ. Et h̃ vi-
dẽs corde cõpũcta filium inuitauit
vt daret qñ vellet elemoſinã. Le
git ẽt ꝙ balinus ſiue curialꝰ cuiuſ
dã regis fuit: ꝙ de rapina bonoꝝ
regis accuſatꝰ fuit a pluribꝰ. Vñ
rex ille mãdauit vt de oĩbꝰ q̃ ha-
beret rei ꝟitatẽ dicẽt: ⁊ quãti va-
loris oĩa ſua cẽnt fidelr̃ indicaret.
At ille rege pñte tm̃ ſexcẽtos au-
reos aſſeruit ſe hẽre. Cũ ꝟo aſtã-
tes illi ꝙ mẽtiref obijcerẽt: cũ tot
palatia: tot aureos hẽret. ille rñdẽſ
dixit. Iſta oĩa q̃ dicitiſ nõ ſũt mea:
ſꝫ ſunt dñi mei regis: ⁊ ꝙ poſſet ſi
bi illa accipe ſi vellet. Sꝫ ſexcẽtos
aureos iſ̃ me hẽre dixi: q2 illos ꝑ
manꝰ paupuꝫ xp̃o dedi eos in tuto
loco repoſui vbi nec fur timef nec
tinea demolif. Qd rex dũ audiuit
ipꝫ ãpliꝰ ditãdũ decreuit ⁊ eẽ fide
liſſimũ iudicauit. Ecce elemoſine
vberrimꝰ fructꝰ. q̃. ſ. tꝑalia augmẽ
tanf. Vñ leo papa i ſmone .iiij. pẽ
tecoſtes ait. Quidqd eni in cibis
paupeꝝ: i curatiões debiliũ: i pre-
cia captiuoꝝ: ⁊ i qualibet oꝑa pie
tatiſ ipẽdif: nõ minuif ſꝫ augef: nec
vnqꝫ apud deũ ꝑire poť: qd fi-
delis benignitas erogauit. h̃ ille.
Et Iſido. i libro de ſumo bono in
quit. Terrena bona ſuando: oĩa
ãmittimꝰ: ſꝫ ea largiẽdo ſuamꝰ. q2
pr̃imoniũ nr̃m oẽ retẽtũ perit: ſed
ꝑmanet erogatũ. h̃ ille. Et Hiero.
ad Nepotianũ dicit. Nõ memini
me legiſſe mala morte mortuum:
q libenť oꝑa pietatiſ exercuit. Hẽt
mlťos itercesſores: ⁊ ipoſſibile ẽ
mlťoꝝ ꝓces nõ exaudiri. h̃ ille. Et
ex h̃ ingt Augu. Qd nõ daf xp̃o:
accipit fiſcꝰ. Et h̃ ꝗꝫtũ ad ꝓmũ fru
ctũ elemoſine. ¶ Scďs fructꝰ ele
moſine dr̃ vite et̃ne acqſitiuꝰ. dul
ciſſimꝰ ẽ iſte fructꝰ ⁊ ceťorũ ꝓcioſiſ
ſimꝰ. Hác ꝟitaté intellexit vir ille
ſcũs Thobias q i teſtõ ait ad filiũ
ſuũ .iiij. c. Quõ potueris: ita eſto
miſicors. Si mlťũ tibi fuerit: abũ
danť tribue: ſi exiguũ tibi fuẽt: etiã
exiguũ libenť ipti ri ſtude. Primũ
n: bonũ theſaurizas in die neceſſi-

tatis:quoniaȝ elemoſina ab omni
peccato ⁊ a morte liberat:⁊ nõ pa
tietur animas ire in tenebras:fidu
cia magna erit corã ſummo deo
elemoſina oĩbus facientibus eam.
hec ille. Unde ⁊ Dauid.ṕs.xliiij.
Beatus qui intelligit,ſuper egenũ
⁊ pauperem:in die mala.ſ.mortis
liberabit euȝ dominus. Et Mat.
xxv. Uenite benedicti patris mei
poſſidete paratum vobis regnuȝ
a cõſtitutiõe mũdi. Eſuriui ⁊ dedi
ſtis mihi mãducare. Sitiui ⁊ de-
diſtis mihi bibere. Hoſpes eram
⁊ collegiſtis me. Nudus ⁊ operui-
ſtis me:infirmus ⁊ viſitaſtis me.
In carcere eraȝ ⁊ veniſtis ad me.
Tunc reſpondebunt ei iuſti dicen
tes. Domine quando te vidimus
eſurientem ⁊ pauimus: ſitientem
⁊ dedimus tibi potum? Quando
autem te vidimus hoſpité ⁊ col-
legimus te. Aut nudum ⁊ coope-
ruimus te. Aut quando vidimus
te infirmũ ⁊ in carcere ⁊ venimus
ad te? Et reſpondens rex dicet illis
Amen dico vobis: q̃ȝdiu feciſtis
vni:de his fratribus meis mini-
mis mihi feciſtis. hec ille. Et elo
quentiſſimus ait Lactãtius in.vi.
c.xij. Quantum diuitijs inter cete
ros:tm̃ opere ṕcellas. Neqȝ nũc
ſuaderi tibi putes vt rem familia
ré tuam minuas:neqȝ exhaurias:
ſed que in ſuperuacua fueras im
penſurus ad meliora ꝯuertas. Un
de beſtias emis:hinc captos redi
me. Unde feras paſcis. hinc pau
peres ale. Unde homines ad gla
dium comparas.hinc innocentes
mortuos ſepeli. Quid,pdeſt:per-
dite nequitie:beſtiarios facere lo
cupletes:⁊ inſtruere ad flagitia:
tranſfer ad magnũ ſacrificiũ:male
pitura:vt pro his veris munerib⁹
habeas a deo mun⁹ eternũ. Ma
gna é miſericordie merces:cui de
us pollicetur:ſe peccata oĩa remiſ
ſurum. Si audierit inquit preces
ſupplicis tui:⁊ ego exaudiaȝ tuas.
Si miſertus laborantiũ fueris: ⁊
ego in tuo labore miſerebor. Si ãt
non reſpexeris nec adiuueris: ⁊
ego animũ tuum contra te geram
tuiſqȝ te legibus iudicabo.h̃ ille.
Unuſquiſqȝ igit̃ elemoſinã pau-
peri porrigat. Modicum.n.dat̃:
ſed multiplex fructus acq̃ritur: ⁊
a deo centuplũ redditur. Audia-
mus in fine ſanctum Ambro.in.i.
de officijs.ſic dicenté. Nihil tam
cõmendat xp̃ianam aĩam q̃ȝ mi-
ſericordia:primũ in pauperes vt
ꝯmunes iudices ꝑtus nature:que
omnibus ad vſum generat fruct⁹
terrarum:vt qd̃ habes largiaris
pauperi:⁊ conſortem ⁊ ꝯformem
tuũ adiuues. Tu nummũ largiris
ille vitaȝ accipit. Tu pecuniã das.
ille ſubſtantiam ſuã eſtimat. Tuus

denarius census illius est. Adhuc plus ille tua confert cum sit debi tor salutis. Si nudum vestias: teipsum induis iustitiam. Si pere grinum sub tectum inducas tuuz: si suscipias egentem: ille tibi acq̃rit sanctorum amicitias ꝛ eterna tabernacula. Non mediocris ista gratia. Corporalia seminas: ꝛ reci pis spũalia. Beatus plane de cu ius domo nunq̃ vacuo sinu pau per exiuit. Neq̃z.n.quisq̃ magis beatus: q̃ qui intelligit super pau peris necessitatem: ꝛ infirmi atq̃z inopis erũnam: in die iuditij ha bebit salutem a domino: quẽ ha bebit sue debitorem misericordie. hec ille. Sic faciẽtes profecto deo grati eritis. hic per gratiã ꝛ alibi per gloriam Amen.

¶ Feria tertia resurrectiõis. De patientia: cũ quattuor regulis de modo viuẽdi. Sermo. lv.

Oportebat xp̃z pa ti. Luc. vltimo. c. Nulli dubiũ ẽ: to tam saluatoris vi taz nihil aliud esse q̃ virtutis exemplar. Quicquid enim suo sacratissimo docuit ore. quicquid exterius gessit. totũ ad nr̃e salutis exẽplum exhibuit. Ait enim Hiero. in epistola ad Da masum. Manifestum esse pote rit ei: qui euangelia solicite perle gerit: quõ ꝛ cibus xp̃i ꝛ potus ꝛ deambulatio ꝛ vniuersa que ges sit: salutem hominum procurarẽt. Et Augustinus de doctrina chri stiana inquit. Tota vita xp̃i: quaz per hominem assumere dignatus est: morum disciplina fuit. Cũ igi tur ipse ad maximos labores an xietates: ꝛ passionis supplicia se submiserit: ꝛ patientissime tulerit: nos suo efficacissimo exemplo do cuit: inter aduersa non esse defi ciendum: sed equo ꝛ patienti ani mo ea esse toleranda. Quapro pter ait apostolus. Hebre. xij. De ponentes omne pondus ꝛ circũ stans nos peccatum: per patientiã curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorez fidei ꝛ consumatorem iesum: qui proposito sibi gaudio: sustinuit crucem: confusione contempta. Ad hanc patientiam insinuandaz tota tendit christi vita: tota tendit scriptura: tota quoq̃z tendit predi cationum nostrarum intentio. Et in hac profecto: totius christiane vite summa ꝛ perfectio consistit. De ipsa igitur vltimo predicare disponens ꝛ eam vobis in testa mẽto relinquere: assumpsi thema ex ore veri patientissimi christi ꝓ latum sic dicẽtis. Oportebat xp̃m pati. De qua tria misteria occur runt contẽplanda.

O

¶ Primo patientie neceſſitatez.
¶ Secundo patientie vtilitatem.
¶ Tertio patientie perfectibilitatem.

¶ Primo virtutis patientie contemplari debemus neceſſitatem. Hoc mane ſacri theologi in vnuz congregati querunt: vtrum patiētia nobis ſit neceſſaria. Iſti queſito reſpondet magiſter gentium Paulus hebre.x.c.di. Patientia vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem dei facientes: reportetis promiſſionem. Quam quidem neceſſitatē q̄druplici ratione declaro.

¶ Primo ratione cauſe formalis.
¶ Secundo ratione cauſe materialis.
¶ Tertio ratione cauſe efficientis.
¶ Quarto ratione cauſe finalis.

¶ Primo patientia eſt nobis neceſſaria ratiōe cauſe formalis. Ait nāqz ſanctus Doc. in ſcd̄a ſcd̄e. q. cxxxvi. ar. i. Virtutes morales ordinantur ad bonum inquantum conſeruant bonum rationis contra impetus paſſionum. Inter alias autem paſſiones: triſtitia efficax eſt: ad impediendum bonum rationis: ſm illud. ij. cor. vij. Seculi triſtitia mortē operatur. Et Eccle. iij. Multos occidit triſtitia: et non eſt vtilitas in illa. Unde neceſſe eſt habere aliquam virtutem: per quam bonum rationis conſeruetur contra triſtitiam ire. ſ. ratio triſtitie ſuccūbat. hoc autem facit patiētia. hec ille. Tunc ſic. Illud per qd̄ conſeruatur bonum rationis contra triſtitias eſt valde neceſſariuz: vt patet. v. metaphy. Sed patientia eſt illud per quod conſeruatur bonum rationis contra triſtitias. Patet per diffinitionē eius. Nā ſm. ſ. Doc: xxij. q. vt ſupra. Et in iij. ſen. di. xxxiij. q. iij. Patientia ē virtus conſeruans bonum rationis contra triſtitias. Et ſm Auguſtinum in libro de patientia. Patiētia hominis eſt qua mala equo animo toleramus. i. ſine perturbatione triſtitie: ne animo iniquo bona deſeramus: per que ad meliora perueniamus. Et Lactantius in. v. c. xxiij. Patientia eſt eniz malorum que aut inferuntur: aut accidunt cuz equanimitate platio. hec ille. ergo patientia eſt nobis neceſſaria. ¶ Secundo patiētia eſt nobis neceſſaria ratione cauſe materialis ſic. Illud per quod homo acquirit ceteras virtutes eſt valde neceſſarium. v. metaphy. Sed patientia eſt huiuſmodi. Ait enim Gregorius in quadaz homel. Pa

tientia est radix ⁊ custos omnium virtutum. ergo patientia est necessaria. ¶ Tertio idem probatur vel declaratur ratione cause efficientis. sic. Uirtutes infuse sunt necessarie. Ná gratia est necessaria a qua sunt omnes virtutes: patiētia est virtus infusa: vt probat Augustinus in libro de patientia dicens. Uirtus animi que patientia dicitur: tam magnum dei donum est. vt etiam ipsius qui nobis eam largitur: patientia predicetur: g̃ patiētia ē necessaria. ¶ Quarto ⁊ vltimo ratione cause finalis sic. Illud sine quo tribulationes nihil valent ad satisfaciendum vel merendum vitam eternam: ⁊ cuz quo valent ad vtrūq3 est maxime necessarium: patientia est huiusmodi. Probat. s. Doc. in. iiij. di. xv. q. i. ar. iiij. di. Tribulatiões q̄bus deus punit peccatores sunt meritorie ⁊ satisfactorie: si patienter acceptentur: aliter non. hec ille. ergo patientia est valde necessaria. Unde Augustinus ad heremitas sermone. iiij. Nobis infirmantibus ⁊ languentibus patientia summe necessaria est. Nullus enim beatus esse potest: nullus celorum ciuis efficitur: nullus amicus dei constituitur: qui inter mala patiens inuentus non fuerit. O patientia: tu omnia vincis aduersa. non colluctando sed sufferendo: non murmurádo: sed de omnibus gratias agendo. Ipsa enim patientia est que fecem totius voluptatis abstergit. Ipsa est que limpidas animas deo reddit. Ipsa ē nauis que cunctos amatores ad portum perducit. Ipsa est per quam infernus clauditur: ⁊ paradisus aperitur suis amatoribus. Ipsa est per quam omnes: ⁊ sine qua nullus iustificatur. hec ille. Et Lactantius in quinto libro insti. c. xxiij. Nempe magna ⁊ precipua virtus est patientia: quam pariter ⁊ vulgi publice voces ⁊ philosophi ⁊ oratores summis laudibus celebrant. hec ille.

Secundo principaliter patientie contemplari debem⁹ vtilitatem. Licet duodecim sint patientie fructus ⁊ vtilitates soluz tñ tres adducam.

¶ Prima vtilitas patientie. dicit peccatorū purgatio.

¶ Secūda vtilitas patientie. dicitur a peccatis p̄seruatio.

¶ Tertia vtilitas patientie. dicit meritorū multiplicatio.

¶ Prima vtilitas patiētie. dicit peccatorū purgatio. Dicit enim. s.

Doc.super Job.c.i. Et super ps. xxxvij. q in tribulatiõe homo patiens esse debet: q tribulatio vitã hominis purgat. Qd sic ratione deduco. Fides catholica firmissime tenet: q quando peccator cõfitetur sua peccata confessori: & penitentiam sibi iniunctã humiliter acceptat: delentur: purgantur: & remittuntur sibi sua peccata. Patet hec veritas. Jo.xx. Et.i.q.i.c. Remissionem &c. Etiam corde &c. Euidentes. Et deus se.d.iiij. c. Quomodo: vbi sic dicitur. Accipite spiritumsanctũ: quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Tunc sic. Si penitentia data confitenti & nihil occultãti: quẽadmodum vos hac quadragesima fecistis: a simplici confessore & forsitã peccatore humiliter acceptata seruata & perfecta purificat animam peccatoris: quãto magis purificatur ex penitentia data a summo sacerdote deo: si pacienter tolereť. Penitẽtia autem data a deo sunt tribulatiões: infirmitates & aduersitates. Creditis vos deum delectari dum iacetis in lecto infirmi: vel quãdo aliqua estis tribulatione oppressi: Non profecto. Sicut enim confessori non placet penitẽtiam dare peccatori: nisi q ex illa bene & integre obseruata suorum veniam consequitur peccatorum. Ita deo non placet aduersitates iferre: nisi quia si patiẽter sustinentur: animã purgant: & ad bonum disponunt. Primo pro vestra cõsolatione dicam: quando vaditis incidere ligna: fodere terram: domos fabricare. In mercantijs: traficis: artibus: & in vestris exercijs laborare & similia peragere. Qd mulier sit subiecta & seruiat viro & filet & gubernet domum & laboret: totum est ex penitentia. Post q̃ enim Adam peccauit deus venit ad ipsum vt eius confessionez & eue audiret. sed i principio se absconderunt. sicut aliqui sua in confessione scelera occultant: tandem eos in confessione audiuit. Quibus auditis iniunxit eis penitentiã dicens. Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cũctis diebus vite tue. Spinas & tribulos germinabit tibi: & comedes herbas t're. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terram de qua assũptus es: quia puluis es & in puluerem reuerteris. Eue autem dixit. Multiplicabo erũnas tuas & cõceptus tuos. In dolore paries filios: & sub viri potestate eris: & dominabitur tui. Ex his patet q tribulationes & dolores & omnia mala pene sunt penitentie date a deo: que si pacienter tolerentur

purgant animam: et ei peccata remittuntur. Unde Tob. iij. dicit. Benedictum est nomē tuū deus patrum meorum: qui cum iratus fueris misericordiam facies: et in tempore tribulationis peccata dimittis: his qui inuocant te. Nota: patrum nostrorum: quia omnes patres nostri: per tribulatiões patientes transierunt. Judith. viij. His qui inuocāt te: idest cum gratiarum actione suscipiūt. Et Eccli. ij. Pius et misericors est dominus: et remittet in die tribulationis peccata. Et Gregorius inquit. Qd lima ferro: qd fornax auro: qd flagellum grano. hoc facit tribulatio homini iusto. hec ille. Lima. n. ferrum purgat et pollitum facit. Fornax aurum a mixtura purificat et splendidum facit. Flagellum granum a palea mundificat: et horreo dignum facit. ¶ Secūda vtilitas dicitur a peccatis preseruatio Dicit enim. s. Doc. super Job. c. iiij. q homo patiens in tribulatione ex multiplici virtute a peccatis conseruatur. O quot sunt qui ex tribulatione temporali retinentur et impediuntur ne peccent. quot mulieres essent vane et pompose: nisi haberēt infirmitates: vel alias essent afflicte: Sed quia sunt monocule: gibbose: claude: turpes: honeste viuunt et deuote. Est enim sententia sancti Bernardi: et vgonis sic dicentis. Quosdam patiēs deus in multis peccare posse flagellat eos in infirmitate corporis ne peccent: et vtilius sit eis frangi laboribus ad salutem: qz remanere incolumes ad damnationem. Exemplum patet in Maria magdalena et Martha sororibus simul nutritis: que post mortem parentum remanserunt equaliter diuites et pulchre. Que enim fuit causa q magdalena fuit ita inhonesta: vt perdiderit nomen proprium et peccatrix diceret. Martha autem fuit virgo clarissima deo grata: et pluribus tribulationibus approbata. Nā dicit Ambrosius: q Martha fuit illa mulier: que duodecim annis fluxum patiebatur sanguinis. adeo vt effecta sit macilenta: sicca: sine colore. Et quando magdalena cecidit in peccatum: Martha cecidit in infirmitatem: que alias forsitā fuisset sicut magdalena. Et quando magdalena fuit curata in anima. Martha fuit curata in corpore. Cum etiaz filia sancti Petri apostoli nomine Petronilla febricitaret: nolebat vt rogaretur christus pro sanitate eius quia nimis pulchra et robusta videbatur. Hinc ait. Ouidius poeta libro pmo de arte. Mens erit apta capi: tūc cū

fetissima rerum. Et seges in pingui luxuriabit humo. Pectora dum gaudent: nec sunt arctata dolore. Ipsa patent: bláda tum subit arte venus. Idem libro.ij. de arte luxuriant cum rebus plerúqꝫ secúdis. Nec facile est equa comoda mente pati. Idem libro de ponto. Ueneris dánosa voluptas. Non solet i mestos sepe venire thoros. hec ille. Et ex hoc non debetis mirari: si in tribulationibus ⁊ infirmitatibus sepenumero non ex audimini a deo: q: scit non expedire animabus vestris: ne in peccatis cadatis. Unde Exo.xij. dicit. Ut enim ꝓbaret vos venit dominus ⁊ vt terror illius esset in vobis: ⁊ nó peccaretis. Et Lactantius lib. v.c.xxiij. ait. Deus inquit Seneca hoies pro liberis habet. Sed corruptos ⁊ viciosos: luxuriose ac delicate patitur viuere: q: non putat emendatione sua dignos. Bonos sút quos diligit castigat sepius: ⁊ assiduis laboribus ad vsum virtutis exercet: nec eos caducis ac mórtalibus bonis corrumpi ac depravari sinit. Unde nemini debet mirum videri: si pro nostris sepe delictis castigamur a deo: imo vero cum vexamur ac premimur: tunc maxime gratias agimus indulgétissimo patri: q corruptelá nostrá plagis ac verberibus emendat.

Ex quo intelligimus esse nos deo cure: quoniam cum peccamus irascitur. ¶ Tertia vtilitas patientie dicitur meritorum multiplicatio. ꝭm.s. Boc.in.iiij.sen.d.xvi.q.prima. tribulatóes: angustie: afflictiones: flagella: perditiones rerum: filiorum: ⁊ carorum amissiones: caristie: famis: guerre: pestilentie: infirmitates: oppressiones: depauperationes: persecutiones ⁊ huiusmodi aduersa: si patienter ferútur ne dum peccata purgant: ⁊ a peccatis futuris preseruát: sed qꝺ amplius est merita augent ⁊ multiplicant. Ad hoc clarius intelligendú accipe similitudinem de faciente caldariam. Nam de vno frusto eris percusso cum martello producit magnum vas: oportet tamé vt es sit ignitum: quia si esset frigidum potius frangeretur. Ita euenit: vt tribulationes sint percussiones. Et si ferrum.idest homo sit ignitus igne diuini amoris ⁊ feruoris patientie: augmentant eius spiritualia merita. Immo etiá bona temporalia quandoqꝫ ex patiétia multiplicantur. Accedat huc beatissimi Iob exemplum: qui tot maleis tribulationum fuit percussus. Nam vna die septem milia oues: ⁊ quingenta paria boum: quingentas asinas: tria milia camelos: septem filios: ⁊ tres filias

amisit. Insuper pcussus fuit graui vlcere: ita q̧ a plāta pedis vsq̧ ad verticem: nō erat in eo sanitas. Deinde vxor eius eiecit eum de domo sua. Ecce quot ictus mallei: quot percussiones percussus est: sed fuit es siue ferrum ignitum in patientia ⁊ deuotione: quia in omnibus his nō peccauit Job labijs suis: nec stultum quid contra deū locutus est: sed dicebat. Dominus dedit dominus abstulit: sicut domino placuit ita factuz est. Sit nomen domini benedictuz. Job primo. Creuit enim Job in maiori virtute ⁊ sanctitate: q̄z ātea fuerat Et postmodum sibi amplior temporalium abundantia data est: q̄z habuerit ante. Sed si fuisset es vl' ferrum frigidum per impatientiā murmurando contra deum sicuti isto tempore multi faciunt: non solum perdidisset bona temporalia: sed virtutes ⁊ animam. O quot sunt in presentiarum qui propter amissionem alicuiūs rei temporalis etiam minime ⁊ vilissime blasphemant deum beatam virginez: ⁊ alios sanctos: ⁊ proximum maledicunt: isti impatientes non sunt similes apostolo paulo dicenti. Ro. v. Gloriamur in tribulationibus: scientes q̧ tribulatio patiētiam operatur: patientia autem ꝓbationem: probatio vero spem. spes autem non confundit. Nota gloriamur. quia tribulationes nō solum patienter portāde sunt. sed in tribulationibus gloriandum ē. Ideo dicitur Jacobi primo. Omne gaudiuz existimate fratres mei cum in temptatiōes varias incideritis. scientes. q̧ probatio fidei vestre patientiam operatur. patientia autem opus perfectum habet. Et ibidez. Beatus vir qui suffert temptationē. quoniam cuz probatus fuerit accipiet coronam vite. quam repromisit deus diligentibus se. Et Jacobi .v. Beatificamus eos qui sustinuerunt. Unde Cassiodorus in prima parte psalterij inqt. Patiētia est que gloriosos martyres facit. que fidei nostre bona custodit. que omnia vincit aduersa non colluctando. sed sustinendo. Hec mansuetos efficit. benignis competenter arridet purgatosq̧ homines ad illa p̄mia futura componit. Per ipsaz christo militamus. per ipsam diabolū vincimus. per ipsam beati ad celestia regna perueniunt. hec ille. Et Cyprianus de bono patientie ait. Patientia est illa que nos ⁊ deo commendat ⁊ conseruat: ipsa est que iram temperat: que linguam frenat: que mentem gubernat: pacem custodit: disciplinam regit. libidinis impetum

frangit:timoris violentiam com-primit:incendium simulatis extin guit. Coercet potentiam diuitu*: inopiam pauperum resouet:tue-tur in virginibus beatam integri tatem:in viduis laboriosam casti tatem:in coniugatis ⁊ maritatis indiuiduam caritatem. Facit hu miles in prosperis ⁊ in aduersis fortes. Contra iniurias ⁊ ꝯtume lias mites:docet delinquentibus ignoscere:si ipse delinquas.diu ⁊ multum rogare instituit. tentātes expugnat.persecutiones tollerat: passiones ⁊ martyria consumat. Ipsa ē que fidei nostre fundamē ta componit:ipsa est que incremē ta spei sublimiter prouehit: ipsa actum dirigit:vt tenere possimus viam xpi:dum per eius tolerātiā gradimur. Ipsa efficit vt perseue remus filij dei dici:dum patiētiā patris imitamur:h̄ ille. Et Ephe. .iij. Petro ne deficiatis in tribu lationibus.

Ertio principaliter patientie conside-rare debemus pfe ctibilitatem. Ait.n. Jacobus apostol⁹ primo.c.sue canonice. Patientia opus pfectum habet: vt igit quili bet vestrum sanctā ⁊ omnino ne-cessariam virtutem patiētie pfe-cte:⁊ toto tempore suo: manute-neat ⁊ ꝯseruet:q̄tattuor sunt sum me necessaria:que erūt quattuor regule vobis in predicationū ip-sarum relicte.

¶ Prima regl'a ē hūilis oratio.

¶ Secunda regula est misse au-ditio.

¶ Tertia regula est sacramenta-lis confessio.

¶ Quarta regula est eucharistie susceptio.

¶ Prima pertinet ad quālibet diem. Secūda ad quālibet ebdo madam. Tertia ad quēlibet men sem. Quarta ad quēlibet annu*. Prima ergo regula que requiri tur ad patientie conseruatione*: ē humilis oratio vt.s.quilibet oret mane ⁊ sero. Han regulam do-cet saluator mūdi dominus iesus christus vt scribitur. Luc.xviij.di cens. Oportet semper orare ⁊ nō deficere.gl'o.s.mane ⁊ sero. Inci piat ergo vnusquisq* hoc sero an teq* lectum ingrediatur:ne tanq* brutum:aut mente captus dormi tum vadat:humiliter genu flecte re:⁊ ad clauem paradisi recurrat .s.ad signum sancte crucis. Ait.n. Chrisosto.in sermone de cruce. Crux christi est clauis paradisi. Dicat itaq*:i nomine patris ⁊ fi-lij ⁊ spiritussancti. Quo quidem signo volens se debito modo mu nire:primo:manum dexteram ad

caput deuote apponat dicens. In
nomine patris. Quod non fit ſi-
ne grādi myſterio. Nam ſicut ca
put eſt principale membrum: ⁊ in
ter ceteraq̄ influēs membra: ita pa
ter eſt principiuʒ productiuū om-
nium: ⁊ ipſe a nullo dependens.
Ideo ad hoc ſignificandū: vt lo-
cus ⁊ locatum proportionarētur:
nomine patris: p̄mo ad caput ap
ponitur. Deinde manum ducat
ad pectus ⁊ dicat: ⁊ filij. Hoc eni
repreſentat filium dei: in ventrem
virginis marie deſcendiſſe: ⁊ ibi
humanitateʒ ſuſcepiſſe. Poſt mo
dum manu: latus ſiniſtrum tan-
gat: quod ſignificat vitam preſen
tem ſiniſtram miſeram ⁊ calami-
toſam. A ſiniſtro ergo ad latus
dextrum manum tranſferens di
cat: ⁊ ſpirituſſancti. Qua parte:
vita beata: que eſt dextera ⁊ felix
deſignatur. Quaſi dicat. Ex po-
tentia patris: ſapiētia filij: ⁊ ex bo
nitate ſpirituſſancti: tranſferri cu
pio ad dexteram ⁊ eternam. Vñ
Gregorius in homel. reſurrectio
nis ait. Notandū vero nobis eſt:
quid nam ſit: q̄ in dextris ſedere
ágelus cernitur. Quid náq̄ʒ per
ſiniſtram niſi vita preſens: Quid
vero per dexteram: niſi perpe-
tua vita ſignificatur: Unde ſcri-
ptum eſt canonicorum. viij. Leua
eius ſub capite meo: ⁊ dextera il-
lius amplexabitur me. Quia igi-
tur redemptor noſter preſentis vi
te corruptionem tranſierat: recte
angelus: qui nunciare perēnem
eius vitam venerat: in dextera ſe
debat. hec ille. Et inde eſt: q̄ i pa-
pali bulla Petrus ponitur ad ſi-
niſtraʒ: ⁊ Paulus ad dexteram.
Naʒ Petrus vocatus fuit a xp̄o
in hac paſſibili vita poito. Pau
lus vero vocatus fuit a xp̄o in vi
ta impaſſibili ⁊ imortali: ſicut ait.
.ſ. Doc. in poſtilla ſuper epiſtolaʒ
ad Gala. Item ſummus pontifex
⁊ quilibet ſacerdos: ſuper hoſtiaʒ
⁊ calicem cruceʒ faciens: ſemper
a ſiniſtra ad dexteraʒ deducit: po
ſtremo victis māib⁹ dicat. Amē.
ad denotandum q̄ licet tres per-
ſone diuine. ſ. pater ⁊ filius ⁊ ſpi-
rituſſanctus ſint diſtincte: tamen
iunguntur ⁊ cōueniunt in vna na
tura ⁊ eadem eſſentia. Unde Cō
ſtantinus imperator: vt ſcribitur
.C. de ſumma trini. ⁊ fide catho-
lica. l. prima. Cunctos populos
quos noſtre clementie regit ipe
rium: in tali volumus religione
verſari: quam diuinum Petrum
apoſtoluʒ tradidiſſe romanis: re-
ligio vſq̄ʒ nunc ab ipſo inſinuata
declarat. Quáq̄ʒ pontificem da-
maſum ſequi declarat ⁊ Petruʒ
alexandrie epiſcopum: virū apo-
ſtolice ſanctitatis: hoc eſt: vt ſm

apostolicam disciplinam: euangelicamqꝫ doctrinam:patris: ⁊ filij ⁊ spiritussancti vnam deitatem: sub pari maiestate credam⁹. Hanc legem sequentes christianorū catholicorum nomē iubemus amplecti. Et iterū. C. de summa trinita. ⁊ fide catho. l. nullis. Unius ⁊ summi dei nomen: vbiqꝫ celebretur. Nicene fidei ducuꝫ a maioribus tradite: ⁊ diuine religionis testimonio atqꝫ assertione firmate: obseruantia semper mansura teneat: nicene ac assertor fidei ⁊ catholice religionis verus cultor accipiendus est: qui omnipotentē deum: ⁊ xp̄m filiuꝫ dei: vno nomine cōfitet: deum de deo: lumen ex lumine. qui spūmsanctuꝫ. quē ex summo rex parēte. sperámus ⁊ accipim⁹. negando nō violat. Apud queꝫ est temerate fidei sensus auget incorrupte trinitatis indiuisa substātia. que greco vocabulo recte vsia credētibus dicit. Hoc ꝑfecto a nobis magis ꝓbata. hec venerāda sunt. hec ille. Quo pacto. genuflexus ꝑsistens. deo ꝓmittat fidelitatē. ⁊ dicat totū Credo: paruū vel magnū. Post vero diuine maiestati supplicās: petat ea que sunt necessaria: ad salutem aīe ⁊ corporis. Hec aūt cōtinent in oratione dn̄ica. Ideo dicat: totū pater noster. Et vt facili⁹ exaudiat: porrigat supplicatione secretarie dei: virgini marie: que est mediatrix nostra dicens: totaꝫ aue maria. Et cum puenerit ad iesus. crucem faciat cum duob⁹ digitis: ⁊ eaꝫ osculetur: qꝛ iesus nos in cruce saluauit. Tunc virgo supplicationem acceptās: offeret filio: qui illam signabit di. fiat. Dicat demum: illa sal uberrima verba dolēs ⁊ ꝯtritus de oībus peccatis a se cōmissis. Deus propitius esto mihi peccatori. Idem de mane dum resurrexit: dicat similiter adiūgens. Cōserua me hodie dn̄e quoniā speraui in te. Sic facite vos patresfamilias ⁊ matres: inducite filios vestros ⁊ filias: ac totā familiā ad idem faciendū: qꝛ tota die eritis contenti: pacifici: quieti: ⁊ pacientes. Isto modo eritis armati: contra carnem: mundum: ⁊ diabolum. Et hec regula est continuanda vt plenius inter tot aduersa: virtutem patientie conseruare possitis. Et hoc sufficit quantum ad ꝑimum necessarium cuiuslibet diei. ¶ Secunda regula ad conseruandam patientiaꝫ est misse auditio: quod pertinet ad quālibet ebdomadaꝫ. Omni enim dominica die quilibet debet accedere ad ecclesiam: ⁊ ibi cum reuerentia ⁊ deuotione: totā missam audire: in qua re-

presentatur passio christi: prouo-
cans omni ex parte hominem ad
patientiam. Hoc etiam est q̄d pre
cipitur. de consecra. distin. i. Mis
sas. vbi dicitur. Missas die do
minico secularibus totas audire:
speciali ordine precipimus: ita vt
ante benedictionem sacerdotis:
egredi populus non presumat.
Quod si fecerit: ab episcopo pu
blice confundatur: hec ille. Et
si cōmode potest: audiat diuinum
verbum: nec illud contēnat: quia
talis contēptus esset peccatū mor
tale. Hoc patet. de consecra. disti.
prima. c. Sacerdote. vbi dicitur.
Sacerdote verbum in ecclesia fa
ciente: qui egressus de auditorio
fuerit excōicetur. Glo. quasi mi-
nus litteratum contēnens. Idem
doceat agere familiam suā: ne sua
negligentia filij aut filie: famuli:
aut ancille omittant ea: ad que de
precepto tenentur. Pater ducat
secum filios: mater filias. Cū au-
tem ad mensam accessuri sunt: di
cat quilibet vnum pater noster: et
vnum aue maria. Et qui maior
est: crucem faciat super mensam:
cū inuocatione sacratissimi nomi
nis iesu christi: ne diabolus suffo-
cet aliquem de comedentibus.
Cibo vero sumpto: singuli dicant
deo gratias: et saltem vnum pater
noster: et vnum aue maria: refe-
rendo gratias deo. Et ipso die fe-
sto vacent omnibus deuotioni-
bus recolentes beneficia dei et
peccata. Unde scribitur in decre
tis. de consecra. distin. iij. c. Ieiu-
nia. Die dominica nihil aliud agē
dum est: nisi deo vacandum. Nul
la operatio in illa sancta die aga-
tur: nisi tantū hymnis et psalmis
et cāticis spiritualibus die illa trā
sigatur. hec ille. Singulariter au
tem in ipso die recolat peccata:
maxime de quibus non est con-
tritus: doleat de culpis: et veniā
a deo petat: et proponat suo tem-
pore confiteri: quia cum tali con-
tritione non erit in peccato mor-
tali. Et tunc quicquid boni fece-
rit: valet ei ad vitam eternam: li-
cet actualiter non sint confessi: si-
cut declaraui in sermone septua-
gesime. Nec tamen sequitur
vt quidam ignorantes dicunt:
q̄ quilibet tenetur in die festo:
sua peccata cogitare: et de illis
contritionem habere: alias pec
cat mortaliter: quia preceptum de
contritione et confessione est affir-
matiuum: quod quidem obligat
semper: sed non ad semper vt di
cunt theologi. Caueat super oīa
in tali die ab omni opere seruili.
Nō vendat: nec emat: nisi vsua-

lia comestibilia. Artem nullã exerceat: dimittat ludos ⁊ saltationes ac vagos per contratas discursus. Uadat ad officia: ⁊ infirmos ⁊ incarceratos visitet: hec ⁊ alia bona opera agenda sunt in quolibet festo: quod est de precepto. ¶ Tertia regula necessaria ad cõseruandam patientiam ⁊ sanctitatem vite: est sacramentalis cõfessio: quod pertinet ad quẽlibet mẽsem. In confessione eni crebra ⁊ deuota: anima timorem ⁊ reuerentiam dei acquirit: ⁊ post absolutionem etiam sacerdos orat: vt patiẽtia sit ei meritoria. dicẽs. Quicquid patienter sustines ⁊ sustinebis sit tibi in remissionem peccatorum tuorum ⁊ in augmentum gratie: ⁊ in premium vite eterne. Et lȝ confiteri singulo mense non sit sub precepto: tamen optimum est ⁊ nullo modo pretermittenduȝ. Nam difficile est vt in capite anni omnium delictorum possit qs recordari. Uita deniqȝ crebra cõfitentis est hilaris: iocũda ⁊ secura: quoniã vbiqȝ mors expectat. Unde Augu. in sermone qui incipit. dicere solent. ait. Nolite fratres mei differre confiteri peccata. Nam qui vsqȝ ad vltimuȝ diẽ quadragesime vel vite sue distulerit confiteri: dat signum: ꝙ hoc libenter non facit: nõ gratiose: non puro corde: sed coactus hoc facere videtur. Coacta autem seruitia quantum deo vel hominibꝰ placeant: considerate. Non ergo de die i diẽ differamꝰ. hec ille. ¶ Quarta regula ad patientiam conseruãdam est eucharistie susceptio: qđ pertinet ad quẽlibet annum. Sũptio enim gloriosi corporis ⁊ sanguinis iesu christi: mentem hominis roborat ⁊ fortificat inter oĩa aduersa. Eum autẽ maxime suscipere oportet omni anno in die sancto pascatis: vt ait tex. extra de penitẽtijs ⁊ remis. c. Ois vtriusqȝ sexus. Hic enim ille agnus ẽ assatus iter duos ignes amoris ⁊ passionis. Eius esus corroborat ⁊ confirmat iuxta illud. Panis cor hominis cõfirmet. Has regulas spirituales ⁊ celestes: patiẽtie vȝ virtutem ⁊ sanctitatem vobis pro testamẽto ⁊ vltia volũtate relinquo ⁊ vt eas facilius adimplere valeatis: quattuor vobis intercessores ⁊ aduocatos gloriosissimos antepono. Primus est felix patriarcha Dominicus nostre religiõis dux inclytus. Secũdus est fortissimus athleta Petrus martyr veronensis. Tertius est doctor anglicus Thomas de aquino. Quartus est almus ⁊ miraculosus confessor Uincentius valentinꝰ. Uobis vero mulieribus maxime vir

ginib⁹ aduocatā relinquo seraphi cam virginem Catherinam de se nis. Hi inter reliquos sanctos sint vestri patroni: vestri supplices & mediatores. Ad hos corde & fide & affectu pro salute corporis & ani me semper recurrite. Demū quia ad sermones meos ꝓpter & de uote in hac quadragesima accessi stis. si quid apud diuinam clemen tiam valent preces mee: rogo eā- dem: vt pro pio vestro labore di- gna conferat premia. oro insuper patrem & filium & spiritū sanctum & sanctissimam mariam virginē: totāq₃ celi curiam: vt vos benedi cat. benedicat animam vestrā. be- nedicat corpora. benedicat filios & filias vestras. bn̄dicat agros pos- sessiones. benedicat officia vestra. mercantias & artes. benedicat ae- rem. ignē. aquam. & terram. bene dicat ciuitatē. vicinatu₃. & domos vestras. Et ita deus omnipotens nos omnes benedicat: vt post mū di aduersa patienter tollerata: postq₃ vite presentis cursum oēs & singuli nostrum: celestem acqui rant gloria₃: in qua simul deo fru entes esse possimus: vbi & felices regnemus in euo. Donante chri/ sto: qui semꝑ est benedict⁹. Amē.

C Explicit quadragesimale, qꝺ dicitur lima vitiorum.

C Diuino huic operi Angelus Britānicus ciuis Brixianus opti mo fauente deo: eiusq₃ genitrice Maria: finem optatum imposu it: cuius fidem solertiamq₃ princi pes veneti charipēdentes: ne q̄s alius opus ipsum infra sex annos imprimat: aut impressum vendat in ditiōe sua: preter ipsi⁹ angeli nu tum: Senatusconsulto pena pro/ mulgata cauerunt: anno dn̄i. M. cccclxxxxvij. die. xviij. Aprilis.

Vincere seipsum est maior triumphus quam acquirere thesauros 2 quam acquirere omnes sapientias 3° quam ingredi religionem 4° quam subicere mundum. Et probo 3ª auctoritate ex . p. quietate sic
Boetius li° 3° met. 5 de qua. Qui se volet esse potentem animos domet ille feroces. Nec victa libidine colla. fedis submittat habenis. Et etsi Indica longe tellus tua iura tremiscat
seruiat et ultima tile tamen atras pellere curas miseras querelas non posse potens non est
Et prouerbiorum 16 Melior est paciens viro forti et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sen. de
clementia Summa est et fortissima potestas regere seipsum vincere quam urbem regere. Multi enim fuerunt prelati
urbium. pauci vero sui. Illa minor. hec autem nobilior. Idem ad Lucillum epistola 37. Si vis tibi omnia
subicere te subice rationi. multos reges si ratio te rexerit Idem ibidem epistola 25. Imperare sibi maximum imperium est maximeque dignitatis. Idem li° de 4 virtutibus. Si magnanimus fueris nunquam iudi-
cabis tibi iniuriam ab inimico fieri quod non nocuit sed voluit animus nocendi. Et cum ipsum in
potestate videbis vindictam fieri te potuisse vindicare honestissimum genus vindicte est ignoscere
Ambr. de offitiis. Theodosius imperator tunc se beneficium recepisse arbitrabatur cum rogaretur ignoscere
Et tunc promptior erat ad veniam cum fuisset promptior ad iracundiam. Unde absentibus optabatur
in eo quod iratus timeretur ut irasceretur. Cicero pro M. Marcello. Nulla copiis tanta vis est
que non ferro et viribus debilitari frangique possit. Animum vero vincere iracundiam cohibere victoriam
temperare adversarium non modo extollere iacentem sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem hoc
qui fecerit non ego eum summis viris comparo sed simillimum deo iudico. Demostenes ad Alexan-
drum. Nichil habet rex Alexander ut fortuna maius quam ut possis ut natura tua melius quam ut velis
seruare quam plurimos. Nulla enim de virtutibus tuis gratiosior neque admirabilior clementia.
Nec valuit propius ad deos potes accedere quam ut salutem conferas hominibus ut dando si eguerit ut parcendo si deliquerit ut indulgendo si supplicaverint. Cum enim inveniam ab his
omnibus munere sola clementia est qua nobis deus reddit equales. Et sibi subiugat. Audi quam
animus tuus istius Augusti temporis quos nunquam deceret invictissimi animi vincendo nunquam potuerit et
celeris semper enim immortalitatem gloriam flagravit. Et in . Vicisti Lacedemones. fre-
gisti thebanos persas postmodum debellasti et indos. Et hec tamen sunt hostes quem nostra conditione
ut sibi possit habent. Vere animi vincere iracundiam cohibere sibi imperare victoriam temperare victis in-
dulgere supplicantibus. Qui hoc fecerit non est tamen summis viris equandus sed deo simillimus iu-
candus. Ne quis credat iracundie que est inimica consilio. Ne credas victorie que de natura sui est
insolens et superba. Sed mansuetudini ceterosque vincas gloria et virtute. Et sic patet quod probat auctoritate
Ratione sic ostendo quod est ratio primo ratione obiectionis 2° ordinationis 3° egressionis 4° superationis 5 oppositionis
Primo ratione obiectionis. Arestoteles li. de animalibus. potentie cognoscitive magis apprehensive obiectorum ceteris
simplicibus sunt meliores et magis eligibiles. Nam potentia visiva noctue et aquile cum sit quedam
virtus videndi eiusdem generis. Sed potentia visiva aquile que irreverberatis oculis solem in rota
intuetur nobilior est potentia visiva ipsi noctue. que solis radios minime ut qui non apprehendere potest
Sic de potentia auditiva quod clarius audit sonum bonum audiens quam surdaster. Quo presupposito nota quod
secundum theologos 4 d 49 obiectum beatitudinis intellectus et voluntatis est. verum et bonum increatum simpliciter. quod simpliciter
est beatissimum intellectus et voluntatis sed dicimus et tamen quod non sunt meum ad apprehendendum

... brū 2° ekeoꝝ. oms. ditte n ...
tpm obm· btitudinem· pbn victo sui q ... Et 9 eth. oms ditte st bona cum
st bone. q n recte vivētibꝫ n st bone. ... q multis gigint detrimenta exigis. sn. n. q dā
bn. eum et errorē hnt. q multis ... Quod vero per fortitudine. ... e cor. 6. Qui volunt ditiās fieri
pierūt pp ditias. q dā vo pp fortitudinē ... et desideria multa et noxia et inutilia q mergunt
icidūt i scta ... et ilaqu diaboli et idesideria multa et noxia ... diffic intra dives i reg. cel.
hoīes hoīes i ... ei ptitione math 19. Am. di. vo. q diffic intra dives i reg. ...
... facilius. Et q victo sui acquirit btitudinē math. 11. reg. celoꝝ vi. pat. et viol
... sceptos rapiunt. 1° phs. 3. thop. Eligibile oio magis e qd ad vitam facit
... q ad ad aliud. ut qd ad btitudinē conducit q qd ad prudentiam.
tenet. q q ad ad aliud. ut qd ad btitudinē conducit ... expetiti vnt vos paratam
hc. Boeti 2. li ... 4. Quid q o mortales ex petitis int vos ... sume ...
felicitate. Error vos ... Quanta ... reuertere ... sume ...
felicitatis. Est ne ad tibi ... phosi. ... Igr si tui compos fueris pos
sidebis ... nec fortuna umq posset auferre. ...
Secundo pbo. victoria sui ec nobiliore ... sapia. thopicꝫ. 3. Qn unū pp aliud. i
altm e sempr melius et eligibilius. sic sanitas e melior medicina oio. phs. 1. de
regie pncipu. Coservare sanitate e melius oi medicina. et sic fruct e melior possessi
et usus rerum q posse. Et ois sapia acquisita ut ... ds negri ut cognoscat vm a falso et
bonu a malo. et malu vitet et bonu opet. q bn sit pmictoria sui ipsi. 2° eth. Ut scia
m n scrutamus. ... ut operantes boi efficiam. et p° meth. Sapientis n ordinari sed ordinare
op et sapientis e rege n regi. Cic. 4. tusc. q. Sapientis ppium e seipm bn rege et n q
ppz. et sapientis e rege n regi ... ad practicā opationes et sanitate. et secon
penitē posset facere. Sic medicina e ordinata ad practicā opationes et sanitate. Studeo semp ... seipm cognosce
scla ordinata ad bn regēd seipm. Bern. i meditationibꝫ. Stude semp ... seipm cognosce
q bn regē. q multo nobilior et laudabilior eris si te bn regis et cognoscas. q si te neglec
to. os cursus sideꝝ cognosces os vires os hoīum qplexiones. Et si heres oium celestium et terre
sciaz perp t possesset si te ipm n cognoscas et bn regis. Quam oratores ... Bern. Sr cantica
Modus sciendi si scire vis e. q ordie q studio q fine quęq noscere opatcat. q ordie ut id prius
... maturi adsalute. q studio ut id ardentius. q vehementius adamare. q fine ut n ad mane
q ... ut curiositate ut ad site. sed ... tua ut ... Sunt nanq q scire volunt
eo fine ut sciat et turpis curiositas est. Et st q scire volunt ut sciam sua vendat ...
... turpis questus e. Et st q scire volunt ut sciant ... turpis vanitas est. Et st q
scire volunt ut edificēt et bn regant et prudentia e. Et st q scire volunt ut edificent ... caritas e
Greg. 18 mor. huius mundi sapia e cor machinationibꝫ tegere. sensum ubis velare. q falsa sūt
ondere. q vera st fallacia demonstrare. hāc q sciunt ceteros ... despiciunt. hāc q nesciunt
subiecti et timidi in aliis ... mirantur ...
... q ... dupli ...
... hec ... perpis.

3 q pbo victoria sui ee nobiliore religioe q stēptu mūdi. voc specificatiōis seu specifi
3° eth. Vbi gtig iuuū sin altis ee. id simplr ē meli illo. 6. eth. prudētia ē rectā rō agi
bilium. q ergo sine mundana pō pt ee. pm. Sen. uō ipubus ptis sin pruden ē sūma
demen. g prudētia simplr ē melio pō. q sanctitas papalis q pt ee sine epali ē melio
epali. Silr pt qs saluari sine religione aut actuali gteptu mūdi. g victo sui g victo
sui ē melio religioe onctas mt 19. q d faciēdo uitā etnā possi. gerbus. Si uis ad uitā
igredi sua mādata. S3 sine sui victo irreligione n pt qs saluari ... Ecce nos reli
qui o aut. Gradi sancia petrus piscato erat. druis n fuat. ... q ate q rebat. ...
loqt gfidēter, dimisim o. q qz n sufficit tm relīqre sua. ingt et secuti ... secuti
q uissū. Qd g dabit nobis primi. Ihus at dixt illis. Am di uob. q uos q relīq. o. in regenia
hoc q Hō dixit tm q relīqstis o. ho n. q socrates fect pticlā et multi alij diuitias gtesert. S3
q secuti estis me q ppe aptor ē atq credētiū. q i et g q sidē x q pdicatiōe euāg. os
carnales affcus gtesert q ymas sc̄ti q uoluptates isti centuplū accipiet q uita etnam
possidebūt. hc, c. Et de regulari. c. porrectū. hitus n facit monacū sam q ppbonū q
pfe regiaris Greg. Hō loca religiosa q uita q mores sam faciunt sacedotē Tho. 22.
q. q. ar 3. Cū religiosus 3. gtenat q 3. denuncat paupitate castitate q obiam. tota
aid ē nobili. 1. de aīa 2. meth. 8. thop. gto anobiliori sbō egredr. Casti uō egōr
corpe tamq asbo. paupitas a rebs trems obia ū auolūte q ē nobilio cope q ma...
Gt
arūs. g maxi victo ē iobē. q pqns uicen sepm. 1. regt. 15. Melio obia q victime q
q greg. Obediētia uicre victimis oīb ponit. qz p victimas aliena caro. p obiam uō
volutas ppa mactat. 4° victo sui ē nobilior victo toti mūdi. Esop voc supationis
Esop. De pho victi pedis victō. victor tant erit. victi gtia gta fuit. ut gtia. Scipionis
ē gta fuit gtia Anibalis abeo victi. q Achilles ut Cesaris. supant hectorē ut popeiū. Et
mloris vicen Leanē. vel eg. S3 aīus sois ē nobilior oi cope q ditys. 1. eth. Bonū aīe
ē mag bō q bō copis. Et 6. polit. 3x ē bonū aīe copis et fortu. ... ē nobili oi c
pe. qz ē ppinqsdo et similio. S. meth. g uices aīuz suū ut cor maxiaz victo reptat.
l3 ultus n videat tn majore victoria reportat q si vicissz totū mūd. ut pz de Alexādro
Vn apts adeū scribit sic icpta. O alexande audi me magm docuītū docebo te.
Ets ē q uicet oēs reges tre q totū mūdū t subiugat. Certe. cō tm strenuū et ...
le. Si g inhac re. s. irra. vices cō tm co q vices illud qd totū mūd de ...
eris maior victo q fuisti. Oculus omtr uis majore victo alexandro. Vince aīo
irāq tuā q ceta vincas. x1. de aīalibs Arest. potētior ē sola rō ī boibs q oīs po
ībrutis et humanis copibs. Hec ē op bobardus Lancers et Veget. de re militari. nā
q pancs ībello expti supāt miltes inexptos q audacia astutiā q ē a voc cū expta
et q uicit. sepm vicit demones. os L3 n sit ptas q gpet ei. Iob 41. Imo et q uī
os voluntate humanā se facet q de pe. et 5° pbo victoriā sui ee nobiliore illis
4. victorijs. 4° thop. Si ppom ippo q oppo ioppo. ut lux disgregatiua ut a ma
bilis. g tenebra ē dolor ggregatiua q odiosa. Lucrū amate dānū odite te ipe Sen.
aid sic. Nihil ī hac uita ē infelici simile. Cio p deuā dox Miseri ī hac uita
q possum dicē aut excogitare. Esop Hō bn ... uēdr auro hoc ...

